

P

P, *p*, s.m. **1.** A nouăsprezecea literă a alfabetului limbii române. **2.** Sunet notat cu această literă (consoană ocluzivă bilabială surdă). [Pr.: *pe*, *-pî* — Pl. și: **(1, n.)** *p-ur*].

PA interj. Termen de salut folosit mai ales la despărțire de către copii și în vorbirea cu copiii sau, familiar, între adulți; la revedere! — Cf. germ. *p a*, magh. *p á*.

PAC¹ interj. **1.** (Adesea repetat) Cuvânt care imită zgomotul produs de o lovitură, de căderea unui obiect, de detunătura unei arme etc. **2.** Cuvânt care sugerează rapiditatea, caracterul brusc și neașteptat al unei mișcări, al unei acțiuni etc. — Onomatopoe.

PAC², *pacuri*, s.n. (Reg.) Pachet (de tutun); legătură; ghem¹ — Din germ. **Pack**.

PĂCE, *păci*, s.f. **1.** Stare de bună înțelegere între popoare, situație în care nu există conflicte armate sau războaie între state, popoare, populații. **2.** Acord al părților beligerante asupra încetării războiului, tratat de încheiere a unui conflict armat. **3.** (Într-o comunitate socială) Lipsă de tulburări, de conflicte, de vrajbă; armonie¹, împăciuire, înțelegere. ⇨ Loc. vb. *A face pace cu cineva* = a se împăca cu cineva. ⇨ Expr. *A strica pacea cu cineva* = a ajunge la conflict, a se certa cu cineva. *O mie de ani pace*, formulă familiară de salut. **4.** Liniște sufletească, stare de calm sufletesc; tihnă, repaus, odihnă; lipsă de zgomot și de mișcare; calm, liniște, tăcere. ⇨ Loc. adv. *În (bună) pace* = în liniște, fără să fie tulburat, stingherit, supărat. ⇨ Expr. *A da (cuiva) bună pace* sau *a lăsa (pe cineva) în pace* = a nu deranja, a nu supăra, a nu tulbura pe cineva. *Dă-i pace* = nu te deranja, nu-ți bate capul; lasă-l în plata Domnului. (Reg.) *A nu avea pace (de cineva)* = a fi deranjat, a fi tulburat (de cineva). *Mergi (sau umblă, du-te, rămâi etc.) în pace* = (ca formulă de urare la despărțire) mergi (sau umblă, du-te, rămâi etc.) cu bine, cu sănătate. *A nu (mai) avea pace* = a fi (în permanentă) neliniștit, îngrijorat. *Fii pe pace!* = nu avea nicio grijă, liniștește-te! ◆ (În concepțiile religioase) Liniștea veșnică a omului după moarte, odihnă de veci. ◆ (Adverbial; pop. și fam.) Nimic, nici vorbă, nici gând; s-a terminat, s-a sfârșit, gata. — Lat. **pax**, **pacis**.

PACEĂ, *pacele*, s.f. **1.** (Înv.) Partea de la genunchi în jos a piciorului la animalele cu blană; *p. ext.* blană prelucrată, de calitate a doua, de pe picioarele unor astfel de animale. **2.** (Reg.) Mâncare asemănătoare cu piftia, preparată din picioare de vițel sau de miel, mai rar de pasăre etc., cu adaos de ouă, de oțet sau de usturoi. — Din tc. **paça**.

PACEAURĂ, *paceaure*, s.f. **1.** (Pop.) Cărpă (de șters praful, de spălat vasele, podelele etc.). **2.** (Fam.) Epitet depreciativ dat unei femei ușuratece, proaste, urâte, murdare, rele etc. [Acc. și: *paceaură*. — Pr.: *-cea-u-*. — Var.: *paceavură* s.f.] — Din tc. **paçavra**, ngr. **patsavúra**.

PACEAVURĂ s.f. v. *paceaură*.

PACEMAKER, *pacemaker*, s.n. **1.** (Sport) Persoană care conduce într-o cursă, stabilind ritmul, în interesul unuia sau al mai multor concurenți. **2.** (Med.) Stimulator cardiac. [Pr.: *péismeicăr*] — Cuv. engl.

PACFÓN s.n. v. **pacfong**.

PACFÓNG s.n. Aliaj de cupru, de nichel și de zinc, care imită argintul. [Var.: **pacfón** s.n.] — Din germ. **Pakfong**, fr. **pacfung**.

PACHEBÓT, *pacheboturi*, s.n. Navă (mare) care transportă (mai ales) călători. — Din fr. **paquetot**.

PACHER, *pachere*, s.n. Dispozitiv pentru închiderea etanșă a spațiilor inelare dintre pereții găurii de sondă și diferitele elemente tubulare introduse în aceasta. — Din germ. **Packer**, rus. **paker**, fr. **packer**.

PACHÉȘCĂ, *pachești*, s.f. (Reg.; mai ales la pl.) Bretea (pentru susținut pantalonii bărbătești). — Din rus. **podteajki**.

PACHÉT, *pachete*, s.n. **1.** Obiect sau grup de obiecte strânse la un loc sau înfășurate într-o învelitoare de protecție (și legate) pentru a se putea păstra sau transporta mai ușor; legătură. ⇨ Expr. (Adverbial) *A trimite pe cineva pachet* = a trimite, a expedia pe cineva rapid și fără voia lui undeva. **2.** Ansamblu de piese identice, suprapuse sau alăturate și legate între ele pentru a forma o singură piesă folosită într-un sistem tehnic. — Din fr. **paquet**, germ. **Paket**.

PACHETIZĂ, *pachetizez*, vb. I. Tranz. A ambala produse, mărfuri etc. sub formă de pachete cu dimensiuni, forme, greutate standardizate, în scopul transportării, manipulării și depozitării acestora. — De la **pachetizare**.

PACHETIZĂRE, *pachetizări*, s.f. Acțiunea de a *pachetiza* și rezultatul ei. — Cf. fr. *paquetage*.

PACHETÉL, *pachețele*, s.n. Diminutiv al lui *pachet*. — **Pachet** + suf. *-el*. **PACHIDERM** s.n. v. **pahidem**.

PACHIDERMIE s.f. v. **pahidemie**.

PACIÉNT, *-Ă*, *pacienți*, *-te*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană bolnavă care se găsește în tratamentul unui medic, considerat în raport cu acesta. ◆ (Înv.) Persoană supusă unui supliciu; victimă; martir. **2.** Adj. (Livr.) Care are (sau manifestă) răbdare, calm; răbdător. [Pr.: *-ci-enț*] — Din lat. **patiens**, *-ntis*, fr. **patient**, germ. **Patent**, it. **paciente**.

PACIENȚĂ s.f. (Livr.) Răbdare, calm; îngăduință. [Pr.: *-ci-en-ț*] — Din lat. **patientia**, fr. **patience**, it. **pacienza**.

PACIFIC, *-Ă*, *pacifici*, *-ce*, adj. **1.** (Înv.) Iubitor de pace, de bună înțelegere, de liniște, pașnic; care tinde spre un acord, spre împăcare. **2.** (Ieșit din uz; în sintagma *Locomotivă pacific* (și substantivat, n.)) = locomotivă cu viteză mare, folosită la tracțiunea vagoanelor de călători. — Din lat. **pacificus**, fr. **pacifique**, it. **pacifico**.

PACIFICĂ, *pacific*, vb. I. Tranz. **1.** A face să înceteze conflictele armate, luptele etc., a restabili pacea. ◆ A pune capăt unui conflict, unor certuri, neînțelegeri etc.; a înlătura, a aplată. **2.** (Rar) A restabili liniștea sufletească, a aduce împăcarea; a atenua durerea fizică; a liniști, a potoli. — Din fr. **pacifier**, it. **pacificare**.

PACIFICĂRE s.f. Acțiunea de a *pacifica* și rezultatul ei. — V. **pacifica**.

PACIFICĂTOR, *-OĂRE*, *pacificatori*, *-oare*, s.m. și f., adj. (Persoană) care pacifică **(1)**, care restabilește pacea, liniștea. — Din fr. **pacificateur**, it. **pacificatore**.

PACIFISM s.n. Curent de gândire întemeiat pe umanism și pe raționalismul filosofic iluminat, care se pronunță împotriva oricăror războaie, indiferent de caracterul lor; *p. ext.* atitudinea celui care vrea pace; propovăduire a politicii de pace. — Din fr. **pacifisme**.

PACIFIST, *-Ă*, *pacifiști*, *-ste*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Adept al pacifismului. **2.** Adj. Care ține de pacifism, privitor la pacifism; care are ca scop menținerea păcii. — Din fr. **pacifiste**.

PĂCINIC, *-Ă* adj. v. **pașnic**.

PACIÓC s.n. Primul strat de var, aplicat direct pe tencuială sau pe glet. — Cf. germ. *patschokieren*.

PACIȘĂ, *pacise*, s.f. (Pop.; mai ales la pl.) Fire de cânepă sau de in de calitate inferioară, care rămân în piepteni în timpul operației de pieptănare a fuiorului; călți. [Pl. și: *pacși*. — Var.: **păcișă** s.f.] — Din ucr. **pacosy**.

PACIŪLI s.m. Plantă erbacee labiată din regiunile tropicale, din frunzele căreia se extrage un ulei eteric cu parfum puternic (*Pagostemon patchouly*); *p. ext.* parfum care se fabrică din acest ulei. [Var.: **paciiule** s.f.] — Din fr. **patchouli**.

PACIŪLIE s.f. v. **paciiuli**.

PĂCOSTE, *pacoste*, s.f. 1. Ceea ce provoacă cuiva mari neplăceri, necazuri, suferințe; situație în care se află cel asupra căruia s-a abătut o asemenea năpastă. 2. Ființă care provoacă cuiva neplăceri, necazuri, suferințe. — Din sl. **pakostf**.

PACT, *acte*, s.n. 1. Denumire dată unor tratate internaționale, bilaterale sau multilaterale, încheiate în special în scopul menținerii păcii sau al colaborării între semnatari. 2. Înțelegere (scrisă) între două părți; învoială, convenție. — Din fr. **pacte**, lat. **pactum**, germ. **Pakt**.

PACTIZĂ, *pactizez*, vb. I. Intrans. A se înțelege, a cădea la învoială, a face un pact. ♦ Spec. A se ralia cu adversarul, trădând interesele propriei comunități sociale, ale propriului stat. — Din fr. **pactiser**.

PACTIZĂRE, *pactizări*, s.f. Acțiunea de a *pactiza* și rezultatul ei. — V. **pactiza**.

PADELĂ, *padelez*, vb. I. Intrans. (Rar) A văsi cu ajutorul padelei. — Din **padelă** (după engl. *paddle*).

PADĒLĂ, *padele*, s.f. Vâslă de formă specială, cu câte o pală convexă la cele două capete, folosită la caiac pentru înaintarea rapidă pe apă. — Din germ. **Paddel**.

PĂDINĂ, *padini*, s.f. Loc aproape plan sau ușor scobit, de obicei în vârful unui deal sau al unui munte. ♦ Mică depresiune, circulară sau alungită, dezvoltată de obicei pe loess prin tasare; crov. [Pl. și: *padine*] — Din bg. **padina**.

PADIȘĂH, *padișahi*, s.m. Titlu purtat (în Evul Mediu și în epoca modernă) de monarh în unele țări din Orientul Apropiat și Mijlociu; persoană purtând acest titlu. — Din tc. **padişah**, fr. **padisah**.

PADŌC, *padocuri*, s.n. Loc îngrădit într-o pășune, rezervat pentru unele animale domestice; teren împrejmuț și amenajat în mod special, în apropierea grajdurilor, destinat întreținerii și mișcării animalelor domestice în aer liber. ♦ Spec. Loc îngrădit lângă boxa unui cal de curse sau lângă un hipodrom, unde sunt lăsați în libertate sau plimbați caii, înainte de alergări. — Din fr., engl. **paddock**.

PAF interj. 1. Cuvânt care imită zgomotul produs de o apăsare puternică, de o lovitură, de o pocnitură etc. 2. (Fam.; în expr.) A *rămâne* (sau a *face* pe cineva *să rămână*) *paf* = a rămâne (sau a face pe cineva să rămână) uimit, surprins, nemișcat. A *face paf* (pe cineva) = a uimi, a da gata, a învinge într-o discuție (pe cineva). — Onomatopee.

PAFTA, *paftale*, s.f. 1. Încheietoare ornamentală la haine sau la cingători, lucrată de obicei din metal (și împodobită cu pietre prețioase). ♦ Cingătoare alcătuită din plăci de metal legate între ele cu lăntșoare sau fixate între ele cu ținte. ♦ Dispozitiv (metalic) de închidere a unui obiect (carte, cutie etc.). 2. Piesă din tablă de oțel folosită pentru fixarea cablurilor pe zidurile clădirilor. — Din tc. **pafta**.

PAG¹ s.m. v. **paj**.

PAG², **-Ă**, *pagi*, *-ge*, adj., s.m. și f. (Cal sau, rar, alt animal) negru sau roșcat cu pete albe. — Din sl. ***pęgu**.

PAGĂIE, *pagăie*, s.f. Vâslă scurtă cu o singură pală, care se manevrează cu ambele mâini și pe un singur bord, fără a o sprijini de ambarcațiune. — Din fr. **pagaille**, it. **pagaila**.

PAGER, *pagere*, s.n. Receptor alfanumeric pentru mesaje personale. [Pr.: *peigăr*] — Din engl. **pager**.

PAGINĂ, *paginez*, vb. I. Tranz. 1. A numerota paginile (1) sau foile unui caiet, ale unei cărți, ale unui manuscris etc. 2. (Tipogr.) A așeza în format de pagini un text cules (și aflat în șpalturi), pentru a obține forma definitivă a lucrării care se tipărește. ♦ A schița planul de dispunere a materialului unui periodic, înainte de culegere, fixând pe pagină locul fiecărui articol. — Din **pagină**. Cf. fr. *paginer*.

PAGINĂRE, *paginări*, s.f. Acțiunea de a *pagina* și rezultatul ei; paginație. — V. **pagina**.

PAGINĂT, **-Ă**, *paginați*, *-te*, adj. (Despre pagini, texte) Care este numerotat; pe care s-a făcut operația de paginație (1). — V. **pagina**.

PAGINĂTOR, **-OĂRE**, *paginatori*, *-oare*, s.m. și f. Muncitor tipograf care face paginația (1) unui text cules. — **Pagina** + suf. *-tor*.

PAGINĂTURĂ s.f. (Rar) Paginație (2). — Din it. **paginatura**.

PAGINĂȚIE, *paginații*, s.f. 1. Așezare în format de pagini a unui text cules, pentru a obține forma definitivă a lucrării care se tipărește; paginare. ♦ Schițare anticipată (înainte de culegere) a locului în pagină al fiecărui articol dintr-un periodic; mod de paginare. ♦ Secție într-o tipografie unde se efectuează această operație. 2. Numerotare a paginilor; șir de numere succesive care reprezintă această numerotare; paginare. [Var.: **paginațiune** s.f.] — Din fr. **pagination**.

PAGINAȚIUNE s.f. v. **paginație**.

PĂGINĂ, *pagini*, s.f. 1. Fiecare dintre cele două fețe ale unei foi de hârtie dintr-o carte, dintr-un caiet, ziar, registru etc.; față; *p. ext.* cuprinsul textului unei asemenea fețe; fragment, capitol dintr-o scriere sau din ansamblul

unei opere mai mari. ⇨ Loc. vb. A *pune în pagină* = a pagina (2). 2. Fig. Moment (istoric); eveniment, fapt demn de reținut, dată importantă; episod însemnat din viața unui om. — Din lat., it. **pagina**, germ. **Pagina**.

PAGŌDĂ, *pagode*, s.f. Templu budist sau brahman la unele popoare din Orient, în formă de turn piramidal, compus din mai multe etaje suprapuse, care se retrag succesiv și ale căror streșini sunt întoarse în sus. — Din fr. **pagode**.

PĂGUBĂ, *pagube*, s.f. 1. Pierdere materială suferită de cineva sau adusă cuiva; distrugere care provoacă o pierdere, o daună. ⇨ Loc. adv. În *pagubă* = pierzând bani sau alte bunuri. ⇨ Expr. *Atâta pagubă! sau mare pagubă! nicio pagubă! pagubă-n ciupercai!* expresii exclamative care arată resemnarea sau nepăsarea pentru o pierdere suferită. A *fi rău de pagubă*, se spune despre cineva ghinionist sau despre cineva ori ceva care aduce ghinion. A *fiuiera* (sau a *sufli*, a *vorbi* etc.) a *pagubă* = a prevesti o pierdere; a-și manifesta regretul pentru o pierdere suferită. 2. Fig. Știrbire, pierdere a calității, a valorii unui lucru; prejudiciu moral. ⇨ Loc. prep. În *paguba* (cuiva sau a ceva), aducând un prejudiciu... ⇨ Expr. (Reg.) *Pagubă că...* (sau *de...*) sau *e pagubă să...* = păcat că... (sau de...); e regretabil să... — Din sl. **paguba**.

PAGŪR, *paguri*, s.m. (La pl.) Numă dat unor crustacee decapode marine al căror abdomen moale este adăpostit într-o cochilie goală (părăsită de gasteropode); (și la sg.) crustaceu din acest grup. — Din fr. **pagure**.

PAHĂR, *pahare*, s.n. 1. Vas de sticlă, de metal, de material plastic etc., de diferite forme ori mărimi, din care se bea apă sau alte lichide; *p. ext.* conținutul unui asemenea vas; vasul împreună cu conținutul. ⇨ *Pahar dulce* (sau *de dar*) = pahar de vin sau de țuică (îndulcit cu miere), care se oferă oaspeților la nuntă și pentru care aceștia dăruiesc mirilor bani. ⇨ Loc. adj. *Bun de pahar* = care obișnuiește să bea băuturi alcoolice; care rezistă la băutura. ⇨ Loc. adv. *La un pahar de* (sau *cu*) *vin* = în timp ce bea (împreună cu alții), la băutura; *p. ext.* la chef, la petrecere. ⇨ Expr. *A fi sau a ține* etc. (ceva) (*ca un pahar*) = a fi sau a ține foarte curat. 2. Fig. Necaz, suferință, durere, chin. ⇨ Expr. *A i se umple* (cuiva) *paharul* sau *a(-i) fi plin paharul* = a îndura prea multe suferințe morale, a nu mai putea suporta durerea, suferința etc. 3. (Pop.) Ventuză (pentru bolnavi). [Var.: (înv. și reg.) **păhâr** s.n.] — Din magh. **pohár**, sb. **pehar**.

PAHĂRNIC, *paharnici*, s.m. (În Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Titlu dat boierului de la curtea domnilor români care avea grijă de băutura domnului, iar în împrejurări deosebite sau la sărbători îl servea personal pe domn, gustând băutura înaintea acestuia pentru a se convinge că nu este otrăvită; boier care avea acest titlu; ceasnic. ♦ (Înv. și reg.) Persoană care toarnă băutura în pahare la diferite ocazii. — **Pahar** + suf. *-nic*.

PAHIDĒRM, *pahiderme*, s.n. Denumire generică dată mai multor mamifere erbivore masive, cu pielea foarte groasă, cu păr puțin, cu pantecele mare și cu picioarele terminate cu copite. ⇨ (Adjectival) *Animal pahiderm*. ♦ (Fam.) Epitet depreciativ pentru o persoană lipsită de bun-simț, obraznică. [Var.: **pachiderm** s.n.] — Din lat. **pachyderma**, fr. **pachyderme**.

PAHIDERMĪE, *pahidermie*, s.f. (Med.) Îngroșare anormală a pielii. [Var.: **pachidermie** s.f.] — Din fr. **pachydermie**.

PAHIGLOSĪE, *pahiglosii*, s.f. (Med.) Îngroșare anormală a limbii. — Din fr. **pachyglossie**.

PAHIMENĪNGE, s.n. (Anat.) Duramater. — Din fr. **pachymeninge**.

PAHIMENĪNGĪTĂ, *pahimeningite*, s.f. (Med.) Meningită a pahimeningelului. — Din fr. **pachymeningite**.

PAHIPLEURĪTĂ, *pahipleurite*, s.f. (Med.) Îngroșare și alipire a foitelor pleurei, ca urmare a unui proces inflamator cronic. [Pr.: *-ple-u-*] — Din fr. **pachypleurite**.

PAHŌNȚ, *pahonți*, s.m. (Pop.) 1. Soldat cărauș din armata rusă. 2. Epitet depreciativ pentru o persoană grosolană, necioplită sau murdară. [Var.: **poănȚ** s.m.] — Cf. rus *pehotineț* „infanterist”.

PAI, *paie*, s.n. Tip de tulpină simplă, în general fără ramificații și cu internodurile lipsite de măduvă, caracteristic pentru cereale (grâu, orz, orez etc.) și pentru alte plante din familia gramineelor; (la pl.) grămadă de asemenea tulpini rămase după treierat. ⇨ Expr. *Om de paie* = om fără personalitate, de care se servește cineva pentru a-și atinge un scop personal. *Foc de paie* = entuziasm sau pasiune trecătoare. *Arde focu-n paie ude*, se zice despre un sentiment, o pornire care mocnește (fără a izbucni). A *întemeia* (ceva) *pe paie* = a clădi, a realiza (ceva) pe temelii șubrede. (Fam.) *Văduvă* (sau, rar *văduv*) *de paie* = soție sau soț care a rămas o perioadă scurtă de timp fără soț sau, respectiv, fără soție. A *fugi ca tăunul cu paiul* = a fugi foarte repede. A *stinge focul cu paie* sau a *pune paie pe(ste) foc* = a înrăuți și mai mult situația (dintre doi adversari); a întărâta, a ațâța pe cei care se ceartă. A *nu lua un pai de jos* = a nu face absolut nimic. ♦ Bucată din această tulpină sau tub subțire din material plastic cu care se sorb unele băuturi. — Lat. **palea**.

PAIĂ, *paiete*, s.f. Titlu onorific dat, în ierarhia boierească din Țările Române, boierilor care nu aveau slujbă de stat; persoană care avea acest titlu. ✧ Expr. (Reg.) *A-i da (cuiva) paiete* = a măguli, a flata pe cineva; a fi prea îngăduitor, a-i da (cuiva) nas. — Din tc. **paye**.

PAIĂJEN s.m. v. **păianjen**.

PAIANJENIȘ s.n. v. **păianjenis**.

PAIĂNTĂ, *paiante*, s.f. Sistem de construcție a pereților unor case, care constă dintr-un schelet de lemn având golurile umplute sau acoperite cu diferite materiale (împletituri de nuiele ori șipci tencuite cu lut, chirpic etc.); material care alcătuiește asemenea sistem de construcție. — Din tc. **payanda**.

PAIĂȚĂ, *paiate*, s.f. 1. Personaj comic în spectacolele de circ, la diferite reprezentații populare etc.; măscărici, saltimbanc, clown; bufon. ✧ Păpușă îmbrăcată ca o paiată (1). 2. Epitet dat unui om neserios, ridicol, lipsit de personalitate. — Din rus. **paiať**, fr. **paillasse**, germ. **Paiazzo**.

PAIĂȚĂRIE, *paiățării*, s.f. Exhibiție executată (pe scenă) de o paiată; p. ext. reprezentație scenică lipsită de valoare. ✧ Fig. Comportare, atitudine lipsită de seriozitate, ridicolă. [Pr.: *pa-ia-*] — **Paiață** + suf. **-ărie**.

PAIĆ, *paici*, s.m. Soldat din garda personală a sultanului sau a domnilor Țărilor Române. — Din tc. **peyk**.

PAIDÉIA s.f. Concept educațional în Grecia antică ce urmărea cultivarea spiritului uman prin studiul filosofiei și științei. [Pr.: *pa-i-dé-ia*] — Cuv. gr.

PAIÉRIC, *paierice*, s.n. Semn grafic în scrierea chirilică, de obicei fără valoare fonetică, pus după o consoană pentru a înlocui semnul moale sau semnul tare în poziție neintensă. — Din sl. **paierčikū**.

PAIÉT, *paiete*, s.n. Dispozitiv pentru astuparea provizorie, din exterior, a spărturilor mici produse în bordajul unei nave, sub linia de plutire. — Din fr. **paillet**.

PAIÉTĂ, *paiete*, s.f. Disc mic și scilpitor de metal, de sticlă, de celofan etc. (cu gaură la mijloc), care se coase sau se lipește ca ornament pe haine, pe stofe etc.; fluturaș (2). [Pr.: *pa-ie-*] — Din fr. **paillette**.

PAIŢŢ, *paingi*, s.m. Păianjen. — Din sl. ***pa(i)jokū**.

PAIŢŢĂN s.m. v. **păianjen**.

PAIANGENIȘ s.n. v. **păianjenis**.

PAINGINÍ vb. IV v. **păianjeni**.

PAIŢŢEN s.m. v. **păianjen**.

PAIŢŢENÍ vb. IV v. **păianjeni**.

PAIŢŢENIRE s.f. v. **păianjenire**.

PAIŢŢENIȘ s.n. v. **păianjenis**.

PAIŢŢENÍT, **-Ă** adj. v. **păianjenit**.

PAIÓL, *paioale*, s.n. (Mar.) Pardoseală de protecție cu care se căptușește podeaua încăperilor unei nave. [Pr.: *pa-iol*] — Din fr. **payol**, rus. **paiol**.

PAIÓN, *paioane*, s.n. (Rare) Împletitură de paie folosită pentru protejarea obiectelor confecționate din sticlă. [Pr. *pa-ion*] — Din fr. **paillon**.

PAIR, *pairi*, s.m. Titlu purtat de marii vasali ai regelui în Franța și în Anglia în Evul Mediu. ✧ Membru (pe viață) al uneia dintre cele două camere legislative din Franța între 1815 și 1848. ✧ Titlu de noblete în Marea Britanie, care conferă dreptul de membru al Camerei Lorzilor. ✧ Persoană care are (sau avea) unul dintre aceste titluri. [Pr.: *peř*] — Din fr. **pair**.

PAIRIE s.f. Calitate, demnitate de pair. [Pr.: *pe-ri-e*] — Din fr. **pairie**.

PAISPREZECE num. card. Număr care ocupă în numărătoare locul dintre treisprezece și cincisprezece și se indică prin cifra 14 sau XIV. ✧ (Adjectival) *Paisprezece cărți*. ✧ (Substantivat) *Se duceau paisprezece*. ✧ (Cu valoare de num. ord.) *Locul paisprezece*. ✧ (Intră în componența num. adverbial) *De paisprezece ori*. ✧ (Precedat de „câte”, intră în componența num. distributiv) *Câte paisprezece (lei)*. [Var.: **pátrusprezece** num. card.] — **Patru** + **spre** + **zece**.

PAISPREZECELEA, **-ZECEA** num. ord. (Precedat de art. „al”, „a”; adesea cu valoare adjectivală) Care se află între al treisprezecelea și al cincisprezecelea. [Var.: **pátrusprázeceloa**, **-zecea** num. ord.] — **Paisprezece** + **le** + **a**.

PAJ, (1) *paji*, s.m. 1. (În Evul Mediu, în Europa Apuseană) Tânăr nobil care se afla în serviciul unui senior pentru a învăța meșteșugul armelor și pentru a se deprinde cu manierele de la curte; p. ext. copil de casă. 2. Pieptănătură feminină în care părul, lăsat lung pe umeri, este rulat la capete spre partea dinăuntru, imitând pieptănătura pajilor (1). [Var.: (înv.) **pag** s.m.] — Din fr. **page**, germ. **Page**.

PAJERĂ s.f. v. **pajură**.

PAJIȘTE, *pajști*, s.f. Loc acoperit cu iarbă (măruntă și deasă), folosită ca nutreț sau pentru pășunat; vegetație ierboasă care acoperă acest loc. — Din sl. **pašiste**.

PAJORĂ s.f. v. **pajură**.

PAJURĂ, *pajuri*, s.f. 1. Pasăre răpitoare mai mică decât vulturul, dar mult mai puternică și mai iute în mișcări decât acesta, cu cioc puternic și tăios, cu gheare lungi și ascuțite, care trăiește în regiunile de munte (*Aquila chrysaetos*); acvilă (1), aceră. ✧ (În mitologia populară) Pasăre uriașă, cu înfățișări variate, de obicei frumoase, înzestrată cu puteri miraculoase. 2. Figură simbolică reprezentând o pajură (1) sau vultur (cu unul ori două capete, de obicei cu aripile întinse), care servește ca semn convențional distinctiv pe stemele, steagurile, pecețile sau monedele unor țări; p. ext. stemă, emblemă având o asemenea figură. [Var.: (înv.) **pájeră**, **pájoră** s.f.] — Din ucr. **pažera** „ființă lacomă, nesățioasă”.

PAKISTÁNEZ, **-Ă**, *pakistanezi*, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Pakistanului sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține Pakistanului sau pakistanezilor (1), privitor la Pakistan ori la pakistanezi. — **Pakistan** (n.pr.) + suf. **-ez**.

PAL¹, **-Ă**, *pali*, -e, adj. (Despre oameni și despre fața lor) Palid (1). ✧ (Despre culori) Puțin intens, șters; (despre obiecte sau ființe) care are o culoare puțin intensă, ștearsă; (despre lumină, surse de lumină sau corpuri luminoase) lipsit de intensitate, care răspândește o lumină slabă; care este fără strălucire; stins, palid. — Din fr. **pâle**.

PAL², *paluri*, s.n. Material lemnos sub formă de placă obținut prin presarea de lemn în combinație cu diferiți lianți. — Din inițialele **p**[lacă] + **a**[glomerată din] + **l**[emn].

PALADÍN, *paladini*, s.m. (În Evul Mediu, în Europa Apuseană) Nume dat legendarilor tovarăși de arme ai lui Carol cel Mare sau ai regelui Arthur; p. ext. cavalier răătăcitor din Evul Mediu, în continuă căutare de aventuri eroice. ✧ Fig. Bărbat voinic, îndrăzneț, însuflețit de sentimente cavaleresti. — Din fr. **paladin**, it. **paladino**.

PALÁDIU¹ s.n. Element chimic, metal alb-argintiu, lucios, foarte maleabil, din familia platinei, folosit drept catalizator în unele reacții sau ca înlocuitor al platinei în construcția unor instrumente de precizie, a unor obiecte de artă etc. — Din fr. **palladium**.

PALÁDIU², (1) *paladii*, s.n. 1. Statuie a zeiței Pallas Atena la Troia, scotită în Antichitate a fi ocrotitoarea cetății. 2. Fig. Ocrotire, apărare. — Din lat., fr. **palladium**.

PALADIZĂRE, *paladizări*, s.f. Operație de depunere a unui strat subțire de paladiu¹ pe suprafețe metalice. — Cf. **paladiu¹**.

PALAFITĂ, *palafite*, s.f. Locuință lacustră (din epoca neolitică și a bronzului), construită pe un podium susținut de pari. — Din fr. **palafitte**, it. **palafitta**.

PALÁN, *palane*, s.n. Macara formată din mai mulți scripeți situați pe două sau mai multe axe, dintre care una fixă. [Var.: **palánc** s.n.] — Din fr. **palan**, it. **palanco**.

PALÁNC s.n. v. **palan**.

PALÁNCĂ, *palânci*, s.f. 1. (Înv.) Palisadă (1). ✧ Expr. *A face (sau a da ceva) palâncă (la pământ)* = a culca la pământ, a doborî. 2. (Reg.) Nume dat unor construcții rudimentare, folosite ca gard, ca adăpost pentru animale etc. — Din tc., pol. **palanka**, magh. **palánk**.

PALANCHÍN, *palanchine*, s.n. (În Orient) Letică. — Din fr. **palanquin**.

PALÁȘCĂ, *pălășiti*, s.f. (Înv. și reg.) Geantă de piele care se poartă la șold. ✧ Cartușieră. — Din tc. **palaska**, ngr. **paláska**.

PALÁT¹ s.n. Peretele superior al cavității bucale, în formă de boltă, alcătuit din apofizele palatine² ale celor două maxilare superioare, precum și din oasele palatine², acoperite de o mucoasă groasă; cerul-gurii. ✧ *Palat moale* sau *vălul palatului* = porțiune musculară care continuă palatul¹ în partea posterioară a cavității bucale. *Palat artificial* = mulaj al palatului¹, care se folosește în fonetica experimentală pentru a se vedea suprafața atinsă de limbă la pronunțarea unui sunet. — Din lat. **palatum**, it. **palato**. Cf. fr. **palais**.

PALÁT², *palate*, s.n. Clădire somptuoasă în care își are sediul o autoritate ori o instituție sau care este folosită ca reședință de un nobil, un suveran, un șef de stat ori de guvern; p. gener. clădire mare luxoasă. [Pl. și: (pop.) **palaturi**] — Din ngr. **paláti**, lat. **palatium**.

PALATÁL, **-Ă**, *palatali*, -e, adj. 1. (Anat.) Relativ la palat¹, care aparține palatului¹, din regiunea palatului¹, palatin². 2. (Fon.) Care se produce în regiunea palatului¹; spec. (despre sunete) care se articulează prin atingerea sau apropierea limbii de bolta palatină. ✧ (Substantivat, f.) Sunet articulat prin atingerea sau apropierea limbii de bolta palatină. ✧ Care conține sunete a căror articulație se face în regiunea palatului¹. ✧ (Despre timbrul sunetelor) Care este propriu sunetelor articulate în regiunea palatului¹. — Din fr. **palatal**.

PALATÁLIZĂ, *palatalizez*, vb. I. Tranz. și refl. (Fon.) A (se) transforma într-o consoană palatală (2). — Din fr. **palataliser**.

PALATIZĂRE, *palatalizări*, s.f. (Fon.) Faptul de a (se) palatiza; modificare fonetică prin care o consoană nepalatală devine palatală (2). — V. **palatiza**.

PALATALIZĂT, -Ă, *palatalizați*, -te, adj. (Fon.; despre consoane) Care a suferit o palatalizare; muiat² (5). — V. **palataliza**.

PALATIN¹, *palatini*, s.m. (În Evul Mediu, în Europa Apuseană) Titlu dat unui mare demnitar care îndeplinea anumite funcții la curtea sau la palatul unui rege sau al unui mare senior; principii posesor al unui palatinat; reprezentant al împăraților germani pe lângă curtea vasalilor acestora; vicerege în Ungaria medievală; titlu purtat de guvernatorul unei provincii în Polonia medievală; persoană care avea unul dintre aceste titluri. ♦ (Adjectival) Care aparține unui palatin¹ sau unui palatinat, privitor la un palatin¹ sau la un palatinat. — Din lat. **paltinus**, it. **palatino**, fr. **palatin**.

PALATIN², -Ă, *palatini*, -e, adj. (Anat.) Palatal (1). — Din fr. **palatin**.
PALATINĂT, *palatinate*, s.n. 1. Demnitate, funcție de palatin¹. 2. Teritoriu sau provincie guvernată de un palatin¹. [Pl. și: *palatinatur*]. — Din fr. **palatinat**.

PALATITĂ, *palatite*, s.f. (Med.) Inflamație a palatului¹. — Din fr. **palatite**.

PALATOGRAMĂ, *palatogramme*, s.f. (Fon.) Reprezentare grafică a suprafeței palatului¹ atinse de limbă în timpul emiterii unui sunet. — Din fr. **palatogramme**.

PALAUAN, -Ă, *palauani*, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Republicii Palau sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține Republicii Palau sau palauanilor (1), referitor la Republica Palau ori la palauani. — **Palau** (n.pr.) + suf. -an.

PALAVRAGEALĂ s.f. v. **pălăvrageală**.

PALAVRAGI vb. IV v. **pălăvrăgi**.

PALAVRAGIOĂICĂ, *palavragioaice*, s.f. (Fam.) Femeie care spune palavre. — **Palavragiu** + suf. -oaică.

PALAVRAGIU, *palavragii*, s.m. (Fam.) Persoană care spune palavre; fleac, limb, guraliv. — Din tc. **palavrac**.

PALĂVRĂ, *palavre*, s.f. (Fam.; mai ales la pl.) Vorbă, afirmație lipsită de seriozitate sau de teme; fleac; baivernă, brașoavă. — Din tc. **palavra**, ngr. **palavra**.

PĂLĂ¹, *pale*, s.f. 1. Cantitate de fân, de paie etc. cât se taie dintr-o singură mișcare de tragere cu coasa sau care poate fi luată o dată cu furca; p. ext. grămadă (mică) de fân, de paie etc. 2. P. ext. Strat, pătură din cervă; fâșie, suviță. ♦ Undă, adiere, suflare. *Pală de vânt. Pală de ceață*. — Cf. alb. **palë**.

PĂLĂ², *pale*, s.f. 1. Element activ al unei elice sau al unui rotor de mașină ori de turbină, încastrat sau articulată la un capăt în butucul elicei sau al rotorului. 2. Semifabricat în formă de bandă sau de panglică, obținut după ce fibrele textile au fost peptănate și înfășurate în cruce pe bobine. — Din fr. **pale**.

PĂLĂ³, *pale*, s.f. (Înv.) Paloș. — Din tc. **pala**.

PĂLĂ⁴, *pale*, s.f. (Înv. și reg.) Capriciu, toană. — Et. nec.

PĂLĂ⁵, *pale*, s.f. Bucată de pânză dreptunghiulară pe care și-o puneau peste rochie femeile romane. — Din lat. **palla**.

PĂLCĂ, *palce*, s.f. (Reg.) Vargă, nuia. ♦ Lovitură dată cu varga. — Din rus. **palka**.

PALEAL, -Ă, *paleali*, -e, adj. (Zool.) De palium, al paliumului. [Pr.: -le-al] — Din fr. **paléol**.

PALEANTRÓP, *paleantropi*, s.m. Denumire atribuită oamenilor de Neanderthal, care au trăit în Europa și Asia în pleistocenul mijlociu și superior. [Pr.: -le-an-. — Var.: **paleoantrop** s.m.] — Din lat. **Paleoanthropus**, denumirea științifică a paleantropului.

PALEÁRCTIC, -Ă, *palearctici*, -ce, adj. Din Europa și din părțile nordice ale Africii și Asiei. [Pr.: -le-arc-] — Din fr. **paleárctique**.

PALEÉ¹, *palee*, s.f. Picior intermediar de susținere a unui pod de lemn cu mai multe deschideri. — Din fr. **paléé**.

PALEÉ², *palee*, s.f. Îneliș floral al plantelor graminee, alcătuit din două frunzișoare care se află pe axa spiculețului, la baza fiecărei flori. — Din lat. **palea**, germ. **Pale**.

PALEO- Element de compunere care înseamnă „vechi” și care servește la formarea unor substantive și a unor adjective. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paléo-**.

PALEOANTRÓP s.m. v. **paleantrop**.

PALEOANTROPOLÓG, -Ă, *paleoantropologi*, -ge, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în paleoantropologie. [Pr.: -le-o-an-] — Din fr. **paléoanthropologue**.

PALEOANTROPOLÓGIC, -Ă, *paleoantropologici*, -ce, adj. Referitor la paleoantropologie, de paleoantropologie. [Pr.: -le-o-an-] — Din fr. **paléoanthropologique**.

PALEOANTROPOLOGIE s.f. Parte a antropologiei care studiază omul preistoric. [Pr.: -le-o-an-] — Din fr. **paleoanthropologie**, **paleoarchéologie**.

PALEOARHEOLÓGIC, -Ă, *paleoarheologici*, -ce, adj. Referitor la paleoarheologie, de paleoarheologie. [Pr.: -le-o-ar-he-o-] — Din fr. **paleoarchéologique**.

PALEOARHEOLOGIE s.f. Arheologie a preistoriei. [Pr.: -le-o-ar-he-o-] — Din fr. **paleoarchéologie**.

PALEOASTRONAÚT, *paleoastronauți*, s.m. Ființă despre care unele documente străvechi atestă că ar fi călătorit cu vehicule asemănătoare aeronavelor și astronavelor. [Pr.: -le-o-as-] — **Paleo-** + **astronauț**.

PALEOASTRONAÚTIC, -Ă, *paleoastronautici*, -ce, s.f., adj. 1. S.f. Cercetare a informațiilor referitoare la preocupările astronomice străvechi. 2. Adj. Referitor la paleoastronautică (1), de paleoastronautică (1). [Pr.: -le-o-as-] — Din fr. **paléoastronautique**.

PALEOBIOLÓGIC, -Ă, *paleobiologici*, -ce, adj. Referitor la paleobiologie, de paleobiologie. [Pr.: -le-o-bi-o-] — Din fr. **paléobiologique**.

PALEOBIOLÓGIE s.f. Ramură a biologiei care studiază organismele fosile animale și vegetale. [Pr.: -le-o-bi-o-] — Din fr. **paléobiologie**.

PALEOBOTÁNIC, -Ă, *paleobotanici*, -ce, s.f., adj. 1. S.f. Disciplină a paleontologiei care se ocupă cu studierea fosilelor vegetale. 2. Adj. Referitor la paleobotanică, de paleobotanică; (rar) paleofitologic. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paléobotanique**.

PALEOBOTANÍST, -Ă, *paleobotaniști*, -ste, s.m. și f. Specialist în paleobotanică. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paléobotaniste**.

PALEOCÉN, -Ă, *paleoceni*, -e, s.n., adj. 1. S.n. Epoca inferioară a paleogenului (1), caracterizată prin apariția faunei de numuliți, lamelibranhiate, gasteropode, mamifere etc.; eocen inferior. 2. Adj. Care aparține paleocenului (1), privitor la paleocen. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paleocène**.

PALEOCLIMATOLOGIE s.f. Disciplină care se ocupă cu studiul variațiilor climatei în decursul perioadelor geologice. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paleoclimatologie**.

PALEOCLIMĂ, *paleoclime*, s.f. Climă din trecutul geologic al Pământului, studiată indirect pe baza distribuției geografice a solurilor, a fosilelor de plante și animale, a formațiunilor geologice, precum și pe baza unor trăsături ale reliefului. [Pr.: -le-o-] — **Paleo-** + **climă**.

PALEOCREȘTÍN, -Ă, *paleocreștini*, -e, adj. Creștin de la începuturile creștinismului. [Pr.: -le-o-] — **Paleo-** + **creștin**.

PALEOECOLÓGIC, -Ă, *paleoecologici*, -ce, adj. Referitor la paleoecologie, de paleoecologie. [Pr.: -le-o-e-] — Din fr. **paleoécologique**.

PALEOECOLOGIE s.f. Ramură a paleontologiei care studiază relațiile dintre organismele care au trăit în epocile geologice trecute și raporturile acestora cu condițiile de mediu din vremea respectivă. [Pr.: -le-o-e-] — Din fr. **paleoécologie**.

PALEOETNOLÓG, -Ă, *paleoetnologi*, -ge, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în paleoetnologie. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paléoethnologue**.

PALEOETNOLÓGIC, -Ă, *paleoetnologici*, -ce, adj. Care aparține paleoetnologiei, privitor la paleoetnologie. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paléoethnologique**.

PALEOETNOLOGIE s.f. Știință care se ocupă cu studierea popoarelor dispărute. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paléoethnologie**.

PALEOFITOLÓGIC, -Ă, *paleofitologici*, -ce, adj. (Rar) Paleobotanic. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paléofytologique**.

PALEOFITOLOGIE s.f. Paleobotanică. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paléophytologie**.

PALEOGÉN, -Ă, *paleogeni*, -e, s.n., adj. 1. S.n. Prima perioadă a neozoicului, caracterizată printr-o floră în care predomină fanerogamele și printr-o faună variată; numulitic. 2. Adj. Care aparține paleogenului (1), privitor la paleogen. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paleogène**.

PALEOGEOFÍZIC, -Ă, *paleogeofizici*, -ce, s.f., adj. 1. S.f. Știință care se ocupă cu studierea legilor și a modificărilor fenomenelor geofizice în decursul istoriei geologice a Pământului. 2. Adj. Referitor la paleogeofizică (1). [Pr.: -le-o-ge-o-] — Din fr. **paléogéophysique**, engl. **paleogeophysics**.

PALEOGEOGRAFÍC, -Ă, *paleogeografici*, -ce, adj. Referitor la paleogeografie, de paleogeografie. [Pr.: -le-o-ge-o-] — Din fr. **paléogéographique**.

PALEOGEOGRAFIE s.f. Disciplină care studiază configurația suprafeței terestre, climatul, peisajele în decursul istoriei geologice a Pământului. [Pr.: -le-o-ge-o-] — Din fr. **paléogéographie**.

PALEOGRÁF, -Ă, *paleografi*, -e, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în paleografie. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paléographe**.

PALEOGRÁFIC, -Ă, *paleografici*, -ce, adj. Care ține de paleografie, privitor la paleografie. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paléographique**.

PALEOGRAFIE s.f. Știință auxiliară a istoriei care se ocupă cu descifrarea corectă a textelor vechi, cu datarea și stabilirea autenticității lor. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paléographie**.

PALEOLÍTIC, -Ă, *paleolitici*, -ce, s.n., adj. 1. S.n. Cea mai veche epocă din istoria omenirii, caracterizată prin folosirea uneltelor din piatră cioplită. 2. Adj. Care aparține paleoliticului (1), privitor la paleolitic. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paléolithique**.

PALEONTOLOG, -Ă, *paleontologi, -ge*, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în paleontologie. [Pr.: -le-on-] — Din **paleontologie** (derivat regresiv). Cf. it. *paleontologo*.

PALEONTOLOGIC, -Ă, *paleontologici, -ce*, adj. Care aparține paleontologiei, privitor la paleontologie. [Pr.: -le-on-] — Din fr. **paléontologique**.

PALEONTOLOGIE s.f. Știință care se ocupă cu studiul complex al organismelor fosile animale și vegetale. [Pr.: -le-on-] — Din fr. **paléontologie**.

PALEOPATOLOGIC, -Ă, *paleopatologici, -ce*, adj. Referitor la paleopatologie, de paleopatologie. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paléopathologique**.

PALEOPATOLOGIE s.f. Ramură a patologiei care studiază bolile viețuitoarelor fosile. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paléopathologie**.

PALEOPEDOLOGIC, -Ă, *paleopedologici, -ce*, adj. Referitor la paleopedologie, de paleopedologie. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paléopédologique**.

PALEOPEDOLOGIE s.f. Ramură a pedologiei care studiază solurile vechi (formate în pleistocen). [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paléopédologie**.

PALEOSLĂV, -Ă, *paleoslavi, -e*, adj. Care se referă la limba veche slavă (bisericească), care aparține acestei limbi sau este scris în această limbă. ♦ (Substantivat, f.) Limba veche slavă. [Pr.: -le-o-] — **Paleo- + slav**.

PALEOSOL, paleosoluri, s.n. Sol al cărui profil s-a format în alte condiții pedogenetice decât cele actuale. [Pr.: -le-o-] — Din fr. **paléosol**.

PALEOTERIU, paleoterii, s.m. Animal mamifer fosil, erbivor, din prima jumătate a erei terțiare, asemănător cu tapirul. [Pr.: -le-o-te-ri-ũ] — Din fr. **paléothérium**.

PALEOZÓIC, -Ă, *paleozoici, -ce*, s.n., adj. 1. S.n. A doua eră geologică, a cărei floră se caracterizează prin prezența talofitelor, prin predominarea criptogamelor vasculare și prin apariția gimnospermelor și în a cărei faună se întâlnesc toate grupele de nevertebrate și primele vertebrate. 2. Adj. Care aparține paleozoicului (1), privitor la paleozoic. [Pr.: -le-o-zo-ic] — Din fr. **paléozoïque**.

PALEOZOOLOG, -Ă, *paleozoologi, -ge*, s.m. și f. Specialist în paleozoologie. [Pr.: -le-o-zo-o-] — Din germ. **Paleozoolog**.

PALEOZOOLOGIC, -Ă, *paleozoologici, -ce*, adj. Referitor la paleozoologie, de paleozoologie. [Pr.: -le-o-zo-o-] — Din fr. **paléozoologique**.

PALEOZOOLOGIE s.f. Parte a paleontologiei care studiază animalele fosile. [Pr.: -le-o-zo-o-] — Din fr. **paléozoologie**.

PALESTINIÂN, -Ă, *palestinieni, -e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația arabă care trăiește pe teritoriul Palestinei sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține Palestinei sau palestinienilor (1), privitor la Palestina ori la palestinieni. [Pr.: -ni-an] — **Palestina** (n. pr.) + suf. *-ean*. Cf. fr. *palestinien*.

PALESTRĂ, palestre, s.f. 1. (În Grecia și în Roma antică) Loc public special destinat pentru practicarea gimnasticii, luptelor etc. 2. Școală de educație fizică în Atena antică, urmată de băieții în vârstă de 13–15 ani, după absolvirea școlii de gramatică și a celei de chitară. — Din lat. **palaestra**.

PALESTRIC, -Ă, *palestrici, -ce*, adj. Referitor la palestră, de palestră. — Din fr. **palestrique**.

PALETĂ, palette, s.f. 1. Placă de lemn, de porțelan etc., prevăzută cu o deschizătură pentru a putea fi ținută cu mâna, pe care pictorii își țin și își amestecă vopselele când lucrează. ♦ Fig. Gamă cromatică specifică unui pictor sau unei picturi; cromatică, colorit; *p. ext.* măiestrie artistică a pictorului; *p. gener.* măiestrie artistică. 2. Lopățiță rotundă sau ovală de lemn, de obicei acoperită cu cauciuc sau cu plută, cu care se lovește mingea în tenisul de masă. 3. Piesă (plată) de forme variate, folosită ca suport, ca unealtă de presat, de netezit etc. sau la diferite mecanisme și instrumente. ♦ Pală² (de dimensiuni mici). — Din fr. **palette**.

PALETIZĂ, paletizez, vb. I. Tranz. A încălca produse, mărfuri cu ajutorul unor platforme speciale. — Din fr. **palettiser**.

PALETIZĂRE, paletizări, s.f. Acțiunea de a *paletiza* și rezultatul ei. — *V. paletiza*.

PALÍ s.f. Limbă veche, indo-europeană, care a constituit limba literară în care au fost redactate principiile budismului, devenind ulterior limba oficială a budismului din Ceylon. ♦ (Adjectival) *Limba pali*. — Din fr. **páli**.

PALIÁC s.n. v. **paliag**.

PALIÁG s.n. Aliaj de paladiu și argint, inoxidabil, rezistent, folosit în tehnica dentară. [Var.: **paliác** s.n.] — Din germ. **Paliag**.

PALIATÍV, -Ă, *paliativi, -e*, adj., s.n. 1. (Medicament sau tratament) care ameliorează sau înlătură simptomele unei boli pentru un timp scurt, fără a-i suprima cauza. 2. Fig. (Soluție, măsură) care rezolvă temporar sau aparent o situație dificilă. [Pr.: -li-a-] — Din fr. **palliatif**.

PALICĂR, palicari, s.m. Voluntar grec în războiul pentru independența Greciei, din 1821; *p. ext.* bărbat voinic, viteaz. — Din ngr. **palikári**.

PALÍCI, paliciuri, s.n. (Reg.) Păhărel de vin sau de rachiu (de 50 de mililitri); conținutul unui asemenea păhărel. — Cf. sb. *p.olič*.

PÁLID, -Ă, *palizi, -de*, adj. 1. (Despre față sau despre părți ale feței) Care este fără culoare, galben; *p. ext.* (despre oameni) cu obrazul fără culoare; livid, pal. 2. (Despre lumină, despre surse de lumină sau despre corpuri luminoase) Lipsit de intensitate; care răspândește o lumină slabă; fără strălucire; stins². 3. (Despre culori) Care este puțin intens, care este șters, estompat sau spălăcit; (despre obiecte sau ființe) care are o culoare puțin estompată sau spălăcită. ♦ Fig. Lipsit de vigoare; șters; searbăd — Din lat. **pallidus**, it. **pallido**.

PALIDITĂTE s.f. Faptul sau însușirea de a fi palid; culoare, aspect al unei persoane care are fața palidă (1); paloare. — **Palid** + suf. *-itate*. Cf. it. *pallidità*.

PALIDÓR s.n. Aliaj de paladiu și aur, inoxidabil, rezistent, folosit în tehnica dentară. — Din germ. **Palidor**.

PALÍE, palli, s.f. (Înv.) Carte care conține Vechiul Testament [Acc. și *pálie*] — Din ngr. **paleá**.

PALIÉR, paliere, s.n. 1. (Tehn.) Lagăr. 2. Porțiune orizontală în cuprinsul scării interioare a unei clădiri, la nivelul fiecărui etaj; odihnă. ♦ Ansamblul planșelor unei construcții, aflate la același nivel al ei. 3. Porțiune orizontală din traseul unei căi ferate sau al unui drum rutier. 4. Parcurs executat de avion, imediat după decolare. [Pr.: -li-er] — Din fr. **paliér**.

PALILALÍE s.f. (Med.) Tulburare a vorbirii care constă în repetarea involuntară a unui sau a mai multor cuvinte dintr-o frază. — Din fr. **palliale**.

PALIMPSÉST, palimpseste, s.n. Pergament sau papirus de pe care s-a șters sau s-a ras scrierea inițială pentru a se putea utiliza din nou și pe care se mai văd urmele vechiului text. — Din fr. **palimpseste**.

PALÍNCĂ, (2) palinci, s.f. 1. (Reg.) Rachiu; *p. restr.* țuică. 2. Sortiment, porție de palincă (1). [Acc. și: *pálincă*. — Var.: **pálincă** s.f.] — Din magh. **pálinka**.

PALINCÚTĂ s.f. v. **pálincuță**.

PALINDRÓM, palindromuri, s.n. Grup de cuvinte sau cuvânt care poate fi citit de la stânga la dreapta și de la dreapta la stânga fără să-și piardă sensul; *p. ext.* joc distractiv constând în găsirea unui cuvânt care citit și normal și invers, să aibă fie același înțeles, fie, în al doilea caz, să dea un alt cuvânt. — Din fr. **palindrome**.

PALINGENÉZĂ s.f. Fenomen de formare a magmei prin topirea unor roci preexistente. — Din fr. **palingénese**.

PALINGENÉZIC, -Ă, *palingenezici, -ce*, adj. (Geol.) Referitor la palingeneză, de palingeneză. — Din fr. **palingénésique**.

PALINGENEZÍE s.f. Concepție stoică legată de teoria ciclului istoric, care susține revenirea periodică a acelorași evenimente sau lucruri. ♦ Fig. Înnoire, regenerare (morală). — Din fr. **palingénésie**.

PALINÓDIC, -Ă, *palinodici, -ce*, adj. Care aparține palinodie, privitor la palinodie, specific palinodie. — Din fr. **palinodique**.

PALINODÍE, palinodii, s.f. Operă literară sau discurs în care autorul retractează cele spuse anterior; *p. ext.* schimbare de părere, retractare. — Din fr. **palinodie**.

PALINOLÓGIC, -Ă, *palinologici, -ce*, adj. (Bot.) Referitor la palinologie, de palinologie. — Din fr. **palynologique**.

PALINOLOGÍE s.f. Ramură a botanicii care studiază polenul și spori. — Din fr. **palynologie**.

PALISĂ, palisez, vb. I. Tranz. A lega ramurile pomilor fructiferi de un suport, de un spalier pentru a împiedica ruperea lor în caz de furtună sau pentru a da ramurilor o anumită formă. — Din fr. **palisser**.

PALISĂDĂ, palisade, s.f. 1. Element de fortificație, folosit în amenajările defensive mai vechi, alcătuit din pari groși și lungi înfiți în pământ, legați între ei prin bare ușoare sau corzi (ramuri de copac, crengi de arbuști etc.); palancă. 2. (Bot.) Mod de așezare a unor celule alungite, cilindrice sau prismatice, care stau una lângă alta, perpendicular pe suprafața organului; celule astfel așezate. — Din fr. **palissade**.

PALISÁDIC, -Ă, *palisadici, -ce*, adj. (Bot.) De palisadă (2). — Din fr. **palissadique**.

PALISÁJ s.n. Palisare. — Din fr. **palissage**.

PALISÁNDRU, palisandri, s.m. Arbore exotic cu lemn tare și dens, de culoare neagră-violetă și cu miros plăcut, din care se fac mobile fine (*Jacaranda obtusifolia*); *p. restr.* lemnul acestui arbore. — Din fr. **palissandre**.

PALISĂRE, palisări, s.f. Acțiunea de a *palisa* și rezultatul ei; palisaj. — *V. palisa*.

PALIU, -IE, palii, adj. (Reg.) 1. (Despre picioare; *p. ext.* despre oameni sau animale) Schilod, infirm; paralizat; șchiop. 2. (Despre ochi; *p. ext.* despre oameni) Sașiu. — Et. nec.

PÁLLIUM, palliumuri, s.n. (Zool.) Manta. [Scris și: *paliu*] — Din lat., fr. *pallium*.

PALM, palmi, s.m. (Rar) Palmier. — Din fr. *palme*, germ. *Palme*.

PALMÁC, palmace, s.n. Veche unitate de măsură pentru lungime, folosită mai ales în Moldova, egală cu 3,4 cm și echivalând aproximativ cu a opta parte dintr-o palmă¹ (1). — Din tc. *parmak* (după *palmă*¹).

PALMACÉE, palmacee, s.f. (La pl.) Familie de plante monocotiledonate, având ca reprezentant tipic palmierul; (și la sg.) plantă din această familie. — Din lat. *palmaceae*.

PALMÁR, -Ă, palmari, -e, adj. Care se referă la palmă. *Arteră palmară*. — Cf. fr. *palmaire*.

PALMARÉS, palmaresuri, s.n. Listă în care se înscriu succesele sau victoriile (sportive, artistice etc.) obținute de cineva; totalitatea unor astfel de succese sau de victorii. — Din fr. *palmarès*.

PALMÁT, -Ă, palmați, -te, adj. 1. (Despre lobii unei frunze simple, foliolele unei frunze compuse sau despre nervuri) Care pornește dintr-un centru comun și se răsfiră apoi ca degetele de la palmă¹; palmiform. 2. (Despre picioarele unor animale acvatice sau păsări înotătoare) Cu degetele reunite printr-o membrană. — Din lat. *palmatus*, it. *palmato*, fr. *palme*.

PALMATIFÍD, -Ă, palmatifizi, -de, adj. (Bot.; mai ales despre frunze palmate) Cu lobi de forma degetelor de la mână. — Din fr. *palmatifide*.

PALMATŪRĂ, palmaturi, s.f. (Med.) Malformație congenitală constând în unirea degetelor mâinii printr-o pielită. — Din fr. *palmature*.

PÁLMÁ¹, palme, s.f. 1. Partea interioară a mâinii, cuprinsă între articulația pumnului și vârful degetelor. ♦ Loc. adj. și adv. *Ca în palmă = a)* cu suprafața netedă, plană; *b)* (care este) foarte bine; *c)* (care este) în cele mai mici amănunte. ♦ Loc. adv. (Rar) *Ca din palmă = ușor, repede*. ♦ Expr. (*A lucra cu palma* (sau *cu palmele*) = a lucra numai) cu brațele, manual. *A ține sau a duce, a purta* (pe cineva *ca*) *pe* (sau *ca în*) *palmă* (sau *palme*) = a îngriji foarte bine pe cineva, a avea grijă să nu ducă lipsă de nimic; a răsfăța. *A avea* (pe cineva) *în palmă* = a avea (pe cineva) la discreție, în puterea sa. *A cădea în palma cuiva* = a junge la discreția cuiva. *A juca* (pe cineva) *pe palmă* = a dispune (de cineva) după bunul-plac. *Când va crește păr în palmă* = niciodată. *A-l mânca* (pe cineva) *palma* (sau *palmele*) = a avea chef să bată pe cineva. *Bătând* (sau *cât ai bate*) *din palme* = imediat, foarte repede. 2. Lovitură aplicată cuiva (peste obraz) cu palma¹ (1). ♦ Loc. vb. *A lua* (pe cineva) *la* (sau *în*) *palme* = a pălmui. 3. Veche unitate de măsură pentru lungime (de aproximativ 25–28 cm), egală cu distanța dintre extremitatea degetului mare și a celui mic bine întinse în lături. ♦ *Palmă îngenucheată* (sau *dömească*) = veche unitate de măsură pentru lungime, mai mare cu aproximativ 3 cm decât palma¹ (3). *Un lat de palmă* = lățimea unei palme¹, când degetele sunt lipite între ele. ♦ Loc. adj. *De o palmă* = de dimensiuni neobișnuite, foarte mic sau foarte mare (în raport cu cât ar trebui sau cât ne-am aștepta să fie). ♦ Expr. *O palmă de loc = a)* o distanță mică; *b)* o suprafață (mică) de pământ cultivabil. 4. Bătător de covoare. 5. Obiect de cauciuc în formă de înotătoare, fixat de picior, folosit la înotul subacvatic. — Lat. *palma*.

PÁLMÁ², palme, s.f. (Inv.) Ramură de palmier (considerată ca semn al biruinței). ♦ Motiv ornamental (în formă de ramură de palmier). ♦ *Palmele academice* = distincție în formă de frunză de palmier stilizată, acordată de Academia Franceză oamenilor de știință și artiștilor. — Din fr. *palme*.

PALMÉR, palmere, s.n. Instrument de precizie pentru măsurarea grosimii unor piese. — Din fr. *palmer*.

PALMÉTĂ, palmete, s.f. Motiv ornamental reprezentând o frunză de palmier sau de acant stilizată. ♦ Formă artistică dată pomilor fructiferi ale căror ramuri, susținute de spaliere, sunt îndreptate să crească vertical sau oblic, într-un singur plan. — Din fr. *palmette*.

PALMIÉR, palmieri, s.m. (La pl.) Nume dat mai multor specii de arbori tropicali și subtropicali din familia palmaceelor, cu trunchiul drept, neramificat, având în vârf o coroană bogată de frunze penate sau palmate (1); (și la sg.) arbore care face parte dintr-una din aceste specii; palm. [Pr.: *-mi-eŕ*] — Din fr. *palmier*.

PALMIÉRĂ, palmiere, s.f. Bucată dreptunghiulară de piele groasă care protejează palmele¹ (1) în timpul muncii. — **Palmă¹** + suf. *-ieră*.

PALMIFÓRM, -Ă, palmiformi, -e, adj. 1. (Rar) Palmat (1). *Frunze palmiforme*. 2. (Despre unele coloane egiptene) Care are capitelul în forma unui mănunchi de frunze de palmier. — Din fr. *palmiforme*.

PALMIPÉD, palmipede, s.n. (La pl.) Denumire dată păsărilor acvatice cu picioare palmate; (și la sg.) pasăre care face parte din acest grup. ♦ (Adjectival) *Specie palmipedă*. — Din fr. *palmipede*.

PALMITÁT, palmitați, s.m. Sare sau ester al acidului palmitic. — Din fr. *palmitate*, germ. *Palmitat*.

PALMÍTIC adj. m. (În sintagma) *Acid palmitic* = acid gras, solid, de culoare albă, inodor și insipid, care se găsește în uleiurile și grăsimile naturale, având diverse utilizări în industrie. — Din fr. *palmitique*.

PALMITINĂ s.f. Substanță solidă, grasă, obținută prin combinarea acidului palmitic cu glicerina. — Din fr. *palmitine*.

PALOÁRE, palori, s.f. 1. Culoare, aspect al unei persoane care are fața palidă (1); faptul de a fi palid (1); paliditate, gălbeneală. 2. (Rar) Culoare ștersă, estompată. — Din fr. *pâleur*, it. *pallore*.

PALOGRAF, palografe, s.n. Instrument pentru înregistrarea oscilațiilor verticale ale unei nave. — Din fr. *palographe*.

PALOGRĂMĂ, palograme, s.f. Curbă de reprezentare a oscilațiilor unei nave, obținută cu ajutorul palografului. — Din fr. *palogramme*.

PALONIÉR, paloniere, s.n. Mecanism alcătuit dintr-o pârghie articulată la mijloc și cu două pedale la extremități, folosit la dirijarea unui avion sau a unor ambarcațiuni. [Pr.: *-ni-eŕ*] — Din fr. *palonnier*.

PALOȘ, paloșe, s.n. Sabie lată cu două tășuri, adesea încovoiată spre vârf, care se folosea în trecut; pală³. — Din magh. *palos*.

PALŌTIE, palotii, s.f. (Reg.) Istorioară hazlie; snoavă. ♦ Șotie, pozna, borboată. — Et. nec.

PALP s.m. v. **palpă**.

PALPĂ, palpez, vb. I. Tranz. 1. A examina un bolnav printr-o ușoară presiune cu degetele sau palmele asupra unei regiuni a corpului, pentru a determina limitele, consistența și sensibilitatea unor țesuturi și organe, prezența unor vibrații, a unor formațiuni patologice etc. 2. A examina, cu mâna sau cu un instrument special, gradul de netezime al suprafeței unui obiect. — Din fr. *palper*.

PALPĂBÍL, -Ă, palpabili, -e, adj. Care poate fi pipăit, de care se poate lua cunoștință prin palpare; concret; *fig.* evident, clar, neîndoios. — Din fr. *palpable*.

PALPABILITÁTE s.f. Înșușirea de a fi palpabil; *fig.* evidență, claritate. — Din fr. *palpabilité*.

PALPÁRE, palpări, s.f. Acțiunea de a *palpa* și rezultatul ei; palpație. — V. *palpa*.

PALPATÓR, palpatoare, s.n. Element sensibil al unui instrument de măsurat sau de controlat neregularitățile de pe suprafețele corpurilor solide (de obicei metalice). — **Palpa** + suf. *-tor*. Cf. it. *palpatore*.

PALPÁȚIE, palpații, s.f. (Rar) Palpare. — Din fr. *palpation*.

PÁLPĂ, palpe, s.f. (Entom.) Mic apendice mobil al pieselor bucale la arteropode, servind ca organ al gustului. [Var.: **palp** s.m.] — Din fr. **palpe**.

PALPEBRÁL, -Ă, palpebrali, -e, adj. (Anat.) Al pleoapei, referitor la pleoapă. — Din fr. **palpebral**.

PALPÍT, palpitate, s.n. (Inv.) Palpație. — Din it. **palpito**.

PALPITÁ, palpit, vb. I. Intrans. 1. (Despre inimă) A bate mai puternic, mai rapid decât e normal sau a bate în mod neregulat, din cauza unei emoții, a unui efort, a unei boli; a zvâcni. ♦ (Despre oameni) A fi stăpânit de o emoție puternică, a fi tulburat; a tremura. 2. P. anal. A se mișca ritmic, a se legăna; a tremura, a fremăta; a sclipi ușor și intermitent, a licări, a palpăi. 3. Fig. A se manifesta cu putere, a trăi intens; a fremăta, a pulsa, a vibra. — Din fr. **palpiter**, it. **palpitare**.

PALPITÁNT, -Ă, palpitanți, -te, adj. Care trezește un interes viu, care captivează, pasionează; pasionant, captivant, emoționant. — Din fr. **palpitant**.

PALPITÁRE, palpități, s.f. Acțiunea de a *palpita* și rezultatul ei. — V. **palpita**.

PALPITÁȚIE, palpiții, s.f. Mișcare anormală, puternică, rapidă sau neregulată a inimii, provocată de o boală, de o emoție, de un efort etc.; palpit. ♦ Fig. (Rar) Sentiment, emoție. — Din fr. **palpitation**, it. **palpitazione**.

PALPITÁTOR, -OÁRE, palpitători, -oare, adj. (Rar) Tremurător, fremătător. — **Palpita** + suf. *-ător*.

PALPLÁNȘĂ, palplanșe, s.f. Element de construcție din lemn, oțel sau beton, de forma unei grinzi cu lungime mare, folosit la executarea unor pereți care susțin săpăturile, sprijină malurile înalte etc. — Din fr. **palplanche**.

PÁLTEN s.m. v. **paltin**.

PÁLTIN, paltini, s.m. Numele a doi arbori: *a)* arbore înalt, cu frunzele crestate adânc, cu florile mici și fructele prevăzute cu aripi, având trunchiul din lemn tare, folosit la fabricarea mobilei, a unor instrumente muzicale etc. (*Acer pseudoplatanus*); *b)* arțar. ♦ Lemnul arborilor de mai sus. [Var.: (pop.) **pálten** s.m.] — Lat. **platanus**.

PALTÓN, paltoane, s.n. Haină de iarnă (lungă până sub genunchi), confecționată din stofă groasă și căptușită cu vatelină sau cu blană, care se poartă peste celelalte obiecte de îmbrăcăminte. — Din fr. **paletot**.

PALTONĂȘ, *paltonașe*, s.n. Diminutiv al lui *palton*. — **Palton** + suf. *-aș*.
PALŪDĂ, *palude*, s.f. (Inv.) Băltă; mlaștină. — Din lat. **palus**, *-udis*, fr. **palude**.

PALUDEĂN, *-Ă*, *paludeeni*, *-e*, adj. (Rar) Palustru. ⇨ *Friguri paludeene* = paludism. [Pr.: *-de-an*] — Din fr. **paludéen**.

PALŪDIC, *-Ă*, *paludici*, *-ce*, adj. Care se referă la paludism, atins de paludism. ♦ (Substantivat) Persoană care suferă de paludism; malaric. — Din fr. **paludique**.

PALUDISM s.n. Boală infecțioasă provocată de un hematozoar (prin înțepătura țânțarilor anofeli); malaric, friguri palustre. — Din fr. **paludisme**.

PALUDOLÓG, *-Ă*, *paludologi*, *-ge*, s.m. și f. Specialist în paludologie. — Din **paludologie** (derivat regresiv).

PALUDOLOGIE s.f. (Med.) Malarologie. — Din fr. **paludologie**.

PALUDÓS, *-OĂȘĂ*, *paludoși*, *-oase*, adj. (Livr.) Mlaștinos. — Din lat. **paludosus**, it. **paludosu**.

PALUDOTERAPIE s.f. (Med.) Malarioterapie. — Din fr. **paludothérapie**.

PALUDRINĂ s.f. Medicament sintetic folosit împotriva paludismului. — Din fr. **paludrine**.

PALŪSTRU, *-Ă*, *paluștri*, *-stre*, adj. De băltă, din regiunea sau de pe malurile bălților. ⇨ *Friguri palustre* = paludism. *Locuințe palustre* = locuințe lacustre. — Din fr. **palustre**.

PĂLUX s.n. Lac incolor care se aplică pe suprafața parchetului pentru a-l proteja. — Denumire comercială.

PAMĂ, *pamez*, vb. I. Intrans. (Rar) A leșina, a se pierde. — Din fr. **pâmer**.

PĂMBLICĂ s.f. v. **panglică**.

PAMBRIU, *pambriuri*, s.n. (Inv.) Stofă de lână merinos. — Et. nec.

PAMFLÉT, *pamflete*, s.n. Specie literară în versuri sau în proză, cu caracter satiric, într-un limbaj violent și agresiv. — Din fr. **pamphlet**.

PAMFLETĂR, *-Ă*, *pamfletari*, *-e*, s.m., adj. 1. S.m. (Adesea depr.) Autor de pamflete; pamfletist. 2. Adj. Care are caracter de pamflet, specific pamfletului. — Din fr. **pamphlétaire**.

PAMFLETĂRESC, *-EĂSCĂ*, *pamfletărești*, adj. (Rar) Care aparține sau este specific pamfletarului sau pamfletului, privitor la pamfletar sau la pamflet. — **Pamfletar** + suf. *-esc*.

PAMFLETIST, *-Ă*, *pamfletisti*, *-ste*, s.m. și f. (Rar la f.) Pamfletar. — **Pamflet** + suf. *-ist*.

PĂMPA s.n. v. **pampas**.

PĂMPAS s.n. Câmpie întinsă, acoperită cu ierburi și cu tușuri, caracteristică regiunilor cu climă subtropicală și temperată din America de Sud. [Var.: *pâmpa* s.f.] — Din fr. **pampa**.

PAMPERS, *pampersi*, s.m. Scutec absorbant. [Pr.: *pémpârs*] — Din engl. **pampers**.

PAN¹- Element de compunere care înseamnă „tot”, „întreg” și care servește la formarea unor substantive și a unor adjective. — Din fr., ngr. **pan-**.

PAN², *pani*, s.m. Denumire dată (în Evul Mediu) nobililor polonezi sau, *p. gener.*, marilor boieri români; persoană care purta acest titlu. — Din pol. **pan**.

PANACAGÍU, *panacagii*, s.m. (Rar) Panacodar. — Cf. **panacodar**.

PANACÉE s.f. v. **panaceu**.

PANACÉU, *panacee*, s.n. Medicament despre care se credea în trecut că vindecă orice boală. [Var.: (Inv.) **panacée** s.f.] — Din lat. **panacea**, fr. **panacée**.

PANACHIDĂ, *panachide*, s.f. Täbliță sau placă de metal, de piatră sau de lemn, folosită în trecut de școlari pentru a învăța să scrie. — Din bg. **panakida**.

PANACÓD, *panacoade*, s.n. Scândură de anumite dimensiuni, care se acoperă cu o cârpă curată și pe care se așază bucățile de aluat înainte de a fi introduse în cuptor; formă, tipar pentru aluat. — Din ngr. **panakotf**.

PANACODĂR, *panacodari*, s.m. Brutar care lucrează cu panacodul; (rar) panacagiu. [Var.: **panacotăr** s.m.] — **Panacod** + suf. *-ar*.

PANACOTĂR s.m. v. **panacodar**.

PANAFRICĂN, *-Ă*, *panafricani*, *-e*, adj. Care se referă la (toată) Africa, din întreaga Africă. — Din fr. **panafricain**.

PANAFRICANISM s.n. Mișcare politică și culturală care urmărește unitatea și solidaritatea tuturor popoarelor africane. — Din fr. **panafricanisme**.

PANAGHIĂR, *panaghiare*, s.n. 1. Icoana Maicii Domnului. 2. Vas de metal (mai ales de aur sau de argint), împodobit cu incrustații artistice, pe care se ține panaghia (2). [Pr.: *-ghi-ar*] — **Panaghie** + suf. *-ar*.

PANAGHIE, *panaghii*, s.f. 1. Nume dat Fecioarei Maria; *p. ext.* iconiță (emailată) cu chipul Fecioarei Maria, purtată de ierarhi pe piept. 2. Bucată de prescură care se mănâncă în mănăstiri, în prima săptămână după

Paște. ♦ Prescură făcută la patruzeci de zile după înmormântarea cuiva. — Din sl. **panagija**, ngr. **panaghía**.

PANAHIDĂ, *panahide*, s.f. (Inv. și pop.) Parastas făcut la 40 de zile de la moartea cuiva. ♦ Parte a prohodului care se cântă la scoaterea mortului din casă. — Din sl. **panahida**.

PANAMÁ¹, *panamale*, s.f. 1. Împletitură făcută din paie obținute din frunzele unui palmier care crește în Panamă; *p. ext.* pălărie făcută dintr-o astfel de împletitură. 2. Țesătură ușoară de bumbac sau de in care imită panamaul¹ (1). — Din fr. **panama**.

PANAMÁ², *panamale*, s.f. Afacere frauduloasă de mari proporții, escrocherie în stil mare. — Din n. pr. **Panama**.

PANAMERICĂN, *-Ă*, *panamericani*, *-e*, adj. Care se referă la (toată) America, care aparține Americii (întregi). — Din fr. **panaméricain**.

PANAMERICANISM s.n. Mișcare de solidaritate continentală care urmărește realizarea unei strânse colaborări între statele americane. — Din fr. **panaméricanisme**.

PANAMERICANIST, *-Ă*, *panamericanisti*, *-ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al panaamericanismului. — Din fr. **panaméricaniste**.

PANAMÉZ, *-Ă*, *panamezi*, *-e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană originară sau locuitor din statul Panama. 2. Adj. Care aparține statului Panama sau panamezilor (1), privitor la statul Panama ori la panamezi. — **Panama** (n. pr.) + suf. *-ez*.

PANARÁB, *-Ă*, *panarabi*, *-e*, adj. Care aparține ansamblului țărilor arabe, care se referă la lumea arabă. — Din fr. **panarabe**.

PANARÁMÁ s.f. v. **panoramă**.

PANARÍCIU s.n. v. **panarițiu**.

PANARÍȚIU, *panariții*, s.n. Inflamație de natură infecțioasă, localizată la degetele de la mâini sau de la picioare; sugel. [Var.: **panariciu** s.n.] — Din lat. **panaricium**.

PANĂȘ, *panașe*, s.n. Mânunchi de pene¹ (colorate) care împodobea altădată (în unele țări și astăzi) chipul sau coiful militarilor, turbanul unor demnitari etc.; penaj. ♦ P. gener. Mânunchi de pene¹ folosit ca podoabă. [Pl. și: *panașuri*] — Din fr. **panache**.

PANASĂT, *-Ă*, *panasați*, *-te*, adj. (Rar) Împodobit, ornat cu panaș. — Din fr. **panaché**.

PANATENÉE s.f. pl. Cea mai importantă festivitate religioasă și politică din Atena antică, celebrată anual sau la patru ani o dată în cinstea zeiței Atena. — Din fr. **panathénées**.

PÂNĂ¹, *pene*, s.f. I. 1. Fiecare dintre formațiunile epidermice cornoase care acoperă corpul păsărilor, servind la protecția lui și la zbor, compusă dintr-un cotor pe care sunt așezate simetric, de-o parte și de alta, fire (pufoase). ⇨ Expr. *Ușor în pene* = îmbrăcat subțire, sumar; *p. ext.* prost îmbrăcat, zdrențaros. *Smuls de pene* = rușinat, umilit. *A lua (pe cineva) în (sau prin) pene* = a certa, a mostra (pe cineva). ⇨ (Compuse: *panazburătorului* = plantă erbacee cu frunze păroase și cu flori mari, violete sau albe, fără miros (*Lunaria annua*); *pana-gâștei* = specie de mușchi cu tulpina dreaptă, cu ramuri arcuite și inegale, formând tufe mari, verzi sau galbui (*Hylocomium triquetrum*). ♦ Smoc de pene¹ (I 1) sau aripă care servește la diverse scopuri practice gospodărești. 2. (La pl.) Pene¹ (I 1) de pasăre sau fire pufoase desprinse de pe cotoarele acestora, care servesc la umplerea pernelor, a saltelelor etc.; *p. ext.* așternut (moale) de pat (cu pene¹, fulgi etc.). 3. Pană¹ (I 1) de găscă, ascuțită și depicată la vârf, folosită în trecut ca instrument de scris cu cerneală; *p. gener.* toc de scris, condei; ceea ce servește la scris. ♦ Fig. Scriere, scris; stil, fel de a scrie al unui scriitor; arta de a scrie; *p. ext.* scriitor. 4. Dispozitiv făcut din cotor de pană¹ (I 1), care servește să țină cârligul undeței la adâncimea dorită. 5. Podoabă din pene¹ (I 1), care se poartă la pălărie, în păr etc. ♦ (Pop.) Podoabă pentru pălărie făcută din flori (naturale sau artificiale); *p. restr.* floare. 6. (În sintagma) *Categorie pană* = categorie în care intră boxerii între 54 și 57 kg, luptătorii între 57 și 63 kg etc. II. 1. Piesă de lemn sau de metal (de forma unei prisme), folosită la despicierea lemnelor, la deșurarea unor bucăți dintr-un material, la fixarea sau la înțepenirea unor piese, la asamblarea sau la solidarizarea unor organe de mașini, a unor elemente de construcție etc. ♦ (Tipogr.) Piesă care se intercalează între matritele de linotip, pentru a le spația. ♦ Felioară de slănină cu care se împănăză carnea ce urmează să fie friptă. 2. Partea ciocanului, opusă capului, prelungită și subțiată spre vârf. ♦ Partea lată, plată a unor obiecte, instrumente etc; lamă. 3. Bețișor cu care se strânge frânghia fierăstrăului pentru a întinde pânza; cordar. 4. (În sintagma) *Pana căpăstrului* sau *pană de căpăstru* = ștreang sau curea cu care se prionește calul. 5. Parte a cârmei unei nave, care poate fi rotită în jurul unui ax vertical și asupra căreia se exercită presiunea apei când se schimbă direcția de mișcare a navei. 6. Placă mică de os, de celuloid etc. cu care se ating coardele la unele instrumente muzicale. ♦ Ancie (la un instrument muzical de suflat). 7. (În sintagma) *Pană de somn*

= carnea de la pânțele sau de la coada somnului. [Var.: (inv. și reg.) **peână** s.f.] — Lat. **pinna**.

PÂNĂ?, *pene*, s.f. 1. Opreire accidentală a funcționării unei mașini, a unui mecanism, a unui vehicul. ◊ Expr. (Fam.) *A fi (sau a rămâne) în pană* = a nu putea continua o activitate, a duce lipsă de ceva; a rămâne fără bani. 2. Poziție în care se află o navă cu vele care are vânt din față și nu poate înainta. — Din fr. **panne**.

PANCALISM s.n. Doctrină filosofică ce subordonează întreaga realitate categoriei frumosului. — Din fr. **pancalisme**.

PANCĂRTĂ, *pancarte*, s.f. Afiș de carton, de pânză, de lemn etc. pe care este scrisă o lozincă, o înștiințare etc.; placardă. — Din fr. **pancarte**.

PANCOVĂ, *pancove*, s.f. (Reg.) Gogoasă sau minciunea (de mâncat). — Din magh. **pánk**.

PANCĂRȚIU, *pancrații*, s.n. Probă atletică la vechii greci, constând în trântă și pugilat. — Din fr. **pancrace**.

PANCREĂS, *pancreasuri*, s.n. Glandă de formă alungită, așezată înapoia stomacului, care are legătură cu splina și cu duodenul. [Pr.: -*cre-as*] — Din lat. **pancreas**, fr. **pancreas**, it. **pancrea**(s).

PANCREATIC, *-Ă, pancreatici, -ce*, adj. Care ține de pancreas, privitor la pancreas. [Pr.: -*cre-a*] — Din lat. **pancreaticus**, fr. **pancréatique**, it. **pancreatico**.

PANCREATINĂ s.f. Substanță extrasă din pancreasul animalelor și folosită în tratamentul tulburărilor intestinale. [Pr.: -*cre-a*] — Din fr. **pancréatine**.

PANCREATITĂ, *pancreatite*, s.f. Boală care constă în inflamația acută sau cronică a pancreasului. [Pr.: -*cre-a*] — Din fr. **pancréatite**.

PANCRĂMATIC, *-Ă, pancroamatici, -ce*, adj. (Despre materiale fotografice) Care este sensibil la toate radiațiile luminoase din spectrul vizibil. — Din fr. **panchromatique**.

PANCRONIC, *-Ă, pancronici, -ce*, adj. Valabil pentru orice epocă. — **Pan**¹+ **cron**.

PÂNDA, *panda*, s.m. Mamifer carnivor asemănător cu un ursuleț, care are blana albă cu pete negre și trăiește în Himalaia (*Ailurus fulgens*). — Din engl., fr. **panda**.

PANDAJMETRIE s.f. (Geol.) Determinare a înclinării și a direcției straturilor geologice din adâncime, în scopul cunoașterii structurilor geologice. — Din fr. **pandagémetrie**.

PANDALIE, *pandalii*, s.f. (Fam.; mai ales la pl.) Criză nervoasă, furie; toană; capriciu. — Et. nec.

PANDĂNT, *pendante*, s.n. Obiect care formează, împreună cu altul, o pereche simetrică. — Din fr. **pendant**.

PANDANTIV, *pendantive*, s.n. 1. Bijuterie care se poartă la gât, atârnată de un lănișor sau de o panglică. 2. Element arhitectural în formă de triunghi sferic cu vârful în jos, situat în colțurile arcelor mari care sprijină o cupolă sau o turle. — Din fr. **pendentif**.

PANDÉCTE s.f. pl. Culegere de opinii ale juriștilor romani asupra principalelor probleme de drept, alcătuită în vremea împăratului Iustinian și adaptată în timp nevoilor noilor instituții. — Din lat. **pandectae**, fr. **pandectes**.

PANDELĂȘ, *pendelase*, s.n. (Reg.) Dans popular românesc. — De la **Pandele** (n. pr.) + suf. *-aș*.

PANDÉMIC, *-Ă, pandemici, -ce*, adj. (Despre boli) Care are caracter de pandemie. — Din fr. **pandémiq**.

PANDEMIE, *pandemii*, s.f. Epidemie care se extinde pe un teritoriu foarte mare, cuprinzând mai multe țări, continente. — Din fr. **pandémi**.

PANDEMONIU s.n. (Livr.) Loc de reuniune a demonilor; adunarea, sfatul demonilor. ◊ Fig. Adunare de oameni sau loc în care domnește discordia, dezordinea, corupția. — Din fr. **pandémonium**, it. **pandemio**.

PANDIȘPÂN, *pandișpane*, s.n. Prăjitură făcută din făină, ouă și zahăr, de culoare galbenă și cu aspect pufos. [Pl. și: *pandișpanuri*] — Din ngr. **pandespáni**.

PANDIȚ, *pandiți*, s.m. (În India) Titlu dat inițial brahmanilor, iar azi savanților, învățaților etc. *Pandiț Nehru*. — Din fr. **pandit**.

PÂNDLICĂ s.f. v. **panglică**.

PANDORĂ, *pandore*, s.f. Instrument muzical cu coarde, asemănător cu lăuta, folosit în sec. XVI–XVII. — Din fr. **panadore**.

PANDŪR, *panduri*, s.m. 1. Soldat dintr-un corp de oaste habsburgică din sec. XVIII. 2. Soldat din oastea muntească neregulată de la începutul sec. XIX. ◊ Spec. Soldat din oastea lui Tudor Vladimirescu. ◊ Ostaș în serviciul poliției după desființarea vechii miliții naționale. 3. (Inv. și pop.) Haiduc. — Din sb. **panđur**, magh. **panđúr**.

PANDURÉSC, *-EĂSCĂ, pandurești*, adj. Care aparține pandurilor, privitor la panduri. — **Pandur** + suf. *-esc*.

PANDURÍME s.f. (Rar) Mulțime de panduri, totalitatea pandurilor. — **Pandur** + suf. *-ime*.

PANÉ adj. invar. (Despre carne, cașcaval etc.) Prăjit în grăsime, după ce a fost dat prin făină, ou și pesmet. — Din fr. **pané**.

PANEGÍRIC, *panegirice*, s.n. 1. Scriere, discurs public în care se elogiază o personalitate însemnată (decedată sau contemporană oratorului), o comunitate etc. 2. P. gener. Laudă (exagerată), elogiul (excesiv), apologie. — Din fr. **panégyrique**.

PANEGIRÍST, *-Ă, panegiriști, -ste*, s.m. și f. (Rar la f.) Persoană care scrie sau rostește un panegiric (1); persoană care aduce cuiva laude exagerate. — Din fr. **panégyriste**.

PANÉL, *panele*, s.n. Placă de lemn, cu miez de șipci, de scânduri înguste sau de fâșii de furnir gros, acoperit pe ambele fețe cu câte o foaie de furnir, folosit mai ales la fabricarea mobilelor. — Din germ. **Paneel**.

PANELÉNIC, *-Ă, panelenici, -ce*, adj. Referitor la panelenism, de panelenism; panelenistic, panelenist. — Din fr. **panhellénique**.

PANELÉNISM s.n. Mișcare naționalistă care, în sec. XIX, a militat pentru unirea tuturor populațiilor elenice într-un singur stat. — Din fr. **panhellénisme**.

PANELENIST, *-Ă, paneleniști, -ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al panelenismului. — De la **panelenism**.

PANELENISTIC, *-Ă, panelenistici, -ce*, adj. Panelenic. — **Pan**¹+ **elenistic**.

PANÉR, *panere*, s.n. Obiect făcut dintr-o împletitură de nuiete, de foi de papură, de rafie etc., de obicei mai mic decât coșul, în care se transportă sau se păstrează diverse obiecte (alimente). — Din ngr. **panéri**.

PANERĂȘ, *panerașe*, s.n. Diminutiv al lui **paner**. — **Paner** + suf. *-aș*.

PANEUROPÉAN, *-Ă, paneuropeni, -e*, adj. Din toate țările Europei; atașat ideii unității politice și economice a Europei. [Pr.: *-e-u-*] — Din engl. **paneuropéan**.

PANEVGHENIE, *panevgheții*, s.f. (Inv.) Termen reverențios de adresare către un boier. *Panevgheția Sa*. — Din ngr. **panevgheia**.

PANFOBIE s.f. (Med.) Stare de anxietate extremă față de tot ceea ce se petrece în jur, deseori însoțită de dezorientare. — Din fr. **panphobie**.

PANĀR, *pangare*, s.n. (Rar) Masă pe care se vând lumânările în biserică; *p. ext.* vânzare a lumânărilor în biserică; venit realizat de biserică din această vânzare. — Din ngr. **pangári**.

PANGÉĂ, *pangele*, s.f. (Bot.; reg.) Numele a două legume din familia chenopodiaceelor: **a)** sfeclă (*Beta vulgaris*); **b)** sfeclă roșie (*Beta rubra*). — Din tc. **pancar**.

PANGENÉZĂ s.f. Teorie evoluționistă care susține transmiterea, prin ereditate, a tuturor însușirilor dobândite. — Din fr. **pangenèse**.

PANGERMÁNIC, *-Ă, pangermanici, -ce*, adj., s.m. și f. (Adept) al pangermanismului; pangermanist. — Din fr. **pangermanique**.

PANGERMÁNISM s.n. Mișcare politică și culturală preconizând unirea tuturor popoarelor germanice într-un singur stat, apărută în sec. XIX. — Din fr. **pangermanisme**.

PANGERMÁNIST, *-Ă, pangermaniști, -ste*, adj., s.m. și f. Pangermanic. — Din fr. **pangermaniste**.

PANGLICĂR, *panglicari*, s.m. (Fam.) Artist (de circ) care face scamatorii cu panglici. ◊ Epitet dat unui șarlatan, unui escroc, precum și unei persoane care vorbește mult și nu la obiect. — **Panglică** + suf. *-ar*.

PANGLICĂ, *panglici*, s.f. 1. Fâșie îngustă de bumbac, de mătase, de catifea etc., folosită mai ales ca podoabă (la îmbrăcămintea feminină). ◊ Fâșie îngustă de bumbac sau de mătase îmbibată cu tuș, folosită la mașina de scris. 2. Bandă de pânză, de mușama sau de metal divizată în centimetri, care servește la măsurarea distanțelor. 3. Obiect flexibil de metal sau de alt material, având grosime și lățime mică în raport cu lungimea; bandă. 4. (Zool.; pop.) Tenie. [Var.: (reg.) **pândlică, pámblică** s.f.] — Din magh. **pántlika**.

PANGLICĂRIE, *panglicării*, s.f. Scamatorie (cu panglici). ◊ Fig. (Fam.) Șarlatanie, escrocherie; intrigă, uneltire. — **Panglicar** + suf. *-ie*.

PANGLICEĂ, *panglicele*, s.f. (Reg.) Panglicuță. — **Panglică** + suf. *ea*.

PANGLICŪȚĂ, *panglicuțe*, s.f. Diminutiv al lui **panglică** (1); panglicea. [Var.: **panglicúță** s.f.] — **Panglică** + suf. *-uță*.

PANGOLÍN, *pingolini*, s.m. Gen de mamifere din regiunile tropicale, acoperite cu solzi cornoși, lipsite de dinți și având o coadă lungă și puternică (*Manis*); animal care face parte din acest gen. — Din fr. **pingolin**.

PANICĂ, *panichez*, vb. I. 1. Tranz. (Rar) A înnebuni, a îngrozi, a scoate din minți pe cineva. 2. Refl. A-și ieși din minți. — Din fr. **paniquer**.

PANICĂRD, *-Ă, panicarzi, -de*, s.m. și f., adj. (Rar) 1. S.m. și f. Persoană cuprinsă (nejustificat) de panică (care influențează și pe alții). 2. Adj. Care denotă, care manifestă (nejustificat) panică. — Din fr. **paniquard**.

PANICĂT, -Ă, panicați, -te, adj. (Livr.) Care este cuprins de panică. — Din fr. **paniqué**.

PĂNICĂ s.f. Senzație de spaimă violentă de care este cuprinsă subit (și adesea fără temei) o persoană sau o colectivitate. ⇨ Expr. *A intra în panică* = a se năniși, a se alarma, a se speria (foarte tare). — Din ngr. **panikós**, fr. **panique**, it. **panico**, germ. **Panik**.

PANICÓS, -OĂSA, panicoși, -oase, adj. (Fam.) Panicard. — **Panică** + suf. -os.

PANÍCUL, panicule, s.n. Tip de inflorescență în formă de ciorchine compus, ale cărui ramuri secundare sunt și ele ramificate și poartă flori, spiculețe sau capitule. [Var.: **paniculă** s.f.] — Din lat. **panicula**, fr. **panicule**.

PANICULĂT, -Ă, paniculați, -te, adj. (Despre plante sau despre inflorescențe) Care are florile în panicul, cu panicul; (despre inflorescențe) care are formă de panicul. — Din fr. **paniculé**.

PANÍCULĂ s.f. v. **panicul**.

PANIÉR, paniere, s.n. (Înv.) Jupon cu balene care servește pentru a ține fusta înfoiată pe șolduri; *p. ext.* rochie cu un astfel de jupon. [Pr.: -ni-er] — Din fr. **panier**.

PANIFICĂ, panific, vb. I. Tranz. A efectua procesul de panificație. — Din fr. **panifier**, it. **panificare**.

PANIFICĂBIL, -Ă, panificabili, -e, adj. (Despre făină) Care poate intra în procesul de panificație. — Din fr. **panifiable** (după *panifica*).

PANIFICĂRE s.f. Acțiunea de a *panifica* și rezultatul ei. — V. **panifica**.

PANIFICĂȚIE s.f. Proces de transformare a făinei în pâine, în produse de patiserie etc. — Din fr. **panification**.

PANISLĂMIC, -Ă, panislamici, -ce, adj. Referitor la panislamism, de panislamism. — Din fr. **panislamique**.

PANISLAMISM s.n. Mișcare politică având ca scop unirea tuturor popoarelor islamice, pentru apărarea credinței și consolidarea opoziției față de expansiunea culturală și politică occidentală. — Din fr. **panislamisme**.

PANLOGISM s.n. Doctrină filosofică după care raționalul și realul sunt noțiuni identice, relațiile logice reprezentând esența realității. — Din fr. **panlogisme**.

PANLOGÍST, -Ă, panlogiști, -ste, adj., s.m. și f. (Adept) al panlogismului. — De la **panlogism**.

PANMIELOFTIZIE s.f. Boală a măduvei osoase caracterizată prin scăderea până la dispariție a celulelor care fabrică elementele celulare ale sângelui. [Pr.: -mi-e] — Din fr. **panmyéloptisie**.

PANMIXIE, panmixii, s.f. (Biol.) Încrucișare întâmplătoare din punct de vedere genetic între doi indivizi de sex opus. — Din engl. **panmixia**.

PANOFTALMIE, panoftalmii, s.f. Infecție supurativă acută care cuprinde în întregime ochiul. — Din fr. **panophtalmie**.

PANONIÁN, Ă, panonieni, -e, s.n., adj. 1. S.n. Epoca pliocenului din Podișul Transilvaniei și din bazinul panonic; serie de strate geologice din această epocă. 2. Adj. Care aparține panonianului (1), privitor la panonian. [Pr.: -ni-an] — Din fr. **panonien**.

PANÓNIC, -Ă, panonici, -ce, adj. Care aparține Panoniei, referitor la Panonia; originar din Panonia. — **Panonia** (n. pr.) + suf. -ic.

PANOPLIE, panoplii, s.f. Colecție de arme (luate ca trofeu) aranjate pe un panou; panou pe care sunt așezate aceste arme. — Din fr. **panoplie**.

PANÓPTIC, panoptice, s.n. 1. Clădire astfel construită încât interiorul ei (cu aspecte sau materiale documentare) să poată fi cuprins dintr-o singură privire. 2. Expoziție sau colecție de figuri făcute din ceară; panoramă. [Acc. și: *panoptíc*. — Var.: **panópticum** s.n.] — Din fr. **panoptique**, germ. **Panoptikum**.

PANÓPTICUM s.n. v. **panoptíc**.

PANORAMĂ, panoramez, vb. I. Tranz. (Cin.) A realiza un panoramic. — Din engl. **panoram**.

PANORAMĂRE s.f. (Cin.) Acțiunea de a *panorama* și rezultatul ei. — V. **panorama**.

PANORĂMĂ, panorame, s.f. 1. Priveliște din natură cu orizont larg, văzută de departe și de la înălțime. ⇨ Fig. Privire de ansamblu consacrată unui domeniu, unei probleme etc. *Panorama literaturii române*. 2. Tablu de proporții mari desfășurat de jur-împrejurul unei încăperi circulare și iluminat de sus numai pe anumite sectoare, astfel încât spectatorul aflat în mijlocul încăperii, în semiobscuritate, să aibă iluzia unei imagini reale; *p. ext.* clădire circulară în care se află un asemenea tablou. 3. Spectacol popular de bălci cu scamatorii, acrobații, expoziție de animale exotice etc.; *p. ext.* baracă, construcție, amenajare în care se poate vedea un astfel de spectacol. 4. Panoptic (2). [Var.: (reg.) **panarămă** s.f.] — Din fr. **panorama**, germ. **Panorama**, it. **panorama**.

PANORĂMIC, -Ă, panoramici, -ce, adj., s.n. 1. Adj. Care ține de panoramă (1), privitor la panoramă, de panoramă. ⇨ *Fotografie panoramică* = fotografie, luată de obicei din avion, care cuprinde un peisaj

vast. *Ecran panoramic* = ecran de cinematograf de formă semicirculară, cu lățimea mult mai mare în raport cu înălțimea. 2. S.n. (Cin.) Cadrul vizual cuprinzător obținut prin deplasarea aparatului de filmat sau a camerei de televiziune în jurul unui ax orizontal sau vertical, fără ca operatorul să-și părăsească locul. — Din fr. **panoramique**.

PANORTODÓX, -Ă, panortodocși, -xe, adj. Care privește toate bisericile ortodoxe; al întregii ortodoxii. — **Pan**¹- + **ortodox**.

PANOU, panouri, s.n. 1. Plasă de lemn, de carton etc. de mărimi variate, pe care se lipesc afixe, se scriu lozinci etc. ⇨ (Ieșit din uz) *Panou de onoare* = panou pe care erau prezentate persoane evidențiate în muncă. 2. Porțiune (plană) din suprafața unei construcții sau a unui element de construcție, limitată de rest prin fâșii de altă culoare, cu alt aspect, din alt material etc. ⇨ *Panou de comandă* = placă de marmură, de bachelită etc. pe care sunt centralizate toate dispozitivele de comandă și de măsură ale unei mașini, ale unei uzine, ale unui vapor etc.; tablou de comandă. 3. Placă de lemn pe care este fixat coșul la jocul de bachel. 4. (În sintagma) *Panou de tragere* (sau *de tir*) = pânză întinsă pe un cadru de lemn, pe care sunt trasate cercuri concentrice sau diverse figuri, folosită ca țintă la exercițiile sau la concursurile de tragere. 5. Element de construcție în formă de perete plin sau constituit din arce, cu grosimea mică în raport cu celelalte dimensiuni, folosit la căptușirea unor elemente de construcție, la susținerea unor aparate, la asamblarea cu alte elemente asemănătoare pentru a forma o piesă, un dispozitiv, o construcție, un sistem tehnic etc. — Din fr. **panneau**.

PANPSIHISM s.n. Doctrină potrivit căreia întreaga materie are proprietăți psihice sau de natură psihică. — Din fr. **panpsychisme**.

PANROMĂNIC, -Ă, panromanici, -ce, adj. Care aparține (tuturor) popoarelor sau limbilor romanice ori neolatine, privitor la popoarele sau la limbile romanice sau neolatine. — **Pan**¹- + **romanic**.

PANROMĂNISM s.n. Concepție politică prin care se preconizează unirea tuturor românilor într-un singur stat. — **Pan**¹- + **românism**.

PANSĂ, pansez, vb. I. 1. Tranz. și refl. A(-și) aplica un pansament; a (se) bandaja. 2. Tranz. (Rar) A țesa un animal. — Din fr. **panser**.

PANSĂJ, pansaje, s.n. (Rar) Faptul de a pansa (2); țesălat. — Din fr. **panstage**.

PANSAMÉNT, pansamente, s.n. Faptul de a (se) pansa (1); mijloc de protecție împotriva unei infecții și de tratare a unei boli prin aplicarea pe regiunea bolnavă a unor medicamente și acoperirea ei cu bandaje, vată etc. ⇨ (Concr.) Material folosit la pansare. — Din fr. **pansement**.

PANSĂRE, pansări, s.f. Acțiunea de a (se) pansa și rezultatul ei; bandajare. — V. **pansa**.

PANSĂT, -Ă, pansați, -te, adj. Care este acoperit cu pansament; (înv. și pop.) oblojit. — V. **pansa**.

PANSEĂ, pansele, s.f. Numele a două plante erbacee decorative din familia violaceelor: a) plantă cu tulpina mică, cu frunze late, ovale, cu flori nemirosoare, având cinci petale inegale de culori variate; panseluță (*Viola wittrockiana*); b) plantă cu frunze ovale și cu flori cu petale mari, rotunjite și variat colorate (*Viola tricolor*). — Din fr. **pensée**.

PANSELŪȚĂ, panseluțe, s.f. 1. Diminutiv al lui *pansea*. 2. Pansa. — **Pansa** + suf. -uță.

PANSÉU, panseuri, s.n. (Fam.) Gândire, cugetare; maximă, sentință. — Din fr. **pensée**.

PANSEXUALISM s.n. Teorie care exagerează rolul instinctului sexual în viața psihică. [Pr.: -xu-a-] — Din fr. **pansexualisme**.

PANSINUZITĂ, pansinuzite, s.f. (Med.) Inflamație a tuturor sinusurilor oaselor craniene. — Din fr. **pansinusite**.

PANSIÓN s.n. v. **pension**.

PANSÍV, -Ă, pansivi, -e, adj. (Rar) Meditativ, gânditor. — Din fr. **pensif**.

PANSLĂV, -Ă, panslavi, -e, adj. Care aparține (tuturor) popoarelor slave, privitor la (toate) popoarele slave. — Din fr. **panslave**.

PANSLĂVISM s.n. Mișcare politică și culturală apărută în Rusia în sec. XIX, care preconiza unirea într-un singur stat a tuturor popoarelor slave. — Din fr. **panslavisme**.

PANSLĂVÍST, -Ă, panslaviști, -ste, adj., s.m. și f. (Adept) al panslavismului. — Din fr. **panslaviste**.

PANTAGRŪÉLIC, -Ă, pantagruelici, -ce, adj. (Livr.; despre pofta de mâncare, foame) Extraordinar, colosal, devorant; (despre ospete, mese) foarte bogat. [Pr.: -gru-e-] — Din fr. **pantagruélique**.

PANTAHŪZĂ, pantahuze, s.f. (Înv.) Listă de subscripție cu care se strâng bani pentru clădirea sau pentru repararea unei biserici, pentru o operă de binefacere etc. — Din ngr. **pantahúsa**.

PANTALÓN, pantaloni, s.m. 1. (De obicei la pl.) Îmbrăcăminte exterioară care acoperă, de la mijloc în jos, corpul și fiecare picior în parte; nădrag. ⇨ Chiloți, izmene. 2. Piesă de tablă sau de metal turnat, goală în interior, folosită la bifurcarea unei conducte. — Din ngr. **pantalóni**, fr. **pantalon**.

PANTALONĂDĂ, *pantalonađe*, s.f. (Livr.) Comedie burlescă; *p. ext.* bufonerie. — Din fr. *pantalonnade*.

PANTALONĂR, *pantalonaři*, s.m. 1. Denumire depreciativă dată de către boierii conservatori în sec. XIX tinerilor progresiști care adoptaseră îmbrăcămintea occidentală. ♦ (Pop.) Nume depreciativ dat de țărani persoanelor îmbrăcate orășenește; *spec.* orășean, târgoveț. 2. (Rar) Croitor specializat în confecționarea pantalonilor. — **Pantalona** + suf. *-ar*.

PANTALONĂȘ, *pantalonași*, s.m. (Mai ales la pl.) Diminutiv al lui *pantalona*. ♦ *Spec.* Pantalona scurt pentru copii. ♦ *Spec.* Chilof lung până la gleznă, împodobit cu volane de dantelă, pe care îl purtau femeile. — **Pantalona** + suf. *-aș*.

PĂNTĂ, *pante*, s.f. 1. Porțiune de teren cu suprafața înclinată față de planul orizontal, care formează de obicei versantul unei forme de relief; povârniș, coastă. ♦ Loc. adv. și adj. În *pantă* = înclinat, pieziș. ♦ Expr. *A cădea* (sau *a aluneca*) *pe pantă*... (sau *pe o pantă*...) = **a**) a se lăsa prins, antrenat de...; **b**) a se îndrepta către..., a duce către... 2. Unghi ascuțit format de o dreaptă sau de un plan cu dreapta sau cu planul orizontal; tangenta trigonometrică a acestui unghi; înclinare față de orizontală. — Din fr. *pente*.

PANTEISM, s.n. Concepție filosofică monistă care identifică pe Dumnezeu cu întreaga natură. — Din fr. *panthéisme*.

PANTEIST, *-Ă, panteiști*, *-ste*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care ține de panteism, privitor la panteism; care admite, susține panteismul; panteistic. 2. S.m. și f. Adept al panteismului. — Din fr. *panthéiste*.

PANTEISTIC, *-Ă, panteistici*, *-ce*, adj. (Rar) Panteist (1). — Din fr. *panthéistique*, germ. *pantheistisch*.

PANTEON, *panteonuri*, s.n. 1. (La greci și la romani) Templu consacrat cultului tuturor zeilor. 2. Monument național în care se depun rămășițele pământești ale oamenilor iluștri. ♦ Fig. Totalitatea oamenilor iluștri ai unei țări. [Pr.: *-te-on*] — Din fr. *panthéon*.

PANTERĂ, *pantere*, s.f. Mamifer carnivor din familia felidelor, cu corpul suplu și musculos, cu blana galbuie-roscată cu pete închise, care trăiește în Asia și Africa; leopard, pardos (*Felis pardus*). — Din fr. *panthère*.

PANTOCRĂTOR s.n. Icoană pictată în bisericile ortodoxe pe bolta naosului, care reprezintă pe Isus Hristos ca împărat al lumii; *p. ext.* cupola de deasupra naosului, unde se află această icoană. — Din ngr. *panokrator*.

PANTOF, *pantofi*, s.m. Încălțăminte de stradă din piele, din materiale sintetice sau din pânză, care acoperă laba piciorului până la gleznă. — Din germ. *Pantoffel*.

PANTOFĂR, *pantofari*, s.m. (Rar) Persoană care face ori repară pantofi sau orice fel de încălțăminte; cizmar; negustor sau vânzător de încălțăminte. — **Pantof** + suf. *-ar*.

PANTOFĂREASĂ, *pantofărese*, s.f. (Rar) Soția pantofarului. — **Pantofar** + suf. *-easă*.

PANTOFĂRIE¹ s.f. Meseria pantofarului. — **Pantofar** + suf. *-ie*.

PANTOFĂRIE², *pantofării*, s.f. (Înv.) 1. Atelier în care se confecționează sau se repară pantofi sau orice fel de încălțăminte; cizmărie; *p. ext.* magazin în care se vinde încălțăminte. 2. (La sg., cu sens colectiv) Mulțime de pantofi. — **Pantof** + suf. *-ărie*.

PANTOFIÓR, *pantofiori*, s.m. Diminutiv al lui *pantof*. — **Pantof** + suf. *-ior*.

PANTOGRĂF, *pantografe*, s.n. 1. Aparat folosit pentru reproducerea unui desen, a unui plan etc. la aceeași mărime cu un model dat sau la o scară diferită de a modelului. 2. Dispozitiv montat pe acoperișul unor vehicule electrice, care face contactul între instalația electrică a vehiculului și rețeaua electrică fixă de alimentare. — Din fr. *panatographe*.

PANTOGRĂFIC, *-Ă, pantografici*, *-ce*, adj. Referitor la pantografie, de pantografie. — Din fr. *panatographique*.

PANTOGRAFIE s.f. Reproducerea a unui desen cu ajutorul pantografului. — Din fr. *panatographie*.

PANTOMETRU, *pantometre*, s.n. Instrument topografic cu care se măsoară unghiurile orizontale. — Din fr. *pantomètre*.

PANTOMÍM, *-Ă, pantomimi*, *-e*, s.f., s.m. 1. S.f. Expresie a ideilor și a sentimentelor prin gesturi, mimică, dans; *p. ext.* ansamblu de gesturi, de mișcări prin care se exprimă anumite idei și sentimente. 2. S.f. Gen de reprezentare teatrală în care actorii exprimă diverse acțiuni dramatice (numai) prin gesturi sau mimică; scenariul unei astfel de reprezentări. 3. S.m. (Rar) Actor de pantomimă (2); mim. — Din fr. *pantomime*, germ. *Pantomime*, it. *pantomimo*.

PANTOMÍMIC, *-Ă, pantomimici*, *-ce*, adj. De pantomimă, ca într-o pantomimă, exprimat prin gesturi. — Din fr. *pantomimique*.

PANTOPÓN s.n. Substanță extrasă din opiu sub formă de pulbere brună cu gust amar, solubilă în apă, cu acțiune analgezică similară opiului. — Din fr. *panatopon*.

PANTRÓP, *-Ă, pantropi*, *-e*, adj. (Despre microbi sau virusuri) Care se poate localiza în orice parte a organismului. — După engl. *pantropic*.

PANTŪM, *pantumuri*, s.n. Specie fixă a poeziei lirice, în care al doilea și al patrulea vers dintr-un catren formează primul și al treilea vers din catrenul următor. [Pl. și: *pantume*] — Din fr. *pantoum*.

PANȚARÓLĂ, *panțarole*, s.f. (Înv.) Numele unui joc de cărți care se joacă în trei persoane. — Din pol. *pancerola*.

PANȚĂR s.m. v. *panțir*.

PANȚÍR, *panțiri*, s.m. (În sec. XVIII–XIX, în Moldova, la pl.) Corp de oaste (călare) alcătuit din lefegii, însărcinat cu paza granițelor, cu transmiterea știrilor și cu îndeplinirea unor porunci, hotărâri ale autorităților; *p. gener.* (pop.) ostaș. [Var.: *panțăr* s.m.] — Din pol. *pancerz*, sb. *pancir*.

PĂNUS s.n. (Med.) 1. Vascularizație anormală a unei membrane, însoțită de formare de țesut conjunctiv. 2. Adenită nesupurată. — Din fr. *pannus*.

PĂNZER, *panzere*, s.n. Tanc german folosit în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. [Pr.: *pânțer*] — Din germ. *Panzer*.

PANZOOTIE, *panzootii*, s.f. Extindere a unei boli contagioase a animalelor pe teritorii foarte întinse (țări sau continente). [Pr.: *-zo-o-*] — Din fr. *panzootie*.

PĂOS s.n. (Rar; în practicile religiei creștine) Pomană (constând din vin, pâine, mănăcăruri) care se dă pentru cei morți. ♦ (Pop.) Vin, untelemn sfânt sau aghesma cu care preotul stropește mortul înainte de a-l îngropa. [Var.: *păus* s.n.] — Lat. **pausum*.

PAP s.n. Substanță lipicioasă preparată din gluten cu apă și folosită la lipiri rezistente, în special la încălțăminte; material de lipit preparat în casă din făină și apă; cocă¹. — Din germ. *Papp*.

PAPĂ s.m. (Franțuzism) 1. Tată. 2. (Rar) Termen familiar folosit de cineva pentru a vorbi cu (sau despre) un bărbat mai în vârstă. — Din fr. *papa*.

PAPAGÁL, *papagali*, s.m. 1. Nume dat mai multor păsări tropicale arboricole, cu ciocul mare și încovoiat, cu pene felurite și viu colorate, care, dresate, pot repeta sunete articulate. ♦ Expr. (Fam.) *A avea papagal* = a vorbi mult (și convingător), a fi bun de gură. ♦ Compus: *papagal-țigănesc* = stăncuță; *papagal-de-brazi* = forfecuță. ♦ Epitet dat unei persoane care repetă mecanic vorbărele sau cuvintele altuia. ♦ Fig. (Fam. și peior.) Gură (ca organ al vorbirii). 2. Clește cu dinți, folosit la lucrările de montare sau de reparare a țevilor. — Din ngr. *pap(p)aghál(ł)os*, it. *papagallo*.

PAPAGALICÉSC, *-EÁSCĂ, papagalicești*, adj. (Rar) 1. De papagal (1), ca de papagal. 2. Fig. Imitat în mod servil; copiat. — **Papagal** + suf. *-icesc*. **PAPAGALICÉȘTE** adv. Ca un papagal (1); *p. ext.* automat, mecanic. — **Papagal** + suf. *-icesc*.

PAPAGALICÍ, *papagalicesc*, vb. IV. Tranz. (Rar) A reproduce în mod mecanic ceea ce este scris sau spus de cineva. — **Papagal** + suf. *-ici*.

PAPAGALÍSM, *papagalisme*, s.n. (Rar) Reproducere, imitare mecanică a ceea ce este scris sau spus de cineva. — **Papagal** + suf. *-ism*.

PAPAGALÍȚĂ, *papagalițe*, s.f. (Rar) Femela papagalului. — **Papagal** + suf. *-iță*.

PAPÁIA, *papaia*, s.f. Arbore fructifer răspândit în zona tropicală, din care se extrage papaina (*Carica papaya*). — Din it. *papaia*.

PAPÁINĂ s.f. Enzimă extrasă din papaia, folosită în tratamentul unor boli digestive. — Din fr. *papaïne*, germ. *Papain*.

PAPAINÓG, *papainoage*, s.n. (Pop.; la pl.) Picioroange, catalige. ♦ Expr. *A vorbi în papainoage* = a vorbi cu aroganță, a lua pe cineva peste picior. — Cf. sb. *panoga*.

PAPÁL, *-Ă, papali*, *-e*, adj. Care aparține papei², privitor la papă²; care emană de la papă; pontifical; *p. ext.* catolic. — Din fr. *papal*.

PAPALITÁTE s.f. 1. Instituție centrală de conducere spirituală și politică a Bisericii catolice, în fruntea căreia se află papa². 2. Demnitatea de papă²; pontifical; *p. ext.* timpul cât un papă² ocupă demnitatea pontificală. — Din lat. *papalitas*, *-tatis*.

PAPAMOBÍL, *papamobile*, s.n. Automobil blindat construit special pentru deplasarea unei papă². — Din it., fr. *papamobile*.

PAPANÁȘ, *papanași*, s.m. 1. Preparat culinar făcut din brânză de vacă, ouă și făină sau griș, fierț în apă sau prăjit în grăsime. 2. Plantă erbacee din familia leguminoaselor, cu frunzele compuse din trei foliole și cu flori mici, alburii sau trandafirii (*Trifolium arvense*). — Cf. p a p ă¹.

PAPARÁZZO, *paparazzi*, s.m. Fotograf insistent care urmărește să surprindă cu orice preț imagini insolite, compromițătoare ale unor personalități publice, celebrități etc. [Pr.: *paparațo*] — Din it. *paparazzo*.

PAPĂRĂ, *papare*, s.f. 1. (Pop.) Mâncare preparată din felii de pâine (prăjită) presărate cu brânză și opărite în apă, în supă, în lapte etc. ♦ Expr. (Fam.) *A mânca (o) papără* sau *papara* (cuiva) sau *a se alege cu o papără* = **a**) a mânca bătaie sau a fi aspru certat; **b**) a fi învins (în luptă, într-o întrecere etc.). *A face pe (sau din) cineva papără* = a învinge, a distruge, a

nimici pe cineva. *A ști papara cuiva* = a cunoaște felul aspru de a fi al cuiva, a fi avut de suferit de pe urma asprimii cuiva. *A trage cuiva o papară* = a) a bate pe cineva; b) a mostra aspru pe cineva. **2.** (Reg.) Omlătă. [Pl. și: *păpări*. — Var.: (reg.) *păpără* s.f.] — Din bg. *popara*.

PAPARŪDĂ, paparude, s.f. **1.** (În mitologia românească) Veche divinitate locală a ploii fertilizante. ♦ Fată sau femeie care, în vreme de secetă, își înfășoară corpul (gol) în verdeață, cântă și dansează pe ulițe și invocă ploaia. ♦ (La pl.) Jocul și ritualul paparudelor (1). **2.** Fig. Femeie îmbrăcată ridicol sau fardată excesiv; *p. gener.* persoană caraghioasă. — Din bg. *peperuda*.

PAPARŪGĂ, paparuge, s.f. (Entom.; reg.) Buburuză. — Et. nec.

PAPATĂCI subst. (Med.; în sintagma) *Febră papataci* = boală infecțioasă și contagioasă produsă de un virus. — Din lat. [Phlebotomus] *pappatasi* (sau *papatasi*), denumirea științifică a insectei care transmite boala.

PAPAVERACEE, papaveracee, s.f. (La pl.) Familie de plante erbacee, anuale sau perene, cu frunze alterne, cu flori solitare sau grupate în inflorescențe și cu fructul o capsulă sau o nuculă; (și la sg.) plantă care face parte din această familie. ♦ (Adjectival) *Plantă papaveracee*. — Din fr. *papavéracée*.

PAPAVERINĂ s.f. Alcaloid extras din opiu sau preparat sintetic, folosit în medicină. — Din fr. *papavérine*.

PĂPĂ¹ s.f. **1.** (În graiul copiilor sau al maturilor care vorbesc cu copiii) Mâncare. ♦ Compus: (reg.) *papa-gâinii* = păpădie. **2.** (Reg.) Omlătă. — Lat. *pappa*.

PĂPĂ², papi, s.m. Capul Bisericii romano-catolice, al statului Vatican; vicar al lui Isus Hristos și urmaș al Sfântului Petru, ales pe viață. — Din lat., sl. *papa*.

PAPETĂR, -Ă, papetari, -e, s.m., adj. 1. S.m. Fabricant sau vânzător de articole de papetărie. **2.** Adj. Care se folosește la fabricarea hârtiei. ♦ *Produs papetar* = articol de papetărie. — Din *papetărie* (derivat regresiv).

PAPETĂRIE, papetării, s.f. Magazin sau raion într-o librărie în care se vând caiete, hârtie, creioane, penițe etc. ♦ *Produs (sau articol) de papetărie* = produs obținut sub formă de foi (hârtie, carton) sau de obiecte din pastă de fibre celulozice. — Din fr. *papeterie*.

PAPIER MĂCHÉ subst. Pastă de hârtie (amestecată cu ghips sau cu caolin și cu clei de colofoniu) folosită în confecționarea unor obiecte decorative și în sculptură. [Pr.: *papié mașé*] — Cuv. fr.

PAPILĂR, -Ă, papilari, -e, adj. Cu papile, format din papile. — Din fr. *papillaire*.

PAPILĂ, papile, s.f. Mică proeminență (conică) a pielii, a unor mucoase sau a feței externe sau interne a unui organ. — Din lat. *papilla*, fr. *papille*.

PAPILIFORM, -Ă, papiliformi, -e, adj. (Anat.; Biol.) Care are formă de papilă. — Din fr. *papilliforme*.

PAPILIONACÉU, -ÉE, papilionacei, -cee, s.f., adj. 1. S.f. (La pl.) Subfamilie de plante dicotiledonate leguminoase care au florile cu cinci petale, asemănătoare cu aripile unui fluture; (și la sg.) plantă din această familie. **2.** Adj. (Despre corola unor plante) Care seamănă cu un fluture; (despre plante) care are o asemenea corolă. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. *papilionacée*.

PAPILÓM, papiloame, s.n. Tumoare epitelială benignă, care se formează pe piele și pe mucoase. [Pl. și: *papilomuri*] — Din fr. *papillome*.

PAPILOMATÓS, -OĂSĂ, papilomatoși, -oase, adj. (Med.) Care are aspect de papilom. — Din fr. *papillomateux*.

PAPILOMATÓZĂ, papilomatoze, s.f. (Med.) Denumire generică pentru afecțiunile cutanate în care apar papiloame. — Din *papillomatoze*.

PAPILÓS, -OĂSĂ, papilosi, -oase, adj. (Bot.) Care este acoperit cu papile. — Din fr. *papilleux*.

PAPIÓN, papioane, s.n. Cravată mică bărbătească, înnotată în forma unor aripi de fluture. [Pr.: *-pi-on-*] — Din fr. *papillon*.

PAPIONĂRE, papionări, s.f. Mișcare în zigzag a drăgilor (1) în canale. [Pr.: *-pi-o-*] — După fr. *papillonage*.

PAPIÓTĂ, papioțe, s.f. **1.** Sul mic de carton pe care se înfășoară ața de cusut; *p. ext.* ață de cusut înfășurată pe acest sul. **2.** (Astăzi rar) Tub mic de hârtie pe care femeile își răsucesc părul pentru a-l bucla. [Pr.: *-pi-o-*] — Din fr. *papillote*.

PAPÍR, papire, s.n. (Reg.) Hârtie. ♦ Foaie de hârtie scrisă; *spec.* scrisoare. — Din germ. *Papier*, magh. *papír*.

PAPIROLÓG, papirologi, s.m. Specialist în papirologie. — Din fr. *papyrologue*.

PAPIROLÓGIC, -Ă, papirologici, -ce, adj. Referitor la papirologie, de papirologie. — Din fr. *papyrologique*.

PAPIROLOGÍE s.f. Disciplina a istoriei care studiază papirusurile sau, *p. ext.*, documentele vechi scrise pe pergament, lemn și alte materiale. — Din fr. *papyrologie*.

PAPÍRUS, (2) papirusuri, s.n. **1.** Plantă erbacee acvatică cu tulpina formată din foițe membranoase, care crește mai ales în Delta Nilului și în Africa Centrală (*Cyperus papyrus*). **2.** Material sub formă de foiță, prelucrat din tulpina acestei plante, pe care se scria în Antichitate. ♦ Vechi manuscris pe un astfel de material. — Din lat., fr. *papyrus*.

PAPÍSM s.n. (Înv.) Catholicism; aderare la autoritatea papei². — Din fr. *papisme*.

PAPÍST, -Ă, papíști, -e, s.m. și f., adj. (Înv. și reg.) Catholic. — Din fr. *papistes*.

PAPÍSTĂȘ, -Ă, papistași, -e, s.m. și f., adj. (Înv. și reg.) Catholic. — Din magh. *pápišta*.

PAPÍSTĂȘESC, -EĂSCĂ, papistășești, adj. (Înv. și reg.) Catholic. [Var.: (reg.) *păpistășesc, -ească* adj.] — *Papistăș* + suf. *-esc*.

PAPÍSTĂȘESTE adv. (Înv. și reg.) Ca la catolici, în felul catolicilor. — *Papistăș* + suf. *-ește*.

PAPÍSTĂȘÍ, papistășesc, vb. IV. Tranz. și refl. (Înv. și reg.) A (se) catoliciza. — Din *papistăș*.

PAPÍSTĂȘÍE s.f. (Înv. și reg.) Catholicism; papalitate. [Var.: (înv.) *păpistășíe* s.f.] — *Papistăș* + suf. *-ie*.

PAPÓRNIȚĂ, papornițe, s.f. **1.** (Pop.) Coș împletit din papură; *p. gener.* coș. **2.** (Rar) Sticlă îmbrăcată în papură. — *Papură* + suf. *-orniță*.

PĂPRICĂȘ, (2) papricașuri, s.n. **1.** Tocană (cu multă boia de ardei roșu și adesea cu găluști de făină). **2.** Porție de papricaș (1). **3.** (Reg.) Boia de ardei. [Acc. și: *papricăș*] — Din magh. *paprikás*.

PĂPRICĂ, (1) paprici, s.f. (Reg.) **1.** (Bot.) Ardei. **2.** Boia de ardei. [Acc. și: *paprică*] — Din magh. *paprika*.

PĂPȘER, papșere, s.n. Foarfecă pentru carton și mucava. — Din germ. *Pappschere*.

PĂPUA adj. invar. (În sintagma) *Limbi papua* = una dintre cele trei mari familii de limbi din Oceania alături de australiană și austroneziană, vorbită de papuași. — Din fr. *papou*.

PĂPUA-NEOGUINEEĂN, -Ă, papua-neoguineeni, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația statului Papua-Noua Guinee sau este originară de acolo. **2.** Adj. Care aparține statului Papua-Noua Guinee sau papua-neoguineenilor (1), referitor la statul Papua-Noua Guinee ori la papua-neoguineeni. — *Papua-Noua Guinee* (n.pr.) + suf. *-ean*.

PĂPUAȘ, -Ă, papuași, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. (La pl.) Subtip de populație de rasă negroidă din tipul melanezian sau locuitor autohton din Noua Guinee; (și la sg.) persoană aparținând acestei populații. **2.** Adj. Care aparține insulelor Noua Guinee sau papuașilor (1), privitor la papuași ori la insulele Noua Guinee. [Pr.: *-pu-aș*] — Din fr. *papouas*.

PAPŪC¹, papuci, s.m. **1.** Încălțăminte ușoară (fără toc), care se poartă în casă; *p. gener.* pantof ușor de vară. ♦ Expr. (Fam.) *A o lua* (sau *a șterge*) *la papuc* = a fugi. (Fam.) *A fi* (sau *a pune, a ține* etc.) *sub papuc* = a fi (sau a pune, a ține etc.) sub ascultarea deplină a cuiva, a se lăsa sau a face să se lase condus de cineva. (Rar) *A lăsa* (pe cineva) *la papuci* = a sărăci complet (pe cineva). *A da* (cuiva) *papuci* = a da (pe cineva) afară, a obliga (pe cineva) să plece. **2.** Piesă de lemn care se așază la baza unui stâlp pentru a-i mări suprafața de sprijin. ♦ Piesă de oțel fixată la capătul inferior al unui pilon, pentru a împiedica strivirea acestuia când este bătut în pământ. ♦ Palier pentru rezemarea pe capre a cablului purtător al unui funicular. ♦ Piesă folosită la legarea unui conductor electric la bornele unei instalații electrice sau ale unui aparat electric în vederea stabilirii unui contact demontabil. **3.** Compus: *papucul-doamnei* = plantă erbacee cu tulpina înaltă, cu frunzele lungi, cu flori mari, galbene cu purpuriu (*Cyripedium calceolus*). [Var.: (reg.) *păpúc* s.m.] — Din tc. *papuc*, magh. *papucs*.

PAPŪC² s.m. v. *papucă*.

PAPUCĂR, papucari, s.m. (Înv. și reg.) Persoană care face ori repară papuci (1); *p. gener.* cizmar [Var.: (reg.) *păpucăr* s.m.] — *Papuc*¹ + suf. *-ar*.

PAPUCĂȘ, papucași, s.m. (Rar) Papucel. [Var.: (reg.) *păpucăș* s.m.] — *Papuc*¹ + suf. *-aș*.

PAPUCĂ s.m. (Înv.) Bunic. [Var.: *păpuc* s.m.] — Cf. ngr. *pappús*.

PAPUCÉL, papucei, s.m. Diminutiv al lui *papuc*¹; papucaș. — *Papuc*¹ + suf. *-el*.

PAPUGÍU, papugii, s.m. (Fam.) Om de nimic, care se ține de înșelăciuni, care trăiește din șiretlicuri. — Din tc. *papuçcu*.

PĂPULĂ, papule, s.f. Leziune superficială a pielii, caracterizată printr-o mică ridicătură roșiatică sau neagră, dură, care apare în unele boli de piele și în sifilis. — Din lat. *papula*, fr. *papule*.

PĂPURĂ, papuri, s.f. Grup de plante erbacee acvatice, cu tulpina înaltă, neramificată, cu frunze lungi și înguste, cu flori unisexuate, care crește în

locuri mlăștinoase (*Typha*); plantă care face parte din acest grup; *p. restr.* frunzele acestor plante, din care se fac rogojini, coșuri etc. — Lat **papura*.

PĂPUS, *papusuri*, s.n. (Bot.; la compozite) Smoc de perișori la extremitatea superioară a fructului matur. — Din lat. *pappus*.

PAR¹, *pari*, s.m. 1. Bucată de lemn rotundă, lungă și (relativ) groasă, de obicei ascuțită, folosită mai ales ca element de susținere, de fixare etc. în diferite construcții sau ca pârghie, ca ciomag etc. ⇨ Loc. adv. *Cu parul* = cu forța, silit. ⇨ Expr. *A-i da (cuiva) cu parul în cap* = a bate foarte tare (pe cineva); *p. ext.* a împiedica (pe cineva) să promoveze, să acționeze etc. *Parcă mi-a (sau ți-a, i-a etc.) dat cu parul în cap*, se spune când cineva a primit pe neașteptate o veste neplăcută. *A (i) se apropia funia de par = a)* a fi bătrân, aproape de moarte; *b)* a se apropia un anumit termen (pentru îndeplinirea presantă a ceva); a se apropia deznodământul. 2. Cracă groasă de copac. ⇨ *Par de oale* = prepeleac (pentru vase, oale). — Lat. *palus*.

PAR², *-Ă, pari*, -e, adj. (Despre numere întregi, puteri etc.) Divizibil cu numărul doi. — Din lat. *par*.

PARA¹- Element de compunere care înseamnă: **a)** „foarte”, „tare”, „puternic” și servește la formarea unor adjective și a unor substantive; **b)** (depr.) „mult”, „prea numeros” și servește la formarea unor substantive folosite la plural. — Din ngr. *pará*, fr. *para-*.

PARA²- Element de compunere care înseamnă „apără”, „contra” și servește la formarea unor substantive. — Din fr. *para-*.

PARA³, *parale*, s.f. 1. Monedă divizionară egală cu a suta parte dintr-un leu vechi; mică monedă turcească de argint care a circulat și în Țările Române în sec. XVIII–XIX; (astăzi) ban de valoare mică. ⇨ Expr. *A nu avea (nici o) para (chiară) = a nu avea (nici) un ban. Până într-o para sau până la (o) para = până la ultimul ban; exact (din punct de vedere bănesc). Nu face nici o para (chiară sau nici două parale) sau nu face parale = nu are (nicio) valoare, nu e bun (de nimic). A face (pe cineva) de două parale = a certa (aspru) (pe cineva). A lua (pe cineva) la trei parale = a-i cere cuiva socoteală pentru ceea ce a făcut. ♦ P. gener. Monedă (metalică). 2. (Fam.; la pl.) Bani; *p. ext.* avere. ⇨ Expr. *Parale bune = bani mulți. (Fam.) A face parale = a fi valoros, de preț. A ști câte parale face cineva = a fi bine lămurit în privința caracterului, a meritelor sau a capacității cuiva. — Din tc. para.**

PARA⁴, *parez*, vb. I. Tranz. A evita printr-o contralovitură o lovitură a adversarului la duel, la scrimă etc. ♦ P. gener. A reuși să evite, să facă față. — Din fr. *parer*.

PARABĂL, *parabaluri*, s.n. Panou de pe un poligon (2) în care se opresc gloanțele ricoșate. — Din fr. *pare-balles*.

PARABĂZĂ, *parabaze*, s.f. Secvență în comedia antică grecească, situată de obicei în prima parte a piesei, în care actorul își exprimă (prin intermediul corifeului) propriile păreri în legătură cu realitățile înfățișate. — Din fr. *parabase*, germ. *Parabase*.

PARĂBIL, *-Ă, parabili*, -e, adj. (Sport; despre lovituri, goluri etc.) Care poate fi evitat sau apărat. — *Para⁴ + suf. -bil*.

PARABIOTIC, *-Ă, parabirotici*, -ce, adj. (Med.) Referitor la parabiotoză, de parabiotoză. [Pr.: -bi-o-] — Din fr. *parabiotique*.

PARABIOTĂZĂ, *parabiotoze*, s.f. 1. (Med.) Pierdere a conductibilității normale a unui nerv. 2. Stare a unui organism aflat la limita de jos a condițiilor vitale. [Pr.: -bi-o-] — Din fr. *parabiotoze*.

PARĂBOLĂ¹, *parabole*, s.f. Curbă plană care reprezintă locul geometric al punctelor din plan egal depărtate de un punct fix, numit focar, și de o dreaptă fixă, numită directoare. — Din fr. *parabole*, lat. *parabola*.

PARĂBOLĂ², *parabole*, s.f. Povestire alegorică cu un cuprins religios sau moral; pildă; *p. ext.* exprimare alegorică, afirmație care cuprinde un anumit tâlc; fabulă, alegorie. — Din fr. *parabole*, lat. *parabola*.

PARABOLIC¹, *-Ă, parabolici*, -ce, adj. De forma unei parabole¹; curbat. — Din fr. *parabolique*, germ. *parabolisch*.

PARABOLIC², *-Ă, parabolici*, -ce, adj. Cu caracter de parabolă²; alegoric. — Din fr. *parabolique*.

PARABOLOID, *paraboloizi*, s.m. (Mat.) 1. Suprafață descrisă de o parabolă¹ care se deplasează astfel încât planul ei rămâne mereu paralel cu el însuși, iar vârful ei descrie o parabolă¹ fixă. 2. (În sintagma *Paraboloid de rotație = suprafața generată prin rotația unei parabole¹ în jurul axei de simetrie. — Din fr. paraboloides*.

PARABOLOIDĂL, *-Ă, paraboloidali*, -e, adj. Care are formă de paraboloid, ca paraboloidul. [Pr.: -lo-i] — Din fr. *paraboloidal*.

PARABŪCLĂ, *parabuclă*, s.f. (Mar.) Parâmă folosită pentru ridicarea unui scodru pe punte. — *Para¹ + buclă*.

PARABULIE, *parabulii*, s.f. (Med.) Tulburare funcțională la psihopați, manifestată prin scăderea activității voluntare. — Din fr. *paraboulie*.

PARACAZEINĂ s.f. Produs obținut prin coagularea caseinei din lapte. [Pr.: -ze-i] — Din fr. *paracésine*.

PARACĂZĂTOR, *paracăzătoare*, s.n. Dispozitiv de siguranță pentru oprirea din cădere a cabinei ascensorului, în cazul ruperii cablului sau al defectării instalației. — *Para² + căzător*.

PARACENTÉZĂ, *paracenteze*, s.f. (Med.) Puncție efectuată într-o cavitate naturală, în vederea evacuării lichidului patologic pe care îl conține. — Din fr. *paracentèse*.

PARACETAMÓL s.n. Produs farmaceutic cu acțiune analgezică și antipiretică. — Din fr. *paracétamol*, engl. *paracetamol*.

PARACHÉRNITĂ, *parachernițe*, s.f. Plantă erbacee medicinală cu tulpina dreaptă, cu frunzele alungite și cu flori verzi (*Parietaria officinalis*). — Et. nec.

PARACHINEZIE, *parachinezii*, s.f. (Med.) Tulburare a funcției motorii, constând în efectuarea unor mișcări anormale. [Scriș și: *parakinzie*] — Din fr. *parakinésie*.

PARACISTITĂ, *paracistite*, s.f. (Med.) Inflamație a țesutului conjunctiv din jurul vezicii urinare. — Din fr. *paracystite*.

PARACIVILIZĂȚIE, *paracivilizații*, s.f. (Livr.) Stare inferioară civilizației; manifestare ce mimează civilizația autentică; care se află la marginea civilizației. — *Para² + civilizație*.

PARACLĂZĂ, *paraclaze*, s.f. (Geol.) Falie. — Din fr. *paraciase*.

PARACLINIC, *-Ă, paraclinici*, -ce, adj. (Med.) Care depășește domeniul clinic. — *Para¹ + clinic*.

PARACLÍS, *paraclice*, s.n. 1. Capela construită alături de o biserică, într-un cimitir, în interiorul unei clădiri etc. 2. (În religia creștină ortodoxă) Slujbă religioasă de laudă și de invocare a Fecioarei Maria, a lui Isus sau a unui sfânt; rugăciunea închinată unuia dintre aceștia; *p. ext.* carte care cuprinde astfel de rugăciuni. [Pl. și: *paraclicsur*] — Din sl. *paraklísu*.

PARACLISÉR, *paraciseri*, s.m. Persoană însărcinată cu paza unei biserici, îndeplinind și unele servicii la oficierea cultului; țârcovnic. — *Paraclic + suf. -er*.

PARACLISERITĂ, *paraciserițe*, s.f. Femeie care îngrijește și păzește o biserică, participând și la oficierea cultului. — *Paraclicser + suf. -iță*.

PARACRONISM, *paracronisme*, s.n. (Rar) Eroare care constă în a situa un eveniment mai târziu decât a avut loc în realitate. — Din fr. *parachronisme*.

PARACUZIE, *paracuzii*, s.f. (Med.) Iluzie auditivă. — Din fr. *paracousie*.

PARADĂ, *paradez*, vb. I. Intrans. (Livr.) A se arăta, a se pune (ostentativ) în evidență, a face caz, paradă de ceea ce face ori spune. — Din fr. *parader*.

PARADĂISĂ, *paradise*, s.f. (Bot.; reg.) Pătălgea roșie. — Din germ. *Paradeis*.

PARADĂ, *parade*, s.f. 1. Festivitate militară la care defilează trupele; defilare a trupelor cu prilejul acestei festivități; *p. ext.* alai, ceremonie; solemnitate, pompă. ⇨ Loc. adj. *De paradă = de sărbătoare, festiv; pentru ocazii deosebite. ♦ Fig.* Atitudine, comportare etc. ostentativă, prin care cineva încearcă să facă impresie, să atragă atenția asupra sa. ⇨ Loc. adj. și adv. *De paradă = (care se face) de formă, de ochii lumii. ⇨ Loc. adv. Cu paradă = cu ostentație, cu importanță exagerată, ostentativ. ⇨ Expr. A face paradă de (sau cu) ceva = a face ceva în mod ostentativ, pentru a produce efect, a se fi vădit, a face caz. 2. Mișcare sau ansamblu de mișcări prin care un sportiv (scrimar, boxer etc.) parează o lovitură a adversarului și încearcă să dea o ripostă. [Var.: (Înv. și reg.) *parădie* s.f.] — Din germ. *Parade*, fr. *parade*.*

PARADENTÓZĂ s.f. v. *parodontoză*.

PARADÍ, *parades*, vb. IV. Tranz. (Livr.) A (se) strica, a (se) deteriora, a (se) uza. — Din țig. *pharado*.

PARADIAFONIE s.f. Trecere nedorită a semnalelor de pe un canal pe altul la sisteme audio cu două sau mai multe canale; diafonie. [Pr.: -di-a-] — Din fr. *paradiaphonie*.

PARADIE s.f. v. *paradă*.

PARADIGMÁTIC, *-Ă, paradigmatici*, -ce, adj. Care face parte dintr-o paradigmă (1), care are paradigmă. — Din fr. *paradigmatique*.

PARADÍGMĂ, *paradigme*, s.f. 1. Ansamblul formelor flexionare ale unui cuvânt. ♦ Tablou al formelor unui cuvânt, dat ca model pentru flexiunea unei părți de vorbire sau a unei clase din cadrul unei părți de vorbire. 2. (Înv.) Exemplu, model; pildă; învățătură. — Din lat. *paradigma*, ngr. *parádigma*.

PARADÍS, *paradisuri*, s.n. (Bis.) Lăcașul lui Dumnezeu, loc de supremă fericire, imaginat ca o grădină aflată în cer, unde au trăit Adam și Eva până la săvârșirea păcatului originar și în care ajung, după moarte, sufletele oamenilor fără păcate; rai, eden. ⇨ Loc. adj. *De paradís = splendid, minunat. ♦ (Adesea fig.)* Loc plăcut, minunat, splendid; privesc în încântătoare; ceea ce desfată privirea sau sufletul; fericire supremă. — Din fr. *paradis*, germ. *Paradies*.

PARADÍT, -Ă, paraditi, -te, adj. (Fam.) Stricat, deteriorat, uzat. — V. **paradi**.

PARADITURĂ, paradituri, s.f. (Fam.) Lucru stricat, deteriorat, degradat, uzat; lucru de proastă calitate. — **Paradi** + suf. *-tură*.

PARADIZIÁC, -Ă, paradiziaci, -ce, adj. (Livr.) Ca în paradis; splendid, minunat, încântător. [Pr.: *-zi-ac*] — Din fr. **paradis** și **paradis**.

PARADÓS, paradosuri, s.n. Parapet de pământ ridicat în spatele unei tranșee, pentru a apăra militarii adăpostiți contra loviturilor din spate. — Din fr. **parados**.

PARADÓSÍ, paradosesc, vb. IV. Tranz. (Înv.) A preda o materie de învățământ, cunoștințe etc.; a învăța ceva pe cineva. — Din ngr. **parádō**.

PARADÓSIRE, paradosiri, s.f. (Înv.) Acțiunea de a *paradosi* și rezultatul ei. — V. **paradosi**.

PARADÓX, paradoxuri, s.n. 1. Enunț contradictoriu și, în același timp, demonstrabil; părere (absurd) contrară adevărului unanim recunoscut; *p. ext.* ciudățenie; enormitate, absurditate. 2. (În sintagma) *Paradox hidrostatic* = faptul că presiunea unui lichid pe fundul unui vas nu depinde de dimensiunile și de forma vasului respectiv. [Pl. și: *paradox*] — Din fr. **paradoxe**.

PARADOXÁL, -Ă, paradoxali, -e, adj. Care ține de paradox, care constituie sau folosește un paradox; plin de contradicții; *p. ext.* ciudat; absurd. — Din fr. **paradoxal**.

PARAFÁ, parafez, vb. I. Tranz. 1. A semna prin parafă (1), a întări un act prin semnătură cu parafă. ♦ Spec. A pune o semnătură (prescurtată) pe proiectul unui tratat internațional prin împuternicirii statelor care l-au negociat ca dovadă a acordului părților asupra proiectului respectiv. 2. A aplica o parafă (1) pe fiecare foaie a unui registru; a sigila, a pecetui cu ceară roșie legătura unui registru sau a unui dosar, ca să nu se poată scoate sau adăuga foi. — Din fr. **parapher**.

PARAFÁRE, parafări, s.f. Acțiunea de a *parafa* și rezultatul ei. — V. **parafa**.

PARAFÁT, -Ă, parafați, -te, adj. Semnat, prevăzut, întărit cu parafă (1); pecetluit cu ceară roșie (pentru a nu se scoate sau adăuga foi). — V. **parafa**.

PARAFÁZIC, -Ă, parafazici, -e, adj., s.m. și f. (Bolnav) de parafazie. — Din fr. **paraphasique**.

PARAFÁZIE, parafazii, s.f. (Med.) Tulburare malativă de vorbire caracterizată prin substituirea și deformarea cuvintelor. — Din fr. **paraphasie**.

PARAFÁZIE, s.f. (Med.) Tulburare de vorbire caracterizată prin înlocuirea cuvintelor indicate cu altele, fără nicio legătură logică între ele. — Din fr. **paraphasie**.

PARAFÁ, parafe, s.f. 1. Ștampilă cu încălțitura sau cu numele cuiva (prescurtat sau cu inițiale); ștampilă a unei instituții. ♦ Încălțitură (prescurtată) pusă pe un act. 2. Trăsătură de condei adăugată la sfârșitul unei încălțituri pentru a o deosebi de altele sau pentru a o împodobi; *p. ext.* linie de ornament. — Din fr. **paraphe**.

PARAFERNÁL, -Ă, parafernali, -e, adj. Care aparține parafernei, care se referă la parafernă. — Din fr. **paraphernal**.

PARAFÉRNÁ, paraferne, s.f. Avere care aparține soției căsătorite în regim dotal și asupra căreia soția își păstrează drepturile de administrare și de folosință. — Din ngr. **paráferna**.

PARAFILATELÍE, s.f. Ramură a filateliei care studiază documente poștale. — **Para**¹ + **filatelie**.

PARAFINÁ, parafinez, vb. I. Tranz. și refl. A (se) acoperi cu un strat de parafină (în diverse procese tehnologice). — Din fr. **paraffiner**.

PARAFINÁRE, parafinări, s.f. Acțiunea de a (se) *parafina* și rezultatul ei. — V. **parafina**.

PARAFINÁ, parafine, s.f. 1. Substanță solidă, albă și translucidă, formată dintr-un amestec de hidrocarburi saturate obținute la distilarea țiteiului sau a cărbunilor și utilizată la fabricarea lumânărilor, la impregnarea hârtiei și a țesăturilor, ca materie primă în industria chimică etc. 2. (La pl.) Alcani. — Din fr. **paraffine**.

PARAFÍNÍC, -Ă, parafinici, -ce, adj. Care aparține parafinei, privitor la parafină; din parafină. ⇨ (Chim.; în sintagma) *Hidrocarbură parafinică* = alcan. — Din fr. **paraffinique**.

PARAFINÓS, -OÁSÁ, parafinoși, -oase, adj. Care conține parafină. — Din fr. **paraffineux**.

PARAFIZÁ, parafize, s.f. (Bot.) Perisor care acoperă organele de reproducere la mușchi¹, alge și ciuperci. — Din fr. **paraphyse**.

PARAFLÁCÁRÁ, paraflacări, s.f. Piesă metalică pentru protejarea tijeii pistonului contra flăcării din cilindru la motoarele cu autoaprindere. — **Para**² + **flacăra**.

PARAFLOW, s.n. (Chim.) Paragel. [Pr.: *-flóu*] — Cuv. engl.

PARAFÓC, parafocuri, s.n. Zid (făcut dintr-un material refractar) care apără de flăcări o parte mai expusă a unui cazan de aburi. — **Para**² + **foc**.

PARAFONIE, parafonii, s.f. (Med.) Boală care constă în pronunțarea nazalizată a sunetelor. — Din fr. **paraphonie**.

PARAFORMALDEHÍDÁ, s.f. Polimer al formaldehidei care, prin încălzire, se transformă în formaldehidă. — Din fr. **paraformaldéhyde**.

PARAFRÁSTIC, -Ă, parafraști, -ce, adj. Referitor la parafrază, cu caracter de parafrază. — Din fr. **paraphrastique**.

PARAFRAZÁ, parafrazez, vb. I. Tranz. A expune, a reda printr-o parafrază (1); a perifriza. — Din fr. **paraphraser**.

PARAFRAZÁRE, parafrazări, s.f. Acțiunea de a *parafraza* și rezultatul ei. — V. **parafraza**.

PARAFRÁZÁ, parafraze, s.f. 1. Expunere, explicație etc. într-o formulare personală (și mai dezvoltată) a conținutului unui text, al unei comunicări orale etc. 2. Piesă muzicală instrumentală de virtuoziitate care constituie o prelucrare liberă a unei teme cunoscute. — Din fr. **paraphrase**.

PARAFRÉNÍC, -Ă, parafrenici, -ce, adj. (Med.) Referitor la parafrenie. — Din fr. **paraphrénique**.

PARAFRENÍE, parafrenii, s.f. (Med.) Boală psihică cu simptome asemănătoare paranoiei și schizofreniei. — Din fr. **paraphrénie**.

PARAFUCSÍNÁ, s.f. (Chim.) Colorant extras din fucsină. — Din fr. **parafuchsine**.

PARAFÚLGER, parafulgere, s.n. 1. (Înv.) Dispozitiv de protecție contra supratensiunilor la instalațiile de telecomunicații de pe linia aeriană. 2. (Înv.) Paratrăsnet. — **Para**² + **fulger**.

PARAFÚM, parafumuri, s.n. (Înv.) Dispozitiv atașat la podurile metalice care traversează liniile de cale ferată pentru a le proteja de eroziunea gazelor degajate de locomotivele cu aburi. — **Para**² + **fum** (după fr. *pare-fumée*).

PARAGÁT, paragate, s.n. Unealtă de pescuit marin, alcătuită dintr-un șir de cârlige cu nadă fixate de un odgon și folosită la pescuitul calcanului, al sturionilor etc. — Din tc. **paragat**.

PARAGÉL, s.n. Aditiv pentru coborârea punctului de congelare a uleiurilor minerale; parafloc. — Din it. **paragelo**.

PARAGENÉTIC, -Ă, paragenetici, -ce, s.f., adj. I. S.f. Ramură a genetica care studiază totalitatea factorilor ce influențează evoluția intrauterină din momentul fecundației până la naștere. II. Adj. 1. Referitor la paragenetică (I), de paragenetică (1). ♦ Care poate tulbura organogeneza. 2. (Despre modificări ale genelor) Care se produce în urma unui fenomen ce are loc în cromozom, fără a schimba structura genelor. — Din fr. **paragénétique**.

PARAGENEZÁ, parageneze, s.f. Formare în aceeași epocă a mai multor minerale asociate. ♦ Asociație de minerale formată în urma unui anumit proces geologic. — Din fr. **paragenèse**.

PARAGINÁ, paragini, s.f. Teren necultivat, neîngrijit, acoperit de buruieni; teren neproductiv. ♦ Ruină, dărăpănătură; construcție dărăpănată. ♦ Stare de părăsiere, de neîngrijire a unui teren sau a unei construcții. [Var.: (înv.) **părăgină** s.f.] — Et. nec.

PARAGLOBÍNÁ, s.f. (Biol.) Paraglobulină. — Din fr. **paraglobine**.

PARAGLOBULÍNÁ, s.f. Substanță de natură proteică din sânge, care contribuie la formarea fibrinei; paraglobină. — Din fr. **paraglobuline**.

PARAGÓGÁ, paragoge, s.f. (Fon.; rar) Adăugare a unui sunet sau a unei silabe la sfârșitul unui cuvânt. — Din fr. **paragoge**.

PARAGÓGIC, -Ă, paragogici, -ce, adj. (Fon.; rar) Care este format prin paragogă, referitor la paragogă, de paragogă. — Din fr. **paragogique**.

PARAGRÁF, paragrafe, s.n. 1. Capitol ori subdiviziune de capitol dintr-un text de lege, dintr-un tratat, dintr-un statut etc.; prevedere, afirmație conținută într-o asemenea subdiviziune. 2. Pasaj al unei lucrări despărțit de restul textului printr-un aliniat nou (și printr-un semn grafic special); fragment (unitar) dintr-un text care cuprinde o anumită idee. 3. Semn grafic special care se pune într-o lucrare, într-un text etc. pentru a marca începutul unui capitol, al unui articol sau al unui aliniat. — Din ngr. **parághrafos**, lat. **paragraphus**, fr. **paragraphe**.

PARAGRAFÍE, paragrafii, s.f. 1. Stare de afazie manifestată prin deformarea sau substituirea cuvintelor scrise. 2. (Jur.; înv.) Prescripție. — Din ngr. **paragrafi**.

PARAGRÁMÁ, paragrama, s.f. Greșeală de ortografie constând în substituirea unei litere cu alta. ♦ Joc de cuvinte. — Din fr. **paragramme**, engl. **paragram**.

PARAGUAYÁN, -Ă, paraguayeni, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația statului Paraguay ori este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține republicii Paraguay sau paraguayenilor (1), referitor la Paraguay ori la paraguayeni. — **Paraguay** (n.pr.) + suf. *-ean*.

PARÁI, s.m. pl. (Arg.) Dolari. — De la **para**².

PARAIMUNITĂTE s.f. Rezistență pe care un organism imun față de un germen o prezintă și față de un alt germen (cu o structură relativ asemănătoare). [Pr.: -ra-i] — **Para**²- + **imunitate**.

PARALĂCTIC, -Ă, paralaćti, -ce, adj. Care aparține paralaxei, privitor la paralaxă, de paralaxă. — Din fr. **parallactique**.

PARALALIE, paralalii, s.f. (Med.) Tulburare a vorbirii care constă în dificultatea de a găsi cuvântul potrivit. — Din fr. **paralalie**.

PARALĂXĂ, paralaxe, s.f. 1. Unghiul dintre dreptele care unesc un punct foarte depărtat cu extremitățile unei baze de observare. 2. (Astron.) Unghi maxim sub care se vede raza Pământului sau a orbitei sale de pe un alt corp ceresc. — Din fr. **parallaxe**, lat. **parallaxis**.

PARALĂC s.n. (Inv. și reg.) Bani mărunți; mărunțiș. ♦ Loc. adv. *Cu paralăcul* = în cantitate (foarte) mică; cu bani puțini. ♦ (Rar) Mulțime de bani; bănet. — **Para**³ + suf. -lăc.

PARALDEHIDĂ s.f. (Chim.) Produs rezultat din polimerizarea acetaldehidei și care are acțiune hipnotică. — Din fr. **paraldéhyde**, engl. **paraldehyde**.

PARALÉL, -Ă, paraleli, -e, adj., s.f., (5, 7) **paraleluri**, s.n. 1. Adj., s.f. (Despre plane sau drepte aflate într-un plan) Care nu se intersectează, oricât s-ar prelungi. ♦ *Legătură (electrică) în paralel* = ansamblu de două sau de mai multe conductoare electrice, acumulatori, pile etc. care au aceeași tensiune electrică la borne. 2. Adj. Care există, se produce, evoluează concomitent cu altceva. ♦ (Adverbial) În același timp, concomitent. 3. S.f. Comparare a două ființe, a două opere, fenomene etc. (pentru a stabili asemănările și deosebirile dintre ele); paralelism (2). ♦ Loc. vb. *A (se) pune în paralelă* (sau, n., *în paralel*) (cu...) = a se compara. ♦ Varianta a portretului, care constă în prezentarea simultană a două personaje și în compararea lor în scopul stabilirii trăsăturilor specifice fiecărui personaj. 4. S.f. Fiecare dintre cercurile imaginare care unesc punctele cu aceeași latitudine de pe suprafața Pământului și care rezultă din intersectarea suprafeței Pământului cu un plan paralel cu planul ecuatorial. 5. S.n. (Mat.) Cerc situat pe o suprafață de rotație, obținut prin intersecția acestei suprafețe cu un plan perpendicular pe axa ei de rotație. ♦ (Astron.) *Paralel ceresc* = cerc mic de pe sfera cerească descris de o stea în mișcarea ei diurnă. 6. S.f. (La pl.) Aparat de gimnastică format din două bare orizontale și paralele așezate (la înălțimi diferite sau identice) pe stâlpi verticali; (la sg.) fiecare dintre cele două bare ale acestui aparat. 7. S.n. Instrument folosit la trasarea (pe o piesă a) unor distanțe sau a unor linii paralele (1) cu un plan dat. — Din lat. **parallelus**, it. **parallelo**, fr. **parallèle**, germ. **Parallele**.

PARALELIPIPÉD, paralelipede, s.n. Prismă cu șase fețe, opt vârfuri și douăsprezece muchii, a cărei bază este un paralelogram. — Din fr. **parallépipède**.

PARALELIPIPÉDIC, -Ă, paralelipedici, -ce, adj. Care are forma unui paralelipiped, de paralelipiped. — Din fr. **parallépipédique** (după *paralelipiped*).

PARALELISM, (2) paralelisme, s.n. 1. Proprietate a două drepte sau a două planuri de a fi paralele (1); stare a două sau a mai multor lucruri paralele (2). 2. Comparare a două ființe, a două opere, fenomene etc. (pentru a stabili asemănările și deosebirile dintre ele); paralelă. — Din fr. **parallélisme**, it. **parallelismo**.

PARALELIZĂ, paralelizez, vb. I. Tranz. A așeza, a dispune paralel obiecte sau părți ale unor obiecte. — Din fr. **paralléliser**.

PARALELIZĂRE, paraleliziări, s.f. Acțiunea de a *paraleliza* și rezultatul ei. — V. **paraleliza**.

PARALELOGRĂM, paralelograme, s.n. Patrulater care are laturile opuse paralele și egale. ♦ *Paralelogramul forțelor* = regulă și construcție grafică cu ajutorul căreia se determină rezultanta a două forțe concurente. — Din fr. **parallélogramme**, germ. **Parallelogramm**.

PARALÉU, paralei, s.m. (Mai ales în corelație cu *leu*) Leu foarte mare și puternic; *fig.* ființă înzestrată cu puteri supranaturale. ♦ Expr. *A se face (sau a face pe cineva) leu paraleu* = a (se) înfuria peste măsură. ♦ (Depr.) Bărbat care se consideră înzestrat cu calități excepționale, care vrea să pară important, remarcabil. — **Para**¹- + **leu**.

PARALEXÉM, paralexeme, s.n. (Lingv.) Formație lexicală constituită din două elemente care nu formează un compus. — Din fr. **paralexème**.

PARALEXEMĂTIC, -Ă, paralexematici, -ce, adj. (Lingv.) De paralexem. — Din fr. **paralexématique**.

PARALITERĂR, -Ă, paraliterari, -e, adj. Al paraliteraturii. — Din fr. **parallittéraire**.

PARALITERATURĂ, paraliteraturi, s.f. Literatură considerată la periferia creației literare propriu-zise; literatură de consum. — Din fr. **parallittérature**.

PARALÍTIC, -Ă, paralaćti, -ce, adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de paralizie. — Din ngr. **paralitikós**, fr. **paralytique**.

PARALIZĂ, paraliziez, vb. I. 1. Intrans. și refl. A suferi o paralizie; a damblagi. ♦ Tranz. fact. A face să-și piardă mobilitatea și sensibilitatea; a înțepeni, a amorți. 2. Tranz. Fig. A împiedica, a face incapabil să se miște, să se manifeste, să acționeze. ♦ Tranz. și intrans. A încrămeni (de spaimă, de emoție etc.). — Din fr. **paralyser**.

PARALIZĂNT, -Ă, paralizańți, -te, adj. Care paralizează (1). ♦ Fig. Care împiedică sau oprește o manifestare, o acțiune etc. — Din fr. **paralysant**.

PARALIZĂRE, paralizări, s.f. Faptul de a (*se*) *paraliza*; damblagire. — V. **paraliza**.

PARALIZĂT, -Ă, paralizańți, -te, adj. 1. Care suferă de paralizie; damblagit. 2. Fig. Împiedicat în acțiunile sale, incapabil de a se mișca, de a se manifesta, de a acționa. ♦ Încrămenit, înțepenit (de emoție, de spaimă etc.). — V. **paraliza**.

PARALIZIE, paralizii, s.f. (Med.) Boală care se manifestă prin pierderea totală sau parțială a posibilității de mișcare și a sensibilității corpului sau a unei părți a lui; dambla. ♦ *Paralizie infantilă* = poliomielită. — Din fr. **paralyse**.

PARALÓGIC, -Ă, paralogigi, -ce, adj. (Rar) Care a rezultat prin paralogie; referitor la paralogie, de paralogie. — Din fr. **paralogique**.

PARALOGIE, paralogii, s.f. Transformare analogică a formei unui cuvânt prin apropierea lui formală de un alt cuvânt asemănător; cuvânt rezultat dintr-o astfel de transformare; enunț care conține asemenea cuvinte. — Din fr. **paralogie**.

PARALOGÍSM, paralogisme, s.n. Rationament fals făcut din neștiință, fără intenția de a induce în eroare. — Din fr. **paralogisme**.

PARAMAGNETIC, -Ă, paramagnetici, -ce, adj. Care prezintă fenomenul de paramagnetism; referitor la paramagnetism, de paramagnetism. — Din fr. **paramagnétique**.

PARAMAGNETÍSM s.n. Proprietate a unor corpuri de a se magnetiza (slab și temporar) prin introducerea lor într-un câmp magnetic. — Din fr. **paramagnétisme**.

PARAMÉCI, parameci, s.m. (La pl.) Gen de animale infuzoare de formă oval-alungită, care trăiesc în apele stătătoare dulci (*Paramoecium*); (și la sg.) animal din acest gen. — Din fr. **paramécie**.

PARAMÉDIC, paramedici, s.m., adj. (Med.) (Referitor la) personalul auxiliar care lucrează într-o unitate medicală. — Din engl. **paramedic**.

PARAMEDICAL, -Ă, paramedicali, -e, adj. (Med.) Care ține de îngrijirea bolnavilor, de tratamentul bolilor, fără participarea corpului medical. — Din fr. **paramédical**, engl. **paramedical**.

PARAMÉNT, paramente, s.n. Partea exterioră finită a unei construcții, a unui element de construcție etc.; material care captește (cu scop ornamental) această parte. — Din germ. **Parament**.

PARAMÉR, paramere, s.n. (Biol.) Fiecare dintre cele două părți simetrice ale unui organism sau organ cu simetrie bilaterală. — Din engl. **paramere**.

PARAMÉTRIC, -Ă, parametrici, -ce, adj. Care ține de parametru, referitor la parametru, de parametru. — Din fr. **paramétrique**.

PARAMETRÓN, parametroani, s.m. Circuit folosit la înregistrarea informațiilor sau la efectuarea operațiilor logice în telecomunicații sau în cibernetică. [Pl. și: (n.) *parametroane*] — Din fr. **paramétron**.

PARAMÉTRU, parametri, s.m. 1. (Mat.) Variabilă independentă a unei funcții, care se definește pe mulțimea numerelor reale sau complexe. 2. Mărimă proprie a unui obiect, unui mecanism, unui sistem, unui fenomen etc., care servește la caracterizarea unor proprietăți ale acestora. — Din fr. **paramètre**.

PARAMILITĂR, -Ă, paramilitari, -e, adj. (Despre grupuri, organizații etc.) Care este organizat pe baza disciplinei de tip militar și a structurii armate; (despre acțiuni) care are un pronunțat caracter militar (agresiv). — Din fr. **paramilitaire**.

PARAMIMIE, paramimii, s.f. (Med.) Parachinezie constând în pervertirea expresiei mimice până la lipsa concordanței dintre mimică și trăirile emoționale ale bolnavului; repetare stereotipă sau perseverarea uneia și aceleiași expresii mimice în stări emoționale diferite. — Din fr. **paramimie**.

PARAMNEZIE, paramnezii, s.f. Tulburare a memoriei care constă în interpretarea unor realități abia percepute ca pe niște amintiri; falsă recunoaștere. — Din fr. **paramnésie**.

PARANESTEZIE, paranestezii, s.f. (Med.) Anestezie generală. — **Para**¹+ **anestezie**.

PARANGHELIE, paranghelii, s.f. (Fam.) Chef, distracție. — Din ngr. **paranghelia**.

PARANGONĂJ, parangonaje, s.n. (Tipogr.) Așezare a unui cuvânt cules cu litere mai mici între cuvinte culese cu un corp de literă mai mare. — Din fr. **parangonnage**.

PARANÍMFĂ, *paranimfe*, s.f. (Rar) Fată care însoțește mireasa la cununie și care are anumite atribuții la nuntă. ♦ P. gener. Însoțitoare. — Din lat. *paranympha*, ngr. *paránimfos*.

PARANOIA s.f. Nume generic pentru un grup de boli psihice cronice care se manifestă prin lipsă de logică în gândire, prin idei fixe, prin susceptibilitate, prin orgoliu exagerat, prin mania persecuției, prin halucinații etc.; boală care face parte din acest grup. [Pr.: -no-ia] — Din fr. *paranoïa*.

PARANOIC, -*Ă*, *paranoici*, -ce, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f., adj. (Persoană) care suferă de paranoia. 2. Adj. Care ține de paranoia sau de paranoici (1), privitor la paranoia sau la paranoici. [Pr.: -no-ic] — Din germ. *paranoisch*, it. *paranoico*.

PARANORMAL, -*Ă*, *paranormali*, -e, adj., s.n. (Fenomen, manifestare etc.) care se află în afară de ceea ce este normal. — Din fr. *paranormal*.

PARANTÉTIC, -*Ă*, *parantetici*, -ce, adj. Care este situat între paranteze. — Din fr. *paranthétique*.

PARANTÉZ s.n. v. *paranteză*.

PARANTÉZĂ, *paranteze*, s.f. 1. Semn de punctuație care constă din două arcuri de cerc sau din două dreptunghiuri cărora le lipsește o latură lungă și între care se izolează o explicație, un adaos, un amănunt legat de restul unui text dat. ♦ P. ext. Text, adaos izolat între aceste semne grafice. ♦ Paranteză (1) în care apare o expresie algebrică, pentru a arăta că operația aflată în interiorul ei se efectuează înaintea celorlalte; p. ext. expresie algebrică izolată în acest fel. 2. Fig. Digresiune (scrisă sau orală). < Loc. adv. În *paranteză* = în trecut. [Var.: (înv.) *parantéz* s.n.] — Din fr. *parenthèse*.

PARAPÂNGHELOS interj. (Înv. și reg.) Exclamație care marchează sfârșitul unei situații, al unei acțiuni, concluzia unei afirmații; amin! adio! — Et. nec.

PARAPÂNTĂ, *parapante*, s.f. Parașută ușoară, în formă de aripi, ușor manevrabilă, cu care se practică lansări de pe o înălțime și se încearcă plutirea pe o distanță cât mai mare. — Din fr. *parapante*.

PARAPÉT, *parapete*, s.n. 1. Perete (de înălțime mică) din piatră, lemn, metal etc. care servește la delimitarea teraselor, a podurilor, a marginilor unei șosele etc. ♦ Prolungire a bordurilor unei nave, deasupra punții superioare, având rolul de a proteja oamenii, instalațiile și obiectele de pe punte contra valurilor. ♦ Obstacol așezat la capătul unei linii ferate pentru ca trenul să nu mai poată înainta. 2. Întăritură de pământ sau de zid la redute și la tranșee, pentru protejarea luptătorilor. — Din it. *parapetto*, fr. *parapet*, germ. *Parapett*.

PARAPITÉC, *parapiteci*, s.m. Gen de primare fosile din oligocen; primată din acest gen. — Din fr. *parapithèque*.

PARAPLĂSMĂ, *paraplasme*, s.f. (Biol.) Structură citoplasmatică temporară care apare în anumite perioade funcționale ale celulei. — Din fr. *paraplasme*.

PARAPLÉGIC, -*Ă*, *paraplegici*, -ce, adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de paraplegie. — Din fr. *paraplégique*.

PARAPLEGIE, *paraplegii*, s.f. Paralizia ambelor membre inferioare. — Din fr. *paraplégie*.

PARAPÓD, *parapode*, s.n. (Zool.) Apendice bilobat al unor viermi, care servește la deplasare. — Din fr. *parapode*.

PARÁPON s.n. (Înv. și fam.) Supărare; tristețe; necaz, ciudă. [Acc. și: *parapón*] — Din ngr. *paráponon*.

PARAPONISEALĂ, *paraponiseli*, s.f. (Înv.) Supărare, nemulțumire; necaz, ciudă. — *Paraponisi* + suf. -eală.

PARAPONISÍ, *paraponisesc*, vb. IV. Refl. (Înv.) A se supăra. — Din ngr. *paraponísomai* (viit. lui *parapón*).

PARAPONISIRE, *paraponisiri*, s.f. (Înv.) Acțiunea de a se *paraponisi* și rezultatul ei. — V. *paraponisi*.

PARAPONISÍT, -*Ă*, *paraponisiți*, -te, adj. (Înv. și fam.; adesea substantivat) Supărat, necăjit, nemulțumit; amărât. — V. *paraponisi*.

PARAPSIHOLÓGIC, -*Ă*, *parapsihologici*, -ce, adj. Referitor la parapsihologie, de parapsihologie. — Din fr. *parapsychologique*.

PARAPSIHOLOGIE s.f. Ramură a psihologiei care studiază fenomenele psihice paranormale (percepția extrasenzorială, telepatia etc.) care nu sunt încă explicate științific; metapsihologie. — Din fr. *parapsychologie*.

PARASCÂNTÉI, *parascântei*, s.n. Dispozitiv montat la locomotive, la cubilouri etc., care reține particulele solide incandescente, pentru a preveni incendiile. ♦ Ecran izolant care previne descărcările electrice sau deteriorările pe care acestea le-ar produce. — *Para*² + *scântei*.

PARASCOVÉNIE, *parascovenii*, s.f. (Fam.) Năzbâtie, drăcie, poznă; fleac, nimic. — Et. nec.

PARASEXUALITĂTE s.f. (Biol.) Totalitate a proceselor de altă natură decât cea sexuală, care antrenează fecundarea fără să aibă loc meioza. [Pr.: -xu-a] — Din fr. *parasexualité*.

PARASIMPÁTIC, *parasimpatic*, adj. (În sintagma) *Sistem (nervos) parasimpatic* (și substantivat, n.) = una dintre cele două părți periferice ale sistemului nervos vegetativ, care încetinește bătăile inimii și accelerează mișcările tubului digestiv. — Din fr. *parasymphatique*.

PARASINTÉTIC, -*Ă*, *parasintetici*, -ce, adj., s.n. (Cuvânt, derivat etc.) care este format atât cu un prefix, cât și cu un sufix. — Din fr. *parasynthétique*.

PARASÓL, *parasoluri*, s.n. 1. (Înv. și reg.) Umbrelă (de soare). 2. Aripă de avion monoplan (așezată deasupra fuzelajului). — Din germ. *Parasol*, fr. *parasol*.

PARASOLĂR, *parasolare*, s.n. 1. Dispozitiv (în formă de pâlnie) montat la obiectivul aparatului de fotografiat sau de filmat pentru a împiedica pătrunderea luminii suplimentare în aparat. 2. Apărătoare formată dintr-o placă transparentă (colorată) sau opacă, montată în interiorul unui autovehicul, deasupra parbrizului, pentru a proteja pe șofer de lumina directă a soarelui. — *Para*² + *solar*.

PARASTÁS, *parastase*, s.n. Slujbă religioasă făcută pentru pomenirea celor morți; p. ext. praznic care se face după o astfel de slujbă; pomană. ♦ (Pop.; concr.) Colac oferit preotului sau persoanelor care au luat parte la această slujbă. [Var.: (reg.) *părăstás* s.n.] — Din sl. *parastasü*, ngr. *parástasis*.

PARASTISÍ, *parastisesc*, vb. IV. Tranz. (Înv.) A juca, a interpreta un rol într-o piesă de teatru; a reprezenta o piesă de teatru. [Var.: *parastúf* vb. IV] — Din ngr. *parastísso* (viitor. lui *parasténo*).

PARASTÚÍ vb. IV v. *parastisi*.

PARAȘUTĂ, *parașutez*, vb. I. Tranz. A lansa din avion cu parașuta oameni sau obiecte. — Din fr. *parachuter*.

PARAȘUTĂRE, *parașutări*, s.f. Acțiunea de a *parașuta*. — V. *parașuta*.

PARAȘUTĂT, -*Ă*, *parașutați*, -te, adj. Care a fost lansat cu parașuta. — V. *parașuta*.

PARAȘÚTĂ, *parașute*, s.f. Dispozitiv în formă de umbrelă sau de dreptunghi, cu suprafață mare, folosit pentru reducerea vitezei de cădere a unui corp lansat de la înălțime, de obicei dintr-un avion în zbor. < *Parașută luminoasă* = parașută cu care se lansează un material pe bază de magneziu, care se aprinde în cădere, luminând puternic terenul de aterizaj, obiectivul de recunoaștere etc. — Din fr. *parachute*.

PARAȘUTÍSM s.n. Ramură sportivă care cuprinde probe de lansare din avion cu parașuta; tehnica executării unor astfel de lansări. — Din fr. *parachutisme*.

PARAȘUTÍST, -*Ă*, *parașuțiști*, -te, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană specializată în lansarea cu parașuta. 2. Adj. (Rar) Care este caracteristic parașutismului sau parașutistului sau care aparține acestora. — Din fr. *parachutiste*.

PARATÁCTIC, -*Ă*, *paratactici*, -ce, adj. Care este exprimat prin parataxă; care alcătuiește o parataxă sau un element al ei; juxtapus. — Din fr. *paratactique*.

PARATÁXĂ, *parataxe*, s.f. (Gram.) Juxtapunere. — Din fr. *parataxe*.

PARATÍFIC, -*Ă*, *paratifici*, -ce, adj. Care ține de paratifos, privitor la paratifos; care provoacă paratifosul. — Din fr. *paratyphique*.

PARATIFOIDĂ, *paratifoide*, adj. (În sintagma) *Febră paratifooidă* = paratifos. — Din fr. *paratyphoïde*.

PARATIFÓS s.n. Boală infecțioasă acută cu simptome intestinale, înrudită cu febra tifoidă, produsă de bacili; febră paratifooidă. — *Para*¹ + *tifos* (după fr. *paratyphus*).

PARATIFÓZĂ, *paratifoze*, s.f. (Med. vet.) Salmoneloză. — Din fr. *paratyphose*.

PARATIRISÍ, *paratirisesc*, vb. IV. Tranz. (Înv.) A băga de seamă, a fi atent, a observa. — Din ngr. *paratírisko* (viit. lui *paratírō*).

PARATIROIDĂ, *paratiroide*, adj. (În sintagma) *Glandă paratiroidă* (și substantivat, f.) = fiecare dintre cele patru glande cu secreție internă, situate înăpoi glandei tiroide, care au un rol în metabolism. — Din fr. *parathyroïde*.

PARATIROIDECTOMÍE, *paratiroïdectomie*, s.f. Extirpare a uneia sau a ambelor perechi de paratiroide. — Din fr. *parathyroïdectomie*.

PARATONÉR, *paratonere*, s.n. (Înv.) Paratrăsnet. — Din fr. *paratonnerre*.

PARATONIE, *paratonii*, s.f. 1. (Med.) Tulburare a tonusului muscular. 2. (Bot.) Întârziere a unor mișcări la plante sub influența unor stimuli externi. — Din fr. *paratonie*.

PARATRĂSNET, *paratrásnete*, s.n. Instalație de protecție a construcțiilor și a instalațiilor împotriva efectelor produse de loviturile directe de trăsnet; paratoner, parafulger. — *Para*² + *trăsnet* (după fr. *paratonnerre*).

PARATROFIE, *paratrofii*, s.f. (Biol.) Formă de parazitism în care energia necesară pentru dezvoltarea unui microorganism este furnizată de gazdă. — Din engl. **paratrophy**.

PARATUBERCULOZĂ, *paratuberculoze*, s.f. 1. (Med.) Ansamblul tulburărilor observate la unii tuberculoși. 2. (Med. vet.) Boală infecțioasă la rumegătoare. — Din fr. **paratuberculose**.

PARAVALANȘĂ, *paravalanșe*, s.f. Zid de piatră sau de beton pentru apărarea unei căi de comunicație contra avalanșelor de zăpadă. — Din fr. **paravalanche**.

PARAVALISÍ, *paravalisesc*, vb. IV. Tranz. (Înv.) A confrunta, a compara texte, registre, acte etc. pentru a stabili conformitatea dintre ele. — Din ngr. **paravalliso** (viit. lui *paraválló*).

PARAVÁN, *paravane*, s.n. 1. Perete subțire sau piesă de mobilier formată dintr-unul sau din mai multe panouri articulate, acoperite cu placaj, pânză, hârtie etc., care desparte un anumit spațiu dintr-o încăpere. ♦ Fig. Ceea ce ascunde, maschează, împiedică vederea; ceea ce servește drept pretext pentru a ascunde o acțiune, o faptă etc. 2. (Rar) Baraj de tablă fixat în pământ în fața roiiurilor de lăcuste călătoare. — Din fr. **paravent**.

PARAVĂNT, *paravânturi*, s.n. Sistem de protecție împotriva vântului, format din panouri sau din plantații (situate de-a lungul liniilor unei stații de triaj). — **Para² + vânt** (după fr. **paravent**).

PARAVERTEBRAL, **-Ă**, *paravertebrale*, adj. (În sintagma *Ganglion paravertebral* = fiecare dintre ganglionii simpatici care se află de-a lungul ambelor părți ale coloanei vertebrale. — Din fr. **paravertébral**.

PARĂXÂN, **-Ă** adj. v. **paraxin**.

PARAXÉNIE, *paraxenii*, s.f. (Înv.) Ciudățenie, capriciu, toană. — Din ngr. **paraxenia**.

PARAXIÁL, **-Ă**, *paraxiali*, **-e**, adj. (Fiz.; despre raze de lumină) Paralel cu axa unui sistem optic. [Pr.: **-xi-al**] — Din fr. **paraxial**.

PARĂXIN, **-Ă**, *paraxini*, **-e**, adj. (Înv.) Ciudat, bizar, curios. ♦ Expr. (Adverbial) *A-i veni (cuiva) paraxin* = a nu-i conveni, a fi șocat de ceva. [Var.: **parăxân**, **-ă** adj.] — Din ngr. **paráxenos**.

PARAZĂPĂDĂ, *parazăpezi*, s.f. 1. (Mai ales la pl.) Construcție (dig de pământ, panouri mobile, zid etc.) sau plantație așezate lângă o cale ferată sau lângă o șosea, pentru a împiedica înzăpezirea acestora. ♦ Construcție (din panouri de scânduri, din împletituri de nuiele etc.) sau plantație servind ca mijloc de reținere și de repartizare uniformă a zăpezii pe un teren (semănat). 2. Grilaj metalic montat la marginea streșinii unei clădiri pentru a împiedica căderea zăpezii de pe acoperiș. — **Para² + zăpadă**.

PARAZÍT, **-Ă**, *paraziți*, **-te**, adj., s.m., s.f. 1. Adj., s.m. și f. (Organism animal sau vegetal) care trăiește și se hrănește pe seama altui organism, căruia îi provoacă adesea daune, boli sau chiar moartea. 2. Adj., s.m. și f. Fig. (Persoană) care trăiește din munca altora, care nu produce nimic. 3. Adj. Fig. Care nu are un rol util, efektiv; de prisos, inutil. 4. S.m. (La pl.) Perturbații electromagnetice de origine externă în transmisiile radfonice, de telecomunicații etc., cauzate de fenomene din alte aparate electrice sau din atmosferă. — Din lat. **parasitus**, germ. **Parasit**, fr. **parasite**.

PARAZITĂ, *parazitez*, vb. I. Tranz. (Rar) A îmbolnăvi, a infesta un organism animal sau vegetal (trăind pe el ca parazit (1)). ♦ Intrans. Fig. A trăi, a acționa ca un parazit (2). — Din fr. **parasiter**.

PARAZITĂR, **-Ă**, *parazitari*, **-e**, adj. 1. (Despre organisme animale sau vegetale) Care trăiește și se hrănește pe seama altui organism; (despre boli, simptome etc.) care este pricinuit de un parazit (1). 2. Fig. (Despre oameni) Care trăiește ca un parazit (2), de parazit; (despre viața, modul de trai al oamenilor) specific paraziților (2). — Din fr. **parasitaire**.

PARAZITEMIE, *parazitemii*, s.f. (Med.) Prezență patologică a unor paraziți în sânge. — Din fr. **parasitémie**, engl. **parasit(a)emia**.

PARAZITICID, **-Ă**, *paraziticizi*, **-de**, adj., s.n. (Substanță) care distruge paraziții animalii sau vegetali. — Din fr. **parasiticide**.

PARAZITISM s.n. Formă de relații între două organisme de specii diferite, în cadrul căreia un organism folosește celălalt organism, parțial sau în totalitate, ca mediu necesar de viață; mod de viață specific paraziților (1). ♦ Fig. Faptul de a trăi ca un parazit (2), mod de viață al paraziților. — Din fr. **parasitisme**.

PARAZITOFOBIE, *parazitofobii*, s.f. (Rar) Teamă exagerată, morbidă de paraziți (1). — **Parazit + fobie**.

PARAZITOLÓG, **-Ă**, *parazitologi*, **-ge**, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în parazitologie. — Din **parazitologie** (derivat regresiv).

PARAZITOLOGIE s.f. Disciplină care se ocupă cu studiul organismelor parazite și cu măsurile de combatere a paraziților. — Din fr. **parasitologie**.

PARAZITOTRÓP, **-Ă**, *parazitotropi*, **-e**, adj. (Despre substanțe) Care acționează în mod direct asupra paraziților, microbilor etc. din interiorul unui organism. — Din fr. **parasitotrope**.

PARAZITÓZĂ, *parazitose*, s.f. Invadare a unui organism uman sau animal cu paraziți patogeni. — Din fr. **parasitose**.

PĂRĂ¹, *pare*, s.f. Flacăra, văpaie; *p. ext.* căldură dogoritoare, dogoare. ♦ Loc. adj. *De pară* = roșu aprins (ca flacăra); arzător, dogoritor. ♦ Expr. *A trece (sau a sări) prin foc și pară* = a înfrunța orice primejdie, a face tot posibilul pentru atingerea unui scop. *A se face foc și pară (de mânie)* = a se supăra, a se mânia foarte tare. *Foc și pară* = înfierbântat, îndârjit; supărat, infuriat. ♦ Fig. Sentiment puternic și chinuitor; înflăcărare; chin sufletesc, dorință chinuitoare. — Din sl. **para**.

PĂRĂ², *pere*, s.f. 1. Fructul părului¹. ♦ Expr. *A-i pica (sau a-i cădea cuiva) para în gură* = a obține ceva fără efort, fără muncă. *Nu plătește nicio pară putredă*, se spune despre cineva sau ceva fără nicio valoare. 2. P. anal. Nume dat unor obiecte, unor piese tehnice etc. în formă de pară² (1). — Lat. **pira**.

PĂRAMĂ, *parame*, s.f. Frânghie ori cablu textil, metalic sau din material plastic, folosit la bordul unei nave. — Din tc. **parima**.

PARĂNG s.m. v. **părăng**.

PARBRÍZ, *parbrize*, s.n. Placă transparentă (din sticlă) așezată în partea din față a unui automobil sau a unui avion pentru a feri pe conducător de praf, de vânt etc. [Pl. și: *parbrizuri*] — Din fr. **pare-brise**.

PARC, *parcuri*, s.n. 1. Suprafață întinsă de teren, de utilitate publică, cu plantații, alei și diferite construcții, amenajată pentru agrement. ♦ *Parc național* = suprafață întinsă de teren, păzită și îngrijită, în care exploatarea (șivică, minieră, vânătoarească etc.) sunt interzise, pentru a se păstra neschimbat mediul natural. *Parc sportiv* = complex sportiv dotat cu mai multe terenuri și amenajări, situat într-un parc (1). ♦ Teren împrejmuit, unde vântul este crescut și îngrijit pentru vânătoare. ♦ *Parc (1) situat în jurul unei clădiri și depinzând de aceasta*. ♦ Teren parcelat cu locuința și cu numeroase spații verzi. 2. Loc de staționare și de garare mai îndelungată a vehiculelor sau de depozitare a materialelor; *p. ext.* vehiculele și materialele aflate în acest loc. ♦ Totalitatea vehiculelor unei întreprinderi, ale unei instituții etc. ♦ Totalitatea instalațiilor mecanice aflate pe un teren de unde se extrage minereu sau pe care sunt amenajate sonde. — Din fr. **parc**.

PARCĂ, *parchez*, vb. I. Tranz. A lăsa un vehicul să staționeze într-un loc public (anume amenajat); a depozita materiale, utilaje etc. într-un parc (2). — Din fr. **parquer**.

PARCAGÍU, *parcagii*, s.m. (Rar) Paznic, îngrijitor al unui parc (2). — **Parca + suf. -giu**.

PARCĂJ, *parcaje*, s.n. Parcare; (concr.) loc de parcare. — Din fr. **parcage**.

PARCÂN, *parcane*, s.n. 1. Îngrăditură de lemn făcută pentru zăgăzuirea apelor. ♦ Bămă întrebuințată la construirea unui dig, a unui pod etc. 2. Fortificație făcută în trecut din bărne, scânduri etc.; zid de apărare, parapet. [Var.: (reg.) **părcán** s.n.] — Din pol., ucr. **parkan**, magh. **párkány**.

PARCĂRE, *parcări*, s.f. Acțiunea de a *parca* și rezultatul ei; parcaj. — V. **parca**.

PĂRCĂ¹ adv. Se pare că..., s-ar crede că..., s-ar zice că...; (în construcții negative) nu prea. *Parcă îl cunosc*. ♦ Este posibil, se pare că da. *Mă cunoști?* — *Parcă*. ♦ (Cu valoare de conjuncție) Ca și cum, ca și când. *Îmi răspunde parcă n-ar avea gură*. ♦ Ca și cum ar fi, ca și când ar fi. *Venea parcă o adiere*. — **Părea + că**.

PĂRCĂ², *parce*, n.pr. f. (Mai ales la pl.) Fiecare dintre cele trei surori, zeite ale sorții din mitologia romană, reprezentate sub înfățișarea unor femei bătrâne. — Din lat. **Parca**, fr. **Parque**.

PARCEĂ, *parcele*, s.f. (Rar) Carmac. — Din tc. **parça**.

PARCELĂ, *parcelez*, vb. I. Tranz. A împărți un teren, o pădure etc. în parcele; a lotiza (1). — Din fr. **parceler**.

PARCELĂR, **-Ă**, *parcelari*, **-e**, adj. (Agron.; despre culturi) Care se face pe parcele. — Din fr. **parcelaire**.

PARCELĂRE, *parcelări*, s.f. Acțiunea de a *parcela* și rezultatul ei. ♦ (Concr.) Grup de parcele alcătuind un ansamblu; teren împărțit în parcele. — V. **parcela**.

PARCELÁT, **-Ă**, *parcelați*, **-te**, adj. (Despre terenuri) Împărțit în parcele. — V. **parcela**.

PARCELĂTOR, *parcelatori*, s.m. (Rar) Persoană specializată în operația de parcelare. — **Parcela + suf. -tor**.

PĂRCĂLĂ, *parcele*, s.f. Porțiune de teren precis delimitată în cadrul unei suprafețe mai mari, destinată unei anumite întrebuințări; lot. — Din fr. **parcelle**.

PARCHERIZĂ, *parcherizez*, vb. I. Tranz. A trata la cald o piesă de fier sau de fontă cu o soluție de fosfat de fier și de mangan, pentru a o feri de rugină. — Din fr. **parkériser**.

PARCHERIZĂRE, *parcherizări*, s.f. Acțiunea de a *parcheriza* și rezultatul ei. — V. **parcheriza**.

PARCHÉT, *parchete*, s.n. I. Pardoseală executată prin îmbinarea între ele (în formă de desene geometrice) a unor piese din lemn tare (stejar, fag etc.) prelucrate special; fiecare dintre piesele de lemn (înguste și scurte) folosite la executarea acestui tip de pardoseală. II. Fiecare dintre suprafețele în care este împărțită o pădure în vederea exploatarei ei raționale; *p. ext.* suprafață de teren pe care s-a făcut o tăiere într-o pădure. III. Instituție judiciară care funcționează pe lângă unele instanțe judecătorești, cu atribuția de a exercita acțiunea penală și de a susține acuzarea la judecarea proceselor penale; membrii acestei instituții; local în care funcționează această instituție. — Din fr. **parquet**.

PARCHETĂ, *parchetez*, vb. I. Tranz. 1. A pardosi o încăpere cu parchet (I); a pune parchet. 2. A împărți o pădure în parchete (II). — Din fr. **parquet**.

PARCHETĂR, *parchetari*, s.m. Meseriaș specializat în montarea și curățarea parchetului (I). — **Parchet** + suf. *-ar*.

PARCHETĂRE, *parchetări*, s.f. Acțiunea de a *parcheta* și rezultatul ei. — V. **parcheta**.

PARCHETĂT, *-Ă, parchetați, -te*, adj. 1. (Despre încăperi) Pardosit cu parchet (I). 2. (Despre păduri) Împărțit în parchete (II). — V. **parcheta**.

PARCIMONIE, *parcimonii*, s.f. Zgârcenie. ♦ Fig. Măsură, pondere, reținere (în manifestări). *Vorbește cu parcimonie*. — Din lat. **parcimonía**, fr. **parcimonie**.

PARCIMONIÓS, *-OĂSĂ, parcimonioși, -oase*, adj. Care manifestă parcimonie; care denotă parcimonie; zgârcit. ♦ Fig. Măsurat, ponderat, reținut (în manifestări). [Pr.: *-ni-os*] — Din fr. **parcimonieux**.

PARCOMÉTRU, *parcometre*, s.n. Aparat de taxare pentru parcare a autovehiculelor. — Din fr. **parcomètre**.

PARCURĂ vb. I v. **parcurge**.

PARCÚRGE, *parcúrg*, vb. III. Tranz. 1. (Adesea fig.) A străbate un drum sau o distanță (de la un capăt la altul); a se deplasa, a merge (până la capăt). 2. A trece cu privirea sau cu ochii peste ceva, a se uita în treacănt la ceva. ♦ Spec. A citi ceva în grabă și superficial, a răsfoi o carte, un ziar etc.; *p. gener.* a citi. 3. A trăi, a petrece un interval de timp într-un anumit loc sau fel. [Var.: (înv.) **parcură** vb. I.] — Din fr. **parcourir** (după *curge*).

PARCÚRGERE s.f. Acțiunea de a *parcurge*. — V. **parcurge**.

PARCÚRS, *parcursuri*, s.n. Faptul de a parcurge o distanță, un drum etc.; (concr.) drum, traseu pe care îl străbate sau pe care trebuie să-l străbată cineva sau ceva pentru a ajunge de la un punct la altul. † Loc. adv. *Pe parcurs...* = în timpul unei călătorii; între timp. † Loc. prep. *Pe parcursul...* = în limitele..., în cuprinsul..., în decursul... ♦ Lungimea unui drum sau a unei traiectorii între două puncte anumite. — Din fr. **parcours**.

PARDESIAȘ, *pardesiașe*, s.n. Diminutiv al lui *pardesiu*. [Pr.: *-si-aș*] — **Pardesiu** + suf. *-aș*.

PARDESÍU, *pardesie*, s.n. Obiect de îmbrăcăminte mai subțire decât paltonul, care se poartă, primăvara și toamna, peste îmbrăcăminte obișnuită. [Pl. și: *pardesiu(r)*] — Din fr. **pardessus**.

PARDÓN interj., s.n. 1. Interj. Iertați-mă! scuzați! ♦ (Ca protest) Ba nu (e așa)! să avem iertare! 2. S.n. (Înv.) Absolvire, scutire (de o pedeapsă sau de o obligație); iertare; scuza. — Din germ. **pardon**, fr. **pardón**.

PARDONĂ, *pardonez*, vb. I. Tranz. (Înv.) A scuti de o pedeapsă sau de o obligație; a grația; a ierta, a scuza. — Din fr. **pardonnez**.

PÁRDOS, *pardosi*, s.m. (Înv.) Panteră ♦ Fig. Om viteaz, curajos — Din sl. **paridosi**.

PARDOSEALĂ, *pardoseli*, s.f. Îneliș, strat de scânduri, de mozaic, de asfalt, de ciment etc., așezate pe planșea unei încăperi sau al unui spațiu pe care se circulă. — **Pardosi** + suf. *-eală*.

PARDOSÍ, *pardosesc*, vb. IV. Tranz. A acoperi sau a căptuși cu pardoseală o încăpere, o curte etc.; *p. ext.* a pava. ♦ P. gener. (Rar) A căptuși; a acoperi. — Et. nec.

PARDOSÍRE, *pardosiri*, s.f. Acțiunea de a *pardosi* și rezultatul ei. — V. **pardosi**.

PARDOSÍT, *-Ă, pardosiți, -te*, adj. Care are pardoseală; cu pardoseală. — V. **pardosi**.

PÁRE vb. III v. **părea**.

PAREGÓRIC, *paregorice*, s.n. Mângâiere, consolare. — Cf. *parigorie*.

PAREMIÁR s.n. v. **parimiar**.

PAREMÍE s.f. v. **parimie**.

PAREMIOLÓG, *-Ă, paremiologi, -ge*, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în paremiologie. [Pr.: *-mi-o-*] — Din fr. **parémiologue**.

PAREMIOLÓGIC, *-Ă, paremiologici, -ce*, adj. Care ține de proverbe sau de studiul lor, privitor la proverbe sau la studiul lor. [Pr.: *-mi-o-*] — Din fr. **parémiologique**.

PAREMIOLÓGIE s.f. Disciplină care se ocupă cu studiul și culegerea proverbelor; (colectiv) totalitatea proverbelor dintr-o limbă. [Pr.: *-mi-o-*] — Din fr. **parémiologie**.

PARENCHIM, *parenchime*, s.n. 1. Țesut animal cu aspect spongios, bogat în vase sangvine, specific organelor glandulare. 2. Țesut vegetal fundamental, bogat în spații intercelulare, care formează cea mai mare parte a organelor moi ale plantelor. — Din it. **parenchima**, fr. **parenchyme**.

PARENCHIMÁTIC, *-Ă, parenchimatici, -ce*, adj. (Rar) Parenchimatous. — **Parenchim** + suf. *-atic*.

PARENCHIMATÓS, *-OĂSĂ, parenchimotoși, -oase*, adj. Care se referă la parenchim, care aparține parenchimului, specific parenchimului, format din parenchim; parenchimatic. — Din fr. **parenchymateux**.

PARENÉTIC, *-Ă, parenetici, -ce*, adj. (Livr.) Moralizator. — Din fr. **parénétiq**.

PARENTÁL, *-Ă, parentali, -e*, adj. Care se referă la părinți; ereditar. — Din fr. **parental**.

PARENTÁLII s.f. pl. Sărbătoare anuală la romani, pentru pomenirea morților. — Din lat. **parentalia**, fr. **parentales**.

PARENTERÁL, *-Ă, parenterali, -e*, adj. (Despre modul de administrare a medicamentelor) Care se face pe altă cale decât pe cea digestivă. — Din fr. **parentéral**.

PARESTEZÍE, *parestезii*, s.f. Senzație falsă de furnicătură, amorțeală, înțepătură etc. care apare în unele boli ale sistemului nervos. — Din fr. **paresthésie**.

PARÉZĂ, *pareze*, s.f. Lipsă de activitate a unui organ; *p. ext.* paralizie ușoară, incompletă, care permite mișcări de amplitudine redusă și cu forță diminuată. — Din germ. **Parese**.

PARÉZIE, *parezii*, s.f. (Med.) Paralizie ușoară, parțială. — Din fr. **parésie**.

PARFÉ, *parfeuri*, s.n. Înghețată (de ciocolată) preparată cu frișcă bătută.

[Var.: **parféu** s.n.] — Din fr. **parfait**.

PARFÉU s.n. v. **parfé**.

PARFÚM, *parfumuri*, s.n. 1. Miroas plăcut; mireasmă (de flori). ♦ Miroas îmbietor, apetisant, răspândit de unele alimente. 2. Produs (lichid) cu miros plăcut, obținut prin amestecarea unor substanțe aromatice (vegetale) sau pe cale sintetică; *p. ext.* produsul împreună cu ambalajul lui; (la pl.) feluri, sorturi din astfel de produse. 3. Fig. Notă caracteristică, atmosferă specifică. [Var.: (înv.) **profúm** s.n.] — Din fr. **parfum**.

PARFUMÁ, *parfumez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) stropi cu parfum (2); a(-și) da cu parfum. 2. Tranz. A umple cu o mireasmă plăcută; a înmiresma. [Var.: (înv.) **profumá** vb. I.] — Din fr. **parfumer**.

PARFUMÁRE, *parfumări*, s.f. Acțiunea de a (se) *parfuma*. — V. **parfuma**.

PARFUMÁT, *-Ă, parfumați, -te*, adj. 1. (Adesea fig.) Care răspândește parfum (1), care miroase frumos; înmiresmat. ♦ (Despre unele alimente) Aromat² (și cu gust plăcut). 2. Impregnat cu parfum (2). [Var.: (înv.) **profumat**, *-ă* adj.] — V. **parfuma**.

PARFUMÁRIE s.f. v. **parfumerie**.

PARFUMERIE, *parfumerii*, s.f. 1. Magazin în care se vând parfumuri (2), articole de toaletă, cosmetice etc. 2. Meșteșugul de a prepara parfumuri (2); industria parfumurilor. 2. (La pl.) Nume generic sub care sunt incluse parfumuri (2), articole de toaletă, cosmetice etc. [Var.: (înv.) **parfumărie** s.f.] — Din fr. **parfumerie**.

PARFUMÍER, *parfumieri*, s.m. (Rar) Persoană care vinde parfumuri (2) sau produse de parfumerie ori care lucrează la producerea parfumurilor. [Pr.: *-mi-eř*] — Din **parfum**.

PARHÉLIC, *-Ă, parhelici, -ce*, adj. Care ține de parhelie, referitor la parhelie. *Cerc parhelic*. — Din fr. **parhélique**.

PARHELIE, *parhelii*, s.f. Fenomen optic care constă în apariția unor pete luminoase rotunde, adesea colorate, în jurul Soarelui. [Acc. și: *parhélie*] — Din lat. **parhelion**, fr. **parhélie**.

PÁRIÁ¹, *paria*, s.m. 1. (În India, în concepția brahmanilor) Persoană care se află în afara castelor și care este lipsită de orice drepturi; *p. ext.* grup social din care face parte o astfel de persoană. 2. Fig. Persoană sau colectivitate urgisită, disprețuită, căreia nu i se recunoaște niciun drept. [Pr.: *-ri-á*] — Din fr., it. **paria**.

PÁRIÁ², *pariez*, vb. I. Intrans. și tranz. 1. A face (sau a pune) pariu, rămășag (de obicei pe o sumă de bani). 2. A participa la anumite jocuri de noroc, în special la curse de cai, angajând sume de bani. [Pr.: *-ri-á*] — Din fr. **parier**.

PARICÍD, *-Ă*, (1) *paricide*, s.n., (2) *paricizi, -de*, s.m. și f., adj. 1. S.n. Crimă care constă în uciderea părinților; patricid (1). 2. S.m. și f., adj. (Persoană) care și-a ucis tatăl sau mama; patricid (2). [Pl. și: (1) *pariciduri*] — Din fr. **paricide**, lat. **paricida**.

PARICOPITÁT, *paricopitate*, s.n. (La pl.) Ordin de mamifere erbivore mari, cu piciorul adaptat pentru fugă și terminat cu două degete dezvoltate,

acoperite cu câte o copită, și cu două degete mici, reduce; (și la sg.) animal care face parte din acest ordin. ♦ (Adjectival) *Animal paricopitat*. — Din **copitat** (după *paripenat, parisilabic* etc.).

PARIETÁL, -Ă, parietali, -e, adj., s.f. 1. Adj. Care se referă la perețele unei cavități a organismului, care aparține acestui perete. *Pleură parietală* ♦ *Os parietal* (și substantivat, n.) = fiecare dintre oasele pereche, simetrice, care formează partea de mijloc a bolții cutiei craniene. **2.** Adj. (Rar) Care ține de perete, care se execută pe pereți; mural. **3.** S.f. (La pl.) Ordin de plante erbacee și lemnoase cu înveliș floral dublu și cu ovulele dispuse pe pereții ovarului; (și la sg.) plantă din acest ordin. [Pr.: -ri-e] — Din fr. **pariétal**.

PARIGORÍE, parigorii, s.f. (Înv. și reg.) **1.** Mângâiere, consolare. ♦ Loc. adv. În (sau de-o) *parigorie* = ca să facă pe voia cuiva, de hatărul cuiva; *p. ext.* de formă, într-o doară. **2.** Prostie, aiureală, zăpăceală. — Din ngr. **parighoria**.

PARIGORISÍ, parigorisesc, vb. I. Tranz. (Înv. și reg.) A mângâia, a consola; a distra. — Din ngr. **parigoriso** (viit. lui *parigoró*).

PARIMIÁR, parimiare, s.n. Carte bisericească în care sunt cuprinse (fragmente din) proverbele lui Solomon și alte fragmente cu învățături din Vechiul Testament; parimie (**2**). [Pr.: -mi-ar. — Var.: **paremiár** s.n.] — **Parimie** + suf. -ar.

PARIMÍE, parimii, s.f. 1. (Înv.) Proverb; maximă; pildă, învățătură. **2.** Parimiar. [Var.: **paremie** s.f.] — Din ngr. **parimia**.

PARÍNC s.m. v. **părăng**.

PARÍNG s.m. v. **părăng**.

PARIÓR, pariori, s.m. (Rar) Persoană care pariază. [Pr.: -ri-or] — Din fr. **parieur**.

PARÍP, paripi, s.m. (Reg.) Cal tânăr, sprinten și frumos (pentru călărie). — Din magh. **paripa**.

PARIPENÁT, -Ă, paripenați, -te, adj. (Despre frunze compuse) Cu un număr pereche de foliole dispuse în formă de pană¹. — Din fr. **paripenné**.

PARISILÁB, -Ă, parisilabi, -e, adj. (Rar) Parisilabic. — Din **parisilabic** (derivat regresiv).

PARISILÁBIC, -Ă, parisilabici, -ce, adj. (Despre substantive sau adjective) A cărui temă păstrează același număr de silabe în cursul declinării (în formele cazuale fundamentale). — Din fr. **parisyllabique**.

PARITÁTE, parități, s.f. 1. Egalitate numerică. ♦ (Mat.) Proprietate a unui număr întreg de a fi divizibil cu doi. **2.** Egalitate valorică, echivalență în valoare. ♦ *Paritate monetară* = raport de echivalență între unitățile bănești a două țări, în funcție de conținutul (greutatea) lor de metal pur de același fel (aur sau argint) sau de puterea de cumpărare. *Paritate valutară* = raport de echivalență între diferite valute, pe baza conținutului lor în aur, stabilit prin lege. — Din fr. **parité**, lat. **paritas, -atis**.

PARÍÚ, pariuri, s.n. 1. Convenție prin care fiecare dintre persoanele care susțin lucruri contrare într-o dispută se obligă să ofere o compensație materială celui care se va dovedi că are dreptate; rămășag, prinsoare. **2.** Joc de noroc, în special la cursele de cai, constând dintr-o miză care dă dreptul participantului câștigător la o cotă din totalul sumelor mizate de cei care au pierdut. — Din fr. **pari**.

PARÍZER s.n. Sortiment de mezel proaspăt preparat din carne tocată de vită (mai ales plămâni) și din slănină tocată, afumate la cald și apoi fierde. — Din germ. **Pariser**.

PARIZIÁN, -Ă, parizieni, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană originară sau locuitor din Paris. **2.** Adj. Care aparține Parisului sau parizienilor (**1**), privitor la Paris ori la parizieni. [Pr.: -zi-an] — Din fr. **parisien**.

PARIZIÁNCĂ, parizience, s.f. Pariziană. [Pr. -zi-an] — **Parizian** + suf. -că.

PARKING, parkinguri, s.n. Loc. teren special amenajat pentru staționarea autovehiculelor. [Scris și *parking*]. — Din fr., engl. **parking**.

PARKINSON s.n. (Med.); și în sintagma *boala lui Parkinson*) Boală degenerativă a sistemului nervos central caracterizată prin tremurături cu caracter static ale membrilor și capului și prin rigiditate musculară. — Din fr. **parkinson**.

PARKINSONÍSM s.n. (Rar) Denumire generică pentru sindroame similare cu parkinsonul. — Din fr. **parkinsonisme**.

PARLAGÍÚ, parlagii, s.m. (Înv.) Măcelar care taie vitele de consum la abator. — Din tc. **parlac**.

PARLAMÉNT, parlamente, s.n. Organ legislativ din unele țări, compus din una sau din două camere și constituit din reprezentanți ai diferitelor partide politice aleși, total sau parțial, prin votul cetățenilor; *p. ext.* sesiune, ședință de lucru în care se întrunește acest organ. ♦ Clădire în care au loc ședințele acestui organ. — Din fr. **parlement**.

PARLAMÉNTÁ, parlamentez, vb. I. Intrans. A duce tratative cu partea adversă pentru a ajunge la o înțelegere, a trata, a negocia; a discuta cu cineva despre o anumită chestiune (litigioasă). — Din fr. **parlementer**.

PARLAMÉNTÁR¹, -Ă, parlamentari, -e, adj., s.m. I. Adj. **1.** Care ține de parlament, privitor la parlament; din parlament. ♦ (Despre o formă de stat) Cu parlament, bazat pe parlament. **2.** Conform uzanțelor din parlament; *p. ext.* care este de o politețe rigidă; ceremonios, protocolar. **II.** S.m. Membru al unui parlament. — Din fr. **parlementaire, it. parlamentario**.

PARLAMÉNTÁR², -Ă, parlamentari, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. Persoană delegată să ducă tratative. **2.** Adj. Care ține de parlamentare, privitor la parlamentare. — Din fr. **parlementaire, it. parlamentario**.

PARLAMÉNTÁRE, parlamentări, s.f. Acțiunea de a *parlamenta* și rezultatul ei. — V. **parlamenta**.

PARLAMÉNTARÍSM s.n. Sistem de guvernare specific statelor parlamentare¹ (**I 1**). ♦ Tactică bazată pe utilizarea formelor parlamentare¹ (**I 1**) în lupta politică. — Din fr. **parlementarisme, it. parlamentarismo**.

PARLOÁR, parloare, s.n. Sală de primire a vizitatorilor într-un cămin, într-un internat școlar, într-o cazarmă etc.; vorbitor (**III**). — Din fr. **parloir**.

PARMÁC, parmaci, s.m. Par sau stâlp (gros) folosit la diverse construcții deschise (prispe, pridvoare, garduri etc.). — Din tc. **parmak**.

PARMACLÁC s.n. v. **parmalác**.

PARMALÁC, parmalácuri, s.n. 1. Construcție de lemn, de piatră etc. de forma unui perete sau a unui gard scund, folosită pentru a mărgini o altă construcție sau un element de construcție. **2.** Gard, grilaj; (rar) fiecare dintre scândurile, barele etc. care formează un gard sau un grilaj. [Var.: **parmaciác** s.n.] — Din tc. **parmaklık**.

PARMAZÁN s.n. v. **parmezan**.

PÁRMEN, parmeni, -e, adj. (În sintagmele) *Măr parmen (auriu)* (și substantivat, m.) = varietate de măr originară din Anglia, cu fructele de culoare galbenă-aurie, cu dungi carmin. *Măr parmen (auriu)* (și substantivat, n.) = fructul mărului definit mai sus. — Din fr. **parmain** [d'or], germ. **Parmäne**.

PARMEZÁL, parmezane, s.n. Specialitate italienească de cașcaval (uscat); *p. ext.* cașcaval ras [Var.: (înv.) **parmazán** s.n.] — Din fr. **parmesan, germ. Parmesan**.

PARNASIÁN, -Ă, parnasieni, -e, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține parnasianismului, privitor la parnasianism, specific parnasianismului. **2.** S.m. și f. Adept sau reprezentant al parnasianismului. [Pr.: -si-an] — Din fr. **parnassien**.

PARNASIÁNÍSM s.n. Curent în poezie, apărut în Franța spre jumătatea sec. XIX, care cultiva virtuozitatea imaginii, evocarea grandioasă a naturii și a civilizațiilor trecute, descrierea strălucirii exterioare a lucrurilor, construcția savantă a limbii. [Pr.: -si-a] — **Parnasian** + suf. -ism.

PARNÁSIE s.f. (Bot.: și în sintagma *parnasie de mlaștină*) Șopârlariță-albă (*Parnassia palustris*). — Din lat. **Parnassia** [palustris], denumirea științifică a parnasiei.

PARODIÁ, parodiez, vb. I. Tranz. A imita o operă literară sau maniera de a scrie a cuiva, cu intenții satirice sau pentru a obține efecte comice. ♦ A reproduce într-o manieră grotescă gesturile, mișcările sau acțiunile cuiva. [Pr.: -di-a] — Din fr. **parodier**.

PARODIÁNT, -Ă, parodianți, -te, adj., s.m. și f. (Rar) (Persoană) care parodiază pe cineva. [Pr.: -di-an] — Din fr. **parodiant**.

PARÓDIC, -Ă, parodici, -ce, adj. Cu caracter de parodie, al parodiei. — Din fr. **parodique**.

PARODÍE, parodii, s.f. 1. Creație literară în care se preiau temele, motivele și mijloacele artistice ale altei opere literare sau ale unui autor în scopul de a obține un efect satiric sau comic. **2.** Imitație neizbutită, inferioară sau caricaturală a unui prototip, a unui original. ♦ *P. ext.* Bătaie de joc. — Din fr. **parodie**.

PARODIÉRE, parodieri, s.f. Acțiunea de a *parodia*. [Pr.: -di-e] — V. **parodia**.

PARODÍST, parodiști, s.m. Autor de parodii (**2**). — Din fr. **parodiste**.

PARODÍSTIC, -Ă, parodistici, -ce, adj. Care se referă la parodie (**1**), care este specific parodiei, care ține de parodie. — **Parodie** + suf. -istic.

PARODONTÁL, -Ă, parodontali, -e, adj. (Anat.) Al parodontiului, de parodontiu. ♦ *Țesut parodontal* = țesut marginal moale, cu formațiuni fibroase, care înconjoară dintele și alveola dentară; parodontiu moale, periodont. — Din fr. **parodontal**.

PARODONTÍTÁ, parodontite, s.f. (Med.) Infecție a parodontiului. — Din fr. **parodontite**.

PARADONTÓGRÁMÁ, parodontogramme, s.f. (Med.) Diagramă a datelor obținute prin parodontometrie. — Din fr. **parodontogramme**.

PARADONTOLÓGIE s.f. Ramură a medicinei care se ocupă de parodontopatii. — Din fr. **parodontologie**.

PARADONTÓM, parodontoame, s.m. (Med.) Tumoare a țesutului parodontal. — Din fr. **parodontome**.

PARODONTOMETRIE, *parodontometrii*, s.f. (Med.) Măsurare a pungilor gingivale, a retracției și a mobilității dinților; diagramă a datelor obținute prin această măsurare. — Din fr. **parodontométrie**.

PARODONTOPATIE, *parodontopatii*, s.f. (Med.) Denumire generică pentru afecțiunile dentare. — Din fr. **parodontopathie**.

PARODONTÓZĂ, *parodontoze*, s.f. Boală degenerativă a țesuturilor care susțin și fixează dinții, caracterizată prin formarea locală de pungi cu puroi și căderea dinților. [Var.: **paradentoză**] — Din fr. **parodontose**, germ. **Parodontose**.

PARODONȚIU s.n. (Anat.) Complex morfologic funcțional care asigură fixarea dinților în osul maxilar. ⇨ *Parodonțiu moale* = țesut marginal moale, cu formațiuni fibroase, care înconjoară dintele și alveola dentară; țesut parodontal. *Parodonțiu osos* = porțiune osoasă în care sunt săpate alveolele dentare și pe care se inserează parodonțiu moale. — Din germ. **Parodontium**.

PARÓH, *parohi*, s.m. Preot care conduce o parohie (1). — Din lat. **parochus**, germ. **Parochus**.

PAROHIAL, *-Ă, parohiali*, -e, adj. Care ține de o parohie (1), privitor la o parohie. [Pr.: *-hi-al*] — Din lat. **parochialis**, germ. **parochial**.

PAROHIE, *parohii*, s.f. 1. Cea mai mică unitate administrativă bisericească; comunitate religioasă creștină condusă de un paroh; onorie; p. ext. biserică dintr-o astfel de unitate. 2. Clădire în care se află locuința și cancelaria parohului. — Din lat. **parochia**, germ. **Parochie**.

PARÓI¹, *paroiuri*, s.n. Roi de albine provenit dintr-un roi mai vechi, care a roit și el în aceeași vară. — Din ucr. **parij**, rus. **paroi**.

PAROÍ², pers. 3 *paroieste*, vb. IV. Intrans. (Despre albine) A roi a doua oară în aceeași vară. — Din **paroi**¹.

PARÓL interj. (Franțuzism; întărește sau garantează exactitatea celor afirmate) Pe cuvânt! zău! serios! — Din fr. **parole**.

PAROLÁ, *parolez*, vb. I. Tranz. A securiza un dispozitiv, o instalație etc. cu ajutorul unei parole. — De la **parolá**.

PARÓLĂ, *parole*, s.f. 1. Cuvânt convențional secret sau formulă convențională secretă folosite de militarii care au anumite misiuni pentru a fi identificați de alți militari care cunosc consemnul. ⇨ Expr. *A da parola* = a spune cuvântul secret sau formula secretă de recunoaștere. ⇨ Cuvânt secret de recunoaștere folosit de membrii unei organizații conspirative. ⇨ (Inform.) Cuvânt-cheie care permite accesul la informația dintr-un fișier sau o bază de date. 2. (Rar) Promisiune, legământ, angajament; cuvânt de onoare. ⇨ Loc. vb. *A-și da parola (de onoare)* = a se angaja în mod solemn; a promite. 3. (Înv.) Cuvânt, vorbă; afirmație, spusă. 4. (Înv.) Numele unui dans; melodie după care se execută acest dans. — Din fr. **parole**, it. **parola**, germ. **Parole**.

PAROLÍ, *paroli*, s.n. (La unele jocuri de cărți) Dublare a sumei mizate în jocul precedent; (concr.) miză realizată în acest fel. — Din fr., it. **paroli**.

PAROLIST, *-Ă, paroliști*, -ste, adj., s.m. și f. (Fam.) (Persoană) care se ține de cuvânt, care își respectă angajamentul luat, promisiunea făcută. — **Parolá** + suf. *-ist*.

PARONÍM, *paronime*, s.n. Cuvânt asemănător cu altul din punctul de vedere al formei, dar deosebit de acesta ca sens (și ca origine). — Din fr. **paronymes**.

PARONÍMIC, *-Ă, paronimici*, -ce, adj. Care ține de paronime, referitor la paronime. ⇨ *Atracție paronimică* = modificare a formei unui cuvânt sub influența altui cuvânt asemănător cu el. — Din fr. **paronymique**.

PARONIMIE, *paronimii*, s.f. Însușirea a două sau a mai multor cuvinte de a fi paronime; situația, relația în care se află mai multe paronime. — Din fr. **paronymie**.

PARONOMASÍE, *paronomasii*, s.f. (Rar) Paronomază. [Var.: **paronomazie** s.f.] — Din lat. **paronomasia**, fr. **paronomasie**.

PARONOMÁSTIC, *-Ă, paronomastici*, -ce, adj. (Rar) Care ține de paronomază, privitor la paronomază. — Din **paronomază**, **paronomasie**.

PARONOMÁZĂ, *paronomaze*, s.f. Figură de stil constând în asocierea de paronime; paronomasie. — Din fr. **paronomase**.

PARONOMAZÍE s.f. v. **paronomasie**.

PAROREXÍE s.f. (Med.) Tulburare a apetitului care se manifestă prin dorința de a ingera substanțe necomestibile. — Din fr. **parorexie**.

PAROSMÍE s.f. (Med.) Tulburare olfactivă care constă în percepția falsă a unui miros. — Din fr. **parosmie**.

PAROTÍDĂ, *parotide*, adj. (În sintagma) *Glandă parotidă* (și substantivat, f.) = fiecare dintre cele două glande salivare așezate dedesubtul și înaintea urechilor, de o parte și de alta a maxilarului inferior. — Din fr. **parotide**.

PAROTIDECTOMIE, *parotidectomii*, s.f. (Med.) Intervenție chirurgicală prin care se extirpază total sau parțial glanda parotidă. — Din fr. **parotidectomie**.

PAROTIDIÁN, *-Ă, parotidieni*, -e, adj. (Anat.) Referitor la parotidă, al parotidei. [Pr.: *-di-an*] — Din fr. **parotidien**.

PAROTIDÍTĂ, *parotidite*, s.f. (Med.) Oreion. — Din fr. **parotidite**.

PAROXÍSM, *paroxisme*, s.n. Intensitate maximă, punct culminant la care ajunge o senzație, un sentiment, o stare, un proces, o acțiune în desfășurare etc. ⇨ Loc. adv. *Până la paroxism* = în cel mai înalt grad, foarte tare. ⇨ (Rar) Surescitare, tulburare extremă. — Din fr. **paroxysme**, germ. **Paroxysmus**.

PAROXÍSTIC, *-Ă, paroxistici*, -ce, adj. Ajuns la paroxism; extrem. ⇨ (Despre boli, simptome) Care survine brusc sau atinge maximum de intensitate. — Din fr. **paroxystique**.

PAROXITÓN, *-Ă, paroxitone*, adj., s.n. 1. Adj., s.n. (Cuvânt, formă gramaticală) care are accentul pe penultima silabă. 2. Adj. (Despre modul de accentuare a cuvintelor, rime etc.) Care se caracterizează prin plasarea accentului pe silaba penultimă. — Din fr. **paroxyton**.

PAROXITONIE s.f. (Rar) Însușirea de a fi paroxiton. — **Paroxyton** + suf. *-ie*.

PARPALÁC, *parpalace*, s.f. (Fam.) Pardesiu; balonzaid. — Cf. **parpalec**.

PARPALÉC, *parpaleci*, s.m. (Înv.) Vănzător ambulant de covrigi și de plăcinte. ⇨ Epitet depreciativ dat unui (negustor) grec. ⇨ (Reg.) Epitet depreciativ dat unui om care nu merită nicio considerație. — Et. nec.

PARPIÁN, *parpiani*, s.m. Mică plantă erbacee cu flori dispuse în capitule albe sau roz (*Gnaphalium dioicum*). [Pr.: *-pi-an*] — Et. nec.

PARSÉC, *parseci*, s.m. Unitate de lungime folosită în astronomie, egală cu distanța parcursă de lumină în 3,26 ani-lumină. — Din fr. **parsec**.

PARSÍSM s.n. Religia popoarelor iranice, întemeiată de Zoroastru. — Din fr. **parsisme**.

PARȘÍV, *-Ă, parșivi*, -e, adj. (Pop. și fam.) 1. Care are caracter josnic; mizerabil, ticălos, mârșav. 2. Desfrânat, nerușinat, impudic. ⇨ Care exprimă, trădează o senzualitate vulgară și exagerată. — Din ucr. **paršyvyj**. **PARȘIVÉNIE**, *parșivenii*, s.f. (Pop. și fam.) 1. Ticăloșie, mârșăvie. 2. Nerușinare, dezmaț. — **Parșiv** + suf. *-enie*.

PARTÍ¹, *-Ă, parti*, -te, adj. Care aparține parților, care se referă la parți. ⇨ (Substantivat, f.) Limbă din familia limbilor iraniene, vorbită de parți. — Din fr. **parthe**,

PARTÍ² interj. (Rar) Cuvânt care imită zgomotul produs de o lovitură (dată cu palma). — Onomatopee.

PARTÁJ, *partaje*, s.n. Operație de împărțire a unei averi între mai multe persoane îndreptățite să o stăpânească; (concr.) act în care se consemnează o astfel de operație. — Din fr. **partage**.

PARTAJÁ, *partajez*, vb. I. Tranz. A efectua un partaj. — Din fr. **partager**.

PARTAJÁBIL, *-Ă, partajabili*, -e, adj. Care poate fi împărțit. — Din fr. **partageable**.

PARTALÉ, *partale*, s.n. (Pop.) Bucată, parte din ceva. — Din bg. **partal**.

PĂRTE, *părți*, s.f. I. 1. Ceea ce se desprinde dintr-un tot, dintr-un ansamblu, dintr-un grup etc., în raport cu întregul; fragment, bucată, porțiune. ⇨ În *parte* = a) loc. adv. în oarecare măsură, parțial; b) loc. adv. și adv. separat, deosebit, unul câte unul, pe rând; c) loc. adv. făcând abstracție de ceilalți, aparte. ⇨ Expr. *În (cea mai) mare parte* = în majoritate; în bună măsură. *Cea mai mare parte (din... sau dintre)* = majoritatea. *Parte...*, *parte...* = (despre oameni) unii... alții...; (despre lucruri) atât... cât și...; (în corelație cu sine însuși) unii oameni..., alți oameni...; unele lucruri..., alte lucruri... 2. Element constitutiv, precis delimitat, din structura unui tot, a unui ansamblu; element indisolubil legat de componența sau de esența unui lucru; p. ext. sector, compartiment. ⇨ *Parte de vorbire (sau de cuvânt)* = categorie de cuvinte grupate după sensul lor lexical fundamental și după caracteristicile morfologice și sintactice. *Parte de propoziție* = cuvânt sau grup de cuvinte din alcătuirea unei propoziții, care poate fi identificat ca unitate sintactică aparte după funcția specifică îndeplinită în cadrul propoziției. ⇨ Expr. *A face parte din...* (sau *dintre...*) = a fi unul dintre elementele componente ale unui tot; a fi membru al unei grupări. *A lua parte la...* = a participa; a contribui la... ⇨ Diviziune (cu caracteristici bine precizate) a unei opere literare, muzicale etc. ⇨ Ceea ce revine de executat fiecărui interpret sau fiecărui instrument dintr-o partitură muzicală scrisă pentru ansambluri. ⇨ Spec. Porțiune a corpului unui om sau al unui animal care formează o unitate în cadrul întregului. 3. Ceea ce revine cuiva printr-o împărțire, printr-o învoială, dintr-o moștenire etc. ⇨ Expr. *Partea leului* = partea cea mai mare dintr-un bun, dintr-un câștig (realizat în comun), pe care și-o rezervă cineva pentru sine. (Fam.) *A face (cuiva) parte de ceva* = a da (cuiva) ceva, a face (cuiva) rost de ceva; a-l avea în vedere cu... *A-și face parte (din...)* = a-și însuși ceva (în mod abuziv). *A fi la parte cu cineva* = a fi asociat cu cineva la o afacere, a beneficia împreună cu altul de pe urma unui câștig. ⇨ (Pop.) Ceea ce e hărăzit sau sortit (în bine sau în rău) cuiva; soartă, destin. ⇨ Expr. *A (nu)*

avea parte de cineva (sau de ceva) = a (nu) se bucura de ajutorul, de prietenia sau de existența cuiva sau a ceva; a (nu) avea fericirea să conviețuiască cu cineva drag. (Fam., ca formulă de jurământ) *Să n-am parte de tine dacă știi.* ♦ Noroc, șansă. ♦ (Concr.; pop.) Persoană considerată ca fiind predestinată să devină soțul sau soția cuiva ori în legătură cu care se face un proiect de căsătorie. **4.** Contribuție în bani sau în muncă la o întreprindere, la o afacere etc., dând dreptul la o cotă corespunzătoare din beneficiu; (concr.) cota respectivă care revine fiecărui participant. ♦ Loc. adj. și adv. *În parte = a)* (care se face) în mod proporțional; **b)** (în sistemul de arendă a pământurilor) (care se face) în dijmă, cu plata unei dijme. *La parte =* (care este angajat) cu plata într-o anumită cotă din beneficiul realizat. ♦ Expr. *Parte și parte =* în părți, în cote egale. **II. 1.** Regiune (geografică), ținut; loc; țară. ♦ Loc. adj. *Din* (sau *de prin*) *partea* (sau *părțile*) *locului =* care este din (sau în) regiunea despre care se vorbește; băstinaș, originar (din...). ♦ Loc. adv. *În* (sau *din, prin*) *toate părțile =* (de) pretutindeni; (de) peste tot. *În nicio parte =* nicăieri. *În ce parte? =* unde? *Din ce parte de loc? =* de unde? *În* (sau *prin*) *partea locului =* în (sau prin) regiunea despre care se vorbește; pe acolo. *În altă parte =* aiurea. **2.** Margine, latură, extremitate a unui lucru, a corpului unei ființe etc.; fiecare dintre cele două laturi sau dintre fețele ori muchiile unui obiect. ♦ Loc. adv. *(Pe) de o parte... (pe) de altă parte... (sau pe de alta...)* = într-un loc..., într-alt loc...; într-o privință..., în altă privință..., dintr-un punct de vedere..., din alt punct de vedere... *Într-o parte =* strâmb, oblic, pieziș. *La o parte = a)* într-o latură, la oarecare distanță, mai la margine; **b)** izolat, separat. ♦ Expr. *A se da la o* (sau *într-o parte =* a se da în lături, a face loc să treacă cineva; *p. ext.* a se eschiva, a se feri (să acționeze, să ia poziție). *La o parte! =* ferește-te! fă loc! *A da la o parte = a)* a deplasa lateral; **b)** a îndepărta, a elimina. *A pune la o parte =* a economisi, a strânge. *A lăsa la o parte =* a renunța la..., a înceta să... (Fam.) *A fi (cam) într-o parte =* a fi zăpăcit, ținut, nebun. **3.** Direcție, sens (în spațiu). **4.** Fig. Punct de vedere într-o problemă dată; privință. *Din partea mea fă ce vrei.* **III. 1.** Categorie socială, profesională etc.; tabără, grup, colectivitate; persoanele care alcătuiesc o asemenea categorie, tabără etc. ♦ Loc. adj. *Din* (sau *dinspre*) *partea mamei* (sau *a tatălui*) = care face parte din familia mamei (sau a tatălui). ♦ Expr. *A fi* (sau *a se declara*) *de partea cuiva =* a fi alături de cineva, a se ralia la punctul de vedere al cuiva. *A avea de partea sa =* a avea în favoarea, în sprijinul său. *A lua* (sau *a arunca*) *parte* (sau *partea*) *cuiva =* a apăra, a susține; a favoriza. (Pop.) *A se arunca* (sau *a se da*) *în partea cuiva =* a semăna cu cineva (din familie). *Din partea cuiva =* în numele, ca reprezentant (al cuiva); trimis de cineva. ♦ (Pop.; în sintagmele) *Parte(a) bărbătească =* (ființă de) sex masculin; totalitatea bărbaților. *Parte(a) femeiască =* (ființă de) sex feminin; totalitatea femeilor. **2.** Fiecare dintre persoanele, dintre grupurile de persoane etc. interesate într-o acțiune, într-o afacere sau într-un proces; fiecare dintre statele implicate într-un conflict, angajate în tratative etc. ♦ *Parte contractantă =* fiecare dintre persoanele sau dintre grupurile, statele etc. între care a fost încheiat un contract, un acord. — Lat. **pars, -tis.**

PARTENÉR, -Ă, parteneri, -e, s.m. și f. Fiecare dintre participanții la o activitate comună considerat în raport cu ceilalți. ♦ Fiecare dintre persoanele care formează împreună un cuplu. ♦ Fiecare dintre persoanele care interpretează împreună o scenă, un film, un număr de circ etc. — Din fr. **partenaire.**

PARTENERIÁT, parteneriate, s.n. Sistem care asociază parteneri din punct de vedere politic, economic și social. — După fr. **parteneriat.**

PARTENOCARPÍE, partenocarpie, s.f. Fenomen de dezvoltare a ovarului unui organism vegetal fără ca fecundația să fi avut loc și de transformare a ovarului în fruct lipsit de semințe. — Din fr. **parthénocarpie.**

PARTENOGENÉTIC, -Ă, partenogenetic, -ce, adj. Care ține de partenogeneză, privitor la partenogeneză. — Din fr. **parthénogénétique.**

PARTENOGENÉZĂ, s.f. Formă de dezvoltare a unui organism dintr-un ovul sau dintr-o oosferă nefecundate, prezentă la unele animale și plante (inferioare). — Din fr. **parthénogénèse.**

PARTÉR, partere, s.n. 1. Parte a unei clădiri situată la nivelul solului (sau puțin deasupra lui); totalitatea încăperilor situate în această parte a clădirii. **2.** Parte a unei săli de spectacole cuprinsă între scenă și fundul sălii. ♦ Totalitatea spectatorilor care ocupă locurile din această parte a sălii. **3.** Parte dintr-o grădină sau dintr-un parc rezervată cultivării florilor sau a gazonului. — Din fr. **parterre.**

PARTICIPÁ, particip, vb. I. Intranz. A lua parte la o activitate, la o acțiune, la o discuție. ♦ Spec. A lua parte la o întreprindere economică, contribuind cu bani sau cu alte valori materiale (cu scopul de a obține un câștig). ♦ A împărtăși starea de spirit sau sentimentele cuiva, a fi solidar cu cineva într-o împrejurare dată. — Din fr. **participer, lat. participare.**

PARTICIPÁNT, -Ă, participanți, -te, s.m. și f., adj. (Persoană) care ia parte la realizarea unei acțiuni în comun, care participă la ceva. ♦ Spec. (Persoană) care ia parte la o discuție, la o dezbateră. — Din fr. **participant.** **PARTICIPÁRE, participări, s.f.** Acțiunea de a participa și rezultatul ei; participație. — V. **participa.**

PARTICIPATÍV, -Ă, participativi, -e, adj. Care participă afectiv, din tot sufletul; dedicat, implicat. ♦ Care manifestă spirit de colaborare; *p. ext.* entuziast. — Din fr. **participatif.**

PARTICIPÁȚIE, participații, s.f. Participare. F. Spec. Faptul de a participa la o activitate economică, contribuind cu bani sau cu alte bunuri materiale, în vederea obținerii unor câștiguri; (concr.) cotă cu care participă cineva la o asemenea activitate. — Din fr. **participation.**

PARTICIPIÁL, -Ă, participiali, -e, adj. Care ține de un participiu, privitor la un participiu; care provine dintr-un participiu; care este exprimat printr-un participiu. ♦ *Construcție participială =* unitate sintactică care cuprinde un participiu și care are valoare de propoziție secundară (atributivă sau circumstanțială). [Pr.: -pi-ál] — Din fr. **participial, lat. participialis.**

PARTICULÁR, -Ă, particulari, -e, adj., s.m. I. Adj. **1.** Care este propriu unei singure ființe, unui singur lucru sau unei singure categorii de ființe sau de lucruri; specific, caracteristic. ♦ Loc. adv. *În particular =* în mod deosebit, în special, mai ales. **2.** Care se referă la indivizi izolați, care are un caracter izolat; individual. ♦ Loc. adv. *În particular =* de către fiecare individ în parte. ♦ (Substantivat, n.) Categorie filosofică reprezentând o treaptă mai înaltă de generalitate a singularului în raport cu el însuși. **3.** Care are caracter personal, neoficial, care nu e destinat publicului sau publicității; privat, intim, confidențial. Loc. adv. *În particular =* într-un grup restrâns; confidențial. ♦ (Despre bunuri materiale) Care este proprietate individuală. ♦ (Despre școli) Care nu aparține statului. ♦ *Lección (sau oră) particulară =* lecție pe care un profesor o predă unui elev în afara școlii. *Profesor particular =* profesor care predă unui elev lecții în afara școlii. *Elev particular* (și substantivat, m.) = elev care se pregătește fără a frecventa cursurile unei școli, prezentându-se numai la anumite date pentru a susține examene. *Examen particular =* examen la care se prezintă elevii particulari. ♦ Loc. adv. *În particular =* fără a urma cursurile unei școli (dar pregătindu-se singur pentru a susține examenele cerute). **4.** Care este considerat străin de o activitate sau de un loc de muncă. *Intrarea persoanelor particulare este interzisă.* **II. S.m.** Persoană care nu deține o funcție oficială; persoană considerată ca individ în raport cu statul sau cu o instituție a statului; persoană care nu face parte dintr-un grup social constituit, considerată în raport cu acesta. — Din lat. **particularis, germ. partikular, Partikular.**

PARTICULARÍSM¹, s.n. Concepție ideologică și politică conform căreia se pretinde autonomia unei provincii, a unei părți dintr-un stat. — Din fr. **particularisme.**

PARTICULARÍSM², s.n. (Rar) Caracter intim, personal, specific al cuiva sau a ceva. — **Particular** + suf. *-ism.*

PARTICULARÍST, -Ă, particulariști, -ste, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Adept al particularismului¹. **2.** Adj. Care ține de particularism¹, care este caracteristic particularismului¹. — Din fr. **particulariste.**

PARTICULARITÁTE, particularități, s.f. Caracterul a ceea ce este particular (I 1); notă distinctivă prin care o ființă sau un lucru se deosebește de altele. — Din fr. **particularité.**

PARTICULARIZÁ, particularizez, vb. I. Refl. și tranz. fact. A deveni sau a face să devină particular (I 2); a (se) reduce la un caz concret; a (se) individualiza. — Din fr. **particulariser.**

PARTICULARIZÁNT, -Ă, particularizanti, -te, adj. Care particularizează, individualizează. — **Particulariza** + suf. *-ant.*

PARTICULÁRNIC, -Ă, particularnici, -ce, adj. (Înv.) Particular. — **Particular** + suf. *-nic.*

PARTICULÁ, particule, s.f. 1. Parte foarte mică dintr-o substanță, dintr-o materie. ♦ (Fiz.) *Particulă elementară =* particulă constitutivă a materiei (electron, proton etc.) care se prezintă ca o unitate cu însușiri specifice și nu poate fi redusă în unități mai simple. *Particulă alfa =* nucleu de heliu format din patru nucleoni. *Particulă beta =* electron sau pozitron emis de nucleul unui element radioactiv. **2.** (Lingv.) Afix sau alt element invariabil atașat la un cuvânt; termen generic pentru diverse cuvinte cu corp fonetic redus, mai ales pentru părți de vorbire neflexibile. ♦ Spec. Cuvânt care însoțește un nume propriu de familie, de demnitate, indicând gradul, rangul etc. — Din fr. **particule, lat. particula.**

PARTÍD, partide, s.n. Grup de indivizi asociați în vederea apărării unor opinii sau interese comune. ♦ *Partid politic =* organizație al cărei scop este câștigarea controlului asupra aparatului de conducere. *Partide istorice =* nume dat partidelor politice (liberal și țărănesc) care s-au succedat la conducerea României până la instaurarea regimului comunist. — După fr. **parti.**

PARTIDĂ, *partide*, s.f. 1. Desfășurare completă a unui joc distractiv sau sportiv, cu toate fazele lui succesive, în urma cărora se stabilesc câștigătorii; întrecere sportivă; meci. ◇ Expr. (Fam.) *A pierde partida* = a nu reuși într-o acțiune sau într-o întreprindere, a suferi un eșec, a nu avea nicio șansă. ◆ Petrecere, distracție în grup, organizată după un anumit program. *O partidă de vânătoare*. 2. Căsătorie sau proiect de căsătorie (avantajos); *p. ext.* persoană vizată pentru un proiect de căsătorie. 3. (Înv.) Partid; grupare, tabără. ◇ Expr. *A fi de partida cuiva* = a fi partizanul unei grupări. *A lua partida cuiva* = a trece de partea cuiva, a lua apărarea cuiva. 4. (Cont.) Cont. ◇ (*Contabilitate în*) *partidă dublă* = metodă de evidență contabilă în care înregistrarea operațiilor se face concomitent în debitul unui cont și în creditul altui cont. (*Contabilitate în*) *partidă simplă* = metodă de evidență contabilă în care înregistrarea se face fie numai în debitul unor conturi, fie numai în creditul altor conturi. 5. Cantitate de mărfuri vândută sau cumpărată o dată. 6. Parte dintr-o compoziție muzicală executată de unul dintre membrii unui ansamblu, care execută această parte. [Pl. și: (4) *partizi*] — Din ngr. *partidha*, it. *partita*, fr. *partie*.

PARTINIC, *-Ă*, *partinici*, *-ce*, adj. Care reprezintă și apără interesele partidului pe care îl reprezintă, care corespunde cu spiritul, ideologia, programul acestui partid. — Din rus. *partinii*.

PARTINITĂTE s.f. Faptul de a aparține unui partid, unei ideologii, unui curent. — *Partin*[ic] + suf. *-itate*.

PARTI-PRIS, *parti-pris-uri*, s.n. Păreră preconcepută. ◇ Expr. *A vorbi cu parti-pris* = a face aprecieri subiective, a vorbi cu părtinire. [Pr.: *partipri*] — Din fr. *parti-pris*.

PARTITĂ, *partite*, s.f. (Muz.) Suită. — Din it. *partita*.

PARTITIV, *-Ă*, *partitivi*, *-e*, adj. (Gram.; despre forme flexionare sau despre construcții; și substantivat, n.) Care exprimă ideea de parte dintr-un întreg sau întregul din care s-a luat o parte. *Genitiv partitiv*. ◇ *Articol partitiv* = articol care se atașează la un cuvânt partitiv. — Din fr. *partitif*, it. *partitivo*.

PARTITURĂ, *partituri*, s.f. Notăție muzicală cuprinzând toate părțile vocilor sau ale instrumentelor, astfel dispuse încât să poată fi urmărite concomitent; *p. ext.* compoziție muzicală; partițiune. — Din it. *partitura*, germ. *Partitur*.

PARTIȚIE¹ s.f. v. *partițiune*.

PARTIȚIE², *partiții*, s.f. 1. (Mat.; în expr.) *Partiție a unei mulțimi* = mulțime formată din submulțimi ale unei mulțimi date, disjuncte două câte două și a căror reuniune este mulțimea dată. 2. (În lingvistica matematică) Clasificare a cuvintelor după flexiune. — Din fr. *partition*.

PARTIȚIUNE, *partițiuni*, s.f. (Rar) Partitură. [Pr.: *-ți-u-*. — Var.: *partție* s.f.] — Din fr. *partition*.

PARTIZAN, *-Ă*, *partizani*, *-e*, s.m. și f. 1. Persoană care adoptă și susține o idee, o teorie etc.; persoană care este de partea cuiva, care luptă alături de cineva pentru o cauză; adept. 2. Spec. Membru al unui detașament organizat de luptă, care acționează în timp de război împotriva inamicului, în spatele frontului. — Din fr. *partisan*.

PARTIZANĂT, (2) *partizanate*, s.n. 1. Faptul de a fi partizan. 2. Stare, atitudine, activitate de partizan. — *Partizan* + suf. *-at*.

PARTURITIE, *parturiții*, s.f. (Med.) Naștere (1). — Din lat. *parturitio*, fr. *parturition*.

PARTY, *party-uri*, s.n. Petrecere, serată. — Din engl. *party*.

PARTI s.m. pl. Veche populație, nomadă, de origine iraniană stabilită în vestul Asiei, între Eufrat și Ind, unde a întemeiat un puternic stat în sec. III î.H. — Din fr. *Parthes*.

PARTIAL¹, *-Ă*, *parțiali*, *-e*, adj. Care reprezintă numai o parte dintr-un lot; care se efectuează numai în parte, care nu cuprinde sau nu acoperă întregul sau totalitatea. [Pr.: *-ți-a*] — Din fr. *partiel*, lat. *partialis*.

PARTIAL², *-Ă*, *parțiali*, *-e*, adj. (Rar) Care părtinește; părtinitor. [Pr.: *-ți-a*] — Din fr. *partial*.

PARTIALITATE s.f. (Rar) Atitudine părtinitoare (față de cineva sau de ceva); părtinire. [Pr.: *-ți-a-*] — Din lat. *partialitas*, *-atis*, fr. *partialité*.

PARTIĂR adj. (Jur.; ieșit din uz; în sintagma) *Colon partiăr* = persoană care lua în arendă o bucată de pământ și împărțea beneficiul cu proprietarul. [Pr.: *-ți-ar*] — Din lat. *partianus* [colonus].

PARÚCIC s.m. v. *porucic*.

PARÚRĂ, *paruri*, s.f. 1. Podoabă de lămâiță (2) și beteață pe care o pun miresele pe cap. 2. Ansamblu de obiecte de podoabă executate cu aceleași motive ornamentale (și din același material). — Din fr. *parure*.

PARVENI, *parvin*, vb. IV. Intranz. 1. A ajunge, fără merite deosebite, prin mijloace neonestе sau printr-un concurs favorabil de împrejurări, la o bună situație materială, politică sau socială; a pătrunde într-o pătură socială înaltă; a se ajunge. 2. (Franțuzism) A reuși, a izbui. 3. (Despre știri, scrisori etc.) A ajunge la destinație, a fi remis destinatarului. ◆ (Despre lumină,

zogote etc.) A se propaga prin spațiu până la un anumit punct, a se face simțit. — Din fr. *parvenir*.

PARVENIRE s.f. Acțiunea de a *parveni* și rezultatul ei. — V. *parveni*.

PARVENIT, *-Ă*, *parvenii*, *-te*, adj., s.m. și f. (Persoană) care parvine (1). — V. *parveni*.

PARVENITISM s.n. Tendința, dorința de a parveni (1) cu orice preț; situație de parvenit; mod de comportare, atitudine de parvenit. — *Parvenit* + suf. *-ism*.

PAS¹ interj. Cuvânt folosit de un jucător de cărți pentru a arăta că nu vrea sau nu poate să deschidă jocul, să participe la joc (în turul respectiv). — Din fr. [je] *passe*.

PAS², *pasuri*, s.n. 1. Drum, loc îngust și mai coborât, de-a lungul unei văi, între munți sau dealuri, prin care se trece dintr-o parte în alta; trecătoare. 2. (Înv.) Pașaport. — Din germ. *Pass*, fr. *pas*.

PAS³, (I) *pași*, s.m., (II) *pasuri*, s.n. I. S.m. 1. Fiecare dintre mișcările alternative pe care le fac picioarele în mers obișnuit; *p. ext.* distanță astfel parcursă; *p. gener.* distanță mică. ◇ Loc. adv. *Pas cu pas = a)* încetul cu încetul, treptat; *b)* mereu, neîncetat. *La tot pasul sau la fiecare pas* = la orice mișcare; pretutindeni, neconținut. *Nici (un) pas = deloc, nicidecum*. ◇ Expr. (*A face*) *primul pas* = (a face) începutul, primele încercări; (a avea) inițiativa. *A avea (sau a da cuiva) pas (să...)* = a avea (sau a da cuiva) posibilitatea, îngăduința să facă ceva. *A face un pas greșit = a)* a se poticni în mers; *b)* a săvârși o greșeală. *A ceda pasul* = a lăsa pe altul să treacă înainte, a se lăsa depășit (în mers, în acțiuni, în realizări). ◆ Zgomot produs de cel care merge pe jos. *Se aud pași*. ◆ Fig. Stadiu, etapă. ◆ Fig. Înaintare, propășire, progres. ◆ Fig. Acțiune, act, fapt; hotărâre. 2. Mod de a umbla pe jos; mers, umblet, călcătură. ◇ *Pas alergător = mers în fugă*. *Pas de front (sau de defilare)* = mers ostășesc de paradă, cu cadență bine marcată. *Pas de marș (sau de voie, de manevră)* = mers ostășesc obișnuit, fără efortul de a pași energic. ◇ Loc. adv. *În pasul calului sau la pas =* în ritm de mers obișnuit; fără să fugă. ◇ Expr. *A ține pasul = a)* a păstra cadența, ritmul de mers cu cineva; *b)* a se menține la același nivel cu cineva sau cu ceva. *A merge în pas (cu cineva)* = a avea aceeași cadență (cu cineva). (Rar) *A se ține de pasul cuiva* = a urmări pe cineva. (Rar) *A da pas = a se grăbi*. *A-și iuți pasul* = a-și mări viteza de deplasare pe jos; a fugi. ◆ Mișcare ritmică a picioarelor, caracteristică pentru fiecare dans.

3. Unitate de măsură de lungime egală cu distanța dintre cele două picioare ale omului depărtate în cursul mersului obișnuit; *p. ext.* distanță reprezentată de această unitate de măsură. 4. Urma lăsată de talpa piciorului sau a încălțăminteii în mers. ◇ Expr. (Înv.) *A călca (sau a urma, a merge) pe pașii cuiva* = a urma exemplul cuiva, a continua activitatea cuiva.

5. (Biol.; în sintagma) *Pas genetic* = distanță creată între unul dintre părinți și unul dintre copii, astfel încât posibilitatea acestuia de a primi o genă oarecare se înjumătățește datorită meiozei. II. S.n. 1. Distanță între două elemente alăturate identice ale unui sistem tehnic, măsurată în direcția în care se repetă elementele. ◇ *Pas de filet sau pasul filetului* = distanța dintre laturile paralele a două spire consecutive, măsurată de-a lungul axei filetului. ◆ Distanță dintre doi dinți consecutivi ai unei roți dintate. 2. (Înv. și reg.) Unealtă de lemn asemănătoare cu un compas, folosită în dulgherie, dogărie etc. — Lat. *passus*.

PAS⁴ subst. Substanță medicamentoasă antibiotică, cu aspect de pulbere albă, puțin solubilă în apă, folosită în tratamentul tuberculozei. — Din fr. *P.A.S.* (abr. din *acide para-aminosalicylique*).

PASĂ, *pasez*, vb. I. Tranz. 1. (Sport) A trimite mingea unui coechipier. 2. (Fam.) A da sau a ceda cuiva ceva; a face să ajungă sau să treacă în mâna altuia, a transmite altuia. 3. A trece prin sită fructe sau legume; a zdrobi, a mărunți. — Din fr. *passer*.

PASABIL, *-Ă*, *pasabili*, *-e*, adj. (Fam.) Care e acceptabil (dintr-un anumit punct de vedere). — Din it. *passabile*, fr. *passable*.

PASAGER, *-Ă*, *pasageri*, *-e*, s.m. și f., s.n., adj. 1. S.m. și f. Persoană care este numai în trecere printr-un loc, printr-o localitate etc.; persoană care circulă sau călătorește folosind un mijloc de transport (în comun); călător. 2. S.n. Navă de pasageri. 3. Adj. (Rar) Vremelnic, trecător. — Din fr. *passager*.

PASĂGIU s.n. v. *pasaj*.

PASĂJ, *pasaje*, s.n. 1. Spațiu amenajat între două rânduri de clădiri sau coridor al unei clădiri așezat la nivelul străzii, pe care trec pietoni sau, rar, vehicule dintr-o stradă în alta; *p. gener.* loc de trecere. ◆ Porțiune de stradă cu marjae speciale, folosită ca loc de traversare pentru pietoni. ◆ Încrucișare la niveluri diferite între două sau mai multe căi de circulație rutieră sau între un drum rutier și o cale ferată. 2. Fragment dintr-un text scris. ◆ Succesiune melodică într-o compoziție muzicală, formată din note scurte și rapide, care face trecerea între diferitele teme ale piesei. 3. Migrațiune periodică a păsărilor. ◇ Loc. adj. *De pasaj* = care este în trecere printr-o anumită țară în perioada migrațiilor. ◆ Cărd, stol (aflat în

migrație). **4.** Trecere a metalelor, a fibrelor textile etc. printr-un doi sau mai mulți cilindri metalici așezați în laminor la distanță reglabilă și care se rotește în sens invers. [Var.: (rar) **paságu** s.n.] — Din fr. **passage**, it. **passagio**, germ. **Passage**.

PASAMÉTRU, *pasametre*, s.n. Micrometru la care măsurătorile se înregistrează pe un cadran. — Din fr. **passamètre**, rus. **passametr**, germ. **Passameter**.

PASĂNT, *pasante*, adj. (În sintagma) *Contor pasant* (și substantivat, n.) = contor care înregistrează consumul de energie electrică defalcat din consumul înregistrat de un contor general. — Din germ. **passant**.

PASĂRE, *pasări*, s.f. Acțiunea de a *pasă* și rezultatul ei. — V. **pasă**.

PASĂRELĂ, *pasarele*, s.f. **1.** Podeș mobil care leagă de chei puntea unui vapor ancorat; platformă situată la oarecare înălțime de puntea unui vas, unde se află camera hărților și a instrumentelor de navigație. **2.** Pod îngust așezat la înălțime peste o linie de cale ferată, peste un canal etc. pentru a permite trecerea pietonilor. **3.** Galerie acoperită sau punte îngustă care face legătura dintre două clădiri sau două aripi ale aceleiași clădiri la nivelul acelorași etaje. — Din fr. **passerelle**.

PĂSĂ, *pase*, s.f. **1.** (Sport) Transmitere a mingii către un coechipier. **2.** Fiecare dintre mișcările făcute cu mâna de cel care hipnotizează pe cineva. **3.** Miză pe care trebuie să o deponă jucătorii de cărți la fiecare nou tur. ♦ (Rare) Tur la unele jocuri de cărți. ♦ Expr. *A avea* (sau *a fi în*) *pasă bună* (sau *proastă*) = a avea noroc (sau ghinion) la jocul de cărți; a trece prin împrejurări favorabile (sau nefavorabile); a-i reuși (sau a nu-i reuși) cuiva ceva. **4.** (Nav.) Fâșie de apă indicată navigației într-o zonă cu stânci, bancuri, mine etc. **5.** (Tehn.) Trecere a metalului de forjat în tiparele sau în matricele care îl fasonază. — Din fr. **passee**, engl. **pass**.

PĂSĂMITE adv. (Pop.) Pesemne, probabil, se pare, se vede că...; într-adevăr. — **Păsa**¹ + **mite** (inv. „darămite”, etc. nec.).

PĂSĂRE, *păsări*, s.f. **1.** (La pl.) Clasă de vertebrate ovipare, cu corpul acoperit cu pene, cu aripi pentru zbor și cu fălcile acoperite cu formații cornoase; (și la sg.) animal din această clasă. ♦ (*De-a*) *pasărea zboară* = joc de copii în care jucătorii imită zborul unei păsări. ♦ Fig. Avion. **2.** Spec. Nume generic pentru păsările **(1)** domestice crescute pe lângă casa omului în scop economic; orătanie; *spec. găină*. ♦ Carne de pasăre **(2)**, folosită ca aliment; mâncare preparată din astfel de carne. **3.** (Reg.) Vrabie. **4.** Compuse: *pasărea-muscă* = colibri; *pasărea-liră* = pasăre australiană la care masculul are coada în forma unei lire, viu colorată (*Menura superba*); *pasărea-omătului* = pasăre mică cu penele de diferite culori în care predomină culoarea albă (*Plectrophenax nivalis*); *pasărea-cânepii* = cânepar; *pasărea-paradisului* = pasăre exotică cu pene bogate și frumos colorate (*Paradisaea apoda*). [Var.: (inv. și pop.) **păsere** s.f.] — Lat. **passer**.

PASCĂL¹, *pascal*, s.m. Unitate de măsură pentru presiune, egală cu presiunea exercitată de un newton pe o suprafață de un metru pătrat. — Din fr. **pascal**.

PASCĂL² s.n. (Inform.) Limbaj de programare de nivel înalt, orientat spre aplicațiile cu caracter tehnic, științific și economic. — Din fr. **pascal**.

PASCĂL³, *-Ă, pascalii*, -e, adj. (Livr.) Privitor la sărbătoarea Paștelui, de Paște — Din fr. **pascal**.

PASCALIE, *pascalii*, s.f. **1.** Calendar bisericesc special, cu ajutorul căruia se poate stabili cu mult înaintea datei Paștilor și a altor sărbători religioase care nu au loc la date fixe. **2.** Carte astrologică populară cu ajutorul căreia se crede că se poate ghici viitorul cuiva. — Din ngr. **pashálon**.

PĂSCĂ s.f. **1.** Cozonac tradițional făcut din aluat dospit umplut cu brânză de vaci, stafide, smântână etc. care se mănâncă de obicei la Paști de către creștinii ortodocși. ♦ Anafură pe care preotul o împarte credincioșilor în ziua de Paști; paști **(2)**. **2.** Preparat alimentar tradițional, făcut din aluat nedospit, copt în foi subțiri, pe care îl mănâncă evreii în timpul Paștilor în loc de pâine. — Lat. **pascha**.

PASEISM s.n. Cult exagerat al trecutului (propriu romantismului) manifestat, mai ales, prin idealizarea acestuia. — Din fr. **passéisme**.

PASEIST, *-Ă, paseiști*, -ide, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Care se referă la paseism, caracteristic paseismului. **2.** S.m. și f., adj. (Persoană) care aderă la paseism. — Din fr. **passéiste**.

PASENȚĂ s.f. v. **pasiență**.

PĂSERE s.f. v. **pasăre**.

PASERIFORMĂ, *paseriforme*, s.f. (La pl.) Ordin de păsări ai căror pui ies din ou golași și orbi; (și la sg.) pasăre care face parte din acest ordin. — Din fr. **passeriforme**.

PASETĂ, *pasete*, s.f. Piesă a unei mașini de tricotate care servește la conducerea firului. — Din fr. **passette**.

PASIANS s.n. v. **pasiență**.

PASIBIL, *-Ă, pasibili*, -e, adj. Care poate sau trebuie să fie supus la..., susceptibil de... *Pasibil de amendă*. — Din fr. **passible**.

PASIENȚĂ, *pasiențe*, s.f. Combinaire a cărților de joc după anumite reguli bazate pe hazard, de reușită căreia jucătorul leagă realizarea unei dorințe. [Pr.: *-si-en-*. — Var.: (rar) **pasență** s.f., (inv.) **pasians** s.n.] — Din ngr. **pasientsa**, fr. **patience**.

PASIFLORĂ s.n. Medicament calmant sub formă de soluție, preparat din extractul fluid al unei specii de pasifloră, cu adaosuri de substanțe sedative și de sirop. — **Pasifloră** + suf. *-al*.

PASIFLORĂ, *pasiflore*, s.f. Nume dat mai multor specii de plante tropicale agățătoare, cu tulpină lemnoasă și cu flori albăstrii, folosite de obicei ca plante decorative (*Passiflora*). — Din fr. **passiflore**, lat., it. **passiflora**.

PASIGRAFIE, *pasigrafii*, s.f. (Rare) Sistem de scriere universală. — Din fr. **passigraphie**.

PASIMÉTRU, *pasimetre*, s.n. Instrument de precizie folosit la măsurarea dimensiunilor găurilor dintr-o piesă prin comparare cu un etalon. — Din fr. **passimètre**.

PASIONĂ, *pasionez*, vb. **1.** Tranz. și refl. A trezi sau a simți un interes deosebit, pasiune pentru ceva sau cineva. ♦ Refl. A face ceva cu pasiune. [Pr.: *-si-o-*] — Din fr. **passionner**.

PASIONAL, *-Ă, pasionali*, -e, adj. (Despre însușiri, sentimente, acțiuni etc.) Produs sau determinat de o pasiune, care se referă la o pasiune. [Pr.: *-si-o-*] — Din fr. **passionnel**, lat. **passionalis**.

PASIONALISM s.n. (Rare) Pasionalitate. [Pr.: *-si-o-*] — **Pasional** + suf. *-ism*. **PASIONALITATE** s.f. Caracter pasional, pătimaș; pasionalism. [Pr.: *-si-o-*] — **Pasional** + suf. *-itate*.

PASIONANT, *-Ă, pasionați*, -te, adj. Care pasionează; captivant, palpatant. [Pr.: *-si-o-*] — Din fr. **passionner**.

PASIONĂT, *-Ă, pasionați*, -te, adj. **1.** (Despre însușiri, sentimente, acțiuni etc.) Determinat de pasiune, izvorât dintr-o (mare) pasiune; care exprimă (o mare) pasiune. **2.** (Despre oameni) Care pune pasiune în tot ceea ce face, care acționează cu pasiune; fervent, entuziast, inimos **(3)**. ♦ Stăpânit, dominat de pasiuni sau de patimi. [Pr.: *-si-o-*] — V. **pasiona**.

PASIÚNE, *pasioni*, s.f. **1.** Stare afectivă deosebit de intensă și durabilă pentru cineva sau pentru ceva; dragoste foarte puternică; manifestare, exteriorizare a unui astfel de sentiment. ♦ Loc. adv. *Cu pasiune* = înflăcărat, entuziast; intens. ♦ Ceea ce constituie obiectul, cauza unui astfel de sentiment. **2.** Înclinație vie, însoțită de plăcere pentru obiectul studiat sau pentru profesia exercitată. ♦ Dorință, aspirație. **3.** Viciu, patimă distrugătoare. **4.** Compoziție muzicală bazată pe narațiunea evanghelică a patimilor Mântuitorului. [Pr.: *-si-u-*] — Din fr. **passion**, lat. **passio**, -onis, germ. **Passion**.

PASIV, *-Ă, pasivi*, -e, adj., s.n. **1.** Adj. **1.** Care nu reacționează în niciun fel, care este lipsit de inițiativă și de interes pentru ceea ce face, vede etc.; inactiv. ♦ *Vocabular pasiv* = parte a vocabularului care nu e folosită în mod frecvent în vorbire. *Apărare pasivă* = ansamblul măsurilor luate pentru a feri un oraș, o clădire etc. de atacuri aeriene inamice. *Drept electoral pasiv* = dreptul de a fi ales în diverse organe legislative. **2.** (Gram.; despre diateze, forme verbale, conjugări etc.) Care arată că subiectul gramatical suferă acțiunea făcută de altcineva. ♦ (Substantivat, n.) Diateza pasivă **(1 2)** a unui verb. **3.** (Despre metale, aliaje) Care prezintă fenomenul de pasivitate **(2)**. **II. S.n. 1.** (Fin.; adesea adjectival) Totalitatea mijloacelor economice ale unei întreprinderi, privite sub aspectul provenienței lor la un moment dat și al destinației lor. ♦ Parte a bilanțului contabil în care sunt înscrise fondurile unei întreprinderi sau ale unei instituții la un moment dat. **2.** (Jur.) Parte din patrimoniul unei persoane fizice sau juridice alcătuită din datorii sau din alte obligații ce se pot evalua în bani. — Din fr. **passif**, lat. **passivus**, germ. **passiv**, **Passiv**.

PASIVISM s.n. (Rare) Atitudine a omului pasiv **(I 1)**; tendință spre pasivitate. — **Pasiv** + suf. *-ism*.

PASIVIST, *pasiviști*, s.m. Persoană stăpânită de pasivism. — **Pasiv** + suf. *-ist*.

PASIVITATE s.f. **1.** Stare a celui pasiv **(I 1)**; lipsă de activitate, de inițiativă, de interes; renunțare la acțiune; inactivitate; resemnare. **2.** Insușire a unor metale sau aliaje de a nu fi atacate de unii acizi concentrați. — Din fr. **passivité**, germ. **Passivität**.

PASIVIZĂ, *pasivizez*, vb. **1.** Tranz. și refl. (Chim.) A face să capete sau a avea pasivitate **(2)**. — **Pasiv** + suf. *-iza*.

PASIVIZARE, *pasivizări*, s.f. (Chim.) Acțiunea de a (se) *pasiviza* și rezultatul ei. — V. **pasiviza**.

PASMANT, *pasmanturi*, s.n. (Înv. și reg.) Ceapraz, firet (pentru împodobit haine sau draperii). — Din fr. **passement**.

PASMANTERIE, *pasmanterii*, s.f. **1.** (Articole de) ceaprazărie². **2.** Ramură a industriei textile care produce un sortiment variat de fireturi, panglici, șireturi etc. — Din fr. **passenterie**.

PASPARTU, *paspartuuri*, s.n. 1. Cheie cu care se poate deschide orice broască obișnuită; șperaclu. 2. Fig. Mijloc de pătrundere într-un anumit cerc, într-o anumită problemă etc. [Scris și: *paspe-partout*] — Din fr. **paspe-partout**.

PASPOAL, *paspoaluri*, s.n. Șiret (lat) sau fâșie îngustă de stofă, de mătase etc. aplicată ca garnitură la rochii, de-a lungul unei cusături, a unui buzunar etc. ♦ Bandă, de obicei din piele sau din material plastic, fixată la unele fețe de pantofi sau la diferite obiecte de marochinărie pentru a le întări marginile sau pentru a ascunde unele cusături și a crea un efect decorativ. [Pl. și: *paspoale*] — Din fr. **paspepol**.

PASPOALĂ, *paspoalez*, vb. I. Tranz. A împodobi sau a dubla cu paspoal. — Din **paspoal**.

PASPOALĂRE, *paspoalări*, s.f. Acțiunea de a *paspoala* și rezultatul ei. — V. **paspoala**.

PASPÓRT s.n. v. **pașaport**.

PASSACÁGLIA s.f. Vechi dans de origine spaniolă și italiană, cu mișcare lentă și gravă; melodie după care se execută acest dans. [Pr.: *pa-sa-ca-li-a*] — Cuv. it.

PASSIM adv. În diferite locuri, în (mai) multe locuri dintr-un izvor citat. [Pr.: *pásim*] — Cuv. lat.

PASSING-SHOT, *passing-shoturi*, s.n. (Tenis) Mingea care trece pe lângă adversarul venit la fileu. [Pr.: *pásing-șót*] — Cuv. engl.

PĂSTĂ, *paste*, s.f. Materie densă cu aspect omogen, rezultată de obicei din măcinarea unor substanțe și din amestecul lor (cu un lichid) până la obținerea consistenței dorite. < Pastă de dinți = preparat farmaceutic folosit la spălarea dinților. *Paste făinoase* = produse alimentare, de diferite forme și dimensiuni, obținute prin uscarea unui aluat nedospit din făină de grâu. ♦ Culoare (folosită în pictură) de obicei preparată cu ulei. ♦ Lac de unghii cu aspect omogen. — Din ngr. **pásta**, germ. **Pasta**.

PASTÉL, *pasteluri*, s.n. 1. S.n. Creion colorat, moale, pentru desen, făcut din pigmenți pulverizați, amestecați cu talc și cu gumă arabică. ♦ Desen executat cu acest fel de creioane. < (Adjectival) *Culoare pastel*. *Desen pastel*. 2. S.n. Poezie cu conținut liric, în care se zugrăvește un tablou din natură. — Din fr. **pastel**, it. **pastello**.

PASTELÁT, *-Ă, pastelaji*, *-te*, adj. (Despre culori, desene etc.) Cu tonuri pale, delicate. — Din **pastel**.

PASTELIST, *pasteliști*, s.m. 1. Pictor de pasteluri (1). 2. Poet care compune pasteluri (2). — Din fr. **pastelliste**.

PASTELIZĂ, *pastelizez*, vb. I. Tranz. (Rar) 1. A desena, a vopsi în culori pastel. ♦ A face să aibă culorile atenuate. 2. A crea un pastel (1); a da impresia de pastel. — **Pastel** + suf. *-iza*.

PASTELIZĂNT, *-Ă, pastelizantzi*, *-te*, adj. (Rar) Ca de pastel. — **Pasteliza** + suf. *-ant*.

PASTÉT, *pastete*, s.n. (Înv.) Pateu (2). [Var.: **paștét** s.n.] — Din germ. **Pastete**.

PASTEURELÓZĂ, *pasteureloze*, s.f. 1. Numele unei boli microbiene grave a animalelor. 2. Holera păsărilor. [Pr.: *-tô-*] — Din fr. **pasteurellose**.

PASTEURIZĂ, *pasteurizez*, vb. I. Tranz. A conserva produse alimentare prin încălzire la o temperatură sub 100°C, urmată de o răcire bruscă, astfel încât însușirile alimentului să rămână intacte. [Pr.: *-tô-*] — Din fr. **pasteuriser**.

PASTEURIZĂRE, *pasteurizări*, s.f. Acțiunea de a *pasteuriza* și rezultatul ei. [Pr.: *-tô-*] — V. **pasteuriza**.

PASTEURIZÁT, *-Ă, pasteurizați*, *-te*, adj. (Despre alimente) Care a fost supus pasteurizării. [Pr.: *-tô-*] — V. **pasteuriza**.

PASTEURIZATÓR, *pasteurizatoare*, s.n. Aparat folosit în industria alimentară pentru pasteurizare. [Pr.: *-tô-*] — Din fr. **pasteurisateur**.

PASTICĂ, *pastici*, s.f. (Tehn.) Mufă (2). — Din it. **pastecca**.

PASTIFLÁNT, *-Ă, pastiflanți*, *-te*, adj., s.n. (Substanță) care permite obținerea unei paste. — Din **pastă** (după *plastifiant*).

PASTÍLĂ, *pastile*, s.f. 1. Preparat farmaceutic sau alimentar de forma unei tablete sau a unei bomboane mici, rotunde; (impr.) comprimat. 2. Piesă în formă de disc mic, folosită la unele mașini sau la unele mecanisme. 3. Loc special amenajat în mijlocul unei piețe, al unei intersecții largi, pentru refugiu pietonilor, dirijarea circulației etc. — Din fr. **pastille**, germ. **Pastille**.

PASTIȘĂ, *paștizez*, vb. I. Tranz. (Depr.) A realiza o paștișă; a imita, a copia. — Din fr. **pasticheur**.

PASTIȘĂRE, *paștișări*, s.f. (Depr.) Faptul de a *paștișa* și rezultatul său. — V. **paștișa**.

PASTIȘĂ, *paștișe*, s.f. Lucrare literară, muzicală sau plastică, de obicei lipsită de originalitate și de valoare, în care autorul preia servil temele sau mijloacele de expresie ale unui mare creator; imitație, copie. — Din fr. **pastiche**.

PASTIȘÓR, *paștișori*, s.m. (Rar; depr.) Persoană care paștișează. — Din fr. **pasticheur**.

PĂSTOR, *pastori*, s.m. Preot protestant. — Din germ. **Pastor**, lat. **pastor**.

PASTORÁL, *-Ă, pastoralii*, *-e*, adj., s.f. 1. Adj. De păstor, păstoresc; *p. ext.* de la țară, câmpenesc, rustic. 2. Adj. (Despre creații literare) Care zugrăvește în mod idilic viața păstorilor, viața de la țară; bucolic. 3. S.f. Operă literară cu conținut pastoral (2); bucolică. ♦ Compoziție muzicală în care sunt evocate crâmpiele din viața câmpenească, rurală. 4. Adj. (Rar) Care aparține pastorilor sau preoților, privitor la pastori sau la preoți. *Cărbă pastorală*. 5. S.f. Scrisoare publică, cuprinzând îndemnuri și urări, prin care un arhieru se adresează preoților și credincioșilor cu ocazia sărbătorilor religioase mari sau a altor evenimente importante. — Din fr. **pastoral**, lat. **pastoralis**, it. **pastorale**.

PASTORALISM s.n. Tendință în literatură și în artă caracterizată prin cultivarea genului pastoral. — Din fr. **pastoralisme**, engl. **pastoralism**.

PASTRAMAGÍU, *pastramagii*, s.m. 1. (Leșit din uz) Persoană care făcea sau vindea pastramă. 2. (Fam.) Epitet depreciativ dat unui om de nimic și cu apucături grosolane. — **Pastramă** + suf. *-agiu*.

PASTRĂMĂ, (2) *pastrame*, s.f. 1. Preparat alimentar din carne (de oaie, de porc etc.) conservată prin sărare, afumare, uscarea și condimentare. < Expr. (Fam.) *A ține (pe cineva) la pastramă* = a ține (pe cineva) închis un timp îndelungat. *A face (pe cineva) pastramă* = a bate foarte tare (pe cineva). *A se face pastramă* = a slăbi foarte tare. *A pune la pastramă* = a ucide; a distruge. 2. (La pl.) Diferite sortimente din carne definită mai sus. [Pl. și: (2) *pastrămuri*. — Var.: (înv. și rg.) **pastrămă** s.f.] — Din ngr. **pastramás**, tc. **pastrma**.

PAȘĂ s.f. v. **pașă**.

PAȘALÁC, *pașalácuri*, s.n. Provincie din Imperiul Otoman guvernată de un pașă. < Fig. Țară, regiune etc. în care domnește despotismul; guvernare despotică. — Din tc. **paşalik**.

PAȘAPÓRT, *pașapoarte*, s.n. Document oficial care dă cetățenilor unui stat dreptul de a se deplasa în altă țară, servindu-le acolo ca act de identitate; pas², pașuș. < Expr. (Fam.) *A da (cuiva) pașaportul* = a alunga, a expedia (pe cineva); *p. ext.* a da (pe cineva) afară din serviciu. ♦ Dosar care cuprinde toate actele necesare editării unei cărți; dosar de carte. [Var.: (înv.) **pașpórt**, **pașpórt** s.n.] — Din it. **passaporto**, fr. **passaport**, rus. **pașport**.

PAȘAPÓRTĂR, *pașaportari*, s.m. (Rar) Persoană care aparține ca cetățenie altei țări decât cea în care se află stabilit (temporar) și care stă în țara respectivă cu pașaport. — **Pașaport** + suf. *-ar*.

PAȘĂ, *pași*, s.m. Funcția de guvernator al unei provincii din Imperiul Otoman sau titlu al vizirilor și al unor înalți demnitari turci din trecut; persoană care deținea funcția sau titlul de mai sus. < Loc. adv. *Ca pașa* sau *ca un pașă* = fără grijă, foarte bine, ca un boier. [Var.: (înv.) **pașă** s.f.] — Din tc. **paşa**.

PAȘCĂ, *paști*, s.f. (Reg.) Tutun de calitate inferioară; mahorcă. — Din ucr. **pačka**.

PAȘLÍ, *pașlesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.; fam.) 1. (În expr.) *A o pașli* = a fugi, a o lua la sănătoasa. 2. Fig. A fura, a șterpeli. — Din rus. **paşli**.

PĂȘNIC, *-Ă, pașnici*, *-ce*, adj. 1. (Despre oameni) Care nu tulbură și nu supără pe nimeni, care este partizan al relațiilor prietenești, armonioase și evită orice conflict; iubitor de pace, potrivit războiului. 2. (Despre acțiuni) Care sprijină pacea, lupta pentru pace; (despre atitudini) lipsit de agresivitate. 3. (Despre un loc, un peisaj etc.) Liniștit, calm, tihnit. [Var.: (înv.) **păcincic**, *-ă* adj.] — **Pace** + suf. *-nic*.

PAȘÓL interj. (Fam.) Cuvânt peiorativ cu care alungi pe cineva; du-te! pleacă! marș! — Din rus. **poşol**.

PAȘOPTISM s.n. Ideologia participanților la Revoluția de la 1848 din Țările Române. — **Pașopt** (= *patruzeci și opt*) + suf. *-ism*.

PAȘOPTÍST, *-Ă, pașoptiști*, *-ste*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține pașoptismului sau pașoptiștilor (2), privitor la pașoptism sau la pașoptiști. 2. S.m. și f., adj. (Persoană) care aparține generației participanților la Revoluția de la 1848 din Țările Române; (persoană) care a susținut pașoptismul, care a luptat pentru el. ♦ P. ext. Purtător al ideologiei de la 1848. — **Pașopt** (= *patruzeci și opt*) + suf. *-ist*.

PAȘPÓRT s.n. v. **pașaport**.

PĂȘTE¹, *pasc*, vb. III. 1. Intrans. și tranz. (Despre vite; la pers. 3). A se hrăni rupând cu gura iarbă, plante etc. ♦ Tranz. Fig. A întreține, a cultiva, a dezvolta stări sufletești etc. 2. Tranz. (Despre oameni) A păzi animalele care pasc (1), a duce la pășune; a păstori, a pășuna. < Expr. (Fam.) *Ce paști aici?* se spune ca muștrare celui care nu și-a făcut datoria, care nu a fost atent, nu a fost vigilent. *A paște muștele* (sau *vântul, bobocii*) = a pierde vremea fără rost. *A-l paște* (pe cineva) *gândul* = a fi preocupat de ceva. *A paște pe cineva* = a urmări pe cineva, pândind momentul potrivit pentru a-i face un rău. *N-am păscut porcii* (sau *găștele, bobocii* etc.) *împreună*, se

spune pentru a-i atrage cuiva atenția că-și permite prea multe. ⇨ Compus: *paște-vânt* s.m. invar. = om fără căpătâi, pierde-vară. **3.** Tranz. (Despre primejdii, moarte, noroc) A urmări cu perseverență, a amenința dintr-un moment în altul sau a favoriza pe neașteptate, a pândi. ⇨ Expr. *Să nu te pască păcatul să...* = să nu cumva să..., nu care cumva să... *A-l paște pe cineva moartea* (sau *păcatul, primejdia*) = a-l amenința pe cineva moartea (sau păcatul, primejdia). — Lat. **pasce**.

PAȘTE², *paști*, s.m., s.f. **1.** N.pr. m. Sărbătoare religioasă celebrată de creștini în amintirea învierii lui Hristos, iar la evrei în amintirea ieșirii lor din robia egipteană, sub conducerea lui Moise. ⇨ Expr. *Nu e în toate zilele Paști* sau *o dată pe an e Paști* = nu se petrec în fiecare zi evenimente deosebite. *Din an în Paști* sau *din joi în Paști, din Paști în Crăciun* = foarte rar, la intervale mari de timp. *La Paștile cailor* (sau *calului*) = niciodată. **2.** S.f. Pâine sfințită care se împarte la biserică în ziua de Paște (1); pască. [Var.: **păști** s.m.] — Lat. **pascha, -ae**.

PAȘTET s.n. v. **pastet**.

PAȘTI s.m. v. **paște²**.

PAȘUȘ, *pașușuri*, s.n. (Înv. și reg.) Pașaport. ♦ Ordin (scris) — Din magh. **passzus**.

PAT¹, *paturi*, s.n. **1.** Piesă de mobilier, prevăzută de obicei cu somieră sau cu saltea; p. ext. mobila împreună cu lenjeria, cu așternutul respectiv; așternut, culcuș; crivat. ⇨ Expr. *A face patul = a*) pune așternutul pe pat pentru dormi; b) a strânge așternutul de pe pat. *A strânge patul* = a strânge, a aduna așternutul în care s-a dormit. *A cădea bolnav la pat* = a se îmbolnăvi (grav). *A fi pe patul de moarte* (sau *pe patul morții*) = a fi pe punctul de a muri, a fi în agonie, în comă. *A muri în patul său* = a muri în casa sa, a nu muri între străini. *A bolii în pat* = a zăcea greu bolnav. *A părăsi patul* = a se face sănătos după o boală grea; a se restabili. **2.** (Pop.) Targă, năsalie. **3.** (Pop.) Răsadniță. **4.** Parte a unei instalații sau a unui sistem tehnic cu fața superioară plană și aproximativ orizontală, pe care se reazemă (și aluneacă) materiale sau anumite părți ale instalației sau ale sistemului tehnic. **5.** Partea de lemn a puștii (sau a pistolului), pe care sunt fixate mecanismul și țeava și care servește la imobilizarea armei în poziția dorită în timpul tragerii. ♦ (Sport) Planșetă de pe care se execută trageri la tir. **6.** Strat de material, orizontal sau înclinat, cu fața superioară aproximativ plană, pe care se reazemă de obicei alte materiale; strat din ceva. ⇨ *Pat de cale ferată* = strat de balast pe care se așază traversele de cale ferată. ♦ Partea mai joasă a unui teren, a unei depresiuni. **7.** Albie, matcă. — Din ngr. *pátos* „drum bătut”.

PAT², *paturi*, s.n. (La jocul de șah) Situație în care un jucător, fără a fi în poziție de șah, nu mai poate face nicio mișcare și este obligat să înceteze jocul, partida declarându-se remiză. — Din fr. **pat**.

PATACĂ s.f. v. **pitac²**.

PATAGÓN, *-Ă, patagoni*, -e, s.m. și f., adj. (Rar) **1.** S.m. și f. Paragonez (1). **2.** Adj. Patagonez (2). — Din fr. **patagon**.

PATAGONÉZ, *-Ă, patagonezi*, -e, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care face parte din populația (amerindiană) a Patagoniei sau este originară de acolo; patagon (1). **2.** Adj. Care aparține Patagoniei sau patagonezilor (1), privitor la Patagonia ori la patagonezi; originar din Patagonia; patagon (2). — **Patagonia** (n. pr.) + suf. *-ez*.

PATALAMĂ, *patalamale*, s.f. (Fam.) Certificat de studii; diplomă. — Din tc. **batalama**.

PATARĂMĂ, *patarama*, s.f. (Pop. și fam.) Întâmplare neplăcută sau neobișnuită; pățanie. ⇨ Expr. *A ști patarama cuiva* = a cunoaște slăbiciunile sau defectele cuiva, a ști cât prețuiește cineva. *A da* (sau *a cădea, a ajunge, a gusta*) *patarama cuiva* = a o păți la fel cu altcineva. — Cf. **pătăranie**.

PATARAȚINĂ, *pataraține*, s.f. (Mar.) Parămă folosită la fixarea de borduri și spre pupă a arborilor unei nave cu vele. — Cf. it. **paterazzo**, fr. **patarasse**.

PATĂȘCĂ¹, *patăște*, s.f. (Reg.) **1.** Numele mai multor mijloace (rudimentare) de transport sau al unor părți componente ale acestora. **2.** Năsalie; dric. **3.** Tașcă. [Var.: **pătășcă** s.f.] — Cf. **tașcă**.

PATĂȘCĂ², *patăște*, s.f. (Înv.) Pitac². — Din rus. **patacka**.

PĂTĂ, *pete*, s.f. **1.** Urmă lăsată pe suprafața unui obiect de un corp gras, de o materie colorată, de murdărie etc.; suprafață pe care se întinde o astfel de urmă; substanță care a lăsat această urmă. ♦ Porțiune diferit colorată pe un fond omogen. **2.** Porțiune pe corpul animalelor sau al păsărilor, unde părul sau penele sunt de altă culoare față de rest. ♦ Părticică a pielii corpului omenească sau a animalelor diferit colorată față de rest. **3.** Porțiune de nuanță diferită (mai închisă) care se observă cu ochiul liber sau cu telescopul pe discul Soarelui, al Lunii sau al altui corp ceresc. ⇨ Expr. *A căuta* (sau *a găsi*) *pete în Soare* = a căuta cu orice preț defecte acolo unde nu sunt, a fi cusurgiu. **4.** Fig. Faptă reprobabilă, care dezonorează pe cineva. ⇨ Loc. adj. și adv. *Fără (de) pată* = curat, nevinovat; neprihănit, cast. — Et. nec.

PATÉ s.n. v. **pateu**.

PATEFÓN, *patefoane*, s.n. Aparat pentru reproducerea sunetelor înregistrate pe discuri de gramofon prin mișcarea orizontală sau pe verticală a unui ac special, care urmărește șanțul săpat în disc și comandă membrana difuzorului. — Din fr. **pathéphone**.

PĂTEMĂ s.f. v. **patimă**.

PATÉNT¹, *-Ă, patenți, -te*, adj. (Despre sisteme și obiecte tehnice) Construit în chip special pentru a prezenta garanții de soliditate, de bună funcționare sau pentru a putea fi folosit ușor; care funcționează perfect. ⇨ *Clește patent* (și substantivat, n.) = clește special cu care se pot executa diferite operații de apucare, de tăiere etc. ♦ (Substantivat, f.) Capsă, buton de încheiat. ♦ (Substantivat, n.) Un fel de târnăcop, folosit în mine. — Din germ. **Patent**.

PATÉNT², *-Ă, patenți, -te*, adj. (Despre acțiuni sau manifestări ale omului) Care nu se poate tăgădui; de netăgăduit, evident; autentic. — Din fr. **patent**.

PATÉNT³ s.n. v. **patentă**.

PATENTĂ, *patentez*, vb. I. Tranz. **1.** A acorda (cuiva) o patentă (1); a breveta o invenție. **2.** (Înv.) A supune pe cineva la plata unei patente (2). **3.** (Tehn.) A aplica unei sârme de oțel un tratament termic pentru a-i asigura o rezistență mai mare. — Din fr. **patenter**, germ. **patentieren**.

PATENTĂRE, *patentări*, s.f. Acțiunea de a *patenta* și rezultatul ei. — V. **patenta**.

PATENTĂT, *-Ă, patentați, -te*, adj. **1.** (Despre invenții) Pentru care s-a acordat o patentă (1); brevetat. **2.** Fig. (Peior.; despre însușirile oamenilor) Notoriu, evident. ♦ (Rar) Care are o proastă reputație. — V. **patenta**.

PATÉNTĂ, *patente*, s.f. **1.** Drept exclusiv pe care îl are un inventator de a pune în fabricație și în vânzare produsul invenției sale; act, diplomă prin care se acordă acest drept; brevet de invenție. ♦ Fig. (lr.) Sistem, procedeu (propriu cuiva). ♦ Certificat, dovadă. ⇨ *Patentă de sănătate* = act eliberat conducerii unui vas maritim, la plecarea dintr-un port, prin care se adeverește starea sanitară bună a echipajului. *Patentă consulară* = scrisoarea de acreditare a unui consul. ♦ Drept de a profesa, de a exercita (pe cont propriu) o activitate sau o acțiune comercială. **2.** (Înv.) Impozit anual plătit de negustori și de liber-profesioniști; act prin care se confirma plata acestui impozit și dreptul de exercitare a comerțului sau a profesiei libere. [Var.: **patént** s.n.] — Din fr. **patente**, germ. **Patent**.

PĂTER, *pateri*, s.m. Călugăr sau preot catolic. — Din lat. **pater**.

PĂTERĂ, *patere*, s.f. Vas asemănător cu o farfurioară puțin adâncită, folosit în Antichitate la săvârșirea libațiilor. — Din fr. **patère**, lat. **patera**.

PĂTERÍC, *pateric*, s.n. Colecție de povestiri din viața vechilor călugări (trecuri de Biserică în rândul sfinților); text care face parte dintr-o astfel de colecție. — Din sl. **paterikŭ**.

PĂTERIȚĂ, *paterițe*, s.f. Toiag arhieresc, cârjă episcopală împodobită în partea de sus cu două capete în formă de șerpi între care se află un glob cu o cruce. — Din ngr. **pateritsa**.

PĂTERN, *-Ă, paterni, -e*, adj. Care aparține tatălui, privitor la tată, de tată, părintesc; după tată. ♦ (Adverbal) Ca un tată, cu sentimente de tată. — Din fr. **paterno**, lat. **paternus**.

PĂTERNĂL, *-Ă, paternali, -e*, adj. Patern. — Din fr. **paternel**.

PĂTERNĂLISM s.n. **1.** (Ec. pol.) Concepție care desemnează interesul pe care îl manifestă patronii pentru bunăstarea muncitorilor sau pentru atmosfera familială din întreprindere, raporturile dintre patroni și muncitori caracterizate prin afecțiune reciprocă, autoritate și respect. **2.** Protecție, protejare, tutelare excesivă a propriului copil. — Din fr. **paternalisme**.

PĂTERNITĂTE s.f. **1.** Starea, calitatea de tată; rudenie de sânge între părinte și copilul său, faptul de a fi tată. ♦ (Jur.) Legătură, filiație pe linia tatălui. **2.** Fig. Calitatea de autor al unei lucrări, al unei metode etc. — Din fr. **paternité**.

PĂTERNÓSTER s.n. **1.** Ascensor cu mai multe cabine, antrenate printr-un sistem de lanțuri continue și cu funcționare neîntreruptă. **2.** Elevator pentru ridicarea materialelor de construcție, compus din colivii prismatice fixate pe două lanțuri sau pe două benzi continue, montate vertical și antrenate manual sau mecanic prin intermediul a două tobe. — Din fr. **pater-noster**, germ. **Paternoster**.

PĂTÉTIC, *-Ă, patetici, -ce*, adj. **1.** Plin de patos, care emoționează, impresionează, înduioșează; plin de emfază, de afectare. **2.** (Despre nervi) Care inervează mușchii oblici ai ochiului. — Din fr. **pathétique**, germ. **pathetisch**.

PĂTÉTICO adv. (Muz.; indică modul de executare) Plin de patos. [Pr.: *-té-*] — Cuv. it.

PĂTÉTISM s.n. Înșușirea de a înduioșa, de a impresiona, de a mișca puternic (prin vorbe, muzică etc.); caracterul patetic, emoționant al unei opere literare, muzicale, al unui lucru etc.; atitudine patetică. — Din fr. **pathétisme**.

PATETIZĂ, *patetizez*, vb. I. Intrans. A pune patos (în ceva); a exagera caracterul patetic. — Din fr. **pathétiser**.

PATÉU, *patouri*, s.n. 1. Preparat culinar din aluat cu mult unt, așezat în foi și umplut cu brânză, tocătură de carne etc. 2. (În forma *pate*) Pastă de ficat, de carne sau de pește amestecată cu condimente; pastet; (la pl.) sortiment dintr-o astfel de pastă. [Var.: **paté** s.n.] — Din fr. **paté**.

PATIBĂR, *patibaruri*, s.n. Bar cu specific de patiserie. — **Pat[ie]serie** + **bar**.

PATIBULĂR, **-Ă**, *patibulari*, -e, adj. (Livr.) Care merită să fie spânzurat. — Din fr. **patibulaire**.

PĂTIMĂ, *patimi*, s.f. 1. Sentiment puternic și violent care copleșește pe om, întunecându-i adesea dreapta judecată; *p. ext.* pasiune, iubire excesivă pentru ceva, pornire nestăpănită; suferință morală. ♦ Părtinire, parțialitate; dușmănie, ură. ♦ Loc. adv. *Cu patimă* = pătimaș. 2. (Înv. și pop.) Suferință fizică, caznă, chin; boală. ♦ (În credința creștină) *Patimile Mântuitorului* = suferințele îndurate de Isus Hristos. *Săptămâna Patimilor* = săptămâna dinaintea de Paști; Săptămâna Mare. [Var.: **pățemă** s.f.] — Din ngr. **páthima**.

PATINĂ¹, *patinez*, vb. I. 1. Refl. (Despre obiecte de metal oxidabil) A căpăta patină¹. ♦ A se uza, a se învechi. 2. Tranz. A face (prin diverse procedee tehnice) ca un obiect (metalic, de artă) să capete patină¹, a da patină¹. — Din fr. **patiner**.

PATINĂ², *patinez*, vb. I. Intrans. 1. (Despre oameni) A se da pe gheață cu patinele², a practica patinajul. 2. (Despre roțile vehiculelor) A se învârti pe loc fără să înainteze; *p. ext.* (despre vehicule) a nu putea să înainteze sau a aluneca, abătându-se de la direcția de înaintare; a derapa. ♦ A se deplasa prin alunecare pe o suprafață lucie. 3. (Tehn.) A glisa. — Din fr. **patiner**.

PATINĂJ, (2) *patinaje*, s.n. 1. Patinare² (1); *spec.* ramură sportivă care cuprinde probe practicate cu patinele² pe gheață. 2. Patinoar. — Din fr. **patinage**.

PATINĂRE¹, *patinări*, s.f. Acțiunea de a (se) *patina*¹ și rezultatul ei. — V. **patina**¹.

PATINĂRE², *patinări*, s.f. 1. Acțiunea de a *patina*² și rezultatul ei; patinaj. 2. Alunecare alternativă și între limite determinate a unui culisor, într-un ghidaj de translație. ♦ Alunecare a unei roți de vehicul pe calea de rulare, fără învârtirea ei. — V. **patina**².

PATINĂT¹ s.n. Faptul de a *patina*². — V. **patina**².

PATINĂT², **-Ă**, *patinați*, -te, adj. Care are patină¹ (1), care a căpătat patină¹. — V. **patina**¹.

PATINĂTOR, **-OĂRE**, *patinatori*, -oare, s.m. și f. Persoană care practică patinajul (1); patinor. — **Patina**² + suf. *-tor*.

PATINĂ¹ s.f. 1. Strat subțire rezultat din oxidarea naturală sau artificială a bronzului, prin care acesta capătă la suprafață o pojghiță de carbonat de cupru, de culoare verde. ♦ P. anal. Culoare caracteristică pe care o capătă, sub influența agenților atmosferici, obiectele sau construcțiile de metal, de lemn, de piatră etc. și care le dă un aspect de vechime. 2. Strat artificial cu care se acoperă un obiect; culoare, lustru care i se dă unui obiect în scopuri decorative, pentru a crea impresia de vechime sau pentru a-l proteja împotriva coroziunii. — Din fr. **patine**.

PATINĂ², *patine*, s.f. 1. Obiect de metal format dintr-o șină și elemente de legătură care îl fixează de talpa ghetei, folosit la patinaj. ♦ *Patină cu role* = obiect de metal asemănător cu patina² (1), prevăzut cu patru roți și cu elemente de legătură care îl fixează de talpa ghetelor, și care permite deplasarea pe sol în mișcări asemănătoare cu cele de pe patinoar. ♦ (Rar) Fiecare dintre cele două tălpi ale saniei. ♦ (Rar) Schi. 2. Piesă prin intermediul căreia un mecanism alunecă pe un element de ghidare. ♦ *Patină de ascensor* = șină pe care alunecă cabina ascensorului. ♦ Organ al mașinilor agricole de recoltat, destinat rezemării pe sol a aparatului de tăiere și reglării înălțimii de tăiere a plantelor. — Din fr. **patin**.

PATINOĂR, *patinoare*, s.n. Teren special amenajat pentru patinaj (1); patinaj (2). — Din fr. **patinoire**.

PATINOR, **-OĂRE**, *patinori*, -oare, s.m. și f. (Înv.) Patinator. — Din fr. **patineur**.

PATINSONĂRE, *patinsonări*, s.f. Procedeu de extragere a argintului metallic din plumbul argintifer. — Cf. germ. *patinsonieren*.

PATIO, *patiouiri*, s.n. Curte interioară pavată, înconjurată cu arcade, specifică palatelor spaniole. [Pr.: *-ti-o*] — Cuv. sp.

PATISÉR, *patiseri*, s.m. Persoană care prepară și vinde produse de patiserie. [Var.: **patisiér** s.m.] — Din fr. **pâtissier**.

PATISERIE, (3) *patiserii*, s.f. 1. Aluat fin, preparat cu mult unt, din care se fac pateuri, plăcinte etc.; pateuri, plăcinte etc. preparate din acest aluat. 2. Ramură în industria alimentară care se ocupă cu fabricarea unor produse de

patiserie (1). 3. Local în care se consumă și se vând produse de patiserie (1). — Din fr. **pâtisserie**.

PATISIÉR s.m. v. **patiser**.

PATOFIZIOLOGIE s.f. Ramură a medicinei care studiază disfuncțiile organismului. [Pr.: *-zi-o-*] — Din fr. **pathophysiologie**.

PATOGÉN, **-Ă**, *patogeni*, -e, adj. Care se referă la boală; care provoacă boli, infecții; purtător de boli. — Din fr. **pathogène**.

PATOGENÉTIC, **-Ă**, *patogenetici*, -ce, adj. Care aparține patogeniei, privitor la patogenie. — Din fr. **pathogénétique**.

PATOGENEZĂ s.f. (Med.) Patogenie. — Din fr. **pathogénèse**.

PATOGENÍC, **-Ă**, *patogenici*, -ce, adj. (Med.) Referitor la patogenie, de patogenie. — Din fr. **pathogénique**.

PATOGENIE s.f. Ramură a patologiei care se ocupă cu studierea mecanismului de producere și de evoluție a bolilor. — Din fr. **pathogénie**.

PATOGENITATE s.f. Proprietate a unor microorganisme de a provoca infecții. — **Patogen** + suf. *-itate*.

PATOGNOMÓNIC, **-Ă**, *patognomonici*, -ce, adj. (Despre simptome, semne) Care este caracteristic unei boli, pe baza căruia se poate pune diagnosticul. — Din fr. **pathognomonique**.

PATOGNOMONIE s.f. Ansamblul simptomelor caracteristice unei boli, pe baza cărora se poate stabili diagnosticul. — După fr. **pathognomonie**.

PATOLÓG, **-Ă**, *patologi*, -ge, s.m. și f. Medic specialist în patologie. — Din **patologie** (derivat regresiv).

PATOLOGÍC, **-Ă**, *patologici*, -ce, adj. Care aparține patologiei, privitor la patologie; care indică o boală fizică sau psihică, care este provocat de o boală; *p. ext.* bolnăvicios, morbid. ♦ *Anatomie patologică* = parte a anatomiei care studiază transformările anatomice intervenite în structura țesuturilor și a organelor sub influența unor boli. — Din fr. **pathologique**.

PATOLOGIE s.f. Ramură a medicinei care studiază cauzele și simptomele bolilor. — Din fr. **pathologie**.

PÁTOS s.n. Însuflețire pasionată; avânt, entuziasm. ♦ Loc. adv. *Cu patos* = a) în mod entuziast; pasionat, înflăcărat; b) în mod afectat, emfatic. ♦ Afectare, emfază (în vorbire și în scris); falsă însuflețire. — Din ngr. **páthos**, fr. **pathos**.

PATRAFİR, *patrafire*, s.n. Obiect din odăjdiile bisericești, în formă de fâșie lungă de stofă, de mătase etc., pe care sunt brodate motive religioase, purtat de preoți peste stihar, când oficiază. [Var.: **epitrahíl**, (înv.) **patrahíl**, **patrahír** s.n.] — Din sl. **petrahliu**, ngr. **epitrahilion**.

PATRAHÍL s.n. v. **patrafir**.

PATRAHÍR s.n. v. **patrafir**.

PATRIARCÁL, **-Ă** adj. v. **patriarhal**.

PATRIARH, *patriarhi*, s.m. 1. Cel mai înalt rang în ierarhia unora dintre Bisericile ortodoxe autocefale; persoană care deține acest rang. 2. (În Vechiul Testament) Fiecare dintre capii de familie conducători (spirituali și politici) ai poporului evreu, predecesori ai lui Moise; *p. ext.* nume dat unor personaje venerabile din Biblie. 3. Bărbat în vârstă, cu rol de șef al familiei în comunitatea gentilică. ♦ Fig. Bătrân venerabil, cu numeroși descendenți. [Pr.: *-tri-arh*] — Din sl. **patrijarhŭ**, ngr. **patriárhis**.

PATRIARHÁL, **-Ă**, *patriarhali*, -e, adj. 1. Al patriarhului (1) sau al patriarhiei, privitor la patriarh sau la patriarhie. 2. Care amintește simplitatea obiceiurilor și a traiului din vechime; *p. ext.* liniștit, tihnit; bătrânesc, tradițional, rustic. [Pr.: *-tri-ar-*. — Var.: (înv.) **patriarcál**, **-ă** adj.] — Din fr. **patriarcal** (după **patriarh**).

PATRIARHALISM s.n. Tendință de întoarcere la tradițiile și datinile din trecut; obicei, tradiție etc. care amintește de timpurile patriarhale (2). [Pr.: *-tri-ar-*] — **Patriarhal** + suf. *-ism*.

PATRIARHÁT s.n. 1. Formă de organizare socială în care gradele de rudenie sunt socotite în linie masculină, iar bărbatul este considerat șef al familiei, cu rol predominant în viața comunității. 2. Demnitatea de patriarh (1). ♦ Perioadă de preistorie a unui patriarh. [Pr.: *-tri-ar-*] — Din fr. **patriarcat** (după **patriarh**).

PATRIARHÍE, *patriarhii*, s.f. 1. Organizație bisericească ortodoxă autocefală, condusă de un patriarh; sediul acestei organizații. 2. Biserica centrală a unei patriarhii (1). [Pr.: *-tri-ar-*] — Din sl. **patrijarhija**, ngr. **patriarhía**.

PATRICIÂN, **-Ă**, *patricieni*, -e, s.m., s.f. 1. S.m. și f. (În Roma antică) Membru al comunității gentilitice, iar mai târziu al aristocrației gentilitice, care se bucura de toate drepturile și privilegiile; patriciu (2); *p. gener.* nobil, senior, aristocrat. ♦ (Adjectival) Care aparține patricienilor (1), privitor la patricieni, de patricieni; *p. gener.* de origine nobilă, aristocratică; cu purtări, gesturi etc. distinse. 2. S.m. Cârnăț preparat din carne de vită tocată, cu condimente, care se consumă fript pe grătar. [Pr.: *-ci-an*] — Din fr. **patricien**.

PATRICIÁT s.n. Demnitatea, calitatea de patrician (1). ♦ Instituția patricienilor; totalitatea patricienilor. [Pr.: -ci-af] — Din fr. **patriciat**, lat. **patriciatu**s.

PATRICIU, *patricii*, s.m. 1. Titlu nobiliar, instituit în Imperiul Roman de către Constantin cel Mare, păstrat și în Imperiul Bizantin; persoană care avea acest titlu. 2. (Inv.) Patrician (1); *p. gener.* nobil, aristocrat. — Din lat. **patricius**.

PĂTRIE, *patrii*, s.f. 1. Țară în care s-a născut cineva, considerată în raport cu acesta. 2. Mediu politic, social și cultural în care s-a născut, își desfășoară viața și activitatea fiecare popor; teritoriul, locul, cadrul geografic și modul de viață al poporului, limba, cultura, tradițiile. ♦ *Patriemamă* (sau *-mamă*) = țară din care s-a desprins o altă țară, o provincie etc., care este legată de prima prin unitate națională, de limbă, cultură, etc. ♦ Orașul, satul, regiunea în care s-a născut cineva; pământ natal, loc de baștină. ♦ Țară în care cineva se stabilește definitiv, fără să-i aparțină ca origine, dar fiind recunoscut ca cetățean al ei. 3. Loc de origine al cuiva sau a ceva. 4. Loc, climat propice dezvoltării cuiva sau a ceva. — Din lat. **patría**, fr. **patrie**.

PATRIMONIAL, *-Ă, patrimoniali, -e*, adj. Care aparține unui patrimoniu, privitor la un patrimoniu; care se moștenește, ereditar; de familie. ♦ *Bunuri patrimoniale* = bunuri care pot fi evaluate în bani. *Raporturi patrimoniale* = raporturi juridice cu conținut economic. [Pr.: -ni-a] — Din fr. **patrimonial**.

PATRIMONIU, *patrimonii*, s.n. (Jur.) Totalitatea drepturilor și a obligațiilor cu valoare economică, precum și a bunurilor materiale la care se referă aceste drepturi, care aparțin unei persoane (fizice sau juridice); (sens curent) bun moștenit prin lege de la părinți (sau de la rude); avere părintească. ♦ *Separaj de patrimoniu* = separare legală a bunurilor personale ale cuiva de bunurile moștenite sau a averii soțului de zestrea soției. 2. Totalitatea bunurilor care aparțin colectivității și sunt administrate de către organele statului; bun public. ♦ Bunuri spirituale care aparțin întregului popor (fiind transmise de la strămoși); moștenire culturală; *p. ext.* bunuri spirituale, culturale etc. care aparțin omenirii întregi. — Din lat. **patrimonium**, fr. **patrimoine**.

PATRIÓT, *-Ă, patrioți, -te*, s.m. și f. 1. Persoană care își iubește patria (1) și luptă pentru apărarea și prosperitatea ei. 2. (Inv.) Persoană originară din aceeași patrie sau regiune cu altcineva; compatriot. [Pr.: -tri-oi] — Din ngr. **patriótis**, fr. **patriote**, germ. **Patriot**.

PATRIOTÁRD, *-Ă, patriotarzi, -de*, adj. Care face paradă de patriotism, care manifestă, exprimă un fals patriotism. [Pr.: -tri-o] — Din fr. **patriotard**.

PATRIÓTIC, *-Ă, patriotici, -ce*, adj. Pătruns de patriotism, plin de dragoste și de devotament față de patrie și de popor; care exprimă, care demonstrează patriotism. [Pr.: -tri-o] — Din fr. **patriotique**, it. **patriotico**.

PATRIÓTIȘM s.n. Sentiment de dragoste și devotament față de patrie și de popor, statomnic în decursul istoriei. [Pr.: -tri-o] — Din fr. **patriotisme**.

PATRÍSTIC, *-Ă, patristici, -ce, s.f., adj.* 1. S.f. Doctrină teologică-filosofică elaborată de Părinții Bisericii, prin care s-au pus bazele dogmaticii și cultului creștin; patrologie (1). 2. Adj. (Rar) Care se referă la Părinții Bisericii; care ține de patristică (1), propriu patristicii. — Din fr. **patristique**.

PATRIȚĂ, *patrițe, s.f.* (Tipogr.) 1. Piesă componentă, de obicei mobilă, cu care se presează materialul într-o matriță și al cărei relief constituie negativul obiectului matrițat. 2. Piesă a mașinii tipografice pe care se gravează în relief o literă sau un semn tipografic și cu ajutorul căreia se obține matrița necesară la turnatul literelor și al semnelor tipografice. — Din germ. **Patrizle**.

PATROCLÍN, *-Ă, patroclini, -e*, adj. (Biol.; despre organisme) Care a moștenit predominant caractere paterne. — Din fr. **patrocline**.

PATROLOGIE s.f. 1. Patristică (1). 2. Colecție care cuprinde scrierile Părinților Bisericii; *p. ext.* carte din această colecție. — Din fr. **patrologie**, germ. **Patrologie**.

PATRÓN¹, *patroane*, s.n. 1. Cartuș (1). ♦ Bucată cilindrică de exploziv, folosită la umplerea găurilor de mină. 2. Corp cilindric de porțelan care conține firul fuzibil al unei siguranțe electrice; bușon (2). 3. Schiță pentru indicarea modului de legare a firelor și a ordinii operațiilor în industria textilă. — Din germ. **Patrone**.

PATRÓN², *-OANĂ, patroni, -oane, s.m., s.f.* 1. S.m. și f. Proprietar al unei întreprinderi. 2. S.m. (În Roma antică) Patrician roman, considerat în raport cu libertății săi. 3. S.m. și f. Sfânt socotit protector al unei persoane, al unei corporații sau al unei comunități care îi poartă numele; zi calendaristică în care se prăznuiește un sfânt și pe care o serbează cei care poartă numele aceluși sfânt. ♦ Ocrotitor, protector. — Din lat. **patronus**, germ. **Patron**, fr. **patron**.

PATRONÁ, *patronez, vb.* I. Tranz. A ocroti, a sprijini, a susține (pe cineva sau ceva); *p. ext.* a dirija, a conduce. — Din **patron²**. Cf. fr. **patronner**.

PATRONÁGIU s.n. v. **patronaj**.

PATRONÁJ, *patronaje, s.n.* Protecție (1), ocrotire, sprijin. ♦ Acțiune de ocrotire a săracilor și a celor incapabili de muncă, pe care o desfășoară societățile de binefacere din unele țări; asociație, societate de binefacere. [Var.: (inv.) **patronáglu** s.n.] — Din fr. **patronage**.

PATRONÁL, *-Ă, patronali, -e, adj.* 1. Care ține de ziua numelui cuiva, sau de **patron²** (3), privitor la **patron²**. 2. Care se referă la **patron²** (1), care aparține patronului², format din **patroni²**. — Din fr. **patronal**.

PATRONÁRE¹, *patronări, s.f.* Acțiunea de a **patrona** și rezultatul ei; ocrotire, sprijinire, susținere. — V. **patrona**.

PATRONÁRE², *patronări, s.f.* Operație de înfășurare a capătului unei parâme cu ață de vele, fir de sârmă etc. pentru a împiedica dezhărucirea. — Din **patron¹**.

PATRONÁT s.n. 1. Drept pe care îl avea în trecut un prelat sau un senior laic de a numi pe cineva într-o demnitate ecleziastică. 2. Calitatea de **patron²**; mulțime de **patroni²**, totalitatea **patronilor²**. — Din fr. **patronat**, lat. **patronatus**, germ. **Patronat**.

PATRONÍM, *patronime, s.n.* Nume de familie. — Din fr. **patronyme**.

PATRONÍMIC, *patronimice, adj.* (În sintagmele) *Nume patronimic* (și substantivat, n.) = **a**) nume pe care îl poartă (după tată) toți membrii unei familii; nume de familie; **b**) (la unele popoare) nume dat membrilor unei familii și format de la numele tatălui cu ajutorul unui sufix special. *Sufix patronimic* = sufix cu ajutorul căruia se formează numele de familie. — Din fr. **patronymique**.

PATRONÍMIE s.f. Ramură a genealogiei care cercetează evoluția numelor după tată într-o familie. — De la **patronim**.

PATRONTAȘ, *patrontașe, s.n.* (Pop.) Cartușieră. — Din germ. **Patrontasche**.

PATRONTÁȘCĂ, *patrontaște, s.f.* (Reg.) Cartușieră. — Contaminare între **patrontaș** și **tașcă**.

PÁTRU num. card., s.n. 1. Num. card. Numărul care, în numărătoare, are locul între trei și cinci și care se indică prin cifrele 4 și IV. ♦ (Cu valoare adjectivală) *Patru scaune*. ♦ *Patru clase* = (în vechea organizare a învățământului) **a**) învățământul elementar; **b**) cursul inferior al liceului. ♦ Expr. *A vorbi* (cu cineva) *între patru ochi* (sau *între patru pereți*) = a vorbi (cu cineva) în taină, fără martori. *În (cele) patru zări* (sau *colțuri, vânturi* etc.) = în toate direcțiile; pretutindeni. ♦ (Cu elipsa substantivului determinat) (Loc. adv.) *Cât patru* = depășind limitele obișnuite; foarte mult. *În patru* = **a**) în patru părți egale, în sferturi; **b**) din patru elemente asemănătoare. (Expr.) *A fi cu ochii în patru* = a fi cu băgare de seamă, a proceda cu multă atenție, a se păzi bine. *A despică* (sau *a tăia*) *firul (de păr) în patru* = a cerceta în mod minuțios, a se ocupa de ceva cu minuțiozitate exagerată, mai mult decât este necesar. (Fam.) *A face pe dracu-n patru* = a-și da toată silința, a depune toate eforturile, a utiliza toate posibilitățile pentru a izbuti într-o acțiune. ♦ (Substantivat, m.) *Scrie un patru pe tablă*. ♦ (Cu valoare de num. ord.) *Pavilionul patru*. ♦ (Intră în componența num. adverbial) *Să mănânci de patru ori*. ♦ (Intră în componența num. multiplicativ) *De patru ori pe atâta*. ♦ (Intră în componența num. distributiv) *Merg câte patru*. 2. S.n. Semn grafic care reprezintă numărul patru (1); notă indicată prin acest semn. — Lat. **quattuor**.

PATRULÁ, *patrulez, vb.* I. Intrans. A parcurge după un anumit program un traseu terestru, aerian sau pe apă, pentru a îndeplini o misiune de cercetare, de pază, de control etc. — Din **patrulă**. Cf. fr. **patrouiller**.

PATRULÁRE, *patrulări, s.f.* Acțiunea de a **patrula** și rezultatul ei; misiune de cercetare, de pază, de recunoaștere, de control etc. — V. **patrula**.

PATRULATÉR, *-Ă, patrolater, s.n., adj.* 1. S.n. Poligon cu patru laturi. ♦ (Adjectival) Care are forma unui poligon cu patru laturi. 2. Adj. (Geom.; în sintagma) *Piramidă* (sau *prismă*) *patrulatéră* = piramidă sau prismă cu baza sau bazele un patrulater. — Din lat. **quadrilaterus**, fr. **quadrilatère** (după *patru*).

PATRULATERÁL, *-Ă, patrolaterali, -e, adj.* (Inv.) În formă de patrulater. — Din fr. **quadrilatéral** (după *patru*).

PATRULÁ, *patrule, s.f.* Subunitate militară care îndeplinește o misiune de cercetare, de pază, de control etc.; persoană care face parte dintr-o astfel de subunitate. ♦ *Patrulă de aviație* = subunitate formată din 3–4 avioane militare. — Din germ. **Patrulle**.

PÁTRULEA, *PÁTRA* num. ord. (De obicei cu valoare adjectivală; precedat de art. „al”, „a”) Care se află între al treilea și al cincilea. — **Patru** + **le + a**.

PATRUNGHIULÁR, *-Ă, patruinghiulari, -e, adj.* (Rar) Care are patru unghieri. — **Patru** + **unghiar** (după lat. *quadragularis*, fr. *quadringulaire*).

PATRUPÉD, *-Ă, patrupezi, -de, adj., s.n.* (Animal) cu patru picioare. — Din fr. **quadrupède**, lat. **quadrupes, -dis** (după *patru*).

PÁTRUSPREZECE num. ord. v. **paisprezece**.

PÁTRUSPREZECELEA, *-CEA* num. ord. v. **paisprezecelea**.

PATRUZÉCI num. ord. Număr care, în numărătoare, are locul între treizeci și nouă și patruzeci și unu și care se indică prin cifra 40 și XL. ⇨ (Cu valoare adjectivală) *Patruzeci de zile*. ⇨ (Compus) *Patruzeci de Sfinți* (sau *de duminici*) = sărbătoare creștină care se celebrează în ziua de 9 martie. ⇨ (Substantivat, m.) *Scrie un patruzeci*. ⇨ (Cu valoare de num. ord.) *Rândul patruzeci*. ⇨ (Intră în componența num. adverbial) *S-a deplasat de patruzeci de ori*. ⇨ (Intră în componența num. multiplicativ) *De patruzeci de ori pe atâta*. ⇨ (Intră în componența num. distributiv) *Câte patruzeci de lei*. — **Patru + zece**.

PATRUZÉCILEA, -ZÉCEA num. ord. (De obicei cu valoare adjectivală; precedat de art. „al”, „a”) Care se află între al treizeci și nouălea și al patruzeci și unulea. — **Patruzeci + le + a**.

PATVAGÓN, patvagoane, s.n. (Înv.) Vagon de bagaje. — Etimologie pop., după germ. *Packwagen*.

PAŢĂCHINĂ, paŕachine, s.f. 1. (Bot.) Verigar. 2. (Fam.) Epitet injurios pentru o femeie vulgară, strident îmbrăcată, cu purtări necuviincioase; epitet pentru o femeie de moravuri uşoare. — Et. nec.

PAŢĂRCĂ s.f. (Reg.) Femeie uşuratică. — Et. nec.

PĂUCĂ, pauce, s.f. (Înv. și reg.) Instrument muzical de percuție; timpan. — Din germ. **Pauke**.

PAULIANĂ adj. (În sintagma *Acțiune pauliană* = acțiune judiciară prin care un creditor poate cere debitorului său rezilierea unui contract, anularea unui act etc. dacă acestea sunt posterioare creanțelor. [Pr.: *pa-u-li-a*]) — Din fr. [action] **paulienne**.

PAUPÉR, -Ă, pauperi, -e, adj. Lipsit de mijloace de existență; ajuns în mizerie, în stare de sărăcie; foarte sărac. — Din lat. **pauper**.

PAUPERISM s.n. Stare de extremă sărăcie în care se află cineva; paupertate. — Din fr. **paupérisme**.

PAUPERITĂTE s.f. v. **paupertate**.

PAUPERIZĂ, pauperizez, vb. I. Tranz. A reduce la stare de sărăcie extremă, la mizerie. — Din fr. **paupériser**.

PAUPERIZĂRE, pauperizări, s.f. Acțiunea de a *pauperiza* și rezultatul ei. — V. **pauperiza**.

PAUPERTĂTE s.f. Stare de extremă sărăcie în care se află cineva; pauperism. ⇨ (leşit din uz) *Act (sau certificat) de paupertate* = act (sau certificat) prin care se atestă că o persoană nu posedă bunuri impozabile. [Var.: **paupertatis** s.f.] — Din lat. **paupertas, -tatis**.

PĂUS s.n. v. **paos**.

PAUŞAL, -Ă, pauşali, -e, s.n., adj. 1. S.n. Sistem de plată pentru o prestație de serviciu, pentru un consum de energie etc. prin fixarea cu aproximație a unei sume globale. 2. Adj. (În sintagmele) *Tarif (sau preț) pauşal* = tarif sau preț care se plătește uniform, stabilit în baza experiențelor sau a unei evaluări. *Asigurare pauşală* = asigurare pentru bunuri, persoane etc. contra plății unei prime de asigurare unice (medie). [Pr.: *pa-u-*] — Din germ. **Pauschale**.

PĂUZĂ, pauze, s.f. 1. Suspendare, oprire temporară a unei acțiuni, a unei mișcări, a unei activități; interval de timp cât durează această întrerupere; repaus. ⇨ Loc. adv. *Fără pauză* = continuu, neîntrerupt. ◆ (La școală) *Recreație¹*. ◆ (La spectacole) *Antract*. 2. (Concr.) Semn muzical, corespunzător valorilor de fraze de note, care se pune pe portativ pentru a indica întreruperea unei fraze muzicale și durata acestei întreruperi. 3. (Concr.) Linie orizontală, mai lungă decât cratima, folosită ca semn de punctuație pentru a indica cititorului o oprire în lectură mai mare decât la virgulă sau pentru a separa două părți deosebite ale unui text. [Pr.: *pa-u-*] — Din lat. **pausa**, fr. **pause**, germ. **Pause**.

PAVĂ, pavez, vb. I. Tranz. A acoperi cu pavaj o stradă, o curte etc.; a executa un pavaj; a pavela. — Din fr. **paver**.

PAVAGIU, pavagii, s.m. (Înv.) Pavator. — **Pava** + suf. **-giu**.

PAVĂJ, pavaje, s.n. Faptul de a pava; (concr.) îmbrăcămintă rutieră alcătuită din materiale în formă de blocuri, așezate pe un pat de nisip sau de mortar așternut pe fundația, pregătită în prealabil, a unui drum, a unei curți etc. — Din fr. **pavage**.

PAVĂNĂ, pavane, s.f. Dans vechi, de origine italiană sau spaniolă, cu ritm și cu mișcări lente și cu caracter ceremonios; melodie după care se execută acest dans. — Din fr. **pavane**.

PAVĂRE, pavări, s.f. Acțiunea de a *pava* și rezultatul ei; pavat¹. — V. **pava**.

PAVĂT¹ s.n. Pavare. — V. **pava**.

PAVĂT², -Ă, pavați, -te, adj. (Despre străzi, curți etc.) Acoperit cu pavaj. — V. **pava**.

PAVATŌR, -OĂRE, pavatori, -oare, s.m. și f. Muncitor calificat care execută pavaje; pavagiu. — **Pava** + suf. **-tor**.

PĂVĂZĂ, paveze, s.f. 1. Scut. ⇨ Expr. *A sta pĂvăză* = a apăra, a feri. *A-și pune mâna (drept) pĂvăză* = a-și ridica mâna în dreptul ochilor (pentru a se

feri de o lumină puternică, de un pericol etc.). 2. Fig. Ocrotire, apărare, sprijin, protecție. — Din pol. **pawez**.

PAVEĂ, pavele, s.f. 1. Bloc, bucată de piatră, de cărămidă, de lemn etc. (de formă cubică), folosită la executarea pavajelor. ⇨ Expr. (Reg.) *A număra pavelele* = a umbla fără rost, a bate străzile. 2. (leşit din uz) Pavaj. — Din fr. **pavé**.

PAVECÉRNITĂ, pavecérnițe, s.f. Slujbă scurtă care se face (la mănăstiri) după vecernie. ◆ Carte care cuprinde rugăciunile și rânduiala acestei slujbe. — Din sl. **pavecérnica**.

PAVELĂ, pavelez, vb. I. Tranz. (Înv.) A pava. — Din **pavea**.

PAVIÁN, paviani, s.m. (La pl.) Gen de maimuțe africane cu botul alungit ca de câine și cu corpul acoperit cu păr lung și rar (*Pavio*); (și la sg.) maimuță care face parte din acest gen. [Pr.: *-vi-an*] — Din germ. **Pavian**.

PAVILIÓN, pavilioane, s.n. 1. Clădire mică, pitorească, situată într-o grădină, într-un parc sau la extremitățile unui edificiu; clădire izolată într-o pădure, pe malul unui lac etc. ◆ Fiecare dintre clădirile de sine stătătoare ale unui ansamblu de clădiri care alcătuiesc o unitate administrativă sau sunt destinate unui singur scop (la spitale, școli, cazărmi etc.). ◆ Cort mare, cu vârful ascuțit, care servea ca locuință căpeteniilor armatei în timpul campaniilor. 2. Drapel arborat de unele autorități portuare pe fațada sediului lor. ◆ Drapel sau steguleț, de formă și de culori diferite, arborat la pupa sau pe catargul unei nave pentru a-i indica apartenența la o anumită țară sau care este folosit pentru anumite semnalizări pe mare. ◆ Stindard al unor organizații, asociații etc., care se înalță la anumite festivalități. 3. Segment cartilaginios, acoperit de piele, care face parte din urechea externă și în care se deschide canalul auditiv; *p. ext.* porțiune dilatată de la extremitatea unui conduct organic. *Pavilionul trompei uterine*. 4. Cornet acustic. 5. Partea largă ca o pălnie a instrumentelor muzicale de suflat. ◆ Pălnie acustică a unui receptor telefonic, a unui megafon etc. [Pr.: *-li-on*] — Din fr. **pavillon**, germ. **Pavillon**.

PAVIMÉNT, pavimente, s.n. Pardoseală a unei încăperi sau pavaj al unei curți interioare, făcute din piatră, mozaic etc., având și o funcție decorativă. — Din lat. **pavimentum**.

PAVLICHIAN, -Ă, pavlichieni, -e, s.m. și f. v. **pavlichian**.

PAVLICHIAN, -Ă, pavlichieni, -e, s.m. și f. Participanți la mișcarea socială antifeudală din sec. VII–IX din Imperiul Bizantin, care, sub haina religioasă, a luptat împotriva inegalității sociale, cerând suprimarea ierarhiei bisericești, simplificarea cultului, abolirea cultului icoanelor etc. [Pr.: *-chi-an*. — Var.: **pavliceán, -ă** s.m. și f.] — Din sl. **pavlikjaninŭ**.

PAVLICHIANCĂ, pavlichience, s.f. Pavlichiană. [Pr.: *-chi-an*] — **Pavlichian** + suf. **-că**.

PAVLOVISM s.n. Orientare în medicină și în psihologie bazată pe descoperirile lui I. P. Pavlov privitoare la activitatea nervoasă superioară. — **Pavlov** (n. pr.) + suf. **-ism**.

PAVLOVIST, -Ă, pavloviști, -ste, adj., s.m. și f. (Adept) al pavlovismului. — Din engl. **pavlovist**.

PAVOÁZ, pavoaze, s.n. Ansamblu de drapele sau de lumini pe care le arborează o navă cu ocazia unor solemnități. — Din fr. **pavois**.

PAVOAZĂ, pavoazez, vb. I. Tranz. A împodobi o sală, o clădire etc. cu steaguri, cu tablouri, cu verdeață etc. în semn de sărbătoare. ◆ P. gener. A împodobi, a orna; a decora, a ornamenta. — Din fr. **pavoiser**.

PAVOAZĂRE, pavoazări, s.f. Acțiunea de a *pavoaza* și rezultatul ei; împodobire, ornare, decorare, ornamentare. — V. **pavoaza**.

PAVOAZĂT, -Ă, pavoazați, -te, adj. (Despre clădiri, săli, nave etc.) Împodobit cu steaguri, tablouri, flori etc. în semn de sărbătoare. — V. **pavoaza**.

PAZARGHIDEÁN, pazarghideni, s.m. (Înv.) Om de afaceri; samsar, misit. — Din tc. **pazara-giden**.

PAZARLÁC, pazarlácuri, s.n. (Înv.) Afacere comercială; negustorie, trafic. — Din tc. **pazarlık**.

PAZĂRNIC, pazarnici, s.n. (Înv.) Polițai însărcinați cu paza unei piețe, a unui târg. — **Pazar** (înv. „bazar”) + suf. **-nic**.

PĂZĂ, paze, s.f. Acțiunea de a păzi; mijloc prin care se asigură păzirea. ⇨ Loc. adj. *De pază* = însărcinat cu paza; de gardă. ⇨ Loc. adv. *În paza (cuiva)* = în grija, în seama cuiva. ◆ (Concr.) Persoană sau grup de persoane însărcinate să păzească pe cineva sau ceva; paznic, gardă. — Din **păzi** (derivat regresiv).

PĂZIE, pazii, s.f. Scândură (ornamentală) așezată vertical la capătul din afară al căpriorilor unui acoperiș cu streșină pentru a ascunde capetele acestora. ◆ Marginea verticală a unui cofraj. ◆ Fâșie de tablă așezată la intersecția unei învelitori cu un zid, pentru a împiedica pătrunderea apei prin rostul de la intersecție. — Cf. p.ă.zi.

PĂZNIC, *paznici*, s.m. 1. Cel care păzește; păzitor, strajă, gardian. 2. (Înv.) Membru al consiliului comunal însărcinat cu strângerea impozitelor. — **Pază** + suf. *-nic*.

PAZVANGIU, *pazvangiu*, s.m. (Înv.) Ostaș din trupele rebele ale lui Pazvantoglu (Pazvan-Oglu), care făceau dese incursiuni de pradă în Țara Românească, la sfârșitul sec. XVIII și începutul sec. XIX; *p. ext.* hoț, tâlhar, pungăș; pazvant, pazvantlău, pazvantoglu. — **Pazvant** + suf. *-giu*.

PAZVANT, *pazvanți*, s.m. (Înv.) Pazvangiu. — Din n. pr. **Pazvant**[oglu].
PAZVANTLĂU, *pazvantlăi*, s.m. (Înv.) Pazvangiu. [Var.: **pazvantliu** s.m.] — **Pazvant** + suf. *-lău*.

PAZVANTLIU s.m. v. **pazvantlău**.
PAZVANTOGLU, *pazvantoglu*, s.m. (Înv.) Pazvangiu. — Din n. pr. **Pazvantoglu**.

PĂCĂLĂ, (1) *păcălă*, s.m., (2) *păcăle*, s.f. 1. S.m. Om glumet, poznaș, care se ține de farse. 2. S.f. (Reg.) Păcăleală. — Din **păcăli** (derivat regresiv).

PĂCĂT, *păcate*, s.n. 1. Călcarea a unei legi sau a unei porunci bisericesti, abatere de la o normă (religioasă); fărâdelege; *p. gener.* faptă vinovată, greșeală, vină. ⇨ **Păcatul strămoșesc** (sau *originar*) = (în concepția religiei creștine) greșeala de a fi încălcat interdicția divină de a nu gusta din pomul cunoașterii binelui și a răului, fapt care a atras alungarea neamului omenesc din rai și pierderea stării paradiziace. **Păcat capital** = păcat considerat de biserică fundamental și din care ar izvorî toate celelalte păcate. ⇨ Loc. adj. și adv. *Cu păcat* = greșit; nedrept, vinovat, neîngăduit, oprit. **Fără (de) păcat** = nevinovat, corect, drept, legiuit. ⇨ Expr. *A-și face păcat(e) cu cineva* = a face o faptă rea în dauna cuiva, a oropsi, a nedreptăți pe cineva. *A intra (sau a cădea) în păcat(e)* = a comite o faptă condamnabilă, a greși. *A-și spăla păcatul (sau păcatele)* = a ispăși o greșeală, o vină. *Lasă-mă păcatelor mele (sau lasă-l păcatelor lui etc.)* sau *la păcatele!* = lasă-mă (sau lasă-l etc.) în pace! **Păcatele mele (sau tale etc.)!** = vai de mine (sau de tine etc.)! *A trage păcatul (sau păcatele) cuiva* = a) a suporta consecințele greșelii altuia; b) a fi ispitit, tentat să facă ceva. *A vorbi cu păcat* = a aduce învinuiri nedrepte, a greși, a se face vinovat spunând lucruri neadevărate. (*E) păcat (de Dumnezeu)* sau *e mai mare păcat (ul)* = nu se cuvine, nu e drept, nu e bine. ◆ (Înv. și pop.) Canon, osândă, primită pentru ispășirea unei vini. 2. Cusur, defect, scădere; slăbiciune, patimă, viciu. 3. Întâmplare rea; nenorocire, năpastă, pacoste, necaz. ⇨ Loc. adv. *Din păcate* = din nenorocire, spre regretul cuiva. ⇨ Expr. *A-l împinge (sau a-l îndemna, a duce) pe cineva păcatul (sau păcatele) să...* (sau *de...*) = a simți un imbold spre ceva oprit, a fi îndemnat de un cuget rău, de o slăbiciune. (Exclamativ.) *Mai știi păcatul!* = cine ar putea ști? se prea poate. *Păcat că...* (sau *de...*)! = îmi pare rău că... (sau *de...*); e regretabil că... *Ce păcat!* = cât îmi pare de rău! 4. (Eufemistic) Diavol, drac, naiba. ⇨ Expr. *Al păcatelor* = al naibii, teribil, strașnic, cumplit, grozav. *Ce păcatul?* sau *ce păcatele?* = ce naiba? ce dracu? *Ba pe păcatele!* = ba pe naiba! atât mai trebuie! — Lat. **peccatum**.

PĂCĂLEALĂ, *păcăleli*, s.f. Glumă, farsă, șotie; păcălire, păcălitor. — **Păcăli** + suf. *-eală*.

PĂCĂLI, *păcălesc*, vb. IV. Tranz. A induce pe cineva în eroare, printr-o viclenie sau printr-o minciună, pentru a trage un folos sau pentru a se amuza; a înșela, a amăgi, a trage pe sfoară. ◆ Refl. A-și greși socotelile; a aprecia greșit, a se înșela. — Et. nec.

PĂCĂLICI, *păcălici*, s.m. Persoană care are obiceiul să păcălească, să facă farse. ◆ Numele unui joc de copii care se joacă cu un set de cărți de joc speciale, în care pierde cel care rămâne cu singura carte fără pereche. — **Păcăli** + suf. *-ici*.

PĂCĂLIRE, *păcăliri*, s.f. Acțiunea de a (se) **păcăli** și rezultatul ei; păcăleală, păcălit¹. — V. **păcăli**.

PĂCĂLIT¹ s.n. Păcălire. — V. **păcăli**.
PĂCĂLIT², *-Ă, păcăliți, -te*, adj. Înșelat, tras pe sfoară. — V. **păcăli**.
PĂCĂLITĂTOR, *-OARE, păcălitori, -oare*, adj. Care păcălește. — **Păcăli** + suf. *-tor*.

PĂCĂLITURĂ, *păcălituri*, s.f. Păcăleală. — **Păcăli** + suf. *-tură*.
PĂCĂNEALĂ, *păcăneli*, s.f. Păcănire. — **Păcăni** + suf. *-eală*.

PĂCĂNI, *păcănesc*, vb. IV. Intrans. A produce un zgomot scurt, repetat și sacadat; a țâcăni, a pocni. — **Pac¹** + suf. *-ăni*.

PĂCĂNIRE, *păcăniri*, s.f. Acțiunea de a **păcăni** și rezultatul ei; zgomot scurt, repetat și sacadat; păcănit, păcănitură, păcăneală. — V. **păcăni**.

PĂCĂNIT, *păcănituri*, s.n. Păcănire. — V. **păcăni**.
PĂCĂNITURĂ, *păcănituri*, s.f. Păcănire. — **Păcăni** + suf. *-tură*.

PĂCĂTÓS, *-OASĂ, păcătoși, -oase*, adj. (Adesea substantivat) 1. Care are multe păcate, care se face vinovat de călcarea unor norme; *p. ext.* ticălos, rău, afurisit, nemernic. ◆ Care aduce neplăceri, plin de cusururi;

supărător; defavorabil; defectuos; de proastă calitate. 2. Vrednic de milă; nenorocit; nevoiaș. — **Păcat** + suf. *-os*.

PĂCĂTOȘENIE, *păcătoșenii*, s.f. Faptul de a fi păcătos (1); faptă de om păcătos; stare de decădere; ticăloșie; nemernicie, păcătoșie. ◆ Mizerie. — **Păcătos** + suf. *-enie*.

PĂCĂTOȘI, *păcătoșesc*, vb. IV. Refl. (Pop. și fam.) A deveni păcătos, a se ticăloși, a se strica; a decădea. — De la **păcătos**.

PĂCĂTOȘIE, *păcătoșii*, s.f. Păcătoșenie. — **Păcătos** + suf. *-ie*.

PĂCĂTUÎ, *păcătuiesc*, vb. IV. Intrans. A comite un păcat (1); a greși. — **Păcat** + suf. *-ui*.

PĂCĂTUIRE, *păcătuiri*, s.f. Acțiunea de a **păcătui** și rezultatul ei. — V. **păcătui**.

PĂCÎȘĂ s.f. v. **pacișă**.
PĂCÎRNITĂ, *păcârnițe*, s.f. Vas de lemn sau de scoarță de copac în care se ține păcura pentru uns roțile căruței. — **Păcură** + suf. *-orniță*.

PĂCUINĂ, *păcuini*, s.f. (Reg.) Oaie. — Lat. **pecuina**.
PĂCURĂR¹, *păcurari*, s.m. (Înv. și reg.) Păstor, cioban. — Lat. **pecorarius**.

PĂCURĂR², *păcurari*, s.m. (Reg.) Muncitor care se ocupă cu extragerea păcurii. ◆ Negustor ambulant care vindea păcură (și petrol lampant) prin sate; găzar. — **Păcură** + suf. *-ar*.

PĂCURĂ s.f. Lichid vâcos, negru sau brun-închis, rămas de la distilarea țiteiului, care se folosește drept combustibil și ca materie primă la fabricarea motorinei grele, a uleiurilor minerale, a asfaltului și a altor produse; țitei brut. — Lat. **picula**.

PĂCURĂRĂȘI, *păcurărași*, s.m. (Pop.) Diminutiv al lui **păcurar¹**; păcurărel. — **Păcurar¹** + suf. *-aș*.

PĂCURĂRĂREL, *păcurărei*, s.m. (Pop.) Păcurăraș. — **Păcurar¹** + suf. *-el*.

PĂCURĂRĂESC, *-EASCĂ, păcurărești*, adj. (Înv. și reg.) Care aparține păcurarului¹, privitor la păcurar¹; ciobănesc, păstoresc. — **Păcurar¹** + suf. *-esc*.

PĂCURĂRĂȘTE adv. (Înv. și reg.) Ca păcurarii¹; ciobănește. — **Păcurar¹** + suf. *-ește*.

PĂCURĂRI, *păcurăresc*, vb. IV. Intrans. și tranz. (Înv. și reg.) A ciobăni, a păstori. — Din **păcurar¹**.

PĂCURĂRIE, *păcurării*, s.f. (Înv. și reg.) Îndeletnicirea păcurarului¹; ciobănie. — **Păcurar¹** + suf. *-ie*.

PĂCURĂRIȚ s.n. (Reg.) Faptul de a **păcurări**; păstorie, păstorie. — V. **păcurări**.

PĂCURĂRIȚĂ, *păcurărițe*, s.f. (Înv. și reg.) Soția păcurarului¹; ciobăniță, păstoriță. — **Păcurar¹** + suf. *-iță*.

PĂCURĂRIU, *-IE, păcurii*, adj. (Rar) De culoarea păcurii; negru. — **Păcură** + suf. *-iu*.

PĂCURÓS, *-OASĂ, păcuroși, -oase*, adj. (Rar) Care conține păcură; care seamănă cu păcura. — **Păcură** + suf. *-os*.

PĂDUCÉL, *păducei*, s.m. 1. Arbust sau arbore spinos din familia rozaceelor, cu frunze crestate, cu flori albe dispuse în buchețele, cu fructe comestibile, care se cultivă și ca plantă ornamentală (*Crataegus monogyna*). 2. Insectă parazită care trăiește pe plante sau pe corpul unor mamifere (*Leptus autumnalis*). 3. (Pop.) Boală de piele care se manifestă prin mâncărimi pe tălpi sau între degetele picioarelor. — Lat. ***peducellus**.

PĂDUCHE, *păduchi*, s.m. 1. Nume generic dat mai multor specii de insecte parazite care trăiesc pe corpul oamenilor și al unor animale (*Pediculus*). ◆ Epitet dat unui om care nu muncește și trăiește din munca altuia; parazit. 2. Nume dat unor insecte parazite care trăiesc pe frunzele, ramurile sau tulpinile plantelor, hrănindu-se pe seama acestora. 3. Compus: *păduche-de-lemn* = ploșniță. — Lat. **peduculus**.

PĂDUCHEĂ, *păduchez*, vb. I. Tranz. și refl. (Pop.) A îndepărta păduchia (1) din păr, de pe corp sau de pe haine; a (se) despăduchea. [Var.: **păduchf** vb. IV] — Din **păduche**.

PĂDUCHERNIȚĂ, *păduchernițe*, s.f. 1. Locuință în care mișună păduchia (1); *p. ext.* locuință murdară, sărăcăcioasă. 2. Plantă erbacee din familia cruciferelor, cu miros urât, cu flori fără petale, folosită la țară pentru stărpirea ploșnițelor (*Lepidium ruderales*). [Pl. și: **păducherniți**] — **Păduche** + suf. *-erniță*.

PĂDUCHI vb. IV v. **păduchea**.

PĂDUCHIÓS, *-OASĂ, păduchioși, -oase*, adj. Care are păduchi (1), plin de păduchi; *p. ext.* murdar, nespălat; *fig.* sărac, nevoiaș. — **Păduche** + suf. *-os*.

PĂDURĂR, *pădurari*, s.m. Persoană însărcinată cu paza unei păduri. — **Pădure** + suf. *-ar*.

PĂDURĂȚ, *-Ă, pădurați, -te*, adj. (Rar) Împădurit. — **Pădure** + suf. *-at*.

PĂDURĂȚIC, -Ă, *pădurăȚici, -ce*, adj. 1. Care crește sau trăiește în pădure: pădureț, sălbatic. 2. Acoperit cu păduri; păduros, împădurit. — **Pădure** + suf. *-atic*.

PĂDURĂRIE¹ s.f. Ocupația pădurarului; pădurărit (1). — **Pădurar** + suf. *-ie*.

PĂDURĂRIE² s.f. (Înv.) Silvicultură. — **Pădure** + suf. *-ărie*.

PĂDURĂRIȚ s.n. 1. Ocupația pădurarului, viața de pădurar; pădurărie¹. 2. (Rar) Silvicultură. 3. (Înv.) Impozit plătit de proprietarii de pădure. — **Pădure** + suf. *-ărit*.

PĂDURE, *păduri*, s.f. Întindere mare de teren acoperită de copaci; mulțime densă de copaci crescuți în stare sălbatică, în care predomină una sau mai multe specii, pe lângă care se mai află arbuști, plante erbacee, mușchi etc., precum și diferite specii de animale. ⇨ Loc. adj. *Din sau de (la) pădure = a* (despre plante și animale) sălbatic; *b*) *fig.* (despre oameni) fără maniere, necivilizat, necivilizat. ⇨ Expr. *Parcă ar fi născut (sau crescut) în pădure*, se spune despre o persoană cu o comportare urâtă, lipsită de educație. *A căra lemne în pădure* = a face un lucru inutil. ♦ Fig. (Urmat de determinări) Grămadă mare de obiecte de același fel (de obicei în poziție verticală) care acoperă o suprafață. — Lat. *padule*.

PĂDUREAN, -Ă, *pădureni, -e*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care ține de pădure, privitor la pădure; de la pădure, care trăiește sau se găsește în pădure. 2. S.m. și f. Persoană care trăiește într-o regiune de pădure sau de munte ori este originară de acolo. — **Pădure** + suf. *-ean*.

PĂDUREANCA, *pădurence*, s.f. Femeie care trăiește într-o regiune de pădure sau de munte ori este originară de acolo. — **Pădurean** + suf. *-că*.

PĂDUREȚ, -EĂȚĂ, *pădureți, -e*, adj. 1. (Despre plante, pomi fructiferi) Care crește în pădure sau într-un loc necultivat; sălbatic. ♦ (Despre fructe) Produs de un arbore pădureț (1); nealtoi; *p. ext.* cu gust acru, astrigent. ⇨ Expr. *A se sătura* (de cineva sau de ceva) *ca de mere pădurețe* = a fi foarte plictisit (de cineva sau de ceva), a nu mai putea suferi. 2. (Rar; despre animale) Care trăiește în pădure; sălbatic. ♦ Fig. (Despre oameni) Ursuz, retras, sălbatic. — **Pădure** + suf. *-eț*.

PĂDURICE, *pădurici*, s.f. Diminutiv al lui *pădure*; pădurică. — **Pădure** + suf. *-ice*.

PĂDURIȘTE, *pădurishi*, s.f. (Rar) Pădure (rară). — **Pădure** + suf. *-iște*.

PĂDURIȚĂ, *pădurite*, s.f. Pădurice. — **Pădure** + suf. *-iță*.

PĂDURÓS, -OĂSĂ, *pădurosi, -oase*, adj. (Despre regiuni, dealuri, munți, terenuri) Acoperit cu păduri, bogat în păduri; împădurit. — **Pădure** + suf. *-os*.

PĂFTĂLUTĂ, *păftăluțe*, s.f. (Pop.) Diminutiv al lui *pafta*. — **Pafta** + suf. *-ăluță*.

PĂFUGĂ, *păfug*, vb. I. Tranz. (Reg.) A fugări, a alunga. [Var.: *pefugă* vb. I] — **Pe** + *fugă*.

PĂGÂN, -Ă, *păgâni, -e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care se închină zeilor sau idollor; idolatru; *p. ext.* nume dat de creștini celor care sunt de altă religie; *p. restr.* turc, mahomedan. 2. S.m. și f. Nume dat de creștini persoanelor care nu au nicio religie, care nu cred în Dumnezeu sau care nu au primit botezul; ateu. 3. Adj. Care aparține cultului idollor sau zeilor; *p. restr.* turcesc. 4. S.m. și f. Persoană care se abate de la dogmele religiei (creștine); eretic. 5. S.m. și f. Fig. Om rău la suflet, crud, nemilos. ♦ Adj. Pățimaș, sălbatic, cumplit. — Lat. *paganus*.

PĂGÂNĂTĂTE s.f. 1. Păgânism. 2. Mulțime de păgâni; păgânie; *p. restr.* mulțime de turci; turcime. — **Păgân** + suf. *-ătate*.

PĂGĂNESC, -EASCĂ, *păgânești, -e*, adj. Care aparține păgânilor sau păgânismului, privitor la păgâni sau la păgânism; *p. restr.* turcesc. — **Păgân** + suf. *-esc*.

PĂGĂNEȘTE adv. Ca păgâni, în felul păgânilor; *fig.* fără milă, în mod necruțător. — **Păgân** + suf. *-ește*.

PĂGĂNÍ, *păgănesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) converti la păgânism; *p. ext.* a face să devină sau a deveni ateu; *p. restr.* a (se) turci. — Din *păgân*.

PĂGĂNÍE, (2) *păgânie*, s.f. (Înv.) 1. Păgânism. 2. Faptă de păgân, nelegiuire, fărâdelege. — **Păgân** + suf. *-ie*.

PĂGĂNÍME s.f. Totalitatea păgânilor; mulțime de păgâni; păgânătate; *p. restr.* turcime. — **Păgân** + suf. *-ime*.

PĂGĂNÍSM s.n. Denumire dată reprezentărilor religioase politeiste din vechile culte. ♦ (Pentru iudei, creștini și musulmani) Orice religie nemonoteistă. ♦ (Pentru creștini) Orice altă religie. — **Păgân** + suf. *-ism*.

PĂGUBAȘ, -Ă, *păgubași, -e*, s.m. și f. Persoană care a suferit o pagubă. ⇨ Loc. vb. *A lăsa* (pe cineva) *păgubaș* = a provoca (cuiva) o pierdere; a păgubi. *A fi* (sau *a rămâne*) *păgubaș* = a pierde ceva, a fi (sau a rămâne) în pagubă; a păgubi. ⇨ Expr. *A se lăsa păgubaș* (de cineva sau de ceva) = a renunța (la cineva sau la ceva). — **Pagubă** + suf. *-aș*.

PĂGUBÍ, *păgubesc*, vb. IV. Intrans. A suferi o pagubă, a fi lipsit de un bun sau de un câștig. ♦ Tranz. A pricinui cuiva o pagubă; a lipsi pe cineva de un câștig sau de un bun al său. — Din *pagubă*.

PĂGUBÍRE, *păgubiri*, s.f. Faptul de a *păgubi*. — V. *păgubi*.

PĂGUBÍȚ, -Ă, *păgubiți, -te*, adj. Care a suferit o pagubă. — V. *păgubi*.

PĂGUBÍTÓR, -OÁRE, *păgubitori, -oare*, adj. Care aduce sau provoacă o pagubă sau un prejudiciu; stricător, dăunător. — **Păgubi** + suf. *-tor*.

PĂGUBÓS, -OĂSĂ, *păguboși, -oase*, adj. Care suferă mereu pagube, care nu are noroc în ceea ce întreprinde; ghinionist. — **Pagubă** + suf. *-os*.

PĂHÁR s.n. v. *pahar*.

PĂHÁRÁȘ, păhărașe, s.n. (Pop.) Păhărel. — **Pahar** + suf. *-aș*.

PĂHÁRÉL, păhărele, s.n. Diminutiv al lui *pahar*; păhăraș, păhăruș, păhăruț. — **Pahar** + suf. *-el*.

PĂHÁRNICEÁSĂ, păhărnicese, s.f. Soția paharnicului. — **Paharnic** + suf. *-easă*.

PĂHÁRNICÉL, păhărnicei, s.m. Boier de rang inferior, subaltern al paharnicului. — **Paharnic** + suf. *-el*.

PĂHÁRNICÍE s.f. 1. Demnitatea sau slujba de paharnic. 2. Bir (încasat de păhărnicei) de pe vinul vândut. — **Paharnic** + suf. *-ie*.

PĂHÁRÚȘ, păhărușe, s.n. (Pop.) Păhărel. — **Pahar** + suf. *-uș*.

PĂHÁRÚȚ, păhăruțe, s.n. Păhărel. — **Pahar** + suf. *-uț*.

PĂÍ adv. v. *apoi*.

PĂÍÁJEN s.m. v. *păianjen*.

PĂÍÁJEN, *păianjeni*, s.m. 1. (La pl.) Grup de animale arahnide, caracterizate prin cefalotorace cu opt picioare lungi și cu abdomenul neșegmentat, care se hrănesc cu insecte mici, prinse de obicei într-o pânză subțire țesută de ele cu ajutorul unui lichid cleios pe care îl secretă; (și la sg.) animal care face parte din acest grup. 2. (La pl.) Pânză de păianjen (1); păienjenis. 3. Unealtă folosită pentru prinderea și extragerea pieselor de dimensiuni mici sau a bucăților de cablu rămase într-o sondă. 4. (Sport) Fiecare dintre colțurile de sus ale porții la fotbal, handbal, polo sau hochei. 5. (Reg.) Prăjină care se așază pe vârful clăilor, al stogurilor sau al acoperișurilor de paie ca să le apere de vânt. [Pr.: *pă-ian-*. — Var.: (reg.) *păiájen*, *paíájen*, *painjen*, *paingán*, *páinjen*, *páinjin*, s.m.] — Din sl. **paiončina*. Cf. bg. *pajašina*.

PĂÍENJENÍ, *păienjenesc*, vb. IV. Refl. și intrans. A (se) împăienjeni. [Pr.: *pă-ien-*. — Var.: (reg.) *páinjení*, *páinjiní*, *painjení*, *paingíní* vb. IV] — Din *păianjen*.

PĂÍENJENÍRE s.f. Acțiunea de a (se) *păienjeni* și rezultatul ei; împăienjenire. [Pr.: *pă-ien-*. — Var.: (reg.) *páinjenire*, *painjenire* s.f.] — V. *păienjeni*.

PĂÍENJENÍȘ, păienjenisuri, s.n. Pânză țesută de păianjen. ♦ Fig. Desiș, rețea, împletitură. [Pr.: *pă-ien-*. — Var.: (reg.) *páinjeníș*, *páinjeníș*, *paianjeníș*, *paingeniș*, *páingániș* s.n.] — **Păianjen** + suf. *-iș*.

PĂÍENJENÍȚ, -Ă, *păienjenite, -te*, adj. 1. Acoperit cu păienjenis. 2. Fig. (Despre vedere, ochi) Lipsit de claritate; încetșosat, tulbure. [Pr.: *pă-ien-*. — Var.: (reg.) *páinjenát, -ă*, *páinjinít, -ă*, *páinjenít, -ă*, adj.] — V. *păienjeni*.

PĂÍER, păiere, s.n. (Reg.) Saltea umplută cu paie sau cu fân. — **Paie** + suf. *-ar*.

PĂÍNGÁNÍȘ s.n. v. *păienjenis*.

PĂÍNJEN s.m. v. *păianjen*.

PĂÍNJIN s.m. v. *păianjen*.

PĂÍNJENÁT, -Ă adj. v. *păienjeni*.

PĂÍNJENÍ vb. IV v. *păienjeni*.

PĂÍNJENÍRE s.f. v. *păienjenire*.

PĂÍNJENÍȘ s.n. v. *păienjenis*.

PĂÍNJENÍȚĂ, păinjenite, s.f. (Rar) Femela păianjenului (1). [Pr.: *pă-in-*] — **Păinjen** + suf. *-iță*.

PĂÍNJINÁR, păinjinari, s.m. (Rar) Păienjenis. [Pr.: *pă-in-*] — **Păinjin** + suf. *-ar*.

PĂÍNJINÍ vb. IV v. *păienjeni*.

PĂÍNJINÍȚ, -Ă adj. v. *păienjeni*.

PĂÍOARĂ, păioare, s.f. (Reg.) Țesătură fină de in, de bumbac sau de mătase; vâl subțire. [Pr.: *pă-ia-*] — Lat. *palliola*.

PĂÍÓS, -OĂSĂ, *păioși, -oase*, adj., s.f. 1. Adj. (Despre plante) Care are tulpina un pai; (despre culturi) care este format din astfel de plante. 2. S.f. (Mai ales la pl.) Cereala a cărei tulpină este pai. — **Pai** + suf. *-os*.

PĂÍȘ, păișuri, s.n. 1. Cantitate mare de paie. 2. (Pop.) Nume generic dat mai multor specii de păioase care se găsesc în vegetația pajiiștilor naturale. — **Pai** + suf. *-iș*.

PĂÍȘÓR, păișoare, s.n. (Reg.) 1. Păiuș (1). 2. Bețișor cu ajutorul căruia se innegresc sprâncenele. — **Pai** + suf. *-ișor*.

PĂIUȘ, *păiușe*, s.n. 1. Diminutiv al lui *pai*; păioș, păiuț (1). 2. (Pop.) Nume generic dat mai multor specii de graminee care se găsesc în vegetația pajștilor naturale. [Pl. și: *păiușuri*] — **Pai** + suf. -uș.

PĂIUȘCĂ s.f. Mică plantă erbacee din familia gramineelor, cu florile dispuse în spiculețe mici (*Festuca pseudovina*). — **Pai** + suf. -ușcă.

PĂIUȚ, *păiuțe*, s.n. 1. Păiuș (1). 2. (Reg.) Băț de chibrit. — **Pai** + suf. -uț.

PĂLĂLĂIE, *pălălăie*, s.f. Flacăra mare; vălvătaie. — Din **pălălăi**. Cf. *vălvătaie*.

PĂLĂLĂI, *pălălăiesc*, vb. IV. 1. Intrans. (Despre foc; la pers. 3) A arde cu flacăra mare; a se întinde, a se răspândi. 2. Intrans. și tranz. Fig. (Pop.) A flutura, a fâlfâi. — **Pală**¹ + suf. -ălăi.

PĂLĂMAR¹, *pălămari*, s.m. (Reg.) Paracliser. — Din ucr. **palamar**.

PĂLĂMAR², *pălămare*, s.n. (Pop.) Odgon, parâmă. [Var.: **pălmăr** s.n.] — Din tc. **palamar**, ngr. **palamar**.

PĂLĂMIDĂ¹, *pălămide*, s.f. 1. Plantă erbacee perenă din familia compozitelor, cu tulpină înaltă, cu rădăcini adânci, cu frunzele întregi sau crenate, acoperite pe margini cu spini, care este foarte vătămătoare pentru semănături (*Cirsium arvense*). 2. Plantă erbacee bienală din familia compozitelor, cu frunze spinoase, păroase și cu flori roșii (*Carduus crispus*). — Din bg. **palamida**.

PĂLĂMIDĂ², *pălămide*, s.f. Pește marin răpitor, de forma unui fus gros, cu spatele albastru, cu solzi mici și cu numeroși dinți pe fălci (*Sarda sarda*). ⇨ Compus: *pălămidă-de-baltă* = pește mic cu corpul acoperit cu plăci osoase și cu spini (*Pungitius platygaster*). — Din ngr. **palamida**.

PĂLĂRIE, *pălării*, s.f. 1. Obiect folosit pentru acoperirea capului, format dintr-o calotă de păsă, de paie, de pânză etc. (cu boruri). ⇨ Expr. (Fam.) *A lovi* (sau *a plezni*) (pe cineva) *în pălărie* = a spune cuiva o vorbă înțepătoare, a da cuiva o veste neașteptată și neplăcută. 2. P. anal. Partea superioară, în formă de pălărie (1), a unor ciuperci. ◆ Discul florii-soarelui, în care sunt înfipite semințele. ◆ Abajur. ◆ Căpăcel de metal de la o lampă cu petrol, cu o deschizătură prin care iese fitilul. 3. Compus: (Bot.) *pălăria-șarpelui* = ciupercă otrăvitoare cu pălăria (2) roșie cu pete albe (*Amanita muscaria*); *pălăria-cucului* = plantă erbacee din familia geraniaceelor, cu flori roșii-brune sau violet-închis, folosită ca plantă medicinală (*Geranium phaneum*). 4. (Geol.; în sintagma) *Pălărie de fier* = zonă superficială oxidată a unui zăcămint metalifer. — Et. nec.

PĂLĂRIER, *pălării*, s.m. Persoană care confecționează, repară, curăță sau vinde pălării. [Pr.: -ri-er] — **Pălărie** + suf. -er.

PĂLĂRIOARĂ, *pălărioare*, s.f. Diminutiv al lui *pălărie*; pălăriuță. [Pr.: -ri-oa] — **Pălărie** + suf. -ioară.

PĂLĂRIUȚĂ, *pălăriuțe*, s.f. Pălărioară. [Pr.: -ri-u] — **Pălărie** + suf. -uță.

PĂLĂVĂTIC, *-Ă, pălăvatici*, -ce, adj. (Reg.) 1. Nemernic, ticălos. 2. Zănat, ușuratic. ◆ (Substantivat) Persoană care vorbește anapoda, fără rost; palavragiu. — Cf. bg. *palavrag* „neastâmpărat”.

PĂLĂVRĂGEALĂ, *pălăvrăgeali*, s.f. Faptul de a *pălăvrăgi*; vorbărie, trâncăneală, flecăreală, pălăvrăgit. [Var.: **palavrageală** s.f.] — **Pălăvrăgi** + suf. -eală.

PĂLĂVRĂGII, *pălăvrăgesc*, vb. IV. Intrans. A spune lucruri fără importanță, a vorbi mult și fără rost; a flecări, a trâncăni. [Var.: **palavragi** vb. IV] — Din **palavragiu** (derivat regresiv).

PĂLĂVRĂGII s.n. (Rar) Pălăvrăgeală. — V. **pălăvrăgi**.

PĂLĂI, *pălesc*, vb. IV. (Pop.) 1. Tranz. și refl. A (se) izbi, a (se) lovi, a (se) ciocni. ◆ (Inv.) A (se) ataca (cu armele). ◆ Tranz. Fig. (Despre stări psihice sau fizice) A cuprinde pe neașteptate, a năpădi, a copleși. 2. Tranz. și intrans. (Despre surse de căldură) A arde, a dogori, a pâri. ◆ Refl. (Reg.) A se încălzi la soare, la foc etc. 3. Intrans. și refl. (Despre plante) A se ofili, a se usca, a se îngălbeni (de frig, de arșiță etc.). ⇨ Tranz. *Soarele păleşte plantele*. — Din sl. **paliti**.

PĂLĂI, *pălesc*, vb. IV. Intrans. 1. A deveni palid, a se îngălbeni la față (de emoție, din cauza unei boli etc.). 2. (Despre surse luminoase) A-și pierde strălucirea, a se stinge. — Din fr. **palir**.

PĂLIMĂR¹, *pălimare*, s.n. 1. Stâlp de pridvor sau de prispă, care susține streășina acoperișului. 2. Împrejmuire de scânduri la prispa unei case țărănești, la un balcon, la un pod etc.; parmaclăc, balustradă (la un balcon). ◆ (Inv.) Întăritură, parapet. 3. Pridvor, cerdac; foisor. — Et. nec.

PĂLIMĂR² s.n. v. **pălămar²**.

PĂLINCĂ s.f. v. **palincă**.

PĂLINCĂUȚĂ s.f. (Reg.) Diminutiv al lui *palincă*. [Var.: **palincăuță** s.f.] — **Palincă** + suf. -uță.

PĂLIRE¹ s.f. Acțiunea de a *pălăi* și rezultatul ei. — V. **pălăi**¹.

PĂLIRE² s.f. Faptul de a *pălăi*; paloare, paliditate. — V. **pălăi**².

PĂLIȘ adv. (Reg.) Pieziș. — **Pălăi**¹ + suf. -iș.

PĂLIT¹, *-Ă, păliți*, -te, adj. (Despre plante) Îngălbenit, ofilit, veștejit (de arșiță, de vânt, de frig etc.). — V. **pălăi**¹.

PĂLIT², *-Ă, păliți*, -te, adj. 1. (Despre oameni) Palid. 2. (Despre lumină sau corpuri luminoase) Lipsit de strălucire; stins. — V. **pălăi**².

PĂLITURĂ, *pălituri*, s.f. Lovitură, izbitură. ◆ Urmă de lovitură; contuzie, rană. — **Pălăi**¹ + suf. -tură.

PĂLIUR, *păliuri*, s.m. Arbust spinos de origine mediteraneană, din al cărui lemn greu, dur și elastic se fac cozi de unelte (*Paliurus spina-christi*). — Din lat. **Paliurus**, denumirea științifică a plantei.

PĂLMĂR, *pălmare*, s.n. Mănușă specială de piele, de cauciuc, de material plastic etc., folosită pentru protecția palmei¹ (1) în diverse locuri de muncă. — **Palmă**¹ + suf. -ar.

PĂLMĂȘ, *-Ă, pălmași*, -e, s.m. și f. Țăran sărac, fără vite de muncă și fără inventar agricol, care își câștiga existența muncind cu brațele la alții. ⇨ (Adjectival) *Țăran pălmaș*. — **Palmă**¹ + suf. -aș.

PĂLMÎȚĂ, *pălmîțe*, s.f. Pălmuță. — **Palmă**¹ + suf. -iță.

PĂLMUI, *pălmuiesc*, vb. IV. Tranz. A lovi pe cineva cu palma¹ (1) peste obraz, a da cuiva palme¹. — **Palmă**¹ + suf. -ui.

PĂLMUIRE, *pălmui*, s.f. Acțiunea de a *pălmui*. — V. **pălmui**.

PĂLMUIȚĂ, *-Ă, pălmuiți*, -te, adj. Care a fost lovit cu palma¹ (peste obraz). — V. **pălmui**.

PĂLMUȚĂ, *pălmute*, s.f. Diminutiv al lui *palmă*¹ (1); pălmîță. — **Palmă**¹ + suf. -uță.

PĂLOȘEL, *păloșele*, s.n. (Pop.) Diminutiv al lui *paloș*. — **Paloș** + suf. -el.

PĂLTINĂȘ, *păltinași*, s.m. (Pop.) Diminutiv al lui *păltin*; păltinel, păltior (1). — **Păltin** + suf. -aș.

PĂLTINEL, *păltinei*, s.m. (Pop.) Păltinaș. — **Păltin** + suf. -el.

PĂLTINIȘ, *păltinișuri*, s.n. Pădure sau deșeu de păltini. — **Păltin** + suf. -iș.

PĂLTIOR, *păltiori*, s.m. 1. (Pop.) Păltinaș. 2. Coacăz sălbatic, cu fructe roșii și acre; pomușoară (*Ribes petraeum*). [Pr.: -ti-or] — **Păltin** + suf. -ior.

PĂMĂTUF, *pămătufuri*, s.n. Mănunchi făcut din fire de păr, din pene, din fâșii de pânză etc. prinse de un mâner și având diferite întrebuințări. — Din st. ***pometuhū**.

PĂMĂNT, (3, 4, 5) *pământuri*, s.n. 1. Planetă a sistemului solar, locuită de oameni; p. ext. oamenii care locuiesc pe această planetă. ⇨ Expr. *La capătul* (sau *marginile*) *pământului* = foarte departe. *De când* (e lumea și) *pământul* sau *cât e lumea și pământul* = a) (de) totdeauna; b) (în construcții negative) niciodată. *Ca de la cer la pământ* = a) dispărut, se spune pentru a arăta marea deosebire dintre două lucruri. 2. Scoarța globului terestru, partea de uscat a globului terestru; suprafața lui (împreună cu atmosfera) pe care trăiesc oamenii și alte vietăți; sol. ⇨ Loc. adv. *Ca pământul* = a) pe desăvârșire, de tot; b) profund, greu; c) (în construcții negative) deloc, în niciun fel. ⇨ Loc. adj. și adv. *În* (sau *la*) *pământ* = (aplecăt) în jos (de teamă, de emoție, din modestie etc.). *La pământ* = a) întins, culcat pe jos; p. ext. (despre oameni) deprimat, învins; b) (în formule de comandă) culcă-te! ⇨ Expr. *A lăsa toate* (sau *în*) *pământ* = a) lăsa baltă, la voia întâmplării; a) abandona. *Parcă l-a înghițit pământul* (sau *a intrat în pământ*) = a) dispărut, s-a făcut nevăzut. *A-i veni cuiva să intre în pământ*, se spune când cineva se simte foarte rușinat și ar vrea să nu mai dea ochii cu oamenii. *A ieși* (sau *a apărea*) *ca din pământ* = a se ivi deodată, pe neașteptate, brusc. *A (nu) fi (cu picioarele) pe pământ* = a (nu) avea simțul realității. *A nu-l mai ține* (sau *a nu-l mai încăpea*) *nici pământul* (de...) = a simți o emoție puternică. *A nu-l mai încăpea* (pe cineva) *pământul* = a fi mândru, încrezut. *A nu-l primi* (pe cineva) *nici pământul* = a fi un ticălos. *A nu-l (mai) răbda* (sau *ține* pe cineva) *pământul*, se zice (mai ales în imprecații) despre un om rău. *A șterge* (sau *a stinge*, *a face să piară*) *de pe fața pământului* sau *a (se) face una cu pământul* (sau *o apă și un pământ*) = a (se) distruge, a (se) nimici. *A scoate* (sau *a aduce*) *din pământ* (sau *din fundul pământului*) = a procura ceva foarte greu de obținut, cu orice preț. *Din pământ, din iarba verde* = cu orice preț, cu orice efort, neapărat. *Doarme și pământul sub om* = e liniște, tăcere desăvârșită. 3. Materie din care e alcătuită partea solidă a globului terestru și care este formată dintr-un amestec de granule minerale, provenite din dezagregarea rocilor, și din granule organice, provenite din descompunerea substanțelor organice vegetale sau animale. ⇨ *Pământul activ* (sau *decolorat*) = material natural pământos, asemănător argilei, care are proprietatea de a absorbi și reține substanțe colorate din uleiuri animale, vegetale și minerale. ◆ (Și în sintagma *pământ galben*) Lut. ◆ *Pământuri rare* = grup de oxizi ai unor elemente chimice rare, asemănătoare din punctul de vedere al proprietăților lor chimice. 4. Întindere de uscat; continent. ◆ Întindere de teren (cultivabil). ⇨ Expr. *Sărac lipit pământului* = foarte sărac. 5. Teritoriu, regiune, ținut; p. ext. țară, patrie. ⇨ *Obiceul pământului* = sumă de norme necodificate, stabilite de practica îndelungată a vieții, transmise urmașilor prin tradiție; p. ext. obicei păstrat din vremuri, caracteristic unei țări, unei regiuni. — Lat. **pavimentum**.

PĂMÂNTEAN, -Ă, *pământenii*, -e, adj. 1. Care trăiește, care locuiește pe pământ; de pe pământ, specific pământului. ♦ (Substantivat) Locuitor al pământului. 2. (Adesea substantivat) Născut în țara în care locuiește; indigen, băștinaș, autohton. 3. (Substantivat; rar) Muritor². — **Pământ** + suf. -ean.

PĂMÂNTEANCĂ, *pămâtențe*, s.f. Femeie născută în țara în care locuiește; băștinașă, autohtonă. — **Pământean** + suf. -că.

PĂMÂNTEȚESC, -EĂSCĂ, *pământențești*, adj. (Inv.) Autohton, pământean (2). — **Pământean** + suf. -esc.

PĂMÂNTEȘC, -EĂSCĂ, *pământești*, adj. 1. De pe pământ, specific pământului; terestru. ♦ P. ext. Propriu omului; omenesc; fizic, trupesc. 2. Băștinaș, autohton. 3. Laic; civil. — **Pământ** + suf. -esc.

PĂMÂNȚIU, -IE, *pământii*, adj. (Despre fața omului) De culoarea pământului; cadaveric, palid, livid. — **Pământ** + suf. -iu.

PĂMÂNȚOS, -OASĂ, *pământoși*, -oase, adj. Care conține pământ; care are culoarea pământului sau compoziție asemănătoare cu pământul. ♦ Care seamănă cu pământul. — **Pământ** + suf. -os.

PĂMÂNȚEL, *pământețe*, s.n. 1. Diminutiv al lui *pământ*. 2. Argilă colorată folosită în pictură sau la zugrăveli; lutișor. 3. (Geol.) Diatomit; kiselgur. — **Pământ** + suf. -el.

PĂMÂNȚĂLCĂ, *pămânzălci*, s.f. (Reg.) Bucată de piele sau de pânză groasă cu care se strânge la mijloc caierul pus în furcă. — Et. nec.

PĂNGLICUȚĂ s.f. v. **panglicuță**.

PĂNURĂ, *pănuri*, s.f. 1. (Pop.) Aba², dimie; p. gener. țesătură (groasă). 2. Fig. (Reg.) Fel, soi. ♦ Expr. A fi de-o pănură cu cineva = a fi la fel cu cineva, de aceeași categorie. [Acc. și: *pănură*] — Lat. **paenula**.

PĂNUȘĂ, *pănuși*, s.f. Fiecare dintre foile care înfășoară știuletele de porumb. — **Până**¹ + suf. -ușă.

PĂNUȘER, *pănușere*, s.n. (Reg.) Locul unde se păstrează, în timpul iernii, pănușile uscate. — **Pănușă** + suf. -ar.

PĂNUȘIȚĂ, *pănușițe*, s.f. (Reg.) Numele a trei plante erbacee: a) năgară; b) colilie; c) trestie de câmp. — **Pănușă** + suf. -iță.

PĂPĂ, *pap*, vb. I. Tranz. 1. (În graiul copiilor) A mânca. ♦ Compus: *papă-lapte* s.m. invar. = persoană lipsită de energie, de inițiativă; om bleg, nătăflet. 2. Fig. (Fam.) A irosi, a risipi, a toca (bani, avere etc.). — Lat. **pappare**.

PĂPĂRĂ s.f. v. **papară**.

PĂPĂDIE, *păpădii*, s.f. Plantă erbacee din familia compozitelor, cu frunze lungi, crestate (care se mănâncă uneori ca salată) și cu flori galbene grupate în capitule (*Taraxacum officinale*). — Din bg. **popadija**.

PĂPĂLĂU, *păpălăi*, s.m. Plantă erbacee cu frunze ovale, cu flori albe-gălbui și cu fructe roșii-portocalii, de mărimea unei cireșe (*Physalis alkekengi*). — Et. nec.

PĂPĂLUDĂ, *păpălude*, s.f. Pasăre de culoare cenușie, cu corpul lunguiet, cu aripi lungi, înguste și ascuțite, cu gâtul scurt și cu ciocul mic (*Caprimulgus europaeus*). — Et. nec.

PĂPĂRADĂ, *păpărade*, s.f. (Reg.) Jumări, scrob. — Din **papară**.

PĂPĂESC, -EĂSCĂ, *păpești*, adj. (Rar) Papal. — **Papă**² + suf. -esc.

PĂPICĂ, *păpici*, s.f. (Fam.; mai ales în limbajul copiilor) Diminutiv al lui *papă*¹; p. ext. (fam.) hrană. — **Papă**¹ + suf. -ică.

PĂPISTĂȘESC, -EĂSCĂ adj. v. **papistășesc**.

PĂPISTĂȘIE s.f. v. **papistășie**.

PĂPUC s.m. v. **papuc**¹.

PĂPUCĂR s.m. v. **papucăr**.

PĂPUCĂȘ s.m. v. **papucăș**.

PĂPURI, *păpuresc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A introduce frunze de papură între doagele unui butoi, ale unui vas de lemn etc. pentru a astupa fisurile și a asigura etanșeitatea vasului; a împăpuri. — Din **papură**.

PĂPURICĂ, *păpurici*, s.f. (Reg.) Numele mai multor plante erbacee care cresc de obicei prin locuri umede și mlăștinoase. — **Papură** + suf. -ică.

PĂPURIȘ, *păpurișuri*, s.n. Loc acoperit cu papură; desic; de papură; păpuriște. — **Papură** + suf. -iș.

PĂPURIȘTE, *păpuriști*, s.f. Păpuriș. — **Papură** + suf. -iște.

PĂPUȘĂR, *păpușari*, s.m. 1. Fabricant de păpuși. 2. Artist care dă spectacole de păpuși, manevrându-le cu mâna sau conducându-le din culise printr-un sistem de sfori; (în trecut) persoană care dădea reprezentații cu păpuși la bălcuri. ♦ Fig. Actor lipsit de talent; cabotin. — **Păpușă** + suf. -ar.

PĂPUȘARE s.f. (În sintagma) *Păpușarea coloanei* = accident tehnic în gaura de sondă, caracterizat prin deformarea coloanei de burlane în sens transversal. — Din **păpușă**.

PĂPUSA, *păpuși*, s.f. I. 1. Jucărie care reprezintă de obicei un copil, făcută din carton, din celuloid, din lemn etc.; p. ext. figurină cu chip de om.

♦ Epitet dat unei fetițe (sau unei femei) frumoase. 2. Personaj din teatrul de păpuși, alcătuit dintr-un cap și două brațe, confecționat din pânză, lemn etc., care se îmbracă pe mână de către mânuitor. ♦ *Teatrul de păpuși* = spectacol în care personajele sunt reprezentate prin păpuși manevrate de păpușari. ♦ Expr. *A fi păpușa cuiva* = a se lăsa condus, dirijat de cineva, a fi la discreția cuiva. ♦ Fig. Om lipsit de personalitate, de voință; marionetă. II. 1. Mânunchi de fire, de frunze etc.; legătură (de obiecte de același fel) făcută într-un anumit mod. 2. Bucată de brânză sau de caș așezată în tipere de o anumită formă. 3. Rodul tânăr al porumbului în timpul formării știuletelui, înainte de apariția mătăsii și a boabelor. 4. Nimfa insectelor. 5. Parte a unor mașini-unelte care servește la prinderea sau la susținerea pieselor de prelucrat sau a sculei cu care se prelucrează. 6. Unealtă de dogărie folosită la fixarea cercurilor la vase. — Cf. lat. p u p a.

PĂPUȘĂRESC, -EĂSCĂ, *păpușărești*, adj. Care ține de păpuși (I 2) sau de păpușari, privitor la (teatrul de) păpuși sau la păpușari. — **Păpușar** + suf. -esc.

PĂPUȘĂRIE, *păpușării*, s.f. Spectacol popular cu păpuși. ♦ Fig. Maimuțareală, caraghioslăc; prefăcătorie, șarlatanie. — **Păpușă** + suf. -ărie.

PĂPUȘĂSCA s.f. art. Numele unui dans popular; melodie după care se execută acest dans. — **Păpușă** + suf. -esc.

PĂPUȘICĂ, *păpușele*, s.f. Diminutiv al lui *păpușă* (I 1). — **Păpușă** + suf. -ică.

PĂPUȘOI, (I, II 1) *păpușoi*, s.m., (II 2) *păpușoie*, s.n. I. S.m. Augmentativ al lui *păpușă* (I). II. (Reg.) 1. S.m. Porumb. ♦ Rodul porumbului (știuleți sau boabe). 2. S.n. Loc plantat cu porumb; porumbiște. [Var.: (reg.) **popușoi** s.m., s.n.] — **Păpușă** + suf. -oi.

PĂPUȘOȘTE, *păpușoști*, s.f. (Reg.) Porumbiște. [Pl. și: *păpușoște*. — Var.: **popușoște** s.f.] — **Păpușoi** + suf. -iște.

PĂR¹, *peri*, s.m. Pom din familia rozaceelor cu coroana piramidală, cu frunze ovale, cu flori mari, albe sau roz, cultivat pentru fructele lui comestibile (*Pirus sativa*). — Lat. **pirus**.

PĂR², *peri*, s.m. 1. Totalitatea firelor subțiri de origine epidermică, cornoasă, care cresc pe pielea omului și mai ales pe a unor animale; *spec.* fiecare dintre firele de felul celor de mai sus sau (cu sens colectiv) totalitatea acestor fire, care acoperă capul omului. ♦ În doi *peri* = a) loc. adj. (pop.) cărunț; p. ext. care este între două vârste; b) loc. adj. și adv. (care este) neprecizat, nedefinit bine, nehotărât, între două stări; p. ext. îndoielnic, confuz, echivoc, neclar; c) loc. adj. și adv. (reg.) amestecat de băutură; cherchelit. ♦ Loc. adv. În *păr* = cu toți de față. ♦ Expr. *Din* (sau *de-a*) *fir în* (ori *a*) *păr* = de la un capăt la altul și cu lux de amănunte; în întregime, în amănunt. *Tras de păr*, se spune despre o concluzie forțată, la care ajunge cineva exagerând sau denaturând adevărul. *A se lua cu mâinile de păr* sau *a-și smulge părul din cap*, se spune când cineva este cuprins de disperare. *A se lua* (sau *a se prinde*) *de păr* cu *cineva* = a se certa foarte tare, a se încăiera cu cineva. *A atârna de un fir de păr* = a depinde de o nimica toată. *A se da după păr* = a se comporta după cum cere împrejurarea; a se acomoda. *N-am păr în cap* sau *cât păr în cap*, *ca părul din cap* = în număr foarte mare; foarte mult. *Cât păr în palmă* (sau *pe broască*) = nimic; deloc. *Când mi-o crește păr în palmă* = niciodată. *A avea păr pe limbă* = a fi prost; a fi lipsit de educație, necioplit. *A i se ridica* (sau *a i se sui*) (tot) *părul* (în cap sau în vârful capului) sau *a i se face* (ori *a i se ridica* etc.) *părul măciucă* = a se înpăimânta, a se îngrozi, a-i fi foarte frică.

A despica (sau *a tăia*) *părul* (sau *firul de păr*) *în patru* (ori *în șapte* etc.) = a cerceta ceva cu minuțiozitate exagerată. *A-i scoate* (cuiva) *peri albi* = a pricinui (cuiva) multe necazuri; a săcăi, a agasa (pe cineva). *A-i ieși* (cuiva) *peri albi* = a îmbătrâni din cauza prea multor necazuri. *A-i ieși* (sau *a-i trece*) *cuiva părul prin căciulă* = a face eforturi deosebite, trecând peste multe greutate; a ajunge la limita răbdării. ♦ (Pop.) *Peri răi* = numele unei boli de ochi, de obicei provocată de firele de gene mai lungi care irită globul ocular.

♦ (Fiecare dintre) firele chitinoase care acoperă unele organe sau părți ale corpului insectelor. ♦ P. anal. Firele scurte, ieșite în afară, care acoperă suprafața unei țesături, în special a unui covor. 2. Denumire generală dată fibrelor naturale de origine animală; p. ext. țesătură din aceste fibre. 3. P. anal. Fiecare dintre filamentele (fine), de origine epidermică, existente pe anumite organe ale unor plante. 4. Arc în formă de spirală la ceas. 5. Compus: *părul-feței* = plantă criptogamă înrudită cu feriga, folosită ca plantă medicinală și ornamentală (*Adiantum capillus-Veneris*); *părul-Maicii-Domnului* = plantă erbacee cu frunze mate, crestate adânc (*Asplenium adiantum nigrum*); *părul-porcului* = plantă erbacee cu frunze lungi și cu spiculete (*Equisetum telmateja*). 6. Compus: (Astron.) *Părul Berenicei* = numele unei constelații din emisfera boreală. — Lat. **pirus**.

PĂRĂGINĂ s.f. v. **paragină**.

PĂRĂGINĂ, *părăngini*, s.f. (Bot.; reg.) Vițelar. — Et. nec.

PĂRĂȘ, *părăși*, s.m. (Reg.) Pescar care înfige parul¹ pentru a fixa lotca atunci când se scoate năvodul. — **Par**¹ + suf. -aș.

PĂRĂDUÎ, *părăduiesc*, vb. IV. (Reg. și fam.) 1. Refl. (Despre construcții, mobile etc.) A se dărâpăna, a se degrada, a se strica, a se ruina. 2. Tranz. A risipi, a irosi, a distruge bani, averi etc. — Et. nec.

PĂRĂDUÎT, *-Ă, părăduiți, -te*, adj. (Reg. și fam.) 1. (Despre construcții, mobile etc.) Dărăpănat, degradat, stricat, distrus. 2. (Despre bani, averi etc.) Risipit, irosit. — V. **părădui**.

PĂRĂGENÎ vb. IV v. **părăgini**.

PĂRĂGINEALĂ, *părăgineli*, s.f. (Rar) Paragină. — **Părăgini** + suf. *-eală*.
PĂRĂGINÎ, *părăginesc*, vb. IV. Refl. A ajunge în stare de paragină; (despre clădiri, construcții etc.) a se ruina, a se dărâpăna, a se degrada. [Var.: (reg.) **părăgenî** vb. IV] — Din **paragină**.

PĂRĂGINIRE, *părăginiri*, s.f. Acțiunea de a se *părăgini* și rezultatul ei. — V. **părăgini**.

PĂRĂGINÎT, *-Ă, părăginiți, -te*, adj. În stare de paragină; neîngrijit (1), sălbătic; (despre clădiri, construcții) ruinat, dărăpănat, degradat. — V. **părăgini**.

PĂRĂGINÓS, *-OĂSĂ, părăginoși, -oase*, adj. (Reg.) Părăginit, neîngrijit (1). — **Paragină** + suf. *-os*.

PĂRĂLÉT s.n. (Rar; cu sens colectiv) Cantitate mare de bani; bănet. — **Parale** (pl. lui **para**³) + suf. *-et*.

PĂRĂLŪȚĂ, *părăluțe*, s.f. 1. Diminutiv la lui **para**³. 2. (Bot.; reg.) Bănuț. — **Parale** (pl. lui **para**³) + suf. *-uță*.

PĂRĂSI, *părăsesc*, vb. IV. 1. Tranz. A lăsa pe cineva singur, a-l abandona; a se despărți de cineva. ♦ A pleca de undeva, a se depărta de ceva. 2. Tranz. A înceta, a întrerupe o acțiune, o îndeletnicire etc.; a renunța la... ♦ A lăsa la o parte; a omite, a neglija. 3. Tranz. și (reg.) refl. A se lăsa, a se lepăda de o deprindere, de un viciu; a se dezbara. — Cf. sl. *parasiti*.

PĂRĂSIRE, *părăsiri*, s.f. 1. Acțiunea de a (se) *părăsi* și rezultatul ei. 2. Stare a persoanei, a locului etc. părăsit; *p. ext.* singurătate, izolare. ♦ Loc. adj. și adv. *În părăsire* = (care este) în stare proastă, în ruină; abandonat, părăsit. — V. **părăsi**.

PĂRĂSIT, *-Ă, părăsiți, -te*, adj. 1. (Despre oameni) Lăsat singur; abandonat. 2. (Despre localități, ținuturi, case etc.) Care a ajuns în stare de paragină, neîngrijit (fiind nelocuit); *p. ext.* izolat, singuratic; nepopulat, pustiu. 3. (Despre obiecte, obiceiuri etc.) Care a încetat de a mai fi folosit, care nu se mai întrebuințează; *p. ext.* neglijat, uitat. — V. **părăsi**.

PĂRĂSITURĂ, *părăsături*, s.f. (Pop.) Ou de găină neajuns la dezvoltare deplină, mic (și cu coaja moale). ♦ Epitet dat unui copil degenerat, mic și sfrijit. — **Părăsi** + suf. *-tură*.

PĂRĂSTĂS s.n. v. **parastas**.

PĂRĂNG s.m. (Reg.) Numele a două plante erbacee din familia gramineelor: **a)** dughie; **b)** mei. [Var.: **parfnc, parfng, parăng** s.m.] — Lat. **panicum**.

PĂRĂNGĂ, *părăngi*, s.f. Prăjină; *spec.* prăjină, bară cu care se transportă o greutate de către două persoane (pe umeri). ♦ Loc. adv. *În părăngă* sau *de-a părănga* = pe umerii a două persoane (cu ajutorul unei prăjini) sau pe umărul unei singure persoane. — Lat. **phalangae**.

PĂRCĂN s.n. v. **parcan**.

PĂREĂ, *par*, vb. II. Intrans. și refl. 1. (Cu valoare de semiauxiliar de modalitate) A da impresia, a crea iluzia; a avea aparența de... ♦ Loc. vb. *A-i părea* (cuiva) *bine* = a se bucura. *A-i părea* (cuiva) *rău* = a regreta. ♦ Loc. adv. *Parcă că = parcă*¹. ♦ Expr. *Pe cât se pare* = pe cât se vede, pe cât se înțelege. (Rar) (Impers., introduce o propoziție subiectivă) *Părea că mă aflam într-un mare oraș*. ♦ Intrans. (Rar) A atrage atenția, a impune. 2. A avea impresia, a-și închipui, a crede. ♦ A socoti, a aprecia, a considera, a găsi. 3. A se înșela; a i se năzări. [Var.: (rar) **pare** vb. III] — Lat. **parere**.

PĂRELNIC, *-Ă, părelnici, -ce*, adj. (Astăzi rar) Imaginar, aparent; înșelător, iluzoriu. — **Părea** + suf. *-elnic*.

PĂRERE, *părerî*, s.f. 1. Opinie, punct de vedere, concepție, idee, credință. ♦ Expr. *A fi de părere* = a crede, a socoti, a considera. *A(-și) da cu părerea* (ori *câte o părere*) = a opina; a crede, a considera, a aprecia. *A fi de aceeași părere* (cu cineva) = a fi de acord (cu cineva). *A fi de altă părere* = a crede altceva, a nu fi de acord. *Părere de bine* = bucurie, satisfacție, mulțumire. *Părere de rău* = mâhnire, căință, regret, invidie. 2. Iluzie, închipuire. ♦ Loc. adv. *Într-o părere* = într-o doară; la întâmplare. ♦ (Concr.) Arătare, nălucire, vedenie, fantomă. ♦ Expr. *O părere de...* = o cantitate infimă de... — V. **părea**.

PĂRÉSIMI s.f. pl. (Înv. și pop.; în religia creștină) Postul Mare; Postul Paștelui. — Lat. **quadagesima**.

PĂRETĂR, *păretare*, s.n. (Pop.) 1. Covor mic, bucată de pânză brodată, hârtie cu desene etc. care se pune pe perete, în casele țărănești, în scop

decorativ. 2. Poliță fixată de un perete. 3. Fiecare dintre stâlpii care susțin streașina casei. — **Părete** + suf. *-ar*.

PĂRETE s.m. v. **perete**.

PĂRINCÎOR, *părinciori*, s.m. (Pop.) Diminutiv al lui *părinte*. — **Părinte** + suf. *-ior*.

PĂRINTE, *părinți*, s.m. 1. (La pl.) Tata și mama. ♦ Fiecare dintre cei doi părinți (1). ♦ (La pl.) Strămoși, străbuni. 2. Bărbat considerat în raport cu copiii săi; tată. ♦ Fig. Îndrumător, călăuzitor, protector spiritual, călugăr. 3. Fig. Fondator, întemeietor, inițiator (al unei științe, al unei mișcări culturale etc.). ♦ *Părinții Bisericii* = învățătorii și scriitorii vechii Biserici creștine, ca martori și reprezentanți cu autoritate ai tradiției doctrinare a Bisericii, care pe baza scripturilor și a tradiției au elaborat ansamblul doctrinelor creștinismului. 4. Fig. (În limbajul bisericesc) Dumnezeu (ca protector al oamenilor). ♦ Șef al religiei creștine, întemeietor sau conducător al Bisericii creștine. ♦ (*Prea*)*sântul părinte* = papa. 5. Preot, călugăr. — Lat. **parens, -ntis**.

PĂRINTEȘC, *-EĂSCĂ, părintești*, adj. 1. Care aparține părinților (1) sau părintelui (2), privitor la părinți sau la părinte, ca de (la) părinți sau părinte; *p. ext.* iubitor (ca un părinte); patern. 2. Care aparține strămoșilor, privitor la strămoși; strămoșesc. [Var.: (pop.) **părintesc, -ească** adj.] — **Părinte** + suf. *-esc*.

PĂRINTEȘTE adv. Ca un părinte (2); *p. ext.* cu dragoste, cu căldură. — **Părinte** + suf. *-ește*.

PĂRINȚEL, *părinței*, s.m. (Fam.) Diminutiv al lui *părinte* (5). — **Părinte** + suf. *-el*.

PĂRINȚENIE s.f. (Rar) Părinție. — **Părinte** + suf. *-enie*.

PĂRINȚESC, *-EĂSCĂ* adj. v. **părintesc**.

PĂRINȚIE s.f. (Rar) Calitatea de tată, de părinte (2); părințenie. ♦ Loc. adv. *Cu părinție* = părintește. — **Părinte** + suf. *-ie*.

PĂRÓS, *-OĂSĂ, păroși, -oase*, adj. 1. (Despre ființe sau părți ale corpului lor) Acoperit cu mult păr² (1). 2. (Despre țesături sau obiecte confecționate din astfel de țesături) Acoperit cu un strat pufoș, format din capetele firelor care ies în afară. 3. (Despre plante, frunze, flori, tulpini) Acoperit cu păr² (3). — **Păr**² + suf. *-os*.

PĂRTAȘ, *-Ă, părtași, -e*, s.m. și f. 1. Persoană care participă (împreună cu altele) la o activitate, care ia parte la o acțiune; participant; *spec.* complice. ♦ (Rar) Partizan, adept. ♦ Persoană căreia cineva îi încredințează gândurile, planurile, sentimentele sale intime; confident. 2. Persoană care se bucură (împreună cu altele) sau beneficiază de un bun spiritual ori care împărtășește (cu altele) un necaz, o nenorocire. 3. Persoană care primește o parte dintr-un bun material sau care stăpânește ori folosește un bun material împreună cu o altă persoană. — **Parte** + suf. *-aș*.

PĂRTICEĂ, *-ICĂ, părțicele*, s.f. Diminutiv al lui *parte*. — **Parte** + suf. *-icea, -icică*.

PĂRTINI, *părtinesc*, vb. IV. Tranz. A avantaja în mod conștient pe cineva, a ține parte cuiva (în dauna altuia). — Din **parte**.

PĂRTINIRE, *părtiniri*, s.f. 1. Faptul de a *părtini*; favorizare, protejare. ♦ Loc. adv. *Fără părtinire* = în mod imparțial, obiectiv. 2. (Înv.) Participare (în folosul cuiva sau a ceva); contribuție. — V. **părtini**.

PĂRTINITOR, *-OARE, părtinitori, -oare*, adj. Care părtinește, favorizează, protejează pe cineva în dauna altcuiva. — **Părtini** + suf. *-tor*.

PĂRŪI¹, *păruiesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. recipr. (Fam.) A (se) bate trăgând(u-se) de păr²; *p. gener.* a (se) bate. 2. Tranz. (În tăbăcărie) A îndepărta (prin procedee chimice) părul² de pe pieile crude; a depila. — **Păr**² + suf. *-ui*.

PĂRŪI², *păruiesc*, vb. IV. Tranz. (Înv. și reg.) A bate pari¹ (pentru a împrejmui sau a delimita un teren). — **Par**¹ + suf. *-ui*.

PĂRŪIALĂ, *păruieli*, s.f. (Fam.) Acțiunea de a (se) *păru*¹ (1); *p. gener.* încăierare, bătaie, chelțănăleală. [Pr.: *-ru-ia*] — **Păru**¹ + suf. *-eală*.

PĂRŪIT s.n. (În tăbăcărie) Faptul de a *păru*¹ (2). — V. **păru**¹.

PĂRŪȚ, *-Ă, păruți, -te*, adj. (Înv. și reg.) Aparent, închipuit; înșelător, amăgitor. — V. **părea**.

PĂS, *păsuri*, s.n. (Pop.) Supărare, necaz; suferință, durere; împrejurare dificilă, impas. ♦ Loc. adv. *Fără păs* = nepăsător; indiferent. — Lat. **pensum**.

PĂSĂ¹, pers. 3 *păsă*, vb. I. Intrans. 1. Unipers. (De obicei construit cu dativul) A simți neliniște, a se îngrijora. 2. (Înv. și pop.) A cântări sau a atârna greu; a se lăsa greu (peste ceva). ♦ Unipers. (Construit cu dativul) A simți greutatea unui lucru sau a unei situații, a suporta cu greutate ceva neplăcut. — Lat. **pensare**.

PĂSĂ², pers. 3 *păsă*, vb. I. Intrans. 1. (Înv.) A merge, a se duce. 2. (Pop. și fam., cu valoare de îndemn sau de avertisment) Încearcă să..., îndrăznește de..., caută de... — Lat. **passare**.

PĂSĂRE s.f. (Pop.) Faptul de a-i *păsa*¹ (1) cuiva ceva; grijă, interes, preocupare (pentru cineva sau ceva); îngrijorare, teamă. ⇨ Loc. adj. și adv. *Fără (de) pă sare* = nepăsător, indiferent. — V. *păsa*¹.

PĂSĂT s.n. 1. Semințe de mei (decorticate și adesea pisate); *p. ext.* boabe de porumb sau, rar, de alte cereale, pisate sau măcinate mare. ⇨ Expr. *A face (pe cineva) păsat* = a nimici, a distruge (pe cineva). 2. (Bot.; reg.) Mei. 3. Mâncare preparată din păsat (1) fiert, care se mănâncă cu lapte, cu unt și brânză etc.; terci. ⇨ Expr. *A-i curge (sau a-i cădea, a-i pica etc.) (cuiva) lapte (sau miere) în păsat* = a-i merge bine (cuiva); a izbuiți în toate. *A fi lapte cu păsat sau a fi păsat dulce* = a fi lucru bun și plăcut (de mare folos pentru cineva). — Lat. *pinsatum*.

PĂSĂRĂR, *păsărari*, s.m. 1. Vânător sau crescător de păsări. ◆ (Rar) Vânător de păsări. 2. Specie de uliu de mărimea unui porumbel, cu spatele de culoare cenușiu-închis cu dungi transversale dese de culoare brun-întunecat; uliu-păsăresc (*Accipiter nisus*). — **Păsăre** + suf. *-ar*.

PĂSĂREĂ, *-ică*, *păsărele*, s.f. Diminutiv al lui *pasăre*; păsăruică. ⇨ Expr. (Fam.) *A avea (o) păsărică (sau păsărele) la cap* (sau, rar, *sub pălărie*) = a fi nebun, a fi trăsnit; a avea idei ciudate, bizare, excentrice. — **Păsăre** + suf. *-ea, -ică*.

PĂSĂRESC, *-ească*, *păsărești*, adj. (Rar) 1. Care aparține păsărilor, privitor la păsări, de păsări, pentru păsări. 2. (Substantivat, f.; fam.) Limbaj greu de înțeles, artificial, argotic sau cu elemente de jargon. — **Păsăre** + suf. *-esc*.

PĂSĂREȘTE adv. (Rar) Ca păsările. ⇨ Expr. *A vorbi (pe) păsărește* = a vorbi în argou sau în jargon, a spune ceva fără înțeles. — **Păsăre** + suf. *-ește*.

PĂSĂRET s.n. Păsărimă. — **Păsăre** + suf. *-et*.

PĂSĂRÎME s.f. Mulțime de păsări, stol de păsări, totalitatea păsărilor; *spec.* mulțime de păsări de casă; păsăret. — **Păsăre** + suf. *-ime*.

PĂSĂROI, *păsăroi*, s.m. Augmentativ al lui *pasăre*; bărbătușul unei păsări. — **Păsăre** + suf. *-oi*.

PĂSĂRUCĂ, *păsăruică*, s.f. (Rar) Păsărea. [Var.: *păserucă* s.f.] — **Păsăre** + suf. *-uică*.

PĂSCĂRE, *păscări*, s.f. (Pop.) 1. Păscut; loc de păscut, pășune. 2. (La oină) Situația, atribuția celui (sau celor) care trebuie să servească pe cel (sau pe cei) de la bătaie. — V. *paște*¹.

PĂSCĂTOARE, *păscători*, s.f. (Pop.) Pășune. — **Paște**¹ + suf. *-ătoare*.

PĂSCŪT s.n. Faptul de a *paște*¹; pășunat, pășune. — V. *paște*¹.

PĂSCŪȚĂ, *păscuțe*, s.f. 1. Diminutiv al lui *pască*. 2. (Bot.) Bănuț. ◆ Păștiță. [Pl. și: (2) *păscuți*] — **Pască** + suf. *-uță*.

PĂSERUCĂ s.f. v. *păsăruică*.

PĂSTĂIE, *păstăi*, s.f. Fruct caracteristic plantelor din familia leguminoaselor, format din două valve în care sunt închise semințele; teacă. [Pr.: *-ta-ie*] — Cf. alb. *pista*.

PĂSTĂIOS, *-oasă*, *păstăioși*, *-oase*, adj. (Rar; despre plante) Care are fructul o păstăie; *p. ext.* cu păstăii multe. [Pr.: *-tă-ios*] — **Păstăie** + suf. *-os*.

PĂSTĂRNAC s.m. v. *păstărnac*.

PĂSTĂRNAC, *păstărnaci*, s.m. Plantă erbacee legumicolă biennială din familia umbeliferelor, cu rădăcina pivotantă fusiformă, cărnoasă, albă sau gălbuie, asemănătoare cu cea a pătrunjelului, comestibilă, bogată în substanțe nutritive și în vitamine (*Pastinaca sativa hortensis*). [Var.: (reg.) *păstărnac* s.m.] — Din magh. *paszternák*, sb. *pastrank*, germ. *Pastinak*.

PĂSTÓR, *păstori*, s.m. 1. Cioban. ⇨ Compus: (Astron.; pop.) *Păstorul-cu-Oile* = Cloșca-cu-Pui. 2. Fig. Preot; *p. ext.* conducător, îndrumător (spiritual). — Lat. *pastor*.

PĂSTORĂȘ, *păstorași*, s.m. (Rar) Păstorel. — **Păstor** + suf. *-aș*.

PĂSTORĂL, *păstorei*, s.m. Diminutiv al lui *păstor* (1); păstoraș. — **Păstor** + suf. *-el*.

PĂSTORÉSC, *-ească*, *păstorești*, adj. 1. Care aparține păstorilor (1), privitor la păstori sau la viața de păstor; pastoral. 2. Fig. Preoțesc. — **Păstor** + suf. *-esc*.

PĂSTORÍ, *păstoresc*, vb. IV. Tranz. 1. A duce și a supraveghea oile, vitele la pășune; a pășuna. ◆ Intrans. A se ocupa cu păstoritul. 2. Fig. (Folosit și absol.) A conduce, a îndruma conform preceptelor Bisericii. — Din *păstor*.

PĂSTORÍE s.f. 1. Păstorit. 2. Fig. Conducere, îndrumare religioasă, bisericească; funcție, demnitate de conducător bisericesc; exercitarea acestei funcții. — **Păstor** + suf. *-ie*.

PĂSTORÍRE, s.f. (Rar) 1. Acțiunea de a *păstori* și rezultatul ei; păstorit. 2. Fig. Conducere, ocărmuire (religioasă). — V. *păstori*.

PĂSTORÍT s.n. Ocupația, profesia de păstor (1); creșterea vitelor; păstorie, păstorie. — V. *păstori*.

PĂSTORÍȚĂ, *păstorife*, s.f. Ciobăniță. — **Păstor** + suf. *-iță*.

PĂSTÓS, *-oasă*, *păstoși*, *-oase*, adj. Care are aspectul și consistența unei paste, ca pasta; moale. — **Pastă** + suf. *-os*.

PĂSTRĂ, *păstrez*, vb. I. Tranz. 1. A ține la loc sigur, păzind cu grijă, a pune bine; a ține în bună stare, a avea grijă de...; a ține în posesia sa. ◆ Spec. A conserva alimentele în bună stare, ferindu-le de alterare. ◆ A respecta, a nu călca, a nu viola (legi, norme de conduită, angajamente etc.). 2. A menține, a face să dureze. ⇨ Loc. vb. *A păstra tăcere(a)* = a tăcea; a nu se destăinui. ⇨ Expr. *A(-și) păstra calmul (sau sângele rece)* = a rămâne calm. *A păstra amintirea* (cuiva sau a ceva) sau *a păstra* (pe cineva sau ceva) *în amintire* (sau *în inimă, în minte, în suflet*) = a) a nu uita niciodată (pe cineva sau ceva); b) a oglinzi, a reflecta (ceva din trecut). ◆ Refl. A rămâne, a se menține. 3. A nu divulga, a nu destăinui (secrete, taine etc.). 4. A pune ceva deoparte, a-și rezerva pentru altă ocazie sau pentru un anumit scop. — Din bg. *pastrja*.

PĂSTRĂMĂ s.f. v. *pastramă*.

PĂSTRĂRE s.f. Acțiunea de a *păstra* și rezultatul ei. ⇨ Loc. adv. *La (sau în) (bună) păstrare* = a) la loc sigur, la adăpost, în pază; b) (fam.) închis; la închisoare. — V. *păstra*.

PĂSTRÁT s.n. Faptul de a *păstra*. — V. *păstra*.

PĂSTRĂTOR, *-oare*, *păstrători*, *-oare*, adj. Care păstrează (bine) ceva; care nu strică, nu risipește, nu pierde; econom. ◆ (Substantivat) Persoană, colectivitate etc. care păzește, care respectă ceva, care nu se abate de la legi, tradiții etc.; persoană care nu divulgă un secret, o taină. — **Păstra** + suf. *-ător*.

PĂSTRĂV, *păstrăvi*, s.m. 1. Pește de apă dulce din familia salmonidelor, acoperit cu solzi mici, cu puncte negre și roșii și burta gălbuie, care trăiește în apele de munte, fiind foarte apreciat pentru carnea lui gustoasă (*Salmo trutta fario*). 2. (Reg.) Numele mai multor specii de ciuperci comestibile mari, cu sau fără picior, în formă de scoică de culoare cenușie-negricioasă, care cresc pe trunchiurile copacilor, producând un putregai alb al lemnului. — Din bg. *păstrava*.

PĂSTRĂVĂR, *păstrăvari*, s.m. Pescar specialist în prinderea păstrăvilor (1). — **Păstrăv** + suf. *-ar*.

PĂSTRĂVĂRIE, *păstrăvării*, s.f. Crescătorie de păstrăvi (1). — **Păstrăv** + suf. *-ărie*.

PĂSTRĂVIÓR, *păstrăviori*, s.m. Diminutiv al lui *păstrăv* (1). — **Păstrăv** + suf. *-ior*.

PĂSTRĂVÍȚĂ, *păstrăvițe*, s.f. (Rar) Femela păstrăvului (1). — **Păstrăv** + suf. *-iță*.

PĂSTRU s.m. 1. (Înv. și reg.) Persoană sau colectivitate care păstrează ceva, care face să dăinuiească. 2. (Fam.) Închisoare. — Din *păstra* (derivat regresiv).

PĂSTRUGĂRNÍȚĂ, *păstrugarnițe*, s.f. Plasă specială formată din două rețele, dintre care una mai deasă, folosită pentru pescuitul cegi și păstrugii. — **Păstrugă** + suf. *-arniță*.

PĂSTRŪGĂ, *păstrugi*, s.f. Pește marin înrudit cu cega, cu corpul lung și subțire, cu pielea pestriță pe spate și gălbuie pe pantece, cu botul în formă de spadă, apreciat pentru carnea lui gustoasă (*Acipenser stellatus*). [Var.: *păstrungă* s.f.] — Din sb. *pastruga*.

PĂSTRŪNGĂ s.f. v. *păstrugă*.

PĂSTURĂ s.f. Polen floral adunat și depozitat de albine în celulele fagurilor, care servește ca hrană albinelor și puietului din stup. [Acc. și: *păstură*] — Lat. *pastura*.

PĂSUÍ, *păsuiesc*, vb. IV. Tranz. A da cuiva răgazul necesar pentru a face ceva; a permite cuiva să întârzie cu achitarea unei obligații (bănești); a amâna, a îngădui. — **Pas**³ + suf. *-ui*.

PĂSUÍ², *păsuiesc*, vb. IV. Tranz. A ajusta, a potrivi (o piesă, o parte a unui ansamblu etc.) pentru a obține o bună îmbinare; a fixa, a încheia. — Din germ. *passen*.

PĂSUÍALĂ, *păsuiei*, s.f. Păsuire¹. [Pr.: *-su-ia*] — **Păsuí**¹ + suf. *-eală*.

PĂSUÍRE¹, *păsuiri*, s.f. Acțiunea de a *păsuí*¹ și rezultatul ei; răgaz acordat cuiva sau solicitat de cineva (pentru îndeplinirea unei obligații); amânare, păsuială. — V. **păsuí**¹.

PĂSUÍRE², *păsuiri*, s.f. Acțiunea de a *păsuí*² și rezultatul ei. — V. **păsuí**².

PĂSUÍT, *-Ă*, *păsuíți*, *-te*, adj. (Despre piese, părți ale unui ansamblu etc.) Care este ajustat, potrivit (pentru a obține o bună îmbinare sau fixare). — V. **păsuí**².

PĂSULĂ s.f. v. *fasole*.

PĂȘÍ, *pășesc*, vb. IV. Intrans. 1. A face unul sau mai mulți pași, a înainta pas cu pas, a parcurge o distanță mergând pe jos; a se deplasa, a se duce, a călca, a merge. ◆ (Adesea fig.) A înainta, a avansa. 2. A intra, a pătrunde (într-un spațiu). ◆ Fig. A se apropia de sau a atinge o anumită vârstă, a intra într-o anumită perioadă de timp. 3. A ieși. 4. A trece (cu un singur pas

sau cu câțiva pași) dincolo de ceva; a depăși. ⇨ Tranz. *Pășește șanțul.* — Din *pas*³.

PĂȘIRE, *pășiri*, s.f. Acțiunea de a *păși* și rezultatul ei. — V. *păși*.

PĂȘTIȚĂ, *pășite*, s.f. Plantă erbacee mică, cu una sau cu două flori galbene-aurii, acoperite pe dinafară cu peri moi; păscuță, floarea-paștilor (*Anemone ranunculoides*). — **Paști** + suf. *-iță*.

PĂȘUNĂ, *pășunez*, vb. I. 1. Intrans. (Despre vite, oi etc.; la pers. 3) A paște¹ (1). 2. Tranz. (Despre oameni) A duce și a supraveghea vitele, oile la păscut; a paște¹ (2), a păstori. — Din *pășune*.

PĂȘUNĂRE s.f. Acțiunea de a *pășuna*. — V. *pășuna*.

PĂȘUNĂT s.n. Faptul de a *pășuna* (1); păscut, pășune, pășuneală. — V. *pășuna*.

PĂȘUNĂ s.f. v. *pășune*.

PĂȘUNE, *pășuni*, s.f. 1. Loc acoperit cu vegetație ierboasă perenă, unde pasc vitele. ♦ P. restr. Vegetație ierboasă, iarbă (de pe locul unde pasc vitele). 2. (Înv. și reg.) Păscut, pășunat. [Var.: (înv. și pop.) *pășună* s.f.] — Lat. *pastio*, *-onis*.

PĂȘUNEALĂ, *pășuneli*, s.f. (Reg.) Pășune; pășunat. — **Pășuna** + suf. *-eală*.

PĂTĂ, *pâtez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A(-și) face o pată, a (se) umple de pete; a (se) murdări. ♦ Tranz. A realiza, a face să constituie o porțiune de altă culoare pe un fond omogen colorat; a împetriști. 2. Tranz. Fig. A pângări, a profana; a dezona. — Din *pată*.

PĂTĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *păta* și rezultatul ei. ♦ Boală a plantelor provocată de bacterii, ciuperci și virusuri, manifestată prin apariția unor pete pe porțiunile atacate. — V. *pată*.

PĂTAȘCĂ s.f. v. *patășcă*.

PĂTĂT, *-Ă, pătați*, *-te*, adj. 1. Cu pete, cu murdărie; murdar, murdărit, mânjit. ♦ (Despre oameni) Cu pielea pigmentată diferit pe unele porțiuni; (despre pielea oamenilor) care este pigmentată diferit pe unele porțiuni. ♦ (Despre animale și plante) Care are porțiuni de altă culoare pe un fond omogen colorat; bălțat, pestriț. 2. Fig. Pângărit, profanat; compromis, dezonorat. — V. *pată*.

PĂTĂRĂNIE, *pătărăanii*, s.f. (Pop. și fam.) Pățanie, întâmplare neplăcută. — **Păți** + suf. *-ăranie*.

PĂTCEAN s.n. v. *pățucean*.

PĂTIMĂȘ, *-Ă, pătimași*, *-e*, adj. 1. (Adesea substantivat) Cuprins, stăpănit de o patimă, rob al unei pasiuni; p. ext. părtinitor. ♦ Care exprimă, trădează patimă; determinat de patimă; pasionat. ⇨ (Adverbial) *Vorbește pătimaș*. 2. (Înv. și reg.) Bolnav, suferind. — **Patimă** + suf. *-aș*.

PĂTIMI, *pățimesc*, vb. IV. (Înv. și pop.) 1. Tranz. și intrans. A suferi, a îndura, a răbda, a păți. 2. Intrans. A fi bolnav, a zăcea. — Din *patimă*.

PĂTIMIRE, *pățimiri*, s.f. (Înv. și pop.) Faptul de a *pățimi*; patimă, suferință, chin. ♦ Boală. — V. *pățimi*.

PĂTIMIT, *-Ă, pățimii*, *-te*, adj. (Înv.) Cu experiență, pățit. — V. *pățimi*.

PĂTIMITÓR, *-OĂRE, pățimitori*, *-oare*, adj. (Înv. și pop.) Care pătimește. — **Pățimi** + suf. *-tor*.

PĂTIȘÓR, *pățisoare*, s.n. (Rar) Pățuț. — **Pat**¹ + suf. *-ișor*.

PĂTLĂGINĂ, *pătlăgini*, s.f. Gen de plante erbacee cu frunzele de obicei ovale, dispuse în rozetă la baza tulpinii, cu flori grupate în spice, de culoare roz sau albăstruie, folosite în medicină datorită unor calități expectorante, emoliente, cicatrizante, antibronșice etc. (*Plantago*); plantă care aparține acestui gen. — Lat. *plantago*, *-ginis*.

PĂTLĂGEĂ, *pătlăgele*, s.f. 1. (Determinat adesea prin „roșie”) Plantă erbacee legumicolă cu tulpina înaltă, cu frunze mari, penate și cu flori galbene, cultivată pentru fructul ei comestibil, sferic, roșu, zemos, bogat în vitamine; roșie, tomată (*Lycopersicum esculentum*); p. restr. fructul acestei plante. 2. (Determinat adesea prin „vânăță”) Plantă erbacee legumicolă cu flori violet și cu fructe comestibile mari, ovale, cărnoase, de culoare violet-închis; vânăță (*Solanum melongena*); p. restr. fructul acestei plante. [Var.: *pătălgică* s.f.] — Din tc. *patlican*.

PĂTLĂGICĂ s.f. v. *pătlăgea*.

PĂTLĂGINIU, *-IE, pătlăginii*, adj. (Înv. și pop.) Violet-închis, vânăț. — Din tc. *patlican*.

PĂTRĂR, *pătrare*, s.n. 1. (Înv. și pop.) Pățime, șfert. 2. Fiecare dintre cele două faze ale lunii când aceasta, aflându-se în creștere sau în descreștere, apare luminată numai pe jumătate (în formă de semicerc); perioadă de timp corespunzătoare fiecăreia dintre aceste două faze ale lunii. — **Patru** + suf. *-ar*.

PĂTRĂT, *-Ă, pătrați*, *-te*, s.n., adj. I. 1. S.n. Patrulater la laturile egale și cu unghiurile drepte. ⇨ (Rar) *Pătrat de tipografie* = pătrișor. 2. Adj., s.n. (Obiect) care are forma de pătrat (I 1) sau, p. ext., de cub, de paralelipiped. ⇨ *Metru* (sau *decimetru* etc.) *pătrat* = unitate de măsură pentru suprafețe, echivalentă cu aria unui pătrat cu latura de un metru (sau de un decimetru

etc.). ⇨ Expr. *Cap pătrat* = om mărginit. 3. S.n. Șir, grup de obiecte, de ființe etc. care sunt așezate în formă de pătrat (I 1); careu. II. (Mat.) 1. S.n. Produs obținut prin înmulțirea unui număr cu el însuși; număr ridicat la puterea a doua. ⇨ *Pătrat perfect* = număr întreg și pozitiv, a căruia rădăcină pătrată este tot un număr întreg. 2. Adj. (În sintagma *Rădăcină* (sau *rădăcina*) *pătrată* (a unui număr) = număr sau expresie algebrică care, înmulțită cu sine însăși, reproduce numărul sau expresia algebrică dată. — Din *patru* (După lat. *quadratus*, it. *quadrato*, germ. *Quadrat*).

PĂTRĂTIC, *-Ă, pătratici*, *-ce*, adj. Care are formă de patrulater. — **Pătrat** + suf. *-ic*.

PĂTRĂTEL, *-EĂ, -ICĂ, pătrățele*, s.n. și f. Diminutiv al lui *pătrat* (I). ♦ Mic obiect în formă de cub sau de paralelipiped. — **Pătrat** + suf. *-el, -ea, -ică*.

PĂTRÍME, *pățrimi*, s.f. A patra parte dintr-un întreg împărțit în părți egale; șfert. ♦ Spec. (Muz.) A patra parte dintr-o notă întregă; p. ext. notă care are valoarea unui șfert dintr-o notă întregă. — **Patru** + suf. *-ime*.

PĂTRIȘÓR, *pățisoare*, s.n. Piesă metalică cu secțiunea pătrată, folosită în topografie pentru a acoperi spațiile dintre cuvinte sau pentru a completa rândurile nescrise până la capăt; pătrat de tipografie. — **Patru** + suf. *-ișor*.

PĂTRUNDE, *pățrúnd*, vb. III. 1. Intrans. A intra (cu greu) undeva, a străbate, a răzbate. ♦ Tranz. A străpunge, a perfora. ♦ (Despre sunete, zgomote etc.) A ajunge până la..., a se propaga prin spațiu, a se face auzit. ♦ Tranz. A privi cu atenție; a scruta. 2. Intrans. A izbui să ajungă, să intre, să străbată undeva; a se infiltra. ♦ Tranz. A umple; a îmbiba. 3. Tranz. A pune stăpânire, a cuprinde, a domina. ♦ Refl. A se lăsa sau a fi cuprins, copleșit, dominat. ♦ Fig. A mișca adânc; a emoționa, a impresiona; a tulbura. 4. Tranz. Fig. A izbui să cunoască, să afle, să înțeleagă; a afla; a înțelege, a pricepe; a intui. ♦ Refl. A cunoaște, a afla; p. ext. a se convinge. — Lat. *perfundere*.

PĂTRUNDERE, *pățrunderi*, s.f. Acțiunea de a *pățrunde* și rezultatul ei; penetrație, răzbateră. ♦ Fig. Înduioșare, impresionare; emoție. ♦ Fig. Capacitatea de a înțelege ceva, agerime de minte; pricepere, iscusință; perspicacitate. ♦ Fig. Convingere, încredințare; tărie. — V. *pățrunde*.

PĂTRUNJEL, *pățrunjei*, s.m. Plantă erbacee legumicolă, cu tulpina înaltă, cultivată pentru rădăcina pivotantă, albă și pentru frunzele ei aromate, întrebuințate în alimentație și în medicina populară (*Petroselinum hortense*); p. restr. frunzele sau rădăcina acestei plante. ⇨ Compuse: *pățrunjel-de-câmp* = numele a două specii de plante erbacee, cu frunzele la baza tulpinii și cu florile albe sau trandafirii, a căror rădăcină este întrebuințată în medicină (*Pimpinella saxifraga* și *major*); *pățrunjelul-câinelui* = plantă erbacee mică, otrăvitoare, cu frunze ca ale mărarului și cu flori albe (*Aethusa cynapium*). — Din lat. *petroselinum*.

PĂTRÚNS, *-Ă, pătrunși*, *-se*, adj. 1. Străpuns, împuns; p. ext. străbătut, răzbit; copt, fiert, fript foarte bine. 2. Fig. Mișcat, emoționat, impresionant. 3. Fig. Gândit, judecat; aprofundat. ♦ Convins, încredințat. — V. *pățrunde*.

PĂTRUNZĂTOR, *-OĂRE, pătrunzători*, *-oare*, adj. 1. Care străpunge, străbate, răzbate; penetrant. ♦ (Despre ochi, privire) Scrutător; ager. 2. Cu sonoritate puternică; strident. 3. Fig. Mișcător, emoționant, impresionant. 4. Fig. Care aprofundează, care demonstrează pătrundere; perspicace; iscusit, priceput; adânc, profund. — **Pățrunde** + suf. *-ător*.

PĂTÚC, *pățucuri*, s.n. Pățuț. — **Pat**¹ + suf. *-uc*.

PĂTUCEAN, *pățucene*, s.n. (Pop.) Pățuț. [Var.: *pățcean* s.n.] — **Pățuc** + suf. *-ean*.

PĂTUIÁC, *pățuiace*, s.n. Podea improvizată din scânduri, crengi etc., așezată pe furci sau în copaci, pe care se clădește o clăie de nutreț (pentru a o feri de vite, de umezeală etc.); pătuli¹ (5). [Var.: (reg.) *pățuiág* s.n.] — **Pățui** (reg. „pățuț” < **pat**¹ + suf. *-ui*) + suf. *-ac*.

PĂTUIÁG s.n. v. *pățuiac*.

PĂTUL¹, *pățule*, s.n. 1. Construcție cu pereții din șipci, din nulele împletite etc., ridicată pe un postament la mică înălțime deasupra solului, care servește la păstrarea porumbului (în știuleți); p. gener. hambar pentru cereale. 2. (Pop.) Coteț (construit pe pari sau într-un copac) pentru păsările de curte; coteț pentru porumbei. 3. (Pop.) Culcuș improvizat din frunze, din paie, din fân etc., care servește pentru dormit; p. ext. pat rudimentar (și mic). 4. Un fel de podeț așezat pe pari la suprafața apei, de pe care se pescuiește. 5. Pățuiac. 6. Platformă înaltă construită pe stâlpi sau în copaci, care servește ca loc de observație (pentru paznici, pentru vânători etc.). — Cf. lat. **p a t u b u l u m* (= *patibulum*).

PĂTUL², *pățuli*, *-e*, adj. (În sintagmele *Măr pătuli* (și substantivat, m.) = specie de măr cu fructe galbene-verzui (cu pete roșii). *Măr pătuli* (și substantivat, n.) = fructul mărilor mai sus definit. — Din germ. *Batullen*[apfel], *Batullen*[baum].

PĂTULI, *pățulesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A călca în picioare (culcând la pământ); p. ext. a turti, a strivi, a presa. ♦ Refl. (Despre iarbă, semănături etc.) A se apleca, a se culca la pământ. — Din *pățuli*¹.

PĂTULIRE, *pătuliri*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a (se) *pătuli* și rezultatul ei. — V. *pătuli*.

PĂTULIT, *-Ă, pătuliți*, *-te*, adj. (Pop.; despre iarbă, flori etc.) Călcăt în picioare; culcat la pământ. — V. *pătuli*.

PĂTURĂ, *pături*, s.f. 1. Bucată (dreptunghiulară) dintr-o țesătură (deasă și groasă) de lână, de fire sintetice, de bumbac, care servește mai ales la învelit. 2. Strat dintr-o substanță, dintr-o materie (care acoperă ceva în mod uniform); fiecare dintre straturile suprapuse care alcătuiesc un tot. ♦ (Geol.) Strat. ♦ (Reg.) Foaie de aluat. 3. Fig. Categorie, treaptă sau grup social; *p. ext.* oamenii care alcătuiesc o asemenea categorie, treaptă sau grup social. — Lat **pittula* (diminutiv de la *pitta*).

PĂTURĂ, *păturesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A împături. — Din *pătură*.

PĂTURICĂ, *păturale*, s.f. Diminutiv al lui *pătură*. — *Pătură* + suf. *-ică*.

PĂTURIT, *-Ă, păturiți*, *-te*, adj. (Pop.) Împăturit. — V. *pături*.

PĂTUT, *pătuți*, s.n. Diminutiv al lui *pat*¹; *spec. pat*¹ de copil; pățisor, pătuc, pătucean. — *Pat*¹ + suf. *-uț*.

PĂȚANIE, *pățanii*, s.f. Întâmplare (neplăcută) ieșită din comun, neașteptată sau neobișnuită pe care o trăiește cineva; pățaranie, păteală; *p. ext.* (la pl.) peripeții, aventuri. [Var.; (reg.) *pățenie* s.f.] — *Păț* + suf. *-anie*.

PĂȚEALĂ, *pățeli*, s.f. (Rar) Pățanie, aventură. — *Păț* + suf. *-eală*.

PĂȚENIE s.f. v. *pățanie*.

PĂȚI, *pățesc*, vb. IV. 1. Tranz. A i se întâmpla cuiva ceva (neplăcut, ieșit din comun), a da peste ceva neașteptat (și neplăcut). ♦ Expr. *A o păți* = a avea neplăceri, a intra într-un bucluc; a da peste o belea. *A o păți cu cineva* = a întâlni pe cineva care îți produce neplăceri, a-și găsi beleaua cu cineva. *Din păți* = din experiență. *A fi pățit multe* = a fi trecut prin multe necazuri, a avea experiență. (Fam.) *Ce-ai pățit?* = ce ți s-a întâmplat de faci așa ceva? ce te-a găsit? 2. Tranz. și intranz. (Înv. și pop.) A suferi, a pătimi, a îndura. [Prez. ind. și (pop.) *paț*] — Lat. *pati*.

PĂȚIRE, *pățiri*, s.f. (Înv. și reg.) Faptul de a *păți*; pățit¹. — V. *păț*.

PĂȚIT¹ s.n. (Rar) Faptul de a *păți*; întâmplare sau șir de întâmplări (neplăcute) pe care le trăiește cineva. — V. *păț*.

PĂȚIT², *-Ă, pățiți*, *-te*, adj. (Pop.; adesea substantivat) Care a trecut prin multe încercări în viață, care a văzut și a trăit multe; *p. ext.* cu experiență, încercat, experimentat. ♦ Expr. *(A fi) Stan pățitul* = (a fi) om cu experiență. — V. *păț*.

PĂUN, *păuni*, s.m. Pasăre domestică mare, cu penajul masculului strălucitor, albastru-verzui și cu coada foarte lungă, pe care o poate răsfira în formă de evantai (*Pavo cristatus*). ♦ Expr. *A fi mândru cu un păun* = a fi îngâmfat, înfumurat; a se mândri, a se îngâmfă. *A se îmbrăca cu (sau în) pene de păun* = a se lăuda cu meritele altuia. ♦ Pana păsării descrise mai sus. — Lat. *pavo*, *-onis*.

PĂUNĂR, *păunare*, s.n. (Rar) Loc unde se cresc sau se țin păuni. [Pr.: *pă-u*] — *Păun* + suf. *-ar*.

PĂUNAȘ, *păunași*, s.m. Diminutiv al lui *păun*; păunel. ♦ Epitet dezmierdător dat unui tânăr frumos, mândru, voinic. ♦ *Păunașul codrilor* = nume dat unui haiduc legendar, tânăr și voinic. [Pr.: *pă-u*] — *Păun* + suf. *-aș*.

PĂUNĂ, *păune*, s.f. (Rar) Păuniță. — *Păun* + suf. *-ă*.

PĂUNĂRIE s.f. (Rar) Mulțime de păuni. [Pr.: *pă-u*] — *Păun* + suf. *-ărie*.

PĂUNEL, *păunei*, s.m. Păunaș. [Pr.: *pă-u*] — *Păun* + suf. *-el*.

PĂUNÎ, *păunesc*, vb. IV. Refl. (Pop.) A se îngâmfă, a se împăuna. [Pr.: *pă-u*] — Din *păun*.

PĂUNIȚĂ, *păunițe*, s.f. 1. Femela păunului; păună. 2. (Entom.; reg.) Numele mai multor specii de insecte înrudite cu libelula. [Pr.: *pă-u*] — *Păun* + suf. *-iță*.

PĂZI, *păzesc*, vb. IV. 1. Tranz. A fi însărcinat sau a-și propune să supravegheze ca ceva sau cineva să fie în siguranță, să nu fugă, să nu dispară etc.; a străjui. ♦ Expr. (Fam.) *Ce păzești (aici)?* = ce urmărești? ce faci? cu ce-ți pierzi timpul? 2. Tranz. și refl. A (se) feri, a (se) apăra (de o primejdie). ♦ Expr. (absol.) *Doamne păzește!* = a) Doamne ferește! vai de mine!; b) nicidecum, cu niciun preț, deloc. ♦ (La imperativ, uneori cu suprimearea pron. refl.; pop. și fam.) Dă-te la o parte! ferește-te! ♦ Expr. (Refl.) *Să te păzești, Pârleol!* = bagă de seamă! ține-te bine! (Tranz.: fam.) *A lua (pe cineva) la trei păzește* = a lua la zor, a muștra (pe cineva). (Fam.) *A o lua la trei păzește* = a fugi. 3. Tranz. A avea grijă, a se ocupa (de cineva sau ceva); a îngriji, a supraveghea. ♦ Expr. *A-ți păzi gura (sau limba)* = a tăcea sau a vorbi cu prudență, a nu spune ceea ce nu trebuie. ♦ (Pop.) A întreține, a alimenta focul. 4. Tranz. (Înv. și reg.) A păndi, a urmări momentul potrivit, sosirea sau trecerea cuiva. 5. Tranz. (Înv. și pop.) A respecta, a îndeplini o poruncă, un angajament etc. ♦ Expr. *A-și păzi treaba* = a-și vedea de treabă; a fi prudent, rezervat. *A-și păzi calea* (sau *drumul*) = a-și vedea de drum; a nu se lăsa ispitit de alte interese. *A păzi drumul* (sau *drumurile*) = a umbla haimana. 6. Tranz. (Înv.) A păstra, a

menține (în aceeași stare); a întreține. [Imper. sg. și: (fam.) *păzea*] — Din sl. *paziti*.

PĂZIRE, *păziri*, s.f. Acțiunea de a (se) *păzi* și rezultatul ei. — V. *păzi*.

PĂZIT¹ s.n. (Rar) Pază, străjuire, pândă. — V. *păzi*.

PĂZIT², *-Ă, păziți*, *-te*, adj. 1. Străjuit, supravegheat (să nu dispară, să nu fugă etc.). 2. Apărat, ocrotit. — V. *păzi*.

PĂZITĂTOR, *-OĂRE, păzitori*, *-oare*, s.m. și f. (Rar) Paznic. — *Păzi* + suf. *-tor*.

PĂC interj. (Adesea repetat) Cuvânt care redă: a) sunetul exploziv surd produs de fumători când trag fumul din lulea sau din țigară; b) sunetul produs de o lovitură dată cu un corp tare; pac, poc; c) sunetul produs de un fir de ață, de o sfoară, de o coardă etc. când se rupe. — Onomatopee.

PĂCĂI vb. IV v. *păcăi*.

PĂCĂI, *păcăi*, vb. IV. Intranz. (Pop.) 1. A fuma, a trage din lulea, producând un sunet caracteristic; a puffa. 2. (Despre flăcări lămpi de petrol) A pălpăi cu zgomot. [Var.: (reg.) *păcăi* vb. IV] — *Păc* + suf. *-ăi*.

PĂCLĂ, *păcle*, s.f. 1. Ceață deasă care apare de obicei dimineața și seara; negură. 2. Văl atmosferic albăstrui sau galben-cenușiu, constituit din particule solide, fine, invizibile, care dau aerului un aspect tulbure, opalescent și care este provocat de refracția inegală a luminii în straturile de aer cu temperaturi diferite, încălzite de suprafața solului. ♦ Fig. Strat des, pânză de fum, de ploaie etc. 3. Atmosferă înabușitoare, zăpușeală (pe timp noros). 4. Vulcan mic din care erup gaze, ape sărate, unori și petrol; vulcan noros. — Din sl. *pacliu*.

PĂCLUȘIT, *-Ă, păclușiți*, *-te*, adj. (Reg.) Morocănos. — Cf. *păclă*.

PĂCLÓS, *-OASĂ, păclóși*, *-oase*, adj. Plin de păclă (1, 2); neguros, cețos. — *Păclă* + suf. *-os*.

PĂINE, *pâini*, s.f. 1. Aliment de bază al omului, preparat dintr-un aluat de făină (de grâu, de secară etc.) și ingrediente, afânat prin fermentația drojdiei, frământat cu apă și copt în cuptor; pită. ♦ Expr. *A mânca pâine și sare* (pe un sau dintr-un teler) *cu cineva* = a trăi împreună cu cineva, a împărți cu cineva binele și răul. *A ieși înaintea cuiva* sau *a întâmpina* (pe cineva) *cu pâine și sare* = a întâmpina (pe cineva) cu deosebită cinste. *A avea* (sau *a ține*, *a fi cu*) *pâinea și cuțitul în mână* sau *a pune mâna pe pâine și pe cuțit* = a avea la îndemână toată puterea, toate mijloacele. *(A fi) bun ca pâinea (cea) caldă* (sau *bună*) = (a fi) foarte bine. *A mânca o pâine albă* = a avea o situație materială bună, a o duce bine. *Se caută (sau se vinde) ca pâinea (cea) caldă*, se spune despre o marfă foarte căutată și care se vinde foarte ușor. *A mânca pâinea degeaba* = a fi nefolositor. ♦ Aluat de făină frământat în vederea facerii pâinii (1). 2. Hrană necesară pentru trai; *p. ext.* mijloacele materiale necesare existenței; existență. ♦ Expr. *O bucată de pâine* sau *pâinea zilnică*, *pâinea cea de toate zilele* = mijloace de existență. *A lua* (cuiva) *pâinea de a* = a lăsa pe cineva fără mijloace de trai, a lua (cuiva) toate posibilitățile de existență. ♦ Fig. Agoniseală. 3. (Reg.) Cereale, recoltă de cereale, grâne, bucate; *p. restr.* grăunțe de cereale (mai ales de grâu). 4. Slujbă, funcție, post. ♦ Expr. *A pune* (sau *a băga*) *în pâine* (pe cineva) = a face cuiva rost de o slujbă. *A fi în pâine* (sau *a mânca o pâine*) = a avea o slujbă. *A scoate* (sau *a da afară*) *din pâine* = a da pe cineva afară din serviciu. — Lat. *panis*.

PĂINICĂ, *păinici*, s.f. Păinișoară. — *Pâine* + suf. *-ică*.

PĂINIȘOARĂ, *păinișoare*, s.f. 1. Diminutiv al lui *pâine* (1); păinică, pâiniță. 2. Ciupercă comestibilă, de culoare roșie-violetee, care crește prin pădurile de stejar și de fag (*Russula lepida*). ♦ Nume dat mai multor specii de ciuperci comestibile și necomestibile. — *Pâine* + suf. *-ișoară*.

PĂINIȚĂ, *păinițe*, s.f. Păinișoară. — *Pâine* + suf. *-iță*.

PĂL interj. (Adesea repetat) Cuvânt care imită bătaia din aripi a păsărilor; fâl. — Onomatopee.

PĂLC, *pălcuri*, s.n. 1. (De obicei urmat de determinări introduse prin prep. „de”, care arată felul, componența) Grup mic și neorganizat de oameni; *p. ext.* grup de păsări, de animale, (rar) de plante sau de lucruri. ♦ Loc. adv. *În pălcuri* sau *pălcuri-pălcuri* = în grup. ♦ Grămadă mică, adunătură de lucruri. 2. (Înv.) Unitate militară la sfârșitul Evului Mediu, în Moldova și în Țara Românească, corespunzătoare unui regiment, formată dintr-un anumit număr de ostași; stol, ceată. — Din sl. *plukū*.

PĂLCULEȚ, *pălculețe*, s.n. Pălcușor. — *Pălc* + suf. *-uleț*.

PĂLCUȘOR, *pălcușoare*, s.n. Diminutiv al lui *pălc* (1); pălculeț. — *Pălc* + suf. *-ușor*.

PĂLNIE, *pâlnii*, s.f. 1. Obiect de metal, de sticlă, de porțelan etc., de obicei în formă de con gol în interior, prelungit în jos printr-un tub îngust, servind la turnarea lichidelor în vase cu gura strâmtă. ♦ Expr. *A-și face* (sau *a-și duce*) *palmele pâlnie* (la gură sau la ureche) = a-și așeza mâinile ca o pâlnie în dreptul gurii sau al urechii pentru a fi auzit sau a auzi mai bine. *A face* (burtă bute și) *gura pâlnie* = a bea mult. 2. Nume dat unor obiecte în formă de pâlnie (1), care amplifică sunetele. ♦ *Pâlnia telefonului*

= receptor telefonic. **3.** Rezervor, încăpere sau locaș, mai largi în partea de sus decât în cea de jos, amenajate pe un sistem tehnic pentru a înlesni introducerea sau evacuarea unui material. **4.** Depresiune de teren de formă conică, formată în terenuri solubile. ♦ Plan înclinat care leagă galeria superioară cu cea inferioară a unui tunel în curs de excavare. ♦ Groapă făcută în pământ de la o obuz sau de o bombă. **5.** Locul unde se adună buștenii înainte de a fi coborâți pe jilip. **6.** Tub care servește unor animale cefalopode la mișcare. — Et. nec.

PĂLNIOARĂ, *pălnioare*, s.f. Diminutiv al lui *pălnie*. [Pr.: -ni-*oa-*] — **Pălnie** + suf. -ioară.

PĂLPĂI, pers. 3 *pălpăie*, vb. IV. Intrans. **1.** (Despre flăcări) A crește și a descrește în cursul arderii, a se mișca, a tremura producând un pocnet ușor, caracteristic; (despre foc) a arde cu o flăcără tremurătoare, pălpăitoare. **2.** (Despre păsări, insecte) A mișca lin din aripi, producând un zgomot ușor, caracteristic; a fâlfâi. ♦ P. anal. A tremura ușor, a se mișca, a se clătina ușor. **3.** (Despre lumină) A crește și a descrește în intensitate în mod intermitent. — **Păl** + **p[ă]** + suf. -ăi.

PĂLPĂIALĂ, *pălpăieli*, s.f. Pălpăire. [Pr.: -pă-*ia-*] — **Pălpăi** + suf. -eală.

PĂLPĂIRE, *pălpăiri*, s.f. Acțiunea de a *pălpăi* și rezultatul ei. **1.** Mișcarea tremurată a focului, a flăcărilor, a luminii; pălpăială, pălpăit, pălpăitură. **2.** Fâlfăire. — V. **pălpăi**.

PĂLPĂIT s.n. Pălpăire. — V. **pălpăi**.

PĂLPĂITĂTOR, -OĂRE, *pălpăitori*, -oare, adj. Care pălpăie; tremurător. [Pr.: -pă-*i-*] — **Pălpăi** + suf. -tor.

PĂLPĂITURĂ, *pălpăituri*, s.f. (Rar) Pălpăire. [Pr.: -pă-*i-*] — **Pălpăi** + suf. -tură.

PĂN prep. v. prin.

PĂNĂ conj., prep. **A.** Conj. **I.** (Introduce propoziții circumstanțiale de timp). **1.** (Stabilește un raport de posterioritate, precizând limita până la care se îndeplinește acțiunea din regentă) *Greu le-a fost până și-au făcut rost de cărți*. **2.** (Urmă de o negație, stabilește un raport de anterioritate) *Mai înainte ca..., mai înainte de...* ♦ (În locuțiuni, urmă de o negație) *Până când. Până ce*. **3.** Atăta timp cât..., câtă vreme..., cât... ♦ (În locuțiuni) *Până când. Până ce*. **II.** (Introduce propoziții circumstanțiale de loc; arată limita, hotarul în spațiu) *A mers până unde nu ajunsese nimeni*. **B.** Prep. (Împreună cu adverbe și cu alte prepoziții formează adverbe compuse, locuțiuni, prepoziții). **I.** (Introduce un complement circumstanțial de timp) *Până mâine-dimineț să termini lucrarea*. ♦ (În prepoziții compuse) *Până la. Până în*. (Corelativ) *Din zori și până-n seară*. ♦ Loc. conj. *Până când. Până ce*. ♦ Loc. adv. *Până la urmă* = în cele din urmă. *Până una-alta* = pentru moment, deocamdată. **II.** (Introduce un complement circumstanțial de loc; urmă de adverbe) *Merg pe jos până acasă*. ♦ Loc. adv. *De colo până colo* = din loc în loc, în multe locuri. *De sus până jos sau de jos până sus* = în întregime, tot. ♦ (În prepoziții compuse) *Până la. Până în*. **III.** (Introduce un complement circumstanțial de mod; în prepoziții compuse) *S-a înduișat până la lacrimi*. ♦ (În locuțiuni) *Până acolo* = în asemenea măsură, în asemenea grad. *Până și* = chiar și. — Lat. **paene-ad**.

PĂNDĂCI, -CE, *pândaci*, -ce, adj. (Rar) Care stă la pândă; care este înclinat să iscodească. — **Pândă** + suf. -aci.

PĂNDĂR, *pândari*, s.m. Persoană care păzește o pădure, o vie, o holdă etc.; paznic, jitar. ♦ (Mil.; pop.) Strajă, santinelă. ♦ Militar din artileria antiaeriană, însărcinat cu supravegherea spațiului aerian. — Din sl. **pondari**.

PĂNDĂȘ, *pândăși*, s.m. (Înv. și reg.) Persoană care stă la pândă. — **Pândă** + suf. -aș.

PĂNDĂ, *pânde*, s.f. Faptul de a pândi. ♦ Loc ascuns de unde se poate pândi. — V. **pândi**.

PĂNDI, *pândesc*, vb. IV. **1.** Tranz. și intrans. A observa, a urmări cu atenție pe ascuns sau dintr-un loc ascuns (cu scopul de a prinde, de a ataca, de a afla, de a surprinde etc. pe cineva sau ceva); a spiona, a urmări. ♦ Expr. *A pândi cu urechea* = a asculta cu atenție, a trage cu urechea. **2.** Tranz. A urmări cu nerăbdare un moment favorabil, a aștepta prilejul de a pune mâna pe ceva, de a acapara, de a răpi. **3.** Tranz. A studia sau a urmări gesturile, manifestările și acțiunile cuiva pentru a-i ghici gândurile, intențiile. **4.** Tranz. și intrans. A aștepta (cu nerăbdare, cu atenție încordată). ♦ Expr. (Tranz.; înv. și reg.) *A pândi vreme (cu prilej)* = a aștepta ocazia potrivită. — Din sl. **ponditi**.

PĂNDIȘ adv. (Pop.) Ca la pândă, încet și fără zgomot; pe ascuns, pe furiș. — **Pândă** + suf. -iș.

PĂNDIT s.n. Faptul de a pândi; pândă. — V. **pândi**.

PĂNDITĂTOR, -OĂRE, *pânditori*, -oare, adj. Care pândeste, care iscodește. — **Pândi** + suf. -tor.

PĂNGĂRI, *pângăresc*, vb. IV. Tranz. **1.** A face de ocară, a dezonora, a necinsti; a păta, a profana. ♦ Spec. A viola. **2.** A mânji, a murdări, a întina. — De la **păgân**.

PĂNGĂRIRE, *pângăriri*, s.f. Acțiunea de a *pângări* și rezultatul ei; profanare, necinstire. — V. **pângări**.

PĂNGĂRIT, -Ă, *pângăriți*, -te, adj. **1.** Care a fost dezonorat, care a fost necinstit. **2.** (Înv. și reg.) Ticălos, nemernic, păcătos. — V. **pângări**.

PĂNGĂRITĂTOR, -OĂRE, *pângăritori*, -oare, adj. (Rar; adesea substantivat) Care pângărește; profanator, defăimător, dezonorant, bațjocitor. — **Pângări** + suf. -tor.

PÂNTEC, *pânțec*, s.n. (Pop.) **1.** Parte a corpului, la om și la animale, situată între torace și bazin, formată dintr-o cavitate în care se află stomacul, intestinele, organele de reproducere etc.; abdomen, burtă, foale, vintre. ♦ Expr. *Parcă are oase în pânțec*, se spune despre cineva care se apleacă foarte greu. *A fi cu pânțecul la gură* = a fi însărcinat. **2.** Stomac. ♦ Expr. *Cu pânțecul lipit de coaste* = foarte flămând sau foarte slab. *A se închina pânțecului* = a fi peste măsură de lacom, a trăi numai pentru mâncare. **3.** Uter. ♦ Loc. adv. *Din pânțecul mamei* = înainte de a se naște. ♦ Expr. *A lua (sau a avea, a purta) în pânțec* = a rămâne sau a fi însărcinată. *A trăi (sau a fi, a se simți) ca în pânțecul mamei* = a se simți foarte bine și în siguranță. **4.** Fig. Partea dinăuntru a unui obiect, a unei încăperi etc.; interior, adâncime. **5.** Fig. Partea bombată, ieșită în afară, a unor obiecte; interiorul acestor părți. [Var.: **pânțec** s.n.] — Lat. **pantex**, -ticiș.

PÂNTECĂRE, *pânțecări*, s.f. (Reg.) Diaree. — **Pânțec** + suf. -are.

PÂNTECĂRIE, *pânțecări*, s.f. (Reg. și fam.) Diaree. [Pr.: -ra-*ie*] — **Pânțec** + suf. -ărie.

PÂNTECE s.n. v. **pânțec**.

PÂNTECEL, *pânțecule*, s.n. (Pop.) Diminutiv al lui *pânțec*; pânțecuț. — **Pânțec** + suf. -el.

PÂNTECĂS, -OĂȘĂ, *pânțecăși*, -oase, adj. (Pop.) **1.** Cu pânțecul mare, proeminent; burtos. **2.** Fig. (Despre obiecte) Cu pereții rotunjiți în afară, bombat. — **Pânțec** + suf. -os.

PÂNTECĂȚ, *pânțecățe*, s.n. (Rar) Pânțecel. — **Pânțec** + suf. -uț.

PĂNTRE prep. v. **printre**.

PĂNZĂR, *pânzari*, s.m. (Înv.) Țesător sau negustor de pânzeturi. — **Pânză** + suf. -ar.

PĂNZĂT, -Ă, *pânzați*, -te, adj. (Despre hârtie) Fabricat cu un amestec de fibre textile pentru a avea rezistență. ♦ (Despre obiecte) Dublat, întărit cu pânză. *Hartă pânzată*. — **Pânză** + suf. -at.

PĂNZĂ, *pânze*, s.f. I. **1.** Țesătură făcută din fire de bumbac, de in, de cânepă etc., din care se confecționează albituri de corp, de pat etc.; bucată din această țesătură. ♦ *Pânză de casă* = pânză țesută la războiul manual; pânză țărănească. ♦ Loc. adv. *Până în pânzele albe* = fără încetare, până la capăt; până la ultima limită; necrutător. ♦ Expr. *A zări ca printre-o pânză* = a nu vedea limpede, a desluși cu greune; a vedea ca prin sită. *Ține-te (sau să te ții) pânză (să nu te rupi)*, se spune pentru a arăta că este vorba de o acțiune grea și de durată, de un lucru care se desfășoară cu mare intensitate și care, pentru a fi rezolvat, cere curaj, răbdare etc. *A i se ridica (sau a-i cădea, a i se lua cuiva) pânza de pe ochi* = a începe să înțeleagă limpede lucrurile, a înceta să mai privească eronat un anumit lucru, o anumită situație; a i se deschide ochii. (Adverbial) *A curge pânză* = a curge fără întrerupere. *A țese pânzele* = a face intrigi. *A (i) se încurca cuiva pânza* = a nu-i reuși planurile făcute. ♦ Plasă deasă de pescuit. ♦ Fig. Șir, rând (de oameni). ♦ Fig. Șuviță, fascicul. **2.** Bucată de pânză (1) cu diferite utilizări; **a)** țesătură cu care se acoperă fața sau trupul mortului; giulgiu. (Expr.) *Parcă i-a luat pânza de pe obraz (sau de pe ochi, de pe față)*, se spune despre cineva foarte palid sau foarte slab; **b)** (la pl.) bucată mare de țesătură rezistentă care se fixează de vergelele catargelor unui vas și care, împinsă de vânt, face să înainteze vasul; velă; **c)** bucată de țesătură deasă fixată pe un cadru, pe care se pictează; **p.** ext. tablou; **d)** (în sintagma) *pânză de cort* = foaie de cort; **e)** țesătură pe care se proiectează imagini de la un aparat de proiecție; ecran. **3.** Țesătură pe care o face pânjenul pentru a prinde pradă. **4.** Țesătură sau împletitură specială din fire textile sau metalice, folosită în industrie, în laboratoare etc. ♦ *Pânză de calc* = pânză subțire și transparentă pe care se desenează planuri tehnice. **II.** **1.** Lama sau tăișul de metal al unor instrumente. ♦ *Pânză de fierăstrău* = tăișul de metal al unui fierăstrău. **2.** (Geol.: în sintagma) *Pânză de șarij* = ansamblu de strate geologice mai vechi, deplasate și împinse prin mișcările tectonice peste altele mai noi; suprafața pe care are loc deplasarea unor mase în acest proces. *Pânză eruptivă* = formă de zăcământ a rocilor vulcanice, rezultată prin consolidarea curgerilor de lave. *Pânză de apă subterană* = strat acvifer. **3.** Desiș (de copaci) lung și îngust (crescut de-a lungul unui drum, al unei ape); perdea. — Et. nec.

PÂNZĂRIE, *pânzării*, s.f. (Rar) 1. Cantitate mare de pânză (I 1) sau de articole confecționate din pânză; pânzeturii. 2. Magazin de pânzeturii. ♦ Atelier sau fabrică unde se țes pânzeturii. — **Pânză** + suf. *-ărie*.

PÂNZĂTURĂ, *pânzături*, s.f. (Înv. și reg.) Pânză (I 1) sau bucată de pânză. ♦ (Reg.) Broboadă, basma; năframă. ♦ (Înv. și reg.) Față de masă. — **Pânză** + suf. *-tură*.

PÂNZĂȚ, (2) *pânzeturii*, s.n. 1. Pânză (I 1). 2. Obiect confecționat din pânză; pânzărie, albitură, rufărie. — **Pânză** + suf. *-et*.

PÂNZĂȚICĂ s.f. Pânză (I 1) subțire (de calitate inferioară). — **Pânză** + suf. *-ică*.

PÂNZĂȘ s.n. (Rar) Ceea ce seamănă cu o pânză (I 1); vâl. — **Pânză** + suf. *-iș*.

PÂNZĂȘOARĂ, *pânzășoare*, s.f. Diminutiv al lui *pânză*; pânzucă, pânzuț. — **Pânză** + suf. *-ișoară*.

PÂNZĂCĂ s.f. (Reg.) Pânzășoară. — **Pânză** + suf. *-ucă*.

PÂNZĂLIȚĂ, *pânzulițe*, s.f. Porțiune de talpă ce îmbracă tocul (înalt) la încălțăminte pentru femei. — **Pânză** + suf. *-uliță*.

PÂNZĂȚĂ, *pânzuțe*, s.f. (Reg.) Pânzășoară. — **Pânză** + suf. *-uță*.

PÂR¹ interj. (Adesea pronunțat cu „r” prelungit) Cuvânt care imită zgomotul sau trosnetul produs de un corp solid care se rupe sau se despică, de arderea lemnului, de presiunea exercitată asupra zăpezii etc. — Onomatopee.

PÂR², *pâr*, s.m. (Reg.) Persoană care pârâște; pârâș, reclamant. — Din **pârț** (derivat regresiv).

PĂRĂ, *păre*, s.f. 1. Plângere făcută împotriva cuiva; reclamație. ♦ Acuzatie, învinuire. 2. Denunț. 3. Calomnie, defăimare; clevetire, bârfeală. 4. (Înv. și reg.) Proces, judecată. [Pl. și: *pâr*] — Din **pârț** (derivat regresiv).

PĂRĂI vb. IV v. **părăi**.

PĂRĂIAȘ s.n. v. **părăiaș**.

PĂRĂITOARE s.f. v. **părăitoare**.

PĂRĂU s.n. v. **părău**.

PĂRĂUȘ s.n. v. **părăiaș**.

PĂRĂUȚ s.n. v. **părăuț**.

PĂRĂCIOȘ, **-OASĂ**, *părăcioși*, *-oase*, adj., s.m. și f. (Persoană) care pârâște (1), care are obiceiul să pârască; pârător. — **Pârț** + suf. *-cios*.

PĂRĂCIUNE, *părăciuni*, s.f. (Pop.) Pără (1). — **Pârț** + suf. *-ciune*.

PĂRĂI, pers. 3 *părăie*, vb. IV. Intranz. 1. (Despre corpuri tari, dure etc.) A produce un zgomot surd, ușor prelungit, prin rupere, frângere, tăiere, zdrobire etc.; a trosni, a pocni. 2. (Despre încheieturi, p. ext. despre oase) A produce prin întindere un zgomot strident asemănător cu cel produs prin frângerea unui corp dur; a trosni, a pocni. 3. (Despre scânduri, podele etc., p. anal. despre corpuri metalice sau despre obiecte prevăzute cu arcuri, balamale etc.) A produce un zgomot strident prin apăsare, prin lovire sau prin frecare; a scârțâi. ♦ (Despre obiecte din lemn) A începe să se desfacă din încheieturi cu un zgomot caracteristic. ♦ (Despre pepeni) A produce un trosnet ușor prin strângere în mâini; a trosni. 4. (Despre foc sau despre un corp inflamabil care arde) A produce pocnete scurte și repetate. 5. (Despre arme de foc, p. ext. despre proiectile) A produce un zgomot ritmic prin declanșări succesive ori simultane; a bubui, a păcăni, a răpăi, a șuiera. [Var.: (reg.) **părăi** vb. IV] — **Pârț** + suf. *-ăi*.

PĂRĂIAȘ, *părăiașe*, s.n. Diminutiv al lui *părău*; părăuț. [Pr.: *-ră-iaș*. — Var.: **părăiaș**, **părăuș**, **părăuș** s.n.] — **Părău** + suf. *-aș*.

PĂRĂIRE s.f. (Rar) Părăit. — V. **părăi**.

PĂRĂIT, *părăituri*, s.n. Faptul de a *părăi*; părăire. — V. **părăi**.

PĂRĂITOARE, *părăitori*, s.f. 1. Aparat rudimentar de lemn prevăzut cu aripioare, care, mișcate de vânt, produc un zgomot strident și alungă păsările din semănături, livezi, vii etc.; zbârnăitoare. 2. Fâșie de hârtie care se leagă de cele două capete de sus ale spetezelor zmeului și care, la înălțarea acestuia, produce un părăit puternic; zbârnăitoare. 3. Specie de lăcustă de culoare cafenie sau neagră, care, în timpul zborului, produce un fel de părăituri (*Psophus stridulus*). [Pr.: *-ră-i-*. — Var.: **părăitoare** s.f.] — **Părăi** + suf. *-toare*.

PĂRĂITURĂ, *părăituri*, s.f. 1. Zgomot surd produs de ruperea, despicarea, frângerea etc. unui corp tare, dur. 2. Zgomot sau sunet ascuțit, strident, care se produce prin apăsare; scârțăitură. ♦ Zgomot specific produs de ceva care arde. FSuccesiune de zgomote scurte și dese; răpăit. [Pr.: *-ră-i-*] — **Părăi** + suf. *-tură*.

PĂRĂȘ, *părăși*, s.m. (Pop.) Persoană care pârâște; reclamant. — **Pârț** + suf. *-ăș*.

PĂRĂȚ, **-Ă**, *părăți*, *-te*, adj., s.m. și f. (Parte dintr-un proces civil) Împotriva căreia este introdusă acțiunea; p. ext. învinuit, acuzat, inculpat. — V. **pârț**.

PĂRĂTOR, **-OĂRE**, *părători*, *-oare*, adj., s.m. și f. (Rar) (Persoană) care pârâște (1), care are obiceiul să pârască; (persoană) care denunță, delator. — **Pârț** + suf. *-tor*.

PĂRĂTURĂ, *părături*, s.f. (Înv.) Pără (1); acuzație, învinuire. — **Pârț** + suf. *-tură*.

PĂRĂUA, *părăua*, s.n. 1. Apă curgătoare mică, râu mic. 2. Fig. (Adesea adverbial) Cantitate mare (dintr-un lichid); șuvoi. [Var.: **părău** s.n.] — Cf. alb. *përrua*, rom. *râu*.

PĂRĂUȘ s.n. v. **părăiaș**.

PĂRĂUȚ, *părăuțe*, s.n. (Pop.) Părăiaș. [Var.: **părăuț** s.n.] — **Părău** + suf. *-uț*.

PĂRĂCĂLAB, *părăcălabi*, s.m. 1. Titlu dat în Evul Mediu, în Țările Române, persoanelor însărcinate cu conducerea unui județ, a unui ținut, a unei cetăți, având atribuții militare, administrative și judecătorești; persoană care purta acest titlu. 2. Administrator al satelor boierești și mânăstirești, în Evul Mediu; (mai târziu) primar (rural). ♦ Strângător de biruri, percepător rural. 3. (Reg.) Comandant al unei închisori; temnicer. — Din magh. **porkoláb**.

PĂRĂCĂLĂBIE, *părăcălăbii*, s.f. 1. Demnitatea sau funcția părăcălabului (1).

2. Instituția pe care o conducea părăcălabul (1); sediul acestei instituții.

3. Dare care se plătea părăcălabului. — **Părăcălab** + suf. *-ie*.

PĂRDĂLNIC, **-Ă**, *părdalnici*, *-ce*, adj. (Pop.; adesea substantivat) Afurisit, blestemat. ♦ (Substantivat, m. art.; eufemistic) Diavol. ♦ Expr. *Lasă-l părdalnicului* (sau *la părdalnicul*) = lasă-l încolo! dă-i pace! — Et. nec.

PĂRG s.n. v. **părgă**.

PĂRGĂR, *părgari*, s.m. 1. (În Evul Mediu, în organizarea administrativă a Țărilor Române) Membru în sfatul administrativ al unui oraș sau al unui târg (compus din 6 până la 12 persoane). 2. (Reg.; în vechea organizare administrativă) Vătășel la primărie. — Din magh. **polgár**.

PĂRGĂV, **-Ă**, *părgavi*, *-e*, adj. (Reg.; despre fructe) Care se coace mai repede decât altele din același gen; timpuriu, vârat. — **Părgă** + suf. *-av*.

PĂRGĂ s.f. 1. (Pop.) Fază de început a coacerii unor fructe, legume sau cereale, înainte de maturizare; starea fructelor, a legumelor și a cerealelor în această fază. ♦ Loc. adj. *În părgă* = aproape coapt. ♦ Expr. *A da în părgă* (sau *în părg*) = a începe să se coacă, să se părguiască. 2. (Înv. și reg.; colectiv) Cele dintâi fructe sau roade dintr-un an; roade timpurii. [Var.: **părg** s.n.] — Din sl. **prīga**.

PĂRGHIE, *părghie*, s.f. 1. Bară rigidă care se sprijină pe un punct de articulație fix și asupra căreia se exercită o forță activă și o forță rezistentă; bară (de lemn sau de fier) care servește la ridicarea sau la mișcarea unei greutăți. 2. Fig. Forță care dă impuls unei activități; punct de sprijin. — Et. nec. Cf. lat. *pergula*.

PĂRGUI, pers. 3 *părguieste*, vb. IV. Refl. (Despre fructe, legume și cereale) A începe să se coacă, a da în coapt. — **Părgă** + suf. *-ui*.

PĂRGUIALĂ, *părguieli*, s.f. Prima fază de coacere a fructelor, când acestea încep să-și schimbe culoarea și când crește conținutul lor în zahăr. ♦ Loc. vb. *A da în părguială* = a începe să se coacă. [Pr.: *-gu-ia-*] — **Părgui** + suf. *-eală*.

PĂRGUIT¹ s.n. Faptul de a se *părgui*; timpul când se părguiesc fructele sau cerealele. — V. **părgui**.

PĂRGUIT², **-Ă**, *părguiți*, *-te*, adj. (Despre fructe, legume și cereale) Care începe să se coacă, care a dat în coapt. — V. **părgui**.

PĂRĂI, *părăsc*, vb. IV. Tranz. (Folosit și absol.) 1. A se plânge de faptele cuiva; a reclama. ♦ A acuza, a învinui. ♦ A da pe față în mod răutăcios faptele cuiva, adesea exagerând sau mințind; a vorbi de rău; a denunța. 2. (Înv.) A da pe cineva în judecată, a intenta (cuiva) proces. — Din sl. **p(ř)řeti**.

PĂRJOALĂ, *părjoale*, s.f. (Reg.) 1. Bucată de carne friptă la grătar. 2. Chiftea mare, dată prin pesmet și prăjită în grăsime. — Din tc. **pirzola**, bg. **părzola**.

PĂRJOL, *părjoluri*, s.n. (Pop.) 1. Foc mare care se extinde rapid; incendiu violent și mistuitor. ♦ Expr. *A face părjol* = a nimici (prin foc); a face prăpăd, a prăpădi. *A da părjol* = a da foc, a distruge (prin foc); a incendia. *A plânge cu foc și părjol* = a plânge cu desperare. *A se face foc și părjol* = a-și ieși din fire, a se înfuria foarte tare. 2. Căldură mare și înăbușitoare; arșiță, zăpușeală, zăduf. 3. Fig. Prăpăd, dezastru, calamitate, pustiire, urgie. — Din **părjoli** (derivat regresiv).

PĂRJOLĂ, *părjolesc*, vb. IV. (Pop.) 1. Tranz. A da foc sau a pune foc cu scopul de a distruge. 2. Tranz. (Adesea fig.) A arde, a mistui în flăcări o ființă. 3. Intranz. (Despre soare) A încălzi peste măsură; a arde, a dogori. 4. Tranz. (Despre soare) A ofili, a veșteji, a usca din cauza arșiței prea mari. — Din magh. **pörzsöli**.

PĂRJOLIT, **-Ă**, *părjoliți*, *-te*, adj. (Pop.) Ars de foc, de părjol (1); p. ext. ars de soare, pârilit. — V. **părjoli**.

PĂRLEA s.m. (Pop.; în expr.) *Ține-te* (sau *tunde-o, întinde-o*) *pârlele!* sau *să te cam mai duci pârlele* ori *du-te pârli!* = aleargă cât poți de tare (ca să n-o pătești); pleacă! să nu te mai vad! — Din **pârli** (derivat regresiv).

PĂRLEALĂ, *pârleli*, s.f. 1. Acțiunea de a (*se*) *pârli* și rezultatul ei; arsură ușoară, superficială; pârlițură. 2. Fig. (Fam.) Păcăleală, înșelătorie; pagubă, pierdere. ⇨ Expr. (Fam.) *A-și scoate pârleala* = a-și găsi o compensație, a se despăgubi (de o pagubă materială, de o osteneală etc.). — **Pârli** + suf. *-eală*.

PĂRLEAZ, *pârleazuri*, s.n. Trecătoare îngustă peste un gard (mai ales la țară), făcută din una sau mai multe scânduri (ca niște trepte) care se sprijină, la extremități, pe câte un țaruș bătut în pământ. — Din bg., sb. **prelaz**.

PĂRLI, *pârlesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (*se*) arde ușor la suprafață. ⇨ Expr. (Tranz.) *A o pârli la (sau de) fugă* = a fugi repede. 2. Tranz. A trece prin flăcări un porc tăiat, o pasăre tăiată pentru a-i îndepărta complet perii, puful sau penele. 3. Tranz. și refl. A (*se*) înnegri (din cauza acțiunii soarelui); a (*se*) bronză. 4. Tranz. și refl. A (*se*) ofili, a (*se*) vesteji, a (*se*) usca. 5. Tranz. și refl. Fig. A (*se*) păcăli, a (*se*) înșela. — Din bg. **pârlija**, sb. **prjiti**.

PĂRLIRE, *pârli*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *pârli* și rezultatul ei. — V. **pârli**.

PĂRLIT s.n. Faptul de a (*se*) *pârli*; pârliere. — V. **pârli**.

PĂRLIT², *-Ă*, *pârliți*, *-te*, adj. 1. Ars ușor, numai la suprafață. ⇨ (Despre haine, țesături etc.) Ars superficial la călcat sau la dogoarea focului. 2. (Despre oameni sau despre părți ale corpului lor) Cu piele înnegrită de soare; înnegrit, bronzat. 3. (Despre vegetație) Ofilit, vestejit, uscat din cauza arșiței. 4. Fig. (Fam.; despre oameni) Sărac, nevoiaș; necăjit, amărât. ⇨ (Substantivat) Om nevoiaș; *p. ext.* om neisprăvit, prăpădit. — V. **pârli**.

PĂRLITURĂ, *pârlițuri*, s.f. (Înv. și reg.) 1. Pârleală (1). ⇨ Expr. (Înv.) *A da* (pe cineva) *pe (sau prin) pârlițură* = a) a necăji (pe cineva), a face (cuiva) zile fripte; b) a ironiza, a lua în răs. 2. (Reg.; concr.) Loc ars de foc; porțiune de pădure cu copacii arși. — **Pârli** + suf. *-tură*.

PĂRLOAGĂ, *pârloage*, s.f. Teren arabil lăsat necultivat unul sau mai mulți ani, pentru refacerea fertilității lui. ⇨ (Colectiv) Ierburile crescute pe un teren arabil necultivat; *p. ext.* brazda cosită de pe un asemenea loc. — Din bg. **prelog**, sb. **parlog**.

PĂRLOGI, pers. 3 *pârlogește*, vb. IV. Refl. (Reg.: despre terenuri agricole nelucrate) A se pârăgini. — Din **pârloagă**.

PĂRLOGIRE, *pârlogiri*, s.f. (Reg.) Acțiunea de a se pârăgini. — V. **pârlogi**.

PĂRLOGIT, *-Ă*, *pârlogiți*, *-te*, adj. (Reg.; despre terenuri agricole necultivate) Pârăginit. — V. **pârlogi**.

PĂRNĂIE, *pârână*, s.f. 1. (Reg.) Oală mare de pământ, lărgită în partea de sus, folosită în gospodăria țărănească pentru gătit sau pentru păstrat alimente. ⇨ Conținutul unei asemenea oale. 2. (Arg.) Închisoare, temniță. [Pr.: *-na-ie*] — Et. nec.

PĂRPĂLĂC, *pârpălăce*, s.n. (Înv.) Frigere a cărnii pe jeratic sau în frigare; (concr.) carne friptă astfel. — **Pârpăli** + suf. *-ac*.

PĂRPĂLEALĂ, *pârpăleli*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a (*se*) *pârpăli*. ⇨ Expr. *A-i trage* (sau *a-i da*) *o pârpăleală (bună)* = a lucra, a acționa cu mare grabă; a-i da zor; a face un lucru superficial. [Var.: **perpeleală** s.f.] — **Pârpăli** + suf. *-eală*.

PĂRPĂLI, *pârpălesc*, vb. IV. I. (Pop.) 1. Tranz. A frige un animal sau o bucată de carne la frigare, pe jăratice sau la para focului. ⇨ A frige sau a încălzi ceva superficial, la repezeală. 2. Refl. A se încălzi la dogoarea focului sau la soare. II. Refl. (Mai ales în forma *perpeli*) 1. A se zvârcoli, a se zbate, a se tăvăli de durere. ⇨ Fig. A se frământa, a se chinui, a se zbugiuma. 2. A se răsuși (în așternut), a se întoarce de pe o parte pe alta fără a-și găsi locul (din cauza unei stări fizice sau psihice chinuitoare). [Var.: **perpeli** vb. IV] — Din bg. **prpâlja**, sb. **prpâliti**.

PĂRPĂLIRE, *pârpăli*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a (*se*) *pârpăli* și rezultatul ei. [Var.: **perpeli** s.f.] — V. **pârpăli**.

PĂRPĂLIT, *-Ă*, *pârpăliți*, *-te*, adj. (Pop.) Fript sau prăjit în pripă, numai pe deasupra (la frigare, pe jăratice sau la para focului). [Var.: **perpeli**, *-ă* adj.] — V. **pârpăli**.

PĂRPĂRIȚĂ, *pârpărițe*, s.f. 1. Mică piesă metalică fixată în piatra alergătoare de la moară, în care intră capătul de sus al fusului. 2. (Reg.) Cilindru care susține pietrele morii și care este pus în mișcare prin acțiunea roții cu măsele. 3. Gaură în mijlocul pietrei alergătoare de la moară, în care cad grăuntele din teică pentru a fi măcinată. 4. (Reg.) Teică (la moară). [Acc. și: *pârpăriță*] — Din sl. **prpřica**, uc. **perpelyčca**.

PĂRȘ, *pârși*, s.m. Nume dat mai multor specii de mamifere din familia rozătoarelor, cu aspect intermediar între veveriță și șoarece, lungi de circa 20 de centimetri, cu coadă lungă și stufoasă, cu blană moale și bogată, cu

ochi mari și cu bot ascuțit, care trăiesc mai ales prin păduri, cățărare în copaci (unde își au de obicei culcușul și unde hibernează) (*Glis glis*, *Muscardinus avellanarius*. *Dryomys netedula*). ⇨ *Pârș de stejar* = mamifer rozător asemănător cu pârșul, cu câte o pată neagră pe obraji (*Eliomys quercinus*). [Var.: **pârș** s.m.] — Din sl. **plüchü**.

PĂRTE s.f. v. **pârtie**.

PĂRTIE, *pârții*, s.f. 1. Cărare sau drum făcut prin zăpadă. ⇨ (Sport) Culoar amenajat (și marcat) prin zăpadă, în vederea practicării unor sporturi de iarnă (bob, schi etc.). 2. (Pop.) Drum deschis prin semănătură, printr-un desîș de pădure etc.; cărare. [Var.: **părte** s.f.] — Din sl. **prütü**, sb. **prt**, **prtina**.

PĂRTIOARĂ, *pârțioare*, s.f. Diminutiv al lui *pârtie*. [Pr.: *-ti-oa-*] — **Pârtie** + suf. *-ioară*.

PĂRȚ, interj. (2) *pârțuri*, s.n. (Pop.) 1. Interj. Cuvânt care imită zgomotul produs de gazele eliminate din organism prin orificiul anal. 2. S.n. Gaz care se elimină cu zgomot prin orificiul anal. — Onomatopee.

PĂRȚĂG s.n. (Pop. și fam.) Acces de furie, chef de ceartă; capriciu, toană. — **Pârț** + suf. *-ag*.

PĂRȚĂI, *pârțâi*, vb. IV. Intrans. (Pop.) A elimina cu zgomot gaze din intestinul gros, prin orificiul anal. — **Pârț** + suf. *-ăi*.

PĂȘ interj. v. **pis**.

PĂSLĂR, *pâslari*, s.m. (Mai ales la pl.) Cizmă sau papuc de păslă. — **Pâslă** + suf. *-ar*.

PĂSLĂ, *pâsle*, s.f. Material textil obținut din fire de lână sau de păr de animal netoarse bătute la piua, folosit la confecționarea pălărilor, a încălțămintei călduroase, ca izolan etc. — Cf. sl. **plüsti**.

PĂSLĂI, *pâslesc*, vb. IV. Refl. (Rar) A se îndesi, a se face ca păslă. — Din **pâslă**.

PĂSLIT, *-Ă*, *pâsliți*, *-te*, adj. (Rar) Pâslos. — V. **pâsli**.

PĂSLÓS, *-OĂȘA*, *pâsloși*, *-oase*, adj. Des ca păslă, asemănător ca aspect cu păslă; păsliț; îndesat, aspru, bătucit. — **Pâslă** + suf. *-os*.

PĂȘ¹ interj. (De obicei repetat) Cuvânt care redă zgomotul ușor produs de pașii cuiva, de mersul în vârful picioarelor etc. — Onomatopee.

PĂȘ² interj. v. **piș¹**.

PĂȘ³ s.m. v. **pârș**.

PE prep. I. (Introduce un complement direct). 1. (Complementul este exprimat printr-un substantiv nume propriu sau nume comun care indică o ființă) *Îl strig pe Ion*. *A împușcat pe lup în cap*. ⇨ (Complementul este exprimat printr-un substantiv comun care indică un lucru) *Cui pe cui se scoate*. 2. (Complementul este exprimat printr-un pronume personal, relativ, interogativ, demonstrativ, nehotărât sau negativ) *Pe al întrebă pe el*. *Pe cine nu-l lași să moară, nu te lasă să trăiești*. *Pe cine să chem? L-a adus și pe celălalt*. *A strigat pe cineva*. *Nu strig pe nimeni*. ⇨ Expr. *Unul pe altul* (sau *una pe alta, unii pe alții, unele pe altele*) = reciproc, între ei (sau între ele). ⇨ (Complementul este exprimat prin numeralul nehotărât „câți”, „câte”, cu valoarea de pronume relativ) *Pe câți i-am ajutat*. 3. (Complementul este exprimat printr-un numeral ordinal, cardinal, distributiv) *Pe al doilea nu l-am văzut*. *Adună pe 5 cu 7*. *Vedea pe câte unul zămbind*. 4. (Complementul este exprimat printr-un adjectiv sau un numeral substantivat, fiind precedat de articolul „cel”) *I-a invitat pe cei harnici*. 5. (Complementul este exprimat printr-un substantiv sau un pronume precedat de adverbul de comparație „ca”) *Mă privește ca pe un străin*. ⇨ Loc. adv. *Ca pe el* (sau *pe ea, pe ei, pe dânsa* etc.) = de-a binelea, de tot; zdravăn. II. (Introduce un complement indirect). 1. În legătură cu..., fiind vorba de... *Vorbea pe seama cuiva*. 2. Împotriva, în contra (cuiva). *E pornit pe el*. 3. În schimbul, pentru... *A dat doi lei pe bilet*. ⇨ (Cu o nuanță temporală și distributivă) În schimbul unei munci (de o zi, de o lună etc.); în timp de... *Cât să-ți dau pe an?* III. (Introduce un complement circumstanțial) 1. (Introduce un complement circumstanțial de loc) *S-a oprit pe o treaptă*. ⇨ Expr. *Pe lume* = în cuprinsul lumii, pretutindeni; în diverse puncte ale globului. ⇨ (Cu o nuanță instrumentală) *Emitere pe unde scurte*. ⇨ (Cu o nuanță temporală) *Pe drum i-am spus o poveste*. ⇨ (Dă complementului pe lângă care stă o nuanță de aproximație) *Caută pe după bănci*. ⇨ Expr. *Pe acasă* = a) undeva în preajma sau în apropierea casei; b) în interiorul casei, la casa în care locuiește cineva sau în sânul familiei sale. ⇨ (Formează expresii și locuțiuni) *Pe cale*. *Pe din jos de...* *Pe deasupra*. *Pe de lături*. *Pe urma...* 2. (Introduce un complement circumstanțial de timp) *Pe căldura asta o să ne uscăm de sete*. ⇨ Loc. adv. *Pe mâine* = a) în cursul zilei de mâine; b) pentru mâine; până mâine. ⇨ Loc. conj. *Pe când* = a) în timp ce, pe vremea când; b) (cu nuanță adversativă) în acest timp însă, în schimb (în acest timp); iar. ⇨ Loc. prep. *Pe după...* = cam după... aproximativ după... *Pe aproape de...* = (cam) în apropierea..., (cam) înainte de... ⇨ Pe timp de..., pe o durată de..., în fiecare, la fiecare, pentru fiecare; într-o perioadă de... *Cantitate de cărbune planificată pe 5 ani*. ⇨ În, spre, înspre. *Pe primăvară*.

Pe-nserate. ♦ (Formează expresii și locuțiuni) *Pe atunci*. *Pe loc*. *Pe timpuri*. *Pe veci*. *Pe viitor*. **3.** (Introduce un complement circumstanțial de mod) *A plecat pe furie*. ♦ Expr. (Pop.) *A rămâne (sau a fi) pe a cuiva* = a rămâne (sau a fi) pe voia cuiva, a se face după cum dorește (cineva). (Pop.) *Dacă-i pe aceea...* = dacă-i așa..., *dacă așa stau lucrurile...* ♦ (Cu o nuanță locală) *Munceau până cădeau pe brânci*. ♦ În schimbul..., pentru... cu prețul..., cu... ♦ (Cu o nuanță instrumentală) *Cu ajutorul...*, *prin intermediul...*, *cu...*, *prin...*, *în...* ♦ (Cu o nuanță cantitativă; în expr.) *Pe atât(a)* sau *p-atâta* = în această măsură, într-atâta, cu atât, la atât. ♦ (Indică un raport de măsură) *Teren de 20 pe 25 de metri*. ♦ (Cu sens distributiv) *Câte trei spectacole pe săptămână*. ♦ (Formează expresii și locuțiuni) *Pe apucate*. *Pe larg*. *Pe nume*. *Pe din două*. *Pe terminate*. **4.** (Introduce un complement circumstanțial de cauză, adesea cu nuanță finală) *Din cauza*. *Se contrazice pe nimicuri*. ♦ În urma, ca urmare. *L-a certat pe spusa unui copil*. **5.** (Introduce un complement circumstanțial de scop) *Spre*, *pentru*; *spre a...*, *pentru a...*, *să...* *S-a așternut pe somn*. **6.** (În formule de jurământ) *Pe cinstea mea*. **IV.** (Urmă de un atribut) *Are un semn pe toată viața*. [Var.: (înv. și pop.) **pre prep.**] — Lat. **super, per.**

PEAJ s.n. Drept de a folosi o cale ferată străină pentru transportul de mărfuri cu vehicule proprii. — Din fr. **peage**.

PEAN, *peane*, s.n. (Livr.) Imn în onoarea zeului Apollo sau a zeiței Artemis. [Pr.: *pe-an*] — Din fr. **pean**.

PEANĂ s.f. v. **pană**¹.

PEBEGĂZ, *pebegazuri*, s.n. Numele comercial al unui amestec de gaze lichificate comprimate în butelii speciale și folosit drept combustibil. — **Pe[tr]ol + be (= Block) + gaz**.

PEBRINĂ, *pebrine*, s.f. Boală parazită a viermilor de mătase. — Din fr. **pebrine**.

PECARÍ, *pecari*, s.m. Specie de mamifer înrudit cu porcul sălbatic, care trăiește în America (*Dicotyles tajacu*). — Din fr. **pecari**.

PECARIZARE, *pecarizări*, s.f. Metodă de determinare a culorii fâinurilor de grâu și de secară prin compararea culorii fâinurilor uscate cu aceea a unor fâinuri-etalon. — Cf. germ. *Pekarisierung*.

PECENEG, **ÉGĂ**, *pecenegi*, *-ge*, s.m. și f. (La pl.) Populație migratoare din familia populațiilor turcice, care s-a stabilit în Moldova, apoi în Țara Românească, Dobrogea și Transilvania la sfârșitul sec. IX; (și la sg.) persoană care aparține acestui popor. **2.** Adj. Care aparține pecenegilor (**1**), privitor la pecenegi. ♦ (Substantivat, f.) Limba pecenegă. [Adj. f. și: *peceneagă*] — Din germ. **Petschenege**, fr. **petchenègue**, rus. **peceneg**.

PECETĂR, *pecetari*, s.m. (înv.) Gravor de peceți (**1**). — **Pecete** + suf. *-ar*.

PECÉTĒ, *peceți*, s.f. **1.** Placă (de metal) cu mâner sau montată pe un inel, pe a cărei suprafață este gravată o monogramă, o emblemă etc. și care, aplicată pe ceară roșie sau cu tuș pe un act, pe o scrisoare sau pe un colet, dă acestora caracter de autenticitate și de integritate; sigiliu; *p. ext.* ștampilă. **2.** Ceară roșie sau bucată de plumb (care se aplică sau se leagă de un document, de un pachet etc.) pe care se imprimă, prin apăsare, o pecete (**1**); semn imprimat prin aplicarea unei peceți (**1**) pe un document, pe un obiect etc.; sigiliu. ♦ Expr. *Închis (sau ferecat) cu șapte peceți* = imposibil de aflat; de nepătruns; interzis, oprit. ♦ Fig. Semn caracteristic, trăsătură specifică, distinctivă; amprentă, marcă, întipărire, urmă; *spec. stigmat*. **3.** (înv. și reg.) Aprobare, rezoluție sau ordin în scris, întărit cu o pecete (**1**). [Var.: **pecéție** s.f.] — Din sl. **pečati**.

PECÉTIE s.f. v. **pecete**.

PECETLUI, *pecetluiesc*, vb. **IV**. **1.** Tranz. A pune, a aplica o pecete (**1**); a sigila; a autentifica, a confirma documente, scrisori etc. prin aplicarea unei peceți; *p. ext.* (înv. și pop.) a închide, a zăvorî uși, case etc. ♦ Fig. A stigmatiza, a dezonora. **2.** Tranz. Fig. A consimți, a consolida; a definitiva, a confirma. ♦ A decide, a determina, a hotărî soarta, destinul etc. cuiva. **3.** Refl. și intrans. Fig. A se fixa, a se întipări în minte, în memorie etc. **4.** Tranz. A fixa, a înțepeni. **5.** Tranz. (În practica religiei creștine) A însemna cu hărțelul cele patru colțuri ale mormântului înainte de a pune sicriul în groapă. — Din sl. **pečatiliti**, magh. **pecsételni**.

PECETLUIRE, *pecetluirii*, s.f. Faptul de a (se) *pecetlui*; *pecetluit*¹. — V. **pecetlui**.

PECETLUIȚ¹ s.n. (Rar) Pecetuire. — V. **pecetlui**.

PECETLUIȚ², **-Ă**, *pecetluiți*, *-te*, adj. **1.** Care a fost sigilat, pe care s-a aplicat o pecete (**1**); *p. ext.* ștampilat; închis, zăvorât. ♦ (Pop.) Astupat ermetic cu un dop (sigilat); infundat. ♦ Fig. Însemnat, stigmatizat, dezonorat (prin-un semn exterior). **2.** Fig. Hotărât, stabilit, decis. — V. **pecetlui**.

PÉCHIN s.n. v. **peching**.

PECHINÉZ, *pechinezi*, s.m. Rasă de câini de apartament de proporții mici, cu botul scurt și turtit, cu urechile lăsate în jos, cu picioarele scurte și cu părul lung și mătăsoș. — Din fr. **pekinois**.

PÉCHING s.n. **1.** Țesătură din mătase naturală, cu dungi, realizată din fire de grosimi diferite sau divers colorate. **2.** Rasă de rațe cu penajul de culoare albă, bună producătoare de carne. [Scris și: *peking*. — Var.: **pechin** s.n.] — Din n. pr. **Peking**.

PECI s.n. v. **peciu**.

PÉCIE, *pecii*, s.f. (înv. și reg.) Carne macră de vită, de oaie sau de porc (mai ales de pe lângă șira spinării). — Din magh. **pecsenye**.

PECINGINE, *pecingini*, s.f. **1.** Nume popular dat mai multor boli de piele contagioase, caracterizate prin erupții cu bășicuțe, care, uscându-se, lasă niște pete scorbtoase ce produc mâncărimi; *p. gener.* eczemă. ♦ Expr. *A se întinde (sau, rar, a se răspândi, a cuprinde etc.) ca pecinginea* (ori, rar, *ca o pecingine*) = a se propaga foarte mult, nestăvilit, pretutindeni; a se lăți. ♦ Fig. Rău care se extinde repede și nestăvilit. **2.** Fig. Porțiuni de teren (într-o semănătură) de pe care vegetația a dispărut din cauza unor plante parazite sau a unei boli. **3.** Fig. Pată de mușgai, de murdărie, de igrasie pe un zid, pe o clădire etc. — Lat. **petigo**, **-ginis**.

PECINGINÓS, **-OĂSĂ**, *pecinginoși*, *-oase*, adj. Care are pecingine (**1**), cu pecingine. — **Pecingine** + suf. *-os*.

PÉCIU, *peciuiri*, s.n. (înv. și reg.) Act scris, aprobare, ordin, dovadă, adevărită etc. [Var.: **peci** s.n.] — Cf. **pecete**.

PÉCTIC, **-Ă**, *pectici*, *-ce*, adj. (Chim.) Cu pectină. — Din fr. **pectique**.

PÉCTINĂ, *pectine*, s.f. (La pl.) Clasă de compuși organici care se găsesc în țesuturile celulelor vegetale și care, prin amestecare cu apă și prin fierbere, capătă forma unei gelatine, fiind folosiți în industria alimentară, farmaceutică și în cosmetică; (și la sg.) compus organic vegetal din această clasă. — Din fr. **pectine**.

PECTORAL, **-Ă**, *pectorali*, *-e*, adj., s.n. **I**. **Adj.** **1.** Din regiunea pieptului, de la piept. ♦ (Și substantivat, m.) *Mușchi pectoral* = mușchi lat pereche, care se inserează pe primele șase cartilaje costale, claviculă și humerus. **2.** Care se folosește ca remediu în bolile de piept. *Ceai pectoral*. **II**. **S.n.** **1.** Pieptar de metal, care constituia una dintre piesele armurii romane. **2.** Ornamet constând dintr-o bucată de stofă împodobită cu pietre scumpe, pe care îl purtau pe piept faraonii egipteni și marii preoți iudei. — Din fr. **pectoral**, lat. **pectoralis**.

PECTÓZĂ, *pectoze*, s.f. (Chim.) Pectină. — Din fr. **pectose**.

PECÚLIU s.n. **1.** (În Antichitate) Sumă de bani economisită de un sclav pentru a-și răscumpăra libertatea; gratificație acordată unui sclav de către stăpânul său sau unui soldat la eliberare. **2.** Sumă de bani primită de un condamnat după ispășirea pedepsei, pentru munca prestată în timpul detenției; *p. gener.* bani economisiți, agoniseală. — Din lat. **peculium**.

PECUNIAR, **-Ă**, *pecuniari*, *-e*, adj. Care constă în bani, care se referă la bani; bănesc; *p. ext.* material. [Pr.: *-ni-ar*] — Din fr. **pecuniaire**, lat. **pecuniarius**.

PEDAGÓG, **-Ă**, *pedagogi*, *-ge*, s.m. și f. **1.** Persoană cu pregătire specială, care se ocupă, teoretic și practic, cu munca didactică și educativă; educator. **2.** Persoană care supraveghează și ajută pe elevi la pregătirea lecțiilor în anumite școli sau în internate. **3.** (În Antichitate) Sclav instruit care însoțea pe copiii stăpânului la școală și îi ajuta la pregătirea lecțiilor. — Din fr. **pédagogue**, ngr. **pedagogós**, lat. **paedagogus**, germ. **Pädagog**.

PEDAGÓGIC, **-Ă**, *pedagogici*, *-ce*, adj. Care se referă la pedagogie, care aparține pedagogiei. ♦ *Consiliu pedagogic* = organ consultativ (format din profesori) care funcționează în cadrul unei instituții de învățământ și care are diverse sarcini legate de bunul mers al instituției respective. ♦ Care corespunde cerințelor și normelor pedagogiei, care respectă regulile pedagogiei; educativ. — Din fr. **pédagogique**, germ. **pädagogisch**.

PEDAGOGIE, *pedagogii*, s.f. Știința și arta educației. ♦ (Eliptic; fam.) Facultate care pregătește specialiști în știința definită mai sus. ♦ Metodă pedagogică — Din lat. **paedagogia**, fr. **pédagogie**.

PEDAGOGISM s.n. (Rar) Manie pedagogică, exagerare în folosirea metodelor pedagogice. — Din fr. **pédagogisme**.

PEDALĂ, *pedalez*, vb. **I**. Intrans. **1.** A acționa pedalele unei biciclete, ale unei bărci sau ale oricărui mecanism prevăzut cu pedale, pentru a pune în mișcare mobilul sau mecanismul; *p. ext.* a merge cu bicicleta. **2.** Spec. A acționa cu piciorul pedala unui pian, pentru a mări, a reduce sau a prelungi intensitatea unui sunet. **3.** Fig. A insista asupra unui lucru, a sublinia ceva. — Din fr. **pédaler**.

PEDALĂ, *pedale*, s.f. **1.** (Adesea cu determinări care indică domeniul de aplicare) Pârghie acționată cu piciorul și folosită pentru antrenarea unui mecanism sau efectuarea unei comenzi. ♦ Expr. *A pune pedala* = a insista asupra unui lucru. **2.** Presă tipografică mică, acționată cu piciorul. **3.** Sunet

prelungit de bas, care este însoțit pe treptele superioare de acorduri variate. — Din fr. **pedale**.

PEDĂLER s.n. v. **pedalier**.

PEDALIÉR, *pedaliere*, s.n. Sistem de pedale de la orgă (corespunzătoare sunetelor grave). [Pr.: -li-er. — Var.: **pedăler** s.n.] — Din fr. **pedalier**.

PEDALIZĂRE, *pedalizări*, s.f. Procedeu de amplificare și de reducere a sonorității sunetelor produse la pian, prin folosirea pedalelor acestuia. — Din **pedală**.

PEDĂNT, -**Ă**, *pedanți*, -te, adj., s.m. și f. 1. Adj. (Despre oameni și manifestările lor) Cu pretenții de erudiție și de competență deosebită; meticulos; minuțios peste măsură; pedantic, pedantesc. 2. S.m. și f. Persoană care face mereu paradă de erudiția sa și care supără prin minuțiozitate exagerată în lucruri neînsemnate; persoană deosebit de meticuloasă. — Din fr. **pedant**, germ. **Pedant**.

PEDANTERIE, *pedanterii*, s.f. Pedantism. — Din fr. **pedanterie**.

PEDANTÉSC, -**Ă**, *pedantești*, adj. (Livr.) Pedant (1) — Din fr. **pedantesque**, it. **pedantesco**.

PEDĂNTIC, -**Ă**, *pedantici*, -ce, adj. (Înv.) Pedant (1). — **Pedant** + suf. -ic.

PEDANTÍSM s.n. Paradă de erudiție și de competență caracteristică pedantului; meticulozitate (excesivă și formală); exagerare în lucruri de mică importanță; pedanterie. — Din fr. **pedantisme**.

PEDEĂPSĂ, *pedeapse*, s.f. 1. Măsură de represiune, sancțiune aplicată celui care a săvârșit o greșeală; *spec.* măsură de constrângere prevăzută de lege și aplicată cuiva de o instanță judecătorească drept sancțiune pentru o infracțiune; condamnare, osândă; situație în care se află cel pedepsit, condamnat. 2. Fig. Suferință (fizică sau morală), chin, supliciu; necaz, nenorocire. — Din **pedepsi** (derivat regresiv).

PEDÉL, *pedeli*, s.m. (Înv.) Portar sau om de serviciu la o instituție de învățământ. — Din germ. **Pedell**.

PEDEPSÍ, *pedepsesc*, vb. IV. 1. Tranz. A aplica cuiva o pedeapsă pentru o greșeală sau o infracțiune săvârșită; a condamna, a osândi. 2. Tranz. și refl. Fig. (Înv. și reg.) A face să suferă sau a suferi chinuri fizice sau morale; a (se) chinui, a (se) tortura. — Din ngr. **epédepsa** (aor. al lui *pedévo*).

PEDEPSÍBIL, -**Ă**, *pedepsibili*, -e, adj. (Rar) Care poate fi pedepsit (de lege), pasibil de pedeapsă. — **Pedepsi** + suf. -bil.

PEDEPSIBILITĂTE s.f. (Jur.) Faptul de a fi susceptibil de pedeapsă. — **Pedepsibil** + suf. -itate.

PEDEPSÍE, *pedepsii*, s.f. (Pop.) Epilepsie. — Contaminare între **epilepsie** și **pedeapsă**.

PEDEPSÍRE, *pedepsiri*, s.f. Acțiunea de a **pedepsi** (1) și rezultatul ei; condamnare, osândire, sancționare; *p. ext.* pedeapsă. — V. **pedepsi**.

PEDEPSÍT, -**Ă**, *pedepsiti*, -te, adj. Căruia i s-a aplicat o pedeapsă pentru o greșeală, o sancțiune săvârșită; *p. ext.* (rar) nemulțumit, supărat. — V. **pedepsi**.

PEDEPSITÓR, -**OĂRE**, *pedepsitori*, -oare, adj. (Rar) Care pedepsește; care constituie o pedeapsă. — **Pedepsi** + suf. -tor.

PEDERÁST, *pederaști*, s.m. Persoană care practică pederastia; homosexual. — Din fr. **pederaste**.

PEDERASTÍE s.f. Atracție sexuală a unui bărbat adult pentru un adolescent; *p. ext.* orice practică homosexuală masculină. — Din fr. **pederastie**.

PEDESTRÁȘ, *pedestrași*, s.m. (Înv. și pop.) Infanterist. — **Pedestru** + suf. -aș.

PEDESTRÍ, *pedestresc*, vb. IV. Refl. (Înv.) A descăleca; a merge pe jos. — Din **pedestru**.

PEDESTRÍME, *pedestrimi*, s.f. (Înv. și pop.) Infanterie; unitate, mulțime de infanteriști. — **Pedestru** + suf. -ime.

PEDÉSTRU, -**Ă**, *pedeștri*, -stre, adj., s.m. 1. Adj. (Astăzi rar) Care merge, care călătorește pe jos. ♦ (Adverbial) Pe jos, cu piciorul. 2. S.m. (Înv.) Pieton. 3. Adj. (Despre soldați, trupe etc.) Care se deplasează sau care acționează (în luptă) pe jos. 4. S.m. (Înv.) Infanterist. — Lat. **pedester**, -trís.

PEDIÁTRIC, -**Ă**, *pediatrici*, -ce, adj. Care aparține pediatriei, privitor la pediatrie. [Pr.: -di-a] — Din fr. **pediatrique**.

PEDIÁTRIE s.f. Ramură a medicinei care se ocupă cu studiul fiziologiei și patologiei copilului. [Pr.: -di-a] — Din fr. **pediatrie**.

PEDIÁTRU, -**Ă**, *pediatri*, -e, s.m. și f. Medic specialist în pediatrie; medic de copii. ♦ (Adjectival) *Medic pediatriu*. [Pr.: -di-a] — Din fr. **pediatre**.

PEDICÉL, *pedicele*, s.n. Mic peduncul care susține frunza, floarea (într-o inflorescență) etc. — Din fr. **pedicelle**.

PEDICELÁT, -**Ă**, *pedicelați*, -te, adj. (Despre plante) Care are pedicel, cu pedicel. — Din fr. **pedicelé**.

PEDICHIURĂ, *pedichiuri*, s.f. Operație care constă în tăierea unghiilor și a bățăturilor de la picioare, în curățirea și lăcuirea acestor unghii etc. — Din fr. **pedicure**.

PEDICHIURÍST, -**Ă**, *pedichiuriști*, -ste, s.m. și f. Persoană specializată în pedichiură. — **Pedichiură** + suf. -ist.

PEDÍCUL, *pedicule*, s.n. (Anat.) Formațiune anatomică alungită și strămtă, care leagă un organ de restul organismului ori două părți ale aceluiași organ; peduncul (2). — Din fr. **pedicule**, lat. **pediculus**.

PEDICULĂR, -**Ă**, *pediculari*, -e, adj. (Med.) Referitor la păduchi; cu păduchi. — Din fr. **pediculaire**.

PEDICULÁT, -**Ă**, *pediculați*, -te, adj. Care are pedicul, cu pedicul. — Din fr. **pediculé**.

PEDICULÓZĂ, *pediculoze*, s.f. Totalitatea manifestărilor patologice provocate de păduchi la suprafața corpului omenesc. — Din fr. **pediculose**.

PEDICÚȚĂ, *pedicuțe*, s.f. (Bot.) Brădișor (2). — **Piedică** + suf. -uță.

PEDIGRÉE s.n. v. **pedigri**.

PEDIGRÉU s.n. v. **pedigri**.

PEDIGRÍ, *pedigriuri*, s.n. Genealogie a unui animal de rasă pură; document care arată această genealogie. [Var.: **pedigríu**, **pedigrée**, **pedigréu** s.n.] — Din engl., fr. **pedigree**.

PEDIGRÍU s.n. v. **pedigri**.

PEDIOGENÉZĂ s.f. v. **pedogeneză**².

PEDÍOMETRÍE s.f. (Med.) Măsurare a lungimii și a greutatei copiilor mici. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **pediometrie**.

PEDÍOMETRU, *pediometre*, s.n. Aparat cu care se măsoară înălțimea și greutatea copiilor mici. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **pediometre**.

PEDOCLIMÁTIC, -**Ă**, *pedoclimatici*, -ce, adj. Referitor la condițiile de sol și de climă. — **Pedo[log]ic** + **climatic**.

PEDOFÍL, -**Ă**, *pedofili*, -e, adj., s.m. și f. (Adult) cu atracție sexuală pentru copii (indiferent de sexul lor). — Din fr. **pedophil**.

PEDOFILÍE, *pedofili*, s.f. (Med.) Atracție sexuală față de copii (indiferent de sexul lor). — Din fr. **pedophilie**.

PEDOGENÉTIC, -**Ă**, *pedogenetici*, -ce, adj. Privitor la formarea solului. — Din fr. **pedogénétique**.

PEDOGENÉZĂ¹ s.f. 1. Proceș de formare și evoluție a solului. 2. Parte a pedologiei¹ care se ocupă cu studiul formării și al evoluției solurilor. — Din fr. **pedogénèze**.

PEDOGENÉZĂ² s.f. Formă de înmulțire sexuată, în stare de larvă, la unele animale. [Var.: **pediogenéză** s.f.] — Din fr. **pedogénèse**.

PEDOLÓGÍ, -**Ă**, *pedologi*, -ge, s.m. și f. (Rar la f.) Geolog specialist în pedologie¹. — Din fr. **pedologue**.

PEDOLÓG², -**Ă**, *pedologi*, -ge, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în pedologie². — Din fr. **pedologue**.

PEDOLÓGIC¹, -**Ă**, *pedologici*, -ce, adj. Care aparține pedologiei¹, privitor la pedologie¹. — Din fr. **pedologique**.

PEDOLÓGIC², -**Ă**, *pedologici*, -ce, adj. Care aparține pedologiei², privitor la pedologie². — Din **pedologie**².

PEDOLOGÍE¹ s.f. Știință care se ocupă cu studiul genezei, al evoluției și al distribuției solurilor și cu cunoașterea constituției lor fizice, chimice și biologice, în scopul stabilirii gradului de fertilitate și a posibilităților de ridicare a acesteia. — Din fr. **pedologie**.

PEDOLOGÍE² s.f. 1. Disciplină care studiază psihologic copilul ca ființă al cărei univers diferă calitativ de lumea adultului și care parcurge un proces de socializare. 2. (Biol.) Studiul caracterelor somatice determinate de factorii biologici, de ereditate etc. — Din fr. **pedologie**.

PEDOMÉTRU, *pedometre*, s.n. Aparat care înregistrează automat numărul de pași efectuați de un pieton (și viteza de deplasare). — Din fr. **pedomètre**.

PEDONOSOLOGÍE s.f. (Med.) Studiul bolilor caracteristice copilăriei. — Din fr. **pedonologie**.

PEDOPSIHIATRÍE s.f. Disciplină medicală care studiază bolile psihice ale copilului. [Pr.: -hi-a] — Din fr. **pedopsychiatrie**.

PEDOSFÉRĂ s.f. (Geol.) Stratul solidificat de la suprafața solului. — Din fr. **pedosphère**, engl. **pedosphere**.

PEDUNCUL, *pedunculi*, s.m. 1. Codiță a unei flori sau a unui fruct. 2. (Anat.; rar) Pedicul. 3. Denumire dată formațiilor din creier care au aspectul unor cordonane și sunt constituite din substanță nervoasă albă. — Din lat. **pedunculus**, fr. **pedoncule**.

PEDUNCULĂR, -**Ă**, *pedunculari*, -e, adj. (Bot., Anat.) Referitor la peduncul, de peduncul. — Din fr. **pedonculaire**.

PEDUNCULÁT, -**Ă**, *pedunculați*, -te, adj. (Despre plante sau părți ale lor) Care are peduncul (1), cu peduncul. — Din fr. **pedonculé** (după *peduncul*).

PEFUGĂ vb. I. v. **păfuga**.

PEGAMOÍD s.n. Imitație de piele fabricată dintr-o țesătură de bumbac sau de in acoperită cu un strat lăcuit și colorat, obținut pe bază de nitroceluloză. [Var.: **pergamoid** s.n.] — Din fr. **pegamoïde**.

PEGĂS, *pegași*, s.m. 1. (În mitologia greacă) Cal miraculos, înaripat, născut din sângele Meduzei ucide de Perseu; *fig.* inspirație poetică. 2. Specie de pește care trăiește în Oceanul Indian, cu înotătoarele în formă de aripi, asemănătoare cu cele ale liliacului (*Pegasus draco*). 3. Numele unei constelații din emisfera boreală. [Acc. și: *pégas*] — Din fr. *pégase*.

PEGMATIT, *pegmatite*, s.n. Rocă magmatică în care mineralele sunt bine cristalizate și cu structură specifică, formată de obicei din cuarț, feldspat și mică, la care se asociază uneori minerale prețioase. [Var.: *pegmatită* s.f.] — Din fr. *pegmatite*.

PEGMATITĂ s.f. v. *pegmatit*.

PÉGRĂ s.f. (Livr.) Lume interlopă, drojdie a societății. — Din fr. *pègre*.

PEHBLÉNDĂ s.f. Oxid natural de uraniu cristalizat, de culoare neagră ca smoala și cu luciu gras. — Din fr. *pechblende*, germ. *Pechblende*.

PEHLIVÁN, *pehlivani*, s.m. 1. (Înv.) Personaj comic (acrobat, jongler, saltimbanc, scamator etc.) în reprezentațiile de circ, la diferite serbări etc. 2. (Fam.) Epitet dat unui bărbat șiret, șarlatan, escroc. 3. (Fam.) Om glumet, mucalit, poznaș. — Din tc. *pehlivan*.

PEHLIVĂNESC, *-EĂSCĂ*, *pehlivănești*, adj. (Înv. și fam.) Care se referă la pehlivani, de pehlivan. — *Pehlivan* + suf. *-esc*.

PEHLIVĂNIE, *pehlivăniei*, s.f. (Înv. și fam.) 1. Șarlatanie, șmecherie, escrocherie. 2. Glumă, poznaș; ștrengărie, ghidușie. — *Pehlivan* + suf. *-ie*.

PEIORATIV, *-Ă*, *peiorativi*, *-e*, adj. (Despre cuvinte, expresii, afirmații etc.) Care are sens defavorabil; depreciativ, disprețuitor; (despre sensul cuvintelor, al contextelor etc.) defavorabil, depreciativ; (despre afixe) care dă un sens depreciativ cuvântului la care se atașează. [Pr.: *pe-io-*. — Var. *pejorativ*, *-ă* adj.] — Din fr. *pejoratif*.

PEISAGIST, *-Ă*, *peisagisti*, *-ste*, adj., s.m. și f. 1. (Pictor) specialist în peisaje. 2. (Scriitor sau compozitor) specialist în descrierea naturii. [Pr.: *pe-i*] — Din fr. *paysagiste*.

PEISAGISTIC, *-Ă*, *peisagistici*, *-ce*, adj. 1. Care aparține peisajului (1), privitor la peisaj, de peisaj. ♦ (Substantivat, f.) Peisaj (1). 2. (Despre pictură, opere literare sau muzicale) Care își propune cu precădere descrierea unor priveliști din natură. ♦ (Substantivat, f.) Ramură a picturii care cuprinde peisajul (2). [Pr.: *pe-i*] — *Peisagiu* + suf. *-istic*.

PEISĂGIU s.n. v. *peisaj*.

PEISĂJ, *peisaje*, s.n. 1. Parte din natură care formează un ansamblu artistic și este cuprinsă dintr-o singură privire; priveliște; aspect propriu unui teritoriu oarecare, rezultând din combinarea factorilor naturali cu factorii creați de om. 2. Gen de pictură sau de grafică având ca obiect reprezentarea cu precădere a priveliștilor din natură; (concr.) tablou, fotografie care reprezintă un peisaj (1). 3. Descriere, reprezentare a naturii în opere literare; compoziție literară descriptivă. 4. Titlu dat unor compoziții muzicale descriptive imaginând prin onomatopee tablouri din natură. [Pr.: *pe-i*. — Var.: *peisăgiu* s.n.] — Din fr. *paysage*, it. *paesaggio*.

PEISAJÉR, *-Ă*, *peisajeri*, *-e*, adj. Care dă impresia, produce efectul de peisaj. [Pr.: *pe-i*] — Din fr. *paysager*.

PÉJMÁ, *pejme*, s.f. Numele a două specii de plante erbacee cu tulpinile rigide, ramificate și cu frunze dințate, una cu flori albe sau violet-purpuri, cu miros plăcut de mosc (*Amberboa moschata*), cealaltă cu flori galbene, plăcut mirositoare (*Amberboa odorata*). — Din magh. *pézsma*.

PEJORATIV, *-Ă* adj. v. *peiorativ*.

PELADĂ, *pelade*, s.f. Boală de piele care se manifestă prin căderea părului de pe cap pe anumite porțiuni (rotunjite). — Din fr. *pelade*.

PELÁGIC, *-Ă*, *pelagici*, *-ce*, adj. 1. (În sintagma) *Zonă pelagică* = totalitatea apelor din lacuri, mări și oceane situate deasupra zonelor de fund (începând de la adâncimea de circa 200 m). ♦ Care se referă la zona definită mai sus, care aparține acestei zone; (despre plante și animale) care trăiește, plutind liber în apele acestei zone. 2. (Rar) Marin. — Din fr. *pélagique*.

PELÁGRĂ, *pelagre*, s.f. Boală provocată de lipsa din alimentație a unor vitamine și proteine, care se manifestă prin inflamația pielii, plăgi pe corp, tulburări gastrice și nervoase etc. — Din fr. *pellagre*.

PELAGRÓS, *-OĂSĂ*, *pelagrosi*, *-oase*, adj., s.m. și f. (Rar) 1. Adj. Care aparține pelagrei, privitor la pelagră, cauzat de pelagră. 2. S.m. și f., adj. (Om) bolnav de pelagră. — Din fr. *pellagreu*.

PELAGROZINĂ s.f. Substanță toxică aflată în bobul de porumb alterat. — Din fr. *pellagrosine*.

PELÁJ, *pelajuri*, s.n. (Franțuzism) Păr, blană a unui animal (sălbatic). — Din fr. *pelage*.

PELARGÓNIE, *pelargonii*, s.f. (Bot.) Nume dat mai multor specii de mușcată. — Din germ. *Pelargonie*.

PELÁSG, *-Ă*, *pelasgi*, *-ge*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care făcea parte din unele triburi ce au populat în timpurile străvechi partea sudică a Peninsulei Balcanice, litoralul vestic al Asiei Mici și câteva insule din

această regiune; (la m. pl.) populația triburilor care locuiau în aceste regiuni. 2. Adj. Care aparține pelasgilor (1), privitor la pelasgi, de la pelasgi; pelasgic. — Din fr. *Pelasges*.

PELÁSGIC, *-Ă*, *pelasgici*, *-ce*, adj. (Rar) Pelasg (2). — Din fr. *pélasgique*.

PELECÁN s.m. v. *pelican*.

PELEGRÍN s.m. v. *peregrin*.

PELERÍN, *pelérini*, s.m. Persoană care face un pelerinaj. ♦ (Rar) Persoană care călătorește mult (din loc în loc); călător. — Din fr. *pèlerin*.

PELERINĂJ, *pelérinaje*, s.n. Călătorie rituală făcută de credincioși, individual sau în grup, într-un loc sfânt (Ierusalim, Lourdes, Mecca). ♦ Călătorie făcută într-un loc renumit (din punct de vedere istoric sau cultural). ♦ P. gener. Călătorie, plimbare (în diverse locuri). ♦ Trecere continuă, perindare. — Din fr. *pèlerinage*.

PELERINĂ, *pelérine*, s.f. 1. Haină largă de lungimi variabile, fără mâneci, adesea cu glugă, care se poartă peste altă îmbrăcăminte. 2. Îmbrăcăminte femeiească în formă de guler mare, care acoperă umerii (și bustul) și care se poartă peste palton sau peste rochie. — Din fr. *pèlerine*.

PELERINŪȚĂ, *pelérinuțe*, s.f. Diminutiv al lui *pelérină* (1). — *Pelérină* + suf. *-uță*.

PELETÍC, *peletice*, s.n. Pensulă folosită în olărie. — Et. nec.

PELETIZĂRE, *peletizări*, s.f. Procedu de aglomerare mecanică a minerurilor și a concentratelelor (umede și) foarte fine prin rostogolirea acestora în tambure rotative. — Cf. fr. *pellétisation*.

PELICÁN, *pelicani*, s.m. Pasăre avatică migratoare de talie mare, cu pene albe, cu ciocul lung și puternic, cu un sac elastic sub maxilarul inferior, în care se adună peștii cu care se hrănește; babilă (*Pelecanus onocrotalux*). [Var.: (înv.) *pelecán* s.m.] — Din ngr. *pelekán*, lat. *pelecanus*, fr. *pélican*.

PELICANÓL s.n. Pastă albă fabricată pe bază de dextrină și de glucoză, care servește pentru lipitul hârtiei și al cartonului. — *Pelican* + suf. *-ol*.

PELICULĂR, *-Ă*, *peliculari*, *-e*, adj. În formă de peliculă, referitor la peliculă. — Din fr. *pelliculaire*.

PELICULĂ, *pelicule*, s.f. 1. Bandă subțire și flexibilă de celuloză sau din alt material sintetic, acoperită cu un strat de substanță fotosensibilă, folosită în industria fotografică și în cinematografie; film. 2. Strat subțire dintr-o anumită substanță depus pe suprafața altei substanțe. 3. Membrană foarte subțire. — Din fr. *pellicule*.

PELICULOGÉN, *-Ă*, *peliculogeni*, *-e*, adj. Care, aplicat în stare lichidă pe suprafața unui corp solid, formează pe acesta o peliculă. — De la *peliculă*.

PELÍN (1) s.m. (2, 3) s.n. 1. S.m. Plantă erbacee cu frunze compuse, spintecate, albe-verzui, păroase și cu flori galbene, folosită în medicină și la prepararea unor băuturi (*Artemisia absinthium*). < Compose: *Pelin-alb* (sau *-mic*) = plantă asemănătoare cu pelinul (1), cu frunze albe, păroase (*Artemisia austriaca*). *Pelin-de-mături* = plantă erbacee cu flori verzui-brune, dispuse în capitule (*Artemisia scoparia*). 2. S.n. Vin cu gust amarui, obținut prin tratarea lui cu pelin (1). 3. S.n. Băutură foarte amară, preparată din frunze de pelin (1) și folosită în scop curativ. — Din bg. *pelin*.

PELINĂRIȚĂ, *pelinărițe*, s.f. Plantă erbacee cu tulpina dreaptă și cu flori galbene, folosită în medicină pentru proprietățile ei tonice (*Artemisia vulgaris*). — *Pelin* + suf. *-ăriță*.

PELINĂȘ, *pelinași*, s.m., *pelinașe*, s.f. 1. S.m. Diminutiv al lui *pelin* (1). 2. S.n. Diminutiv al lui *pelin* (2). — *Pelin* + suf. *-aș*.

PELÍNCĂ, *pelinci*, s.f. (Reg.) Scutec. ♦ Expr. *A ieși* (sau *a fi scos*) din *pelinci* = a depăși vârsta alăptării; *p. ext.* a fi foarte tânăr, fără experiență. ♦ *Pelincile-Domnului* = turte subțiri și rotunde din aluat nedospit, îndulcite cu miere sau cu zahăr și presărate cu miez de nucă, tradiționale la unii creștini în ajunul Crăciunului. — Din magh. *pelenka*, ucr. *pelinka*.

PELINIȚĂ, *pelinițe*, s.f. Nume dat mai multor specii de pelin (1). — *Pelin* + suf. *-iță*.

PELINŪȚĂ, *pelinuțe*, s.f. Mică plantă erbacee cu tulpina și frunzele păroase, alburii, cu flori galbene mirositoare (*Artemisia petrosa*). — *Pelin* + suf. *-uță*.

PELÍT, *pelite*, s.n. Material detritic constituit din particule de dimensiuni foarte mici, care formează sedimente și roci. — Din fr. *pélite*.

PELÓȚĂ, *pelote*, s.f. 1. Perniță pentru ace. 2. Joc cu mingea originar din regiunile bascilor. — Din fr. *pelote*.

PELTÁT, *-Ă*, *peltați*, *-te*, adj. (Despre frunze) Cu nervuri care pornesc din mijlocul limbului și cu pețiolul prins de fața dorsală. — Din lat. *peltatus*, fr. *peité*, it. *peltato*.

PELTEĂ, *peltele*, s.f. Produs alimentar fabricat din suc de fructe fierț cu zahăr, încheat cu o masă gelatinoasă, elastică și transparentă, asemănătoare cu jeleul. ♦ Fig. Expunere scrisă sau orală, lungă și prolixă, lipsită de miez; poliloghie, vorbărie goală. [Var.: (reg.) *belteă* s.f.] — Din tc. *pelte*, ngr. *peltés*, *beldés*.

PELTIC, **-Ă**, *pellici*, *-ce*, adj. (Despre oameni) Care rostește defectuos anumite consoane; *p. ext.* (despre vorbire) care trădează o asemenea rostire defectuoasă. — Din tc. **peltek**.

PELTICĂRIE, *pelticării*, s.f. (Rar) Vorbire peltică. — **Peltic** + suf. *-ărie*.

PELTICEALĂ, *pelliceli*, s.f. (Rar) Pelticie. — **Peltic** + suf. *-eală*.

PELTICI, *peltesc*, vb. IV. Refl. (Rar) A deveni peltic; *p. ext.* a vorbi cu greutate, neclar (ca un peltic). — Din **peltic**.

PELTICIE, *pelicii*, s.f. Defectul omului peltic; pelticeală. — **Peltic** + suf. *-ie*.

PELTINERV, **-Ă**, *pelinervi*, *-e*, adj. (Despre frunzele peltate) Cu nervuri ramificate ca niște raze de la centru spre periferie. — Din fr. **peltnerve**.

PELŪR s.n., adj. invar. (Și în sintagma) *Hârtie pelur* = hârtie foarte subțire, puțin translucidă, folosită pentru copii la mașina de scris. — Din fr. **pélure**.

PELŪZĂ, *peluze*, s.f. 1. Suprafață de teren într-o grădină, într-un parc etc., cu iarbă scurtă și deasă (și cu flori); gazon. 2. Fiecare dintre cele două părți extreme ale tribunelor unui stadion, situate în spatele porților terenului de joc. — Din fr. **pelouse**.

PELVECTOMIE, *pelvectomii*, s.f. (Med.) Operație chirurgicală care constă în extirparea organelor din bazin (3). — Din fr. **pelvectomie**.

PELVIAN, **-Ă**, *pelvien*, *-e*, adj. Care aparține pelvisului, privitor la pelvis, din regiunea pelvisului. ♦ *Oase pelviene* = oasele care formează bazinul animalelor vertebrate superioare. *Centură pelviană* = centură osoasă formată din cele două oase coxale, care leagă membrele inferioare de coloana vertebrală. *Prezentare* (sau *poziție*) *pelviană* = poziție anormală a fătului la naștere, cu bazinul înaintea. [Pr.: *-vi-an*] — Din fr. **pelvien**.

PELVIGRAFIE, *pelvigrafii*, s.f. (Med.) Pelvimetrie. — Din fr. **pelvigraphie**.

PELVIMETRIE s.f. (Med.) Metodă obstetricală de măsurare a pelvisului; pelvigrafie. — Din fr. **pelvimétrie**.

PELVIMÉTRU, *pelvimetre*, s.n. (Med.) Instrument folosit în pelvimetrie. — Din fr. **pelvimètre**.

PELVIPERITONITĂ, *pelvipéritonite*, s.f. Inflamație de origine microbiană a peritoneului. — Din fr. **pelvipéritonite**.

PÉLVIS, *pelvisuri*, s.n. Parte a scheletului uman situată la baza trunchiului, formată din oasele coxale și din osul sacru; *p. ext.* bazin. — Din lat. **pelvis**.

PELVITOMIE, *pelvitomii*, s.f. (Med.) Denumire generică pentru operațiile chirurgicale practicate pentru lărgirea temporară a bazinului (3). — Din fr. **pelvitomie**.

PEMBÉ s.n., adj. invar. (Înv.) 1. Culoare roșu-deschis sau roz. 2. Adj. invar. Roșu-deschis; trandafiriu. ♦ Fig. (Fam.) Excentric, extravagant. — Din tc. **pembe**.

PÉMFIGUS s.n. Boală de piele care se manifestă prin apariția pe piele și pe unele mucoase a unor bășici purulente, care lasă cruste și eroziuni. [Acc. și: *pemfigus*] — Din fr. **pemphigus**.

PEMPĂNT, **-Ă**, *pempanti*, *-te*, adj. (Fam.) A căruia îmbrăcăminte este de o eleganță plăcută și grațioasă; cochet, elegant. — Din fr. **pimpant**.

PENĂ, *penez*, vb. I. Tranz. (Jur.; rar) A penaliza (1). — Din **penă**.

PENĂJ, *penaje*, s.n. 1. Totalitatea penelor¹ unei păsări. 2. Mânunchi de pene (colorate) servind ca podoabă la un chipiu, la un coif etc.; panaș. [Pl. și: *penajuri*] — Din fr. **penage**.

PENĂL, **-Ă**, *penali*, *-e*, adj. Referitor la infracțiuni și la urmărirea și pedepsirea infractorilor. ♦ *Drept penal* (și substantivat, n.) = ramură a științei dreptului care studiază normele juridice cu caracter represiv. *Cod penal* = ansamblul principalelor norme juridice care definesc infracțiunile și stabilesc sancțiunile lor. *Proces penal* sau *acțiune penală* = acțiune în justiție pormită împotriva unui infractor cu scopul de a obține pedepsirea lui potrivit legilor în vigoare. *Fapt penal* = infracțiune. *Sancțiune penală* = pedeapsă prevăzută de Codul penal. *Clauză penală* = clauză prin care părțile dint-un contract convin ca, în caz de neexecutare, debitorul să-i dea creditorului un anumit lucru (de obicei o anumită sumă de bani). — Din lat. **poenalis**, fr. **pénal**.

PENALICÊȘTE adv. (Înv.) Din punct de vedere penal, sub raport penal; penalmente. — **Penal** + suf. *-icește*.

PENALIST, **-Ă**, *penaliști*, *-ste*, s.m. și f. Jurist specializat în probleme de drept penal. — Din fr. **pénaliste**.

PENALITĂTE, *penalități*, s.f. 1. Faptul de a fi pasibil de o pedeapsă judiciară; *p. ext.* pedeapsă judiciară aplicată cuiva. ♦ Spec. Clauză penală. 2. Faptul de a fi pasibil de o despăgubire; *p. ext.* despăgubire, amendă. 3. (Sport) Abatere a unui sportiv, în cadrul unei competiții, sancționată de arbitru conform regulamentului de joc; *p. ext.* sancțiune aplicată în urma comiterii acestei abateri. — Din fr. **pénalité**.

PENALIZĂ, *penalizez*, vb. I. Tranz. 1. A prevedea sau a aplica cuiva o anumită sancțiune penală; a pena, a sancționa. 2. A prevedea sau a cere

cuiva o anumită despăgubire; a amenda. 3. A aplica unui sportiv o anumită sancțiune pentru încălcarea regulamentului de joc. — Din fr. **pénaliser**.

PENALIZĂRE, *penalizări*, s.f. Acțiunea de a penaliza și rezultatul ei; penalizare. — V. **penaliza**.

PENALIZĂTOR, **-OĂRE**, *penalizatori*, *-oare*, adj. Cu caracter de penalizare. — **Penaliza** + suf. *-tor*.

PENALIZĂȚIE, *penalizății*, s.f. Penalizare. — Din fr. **pénalisation**.

PENALMÊNTE adv. Penalicește. — Din fr. **pénalement**.

PENALȚI, *penalty-uri*, s.n. Lovitură de pedeapsă dintr-un punct situat aproape de poartă, acordată la fotbal, handbal etc. în urma unei greșeli comise în apropierea propriei porți de către echipa aflată în apărare. [Scris și: *penalti*. — Acc. și: *penalty*] — Din fr., engl. **penalty**.

PENĂR, *penare*, s.n. Cutioară paralelipipedică în care școlarii își țin creioanele, penițele, gumele etc. — După germ. **Pennal**.

PENĂT, **-Ă**, *penați*, *-te*, adj. (Despre frunze) Care are nervurile secundare sau foliolele așezate de o parte și de alta a nervurii principale sau a pețiolului, ca firele unei pene¹. — Din lat. **pennatus**, fr. **penné**.

PENĂȚI s.m. pl. (La etrusci și la romani) Zei ai căminului, ai casei; statui ale acestor zei. ♦ Fig. (Livr.) Cămin, casă (părintească). — Din lat. **penates**.

PENĂ, *pene*, s.f. (Înv.) Pedeapsă. — Din lat. **poena**, fr. **peine**.

PENDÎNTE adj. invar. 1. Care este subordonat cuiva, care depinde de... 2. Care n-a fost încă soluționat, care urmează să fie rezolvat; (despre litigii) care se află în curs de soluționare în fața unui organ de jurisdicție. — Din lat. **pendens**, *-ntis*, fr. **pendant**.

PENDŪL, *pendule*, s.n. 1. Corp solid care poate oscila în jurul unui punct fix sau al unei axe fixe când este scos din poziția de echilibru stabil; *p. ext.* dispozitiv sau piesă a unui mecanism a căror oscilație reglează mișcările unei mașini sau ale unui instrument. 2. (În forma *pendulă*) Ceas de perete a căru mișcare este reglată de un pendul (1). [Var.: *pendulă* s.f.] — Din fr. **pendule**, lat. **pendulus**.

PENDULĂ, *pendulez*, vb. I. Intrans. (Despre pendule) A face mișcări oscilatorii (lente) de o parte și de alta a poziției de echilibru; a oscila; *p. gener.* (despre alte obiecte) a face mișcări (lente) asemănătoare cu acelea ale pendulului; (despre ființe sau părți ale corpului lor) a se legăna, a se mișca alternativ într-o parte și în alta. ♦ Fig. (Despre oameni) A trece ușor de la o stare la alta; a fi instabil, nehotărât; a oscila. — Din **pendul**.

PENDULĂR, **-Ă**, *pendulari*, *-e*, adj. Care are o mișcare (ca) de pendul; specific pendulului; oscilant, oscilatoriu. ♦ Fig. Care trece (periodic) de la o stare la alta. — **Pendul** + suf. *-ar*. Cf. fr. *pendulaire*.

PENDULĂRE, *pendulări*, s.f. Acțiunea de a *pendula* și rezultatul ei; oscilație a unui pendul sau a unui obiect asemănător cu un pendul față de poziția de echilibru; legănare. ♦ Variație lentă, oscilantă a valorii unei mărimi în jurul unei valori medii sau al unei valori de referință. ♦ Fig. Trecere (periodică) de la o stare la alta. — V. **pendula**.

PENDULARIST, *pendulariști*, s.m. Muncitor calificat care lucrează la un fierăstrău mecanic. — De la **pendulă**.

PENDULĂ s.f. v. **pendul**.

PENELĂ, *peneluri*, s.n. Pensulă mică, cu păr fin și suplu, cu care se pictează. ♦ Fig. Fel, mod, stil de a picta; măiestrie artistică (specifică unui pictor). — Din it. **pennello**.

PENEPLĂNĂ, *peneplene*, s.f. Suprafață de teren plană sau ușor ondulată, care rezultă prin eroziunea și prin transportarea materialului dintr-o regiune. — Din fr. **pénéplaine**.

PENEPLENIZĂRE, *peneplenizări*, s.f. Fenomen de reducere a înălțimilor relative ale unor regiuni până la nivelul fundului văilor și de secționare a formelor accidentale de relief din partea superioară a înălțimilor. — Din **peneplenă**. Cf. fr. *pénéplanation*.

PENET, *peneturi*, s.n. (Rar) Penaj (1). — **Pană**¹ + suf. *-et*.

PENETRĂ, *penetrez*, vb. I. Tranz. și intrans. A pătrunde. — Din fr. **pénétrer**, lat. **penetrare**.

PENETRĂBIL, **-Ă**, *penetrabili*, *-e*, adj. Care poate fi străbătut (cu ușurință) de ceva, care lasă să treacă prin sine sau poate primi în sine un corp, o materie sau o substanță străină. — Din fr. **pénétrable**.

PENETRABILITATE s.f. Însușirea de a fi penetrabil sau penetrant. — Din fr. **pénétrabilité**.

PENETRĂNT, **-Ă**, *penetranți*, *-te*, adj. Care (poate) pătrunde (adânc) în ceva; pătrunzător. ♦ Fig. (Despre mirosuri) Ascutit, intens, puternic. ♦ Fig. (Despre ochi, privire) Ager, pătrunzător. — Din fr. **pénétrant**.

PENETRANȚĂ, *penetranțe*, s.f. Penetrație. ♦ Spec. Efect produs prin pătrunderea liniilor de câmp electric printr-un electrod. — Din fr. **pénétrance**.

PENETRĂRE, *penetrări*, s.f. Acțiunea de a *penetra* și rezultatul ei. — V. **penetra**.

PENETRĂȚIE, *penetrații*, s.f. 1. Pătrundere în adâncime sau până în partea opusă; întrepătrundere a două corpuri sau a două suprafețe care se intersectează; penetrantă. 2. Pătrundere, infiltrare, extindere sau circulație în spațiu. ⇨ *Arteră de penetrație* = arteră de circulație prin care se pătrunde într-o localitate. — Din fr. **pénétration**.

PENETROMÉTRU, *penetrometre*, s.n. (Tehn.) Aparat pentru determinarea rezistenței la pătrundere a biturilor, a unsoarelor consistente etc. — Din fr. **pénétromètre**.

PENIBIL, *-Ă, penibili, -e*, adj. Care provoacă o impresie neplăcută, supărătoare; greu de suportat, apăsător, jenant. — Din fr. **penible**.

PENICILIC adj. (În sintagma) *Acid penicilic* = substanță cu acțiune antibiotică și bacteriostatică puternică, produsă de unele ciuperci. — După fr. **penicillique**.

PENICILINĂZĂ, *penicilinaze*, s.f. Enzimă care împiedică acțiunea antibiotică a penicilinei. — Din fr. **penicillinase**.

PENICILINĂ, (2) *peniciline*, s.f. 1. Substanță chimică sub formă de pulbere albă sau gălbuie, obținută din unele specii de ciuperci de mucegai și folosită ca antibiotic. 2. Sortiment dintr-un astfel de antibiotic. — Din fr. **penicilline**.

PENICILINOREZISTENȚĂ s.f. (Med.) Pierdere a sensibilității unor microbi față de penicilină. — După fr. **penicillino-résistance**.

PENICILINOTERAPIE s.f. Tratament medical cu penicilină. — Din fr. **penicillinothérapie**.

PENICILLIUM s.m. Specie de ciuperci cu mulți nuclei din care se extrage penicilina. — Din fr. **penicillium**.

PENIN, *penine*, s.n. Mineral constituent al șisturilor cristaline, care formează cristale pe rocile metamorfice și magmatice. — Din fr. **péninne**, germ. **Pennin**.

PENINSULĂR, *-Ă, peninsulari, -e*, adj. Care aparține unei peninsule, privitor la o peninsulă, care se află pe o peninsulă; de peninsulă, caracteristic unei peninsule. ⇨ (Substantivat) Locuitor al unei peninsule. ⇨ Spec. Care este caracteristic Peninsulei Italice ori Iberice sau italienilor ori spaniolilor. ⇨ (Substantivat) Italian. — Din fr. **péninsulaire**.

PENINSULĂ, *peninsule*, s.f. Întindere de pământ care înaintea adânc în mare ca o prelungire a uscatului, rămânând înconjurată din trei părți de apă. — Din lat. **peninsula**, fr. **péninsule**.

PÉNIS, *penisuri*, s.n. (Anat.) Organ masculin de copulație și micțiune. — Din fr. **pénis**, lat. **penis**.

PENISOARĂ, *penisoare*, s.f. (Înv.) Peniță (1). — **Pană**¹ + suf. *-ișoară*.

PENITENCIAR, *-Ă, penitenciar*, -e, s.n., adj. 1. S.n. Închisoare. 2. Adj. Care se referă la închisoare, care aparține închisorii. [Pr.: *-ci-ar*] — Din fr. **penitencier**.

PENITENT, *-Ă, penitenți, -te*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face penitență (1); pocăit. 2. Adj. Care aparține penitentului (1), de penitent. — Din fr. **penitent**, lat. **poenitens, -ntis**.

PENITENȚĂ, *penitențe*, s.f. 1. (În practicile creștine) Pedepsă pe care și-o impune cineva sau pe care i-o dă cuiva preotul la spovedanie, pentru ispășirea păcatelor și care constă mai ales în post și rugăciuni; canon, *p. ext.* privațiune (de ordin fizic, material); viață aspră pe care și-o impune cineva. 2. Pocăință. — Din lat. **poenitentia**, fr. **penitence**, it. **penitenza**.

PENIȚĂ, *penițe*, s.f. 1. Diminutiv al lui *pană*¹; penisoară. 2. Placă de metal, mică și concavă, terminată printr-un vârf despicat, care, montată sau fixată la un toc sau stivou, folosește pentru a scrie cu cerneală. 3. Numele a două specii de plante erbacee cu flori alburii, care cresc în ape adânci, stătătoare sau lin curgătoare (*Myriophyllum spicatum* și *verticillatum*). — **Pană**¹ + suf. *-iță*.

PENNY, *penny*, s.m. Monedă divizionară engleză, care valorează a douăsprezecea parte dintr-un șiling sau a suta parte dintr-o liră. [Scris și: *peni, peny*] — Din engl. **penny**.

PENSĂ, *pensez*, vb. I. 1. Tranz. A prinde, a apuca (și a strânge), a scoate, a smulge ceva cu pensa (1). 2. Tranz. A face pense (2) la un obiect de îmbrăcăminte. 3. Tranz și refl. A(-și) smulge fire de păr, de obicei din sprâncene, cu penseta. — Din fr. **pinçer**.

PENSĂRE, *pensări*, s.f. Acțiunea de a (se) *pensa* și rezultatul ei. — V. **pensa**.

PENSĂ, *pense*, s.f. 1. Mic instrument de metal compus din două brațe îmbinate la un capăt sau încheiate în formă de foarfecă, folosit (în medicină, în tehnică) pentru a prinde sau a fixa obiecte mici sau substanțe care nu pot fi luate cu mâna. 2. (În croitorie) Cută scurtă interioară, ascuțită la un capăt sau la amândouă, prin care se mulează pe corp un obiect de îmbrăcăminte. — Din fr. **pinçe**.

PENSĂȚĂ, *pensete*, s.f. Pensă (1) mică. — Din fr. **pinçette**.

PENSIE, *pensii*, s.f. Sumă de bani plătită periodic pe baza unor norme legale (în cadrul asigurărilor sociale) foștilor angajați după depășirea unei

anumie limite de vârstă ori în caz de boală sau invaliditate, precum și urmașilor angajaților sau pensionarilor decedați. ⇨ *Pensie de întreținere* sau *pensie alimentară* = sprijin material acordat periodic de către o persoană alteia în temeiul unei obligații stabilite prin lege sau printr-o hotărâre judecătorească. ⇨ Loc. adj. *La pensie* = care este pensionar. ⇨ Loc. vb. *A ieși (sau a scoate pe cineva) la pensie* = a (se) pensiona. ⇨ (Înv.) Subsidiu. — Din rus. **пенсия**.

PENSIORĂ, *pensioare*, s.f. Diminutiv al lui *pensie*. [Pr.: *-si-oa-*] — **Pensie** + suf. *-oară*.

PENSIÓN, *pensioane*, s.n. Instituție școlară particulară de grad elementar sau mediu unde elevii erau găzduiți în perioada școlarăzii; pensionat. [Pr.: *-si-on*. — Var.: (Înv.) **pansión** s.n.] — Din fr. **pension**.

PENSIONĂ, *pensionez*, vb. I. Tranz. A accorda cuiva dreptul de a primi pensie în condițiile prevăzute de lege. ⇨ Refl. A ieși la pensie, a deveni pensionar. [Pr.: *-si-o-*] — Din fr. **pensionner**, germ. **pensionieren**.

PENSIONĂR, *-Ă, pensionari, -e*, s.m. și f. 1. Persoană care primește pensie. ⇨ Persoană care primește o subvenție, un subsidiu. 2. Persoană întreținută, îngrijită într-un azil sau într-un ospiciu. ⇨ Persoană închisă într-o închisoare; deținut. ⇨ Animal închis într-o amenajare specială (pentru a fi expus publicului). 3. Persoană care stă în pensie la cineva. [Pr.: *-si-o-*] — Din fr. **pensionnaire**, germ. **Pensionär**.

PENSIONĂRE, *pensionări*, s.f. Faptul de a (se) *pensiona*. [Pr.: *-si-o-*] — V. **pensiona**.

PENSIONAT¹, *pensionate*, s.n. (Rar) Pension. ⇨ Timpul petrecut de cineva într-un pension; viață de pension. [Pr.: *-si-o-*] — Din fr. **pensionnat**, germ. **Pensionat**.

PENSIONAT?, *-Ă, pensionați, -te*, adj. Care este pensionar. [Pr.: *-si-o-*] — V. **pensiona**.

PENSIUNE, *peniuni*, s.f. 1. Întreținere constând din locuință și masă (sau numai din masă) pe care cineva o primește (într-o casă particulară) în schimbul unei sume de bani dinainte stabilite; *spec.* găzduirea elevilor într-un pension. ⇨ P. ext. (Concr.) Sumă de bani care se plătește cuiva care acordă găzduire completă sau numai masă; *spec.* sumă de bani care se plătește într-un pension pentru întreținerea unui elev. 2. (Concr.) Casă, restaurant în care se oferă cuiva, în schimbul unei sume de bani, găzduire completă sau numai masă. ⇨ *Pensiune turistică* = unitate de cazare a turiștilor în general de dimensiuni mici, care asigură și servirea mesei (de obicei pentru turismul de weekend sau de sejur), amplasată în locuințe particulare sau în clădiri special amenajate. [Pr.: *-si-u-*] — Din fr. **pension**.

PENSULĂ, *pensulez*, vb. I. Tranz. 1. A întinde cu pensula pe o suprafață un strat de vopsea, de lac; a colora cu pensula. 2. A badijona cu un dezinfectant. — Din **pensulă**.

PENSULĂRE, *pensulări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a *pensula* și rezultatul ei; pensulație, badijonare. — V. **pensula**.

PENSULĂȚIE, *pensulații*, s.f. Pensulare. ⇨ Termen specific picturii, care denumește urmele lăsate de pensulă pe tablou. — **Pensula** + suf. *-ție*.

PENSULĂ, *pensule*, s.f. Instrument alcătuit dintr-un smoc de fire de păr sau de material plastic prinse într-o coadă de lemn sau de metal, care servește mai ales la întinderea vopselelor și a lacurilor pe o suprafață. — Din germ. **Pinself**.

PENTACLORURĂ, *pentacloruri*, s.f. (Chim.) Clorură a elementelor penta-valente. — Din fr. **pentachlorure**.

PENTACÓRD, *pentacorduri*, s.n. 1. Liră cu cinci coarde, folosită în Antichitate. 2. Grup de cinci sunete succesive ale unei scări muzicale. [Pl. și: *pentacorde*] — Din fr. **pentacorde**.

PENTADACTÍL, *-Ă, pentadactili, -e*, adj., s.n. (Animal vertebrat) care are cinci degete la membrele anterioare sau posterioare; (membru anterior sau posterior) care este prevăzut cu cinci degete. — Din fr. **pentadactyle**.

PENTĂDĂ, *pentade*, s.f. (Met.; rar) Perioadă de cinci zile consecutive. — Din fr. **pentade**.

PENTADECAGÓN, *pentadecagoane*, s.n. (Geom.) Poligon plan cu cincisprezece laturi și cincisprezece unghiuri. — Din fr. **pentadécagone**.

PENTAÉDRU, *pentaedre*, s.n. (Mat.) Poliedru cu cinci fețe. — Din fr. **pentaedre**.

PENTAGÓN, *pentagoane*, s.n. (Mat.) Poligon plan cu cinci laturi și cinci unghiuri. — Din fr. **pentagone**, germ. **Pentagon**, lat. **pentagonus**.

PENTAGONÁL, *-Ă, pentagonal, -e*, adj. (Despre corpuri geometrice) Care are la bază un pentagon. ⇨ (Despre obiecte, suprafețe) Care are forma pentagonului, ca un pentagon. — **Pentagon** + suf. *-al*. Cf. fr. **pentagonal**.

PENTAGRĂMĂ, *pentagrame*, s.f. 1. Stea în cinci colțuri, semn mistic în Vechiul Orient, exprimând împreunarea lucrurilor inegale, care era emblema pitagoreicilor și căreia în superstițiile medievale i se atribuiau funcții apotropaice. 2. Denumire pentru notația muzicală care are cinci

rânduri horizontale, paralele, pe care se scriu notele și pauzele muzicale. — Din fr. **pentagramme**.

PENTAGRILĂ, *pentagrilă*, s.f. Tub electronic cu vid, cu un catod, un anod și cinci grile (1). — Din engl. **pentagrid** (după *grilă*).

PENTAMÉTRU, *pentametri*, s.m. (În versificația greacă și latină) Vers de cinci picioare, alcătuit din două emistihuri egale (doi dactili și o silabă lungă). — Din ngr. **pentámētron**, fr. **pentamètre**.

PENTÁN, *pentani*, s.m. Hidrocarbură aciclică saturată, obținută din gazele de sondă. — Din fr. **pentane**.

PENTANÓL, *pentanol*, s.n. (Chim.) Alcool amilic. — Din fr. **pentanol**.

PENTAOXÍD, *pentaoxizi*, s.m. Oxid a cărui moleculă conține cinci atomi de oxigen. [Pr.: -ta-o-] — Din fr. **pentaoxyde**.

PENTAPETĂLĂ, *pentapetale*, adj. (Bot.; despre corola florilor) Cu cinci petale. — Din fr. **pentapétale**.

PENTASEPĂL, *pentasepale*, adj. (Bot.; despre caliciul florilor) Cu cinci sepale. — Din fr. **pentasépale**.

PENTASILÁBIC, *-Ă*, *pentasilabici*, *-ce*, adj. (Despre cuvinte) Care este format din cinci silabe. — Din fr. **pentasyllabique**.

PENTATEÚH n.pr. Parte a Bibliiei care cuprinde primele cinci cărți ale Vechiului Testament. — Din lat. **Pentateuchus**, fr. **pentateuque**.

PENTATLÓN, *pentatloane*, s.n. Probă combinată de atletism, alcătuită din cinci exerciții diferite, clasamentul făcându-se prin totalizarea punctelor obținute la fiecare probă. ♦ *Pentatlon modern* = concurs sportiv complex care constă din cinci probe diferite (scrimă, călărie, tir, înot și cros), clasamentul fiind făcut prin totalizarea punctelor obținute la fiecare probă. — Din fr. **pentathlon**.

PENTATLONÍST, *-Ă*, *pentatloniști*, *-ste*, s.m. și f. Sportiv specializat în probele de pentatlon. — **Pentaton** + suf. *-ist*.

PENTATÓNIC, *-Ă*, *pentatonice*, adj. (Muz.; în sintagmele) *Gamă pentatonică* = gamă alcătuită din cinci trepte, fără semitonuri, care stă la baza muzicii populare chineze, tătare, scoțiene etc. *Sistem pentatonic* = sistem muzical care se bazează pe o scară formată din cinci sunete de înălțimi diferite, în cadrul unei octave. — Din germ. **pentatonisch**.

PENTAVĂLÉNT, *-Ă*, *pentavalenți*, *-te*, adj. (Despre elemente chimice) Care are valența egală cu cinci. — Din fr. **pentavalent**.

PENTAZÓL s.n. Substanță incoloră, cristalizată, cu gust amărui, solubilă în apă, folosită ca medicament cu acțiune cardiacă, respiratorie etc. — Et. nec.

PENTELÉU, *penteleie*, s.n. 1. (La sg.) Specialitate de cașcaval preparată din laptele care se mulge toamna de la oi. 2. (Reg.) Băț cu care se bate laptele pentru a se alege untul. 3. (Reg.) Coastă înclinată și netedă pe care coboară oile la strungă. — Din n.pr. **Penteleu**.

PENTÉLICĂ adj. (În sintagma) *Marmură pentelică* = marmură albă, fără nervuri. — Din fr. **pentélique**.

PENTICOSTÁL, *-Ă*, *penticosťali*, *-e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Adept al unei mișcări creștine apărute inițial în SUA, la începutul sec. XX și răspândite ulterior în Europa, Asia, Africa și America Latină, care pune un accent deosebit pe botezul cu Duhul Sfânt și pe darurile acestuia. 2. Adj. Care aparține penticostailor (1), referitor la penticostali. — Din engl. **pentecostal**.

PENTICOSTĂR, *penticostare*, s.n. Carte bisericească cuprinzând rânduiala slujbelor pe cele 50 de zile dintre Paști și Rusalii. — Din ngr. **pentikostárion**.

PENTÓDĂ, *pentode*, s.f. Tub electronic cu cinci electrozi. — Din fr. **pentode**.

PENTOXÍD, *pentoxizi*, s.m. (Chim.) Oxid al unui element pentavalent. — Din engl. **pentoxide**.

PENTÓZĂ, *pentoze*, s.f. Compus organic din grupul glucidelor, având cinci atomi de carbon în moleculă. — Din fr. **pentose**.

PENTOZURIE, *pentozurii*, s.f. (Med.) Prezență a pentozelor în urină; cantitate de pentoză prezentă în urină. — Din fr. **pentosurie**.

PÉNTRU prep. I. (Exprimă un raport causal) 1. Din cauza... din pricina... datorită... *Pentru asta a plecat*. ♦ Expr. *Nu pentru alta, ci...* = nu din altă cauză, dar... 2. (Introduce un complement indirect) *Mulțumește pentru buna găzduire*. ♦ Expr. *Pentru puțin* (sau *nimic*), se spune ca răspuns celui care mulțumește când i s-a făcut un serviciu. *Pentru nimic în lume* = cu niciun preț, în niciun caz. *Pentru* (numele lui) *Dumnezeu!* exclamație care însoțește o cerere sau o rugămintă sau care exprimă uimirea, indignarea cuiva. II. (Exprimă un raport final) 1. (Introduce un complement circumstanțial de scop) Cu scopul de..., în scopul..., în vederea... *Scrie pentru bani*. 2. (Introduce un complement indirect) În interesul..., în (sau spre) folosul..., în favoarea...; în apărarea... *Pledează pentru el*. ♦ (În construcții eliptice) *Cincizeci de voturi pentru și două contra*. ♦ Potrivit cu...; în măsură să... *Serviciul nu era pentru el*. ♦ După. *Plânge pentru cel plecat*.

♦ (Față) de... *Are o grijă deosebită pentru mama lui*. 3. (Introduce un atribut) *Hârtie și plic pentru o scrisoare*. ♦ Cu direcția..., cu destinația... *Autobuzul pentru Ploiești*. 4. (Întră în compunerea numelor predicative) *Acest cadou e pentru tine*. 5. (Introduce un complement sau un atribut) *Contra, împotriva. Medicament pentru diabet. La ceva pentru durerile de cap*. III. (Exprimă un raport de relație) Cu privire la..., referitor la..., în legătură cu... *S-au schimbat lucrurile pentru el*. ♦ Față de..., în raport cu... *Pentru unii mămă, pentru alții ciumă*. IV. (Exprimă un raport temporal, introducând un complement circumstanțial de timp) *Pleacă pentru o clipă*. ♦ Expr. *Pentru moment* = deocamdată. V. (Exprimă un raport de compensație, de echivalență sau de schimb) În schimbul...; în locul..., în loc de... *Pentru un palton a dat o rochie*. VI. 1. (Urmă de un infinitiv, are valoare de conjuncție, construcția fiind echivalentă cu o propoziție consecutivă negativă, când regenta e afirmativă, și invers) *Subiectul e prea vast pentru a putea fi expus într-o oră*. 2. (Formează conjuncții compuse) *Pentru ca sau pentru că = fiindcă, deoarece, din cauză că; de vreme ce, întrucât. Pentru ce (sau aceea, aceea) = deci, așadar, de aceea, drept care, din care cauză*. — Din fr. **printru**.

PENÚLTIM, *-Ă*, *penultimi*, *-e*, adj. Care este înaintea celui din urmă, al doilea din urmă. — Din lat. **penultimus**.

PENÚMBRĂ, *penumbre*, s.f. 1. Zonă incomplet luminată, cuprinsă între zona umbră și cea luminoasă din spatele unui corp opac; *p. gener.* zonă slab luminată; semiobscuritate. 2. (Pict.) Suprafață slab luminată aflată la confluența luminii cu umbra. — Din fr. **pénombre**. Cf. u m b r ă.

PENÚRIE s.f. Lipsă a unor lucruri necesare; *spec.* lipsă a mijloacelor de trai; sărăcie, mizerie. [Acc. și: *penurie*] — Din fr. **pénurie**.

PEÓN¹, *peoni*, s.m. Muncitor agricol din America Latină. [Pr.: *pe-on*] — Din fr. **peón**, sp. **peon**.

PEÓN², *peoni*, s.m. Picior de vers clasic format din patru silabe, dintre care una lungă. [Pr.: *pe-on*] — Din fr. **peón**, lat. **paëon**.

PEONÁJ s.n. (Rar) Formă de exploatare a peonilor. [Pr.: *pe-o-]* — Din fr. **peónage**.

PEPELEA s.m. (Pop.) Om isteț, glumeț și poznaș, care își bate joc de toți. — Din n. pr. **Pepelea**.

PEPENÁR, *pepenari*, s.m. Persoană care cultivă sau vinde pepeni. — **Pepene** + suf. *-ar*.

PEPENÁȘ, *pepenași*, s.m. Diminutiv al lui *pepene*. — **Pepene** + suf. *-aș*.

PEPENÁRIE, *pepenării*, s.f. Loc unde se cultivă (sau se vând) pepeni; bostănărie, bostană, harbușărie. — **Pepene** + suf. *-ărie*.

PÉPENE, *pepeni*, s.m. 1. Numele a două specii de plante erbacee din familia cucurbitaceelor, cu tulpină târâtoare lungă și cu fructe comestibile; **a)** (de obicei determinat prin „galben”) plantă originară din Asia tropicală, cu tulpina acoperită cu peri aspri, cu fructul mare, sferic sau oval, cu coaja galbenă sau verzuie, cu miezul alb, verde sau galben, dulce, parfumat și succulent (*Cucumis melo*); **b)** (de obicei determinat prin „verde”) plantă originară din sudul Africii, cu frunzele adânc crenate, cu fructul mare, sferic sau oval, având coaja verde și miezul roșu sau galben, dulce și foarte zemos; harbuș, lubeniță, bostan (*Citrullus vulgaris*); *p. restr.* fructul acestor plante. ♦ Expr. *Gras ca pepenele* (sau *ca un pepene*) sau *pepene de gras* (sau *gras pepene*) = foarte gras. (Fam.) *A-și ieși* (sau *a scoate pe cineva*) *din pepeni* = a-și pierde (sau a face pe cineva să-și piardă) răbdarea, a (se) enerva, a-și ieși (sau a scoate pe cineva) din fire. (Fam.) *A ieși* (sau *a ajunge* etc.) *la pepeni* = a face o afacere proastă, a nu reuși într-o acțiune. 2. (Reg.) Dovleac. 3. (Reg.) Castravete. — Din lat. **pepo**, ***pepinis**.

PEPENÍȘTE, *pepeniști*, s.f. (Pop.) Teren cultivat cu pepeni. — **Pepene** + suf. *-iște*.

PEPENÓICĂ, *pepenoăice*, s.f. Specie de pepene verde, de formă lunguiată, cu coaja vărgată cu dungi de culoare verde-închis și verde-deschis; pepenoăie. — **Pepene** + suf. *-oaică*.

PEPENÓAIE, *pepenoăie*, s.f. (Rar) Pepenoaică. — **Pepene** + suf. *-oăie*.

PEPENÓI, *pepenoi*, s.m. Augmentativ al lui *pepene*. — **Pepene** + suf. *-oi*.

PEPENÓȘ, *-OĂȘĂ*, *pepenoși*, *-oase*, adj. (Rar) Rotund, sferic, plin (ca un pepene); gras, dolofan. — **Pepene** + suf. *-os*.

PEPINIÉRĂ, *pepinieri*, s.f. 1. Teren rezervat pentru înmulțirea și formarea plantelor erbacee sau lemnoase până la plantarea lor pe locul definitiv. 2. P. anal. Crescătorie de animale. 3. Fig. Instituție, organizație etc. care pregătește un număr mare de oameni în vederea unei profesii, a unei activități etc.; colectiv din care se pot recruta astfel de oameni. [Pr.: *-ni-e-]* — Din fr. **pépinière**.

PEPINIERIE, *pepinierii*, s.f. (Rar) Ocupația pepinieristului. [Pr.: *-ni-e-]* — **Pepinieră** + suf. *-ie*.

PEPINIERÍȘT, *pepinieriști*, s.m. (Rar) Persoană care lucrează într-o pepinieră. [Pr.: *-ni-e-]* — Din fr. **pépinieriste**.

PEPÍT adj. invar. (Despre țesături) Cu pătrățele sau romburi (mărunte) de (două) culori diferite, alternând între ele. ♦ (Substantivat, n.) Țesătură cu asemenea desen. [Var.: **pepîta**, **pipít** adj. invar.] — Din germ. **Pepita**.

PEPÎTA adj. invar. v. **pepít**

PEPÎTA, **pepîte**, s.f. Bucată de metal (mai ales de aur) în stare nativă. — Din fr. **pépîte**.

PÉPLU s.n. v. **peplum**.

PÉPLUM, **peplumuri**, s.n. Mantie scurtă fără mâneci, prinsă pe umeri cu o agrafă, purtată peste tunică de către femei în Antichitatea greco-romană. [Var.: **péplu** s.n.] — Din lat. **peplum**

PÉPSI, **pepsiuri**, s.n. Pepsi-cola. [Pl. și (f.): **pepsi**] — Abr. de la **pepsi-cola**.

PÉPSIC, **-Ă**, **pepsici**, **-ce**, adj. Care aparține pepsinei, privitor la pepsină. — Din fr. **pepsique**.

PÉPSI-CÓLA[®], **pepsi-cole**, s.f. Nume comercial al unei băuturi răcoritoare acidulate, care conține esență de cola. [Pl. și: **pepsi-cola**] — Din engl. **pepsi-cola**.

PEPSINĂ, **pepsine**, s.f. Enzimă secretată de mucoasa stomacului vertebratelor, care transformă proteinele în peptide; *p. ext.* medicament extras din mucoasa stomacală a unor animale, care se administrează în tratamentul bolilor de stomac. — Din fr. **pepsine**, germ. **Pepsin**.

PEPTIDAZĂ, **peptidaze**, s.f. (Chim.) Enzimă care catalizează descompunerea peptidelor. — Din fr. **peptidase**.

PEPTIDĂ, **peptide**, s.f. Substanță chimică alcătuită din mai mulți aminoacizi. — Din fr. **peptide**.

PEPTIZANT, **-Ă**, **peptizanți**, **-te**, adj., s.m. (Substanță) care produce peptizarea. — Din fr. **peptisant**.

PEPTIZĂRI, **peptizări**, s.f. (Chim.) Trecere a unei substanțe coloidale din stare de gel în stare de dispersie coloidală. — După fr. **peptisation**.

PEPTONĂ, **peptone**, s.f. Amestec de peptide sub formă de pulbere albă-gălbui, cu miros caracteristic, cu gust amar-sălcui, solubil în apă sau în alcool diluat, asimilabil de organismul uman, folosit în medicină. — Din fr. **peptone**.

PEPTONURIE, **peptonurii**, s.f. (Fiziol.) Prezență a peptonelor în urină; cantitate de peptone prezentă în urină. — Din fr. **peptonurie**.

PER prep. (Termen comercial folosit în legătură cu prețul unei mărfi raportat la o unitate de măsură) Pentru, de fiecare. — Din it., germ. **per**.

PERACÍD, **peracizi**, s.m. Termen generic dat acizilor care conțin mai mult oxigen decât acidul obișnuit corespunzător. — Din fr. **peracide**.

PERCAÍNA s.f. Pulbere albă cristalină, inodoră, solubilă în apă, folosită ca anestezic local. — Din fr. **percaïne**.

PERCÁL, **percale**, s.n. (Înv.) Pânză de bumbac subțire și netedă. — Din germ. **Perkal**, fr. **percale**.

PERCALINĂ s.f. (Înv.) Pânză de bumbac ușoară și lăcioasă, uneori imprimată, folosită de obicei la căpșușul hainelor. — Din fr. **percaline**.

PERCEÁ s.f. v. **percică**.

PERCÉPE, **percép**, vb. III. Tranz. 1. A sesiza ceva cu ajutorul simțurilor și al gândirii, prin reflectare nemijlocită; *p. ext.* a înțelege, a pricepe. 2. A încasa un impozit sau o taxă oficială. — Din lat. **percipere** (după **pricepe**).

PERCÉPERE, **perceperi**, s.f. Acțiunea de a *percepe* și rezultatul ei. — V. **percepe**.

PERCEPTIBIL, **-Ă**, **perceptibili**, **-e**, adj. 1. Care poate fi sesizat prin reflectare nemijlocită, cu ajutorul simțurilor. 2. (Rar; despre impozite sau taxe oficiale) Care poate fi încasat. — Din fr. **perceptible**.

PERCEPTIBILITATE s.f. Faptul de a fi perceptibil (1). — Din fr. **perceptibilité**.

PERCEPTÍV, **-Ă**, **perceptivi**, **-e**, adj. Care aparține facultății de a percepe (1), care se referă la percepere; care poate percepe. — Din fr. **perceptif**.

PERCEPTÓR, **perceptori**, s.m. (În trecut) Persoană însărcinată cu strângerea impozitelor și a taxelor oficiale; agent de percepție. [Acc. și: **percéptor**] — Din lat. **perceptor**, fr. **percepteur**.

PERCEPTORIÁL, **-Ă**, **perceptoriali**, **-e**, adj. (Rar) Care aparține receptorului, privitor la receptor, de receptor. [Pr.: **-ri-a**] — **Perceptor** + suf. **-ial**.

PERCÉPTIE, **percepții**, s.f. 1. Proces psihic de cunoaștere senzorială, prin care obiectele și fenomenele sunt reflectate ca întregi; *p. ext.* facultatea de a percepe fenomenele lumii exterioare; înțelegere, cunoaștere. ♦ *Percepție extrasenzorială* = telepatie. 2. (În trecut) Instituție care încasa impozitele sau taxele oficiale; clădire, birou în care își avea sediul această instituție. ♦ Încasarea unui impozit sau a unei taxe oficiale. — Din lat. **perceptio**, fr. **perception**.

PERCHEZÍȚIE s.f. v. **perchiziție**.

PERCHEZÍȚIONÁ vb. I v. **perchiziționa**.

PERCHIZÍȚIE, **perchiziții**, s.f. Cercetare făcută de către organele de urmărire penală sau de procuror asupra unei persoane ori la domiciliul acesteia, pentru strângerea probelor privitoare la o infracțiune sau pentru descoperirea infractorului. ♦ P. gener. Scotocire. [Var.: **perchezíție** (înv.) **perchizițiune** s.f.] — Din fr. **perquisition**.

PERCHIZÍȚIONÁ, **perchiziționez**, vb. I. Tranz. A efectua o perchiziție, a supune unei perchiziții o persoană, o locuință. ♦ P. gener. A scotoci. [Pr.: **-ți-o**. — Var.: **perchezíționá** vb. I] — Din fr. **perquisitionner**.

PERCHIZÍȚIUNE s.f. v. **perchiziție**.

PERCÍCĂ, **percele**, s.f. (Reg.) Cărlionț, moț (pe frunte). ♦ Smoc de păr pe fruntea cailor. [Var.: **perceá** s.f.] — Din tc. **pürçek**.

PERCIÚN s.m. v. **perciune**.

PERCIUNÁT, **-Ă**, **perciunați**, **-te**, adj. Care poartă perciuni, cu perciuni. — Din **perciune**.

PERCIÚNE, **perciuni**, s.m. Fiecare dintre cele două șuvițe de păr (adesea lăsate lungi și răsucite) care se prelungesc lateral pe obraz, lângă urechi, de la tâmpla în jos (la bărbați). ♦ (Rar) Favorit. ♦ (Rar) Smoc de păr de pe fruntea cailor. [Var.: **perciún** s.m.] — Din tc. **perçem**.

PERCLORÁT, **perclorați**, s.m. Sare a acidului percloric. — Din fr. **perchlorate**.

PERCLÓRIC adj. (În sintagma) *Acid percloric* = acid oxigenat al clorului, având aspectul unui lichid incolor care fumează în aer. — Din fr. **perchlorique**.

PERCOLÁRE, **percolări**, s.f. 1. Extragerea dintr-un minereu a unor metale sau a unor compuși metalici prin dizolvarea acestora. 2. (Geol.) Străbătore a solului de către apa din precipitații. — După fr. **percolation**.

PERCUTÁ, **percutez**, vb. I. Tranz. 1. A lovi capsă unui cartuș, a unui focos etc. cu percutorul pentru a provoca aprinderea încărcăturii. 2. A examina un bolnav prin percuție. — Din fr. **percuter**.

PERCUTÁNT, **-Ă**, **percutanți**, **-te**, adj. 1. (Despre proiectile) Care explodează la atingerea unui obstacol sau în urma unei percuții. 2. (Mine; în sintagma) *Perforator percutant* = perforator mecanic al cărui sfredel acționează prin lovitură. 3. Cu o mare putere de pătrundere; frapant prin claritate, precizie. ♦ Care provoacă șoc psihologic. — Din fr. **percutant**.

PERCUTÁRE, **percutări**, s.f. Acțiunea de a *percuta*. — V. **percuta**.

PERCUTÓR, **percutoare**, s.n. Piesă a unor instalații și agregate tehnice care, prin percuție, pune în mișcare sau preste diferitele părți ale instalației. ♦ Spec. Piesă la armele de foc, la focosul unui proiectil etc. care lovește focosul sau capsă proiectilului pentru a produce aprinderea încărcăturii. — Din fr. **percuteur**.

PERCÚȚIE, **percuții**, s.f. 1. Metodă de a diagnostica o afecțiune după sunetul rezultat din lovirea ușoară și repetată a unei regiuni a corpului. ♦ Masaj care constă din aplicarea unor lovituri rapide asupra unei regiuni a corpului. 2. Procedeu de producere a sunetelor prin lovirea cu un ciocănel a unei membrane, a unei lame, a unei plăci metalice de la un instrument muzical. ♦ *Instrument de percuție* = instrument muzical care produce sunete prin percuție (2). 3. Lovire cu percutorul a capsei, a focosului unui proiectil, pentru a provoca aprinderea încărcăturii. [Var.: **percuțiune** s.f.] — După fr. **percussion**.

PERCUȚIÓNÍST, **percuționiști**, s.m. Persoană care asigură acompaniamentul la un instrument de percuție. [Pr.: **-ți-o**] — Din fr. **percussionniste**.

PERCUȚIÚNE s.f. v. **percuție**.

PERDÁF, **perdafuri**, s.n. (Înv.) Radere de jos în sus, în contra direcției în care crește părul. ♦ Expr. (Fam.) *A da (sau a trage) cuiva un perdaf* = a certa, a mustra aspru pe cineva. — Din tc. **perdah**.

PERDÁNT, **-Ă**, **perdanți**, **-te**, adj. (Și substantivat) Care pierde la joc, într-o afacere, într-o competiție etc. — Din fr. **perdant**.

PERDÁFUȘ, **perdăfuiesc**, vb. IV. Tranz. și refl. (Înv.) A (se) rade cu perdaf. — **Perdaf** + suf. **-ui**.

PERDEÁ, **perdele**, s.f. 1. Obiect confecționat dintr-un material textil care se atarnă la ferestre și la uși pentru a împiedica pătrunderea luminii, pentru a opri vederea din afară, în scop decorativ etc. ♦ Loc. adj. și adv. *Cu perdeá* = (care este exprimat, spus, făcut etc.) în mod discret, indirect, pe ocolite. *Fără perdeá* = (care este exprimat, spus, făcut etc.) pe față, fără înconjur, în mod necuviincios, trivial. ♦ Expr. *A avea perdeá la ochi* = a nu pricepe un lucru. *A(-i) pune (cuiva) perdeá (sau perdele) la ochi* = a împiedica (pe cineva) să vadă lucrurile așa cum sunt; a înșela (pe cineva). *A-i lua (cuiva) perdeá de pe ochi* = a face (pe cineva) să înțeleagă, să vadă clar. ♦ Obiect confecționat din șiraguri lungi și dese de mărgele atarnate în deschizătura unei intrări, în loc de ușă. ♦ Spec. (Înv.) Draperia de la ușa de intrare în camera domnitorului sau a vizirului; *p. ext.* intrare; anticameră. ♦ Spec. (Înv.) Cortină. ♦ P. anal. Ceea ce acoperă vederea ca o perdeá (1); *fig.* ceea ce împiedică înțelegerea unui lucru. 2. Șir de arbori

sădiți în linie dreaptă, de obicei cu scopul de a proteja culturile (împotriva vântului); *p. ext.* fâșie de pădure. **3.** (Pop.) Adăpost (de iarnă) pentru oi. ♦ Adăpost (de trestie) făcut în jurul răsadnițelor timpurii din grădinile de zarzavat. **4.** (Med.; pop.) Cataractă; leucom. — Din tc. **perde.**

PERDEGIU, *perdegii*, s.m. Sluișă înșărcinat cu paza la ușa de la camera domnitorului sau a înalților demnitari; perdelegiu. — Din tc. **perdecî.**

PERDELEGIU, *perdelegiului*, s.m. (Inv.) **1.** Perdeguiu. **2.** Fabricant de perdele (1). — **Perdea** + suf. *-giu*.

PERDELUÎ, *perdeluiesc*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) acoperi, a (se) învălui ca într-o perdea (1). — **Perdea** + suf. *-ăluî*.

PERDELUIRE, *perdeluirii*, s.f. (Rar) Acțiunea de a (se) perdelui și rezultatul ei. — V. **perdelui**.

PERDELUIT, *-Ă*, *perdeluîți*, *-te*, adj. (Rar) Acoperit cu perdele (1). — V. **perdelui**.

PERDELUȚĂ, *perdeluțe*, s.f. Diminutiv al lui *perdea* (1). — **Perdea** + suf. *-uță*.

PERDÎȚIE, *perdiții*, s.f. Stare de decădere morală în care se află cineva; pierzanie. ♦ Ceea ce provoacă decăderea morală a cuiva. — Din fr. **perdition**.

PERECHE, *perechi*, s.f. (De obicei urmat de determinări). **1.** (Adesea cu valoare de num. card.) Grup de două ființe de același fel. ♦ (Adverbial; cu valoare de num. distributiv) În grup de doi, doi câte doi. ♦ Spec. Cuplu de dansatori. ♦ Grup format din două părți sau organe identice și simetrice ale (corpului) unei ființe. ♦ (O) *perche de palme* = două lovituri succesive aplicate cuiva (pe obraz) cu palma. **2.** Grup format din două exemplare din același fel de obiecte. ♦ Spec. Grup de obiecte de același fel, care formează o unitate, folosindu-se împreună. **3.** Fiecare dintre cele două ființe, două obiecte, două fenomene care formează un grup (unitar), considerate în raport cu cea de-a doua ființă, cu cel de-al doilea obiect etc.; ființă, obiect, fenomen care seamănă perfect cu altă ființă, cu alt obiect, cu alt fenomen. ♦ Loc. adj. *Fără pereche* = unic în felul său. ♦ Expr. *A nu-și avea* (sau *afila* etc.) *perche* = a nu se putea compara cu nimic prin însușirile pe care le posedă; a nu avea seamănă. **4.** Obiect alcătuit din două părți identice și simetrice unite între ele. ♦ *Pereche de case* = corp de case (care formează o unitate). *Pereche de haine* = costum de haine. *Pereche de cărți* = set, pachet de cărți de joc. **5.** Grup format din doi indivizi de sex opus; cuplu. — Lat. **paric(u)la**.

PEREGRIN, *peregrini*, s.m. Persoană care călătorește mult (rătăcind din loc în loc); călător. ♦ (Inv.) Pelerin. [Var.: **pelegrin** s.m.] — Din lat. **peregrinus**, fr. **pérégrin**, it. **pellegrino**.

PEREGRINĂ, *peregrinez*, vb. I. Intrans. A cutreiera prin locuri îndepărtate; a colinda, a călători prin lume; a hoinări. ♦ (Rar) A merge în pelerinaj într-un loc sfânt. — Din fr. **pérégriner**, lat. **peregrinari**.

PEREGRINĂGIU s.n. v. **peregrinaj**.

PEREGRINĂJ, *peregrinaje*, s.n. (Rar) **1.** Pelerinaj. **2.** Peregrinare. [Var.: (inv.) **peregrinagiu** s.n.] — **Peregrin** + suf. *-aj*. Cf. it. **pellegrinaggio**.

PEREGRINĂRE, *peregrinării*, s.f. Acțiunea de a *peregrina*; călătorie lungă prin locuri îndepărtate; peregrinație, peregrinaj. — V. **peregrina**.

PEREGRINAȚIE, *peregrinații*, s.f. (Rar) Peregrinare. [Var.: **peregrinațiune** s.f.] — Din lat. **peregrinatio**, **-onis**, fr. **pérégrination**.

PEREGRINAȚIUNE s.f. v. **peregrinație**.

PEREMPTÓRIU, *-IE*, *peremptorii*, adj. Care nu poate fi tăgăduit, combătut cu nimic (atât este de evident); vădit, evident. — Din lat. **peremptorius**, fr. **péremptoire**.

PEREMPTIUNE, *peremptiuni*, s.f. (Jur.) Stingere, încetare a unui proces prin depășirea termenului legal de introducere a acțiunii; perimare. [Pr.: *-ți-u*] — Din fr. **peremption**.

PERÉN, *-Ă*, *pereni*, *-e*, adj. (Despre plante) Care trăiește și rodește mai mulți ani de-a rândul, având o rădăcină persistentă din care se dezvoltă în fiecare primăvară o nouă tulpină; vivace. ♦ Fig. Care are caracter stabil, care durează mult timp; durabil. — Din lat. **perennis**, fr. **perénne**.

PERENITĂTE s.f. (Adesea fig.) Înșușirea de a fi peren; durabilitate, persistență. — Din fr. **perennité**.

PERESTRÓIKA s.f. (În fosta URSS) Reconstrucție a vieții economice și politice (1985–1991) preconizată prin lucrările și activitatea lui Mihail Gorbaciov și bazată pe dezvoltarea comunicării și a transparenței. — Cuv. rus.

PERÉTE, *pereti*, s.m. **1.** Element de construcție așezat vertical (sau puțin înclinat), făcut din zidărie, din lemn, din piatră etc., care limitează, separă sau izolează încăperile unei clădiri între ele sau de exterior și care susține planșeele, etajele și acoperișul. ♦ Loc. adj. *De perete* = care este fixat, prins de perete. *Lampă de perete*. ♦ Loc. adj. și adv. *Perete în perete* = cu unul din pereți comun sau lipit de cel al încăperii vecine; *p. ext.* (care este) în imediata vecinătate a (locuinței) cuiva. ♦ Expr. *A da* (sau *a deschide*, a

lăsa, *a izbi* etc.) *ușa* (sau *poarta*) *de perete* = a deschide larg, la maximum ușa, poarta. *A se da* (sau *a se izbi*, *a se bate*) *cu capul de pereți* (sau *de toți pereții*) = a fi deznădăduit; a regreta enorm o greșeală făcută. *De când (se) scria musca pe perete* = de demult. *Între patru pereți* = a) la adăpost; b) în secret; izolat. *Pereții au ochi* (sau *urechi*), se zice pentru a atrage cuiva atenția să fie precaut, să se ferească atunci când spune ceva (secret). *A vorbi la pereți* = a vorbi zadarnic, fără să fie ascultat. **2.** Masiv pietros care se înalță (aproape) vertical. **3.** Parte a unui obiect, a unui sistem tehnic etc. care se aseamănă cu un perete (1), mărginind, izolând, protejând; piesă dintr-un sistem tehnic care are rolul de a separa între ele anumite spații sau sistemul tehnic de spațiile înconjurătoare. ♦ Element anatomic, membrană etc. care înconjoară o cavitate a corpului. [Var.: (reg.) **părête** s.m.] — Lat. **paries**, **-tis**.

PERÉU, *pereuuri*, s.n. Strat de piatră care câtușește un taluz, un șanț sau o suprafață înclinată de teren pentru a împiedica surparea pământului sau eroziunea lui de către ape. [Pl. și: *peree*] — Din fr. **perré**.

PERFECT, *-Ă*, *perfecti*, *-te*, adj., s.n. I. Adj. **1.** Care întrunește în gradul cel mai înalt toate calitățile cerute; desăvârșit. ♦ *Gaz perfect* = gaz ale cărui molecule, de dimensiuni neglijabile față de distanțele dintre ele, nu exercită forțe de atracție una asupra alteia și care verifică, la orice temperatură, legile gazelor. *Număr perfect* = număr natural egal cu suma divizorilor săi. **2.** (Adesea adverbial) Absolut, deplin, complet, total. ♦ (Adverbial; eliptic) Îmi convine, sunt de acord; foarte bine, bravo, excelent. II. S.n. Timp al verbului care exprimă o acțiune petrecută și încheiată în trecut; trecut. ♦ *Perfectul compus* = timp trecut care exprimă acțiunea fără a o raporta la momentul vorbirii sau raportând-o ca un trecut mai îndepărtat. *Perfectul simplu* = timp trecut care exprimă acțiunea fără a o raporta la momentul vorbirii, sau raportând-o la un trecut mai apropiat. *Mai mult ca perfectul* = timp trecut folosit pentru a exprima o acțiune încheiată înaintea alteia, petrecută tot în trecut. — Din lat. **perfectus**, germ. **perfekt**.

PERFECTĂ, *perfectez*, vb. I. Tranz. A duce la bun sfârșit, a desăvârși, a definitiva, a încheia (un acord, o tranzacție etc.). — Din **perfect**.

PERFECTĂRE, *perfectării*, s.f. Acțiunea de a *perfecta* și rezultatul ei. — V. **perfecta**.

PERFECTIBIL, *-Ă*, *perfectibili*, *-e*, adj. Care poate fi desăvârșit, perfectonat. — Din fr. **perfectible**.

PERFECTIBILITATE s.f. Înșușirea sau faptul de a fi perfectibil. ♦ Credință apărută în epoca iluminismului potrivit căreia folosirea adecvată a rațiunii ar avea ca rezultat realizarea deplină a posibilităților umane. — Din fr. **perfectibilité**.

PERFECTIV, *-Ă*, *perfectivi*, *-e*, adj., s.n. **1.** Adj. (Despre aspectul, sensul verbelor) Care exprimă acțiunea verbului eliminând noțiunea de durată și de desfășurare, insistând asupra începutului și sfârșitului ei, a rezultatului ei; (despre verbe) care are acest aspect. **2.** S.n. Verb care are aspect perfectiv. — Din fr. **perfectif**, germ. **perfektiv**.

PERFECTIVIZĂ, *perfectivizez*, vb. I. Tranz. (Gram.) A face ca un verb să devină perfectiv. — **Perfectiv** + suf. *-iza*.

PERFECTIVIZĂRE, *perfectivizării*, s.f. Acțiunea de a *perfectiviza*. — V. **perfectiviza**.

PERFECTIVIZĂT, *-Ă*, *perfectivizați*, *-te*, adj. (Despre verbe) Care a devenit perfectiv. — V. **perfectiviza**.

PERFECTIZĂ, *perfectizez*, vb. I. Tranz. (Rar) A perfecționa. — **Perfect** + suf. *-iza*.

PERFECȚIE s.f. v. **perfecțiune**.

PERFECȚIÃO, *perfecționez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) îmbunătăți calitativ. ♦ A face să acumuleze sau a acumula (prin studii sistematice) cunoștințe temeinice (și noi) într-un anumit domeniu. [Pr.: *-ți-o*] — Din fr. **perfectionner**.

PERFECȚIONĂRE, *perfecționării*, s.f. Acțiunea de a (se) *perfecționa* și rezultatul ei. [Pr.: *-ți-o*] — V. **perfecționa**.

PERFECȚIONĂT, *-Ă*, *perfecționați*, *-te*, adj. Care a devenit de o mai bună calitate, îmbunătățit (calitativ); care reprezintă un progres. [Pr.: *-ți-o*] — V. **perfecționa**.

PERFECȚIONISM s.n. **1.** Tendința de a atinge perfecțiunea. **2.** (Med.) Tendință maladivă spre perfecțiune, care poate ajunge la obsesie. **3.** Punct de vedere la stoici și scriitorii creștini, după care scopul vieții este atingerea unui ideal perfect. [Pr.: *-ți-o*] — Din fr. **perfectionnisme**.

PERFECȚIONIST, *-Ă*, *perfecționiști*, *-ste*, adj. s.m. și f. **1.** (Adept) al perfecționismului (1). **2.** (Persoană) care suferă de perfecționism (2). — Din fr. **perfectionniste**.

PERFECȚIUNE, (2) *perfecțiuni*, s.f. **1.** Înșușirea de a fi perfect, starea a ceea ce este perfect; desăvârșire. ♦ Loc. adv. *La perfecție* = în mod desăvârșit, perfect. **2.** (Concr.) Lucru sau ființă perfectă, desăvârșită. **3.** (În teologia și filosofia tradițională) Caracterul a ceea ce este neschimbător și

autonom, care nu posedă nimic potențial. [Pr.: -fi-u-. — Var.: **perfecție** s.f.] — Din lat. **perfectio**, **-onis**, fr. **perfection**.

PERFÍD, **-Ă**, *perfizi*, *-de*, adj. (Despre oameni) Care, sub o înfățișare binevoitoare sau indiferentă, ascunde răutate, viclenie, necinste; care vătămă pe cel care îl acordă încredere. ♦ (Despre manifestările oamenilor, fenomene, lucruri) Care este vătămător, periculos, fără să pară astfel. — Din fr. **perfidie**.

PERFIDIE, *perfidii*, s.f. Trăsătură de caracter, faptă, manifestare care denotă răutate, viclenie, necinste, în ciuda aparențelor (binevoitoare). [Acc. și: *perfidie*] — Din fr. **perfidie**.

PERFOLIÁT, **-Ă**, *perfoliați*, *-te*, adj. (Despre frunze sau despre pețoluri) Care înfășoară tulpina astfel încât pare străpuns de ea. [Pr.: -li-a] — Din fr. **perfolié**.

PERFORÁ, *perforez*, vb. I. 1. Tranz. A face o gaură care străpunge un material. ♦ Spec. A străpunge o mașină specială bilete, tichete etc. pentru a marca. 2. Tranz. și refl. (Med.) A (se) sparge, a (se) găuri, a produce sau a apărea un orificiu ca urmare a unui proces patologic. — Din fr. **perforer**.

PERFORÁJ, *perforaje*, s.n. Perforare. — Din fr. **perforage**.

PERFORÁNT, **-Ă**, *perforanți*, *-te*, adj. Care perforează. ♦ (Anat.; despre mușchi) Care este străbătut de tendoane, de artere etc. — Din fr. **perforant**.

PERFORÁRE, *perforări*, s.f. Acțiunea de a (se) perfora și rezultatul ei; perforație, perforat¹, perforaj, găurire, străpungere. — V. **perfora**.

PERFORÁT¹ s.n. Perforare. — V. **perfora**.

PERFORÁT², **-Ă**, *perforați*, *-te*, adj. Găurit, străpuns cu ajutorul unei unelte sau al unei mașini. ♦ Spec. (Despre părți ale corpului) Străpuns de un glonț, de o armă ascuțită (care produce o gaură). ♦ (Despre organe, țesuturi) Găurit, cu orificiu apărut în urma unui proces patologic, a unui traumatism. — V. **perfora**.

PERFORÁTÓR, **-OÁRE**, *perforatori*, *-oare*, s.n., s.m. și f. 1. S.n. Mașină, aparat, unealtă cu care se fac găuri într-un material. 2. S.n. (Inform.) Periferic care permite operații de ieșire pe cartele perforate sau bandă de hârtie perforată. 3. S.m. și f. (Rar) Persoană care se ocupă cu perforarea unei piese tehnice, a unui perete de stâncă etc. — Din fr. **perforateur**.

PERFORÁȚIE, *perforații*, s.f. Perforare; (concr.) gaură făcută prin perforare. ♦ (Med.) Găurire a unui organ, a unui țesut, a unui os, a unei membrane în urma unui proces patologic; (concr.) gaură, orificiu astfel apărut. [Var.: **perforațiune** s.f.] — Din fr. **perforation**.

PERFORÁȚIUNE s.f. v. **perforație**.

PERFORMÁNT, **-Ă**, *performanți*, *-te*, adj. 1. (Despre sisteme tehnice, aparate, mașini etc.) Care este susceptibil de un randament ridicat. 2. (Ec.; despre produse) Foarte competitiv. — Din fr. **performant**.

PERFORMÁNTĂ, *performanțe*, s.f. Rezultat (deosebit de bun) obținut de cineva într-o întrecere sportivă; p. ext. realizare deosebită într-un domeniu de activitate. ♦ Cel mai bun rezultat obținut de un sistem tehnic, de o mașină, de un aparat etc. — Din fr. **performance**.

PERFORMÉR, **-Ă**, *performeri*, *-e*, s.m. și f. Sportiv, echipă, cal de curse care a obținut o performanță deosebită într-o întrecere. — Din engl. **performer**.

PERFÚZIE, *perfuzii*, s.f. Introducere lentă și continuă, picătură cu picătură, a sângelui sau a unei substanțe medicamentoase în venă ori în țesutul subcutanat, în scopuri terapeutice. — Din fr. **perfusion**.

PERFUZÓR, *perfuzoare*, s.n. (Med.) Instrument folosit pentru perfuzie. — Din fr. **perfuseur**.

PERGAMÉNT, *pergamente*, s.n. 1. Piele (de oaie, de vițel etc.) prelucrată special pentru a se putea scrie pe ea, folosită în trecut în loc de hârtie. 2. Document, text scris pe pergament (1). 3. Hârtie translucidă care nu lasă să pătrundă grăsimile sau umezeala, folosită mai ales la ambalarea alimentelor; hârtie pergaminată. — Din lat. **pergamentum**.

PERGAMENTÓS, **-OASĂ**, *pergamentoși*, *-oase*, adj. Care are aspectul sau consistența pergamentului. — **Pergament** + suf. *-os*.

PERGAMINÁTĂ, *pergaminată*, adj. f. (În sintagma) *Hârtie pergaminată* = pergament (3). — Cf. it. *pergamena* to.

PERGAMOÍD s.n. v. **pergamoid**.

PERGAMÚT, **-Ă**, *pergamuți*, *-te*, adj. (În sintagma) *Păr pergamut* = varietate de păr cu fructe galbene, zemoase și parfumate. *Pară pergamută* (și substantivat, f.) = fructul varietății de păr descrise mai sus. [Var.: **bergamót**, **-ă**, **bergamút**, **-ă** adj.] — Din ngr. **perghamóto**.

PERGHÉL, *pergheluri*, s.n. 1. (Înv. și reg.) Cerc; circumferință. ♦ Loc. adv. *În perghel* = circular. ♦ Loc. vb. *A da pergheluri* = a înconjuira. ♦ Numele unui joc de copii cu arșice. 2. Instrument în formă de compas, folosit la măsurarea sau compararea grosimilor; p. gener. compas. 3. Partea concavă a unei bolti; zidărie în formă de arc sau de semicerc. — Din tc. **pergel**.

PÉRGOLĂ, *pergole*, s.f. Construcție ușoară într-un parc sau într-o grădină, formată dintr-o rețea de grinzi de lemn susținute de șiruri de coloane, de stâlpi pe care se întind plante agățătoare decorative. — Din fr., it. **pergola**.

PERHIDRÓL s.n. Soluție de apă oxigenată, folosită ca dezinfectant, ca decolorant și în cosmetică. — Din fr. **perhydrol**.

PERI- Element de compunere însemnând „în jurul”, care servește la formarea unor adjective. — Din fr. **péri-**.

PERIÁ, *pérei*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) curăța de praf, de scame, de noroi cu ajutorul periei. ♦ A(-și) netezi părul cu peria de cap. 2. Tranz. A trece de repetate ori cu peria de fúioare peste fuiorul de in sau de cânepă ieșit din ragilă pentru a-l curăța de călți, de impurități; a scărmana, a pieptăna. 3. Tranz. Fig. A stiliza, a îndrepta, a îmbunătăți o lucrare literară, științifică etc. 4. Tranz. Fig. (Fam.) A bate, a lovi. 5. Tranz. Fig. (Fam.) A lînguși pe cineva. [Pr.: -ri-a] — Din **perie**.

PERIÁNT, *periante*, s.n. Învelișul floral al plantelor (diferențiat în caliciu și corolă). [Pr.: -ri-ant] — Din fr. **perianthe**.

PERIARTERÍTÁ, *periarterite*, s.f. Inflamație care cuprinde succesiv toate straturile peretelui arterial, producând obstrucții arteriale și noduli de-a lungul unor artere, în special la cele ale membrelor. [Pr.: -ri-ar] — Din fr. **périarterite**.

PERIARTRÍTÁ, *periartrite*, s.f. Inflamație a țesuturilor din jurul unei articulații. [Pr.: -ri-ar] — Din fr. **périarthrite**.

PERIÁT¹, *periaturi*, s.n. Faptul de a (se) peria. [Pr.: -ri-a] — V. **peria**.

PERIÁT², **-Ă**, *periați*, *-te*, adj. Curățat sau netezit cu peria. [Pr.: -ri-a] — V. **peria**.

PERIBÓL, *periboluri*, s.n. 1. Spațiu sacru în jurul templelor grecești sau romane, decorat cu statui și monumente votive. 2. Incintă exterioară a unor edificii sacre. — Din fr. **péríbole**.

PERIBRONȘÍTÁ, *peribronsite*, s.f. (Med.) Inflamație a țesutului conjunctiv din jurul bronhiilor. — Din fr. **péríbronchite**.

PERICÁRD, *pericarduri*, s.n. Înveliș al inimii, format dintr-o foiță seroasă și una fibroasă. [Pl. și: *pericarde*] — Din fr. **péricarde**.

PERICÁRDIC, **-Ă**, *pericardici*, *-ce*, adj. Care aparține pericardului, privitor la pericard. — Din fr. **péricardique**.

PERICÁRDÍTÁ, *pericardite*, s.f. Boală care se manifestă prin inflamația pericardului. — Din fr. **péricardite**.

PERICÁRP, *pericarpuri*, s.n. Ansamblul straturilor de țesuturi care alcătuiesc pereții unui fruct. [Pl. și: *pericarpe*] — Din fr. **péricarpe**.

PERICARPÁTIC, **-Ă**, *pericarpatici*, *-ce*, adj. (Geogr.; despre forme de relief, regiuni) Care este situat în jurul Munților Carpați. — **Peri-** + **carpatic**.

PERICÉNTRU, *pericentre*, s.n. (Astron.) Punct de pe orbita unui corp ceresc situat la cea mai mică depărtare de corpul ceresc central în raport cu care se face mișcarea. — Din fr. **péricentre**, engl. **pericentre**.

PERICÍCULU, *pericicluri*, s.n. Strat extern al cilindrului central al rădăcinii sau tulpinii plantelor. — Din fr. **péricycle**.

PERICISTÍTÁ, *pericistite*, s.f. (Med.) Inflamație acută sau cronică a țesutului din jurul vezicii urinare. — Din fr. **péricystite**.

PERICLÁZ s.n. Oxid de magneziu natural, cristalizat. — Din fr. **périclase**.

PERICLÍN, *periclinuri*, s.n. 1. (Bot.) Totalitatea frunzelor sau bracteelor care formează involucrii florilor din familia compozeelor. 2. (Geol.) Zonă de apropiere și de unire a formațiunilor geologice de pe cele două flancuri ale cutelor. — Din fr. **péricline**.

PERICLINÁL, **-Ă**, *periclinali*, *-e*, adj. (Geol.) Referitor la periclin (2); care este situat în jurul suprafeței axiale a cutelor scoarței Pământului. — Din fr. **périclinál**.

PERICLÍNIC, **-Ă**, *periclinici*, *-ce*, (Bot.) Care are periclin (1). — **Periclin** + suf. *-ic*.

PERICLÍTÁ, *periclitez*, vb. I. Tranz. A pune în pericol; a primejdi. — Din fr. **périclitér**.

PERICLÍTÁNT, **-Ă**, *periclitanti*, *-te*, adj. Primejdios. — Din fr. **périclitant**.

PERICLÍTÁRE, *periclitări*, s.f. Acțiunea de a *periclitá* și rezultatul ei; primejduire. — V. **periclitá**.

PERICLÍTÁTE s.f. Pericol, primejdie. — Din **periclitá**.

PERÍCÓL, *pericole*, s.n. Situație, întâmplare care pune sau poate pune în primejdie existența, integritatea cuiva sau a ceva; primejdie, amenințare. ♦ *Pericol social* = caracterul unei acțiuni sau inacțiuni prin care se aduce atingere suveranității, independenței sau unității statului, persoanei și drepturilor acestuia și în general ordinii de drept. ♦ (Rar) Risc. — Din lat. **periculum**, it. **pericolo**.

PERICOLECISTÍTÁ, *pericolecistite*, s.f. (Med.) Inflamație a membranei care acoperă vezicula biliară și a țesutului care o înconjoară. — Din fr. **pérícolécystite**.

PERICOLITĂ, *pericolite*, s.f. (Med.) Inflamație a țesutului din jurul colonului. — Din fr. **pericolite**.

PERICOLPITĂ, *pericolpite*, s.f. (Med.) Inflamație a țesuturilor din jurul vaginului. — Din fr. **pericolpite**.

PERICOPĂ, *pericope*, s.f. Pasaj din Biblie, cu caracter moralizator, citit în cadrul unei slujbe religioase. ♦ (Rar) Definiție exactă. — Din germ. **Perikope**.

PERICRANIÂN, **-Ă**, *pericranieni*, *-e*, adj. Care aparține pericraniului, privitor la pericranii. [Pr.: *-ni-an*] — **Pericranii** + suf. *-an*.

PERICRANIU, *pericranii*, s.n. Perioada suprafetei externe a craniului. — Din ngr. **perikrániou**, fr. **péricrâne**.

PERICULÓS, **-OASĂ**, *periculoși*, *-oase*, adj. Care prezintă sau poate prezenta un pericol; primejdios. — Din lat. **periculosus**, it. **pericoloso**.

PERICULOZITATE s.f. Înșușirea sau faptul de a fi periculos. — **Periculos** + suf. *-itate*.

PERIDERM, *periderme*, s.n. 1. (Anat.) Pătură superficială a epidermei fetale. 2. (Bot.) Totalitatea țesuturilor protectoare care înlocuiesc epiderma. — Din fr. **périderm**.

PERIDÓT, *peridote*, s.n. Silicat natural de magneziu și de fier cristalizat, de culoare verzuie-măslinie, galbenă sau incoloră, cu luciu sticlós. — Din fr. **péridot**.

PERIDOTÍT, *peridotite*, s.n. Rocă în care predomină peridotul. [Var.: **peridotită** s.f.] — Din fr. **péridotite**, germ. **Peridotite**.

PERIDOTÍTĂ s.f. v. **peridotít**.

PERIDRÓM, *peridromii*, s.n. 1. Galerie acoperită care înconjoară un edificiu la nivelul pământului, servind ca loc de plimbare. 2. Spațiul exterior cuprins între peretele naosului și colonada unui templu antic. — Din fr. **péridrome**.

PÉRIE, *perii*, s.f. 1. Obiect făcut dintr-o placă de lemn, de os, de metal în care sunt fixate fire de păr de animale, fire textile, de sârmă, fire sintetice și care servește la frecat, la curățat etc. manual diverse obiecte. ♦ Fig. (Fam. și depr.) Om lingușitor. 2. Unealtă sau organ de mașină asemănătoare cu peria (1), folosite la curățarea, netezirea sau înăsprirea suprafetei unui corp. ♦ Unealtă asemănătoare cu o perie (1), cu care se bate hârtia așezată pe un spalt, cu scopul de a imprima pe ea textul; *p. ext.* text imprimat astfel, care servește pentru corectură. 3. Piesă componentă a mașinilor electrice, care face contactul electric aluneacător cu colectorul sau cu inelele de contact. — Et. nec. Cf. sl. per i je.

PERIÉC, *perieci*, s.m. Persoană din Sparta antică aparținând unei categorii sociale de oameni liberi, dar lipsiți de drepturi politice. [Pr.: *-ri-ec*] — Din fr. **périèque**.

PERIEGÉZĂ, *periegeze*, s.f. (Livr.) Călătorie. [Pr.: *-ri-e-*] — Din fr. **périégèse**.

PERIÉR, **-Ă**, *perieri*, *-e*, s.m. și f. (Rar) Lucrător care se ocupă cu confecționarea sau cu vânzarea perilor, a pensulelor, a bidinelelor. [Pr.: *-ri-er*] — **Perie** + suf. *-ar*.

PERIÉRE, *perieri*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *peria* și rezultatul ei. [Pr.: *-ri-e-*] — V. **peria**.

PERIERÉ, *perierii*, s.f. (Rar) Atelier în care se fac (și se vând) perii; magazin de perii. [Pr.: *-ri-e-*] — **Perier** + suf. *-ie*.

PERIESOFAGITĂ, *periesofagite*, s.f. (Med.) Inflamație a țesutului din jurul esofagului. [Pr.: *-ri-e-*] — Din fr. **périesophagite**.

PERIETÓR, **-OÁRE**, *perietori*, *-oare*, adj. (Despre unele organe de mașini) Care curăță, netezește, piaptână, scarmână. [Pr.: *-ri-e-*] — **Peria** + suf. *-tor*.

PERIETÚRĂ, *perieturi*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *peria* și rezultatul ei. [Pr.: *-ri-e-*] — **Peria** + suf. *-tură*.

PERIFÉRIC, **-Ă**, *periferici*, *-ce*, adj. Care ține de periferie, privitor la periferie; situat la periferie, specific periferiei. ♦ Fig. De mică însemnătate; secundar. ♦ (Substantivat, n.) Subsistem al calculatorului electronic care permite operații de transfer de date. — Din fr. **périphérique**.

PERIFÉRÍE, *periferii*, s.f. (Adesea fig.) Ținut, regiune, cartier, zonă, punct situate la margine în raport cu centrul sau cu un punct de referință. ♦ Loc. adj. *De periferie* = a) provincial; b) de calitate sau importanță redusă; c) care aparține sau este specific mahalalei. ♦ (Rar) Curbă închisă care limitează o figură geometrică sau o suprafață; circumferință. — Din lat. **peripheria**, germ. **Peripherie**, fr. **périphérie**.

PERIFLEBITĂ, *periflebite*, s.f. (Med.) Inflamație a tunicii externe a venelor, însoțită de reacția inflamatorie a țesutului înconjurător. — Din fr. **périphlébite**, engl. **periphlebitis**.

PERIFRÁSTIC, **-Ă**, *perifrastici*, *-ce*, adj. Exprimat prin perifrază; care conține perifraze. ♦ *Formă (verbală) perifrastică* = formă verbală compusă cu un verb auxiliar. — Din fr. **périphrastique**, germ. **periphraistisch**.

PERIFRAZĂ, *perifrazez*, vb. I. Tranz. A parafraza. — Din fr. **périphraser**.

PERIFRÁZĂ, *perifraze*, s.f. Procedeu gramatical și stilistic de exprimare prin mai multe cuvinte a ceea ce, în mod obișnuit, se poate reda printr-un singur cuvânt; grup de cuvinte care înlocuiește un termen unic cu același sens. — Din ngr. **perífrasis**, germ. **Periphrase**, fr. **périphrase**.

PERIGÉU, *perigee*, s.n. Punct în care un astru sau un satelit artificial aflat în mișcare orbitală se găsește cel mai aproape de Pământ. ♦ Moment, timp în care astrul sau satelitul se află în acest punct. — Din fr. **périgée**, lat. **perigaeum**.

PERIGLACIÁR, **-Ă**, *periglaciari*, *-e*, adj. (În sintagma) *Zonă* (sau *regiune*) *periglaciară* (și substantivat, n.) = regiune situată la periferia ghețarilor, caracterizată printr-o climă specifică și prin anumite procese și forme determinate de condițiile fizico-geografice. ♦ Care aparține zonei mai sus definite, privitor la această zonă. [Pr.: *-ci-ar*] — Din fr. **périglaciaire**.

PERIGÓN, *perigoane*, s.n. Înveliș floral simplu, nediferențiat în caliciu și corolă. — Din fr. **périgone**, lat. **perigonium**.

PERIHÉLIE s.f. v. **periheliu**.

PERIHÉLIU, *perihelii*, s.n. Punct în care o planetă sau o cometă, aflate în mișcare în jurul Soarelui, se găsesc cel mai aproape de acesta. ♦ Moment, timp în care astrul sau cometa se află în acest punct. [Var.: (înv.) **perihélie** s.f.] — Din fr. **périhélie**, lat. **perihellum**.

PERILIMFÁTIC, **-Ă**, *perilimfatici*, *-ce*, adj. (Fiziol.) Care ține de periliimfă, de periliimfă. — Din fr. **périlymphatique**, engl. **perilymphatic**.

PERILÍMFĂ s.f. Lichid incolor care se găsește între labirintul osos și labirintul membranos al urechii interne. — Din fr. **périlymphe**.

PERIMÁ, pers. 3 *perimează*, vb. I. Refl. (Despre idei, concepții, teorii) A înceta să mai fie actual, să mai corespundă; a ieși din uz; a se demoda, a se învechi. ♦ (Jur.; despre procese, acțiuni etc.) A se stinge (în fața unei instanțe) din cauza depășirii termenului legal. — Din fr. **périm**.

PERIMÁRE, *perimări*, s.f. Acțiunea de a *se perima*. — V. **perima**.

PERIMARÍTÍM, **-Ă**, *perimaritimi*, *-e*, adj. De pe malurile mării. — Din fr. **périmaritime**.

PERIMÁT, **-Ă**, *perimați*, *-te*, adj. (Despre idei, concepții, teorii) Care nu mai este actual; învechit, demodat, ieșit din uz. ♦ (Jur.; despre procese, recursuri) Stins, anulat prin depășirea termenului legal. — V. **perima**.

PERIMÉTE, *perimete*, s.n. Frânghie, funie de care sunt prinse cârligele carmacelor de pescuit. — Din rus. **перемет**.

PERIMÉTRÁL, **-Ă**, *perimetrali*, *-e*, adj. (Rar) Perimetric. — Din fr. **périmétral**.

PERIMÉTRIC, **-Ă**, *perimetrici*, *-ce*, adj. Care ține de perimetru, referitor la perimetru, de perimetru. — Din fr. **périmétrique**.

PERIMÉTRU, *perimetre*, s.n. 1. (Mat.) Suma lungimilor laturilor unui poligon; linie închisă care mărginește o suprafață. 2. Suprafață cuprinsă într-un perimetru (1); limită a teritoriului unei localități, a unei zone etc. — Din fr. **périmètre**, ngr. **perímetros**, germ. **Perimeter**.

PERIMONTÁN, **-Ă**, *perimontani*, *-e*, adj. (Despre forme de relief, regiuni etc.) Situat în jurul munților, la poalele acestora. — **Peri-** + **montan**.

PÉRINĂ s.f. v. **pemă**.

PERINDĂ, *perind*, vb. I. 1. Refl. A trece sau a veni unul după altul, a se succeda (în timp, în spațiu); a circula (unul după altul). 2. Tranz. (Reg.) A trece de la unul la altul, a lua pe rând. ♦ A cutreiera. — **Pe** + **rând**.

PERINDÁRE, *perindări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *perinda* și rezultatul ei; succesiune. — V. **perinda**.

PERINEÁL, **-Ă**, *perineali*, *-e*, adj. Care aparține perineului, privitor la perineu, de perineu. [Pr.: *-ne-al*] — Din fr. **périnéal**.

PERINEFRÍTĂ, *perinefrite*, s.f. Boală care constă în inflamarea țesuturilor care înconjoară rinichii. — Din fr. **périnéphrite**.

PERINEOGRAFÍE, *perineografii*, s.f. (Med.) Radiografie a regiunii perineale. [Pr.: *-ne-o-*] — Din fr. **périnéographie**.

PERINEORAFÍE, *perineorafii*, s.f. (Med.) Refacere chirurgicală a rupturii de perineu. [Pr.: *-ne-o-*] — Din fr. **périnéoraphie**.

PERINÉRV s.n. (Anat.) Țesut conjunctiv care unește fasciculele secundare ale fibrelor nervoase. — După fr. **périnévre**.

PERINÉU, *perinee*, s.n. Regiune anatomică cuprinsă între organele genitale externe și anus. — Din fr. **périnée**.

PERINEVRÍTĂ, *perinevrite*, s.f. (Med.) Inflamație a perinervului. — Din fr. **périnévrite**.

PERINIȚĂ s.f. v. **pemiță**.

PERINÓC, *perinoace*, s.n. Bucată de lemn fixată deasupra osiei carului sau a căruței, pe care se sprijină dricul. — Din rus. **переноса**.

PERINTRÓL s.n. Ulei sulfurat, folosit la spălarea și la piurea lânii. — Et. nec.

PERINUȚĂ s.f. v. **pemuță**.

PERIOADĂ, *perioade*, s.f. 1. Interval de timp în cursul căruia se desfășoară un fenomen sau se petrece un eveniment. ♦ Subdiviziune a timpului geologic mai mică decât era. ♦ (Bot.) *Perioadă de vegetație* = interval de timp în care plantele își desăvârșesc întregul ciclu biologic. ♦ (Fiz.) *Perioadă de înjumătățire* = interval de timp în care se descompune jumătate dintr-o cantitate de element radioactiv. (Chim.) *Perioadă de inducție* = interval de timp necesar pentru ca o reacție să înceapă să se desfășoare cu viteza corespunzătoare condițiilor respective. 2. Interval de timp care se scurge între cele două momente în care se reproduce un fenomen astronomic; interval de timp după care un astru, în mișcarea sa, se află în aceeași situație relativă față de un anumit reper. 3. (Fiz.) Interval de timp după care se repetă un fenomen, reproducându-se consecutiv valorile unei mărimi caracteristice aceluși fenomen. 4. (Mat.) Intervalul creșterii minime a variabilei independente, după care se reproduce, în aceeași ordine, aceleași valori ale unor mărimi. ♦ Mulțimea numerelor de o cifră care se repetă înfinit într-o fracție zecimală. 5. Fiecare dintre cele șapte rânduri în care sunt aranjate elementele chimice din tabloul periodic al lui Mendeleev. 6. Interval de timp dintre două accese ale unei boli. ♦ (Înv.; în forma *period*) Menstruație. 7. Frază amplă, cu caracter unitar și armonios, datorat în special simetriei structurii ei. 8. Parte unitară dintr-o compoziție muzicală, formată din mai multe fraze. [Pr.: -ri-oa-. — Var.: **periód** s.n.] — Din lat. **periodus**, ngr. **periodos**, fr. **période**.

PERIÓD s.n. v. **perioadă**.

PERIÓDIC, -**Ă**, *periodici*, -*ce*, adj. 1. Care revine, care se repetă (regulat) după anumite intervale de timp (egale); care constă în parcurgerea repetată a aceleiași succesiuni de stări (în intervale de timp egale). ♦ *Publicație periodică* (și substantivat, n.) = publicație care apare la intervale regulate, la date fixe. *Sistem periodic (al elementelor)* = (mod de) clasificare a elementelor chimice după proprietățile lor (masă atomică, număr atomic). *Tabloul (sau tabelul) periodic al elementelor* = tabel în care figurează elementele chimice dispuse potrivit sistemului periodic. (Mat.) *Funcție periodică* = funcție care admite o perioadă (4). *Fracție periodică* = fracție zecimală în care, după virgulă, aceleași cifre se repetă la înfinit în aceeași ordine. (Fiz.) *Mișcare periodică* = mișcare a unei particule care, după un anumit interval de timp, revine la aceeași stare de mișcare. ♦ (Despre boli și manifestările lor) Care revine la intervale regulate. 2. Care se referă la perioadă, privitor la perioadă. [Pr.: -ri-o-] — Din lat. **periodicus**, ngr. **periodikós**, fr. **périodique**.

PERIODICITATE, *periodicități*, s.f. Proprietate a unui fenomen, a unei mărimi, a unei acțiuni de a fi periodică (1); repetarea periodică a valorilor unei mărimi, a unui fenomen, a unei acțiuni. ♦ *Periodicitatea elementelor* = repetarea proprietăților chimice și fizice la elementele chimice cu structură analogă și cu un număr atomic diferit, care formează un grup și care sunt cuprinse în aceeași coloană din tabloul periodic al elementelor. [Pr.: -ri-o-] — Din fr. **périodicité**.

PERIODÍSM s.n. (Biol.) Proprietate a unor funcții fiziologice de a se repeta la intervale regulate de timp. [Pr.: -ri-o-] — **Perioadă** + suf. -ism.

PERIODIZĂ, *periodizez*, vb. I. Tranz. A stabili perioade în cadrul unei discipline cu caracter istoric, a împărți pe perioade. [Pr.: -ri-o-] — **Perioadă** + suf. -iza.

PERIODIZĂNT, -**Ă**, *periodizantți*, -*te*, adj. (Rar; despre stil) Caracterizat prin perioade (7). [Pr.: -ri-o-] — Din **perioadă**.

PERIODIZĂRE, *periodizări*, s.f. Acțiunea de a *periodiza* și rezultatul ei. [Pr.: -ri-o-] — V. **periodiza**.

PERIODMÉTRU, *periodmetre*, s.n. Aparat electronic digital folosit pentru măsurarea perioadelor semnalelor periodice. [Pr.: -ri-od-] — Din fr. **périodemètre**.

PERIODÓNT, *periodonturi*, s.n. (Anat.) Parodontiu moale. [Pr.: -ri-o-] — Din fr. **périodonte**.

PERIODÓNTIC, -**Ă**, *periodontici*, -*ce*, adj. (Anat.) Al periodontului. [Pr.: -ri-o-] — Din fr. **périodontique**.

PERIODONTÍTĂ, *periodontite*, s.f. (Med.) Inflamație a periostului dintelui. [Pr.: -ri-o-] — Din fr. **périodontite**.

PERIODÓNTIU s.n. Țesut care înconjură dintele. [Pr.: -ri-o-] — Cf. fr. **périodonte**.

PERIÓST, *periosturi*, s.n. Membrană conjunctiv-fibroasă care învelește osul. [Pr.: -ri-ost] — Din fr. **périoste**.

PERIOSTÍTĂ, *periostite*, s.f. Inflamație a periostului cauzată de un traumatism, de propagarea unei infecții etc. [Pr.: -ri-os-] — Din fr. **périostite**.

PERIOSTÓZĂ, *periostoze*, s.f. (Med.) Inflamare sau îngroșare a periostului în urma unei periostite acute sau cronice. [Pr.: -ri-os-] — Din fr. **périostose**.

PERIPATÉTIC, -**Ă**, *peripatetici*, -*ce*, adj. Care este întemeiat de Aristotel, care urmează doctrina lui Aristotel, care aparține peripatetismului, privitor la peripatetism. ♦ (Substantivat) Peripatetician. — Din fr. **péripatétique**.

PERIPATÉTICIÁN, *peripateticieni*, s.m. Adept al peripatetismului; *p. ext.* intelectual căruia îi place să discute plimbându-se. [Pr.: -ci-an] — Din fr. **péripatéticien**.

PERIPATÉTICÍSM s.n. (Rar) Peripatetism. — **Peripatetic** + suf. -ism.

PERIPATÉTÍSM s.n. Doctrina filosofică a lui Aristotel și a continuatorilor săi. — Din fr. **péripatétisme**.

PERIPATÉTIZĂ, *peripatetizez*, vb. I. Intrans. A discuta probleme de știință sau de filosofie plimbându-se (după obiceiul lui Aristotel). — **Peripatetic** + suf. -iza.

PERIPETÍE, *peripeții*, s.f. Întâmplare sau serie de întâmplări și de incidente neprevăzute (și impresionante) care intervin în viața cuiva; *spec.* serie de astfel de întâmplări prezentate într-o operă literară. — Din fr. **péripétie**.

PERIPÍSCĂ, *peripiști*, s.f. (Înv.) Motiv (de proces); neînțelegere, ceartă. [Pl. și: *peripiște*] — Din rus. **perepiska**.

PERIPLIZÓN, *periplizoane*, s.n. (Înv.; în expr.) *A lua* (pe cineva sau ceva) în *periplizon* = a râde (de cineva sau de ceva), a lua în răs (pe cineva sau ceva). — Din ngr. **peripézon** (part. prez. al lui *peripézo*).

PERÍPLU, *periple*, s.n. Călătorie lungă pe mări și oceane; călătorie lungă (și anevoioasă). — Din fr. **périple**.

PERIPTÉR, *periptere*, s.n. Edificiu înconjurat pe toate părțile de o galerie cu coloane. ♦ (Adjectival) *Templu peripter*. — Din ngr. **peripteros**, fr. **périptère**.

PERISABIL, -**Ă**, *perisabili*, -*e*, adj. Care se strică, se alterează ușor; supus stricăciunii, alterării, dispariției. — Din fr. **périssable**.

PERISABILITATE s.f. Inșușirea a ceea ce este perisabil. F. Scădere în cantitate a unor mărfuri, intervenită în timp (și din cauze diverse). — **Perisabil** + suf. -itate.

PERISCÓP, *periscoape*, s.n. Instrument optic care servește la observarea câmpului de operații dintr-o tranșee, dintr-un submarin etc. ♦ *Periscop solar* = periscop special cu care se fotografiază poziția față de orizont a discului solar. — Din fr. **périscopes**.

PERISFÉRĂ s.f. Îneliș intern al Pământului, care se întinde de la suprafața acestuia până la adâncimea de 1200 km. — Din fr. **périssphère**.

PERISÍP, *perisipuri*, s.n. Fâșie îngustă de pământ pe malul mării, formată prin acumularea aluviunilor, care închide un liman sau o lagună. — Et. nec.

PERISODACTÍL, *perisodactile*, s.n. (La pl.) Ordin de mamifere erbivore cu un număr impar de degete; (și la sg.) animal din acest ordin. — Din fr. **périssodactyle**.

PERISPÉRÍSM s.n. Țesut vegetal care acumulează substanțele nutritive de origine nucleară din unele semințe. — Din fr. **périsperme**.

PERISPOMÉN, *perispomene*, s.n. Accent circumflex în limba greacă. [Pl. și: (înv.) *perispomeni*] — Din ngr. **perispoméni**.

PERISTÁLTICĂ, *peristaltice*, adj. (În sintagma) *Mișcare peristaltică* = peristaltism. — Din fr. **péristaltique**.

PERISTALTÍSM s.n. Mișcare de contracție (urmată de o relaxare periodică) a musculaturii stomacului și intestinului, care se propagă sub formă de unde și face ca alimentele să fie împinse de-a lungul tubului digestiv; *p. ext.* mișcare de același tip a altor structuri anatomice tubulare; *spec.* mișcare de contracție a mușchilor inimii, care se propagă undulatoriu. — Din fr. **péristaltisme**.

PERISTÍL, *peristiluri*, s.n. Galerie interioară sau exterioră formată dintr-un șir de coloane sau de stâlpi, care mărginește o clădire, o grădină, o sală; ansamblul acestor coloane. ♦ A doua curte interioară a clădirilor romane, închisă și mărginită de porticuri și rezervată vieții familiale. — Din fr. **péristyle**.

PERISTÍLIC, -**Ă**, *peristilici*, -*ce*, adj. (Arh.) De peristil. — Din fr. **péristylique**.

PERISTÓM, *peristomuri*, s.n. (Zool.) Orificiu bucal sau regiune din jurul acestuia la unele nevertebrate, care ajută la colectarea hranei. ♦ (La gasteropode) Regiune îngroșată din jurul cochiliei, care secretă o substanță din care se formează cochilia. — Din fr. **péristom**.

PERISTOMÁL, -**Ă**, *peristomali*, -*e*, adj. (Zool.) De peristom, al peristomului. — Din fr. **péristomal**.

PERÍȘ, *perișuri*, s.n. (Reg.) Loc în care cresc mulți peri¹. — **Păr¹** + suf. -iș.

PERIȘOARĂ, *perișoare*, s.f. Preparat de formă sferică din carne tocată (amestecată cu orez și cu alte adaosuri), folosit în alimentație. — **Pară²** + suf. -ișoară.

PERIȘÓR¹, *perișori*, s.m. 1. Diminutiv al lui **păr¹**. 2. (Bot.; și în sintagma *perișori absorbantți*) Parte anatomică a rădăcinii plantelor cu rol de absorbție.

PERIȘOR², *perișori*, s.m. 1. Diminutiv al lui *pâr²*. 2. Plantă erbacee din familia gramineelor, cu frunze ovale, plane pe fața superioară și păroase (*Elymus asper*). 3. (Reg.) Mică plantă erbacee cu tulpina fină, cu frunze late, acoperite cu peri scurți, și cu flori mici roșietice (*Circaea alpina*). — **Pâr²** + suf. *-ișor*.

PERITEĂG, *periteaguri*, s.n. Unealtă de pescuit alcătuită din trei perimete. — Din rus. **pereteaga**.

PERITELIU, *peritelii*, s.n. (Anat.) Țesut conjunctiv care înconjoară capilarele și vasele mici. — Din fr. **perithélium**, engl. **perithelium**.

PERITERĚSTRU, **-Ă**, *periterestri*, *-stre*, adj. Care este, care se află, care se petrece în jurul Pământului. — **Peri-** + **terestru**.

PERITIFLĂ, *peritiflite*, s.f. Boală care constă în inflamarea peritoneului din regiunea ceului². — Din fr. **perityphlite**.

PERITOMIE, *peritomie*, s.f. (Med.) Excizie a unei porțiuni de conjunctivă din jurul corneei pentru tratamentul panusului. — Din fr. **peritonie**.

PERITONEĂL, **-Ă**, *peritoneali*, *-e*, adj. Care aparține peritoneului, privitor la peritoneu, de peritoneu. [Pr.: *-ne-al*] — Din fr. **peritonéal**.

PERITONEOSCOP, *peritoneoscoape*, s.n. (Med.) Laparoscop. [Pr.: *-ne-o-*] — Din fr. **peritonoscope**.

PERITONEOSCOPIE, *peritoneoscopii*, s.f. (Med.) Examen endoscopic al cavității abdominale; celioscopie, laparoscopie. [Pr.: *-ne-o-*] — Din fr. **peritonéoscopie**.

PERITONÉU, *peritonee*, s.n. Membrană seroasă subțire care căptușește peretele cavității abdominale și acoperă organele cuprinse în această cavitate. — Din lat. **peritoneum**.

PERITONITĂ, *peritonite*, s.f. Boală de natură infecțioasă care constă în inflamarea peritoneului. — Din fr. **peritonite**.

PERIUNGHIĂL, **-Ă**, *periuighiali*, *-e*, adj. (Med.) Care este situat în jurul unei unghii. *Inflamație periunghială*. [Pr.: *-ri-un-ghi-al*] — **Peri-** + **unghie** + suf. *-al*.

PERIUȚĂ, *periuțe*, s.f. 1. Diminutiv al lui *perie*. ♦ Epitet peiorativ dat unui om lingoșitor. 2. (Reg.) Segment al piciorului albinei acoperit cu fire păroase. [Pr.: *-ri-u-*] — **Perie** + suf. *-uță*.

PERIVASCULAR, **-Ă**, *perivasculari*, *-e*, adj. (Anat.) Care este situat în jurul vaselor. — Din fr. **perivasculaire**.

PERJ, *perji*, s.m. Varietate de prun; *p. gener.* (reg.) prun. — Din **perjă** (derivat regresiv).

PERJĂR, *perjari*, s.m. (Reg.) Persoană care cultivă perji; *p. gener.* prunar. — **Perj** + suf. *-ar*.

PÉRJĂ, *perje*, s.f. Specie de prună a cărei carne se dezlipițe ușor de pe sâmbure; *p. gener.* (reg.) prună. — Et. nec.

PERJĂRIE, *perjării*, s.f. (Reg.) Livadă de perji; *p. gener.* prunerie. [Var.: *perjerie* s.f.] — **Perj** + suf. *-ărie*.

PERJĂRIE s.f. v. **perjărie**.

PERL s.n. Corp de literă cu mărimea de cinci puncte tipografice. — Din germ. **Perl**.

PERLĂ, *perlez*, vb. I. Tranz. 1. A împodobi cu perle. 2. (Poligr.) A acoperi suprafața unei tipărituri cu particule globulare de cerneală. — Din fr. **perler**.

PERLĂRE, *perlări*, s.f. Acțiunea de a *perla*. — V. **perla**.

PERLĂT, **-Ă**, *perlați*, *-te*, adj. 1. Care este împodobit cu perle (1); care are aspectul sau strălucirea perlelor, ca de perle. 2. (Muz.; despre o bucată, despre un pasaj) Care este executat prin detașarea clară a fiecărei note. 3. (În sintagma) *Grevă perlătă* = grevă în care muncitorii dintr-o întreprindere opresc sau încetinesc lucrul la o fază, la un stadiu de producție. — Din fr. **perlé**.

PÉRLĂ, *perle*, s.f. 1. Piatră semiprețioasă, aproximativ sferică, de culoare argintie, cu luciu sidefii, produsă de anumite scoici, de unde este extrasă și folosită ca podoabă; mărgăritar; imitație a acestei pietre, folosită ca obiect de podoabă. ♦ Fig. Persoană cu merite deosebite; lucru de mare valoare. ♦ Fig. (lr.) Eroare grosolană (și ridicolă); gafă verbală. 2. Element ornamental de formă sferică, folosit la decorarea unor muluri arhitecturale. — Din fr. **perle**, it. **perla**, germ. **Perle**.

PERLIÉR, **-Ă**, *perlieri*, *-e*, adj. (Livr.) De perle (1). ♦ (Despre scoici) Din ale căror secreții se formează perle [Pr.: *-li-er*] — Din fr. **perlier**.

PERLINGUAL, **-Ă**, *perlinguali*, *-e*, adj. (Despre medicamente sau despre administrarea unor medicamente) Care este pus pe limbă sau sub limbă pentru a fi resorbit rapid de mucoasa limbii și a avea, în felul acesta, o acțiune cât mai rapidă. ♦ (Adverbial) *Medicamentul se administrează perlingual*. — Din germ. **perlingual**.

PERLIT s.n. Material de construcție cu structură spongioasă fină, obținut din rocă vulcanică și folosit la executarea unor tencuieli termoizolante. — Din germ. **Perlit**, rus. **perlit**.

PERLITĂ, *perlitate*, s.f. Constituent structural al aliajelor de fier și carbon. — Din fr. **perlite**.

PERLÓN s.n. Fibră textilă din polimer sintetic, de tipul relonului; material textil confecționat din această fibră. — Din germ. **Perlon**, fr., rus. **perlon**.

PERMALLÓY s.n. Aliaj de fier și nichel folosit la confecționarea de miezuri magnetice pentru aparate de măsură, la amplificatoare magnetice etc. [Pr.: *-loj*] — Din fr. **permalloy**, germ. **Permalloy**.

PERMANÉNT, **-Ă**, *permanenți*, *-te*, adj. Care există, care durează mereu sau mult timp fără a se schimba, care se petrece fără întrerupere; necontenit, neîntrerupt. ♦ *Ondulație permanentă* (și substantivat, n.) = undulație a părului făcută printr-un procedeu special, pentru a se menține mai multă vreme. *Păr permanent* (și substantivat, n.) = păr cu undulație permanentă. ♦ Care funcționează neîntrerupt o perioadă de timp determinată, exercitând anumite atribuții. *Comisie permanentă*. ♦ (Despre salariați) Care este angajat definitiv în schema unei întreprinderi sau instituții sau care este asimilat salariaților din schemă. ♦ *Armată permanentă* = armată întreținută neîntrerupt de un stat prin recrutări periodice. ♦ (În vechea armată) Care prestea serviciul militar fără întrerupere. — Din fr. **permanent**.

PERMANENTIZĂ, *permanentez*, vb. I. Refl. și tranz. A deveni sau a face să devină permanent; a (se) statornici. — **Permanent** + suf. *-iza*.

PERMANENTIZĂRE, *permanentizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *permanentiza* și rezultatul ei; statornicire. — V. **permanentiza**.

PERMANÉNȚĂ, *permanențe*, s.f. 1. Stare, însușire a unui lucru, a unei acțiuni, a unui fenomen care durează fără întrerupere; (calitate a) ceea ce este durabil, permanent; caracter permanent; durată lungă a anumitor lucruri, fenomene etc. ♦ Loc. adv. *În permanență* = fără întrerupere, în mod permanent; mereu. 2. (Concr.) Organ sau serviciu însărcinat în anumite instituții sau întreprinderi cu asigurarea funcționării permanente a unor secții (de obicei a celor care lucrează cu publicul). — Din fr. **permanence**.

PERMANGANÁT, *permanganati*, s.m. (Chim.) Sare a acidului permanganic. ♦ *Permanganat de potasiu* = substanță cristalină pe bază de potasiu, de culoare roșie-violetă, cu reflexe metalice, solubilă în apă, folosită în farmacie (ca antiseptic), în chimia analitică (ca oxidant), în industria textilă etc. — Din fr. **permanganate**.

PERMANGÁNIC, **-Ă**, *permanganici*, *-ce*, adj. (Chim.) Care se referă la unii compuși ai manganului, care conține unii compuși ai manganului. ♦ *Acid permanganic* = acid care conține mangan, stabil numai în soluție apoasă, folosit ca oxidant. — Din fr. **permanganique**.

PERMEÁBIL, **-Ă**, *permeabili*, *-e*, adj. Care permite trecerea prin el a unui lichid sau a unui gaz. [Pr.: *-me-a-*] — Din fr. **perméable**.

PERMEABILITÁTE, *permeabilități*, s.f. 1. Însușire a unui material de a fi permeabil. 2. (Fiz.) Mărime egală cu raportul dintre inducția magnetică și intensitatea câmpului magnetic. [Pr.: *-me-a-*] — Din fr. **perméabilité**.

PERMEABILIZĂ, *permeabilizez*, vb. I. Tranz. A face permeabil. [Pr.: *-me-a-*] — Din fr. **perméabiliser**.

PERMEABILIZÁRE, *permeabilizări*, s.f. Acțiunea de a *permeabiliza*. [Pr.: *-me-a-*] — V. **permeabiliza**.

PERMEABILIZÁT, **-Ă**, *permeabilizați*, *-te*, adj. Care a devenit permeabil. [Pr.: *-me-a-*] — V. **permeabiliza**.

PERMEAMÉTRU, *permeametre*, s.n. Aparat pentru determinarea permeabilității unui material. [Pr.: *-me-a-*] — Din fr. **perméamètre**, germ. **Permeameter**.

PERMEÁNȚĂ s.f. (Fiz.) Mărime magnetică egală cu raportul dintre fluxul magnetic care trece printr-un circuit magnetic și tensiunea magnetică din lungul circuitului. [Pr.: *-me-an-*] — Din fr. **perméance**.

PERMEDŪR s.n. Aliaj de cobalt și fier, de obicei cu o mare permeabilitate magnetică, folosit în electrotehnică. — Et. nec.

PERMETIVITÁTE s.f. v. **permittivitate**.

PERMIÁN, **-Ă**, *permieni*, *-e*, s.n., adj. 1. S.n. Ultima perioadă a erei paleozoice. 2. Adj. Care ține de permian (1), care se referă la permian, caracteristic permianului. [Pr.: *-mi-an*] — Din fr. **permien**.

PERMINVÁR s.n. Aliaj de nichel și cobalt sau de nichel, cobalt și molibden, cu permeabilitate magnetică mare, folosit în industria electrotehnică. — Din fr. **perminvar**.

PERMÍS, *permise*, s.n. Autorizație dată de un organ competent pentru exercitarea anumitor activități de către persoana căreia i se eliberează. *Permis de vânatoare*. — Din fr. **permis**.

PERMISIE, *permisii*, s.f. Învoire (acordată în special militarilor) de a părăsi serviciul pe o durată scurtă de timp. — Din fr. **permission**, lat. **permissio**.

PERMISIONÁR, *permisionari*, s.m. (Livr.) Soldat aflat în permisie. [Pr.: *-si-o-*] — Din fr. **permissionnaire**.

PERMISIUNE, *permisiuni*, s.f. Învoire, aprobare (cerută de cineva sau acordată cuiva) de a face ceva; îngăduință, încuviințare. [Pr.: *-si-u-*] — Din fr. **permission**, lat. **permissio**, **-onis**.

PERMISIV, -Ă, permisivi, -e, adj. Care este admis ușor; care permite sau tolerează comportamente, practici pe care alții le-ar dezaproba sau care sunt vizate a fi reprimite. — Din fr. **permissif**.

PERMISIVITATE s.f. Faptul de a fi *permisiv*. — Din fr. **permissivité**.

PERMITE, permite, vb. III. Tranz. **1.** A lăsa, a accepta, a da voie ca un lucru să se facă sau să se producă într-un anumit fel (și a nu-l împiedica); a încuviința, a îngădui. **2.** (Cu complementul persoanei în dativ) A-și lua libertatea de a face ceva; a-și îngădui, a îndrăzni. — Din fr. **permettre**, lat. **permittere**.

PERMITIVITATE, permitivități, s.f. (Fiz.) Mărime egală cu raportul dintre inducția electrică și intensitatea câmpului electric. [Var.: (rar) **permetivitate** s.f.] — Din fr. **permitivité**.

PERMUTĂ, permută, vb. I. **1.** Tranz. și refl. A (se) muta în altă parte cu serviciul, cu slujba; a (se) transfera. **2.** Tranz. (Mat.; Lingv.) A efectua o permutare (**2**). — Din fr. **permuter**, lat. **permutare**.

PERMUTABIL, -Ă, permutabili, -e, adj. Care poate fi permutat. — Din fr. **permutable**.

PERMUTABILITATE s.f. Caracter permutabil. — Din fr. **permutabilité**.

PERMUTĂRE, permutări, s.f. **1.** Acțiunea de a (se) *permuta* (**1**); transfer, permutație. ♦ (Concr.) Ordin, dispoziție de transferare. **2.** (Mat.; Lingv.; mai ales la pl.) Operație prin care se schimbă între ele locurile a două sau a mai multor elemente; grupe distincte de obiecte astfel formate; permutație. — V. **permuta**.

PERMUTAȚIONAL, -Ă, permutaționali, -e, adj. Care ține de permutație, de permutație. [Pr.: -ți-o-] — Din engl. **permutational**.

PERNĂ, perne, s.f. **1.** Obiect confecționat din două bucăți dreptunghiulare sau pătrate de țesătură de bumbac, lână etc., cusute între ele, având în interior fulgi, lână, puf etc., și pe care, de obicei, cineva își pune capul când se culcă. ♦ *Pernă electrică* = obiect în formă de pernă (**1**) plată, în care se găsesc rezistențe electrice izolate și releuri de protecție, folosit ca termofor. *Pernă de călcat* = ustensilă auxiliară asemănătoare cu perna (**1**), care se folosește la călcatul obiectelor de îmbrăcăminte, în special a mânecilor, piepților, umerilor. **2.** Obiect de tapițerie, format dintr-un fel de sac umplut cu păr, cu iarbă-de-mare etc., adesea prevăzut cu arcuri, care se așază pe scaune, pe băncile unui automobil etc. **3.** (În sintagma) *Pernă de aer* = curent de aer antrenat între două suprafețe aflate în mișcare relativă și care servește ca lubrifiant. [Var.: (pop.) **perină** s.f.] — Din sb **perina**.

PERNICIOS, -OASĂ, pernicioși, -oase, adj. Care cauzează un rău, care este periculos (în special pentru sănătate); vătămător, dăunător. ♦ *Anemie pernicioasă* = formă gravă de anemie cu evoluție foarte rapidă, care poate cauza moartea. *Febră pernicioasă* = formă gravă a paludismului. [Pr.: -ci-os] — Din lat. **perniciosus**, fr. **pernicieux**.

PERNICIOZITATE s.f. Faptul sau însușirea de a fi pernicios. [Pr.: -ci-o-] — Din fr. **perniciosité**.

PERNIOARĂ, pernioare, s.f. (Pop.) Perniță (I 1). [Pr.: -ni-oa-] — **Pernă** + suf. **-ioară**.

PERNIȘOARĂ, pernișoare, s.f. (Pop.) Perniță (I 1). — **Pernă** + suf. **-ișoară**.

PERNIȚĂ, pernițe, s.f. I. **1.** Diminutiv al lui *pernă* (**1**); pernuță (**1**), pernioară, pernișoară; spec. pușior. **2.** (Urmat adesea de determinarea „de ace”) Săculeț de diferite forme, umplut cu călți, vată, nisip etc., în care se înfig, pentru a fi păstrate, ace și bolduri; pernuță (**2**). ♦ Piesă confecționată din vată de croitorie, care se aplică la umerii unor obiecte de îmbrăcăminte (sacouri, paltoane, taioare) pentru a da îmbrăcămintei respective forma corespunzătoare umărului. ♦ Mică pernă (**1**) confecționată din țesătură de lână sau de bumbac, cusută cu sârmă subțire de cupru, montată în cutia de osie inferioară a vehiculelor de cale ferată și folosită la ungerea fusului osiilor. II. (În forma *perniță*) Dans popular în care un băiat iese în centrul horei, își alege din horă o fată cu care îngenuchează (pe o pernă sau o batistă) și o sărută, fata urmând să facă în continuare același lucru cu alt băiat; melodie după care se execută acest dans. [Var.: **periniță** s.f.] — **Pernă** + suf. **-iță**.

PERNUTĂ, pernuțe, s.f. **1.** Perniță (I 1). **2.** Perniță (I 2). **3.** Parte proeminentă și moale a extremității labei la feline; *p. ext.* (impr.) proeminentă situată în partea superioară extremă a copitei calului. [Var.: **perinută** s.f.] — **Pernă** + suf. **-uță**.

PERÓN, peroane, s.n. 1. Platformă (acoperită sau descoperită) amenajată într-o stație de cale ferată, de-a lungul liniilor, pentru a ușura urcarea și coborârea călătorilor. **2.** Platformă situată în fața intrării principale a unei clădiri. — Din fr. **peron**.

PERONÉU, peronee, s.n. Os lung și subțire al scheletului (uman), situat între genunchi și gleznă, articulat cu tibia și cu metatarsul, formând împreună scheletul gambei. — Din fr. **peroné**.

PERONINĂ s.f. Narcotic cu acțiune mai puternică decât morfina. — Din fr. **péronine**.

PERONOSPORA s.f. v. **peronosporă**.

PERONOSPORĂ, peronosporă, s.f. Nume dat mai multor ciuperci inferioare, parazite pe plantele fanerogame. [Var.: **peronospora** s.f.] — Din lat. **peronospora**.

PERORĂ, perorez, vb. I. Intrans. A vorbi mult, pe un ton însuflețit și emfatic. ♦ Tranz. (Rar) A dezbată, a susține cu înflăcărare o problemă, o teză etc. — Din fr. **pérorer**.

PER ORAL adv. Administrat pe cale bucală; (med.) per os. — **Per** + **oral**.

PERORĂRE, perorări, s.f. Acțiunea de a *perora* și rezultatul ei. — V. **perora**.

PERORĂȚIE, perorații, s.f. Parte finală, concluzie a unui discurs, a unei cuvântări, rostită de vorbitor pe un ton însuflețit (și emfatic); *p. gener.* vorbire însuflețită (și emfatică), care caută să convingă. — Din lat. **peroratio**. Cf. fr. **péroraison**.

PER OS adv. (Med.) Per oral. — Expr. lat.

PEROXID, peroxizi, s.m. Derivat al apei oxigenate, rezultat prin înlocuirea hidrogenului acesteia cu metale sau cu radicali organici. — Din fr. **peroxyde**.

PEROXIDAZĂ, peroxidaze, s.f. (Biol.) Enzimă care catalizează desfacerea unor peroxizi. — Din fr. **peroxydase**, germ. **Peroxydase**.

PER PÉDES loc. adv. Pe jos. — Loc. lat.

PERPELEALĂ s.f. v. **pârpăleală**.

PERPELĂ s.f. v. **pârpăli**.

PERPELIRE s.f. v. **pârpălire**.

PERPELIT, -Ă adj. v. **pârpălit**.

PERPENDICULAR, -Ă, perpendiculari, -e, adj., s.f. **1.** Adj. (Despre drepte sau planuri; *p. ext.* despre obiecte sau părți ale lor, despre poziția lor etc.) Care formează între ele unghiuri adiacente egale sau unghiuri diedre adiacente egale. **2.** S.f. Dreaptă perpendiculară (**1**) pe altă dreaptă sau pe un plan. — Din lat. **perpendicularis**, germ. **perpendikular**, fr. **perpendiculaire**.

PERPENDICULARITATE s.f. Faptul sau însușirea de a fi perpendicular (**1**); poziție perpendiculară; relație care există între două drepte sau planuri care formează între ele unghiuri adiacente egale sau unghiuri diedre adiacente egale. — Din fr. **perpendicularité**.

PÉRPER, perperi, s.m. Monedă bizantină de aur, care a circulat (bătută cu stemă proprie) și în Țările Române, în sec. XIV-XV. — Din ngr. **ipépron**.

PERPERIT s.n. (Ist.) Dare indirectă pe produsele comercializate care se plătea domniei în Țara Românească. — **Perper** + suf. **-it**.

PERPETUĂ, perpetuez, vb. I. Tranz. și refl. A face să dureze sau a continua să dureze veșnic sau vreme îndelungată; a (se) transmite (din generație în generație, din veac în veac); a (se) continua. [Pr.: **-tu-a**] — Din fr. **perpétuer**, lat. **perpetuare**.

PERPETUĂRE, perpetuări, s.f. Faptul de a (se) *perpetua*; dăinuire de-a lungul vremii; perpetuație. ♦ *Perpetuarea speciei* = continuarea existenței unei specii prin reproducere. [Pr.: **-tu-a**] — V. **perpetua**.

PERPETUAȚIE s.f. (Rar) Perpetuare. [Pr.: **-tu-a**] — Din fr. **perpétuation**.

PERPETUITATE s.f. (Rar) Caracterul a ceea ce este perpetuu; durată veșnică sau îndelungată. [Pr.: **-tu-i**] — Din fr. **perpétuité**.

PERPÉTUU, -UĂ, perpetui, -ue, adj. Care durează veșnic sau vreme îndelungată, care nu încetează, nu se sfârșește niciodată; etern, veșnic; permanent, continuu. [Pr.: **-tu-u**] — Din lat. **perpetuus**.

PERPÉTUUM MÓBILE loc. s.n. **1.** Dispozitiv fizico-chimic capabil să funcționeze efectuând lucru mecanic sau producând energie, fără să primească energie din exterior. **2.** Denumire dată unor piese muzicale instrumentale de virtuoziitate, cu ritm rapid, alcătuite din note scurte și de valoare egală, a căror succesiune repetată lasă impresia unei mișcări continue. — Loc. lat.

PERPLÉX, -Ă, perplecși, -xe, adj. (Despre oameni) Surprins, uimit, uluit (și nedumerit); încurcat, dezorientat, năuc, năucit. ♦ (Despre atitudinea, manifestările oamenilor) care arată, exprimă, trădează perplexitate. — Din fr. **perplexe**, lat. **perplexus**, germ. **perplex**.

PERPLEXITATE, perplexități, s.f. Stare a celui perplex; surprindere, uimire, amestecăcăt cu nedumerire; uimire, dezorientare (a cuiva, în fața unei situații neașteptate, dificile, confuze). — Din fr. **perplexité**.

PERS, perși, s.m. (Mai ales la pl.) Persan (**1**). — Din ngr. **pérsis**, fr. **Perse**.

PERSÁN, -Ă, persani, -e, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care făcea parte din populația Persiei sau era originară de acolo. **2.** Adj. Care aparține Persiei sau persanilor (**1**), privitor la Persia ori la persani; persienesc. ♦ *Covor persan* (și substantivat, n.) = covor de calitate superioară (la origine confecționat în Persia), cu bățătura alcătuită din fire înnodate și tăiate la o

anumită lungime pe toată suprafața covorului. ♦ (Substantivat, f.) Limbă vorbită de persani (1). [Var.: **persián**, -ă s.m. și f., adj.] — Din fr. **persan**.

PERSECUTĂ, *persecút*, vb. I. Tranz. A urmări pe cineva cu perseverență în toate acțiunile sale cu scopul de a-i cauza un rău; a prigoni, a asupri, a urgisi, a oropsi; (cu sens atenuat) a provoca necazuri, neajunsuri; a nedreptăți. ♦ A urmări cu perseverență, a nu slăbi, a obseda. *Ideea mă persecută*. — Din fr. **persécuteur**.

PERSECUTĂRE, *persecutări*, s.f. Acțiunea de a *persecuta* și rezultatul ei; prigonire, asuprire, persecuție. — V. **persecuta**.

PERSECUTĂT, -Ă, *persecutați*, -te, adj. (Despre oameni) Urmărit sistematic (și cu perseverență) de cineva care vrea să-i provoace un neajuns, un rău; prigonit, asuprit, oropsit. — V. **persecuta**.

PERSECUTOR, -OĂRE, *persecutori*, -oare, s.m. și f. (Adesea adjectival) Persoană care persecută; prigonitor, asupritor. — Din fr. **persécuteur**.

PERSECUȚIE, *persecuții*, s.f. Urmărire nedreaptă și perseverentă a cuiva, cu intenția de a-i provoca un rău, un neajuns; prigoană; (cu sens atenuat) nedreptate repetată cu insistență; persecutare. ♦ *Mania persecuției* = idee fixă a unei persoane care se consideră nedreptățită de toată lumea. — Din fr. **persécution**.

PERSEIDE s.f. pl. Ploaie periodică de stele din direcția constelației Perseu, care apare la mijlocul lunii august. — Din fr. **perséides**.

PERSEVERĂ, *perseverez*, vb. I. Intrans. A rămâne ferm și constant la o idee, la un sentiment, la o atitudine; a stăruii cu răbdare și cu convingere într-o acțiune. — Din fr. **persévérer**, lat. **perseverare**.

PERSEVERAȚIE s.f. Perseverență. ♦ Spec. (Med.) Statornicie în anumite acte, gesturi sau atitudini, repetate cu încăpățănare bolnăvicioasă. [Var.: **perseverațiune** s.f.] — Din fr. **persévération**.

PERSEVERAȚIUNE s.f. v. **perseverație**.

PERSEVERENT, -Ă, *perseverenți*, -te, adj. (Despre oameni) Care perseverează; stăruitor, tenace. ♦ (Despre manifestările, acțiunile etc. oamenilor) Care demonstrează perseverență, stăruință, tenacitate. — Din fr. **persévérant**.

PERSEVERENȚĂ s.f. Acțiunea de a persevera; însușirea de a fi perseverent; stăruință, statornicie în muncă, în convingeri, în atitudini etc.; tenacitate. [Var.: (Inv.) **perseverință** s.f.] — Din fr. **persévérance**, lat. **perseverantia**.

PERSEVERINȚĂ s.f. v. **perseverență**.

PERSIÁN, -Ă s.m. și f., adj. **persan**.

PERSIÂNĂ, *persiene*, s.f. Oblon de lemn sau de metal format dintr-un cadru pe care sunt fixate lame înguste așezate orizontal, putând fi alipite sau depărtate unele de altele, care servește să protejeze o ușă sau o fereastră de lumina prea puternică a soarelui, de ploaie etc.; jaluzea. [Pr.: -si-a-] — Din fr. **persienne**.

PERSIENESC, -EĂSCĂ, *persienești*, adj. (Inv.) Persan. [Pr.: -si-e-] — Persian + suf. -esc.

PERSIFLĂ, *persiflez*, vb. I. Tranz. A lua în răs pe cineva sau ceva, vorbind pe un ton ironic, a-și bate joc, a lua peste picior; a zeflemisi. — Din fr. **persifler**.

PERSIFLĂJ s.n. (Rar) Persiflare. — Din fr. **persiflage**.

PERSIFLĂNT, -Ă, *persiflanți*, -te, adj. Care persiflează; zeflemitor, persiflator. — Din fr. **persiflant**.

PERSIFLĂRE, *persiflări*, s.f. Acțiunea de a *persifla* și rezultatul ei; zeflemisire, persiflaj. — V. **persifla**.

PERSIFLATÓR, -OĂRE, *persiflători*, -oare, adj. Care persiflează. *Ton persiflator*. — **Persifla** + suf. -tor.

PERSISTĂ, *persist*, vb. I. Intrans. 1. A rămâne neclintit în hotărârile, în atitudinile, în sentimentele etc. sale; a stăruii în continuare. 2. A continua să existe, să fie, să se mențină; a se menține, a dura, a dăinui. — Din fr. **persister**.

PERSISTENT, -Ă, *persistenți*, -te, adj. Care rămâne (multă vreme) neschimbat, care continuă să existe sau să dureze (multă vreme); care se menține fără să slăbească în intensitate. ♦ (Bot.) *Frunze persistente* = frunze care rămân verzi în timpul uneia sau mai multor ierni. — Din fr. **persistant**.

PERSISTENȚĂ s.f. Acțiunea sau faptul de a persista; caracterul a ceea ce este persistent; însușirea de a fi persistent. ♦ *Persistentența imaginilor* = fenomen (pe care se bazează cinematografia) care constă în menținerea senzației vizuale pe rețină un anumit timp după dispariția obiectului văzut. — Din fr. **persistance**.

PERSOANĂ, *persoane*, s.f. 1. Individ al speciei umane, om considerat prin totalitatea însușirilor sale fizice și psihice; ființă omească, ins. ♦ *În persoană* = a) loc. adj. și adv. însuși, personal, singur (fără intermediul cuiva); b) loc. adj. întruchipat, în carne și oase, personificat. ♦ (Inv.) Personaj (2). 2. (În sintagmele) *Persoană fizică* = om considerat ca subiect

cu drepturi și cu obligații și care participă în această calitate la raporturile juridice civile. *Persoană juridică* (sau *morală*) = organizație, instituție etc. care, având o alcătuire de sine stătătoare și un patrimoniu propriu în vederea îndeplinirii unui anume scop admis de lege, este subiect cu drepturi și cu obligații, deosebit de persoanele fizice care intră în componența acestora. 3. Categorie gramaticală specifică verbului și unor pronume (personal, reflexiv, posesiv, de întărire), prin care se indică vorbitorul, interlocutorul și orice obiect deosebit de vorbitor și de interlocutor; fiecare dintre formele flexionare ale verbului și ale unor pronume prin care se indică raporturile de mai sus. 4. (Rel.) Subiectul care este și își asumă în mod individual substanța comună a lui Dumnezeu: Dumnezeu este unu în trei persoane, Hristos este unu ca persoană. — Din lat. **persona**, germ. **Person**, fr. **personne**.

PERSONAGIU s.n. v. **personaj**.

PERSOANA GRĂTA, *personae gratae*, loc. s.f. Persoană agreată de un guvern pe lângă care este acreditată diplomatic. — Loc. lat.

PERSONAJ, *personaje*, s.n. 1. Persoană (1) care deține o funcție importantă în viața politică, socială, culturală; personalitate (3) 2. Fiecare dintre persoanele (1) care figurează într-o operă literară; erou într-o operă literară, muzicală, cinematografică sau plastică. ♦ *Personaj alegoric* = personificare, în literatură sau în artele plastice, a unei noțiuni abstracte, a unei idei, a unor sentimente etc. ♦ P. anal. Persoană care are un rol în anumite întâmplări. [Var.: (rar) **personăgiu** s.n.] — Din fr. **personnage**, it. **personaggio**.

PERSONAL, -Ă, *personal*, -e, adj., s.n. I. Adj. 1. Care aparține unei anumite persoane (1), privitor la o anumită persoană, care este specific, caracteristic pentru o persoană; individual, propriu. ♦ *Legături personale* = legături de prietenie. *Răspundere personală* = răspundere care îi revine cuiva sau pe care și-o asumă cineva individual. ♦ Original. ♦ Cu personalitate puternică, marcat. ♦ (Adverbial) Din punctul de vedere al persoanei care vorbește; direct, în persoană, nemijlocit. 2. (În sintagmele) *Tren personal* (și substantivat, n.) = tren de persoane (1), care circulă cu o viteză relativ mică și care oprește în toate stațiile. (Gram.) *Pronume personal* = pronume care desemnează diferitele persoane (1) și care se declină schimbându-și forma după persoană, număr și caz. (Gram.) *Mod personal* = mod ale cărui forme se modifică după cele trei persoane (3). (Gram.) *Gen personal* = categorii gramaticale existente în unele limbi care diferențiază persoanele de animale și de lucruri. II. S.n. 1. (Cu sens colectiv) Totalitatea persoanelor (1) care lucrează într-o întreprindere, într-o instituție, pe un vehicul de transport terestru sau aerian etc. ♦ Categorie de angajați stabilită după anumite criterii: pregătire, specializare, sector de activitate etc. ♦ Serviciu dintr-o întreprindere sau instituție care se ocupă cu angajarea salariaților, cu evidența lor. 2. Categorie de lucrători din cadrul unei întreprinderi sau instituții care îndeplinesc o muncă cu același specific. — Din lat. **personalis**, germ. **personell**, **personal**, it. **personale**, fr. **personnel**.

PERSONALISM s.n. 1. Atitudine a cuiva care ia în considerare în primul rând punctele de vedere și interesele personale; subiectivism. 2. (Fil.) Concepție potrivit căreia Dumnezeu este persoană, în opoziție cu modul în care este conceput în panteism și idealismul absolut. — Din fr. **personalisme**. Cf. germ. **Personalismus**.

PERSONALIST, -Ă, *personalisti*, -ste, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține personalismului, privitor la personalism, care manifestă personalism; subiectivist. 2. S.m. și f. Adept al personalismului. — Din fr. **personnaliste**.

PERSONALITATE, *personalități*, s.f. 1. Ceea ce este propriu, caracteristic fiecărei persoane (1) și o distinge ca individualitate conștientă și liberă; ansamblu de însușiri stabile ce caracterizează mental și comportamental o persoană; felul propriu de a fi al cuiva. ♦ *Personalitate juridică* = calitatea de subiect de drepturi și obligații a unei organizații. 2. Persoană cu aptitudini și cu însușiri deosebite, cu autoritate și prestigiu, care aduce o contribuție valoroasă în domeniul social-politic, cultural-științific etc. ♦ *Personalitate istorică* = conducător al unui stat, al unui popor etc. care prin activitatea sa exercită o influență apreciabilă asupra destinului acestora, asupra desfășurării evenimentelor. *Cultul personalității* = divinizarea reprezentanților puterii bisericești și laici, sacralizarea acestei puteri. 3. Persoană (1) care deține o funcție importantă în viața politică, socială, culturală; personaj (1). 4. (Astăzi rar; mai ales la pl.) Aluzie tendențioasă și jignitoare la adresa unei persoane (1). — Din fr. **personnalité**, germ. **Personalität**.

PERSONALIZĂ, *personalizez*, vb. I. Tranz. 1. A personifica (1). 2. A individualiza. — Din fr. **personnaliser**.

PERSONALIZĂT, -Ă, *personalizați*, -te, adj. Care ține de o anumită persoană (1); individualizat. — V. **personaliza**.

PERSOANA NON GRĂTA, *personae non gratae*, loc. s.f. Denumire folosită pentru a desemna un reprezentant diplomatic despre care statul în

care a fost acreditat declară că trebuie să-și înceteze activitatea pe teritoriul respectiv; *p. gener.* persoană indezirabilă. — Loc. lat.

PERSONIFICĂ, *personific*, vb. I. Tranz. 1. A atribui lucrurilor, animalelor sau fenomenelor din natură însușiri omenești și a le reprezenta ca atare; a personaliza; *p. ext.* a simboliza. 2. A găsi expresia concretă în cineva sau în ceva; a exemplifica printr-o persoană (1) sau printr-un personaj (2) care posedă în cel mai înalt grad o calitate, un anumit caracter, un defect; a întruchipa, a întrupa, a încarna. — După fr. *personnifier*. Cf. it. *personificare*.

PERSONIFICĂRE, *personificări*, s.f. Faptul de a *personifica*; personificație; *spec.* figură de stil prin care se atribuie lucrurilor, animalelor sau fenomenelor din natură însușiri omenești. — V. *personifica*.

PERSONIFICĂT, *-Ă*, *personificați*, *-te*, adj. 1. (Despre lucruri, animale sau fenomene din natură) Care este reprezentat sub înfățișarea sau cu însușirile unei persoane (1). 2. Care exemplifică (prin persoana sa) o calitate, un anumit caracter, un defect pe care îl posedă în cel mai înalt grad. — V. *personifica*.

PERSONIFICĂTOR, *-OĂRE*, *personificatori*, *-oare*, adj. Care personifică, servește să personifice. — Din fr. *personnificateur*.

PERSONIFICĂȚIE, *personificații*, s.f. (Inv.) Personificare. — Din fr. *personnification*.

PERSPECTIVĂL, *-Ă*, *perspectivali*, *-e*, adj. (Rar) Care este propriu unei perspective (1), de perspectivă. — *Perspectivă* + suf. *-al*.

PERSPECTIVĂ, *perspective*, s.f. 1. Reprezentare tridimensională prin desen a unui corp din spațiu pe o suprafață plană. ◊ În *perspectivă* = respectând regulile de reprezentare a obiectelor în spațiu, ținând seama de depărtarea relativă a obiectelor. ♦ Disciplină care se ocupă cu studiul metodelor folosite pentru realizarea perspectivei (1). ♦ Fig. Fel particular de a vedea lucrurile, aspect sub care se prezintă lucrurile; punct de vedere. 2. Privire generală, aspect general asupra unui peisaj, a unei scene sau a unui obiect văzute din depărtare; priveliște. 3. Fig. Ceea ce se întrevide ca posibil, realizabil în viitor; posibilitate de dezvoltare, de realizare în viitor a ceva sau a cuiva. ◊ Loc. adj. și adv. În *perspectivă* = (care este) pe cale sau cu șanse de a se îndeplini în viitor. 4. Ceea ce poate ajunge cineva în viitor; posibilitate de dezvoltare a cuiva. — Din fr. *perspective*.

PERSPECTIVITĂTE, *perspectivități*, s.f. Corespondență între o figură geometrică și imaginea ei, obținută prin perspectivă (1). — *Perspectivă* + suf. *-itate*.

PERSPECTOGRĂF, *perspectografe*, s.n. 1. Aparat cu ajutorul căruia se transformă reprezentarea descriptivă a unui obiect în reprezentare concretă. 2. Aparat folosit pentru redresarea fotogramelor aeriene care au fost înregistrate pe clișee înclinare față de planul orizontal. — Din fr. *perspectographe*.

PERSPICĂCE adj. invar. (Despre oameni) Care este înzestrat cu o minte ageră, pătrunzătoare, care este capabil să surprindă și să înțeleagă ceea ce scapă majorității; ascuțit (la minte), ager; (despre mintea sau manifestările oamenilor) care dovedește agerime, pătrundere, subtilitate, istețime, finețe spirituală; pătrunzător. — Din fr. *perspicace*.

PERSPICACITATE s.f. Calitatea de a fi perspicace; agerime, ascuțime (de minte), istețime, pătrundere. — Din fr. *perspicacité*.

PERSUADĂ, *persuadez*, vb. I. Tranz. A convinge pe cineva să creadă, să gândească sau să (vrea să) facă un anumit lucru. [Pr.: *-su-a-*] — Din fr. *persuader*.

PERSUASIUNE s.f. Acțiunea, darul sau puterea de a convinge pe cineva să creadă, să gândească sau să facă un anumit lucru. [Pr.: *-su-a-si-u-*] — Din fr. *persuasion*.

PERSUASIV, *-Ă*, *persuasivi*, *-e*, adj. Care urmărește sau are darul să convingă pe cineva să creadă, să gândească sau să facă un anumit lucru. [Pr.: *-su-a-*] — Din fr. *persuasif*.

PERSULFĂT, *persulfăți*, s.m. Sare a acidului sulfuric, folosită ca agent oxidant în industria vopselelor și a medicamentelor, în galvanoplastie, în panificație etc. — Din fr. *persulfate*, germ. *Persulfat*.

PÊRȘ, *perșuri*, s.n. Prăjină folosită la sărituri (acrobatic) în înălțime. ♦ P. ext. Număr de circ executat cu această prăjină. — Din fr. *perche*.

PERTINAX s.n. Material electroizolant, cu aspect lucios și neted, obținut din straturi suprapuse de hârtie cu capacitate mare de absorbție și impregnată cu rășini sintetice. [Acc. și: *perținăx*] — Din fr. *perlinax*, germ. *Pertinax*.

PERTINENT, *-Ă*, *pertinenți*, *-te*, adj. 1. Care se potrivește exact obiectului despre care este vorba, care este adecvat pentru ceea ce vrea să argumenteze; potrivit, nimerit, convenabil; *p. ext.* care denotă profunzime, competență. ♦ (Jur.) care se raportează exact la chestiune, la fondul cauzei; potrivit. 2. (Despre elemente lingvistice) Dotat cu o anumită funcțiune într-un sistem determinat. ♦ (Despre elemente fonice) Care

servește într-o limbă dată la diferențierea semnificațiilor. 3. (Inform.) despre sisteme informaționale, stocuri de informații) Care are calitatea de a satisface cerințele obiective de informare ale unui beneficiar. — Din fr. *pertinent*.

PERTINENTĂ s.f. Insușirea de a fi pertinent, caracterul a ceea ce este pertinent. — Din fr. *pertinence*.

PERTRACTĂ, *pertractez*, vb. I. Tranz. A dezbate o problemă, o chestiune în litigiu etc., a discuta, a trata (îndelung, amănunțit). — Din lat. *pertractare*.

PERTRACTĂRE, *pertractări*, s.f. Faptul de a *pertracta*; (mai ales la pl.) discuție, dezbateri, tratări (îndelungată, amănunțită) a unei probleme, a unui litigiu etc.; tratative. — V. *pertracta*.

PERTU adv. (În expr.) A fi *per tu cu cineva* = a spune cuiva „tu” când i te adresezi, a tutui; a fi prieten apropiat al cuiva. — După germ. *per du*.

PERTUIZĂNĂ, *peruizane*, s.f. Armă de fier, asemănătoare cu halebarda, folosită în sec. XV–XVIII. [Pr.: *-tu-i-*] — Din fr. *peruisane*.

PERTURBĂ, *perturb*, vb. I. Tranz. 1. A tulbura ordinea, liniștea, mersul normal al unor fapte, fenomene etc.; a provoca o perturbare. 2. A împiedica funcționarea normală a unui sistem, a unui organism etc. [Prez. ind. și: *perturbez*] — Din fr. *perturber*, lat. *perturbare*.

PERTURBĂRE, *perturbări*, s.f. 1. Deranjament, tulburare în starea sau în mersul firesc al unui lucru, al unui fenomen. 2. Împiedicare, modificare, deranjament în funcționarea normală a unui sistem tehnic, a unui organism etc.; perturbare. — V. *perturba*.

PERTURBATIV, *-Ă*, *perturbativi*, *-e*, adj. (Rar) Perturbator. — Din lat. *perturbativus*.

PERTURBATĂTOR, *-OĂRE*, *perturbatori*, *-oare*, adj. Care perturbă; perturbativ. — Din fr. *perturbateur*.

PERTURBĂȚIE, *perturbații*, s.f. 1. Tulburare produsă în viața unui individ sau a unei colectivități. 2. Modificare, neregularitate, deranjament în funcționarea unui sistem, a unei mașini, în evoluția unui fenomen etc.; perturbare. ◊ *Perturbații atmosferice* = ansamblu de fenomene electromagnetice din atmosferă care precedă stricarea vremii. [Var.: (inv.) *perturbațiune* s.f.] — Din fr. *perturbation*, lat. *perturbatio*, *-onis*.

PERTURBAȚIUNE s.f. v. *perturbație*.

PERUĂN, *-Ă*, *peruani*, *-e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Republicii Peru sau este originară de acolo; peruvian. 2. Adj. Care aparține Republicii Peru sau peruvianilor (1), privitor la Peru ori la peruvieni; peruvian. [Pr.: *-ru-an*] — Peru (n. pr.) + suf. *-an*. Cf. sp. *peruano*.

PERUCĂ, *peruci*, s.f. Obiect confecționat din păr, din lână, din fire sintetice etc. și purtat pe cap, peste sau în locul părului natural. — Din fr. *peruque*, it. *perucca*.

PERUCĂREASĂ, *perucărese*, s.f. (Rar) Femeie care confecționează (și vinde) peruci. — *Perucă* + suf. *-ăreasă*.

PERUCHERIE, *perucherii*, s.f. (Rar) Atelier în care se confecționează și se vând peruci. — *Perucă* + suf. *-ărie*.

PERUCHIÉR, *-Ă*, *peruchieri*, *-e*, s.m. și f. Persoană care confecționează (și vinde) peruci. [Pr.: *-chi-er*] — Din fr. *peruquier*.

PERUȘ, *peruși*, s.m. Specie de papagal cu ciocul lung și cu coada ascuțită, care nu imită sunetele articulate; *p. gener.* papagal. — Din fr. *peruche*.

PERUVIÂN, *-Ă*, *peruvieni*, *-e*, s.m. și f., adj. (Rar) Peruan. [Pr.: *-vi-an*] — Din fr. *peruvien*.

PERUZEĂ, *peruzele*, s.f. Piatră semiprețioasă, opacă, de culoare albastră sau verzuie; turcoază. [Var.: (rar) *pirozeă* s.f.] — Din tc. *peruze*.

PERVĂZ, *pervazuri*, s.n. 1. Cadru de scânduri care acoperă rostul dintre perete și tocul unei uși, al unei ferestre etc.; *p. ext.* partea de jos a tocului unei ferestre. ♦ Deschizătură în care este situată o ușă sau o fereastră. 2. Șipcă sau scândură îngustă, fixată la marginea dinspre perete a unei pardoseli de lemn pentru a acoperi rostul dintre pardoseală și perete. ♦ Piesă de lemn așezată la partea superioară a unui lambriu, pentru a forma o cornișă mică. 3. (Astăzi rar) Ramă, cadru (din lemn), pentru un tablou, o oglindă, un instrument etc. [Var.: (reg.) *privăz* s.n.] — Din tc. *pervaz*.

PERVÊRS, *-Ă*, *perverși*, *-se*, adj. (Despre oameni; adesea substantivat) Care este înclinat spre fapte neprobabile, ceea oricând să facă rău; care manifestă o deviere de la normal a instinctelor, a judecății, a ideilor, descompus din punct de vedere moral; corupt, depravat, imoral; (cu sens atenuat) perfid, fățarnic; *spec.* care prezintă perversitate sexuală. ♦ (Despre manifestările, instinctele etc. oamenilor) Care trădează, exprimă, reflectă perversitate. — Din fr. *pervers*.

PERVERSITĂTE, *perversități*, s.f. 1. Înclinare spre rău, plăcere (patologică) de a face rău, de a provoca suferință și de a se bucura de suferința altuia; deviere de la normal a instinctelor, a judecății; tendință (patologică) de a comite acte imorale; corupție, depravare, imoralitate;

spec. anomalie sexuală. ♦ Fătărnice, perfidie, falsitate. **2.** Faptă, comportare de om pervers. — Din fr. **perversité**.

PERVERSIUNE, *perversiuni*, s.f. Perversitate. ♦ *Perversiune sexuală* = act nefiresc legat de viața sexuală. [Pr.: -si-u-] — Din fr. **perversion**.

PERVERTI, *pervertesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A face să se schimbe sau a se schimba în rău (din punct de vedere moral); a (se) deprava, a (se) strica. ♦ A (se) schimba (prin denaturare) funcția normală a unui organ. — Din fr. **perverti**.

PERVERTIRE, *pervertiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *perverti* și rezultatul ei. — V. **perverti**.

PERVERTIT, **-Ă**, *pervertiți*, *-te*, adj. Care s-a schimbat în rău (din punct de vedere moral); stricat, depravat, corupt. — V. **perverti**.

PERVERTITÓR, **-OÁRE**, *pervertitori*, *-oare*, s.m. și f. (Rar) Persoană care pervertește; corupător. — **Perverti** + suf. *-tor*.

PERVITINĂ s.f. Substanță organică folosită ca stimulent al sistemului nervos, pentru a face să dispară senzația de oboseală și de somn și pentru creșterea temporară a energiei și a puterii de muncă. — Din fr. **pervitine**, germ. **Pervitin**.

PESĂDĂ s.f. Mișcare a calului când se ridică pe picioarele dinapoi. — Din fr. **pesade**.

PESANTE adv. (Muz.; indică modul de execuție) Greoi, apăsător, ferm și cu gravitate. [Pr.: -zân-] — Cuv. it.

PESCADÓR, *pscadoare*, s.n. Navă specială, construită și amenajată cu instalații de pescuit, de depozitare, de congelare și uneori de preparare a peștelui, folosită pentru pescuitul în largul mării. — Din sp., fr. **pescador**.

PESCÁJ, *pescaje*, s.n. Adâncimea de cufundare în apă a unei nave, măsurată până la linia de plutire, care variază în raport cu încărcătura. — Cf. it. *pesca gione*.

PESCÁR, *pescaři*, s.m. I. Persoană care se ocupă cu pescuitul și uneori cu conservarea peștelui (1) pescuit; persoană care practică pescuitul sportiv; *p. ext.* persoană care vinde pește. II. Nume dat unor specii de păsări din familii diferite care trăiesc pe lângă ape în cârduri mari și se hrănesc cu pește (1), dintre care unele sunt de talie mijlocie, cu corp îndesat, cu gât scurt, cu cioc ascuțit și curbat la vârf, cu picioare scurte și degetele anterioare reunite printr-o membrană înotătoare (*Larus*), iar altele au corpul scurt, ciocul mare, penajul colorat în tonuri de cenușiu și albastru-verzui (*Alcedo*). — Lat. **piscarius**.

PESCÁRÁȘ, *pscárași*, s.m. I. (Rar) Diminutiv al lui *pescaři* (I). II. Păsări de apă cu corpul scurt, cu ciocul lung, conic, cu penajul colorat în tonuri de albastru-verzui; pescărel (**a**) (*Alcedo atthis*). — **Pescaři** + suf. *-aș*.

PESCÁREÁȘĂ, *pscăreșe*, s.f. (Rar) Vânătoare de pește (1). — **Pescaři** + suf. *-easă*.

PESCÁRÉL, *pscăreli*, s.m. Numele a două specii de păsări sălbatice care trăiesc pe lângă ape și se hrănesc cu pește (1); **a**) pescăruș (II); **b**) pasăre mică cu picioarele scurte, cu penele de pe gusa albă, iar în restul corpului brune-negricioase, cu coada scurtă și ridicată în sus (*Cinclus cinclus*). — **Pescaři** + suf. *-el*.

PESCÁRÉȘC, **-EÁȘCĂ**, *pscărești*, adj. Care se referă la meseria pescarului (I), care aparține meseriei pescarului; care aparține pescarului (I), privitor la pescarii, specific pescarilor; de pescar. ♦ *Ciorbă pescărească* sau *borș pescăresc* = ciorbă preparată într-un mod special din mai multe specii de pește (1). *Pantaloni pescărești* = pantaloni (de damă) strâmți, lungi până la genunchi. *Ață pescărească* = fir de bumbac rezistent, alcătuit din mai multe fire răsucite. — **Pescaři** + suf. *-esc*.

PESCÁRÉȘTE adv. În felul pescarilor (I), după obiceiul pescarilor, ca pescarii. — **Pescaři** + suf. *-ește*.

PESCÁRÍ, *pscăresc*, vb. IV. Intrans. și tranz. (Reg.) A pescui. — Din **pescar**.

PESCÁRIE, *pscării*, s.f. 1. (Înv. și reg.) Meseria pescarului (I); pescuit, pescărit. **2.** Loc, piață, magazin unde se vinde pește (1); negoț cu pește. ♦ Loc unde se aduce (și se conservă) peștele (1) prins. **3.** (La sg.; colectiv) Totalitatea peștilor (1) dintr-o apă; mulțime de pești. ♦ (La pl.) Diferite soiuri de pește (1). **4.** Mâncare preparată din pește (1). — **Pescaři** + suf. *-ie*.

PESCÁRÍME, *pscărimi*, s.f. (Rar) Mulțime de pești (1); pescărie (3). — **Pescaři** + suf. *-ime*.

PESCÁRÍT s.n. (Reg.) Meseria pescarului (I); pescuit, pescărie (1). — V. **pescări**.

PESCÁRÍȚĂ, *pscărițe*, s.f. 1. Femeie care se ocupă cu pescuitul. **2.** (Ornit.) Nume dat mai multor specii de pescăruși; pasăre care aparține acestor specii. — **Pescaři** + suf. *-iță*.

PESCÁRÚȘ, *pscăruși*, s.m. Nume dat mai multor specii de păsări din familii și ordine diferite, care trăiesc pe lângă ape și se hrănesc cu pești; pasăre din aceste familii sau ordine. — **Pescaři** + suf. *-uș*.

PESCUÍ, *pscuiesc*, vb. IV. 1. Intrans. și tranz. A prinde pește (1) sau alte animale acvatice (comestibile), de obicei cu ajutorul unor instrumente speciale; a se îndeletnici cu prinderea peștelui sau a altor animale de apă, a pescări. ♦ Expr. *A pescui în apă tulbură* = a profita de o situație încordată sau confuză pentru a trage foloase personale. **2.** Tranz. A scoate pe cineva sau ceva din apă (pentru a salva, a recupera). **3.** Tranz. Fig. (Fam.) A face rost de ceva greu de obținut. ♦ (Arg.) A acosta pe cineva; a agăța. — Din **pește** (după *pescaři*).

PESCUÍRE, *pscui*, s.f. Acțiunea de a *pscui* și rezultatul ei. — V. **pescui**.

PESCUÍT s.n. Acțiunea de a *pscui* (1) și rezultatul ei; meseria pescarului (I); pescărit, pescărie (1). ♦ *Pescuit sportiv* = ramură sportivă competițională sau recreativă, constând în prinderea peștilor cu undița. — V. **pescui**.

PESCUÍTÓR, **-OÁRE**, *pscuiitori*, *-oare*, s.m. și f. 1. (Înv. la f.) Persoană care pescuiește (1); *spec.* pescar (I). *Pescuitor de perle*. ♦ Expr. *Pescuitor în apă tulbură* = persoană care profită de situațiile încordate, neclare pentru a trage foloase personale. **2.** Fig. (Fam.) Persoană care caută cu insistență să obțină ceva; vânător. [Pr.: -cu-i-] — **Pescui** + suf. *-tor*.

PESCÚȚ, *pscuiți*, s.m. (Reg.) Peștișor (1). — **Pește** + suf. *-uț*.

PESÉMÉ adv. Se vede (că)..., se pare (că)...; poate, probabil. — **Pe** + semn(e).

PESÉTĂ, *pesete*, s.f. Unitate bănească în Spania, înainte de introducerea monedei euro. — Din sp. **peseta**.

PESIMÍSM s.n. Tendința de a vedea mai ales latura nefavorabilă a lucrurilor; neîncredere în viitor. ♦ (Fil.) Atitudine opusă optimismului și care consideră că nu există niciun temel pentru speranță, iar fîcirea se află dincolo de sfera experienței. ♦ Sentiment de tristețe, de amărăciune și de neliniște; stare sufletească de deprimare. — Din fr. **pessimisme**, germ. **Pessimismus**.

PESIMÍȘT, **-Ă**, *pesimiști*, *-ste*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană predispusă la pesimism; adept al pesimismului filosofic. **2.** Adj. Care manifestă pesimism, care se bazează pe pesimism; care aderă la pesimism. — Din fr. **pessimiste**, germ. **Pessimist**.

PESMECIÓR, *psmeciori*, s.m. Diminutiv al lui *pesmet*. — **Pesmet** + suf. *-ior*.

PESMÉT, *psmeți*, s.m. 1. (Adesea la sg. cu sens de pl.) Felie de pâine sau de cozonac uscată sau prăjită. ♦ (La sg.) Pâine (albă) uscată, pisată sau măcinată mărunț. **2.** Preparat culinar făcut de obicei din făină cu adaos de drojdie, unt, zahăr și ouă, tăiat în diferite forme și copt la cuptor. — Cf. tc. *pek simet*.

PÉSO, *peso*, s.m. Unitate bănească principală în mai multe țări din America Latină. [Pl. și: *pesos*] — Din sp. **peso**.

PESRÉF s.n. v **pestref**.

PÉȘTĂ, *pește*, s.f. 1. Boală gravă, infecțioasă și epidemică, provocată de o bacterie și manifestată prin tumori, hemoragie, febră mare etc.; ciumă. **2.** (Med. vet.; de obicei cu determinări care indică felul) Denumire generică dată unui grup de boli (cu evoluție acută) provocate de virusuri la taurine, porcine, cabaline și păsări. — Din fr. **peste**.

PÉȘTE prep. (Semnifică ideea de suprapunere, de aplicare etc., directă sau mediată, prin extensiune) I. (Introduce complementele circumstanțiale de loc) 1. (În legătură cu verbe de mișcare, arată că un obiect se așază, se aplică sau cade deasupra altuia) *Ploaia cade peste noi*. ♦ (Mișcarea are direcția orizontală) *Părul se împrăștie peste pernă*. **2.** (În legătură cu substantive care arată suprafața, întinderea) *Pe tot cuprinsul; de-a lungul*. *Alega peste câmpuri*. ♦ Loc. adv. *Peste tot (locul)* = pretutindeni. ♦ De jur-împrejur. *Încinsă peste brâu cu un cordon*. **3.** Deasupra. *Se apleacă peste el*. **4.** Pe deasupra; dincolo de... *Sare peste gard*. II. (Introduce complementele circumstanțiale de timp) 1. (În legătură cu substantive însoțite de numerale, adverbe sau pronume și adjective nehotărâte) După... *Peste un ceas*. **2.** (În legătură cu substantive care exprimă noțiuni de timp durative) În timpul, în cursul. *Peste zi lucrează*. **3.** Mai mult decât... *A întârziat peste două ceasuri*. III. (Introduce complementele circumstanțiale de mod) 1. (Așezat între două cuvinte identice, exprimă ideea de superlativ) *Pune întrebări peste întrebări*. **2.** (În legătură cu numerale, arată depășirea unei cantități) Mai mult decât. *Peste o mie de oameni*. ♦ Loc. adv. *Peste puterea (sau puterile) cuiva* = depășind puterile, posibilitățile cuiva, foarte greu. IV. (Introduce complementele indirecte) Asupra. *S-a făcut stăpână peste toate*. — **Pre** (= *pe*) + **spre**.

PEȘTELĂCĂ, *pestelci*, s.f. 1. (Pop.) Șort de pânză sau de postav pe care-l poartă femeile peste rochie și care, uneori, este purtat și de bărbați; *spec.* fota dinainte; *p. gener.* fotă. **2.** Bucată de pânză dreptunghiulară prinsă cu o latură de verga unei corăbii, care servește la păstrarea la adăpost a burții velei, când aceasta este strânsă. — Din bg. **pestilka**.

PESTELCŪȚĂ, *pestelcuțe*, s.f. (Pop.) Diminutiv al lui *pestelcă* (1). — *Pestelcă* + suf. *-uță*.

PESTICID, *pesticide*, s.n. Substanță chimică cu toxicitate mare folosită în agricultură pentru distrugerea dăunătorilor. ♦ (Adjectival) *Substanță pesticidă*. — Din fr. **pesticide**.

PESTIFÉR, *-Ă, pestiferi*, *-e*, adj. (Livr.) Pestilențial. — Din fr. **pestifère**.

PESTIFERÁT, *-Ă, pestiferați*, *-te*, adj. (Livr.; adesea substantivat) Contaminat de pestă; ciumat. — Din fr. **pestiféré**.

PESTILÉNT, *-Ă, pestilenți*, *-te*, adj. (Rar) Care ține de pestă, privitor la pestă; provocat de pestă; care are caracteristicile peștei; *p. ext.* contagios, pestilențial (1). — Din fr. **pestilent**.

PESTILÉNȚĂ, *pestilențe*, s.f. (Livr.) 1. Boală contagioasă, molimă; *spec.* ciumă. 2. Fig. Învățătură dăunătoare. — Din fr. **pestilence**, germ. **Pestilenz**.

PESTILENȚIÁL, *-Ă, pestilențiali*, *-e*, adj. 1. Care are caracteristicile unei boli molipsitoare (ca pesta); care răspândește o boală molipsitoare (ca pesta); contagios. *Boală pestilențială*. 2. Fig. (Despre mirosuri) Urât, infect, scârbos, nesuferit, dezgustător; *p. ext.* (despre unele lucruri) care răspândește un astfel de miros. [Pr.: *-ți-al*] — Din fr. **pestilenzialisch**.

PESTÓS, *-OĂSĂ, pestoși*, *-oase*, adj. (Rar) Care provoacă ciuma; de ciumă. — *Pestă* + suf. *-os*.

PESTRÉF, *pestrefuri*, s.n. (Înv.) Preludiu, uvertură (în muzica turcească); *p. ext.* compoziție muzicală ușoară, care era cântată la petreceri. [Var.: **pesréf** s.n.] — Din ngr. **pesréfi**.

PESTRICÍOR, *-OĂRĂ, pestriciori*, *-oare*, adj. (Pop.) Diminutiv al lui *pestrîț*; pestrîșor. — *Pestrîț* + suf. *-ișor*.

PESTRÍȘÓR, *-OĂRĂ, pestríșori*, *-oare*, adj. (Reg.) Pestricior. — *Pestrîț* + suf. *-ișor*.

PESTRÍT, *-Ă, pestríți*, *-e*, adj. 1. Care are pete mici sau picături, stropi de culori diferite (de obicei alb cu negru); *p. ext.* cu culori diferite; pestrîțat. ♦ *Fontă pestríță* = amestec de fontă cenușie cu fontă albă. ♦ (Pop.) Dungaț, vârgat. 2. *P. ext.* Care este (format din elemente) de tot felul, care este amestecat, variat, felurit (și adesea eterogen); pestrîțat. *Lume pestríță*. 3. Fig. (Pop. și fam.) A fi *pestríț la mațe* (sau *mațe pestríțe*) = a fi rău la suflet; a fi foarte zgârcit. — Din sl. **pistrí**.

PESTRÍȚĂ, *pestríțez*, vb. I. Tranz. fact. (Rar) A împesătrîța. — Din *pestrîț*. **PESTRÍȚÁT**, *-Ă, pestríțați*, *-te*, adj. (Rar) 1. Pestrîț (1). 2. Pestrîț (2); amestecat. — V. **pestríța**.

PESTRÍȚÁTŪRĂ, *pestríțături*, s.f. (Rar) Amestec, îmbinare de elemente eterogene, de culori nepotrivite. — *Pestrîț* + suf. *-ătură*.

PEȘ s.n. (Pop.; în loc. adv.) *Într-un peș* = pe o parte, într-o latură, într-o rănă; înclinat, pieziș, oblic. — Din tc. **peș**.

PEȘCHEGIŪ, *peșchegii*, s.m. (Înv.) Funcționar al seraiului care era însărcinat cu perceperea tributului și cu păstrarea darurilor făcute sultanului. ♦ (Rar) Persoană care așteaptă să primească peșchesuri (1), care este obișnuită să primească peșchesuri; *p. ext.* chilipirgiu. — Din tc. **peșcheș**.

PEȘCHÉS, *peșchesuri*, s.n. 1. (Înv., pop. și fam.) Plocon, dar, cadou. ♦ Expr. (Fam.) *A da (sau a duce) pe cineva peșcheș* (cuiva) = a preda (sau a duce) pe cineva prins, legat; a preda pe cineva dușmanului. 2. Spec. Dar anual, în bani sau în natură, pe care domnii Țărilor Române îl ofereau Porții Otomane (împreună cu haraciul); *p. ext.* haraci; (la pl.) bunurile din care consta acest dar. ♦ Dar oferit de domnii Țărilor Române sultanului sau altor demnitari turci cu ocazia bairamului. [Var.: (Înv.) **peșchîș** s.n.] — Din tc. **peșkes**.

PEȘCHÍR, *peșchire*, s.n. (Înv. și reg.) 1. Prosop, ștergar; șervet. 2. Față de masă. — Din tc. **peșkir**.

PEȘCHÍȘ s.n. v. **peșcheș**.

PEȘÍM adv. v. **peșin**.

PEȘÍN adv. 1. (Pop. și fam.; de obicei în legătură cu verbe ca „a da”, „a plăti”) în număr, cu plata pe loc. ♦ (Adjectival) *Bani peșin*. 2. (Înv.) Îndată, imediat, numaidecât. [Var.: (Înv.) **peșim** adv.] — Din tc. **peșin**.

PEȘÍNGIŪ, *peșingii*, s.m. (Înv.) Slujbaş care era însărcinat cu strângerea banilor (din dări etc.). — *Peșin* + suf. *-giu*.

PEȘTE, *pești*, s.m. 1. (La pl.) Clasă de animale vertebrate acvatice, cu corpul de obicei alungit, cu pielea acoperită cu solzi și bogată în secreții mucoase, cu membrele transformate în înotătoare și cu respirație branhială; (și la sg.; adesea colectiv) animal care face parte din această clasă. ♦ *Pești zburători* = specii de pești care pot să sară din apă și să execute un zbor planat cu ajutorul înotătoarelor pectorale. *La pește* = a se scuit. ♦ Expr. *Cât ai zice pește* = foarte repede. *A tăcea ca peștele* (sau *ca un pește*) = a nu spune nimic vorbă, a nu scoate un cuvânt, a păstra tăcere completă. *A trăi* (sau *a se simți* etc.) *ca peștele în apă* = a trăi bine, a se simți la largul său; a-i merge bine. *A trăi* (sau *a o duce*, *a se zbate* etc.)

ca peștele pe uscat = a duce o viață foarte grea; a face eforturi disperate (și zadarnice). *A fi cu borșul la foc și cu peștele în iaz* = a se lăuda înaintea de izbândă. *Când o prinde mâța pește* = niciodată. ♦ Compuse: *pește-auriu* (sau *-curcubeu*, *-soare*) = pește de culoare verde-gălbui, cu pete roșii pe spate și cu dungi albastre pe părțile laterale ale capului (*Eupomotis gibbosus*); *pește-ciocan* = specie de rechin din mările calde, cu capul în formă de ciocan (*Zygaena malleus*); *pește-fierăstrău* = pește din mările calde, cu botul lung, turtit în formă de lamă dîntată (*Pristis pristis*); *pește-de-piatră* = a) fusar; b) pietrar; *pește-cu-spadă* = pește mare cu corpul în formă de fus, cu pielea fără solzi, cu capul mare și cu falca de sus prelungită ca o sabie ascuțită pe ambele muchii (*Xiphias gladius*); *peștele-lui-Solomon* = specie de pește din familia salmonidelor (*Salmo labrax*); *pește-țigănesc* = a) nume generic pentru diferite specii de pești mici; b) caracudă; c) pălămidă-de-baltă; *pește-de-mare* = calcan. 2. Carne de pește (1), folosită ca aliment; mâncare preparată din astfel de carne. ♦ Expr. (Fam.) *Asta-i altă mâncare de pește* = asta e cu totul altceva. 3. (Astron.; n.pr. pl. art.) Numele unei constelații din emisfera boreală. ♦ Una din cele douăsprezece zodii ale anului. 4. Fig. (Calc după fr. *poisson*) Bărbat înțreținut de o femeie. ♦ Proxenet, codoș. — Lat. **piscis**.

PEȘTEMÁN s.n. v. **peștíman**.

PEȘTERĂ, *peșteri*, s.f. Cavitate, scobitură naturală subterană adâncă și mare, formată prin dizolvarea unor roci solubile de către apele de infiltrație; grotă, cavernă. ♦ *P. ext.* Vizuină, bârlog. — Din sl. **peštera**.

PEȘTIMÁN, *peștimane*, s.n. 1. (Înv. și pop.) Obiect de îmbrăcăminte femeiească confecționat din stambă sau din alt material ușor, care se înfășoară, în unele locuri în țară, ca o fustă în jurul trupului; *p. ext.* șorț de protecție purtat de meseriași. 2. (Reg.) Legătura de cap care se poartă pe sub broboadă. [Var.: (reg.) **peștemán** s.n.] — Din tc. **peștímal**.

PEȘTIȘOĂRĂ, *peștișoare*, s.f. 1. Mică plantă erbacee cu frunze păroase, care plutește la suprafața apelor stătătoare sau a celor care curg încet (*Salvinia natans*). 2. Plantă erbacee acvatică cu frunze alcătuite din patru foliole și cu rădăcini care se fixează pe fundul apei (*Marsilea quadrifolia*). — *Pește* + suf. *-ișoară*.

PEȘTIȘÓR, *peștișori*, s.m. 1. Diminutiv al lui *pește* (1); pescuț. 2. P. anal. (La pl.) Felii lungi și subțiri de ceapă, de varză sau bucăți subțiri, lunguiețe de carne etc., tăiate pentru gătit. 3. (Art.) Numele mai multor dansuri populare; melodiile după care se execută aceste dansuri. — *Pește* + suf. *-ișor*.

PETÁLĂ, *petale*, s.f. Element component al corolei unei flori, provenind dintr-o frunză modificată, divers colorată. — Din fr. **pétale**.

PETÁRDĂ, *petarde*, s.f. Mică încărcătură de exploziv în înveliș de carton sau de hârtie cerată ori smolită, care produce la explozie zgomot și fum și este folosită la semnalizări, la marcarea tirului de artilerie, la focuri de artificii etc. — Din germ. **Petarde**, fr. **pétard**.

PETEÁLĂ s.f. v. **beteală**.

PÉTÉC s.n. v. **petic**.

PÉTÉCĂ s.f. v. **petică**.

PÉTÉCÍ vb. IV v. **petici**.

PÉTÉCÍT, *-Ă* adj. v. **peticit**².

PÉTÉCŪȚ s.n. v. **peticuț**.

PÉTÉNT, *petenți*, s.m. (Livr.) Petiționar. — Din germ. **Petent**.

PETEȘIE, *peteșii*, s.f. (Med.; mai ales la pl.) Pată de culoare roșie-vișinie, de dimensiuni reduse, care apare pe piele datorită unei rușii capilare, de obicei în diferite boli infectocontagioase, în purpură etc. — Din fr. **pétéchie**.

PETETÍST, *-Ă, petetiști*, *-ste*, s.m. și f. (leşit din uz) Persoană care lucrează la poșta; *spec.* factor poștal. — **P**[oștă] + **Ț**[elegraf] + **Ț**[elefon] [pr.: *pe-te-tej*] + suf. *-ist*.

PÉTÍC, *petice*, s.n. 1. Fâșie (nu prea mare) tăiată, ruptă sau rămasă dintr-o țesătură, dintr-o bucată de piele, dintr-o hârtie etc.; *spec.* bucată dintr-un material cu care se repară, prin aplicare și coasere sau lipire, obiecte de stofă, de piele etc. rupte sau găurite. ♦ Expr. *Și-a găsit sacul peticul sau cum e sacul, și peticul*, se spune despre două persoane asociate care au aceleași cusururi. (*A nu se mai ține*) *petic de petic*, (se spune despre) haine foarte zdrențuite. *A-și da în petic* = a-și da pe față, a-și arăta, fără voie, anumite cusururi. 2. Suprafață mică de teren (cultivabil). 3. P. anal. Bucată, porțiune mică din ceva (în raport cu întregul). *Se vede ici-colo câte un petic de zăpadă*. [Var.: **petéc** s.n.] — Cf. lat. **pittacium**.

PÉTÍCĂ, *petice*, s.f. (Reg.) Cărpă, zdreanță. [Var.: **petécă** s.f.] — Din **petic**.

PÉTÍCĂRIE, *peticării*, s.f. (Rar) Multime, grămadă de petice (de cărpe), de zdrențe sau de materiale textile zdrențuite; *p. restr.* totalitatea peticelor cu care s-a cărpit ceva; *p. ext.* diverse feluri de petice. — **Petic** + suf. *-ărie*.

PÉTÍCÉL, *peticele*, s.n. Peticuț. — **Petic** + suf. *-el*.

PÉTÍCÍ, *peticesc*, vb. IV. 1. Tranz. A pune petice (1), a repara cu petice o haină ruptă, un obiect stricat etc.; a cărpi. ♦ (Fam.) A repara un aparat, un sistem tehnic cu mijloace rudimentare și în mod provizoriu; a cărpi. ♦

A îmbunătăți într-o măsură oarecare un lucru prost făcut. **2.** Tranz. și refl. (Rar) A face să rămână sau a rămâne numai petice (1); a (se) rupe în bucăți; a (se) zdrențui. ⇨ Expr. (Tranz.; fam.) *A-i petici (cuiva) cojocul* = a bate foarte tare (pe cineva). **3.** Tranz. A astupa gropile și spăturile unui drum cu material pietros. [Var.: **peteci** vb. IV] — Din **petic**.

PETICIRE, *peticiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *petici* și rezultatul ei; peticit¹. — V. **petici**.

PETICIT¹ s.n. Peticire. — V. **petici**.

PETICIT², *-Ă, peticiți, -te*, adj. **1.** Care este cârpit cu petice (1); plin de petice. **2.** Rupt în bucăți; sfâșiat, zdrențuit. [Var.: **petecit, -ă** adj.] — V. **petici**.

PETICÓS, -OASĂ, peticoși, -oase, adj. (Reg.) Peticit² (1). ◆ (Substantivat). Epitet depreciativ pentru o persoană îmbrăcată prost, cu haine jerpelite. — **Petic + suf. *-os*.**

PETICŪT, peticuțe, s.n. Diminutiv al lui *petic*; peticel. [Var.: **petecŭț s.n.] — **Petic** + suf. *-uț*.**

PETILĂ, petile, s.f. (Reg.) Fiecare dintre sforile cu care sunt suspendate cârligelile carmacului de ana. — Cf. sl. *petle* a.

PETIMBROASĂ, petimbroase, s.f. (Reg.) Nume dat mai multor specii de plante din familia compozitelor: **a) cruciuliță (*Senecio rupester*); **b)** cruciuliță (*Senecio vulgaris*); **c)** pălăcioasă (*Senecio vernalis*). — Et. nec.**

PETIT, petite, s.n. Corp de literă cu mărirea de opt puncte tipografice. — Din fr. **petit, germ. **Petit**.**

PETITÓRIU, -IE, petitorii, adj. (Jur.; despre acțiuni, cereri etc.) Prin care se urmărește recunoașterea sau apărarea unui drept real. — Din fr. **pétitoire, lat. **pétitorius**.**

PETIȚĂ, petițe, s.f. Capsă care se folosea la armele de foc de tip vechi. — Din bg., sb. **petica.**

PETIȚIE, petiții, s.f. Cerere scrisă adresată de către un cetățean sau un grup de persoane unei autorități privind drepturi, interese personale sau publice. [Var.: (inv.) **petițiune s.f.] — Din fr. **pétition**.**

PETIȚIONĂ, petiționez, vb. I. Intrans. (Rar) A înainta o petiție, a cere, a revendica etc. ceva printr-o petiție. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. **pétitionner.**

PETIȚIONĂR, -Ă, petiționari, -e, s.m. și f. Persoană care adresează unei autorități o petiție, care solicită, revendică etc. ceva printr-o petiție. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. **pétitionnaire.**

PETIȚIONĂRE, petiționări, s.f. (Rar) Acțiunea de a *petiționa*; prezentare a unei petiții. [Pr.: *-ți-o-*] — V. **petiționa.**

PETIȚIUNE s.f. v. **petiție**.

PETLIȚĂ, petlițe, s.f. Bucată de stofă colorată cusută pe partea din față a gulerului unor haine de uniformă. ◆ Bentiță de stofă cu care se încheie nasturii unei haine. — Din rus. **petlița.**

PETRARCHIST, -Ă, petrarchiști, -ste, adj., s.m. **1. Adj. De Petrarca, al lui Petrarca; în maniera lui Petrarca. **2.** S.m. Poet care cultivă motivele liricii lui Petrarca; poet care imită manieră lui Petrarca. — Din fr. **petrarquiste**.**

PETRECÂNIE, (2, 3) petrecanii, s.f. **1. (Inv.) Moarte. ◆ (Astăzi fam.; în loc. vb.) *A(-i) face de petrecanie = a)* a lua (cuiva) viața; a omorî, a ucide, a răpune (pe cineva); **b)** a risipi, a strica, a distruge (un bun, un obiect); a cheltui (tot); a da gata (ceva). *A i se face (cuiva) de petrecanie = a-i veni (cuiva) pofta să se bage singur în primejdie (de moarte); a(-și) căuta moartea (cu lumânarea).*** **2.** Întâmplare, eveniment; pățanie. **3.** (Inv. și reg.) Petrecere (3), chef — **Petrece** + suf. *-anie*.

PETRECĂRÉT, -EATĂ, petrecăreți, -e, adj., s.m. și f. (Persoană) căreia îi place să petreacă mult și des, (om) iubitor de petreceri; (om) chefliu, petrecător. — **Petrece + suf. *-ăref*.**

PETRECĂTOR, -OARE, petrecători, -oare, adj., s.m. și f. **1. (Inv. și reg.) Petrecăret. **2.** (Inv.) (Persoană) care trăiește (undeva sau într-un anumit fel); trăitor. **3.** (Inv.) (Persoană) care însoțește, conduce pe cineva. — **Petrece** + suf. *-ător*.**

PETRECE, petréc, vb. III. I. **1.** Tranz. și intrans. A-și duce viața sau a-și ocupa timpul (într-un anumit fel, într-un anumit loc, o anumită perioadă); a trăi. ⇨ Expr. (Tranz.) *A(-și) petrece noaptea (undeva) = a rămâne (undeva) peste noapte pentru a dormi.* (Pop.) *A(-și) petrece (ceva) prin (ori în) minte (sau în amintire) = a parcurge cu mintea anumite fapte etc. petrecute, a reconstitui în minte trecutul, a depăna în gând firul amintirilor, a-și aduce aminte, a-și aminti.* (Intrans.; rar) *A petrece ca găina la moară = a trăi bine, a avea un trai îmbelșugat. A petrece ca câinele în car = a trăi rău.* ◆ Refl. (Pop.; despre unități de timp, viață etc.) A se scurge, a se desfășura, a trece. **2.** Intrans. A-și duce viața sau a-și ocupa timpul în chip plăcut (înveselindu-se, distrându-se, chefuind etc.); a se distra, a se desfăta; a chefui. ◆ Tranz. (Rar) A distra, a amuza. **3.** Refl. unipers. (Despre evenimente, întâmplări, gânduri, sentimente etc.) A avea o anumită desfășurare, o anumită evoluție, a se produce într-un anumit fel; a se întâmpla, a se desfășura. **4.** Refl. (Inv. și pop.) A se sfârși, a se termina; a se epuiza; a dispărea. ◆ Refl. pas. (Reg.; despre mâncăruri, băuturi etc.) A

se consuma. **5.** Tranz. (Reg.) A vinde, a desface mărfuri, produse etc. **II.** Tranz. **1.** A însoți, a conduce pe cineva la plecare o bucată de drum; *p. ext.* a însoți, întovărăși pe cineva pe un drum, într-o călătorie, într-o acțiune. ⇨ Expr. *A petrece (pe cineva sau ceva) cu ochii (sau, rar, cu ochiul, din ochi) sau cu privirea (ori cu privirile) = a urmări cu privirea pe cineva sau ceva care pleacă, trece, se îndepărtează; a observa.* ◆ Spec. (Pop.) A însoți, a conduce la groapă a mort. **2.** (Pop.) A străbate, a cutreiera, a parcurge, a trece. ◆ (Reg.) A vizita, a cerceta. ◆ (Rar) A parcurge o lucrare, o publicație, notițe etc. **3.** (Inv. și reg.) A transporta dintr-un loc în altul; a muta, a deplasa. ⇨ Expr. *A petrece (ceva) din mână în mână = a trece (ceva) de la unul la altul, pe rând, pe la fiecare.* *A-și petrece ochii la... = a-și plimba privirea asupra unor lucruri sau ființe, a trece cu privirea de la unul la altul (sau de la una la alta).* (Refl.) *A se petrece din lumea noastră (sau din această lume) = a muri.* **4.** A trece sau a face să treacă prin..., printre..., pe după..., peste..., pe sub... ◆ (Inv. și reg.) A străpunge, a găuri. ◆ (Inv. și reg.) A înfige. ◆ (Inv. și reg.) A cerne; a strecura. ◆ Tranz. și refl. A (se) suprapune marginile unei îmbrăcăminți pentru a (se) încheia; *p. ext.* a (se) încheia prin suprapunerea celor două margini ale materialului. — Lat. ***petraicere**.

PETRECERE, petreceri, s.f. Acțiunea de a (se) *petrece* și rezultatul ei. **1.** Ducere a vieții sau ocuparea timpului într-un anumit fel, într-un anumit loc, o anumită perioadă; viețuire, trăire. ◆ Mod de desfășurare a vieții, fel de viață, fel de a trăi; viață, trai; *p. ext.* (la pl.) fapte săvârșite de cineva în timpul vieții. **2.** (Mod, mijloc de) folosire plăcută a timpului; distracție, amuzament. ⇨ Expr. *Petrecere frumoasă!* formulă prin care i se urează cuiva, de obicei la despărțire, să petreacă în mod plăcut un anumit timp. **3.** Reuniune, întâlnire între prieteni, rude etc. (de obicei însoțită de masă mare, de muzică etc.), organizată cu prilejul unei sărbători sau sărbătorii ori pentru distracție; chef, petrecanie (3). ⇨ Expr. *A fi om de petrecere = a fi vesel, amuzant, antrenant într-o societate.* — V. **petrece**.

PETREFĂCT, petrefacte, s.n. (Geol.; inv.) Corp petrificat; fosilă. — Din germ. **Petrefakt**.

PETRÉL, petrei, s.m. Pasăre marină de culoare albă, cu spatele și aripile cenușii, care se hrănește cu pești și trăiește în colonii (*Larus canus*). — Din fr. **pétrel**.

PETRIFICĂ vb. I v. **pietrifica**.

PETRIFICĂRE s.f. v. **pietrificare**.

PETRIFICĂT, -Ă adj. v. **pietrificat**.

PETRIFICĂȚIE, petrificații, s.f. (Inv.) Pietrificare. — Din fr. **pétrification**.

PETROCHIMIC, -Ă, petrochimici, -ce, adj. Care ține de petrochimie, privitor la petrochimie, specific pentru petrochimie; (despre produse) care este fabricat din țitei sau din derivate ale acestuia. — Din fr. **pétrochimique.**

PETROCHIMIE s.f. **1.** Ramură a industriei chimice care prelucrează țițeiul cu derivatele lui, gazele de sondă și de rafinare, gazul metan, în scopul transformării lor în produse chimice (semifabricate sau finite) cu valoare mult mai ridicată. **2.** Ramură a petrografiei care se ocupă cu studiul chimic complex al rocilor și cu clasificarea lor chimică. — Din fr. **pétrochimie**.

PETROCHIMIST, -Ă, petrochimisti, -ste, s.m. și f. Persoană care lucrează în domeniul petrochimiei; specialist în petrochimie. — Din fr. **pétrochimiste.**

PETRODOLĂR, petrodolari, s.n. Dolar american obținut prin vânzarea petrolului de către țările exportatoare de petrol. — Din fr. **pétrodollar**.

PETRODUSCÓP, petroduscoape, s.n. Instrument pentru măsurarea dunității rocilor în zăcământ, în scopul determinării comportării lor la perforare și la prelucrare. — Din germ. **Petrodusko**, rus. **petrodusokop**.

PETROFÍL, -Ă, petrofili, -e, adj. (Bot.; despre plante) Care s-a dezvoltat în interiorul pietrelor. — Din fr. **pétrophyle.**

PETROGENÉTIC, -Ă, petrogenetici, -ce, adj. Referitor la petrogeneză, de petrogeneză. — Din germ. **petrogenetisch, engl. **petrogenetic**.**

PETROGENEZĂ s.f. Ramură a geologiei care studiază proveniența rocilor. — Din fr. **pétrogenèse**.

PETROGLIFĂ, petroglife, s.f. **1.** Rocă șlefuită grosolan pe cale naturală sau sculptată rudimentar cu mâna. **2.** Desen incizat pe rocă. — Din fr. **pétroglphe**.

PETROGRĂF, -Ă, petrografi, -e, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în petrografie. — Din fr. **pétrographe.**

PETROGRĂFIC, -Ă, petrografici, -ce, adj. Care aparține petrografiei, privitor la petrografie. — Din fr. **pétrographique.**

PETROGRAFIE s.f. Ramură a geologiei care se ocupă cu studiul rocilor din punctul de vedere al compoziției lor mineralogice și chimice, al formării lor, al transformărilor pe care le suferă, al răspândirii lor în scoarța Pământului etc. — Din fr. **pétrographie**.

PETRŪL, (3) petroluri, s.n. **1.** Rocă sedimentară lichidă, uleioasă, de culoare brună-negricioasă, mai rar gălbuie, cu reflexe albastre-verzui, cu

miros specific, formată dintr-un amestec natural de hidrocarburi și de alți compoziți organici, care se extrage din pământ și care servește drept materie primă în industria chimică; țitei. ⇨ *Petrol sintetic* = combustibil cu proprietăți asemănătoare cu cele ale țiteiului, obținut pe cale sintetică din cărbune sau din oxid de carbon, prin hidrogenare catalitică. **2.** Derivat lichid al petrolului (**1**), folosit la arderea în lămpi cu fitil pentru iluminat sau încălzit; gaz. **3.** Sortiment de petrol (**1**). — Din fr. **petrole**.

PETROLÁTUM s.n. Amestec de hidrocarburi cu consistență păstoasă, obținut din reziduurile ceroase de țitei sau din uleiurile corespunzătoare. — Din fr. **petrolatum**, germ. **Petrolatum**, rus. **petrolatum**.

PETROLIÉR, -Ă, petroliere, adj. (Despre produse) Care ține de petrol (**1**), care provine din petrol; (despre ramuri industriale, instalații, procese tehnologice etc.) care extrage sau prelucrează petrolul (**1**), privitor la extragerea și la prelucrarea petrolului. ⇨ *Tren (sau vas, tanc) petrolier* (și substantivat, n.) = tren (sau vas, tanc) care servește la transportat petrol. [Pr.: -li-er] — Din fr. **petrolier**.

PETROLIFÉR, -Ă, petroliferi, -e, adj. (Despre strate, regiuni etc.) Care conține petrol (**1**), bogat în petrol. ⇨ (Impr.) *Petrolier*. — Din fr. **petrolifère**.

PETROLIST, -Ă, petrolisti, -ste, s.m., s.f. **1.** S.m. și f. Persoană care lucrează în industria petrolieră. **2.** S.m. Proprietar de terenuri petrolifere; om de afaceri în industria petrolului. — **Petrol** + suf. **-ist**.

PETROLOGIE s.f. Ramură a geologiei care se ocupă cu studiul rocilor din punct de vedere descriptiv, chimic, genetic, precum și din punctul de vedere al răspândirii lor. — Din fr. **pétrologie**.

PETROMÁX, petromaxuri, s.n. Lampă de iluminat cu sită incandescentă, care funcționează cu petrol (**2**). — Denumire comercială. Cf. **petrol**.

PETROȘÍN s.n. Lichid incolor, ușor inflamabil, cu miros caracteristic, obținut dintr-un amestec de benzine ușoare, folosit mai ales în gospodărie (**2**). — Denumire comercială.

PETROȘENEAN, -Ă, petroșeneni, -e, s.m., adj. **1.** S.m. Persoană originară sau locuitor din municipiul Petroșani. **2.** Adj. Care aparține municipiului Petroșani sau petroșenilor (**1**), referitor la municipiul Petroșani ori la petroșeneni. — **Petroșani** (n. pr.) + suf. **-ean**.

PETROȘENEANCĂ, petroșenence, s.f. Femeie originară sau locuitoare din municipiul Petroșani. — **Petroșenean** + suf. **-că**.

PETULÁNT, -Ă, petulanți, -te, adj. (Livr.) Care manifestă sau trădează o ardore exuberantă (bruscă și adesea dezordonată); *p. ext.* îndrăzneț, temerar. — Din fr. **petulant**.

PETULÁNȚĂ s.f. (Livr.) Ardore exuberantă (bruscă și adesea dezordonată); *p. ext.* îndrăzneală, temeritate. — Din fr. **pétulance**.

PETÚNIE, petunii, s.f. Plantă erbacee decorativă din familia solanaceelor, cu tulpina înaltă și cu flori mari, diferite colorate și plăcut mirositoare, care au corola în formă de pălnie (*Petunia hybrida*). — Din fr. **pétunia**.

PETZÍT s.n. Minereu de aur și argint de culoare cenușie spre neagră. — Din fr. **petzite**, germ. **Petzit**.

PEȚÍ, pețesc, vb. IV. Tranz. A cere o fată în căsătorie în numele altcuiva sau pentru sine, de obicei prin intermediul părinților sau al rudelor fetei. — Lat. **petere**.

PEȚÍÓL, pețioluri, s.n. Parte a frunzei care susține limbul și care se prinde de tulpină sau de ramuri; codiță. [Pr.: -ți-ol] — Din fr. **pétiole**, lat. **petiolus**.

PEȚIOLÁT, -Ă, pețiolați, -te, adj. (Despre frunze) Care are pețiol, cu pețiol. [Pr.: -ți-o-] — Din fr. **pétiolé**.

PEȚÍRE, pețiri, s.f. Acțiunea de a peții. — V. **peți**.

PEȚÍT s.n. Faptul de a peții; pețitorie. ⇨ Loc. adv. (În legătură cu verbe ca „a merge”, „a pleca”, „a se duce”, „a veni”) *În (sau la) pețit* = ca să pețiască pe cineva. — V. **peți**.

PEȚITÓR, -OÁRE, pețitori, -oare, s.m., s.f. **1.** S.m. și f. Persoană care, în numele unui bărbat, cere în căsătorie o fată, de obicei adresându-se părinților sau rudelor acesteia; (înv. și pop.; la m.) bărbat care cere (pentru sine) în căsătorie o fată. ⇨ Expr. *Să (ne) șadă pețitorii*, formulă glumeață cu care un pasager este invitat să ia loc sau să (mai) stea. **2.** S.f. Femeie (de obicei mai în vârstă) care mijlocește cunoștința a două persoane de sex opus pentru a le înlesni căsătoria. — **Peți** + suf. **-tor**.

PEȚITORÍE, pețitorii, s.f. (Rar) Pețit. ⇨ Îndeletnicirea pețitoarei. — **Pețitor** + suf. **-ie**.

PEȚITORLÁC, pețitorlăcuri, s.n. (Înv.) Pețit. — **Pețitor** + suf. **-lăc**.

PEZEVENCHÍ, -CHE pezevenchi, -che, s.m. și f. (Pop.) Om șarlatan, șmecher, escroc, pungaș. [Var.: **pezevénghi, -ghe** s.m. și f.] — Din tc. **pezevenk**.

PEZEVENCLÁC, pezevenclăcuri, s.n. **1.** (Pop. și fam.) Înșelătorie, șarlatanerie, șmecherie, escrocherie, pungașie. **2.** (Înv.) Proxenetism; *p. ext.* practicarea prostituției. [Var.: (înv.) **pezevenglác, pezeventlác** s.n.] — Din tc. **pezevenkilk**.

PEZEVÉNGHI, -GHE s.m. și f. v. **pezevenchi**.

PEZEVENGLÁC s.n. v. **pezevenclác**.

PEZEVENTLÁC s.n. v. **pezevenclác**.

PFÉNIG, pfenigi, s.m. Unitate monetară divizionară germană, reprezentând a suta parte dintr-o marcă, înainte de introducerea monedei euro. — Din germ. **Pfennig**.

PFI interj. **1.** (Pronunțat cu „i” prelungit) Exclamație (redând fluieratul omului) care exprimă: **a)** durere fizică; **b)** dezaprobare, nemulțumire; mirare. **2.** (În forma *pfii*; pronunțat cu „u” prelungit) Cuvânt care redă fluieratul sau șuieratul unui om, al unei mașini etc. [Var.: **pfii** interj.] — Onomatopee.

PFIU interj. v. **phi**.

PFL s.n. Material lemnos sub formă de plăci aglomerate. [Pr.: *pefele*] — Din inițialele **p**[lacă] + **f**[ibro] + **l**[emnoasă].

PFU interj. Exclamație care exprimă un sentiment de neplăcere, de apăsare, o senzație de greutate; uf. — Onomatopee.

PFUI interj. (Reg.) Cuvânt care sugerează acțiunea de a scuipa și care exprimă dispreț, dezgust sau mirare în fața unui lucru sau a unui fapt neașteptat, nepotrivit, nelalocul său. — Din germ. **pfui**.

PFUND, pfunzi, s.m. **1.** (Înv. și pop.) Unitate de măsură a greutatei, egală cu circa 0,5 kg sau (reg.) cu 0,25 kg; livră. **2.** Veche unitate monetară germană. [Pl. și: (n.) *pfunduri*. — Var.: **fund, funt**, (reg.) **punt** s.m.] — Din germ. **Pfund**.

PHI interj. (Fam.; adesea pronunțat cu „i” prelungit) Exclamație care exprimă: **a)** bucurie, mulțumire, încântare; **b)** mirare, surpriză; dezaprobare; **c)** repulsie, dezgust. [Var.: **phiu, pi** interj.] — Onomatopee.

PHIU interj. v. **phi**.

PHOENIX, phoenicși, s.m. (În mitol. greacă; în sintagma *Pasărea Phoenix*) Pasăre alegorică, oraculară, care, simțindu-și sfârșitul aproape, se arunca în foc și renaștea din propria cenușă. [Pr.: *fénix*. — Var.: **fénix** s.m.] — Din lat. **phoenix**, fr. **fénix**.

PI¹ interj. (De obicei repetat) Exclamație cu care se cheamă puii, găinile sau rațele (la mâncare). — Onomatopee.

PI² interj. v. **phi**.

PI³ s.m. invar. Simbol matematic (*p*) reprezentând raportul dintre perimetrul unui cerc și diametrul aceluiași cerc, egal cu circa 3,14. — Din ngr., fr. **pi**.

PI⁴, pi, pi, s.m. Numele celei de-a șaisprezecea litere din alfabetul grec (*p*), corespunzătoare literei românești *p*; sunet notat cu această literă. — Din ngr. **pi**, fr. **pi**.

PIA MÁTER s.f. Membrană vasculară fină care aderă la suprafața creierului și a măduvei spinării, constituind cel mai profund dintre învelișurile creierului. [Pr.: *pi-a*] — Din lat. **pia mater**.

PIÁN, piâne, s.n. **1.** Instrument muzical format dintr-o cutie mare de rezonanță așezată pe trei picioare și dintr-o serie de coarde metalice, care vibrează când sunt lovite de niște ciocănele acționate prin apăsarea unor clape; clavier, pianoforte. ⇨ *Pian automat* (sau *electric*) = pian acționat de un mecanism (alimentat la curentul electric), care execută automat anumite melodii înregistrate în prealabil pe niște suluri speciale de hârtie introduse în aparat. *Pian cu manivelă* = pian automat care funcționează prin învârtirea unei manivele. **2.** Artă de a interpreta o compoziție muzicală la un pian (**1**). [Var.: (rar) **piáno** s.n.] — Din germ. **Piano**, fr. **piano**, it. **piano**[forte].

PIANINĂ, pianine, s.f. Pian (**1**) de proporții și de sonoritate reduse, care are cutia de rezonanță în formă de paralelipiped și coardele dispuse vertical. — Din germ. **Pianino**.

PIANÍSSIMO adv. (Indică modul de executare a unei bucăți muzicale) Cu cea mai slabă intensitate; foarte încet. — Cuv. it.

PIANÍST, -Ă, pianisti, -ste, s.m. și f. Persoană care cântă (cu pricepere și cu măiestrie) la pian, care are profesia de a cânta la pian. — Din fr. **pianiste**.

PIANÍSTIC, -Ă, pianistici, -ce, adj. Care ține de pian (**1**), privitor la pian; propriu, caracteristic pianului sau artei interpretative la pian; ca la pian. — Din fr. **pianistique**.

PIÁNÓ¹ adv. (Indică modul de executare a unei bucăți muzicale) Cu intensitate scăzută; încet. — Cuv. it.

PIÁNÓ² s.n. v. **pian**.

PIANOFÓRTE, pianoforte, s.n., adv. **1.** S.n. (Înv.) Pian (**1**). **2.** Adv. (În forma *piano-forte*; indică modul de executare a unei lucrări muzicale) În mod brusc de la piano la forte. — Din it. **pianoforte**.

PIANÓLĂ, pianole, s.f. Pianină acționată de un mecanism, care execută automat anumite melodii înregistrate în prealabil pe suluri speciale de hârtie introduse în aparat. — Din it. **pianola**.

PIARÍST, piariști, s.m. Membru al unei congregații clericale catolice care se dedica învățământului gratuit. [Pr.: *pi-a*] — Din germ. **Piarist**, fr. **piariste**.

PIĂSTRU, *piastri*, s.m. 1. Monedă (turcească) de argint, a cărei valoare a variat în decursul timpului și care a circulat și în Țările Române. 2. Monedă divizionară în Siria și Sudan. [Pr.: *pi-as-*] — Din germ. **Piaster**, fr. **piastre**.

PIĂTRĂ, *pietre*, s.f. I. 1. (La sg.) Nume generic pentru orice rocă solidă, dură și casantă răspândită la suprafața sau în interiorul pământului; (și la pl.) fragment de dimensiuni și de forme diferite dintr-o astfel de rocă; *p. ext.* material fabricat pe cale artificială pentru a înlocui, cu diverse utilizări, roca naturală. ◇ Loc. adj. *De piatră = a)* neclintit; încremenit; **b)** greu; **c)** nesimțitor, insensibil; *p. ext. rău.* ◇ Expr. *A scoate (sau a aduce etc. ceva) (și) din piatră (seacă) = a face, a realiza, a obține etc. (ceva) cu orice preț, depunând toate eforturile, trecând peste toate greutățile. A pune cea dintâi piatră = a începe, a iniția o acțiune, o lucrare etc. Piatră în (sau din) casă = fată nemăritată (considerată de unii ca o povară pentru familie). A sta piatră pe capul cuiva = a constitui o greutate, o povară pentru cineva. A călca în piatră seacă = a se obosi zadarnic, a nu-i merge bine în ceea ce face, a avea ghinion. A-și pune carul în pietre = a lua o hotărâre la care nu mai renunță, a rămâne ferm în hotărârea luată; *p. ext.* a se încăpățâna. Fuge de scapără pietrele = fuge foarte repede. E ger de crapă pietrele = este ger foarte mare. (A fi) tare (sau sănătos) ca piatra (sau de piatră) = (a fi) foarte sănătos și rezistent. A avea (sau a i se pune, a-i sta cuiva ca) o piatră pe inimă = a avea un mare necaz, a simți o mare neliniște. A (i se) lua sau a (i se) ridica (cuiva) o piatră de pe inimă (sau de pe suflet, de pe cuget) = a (se) elibera de o (mare) grijă, de o (mare) teamă; a găsi o soluție care să pună capăt unei situații dificile. A nu (mai) rămâne (sau a fi, a sta) ori a nu se (mai) ține etc. (nici) piatră de piatră (din ceva) = a nu se (mai) alege nimic (din ceva); a se distruge complet. A nu mai lăsa (nici) piatră de piatră = a distruge, a nimici; a face praf și pulbere. A numără pietrele = a umbra haimana. A arunca (cu) piatra sau (cu) pietre (în cineva) = a acuza, a învinui, a defăima (pe cineva). ◆ (La pl.) Numele unor jocuri de copii care se joacă cu pietricele. 2. (În sintagma) *Epoca de piatră* = cea mai veche și cea mai îndelungată perioadă din istoria omenirii, care a durat circa un milion de ani și în care principala materie primă pentru confecționarea uneltelor, a ustensilelor și a armelor a fost piatra (I 1). 3. (Urmă de determinare care arată felul, utilizarea sau modul de prelucrare) Bucată de piatră (I 1) prelucrată; obiect făcut dintr-o astfel de bucată. *Piatră de moară.* ◇ *Piatră litografică* = piatră de calcar cu structura foarte fină și densă, folosită la confecționarea formelor de tipar litografice. *Piatră de talie* = piatră cu forme geometrice regulate, cu toate fețele bine tăiate și cu muchii perfect drepte, care servește la executarea sau la câștigarea unei zidării. *Piatră de încercare = a)* rocă silicioasă foarte dură folosită în trecut la verificarea purității aurului și a argintului; **b)** fig. mijloc de verificare a capacității, a sentimentelor, a valorii cuiva; dovadă, indiciu, mărturie. *Piatră de temelie (sau fundamentală) = a)* piatră care intră în construcția fundației unei clădiri și care adesea este pusă cu prilejul solemnității care marchează începutul construcției; **b)** fig. principiu sau element de bază, esențial. *Piatră unghiulară = a)* piatră așezată în colțul fundației unei clădiri; **b)** fig. element de bază, fundamental. *Piatră de ascuțit* = bucată de gresie tăiată special pentru a folosi la ascuțirea unor obiecte tăioase; cute. *Piatră prețioasă (sau scumpă, nestemată) =* mineral cristalizat cu aspect frumos, în culori variate, cu duritate foarte mare, de valoare deosebită, care se găsește rar în natură și se folosește de obicei la confecționarea bijuteriilor. *Piatră semiprețioasă* = mineral cristalizat cu aspect frumos, în culori variate, cu duritate mare, relativ puțin răspândit în natură și folosit de obicei la confecționarea bijuteriilor de mai mică valoare. ◇ (Bot.: în compusul) *Piatră-linte* = plantă erbacee din familia leguminoaselor, cu flori de culoare albă sau albă-gălbui, care crește prin pădurile din zona alpină (*Astragalus australis*). 4. Piesă folosită la unele jocuri de societate, confecționată din piatră (I 1) sau, *p. ext.* din os, din lemn etc. 5. (Pop.) Meteorit. 6. (Reg.) Greutate (de cântar sau de balanță). 7. Precipitație formată din particule de gheață, care cade atunci când în interiorul norilor de furtună există curenți ascendenți puternici; *p. restr.* fiecare dintre particulele de gheață care formează această precipitație; grindină. II. P. anal. 1. Crustă de săruri minerale care se depune, cu vremea, pe pereții unui vas în care se fierbe apă sau în care se păstrează lichide. 2. Substanță calcaroasă, gălbuiă sau negricioasă, care se formează uneori pe suprafața dinților neîngrijiți; tartru. 3. (Med.: de obicei cu determinări care arată organul în care se formează) Calcul; *p. ext.* litiază. 4. Compuse: (pop.) *piatră-acră* = alauin (de aluminiu și de potasiu); *piatră-vântată* = sulfat de cupru hidratat; *piatră-iadului* = azotat de argint; *piatră-de-var* = carbonat de calciu; *piatră-pucioasă* = sulf (în formă de bucăți). 5. (Min.: în compusul) *Piatria-lunii* = varietate de feldspat cu reflexe albastri folosită ca piatră semiprețioasă. — Lat. **petra**.*

PIĂȚĂ, *piețe*, s.f. 1. Loc special amenajat unde se face comerț cu mărfuri cu amănuntul, mai ales cu produse agroalimentare. ◇ (leșit din uz) *Trăsură (sau mașină) de piață* = trăsură (sau mașină) care transportă, contra cost,

persoane, bagaje etc. ◇ Expr. *A face piața* = a cumpăra alimentele necesare pentru hrana zilnică. (Fam.) *A se certa ca la piață* = a se certa violent și folosind cuvinte grosolane. 2. Loc întins și deschis dintr-o localitate, unde se întâlnesc sau se întreținau mai multe străzi, adesea amenajat cu spații verzi, statui etc. II. (Ec. pol.) 1. Totalitatea relațiilor generate de actele de vânzare-cumpărare. 2. Categorie economică a producției de mărfuri în care își găsește expresia ansamblul actelor de vânzare-cumpărare privite în unitate organică cu relațiile pe care le generează și în conexiune cu spațiul în care se desfășoară. ◇ *Piață internă* = totalitatea relațiilor de vânzare-cumpărare care au loc în interiorul unei țări. *Piață mondială* = ansamblul relațiilor care se stabilesc între țările participante la circuitul economic mondial. *Economie de piață* = formă modernă de organizare și funcționare a economiei în care prețul și volumul producției depind în principiu de confruntarea dintre cerere și ofertă. — Din it. **piazza**.

PIAȚETĂ, *piețete*, s.f. Piață (I 2) mică. — Din it. **piazzetta**.

PIĂZĂ, *pieze*, s.f. 1. (În mitologia românească) Dualitate fastă și nefastă. ◇ *Piază rea* = duh rău al nenorocului întrupat într-o ființă sau într-un obiect. *Piază bună* = geniu bun al omului, încorporat în șarpele casei, în câinele pripășit etc. ◆ (Reg.; la pl.) Dispoziție, chef; toane. 2. (Înv. și reg.) Pantă, povârniș. ◇ Loc. adv. *În piez(i)* = oblic, pieziș. [Var.: (înv. și reg.) **piez** s.m.] — Et. nec.

PIC¹, (I) interj., (II 1) *picuri*, s.n. I. Interj. (Adesea repetat) 1. Cuvânt care imită sunetul produs de căderea în picături a unui lichid pe un obiect tare. 2. (Rar) Cuvânt care imită zgomotul produs de ciocul păsărilor când ciugulesc. II. S.n. 1. Picătură (1), strop. 2. Cantitate, măsură, durată etc. (foarte) mică din ceva; strop, fir, fărâmă. ◇ Loc. adv. (*Câte un pic = a)* puțin; **b)** (în construcții negative) deloc. *Nici pic = deloc, câtșu de puțin. Pic cu pic = puțin câte puțin, încetul cu încetul.* ◇ Loc. adv. și adj. *Fără (un sau niciun) pic de... =* (care e) lipsit (cu totul) de... — Onomatopee.

PIC², *picuri*, s.n. Ciocan de abataj. — Din germ. **Pick**(hammer).

PIC³ s.n. Produs chimic folosit pentru scoaterea petelor de cerneală (albastră). — Din **picătură** (derivat regresiv).

PICĂ¹, *pic*, vb. I. 1. Intrans. (Înv. și pop.) A cădea de la o oarecare înălțime. ◇ Expr. (Fam.) *A pica (sau a fi picat) (ca) din cer (sau din lună, din nori, din stele) = a)* a veni pe neașteptate; **b)** a fi dezorientat, a nu ști ce să faci. *A pica cerul pe cineva = a)* a se simți foarte rușinat; **b)** a rămâne uimit, a fi surprins de ceva. ◆ A se desprinde, a se desface dintr-un tot, dintr-un ansamblu (căzând, pierzându-se etc.). ◆ (Fam.; despre îmbrăcăminte) A nu se mai ține (pe corp) (din cauza dimensiunilor exagerate); *p. ext.* a fi numai zdrențe. ◆ (Despre ființe) A-și pierde poziția verticală (căzând la pământ); a se prăbuși, a se răsturna, a se prăvăli. ◇ Expr. *A pica de somn (sau de oboseală) = a fi foarte obosit. A pica în genuchi (înaintea cuiva) = a cădea în genuchi (pentru a ruga, a implora, a solicita etc.). Frumos (sau frumusețel) de pică = foarte frumos, neînchipuit de frumos. ◆ (Despre clădiri) A se dărâma, a se surpa, a se năru. ◆ Fig. A muri (în luptă). ◆ Fig. (Fam.) A nu reuși la un examen, la un concurs etc. ◇ Tranz. *Profesorul l-a picat la examen.* 2. Tranz. (Înv. și pop.) A face să cadă în picături (un lichid, o materie topită). ◇ Expr. *Să-l (sau să mă, să ne etc.) pică cu ceară (sau cu lumânarea) =* orice ai face, pentru nimic în lume, cu niciun preț, nicidecum. ◇ Intrans. A cădea în picături; *spec.* (impers.) (sens curent) a ploua ușor, cu stropi rari. ◇ Refl., intrans. și tranz. A (se) păta, a (se) murdări cu ceva. 3. Intrans. (Fam.) A intra în posesia unui lucru, a dobândi ceva în mod întâmplător; a câștiga ceva (în mod ocazional sau ilicit). ◇ Expr. *A pica în mâna (sau în palma, în mâinile) cuiva = a ajunge în putere, la discreția cuiva.* 4. Intrans. (Fam.) A sosi pe neașteptate; a se ivi, a apărea. 5. Intrans. (Înv. și pop.) A cădea în..., a da în..., a fi cuprins de... ◆ (Pop.; despre zile, evenimente etc.) A se nimeri la o anumită dată; a cădea, a fi. 6. Tranz. (Pop.) A lovi, a atinge pe cineva (țintindu-l cu ceva). — Din **pic¹**.*

PICĂ², pers. 3 *pichează*, vb. I. Intrans. (Despre avioane) A coborî în picaj. — Din fr. **picage**.

PICADOR, *picadori*, s.m. Persoană care participă la luptele cu tauri, stând călare în arenă, înarmat cu o lance, și împingând taurul spre toreador sau matador ori intervenind când viața acestora este în primejdie. — Din fr. **picador**.

PICĂJ, *picaje*, s.n. Coborâre a unui avion pe o traiectorie (aproape) verticală. — Din fr. **picage**.

PICĂMĂR s.n. v. **pickhammer**.

PICANT, *-Ă, picanți, -te*, adj. 1. (Despre mâncăruri, băuturi sau despre gustul lor) Condimentat (de obicei iute, usturător etc.). 2. Fig. (Despre glume, anecdotă etc.) (Ușor) indecent, obscen, piperat. 3. Fig. (Despre persoane și despre înfățișarea lor) Nostim, atrăgător, seducător. — Din fr. **picant**.

PICANTERIE, *picanterii*, s.f. Calitatea de a fi picant. ◆ (Concr.; de obicei la pl.) Mâncare picantă (1), aliment picant. ◆ Fig. (Concr.; de obicei la pl.)

Glumă, anecdotă, vorbă (ușor) indecentă; aluzie (ușor) indecentă la adresa cuiva. — Din germ. **Pikanterie**.

PICĂRE s.f. Acțiunea de a (*se*) *pica*¹ și rezultatul ei. — V. *pica*¹.

PICARÉSC, -ÉSCĂ, picarești, adj. (Despre anumite opere literare) Care, prin intermediul personajului tip *picaro* (cerșetori, vagabonzi, aventurieri etc.), investighează, cu accente satirice, cele mai diverse medii sociale, moravuri etc., reliefând amănuntul pitoresc, într-un limbaj cu elemente argotice și familiare. — Din fr. **picaresque**.

PICARO, picaro, s.m. Personaj aventurier, intrigant, șmecher din literatura spaniolă din sec. XVI-XVII. — Din sp. **picaro**.

PICĂT¹ s.n. Faptul de a *pica*¹. — V. *pica*¹.

PICĂT², -Ă, *picăți*, -te, adj. 1. (În expr.) *Picat din cer* (sau *din soare*) = foarte frumos. 2. (Înv. și pop.) Pătat, murdărit (cu ceva care a picat). — V. *pica*¹.

PICĂ¹ s.f. (Pop.) Ură ascunsă, nemărturisită, dușmănie (împotriva cuiva); ciudă, necaz, ranchiună. — Cf. germ. **Pike**.

PICĂ², *pici*, s.f. Unul dintre cele patru semne distinctive de pe cărțile de joc, de culoare neagră, în formă de inimă sau de frunză cu vârful în sus și cu o codiță în partea de jos; *p. ext.* carte de joc cu acest semn. — Din germ. **Pik**, fr. **pique**.

PICĂTOARE, picătoare, s.f. (Înv. și reg.) Pipetă. — **Pica**¹ + suf. -*ătoare*.

PICĂTÖR s.n. Tub de sticlă cu un capăt îngust și cu celălalt prevăzut cu un tub de cauciuc, care servește la administrarea unei soluții (medicamentoase) în picături. — **Pica**¹ + suf. -*ător*.

PICĂTÜRĂ, picături, s.f. 1. Părticică sferică desprinsă dintr-o masă de lichid, formată prin condensarea unui gaz etc.; *pica*¹, strop; *p. ext.* cantitate mică dintr-un lichid. ♦ Loc. adv. *Printre picături* = din când în când, câteodată; *p. ext.* în timpul liber, pe apucate. *Picătură cu picătură* = puțin câte puțin, încetul cu încetul; până la epuizare. ♦ Expr. *A semăna* (cu cineva) *ca două picături (de apă)* = a avea exact aceeași înfățișare cu altă persoană, a fi leit. *Până la ultima picătură de sânge* = până la moarte, până la ultima suflare. ♦ P. gener. Cantitate neînsemnată din ceva; fărâșmă. 2. (La pl.) Substanță medicamentoasă lichidă care se administrează bolnavului sub formă de picături (1). — **Pica**¹ + suf. -*ătură*.

PICĂTURICĂ, picăturale, s.f. (Fam.) Diminutiv al lui *picătură*. ♦ Pată mică. — *Picătură* + suf. -*ică*.

PICĂȚEA, -ICĂ, picățele, s.f. 1. (La pl.) Desen format din puncte sau din suprafețe geometrice de dimensiuni mici, repetate simetric pe o țesătură de altă culoare; (și la sg.) fiecare dintre aceste elemente ale desenului. ♦ Expr. (Fam. sau glumeț) (*Nostim și*) *cu picățele* = (despre oameni) plini de haz; atrăgător, picanț. 2. (Pop.) Picătură (1) mică dintr-un lichid, dintr-o materie topită (și nesolidificată) etc. — **Picat**² + suf. -*ea, -ică*.

PICHÉRI¹, *picheri*, s.m. Persoană care răspunde de buna întreținere a unei porțiuni de cale ferată sau de șosea. — Din fr. **piqueur**.

PICHÉRI², *pichere*, s.n. Piesă la războiul de țesut mecanic așezată la capetele suveicii, care servește la amortizarea mișcării suveicii. — Din germ. **Picker**.

PICHERE, picheri, s.f. (Ornit.; reg.) Bibilică. [Var.: **pichire** s.f.] — Din **pichiri** (derivat regresiv).

PICHERÓI, picheroi, s.m. (Ornit.; reg.) Bărbătușul bibilicii. — **Pichere** + suf. -*oi*.

PICHÉT¹ s.n. Numele unui joc de cărți care se joacă (în două persoane) cu treizeci și două de cărți. — Din fr. **piquet**.

PICHÉT² s.n. Țesătură deasă de bumbac, de mătase sau din fibre sintetice, făcută cu două urzeli diferite, dintre care cea de la suprafață formează un desen (geometric) în relief. — Din fr. **piqué**.

PICHÉT³, (I) *pichete*, s.n., (II) *picheți*, s.m. I. S.n. 1. Subunitate însărcinată cu asigurarea securității trupelor aflate în marș sau în staționare. 2. (Adesea urmat de determinarea „de grăniceri”) Subunitate însărcinată în trecut cu paza unui sector al frontierei. ♦ Clădire în care își avea sediul această subunitate. 3. Corp organizat (de militari sau de civili) însărcinat cu apărarea sau cu paza unui obiectiv important, cu stingerea incendiilor într-o întreprindere etc. ♦ (În sintagma) *Pichet de grevă* = grup de greviști care stau la poarta întreprinderii lor pentru a preveni pe cei din afară despre declanșarea grevei și pentru a împiedica pătrunderea în întreprindere a spărgătorilor de grevă. II. S.m. Țăruș de lemn sau de metal care se înființează în pământ pentru a marca un punct al unei alinieri sau al unui traseu, locul unde urmează să fie plantat un puiet de arbore etc. — Din fr. **piquet**, germ. **Pikett**, rus. **piket**.

PICHETĂ, pichetez, vb. I. Tranz. I. A forma un pichet de grevă la poarta unei întreprinderi. II. A marca punctele unei alinieri, ale unei măsurători etc. prin pichet³ (II) înfipti în pământ. ♦ A bate pichet³ (II) în pământ (pentru a marca ceva). — Din fr. **piquetier**.

PICHETAJ, pichetaje, s.n. Ansamblul pichetilor³ (II) care marchează un traseu, o aliniere, un drum etc. — Din fr. **piquetage**.

PICHETĂRE, pichetări, s.f. Acțiunea de a *picheta*. — V. *picheta*.

PICHIRI interj. (Reg.; adesea repetat) Cuvânt care imită strigătul bibilicii. — Onomatopee.

PICI, pici, s.m. Băiat (foarte) tânăr; copil de sex masculin; puști. — Din tc. **pic**.

PICIOCĂ s.f. v. **picioică**.

PICIOCĂ, picioici, s.f. (Bot.; reg.) Cartof. [Var.: **picioacă** s.f.] — Din magh. **piyóká**.

PICIOR, picioare, s.n. 1. Fiecare dintre cele două membre inferioare ale corpului omenesc, de la sold până la vârful degetelor, și fiecare dintre membrele celorlalte viețuitoare, care servesc la susținerea corpului și la deplasarea în spațiu. ♦ Loc. adj. *Bun (sau iute) de picior* (sau *de picioare*) = iute, sprinten. ♦ Loc. adv. *În (sau pe) picioare* sau (fam.) *d(e)-a-n picioarele* = în poziție verticală; sus. *În vârful picioarelor* = cu corpul sprijinit numai pe vârful degetelor de la picioare; *p. ext.* fără a face zgomot, tiptil. *Cu piciorul* (sau *picioarele*) = fără mijloc de locomotie, pe jos. *Din cap până în picioare* = de sus și până jos, în întregime; cu desăvârșire. *Pe picior greșit* = (la unele jocuri sportive) nepregătit pentru a para acțiunea adversarului sau, *p. gener.*, pentru a răspunde unei provocări. ♦ Expr. *Unde-ți stau picioarele îți va sta și capul* = vei plăti cu viața (dacă nu vei face un anumit lucru). *A sări drept (sau ars) în picioare* = a se ridica repede, brusc. *A se pune* (sau *a fi*) *pe (sau în) picioare = a)* a se însănoși după o boală (lungă); **b)** a se refăce din punct de vedere material. *A vedea* (pe cineva) *pe (sau în) picioare = a* vedea pe cineva sănătos. (Glumeț sau ir.) *Are numai (atâția...) ani pe un picior = are o* vârstă mai mare decât cea pe care o mărturisește. *A pune piciorul* (undeva) = a călca, a păși. *p. ext.*, a pătrunde, a se instala undeva; a frecventa pe cineva. *A pune pe picioare = a)* a iniția, a organiza ceva, a face să meargă, să funcționeze; **b)** a îngriji un bolnav și a-l însănoși. *A scula* (sau *a pune* etc.) *în picioare = a* mobiliza în vederea unei acțiuni. *A se topi* (sau *a se usca, a pieri, a se pierde*) *pe (sau din, de) pe* *picioare* ori *d(e)-a-n picioarele = a* slăbi, a se prăpădi cu încetul. *A boli* (sau *a duce boala*) *pe picioare = a* fi bolnav (ușor), fără a zăcea la pat. *(A fi) cu un picior în groapă* (și *cu unul afară*) = (a fi) foarte bătrân, prăpădit, bolnav; (a fi) aproape de moarte. *A vedea pe cineva cu picioarele înainte = a* vedea pe cineva mort. *A sta* (sau *a fi*) *în picioarele cuiva = a* împiedica, a încurca, a deranja pe cineva; a fi inoportun. *A sta* (sau *a rămâne, a fi*) *în picioare = a)* a exista sau a continua să existe; **b)** (despre teorii, planuri, ipoteze etc.) a corespunde cu realitatea, a fi înțemeiat; **c)** a sta, a rămâne intact sau în poziție verticală. *E tată-său* (sau *mamă-sa* etc.) *în picioare = seamănă* întocmai, e leit cu tatăl său (sau cu mama sa etc.). *A sări într-un picior = a* se bucura mult. *Cât te-ai întoarce* (sau *învârti*) *într-un picior = repede* de tot, într-o clipă. (Fam.) *A o lua* (sau *a o apuca*) *la picior* sau *a-și lua picioarele pe umeri* (sau *la spinare*) = a începe să fugă (repede), a o lua la goană; a încerca să se facă nevăzut prin fugă. *A nu-i* (mai) *sta* (cuiva) *picioarele* sau (reg.) *a nu-și mai strânge picioarele = a* nu (mai) sta potolit, liniștit, a alerga de culo-colo; a umbla mult. *A-și bate* (sau *a-și rupe*) *picioarele = a* umbla mult, a obosi de prea multă alergătură. (Pop.) *A prinde* (undeva) *picior = a* se așeza, a se stabili undeva. *A cădea* (sau *a se arunca*) *la picioarele* *cuiva* sau *a săruta picioarele* *cuiva = a* se ruga (umil) de cineva; a se umili înaintea cuiva. *A călca* (pe cineva) *pe picior = a)* a preveni pe cineva (călcându-l pe încălțăminte) să nu facă sau să nu spună ceva; **b)** a face sau a spune (cuiva) ceva supărător. (Pop. și fam.) *A vorbi* (sau *a scrie* etc.) *cu picioarele = a* vorbi (sau a scrie etc.) greșit (logic sau gramatical) ori fără talent; *p. ext.* a scrie urât, a mângâli. *Fără cap și fără picioare = fără* logică, lipsit de sens. (Fam.) *A face* (sau *a căpăta*) *picioare =* (despre obiecte) a dispărea. (*A sta sau a șede*a etc.) *picior peste picior =* (a șede a într-o poziție comodă) cu o parte a unui picior ridicată și așezată peste celălalt picior. *Cu coada între picioare =* rușinat, umilit. *A (se) lua peste picior = a* (se) ironiza, a-și bate joc. *A călca* (pe cineva sau ceva) *în picioare = a* distruge, a nimici; a disprețui, a desconsidera. *A pune* (sau *a așterne, a închina* etc. *ceva*) *la picioarele* *cuiva = a* închina, a oferi cuiva (ceva) în semn de supunere, de prețuire, de omagiu. *A-i pune* (cuiva) *capul sub picior = a* omorî pe cineva. *A bate din picior = a* încerca să-și impună voința; a se răsti, a comanda. *A (-i) pune* (cuiva) *piciorul în prag = a* lua o atitudine hotărâtă, a se opune energic. *A da din mâini și din picioare = a* face tot posibilul pentru a duce o acțiune la bun sfârșit, pentru a scăpa dintr-o încurcătură etc. (Fam.) *A sta cu picioarele în apă rece = a* se gândi profund și îndelung la ceva. *A fi* (sau *a se afla* etc.) *pe picior de pace* (sau *de război*) = a fi (sau a se afla etc.) în stare de pace (sau de război). *A fi pe picior de egalitate* (sau *pe același picior*) *cu cineva = a* se bucura de aceleași drepturi, a avea aceeași situație cu altcineva. *A da cu piciorul = a* respinge sau a lăsa să-i scape un prilej favorabil. *A trăi pe picior mare = a* duce o viață de belșug, a cheltui mult.

Parcă l-a apucat (sau l-a prins) pe Dumnezeu de (un) picior, se spune despre cineva care trăiește o bucurie mare și neașteptată. *A fi (sau a sta) pe picior de ducă (sau de plecare)* = a fi gata de plecare. *A lega (pe cineva) de mâini și de picioare* = a imobiliza (pe cineva); a nu lăsa (cuiva) posibilitatea să acționeze. *A(-și) tăia craca (sau creanga) de sub picioare* = a pierde sau a face să piardă un avantaj, a(-și) periclita situația. *A cădea de pe (sau din) picioare sau a nu se (mai) putea ține, a nu (mai) putea sta pe picioare, a nu-l (mai) ține etc. picioarele*, se spune despre un om care și-a pierdut echilibrul, puterile sau care este extrem de obosit. *A i se tăia (sau a i se înmuia) cuiva (mâinile și) picioarele* = a avea o senzație de slăbiciune fizică; a nu se putea stăpâni (de emoție, de durere etc.). *(Nici) picior de... = nimeni, (nici) urmă de..., (nici) țipenie. Negustorie (sau comerț, afaceri etc.) pe picior* = negustorie (sau comerț, afaceri etc.) făcute întâmplător, ocazional, fără sediu sau firmă înscrisă. ⇨ Compuse: (Bot.) *piciorul-caprei* = plantă erbacee de pădure, cu frunze palmate cu trei diviziuni și cu flori albe sau roșietice (*Aegopodium podagraria*); *piciorul-cocoșului* = nume dat unor plante erbacee cu frunze lobate și cu flori galbene (*Ranunculus*). ◆ **Picior (1)** de animal sau de pasăre fript sau fiert (pentru a fi mâncat). **2.** Proteza unui picior (1). **3.** P. anal. Nume dat unor părți de obiecte, de construcții sau unor obiecte, instrumente etc. care seamănă cu piciorul (1) și servesc ca suport, ca element de susținere, de fixare etc. ◆ Partea de jos, apropiată de pământ, a tulpinii unei plante; *p. ext. rădăcină*. **4.** P. anal. Element al unei construcții care servește la susținerea și la legarea ei de teren; partea de jos, masivă, a unei construcții, a unui zid etc. ◆ *Picior de siguranță* = parte din masivul unui zăcământ lăsată neexploată în scopul protecției unor lucrări sau a unor construcții de la suprafață. **5.** P. anal. Partea de jos a unui munte, a unui deal etc.; zonă mai largă de la baza unei forme de relief. **6.** (Reg.) Regulator (la plug). ◆ Coada coasei. **7.** (Mat.; în sintagma *Piciorul perpendicular*) = intersecția unei drepte cu planul sau cu dreapta pe care cade perpendicular. **8.** Veche unitate de măsură, având lungimea de aproximativ o treime dintr-un metru, folosită și astăzi în unele țări. **9.** Unitate ritmică a unui vers, compusă dintr-un număr fix de silabe lungi și scurte sau accentuate și neaccentuate. — Lat. **petiolus**.

PICIORÓNG, *picioroanțe*, s.n. **1.** (La pl.) Catalige. **2.** Pasăre din ordinul caradriiformelor, de mărimea unui sitar, cu picioarele lungi și roșii (*Himantopus himantopus*). **3.** (La pl.) Nume generic dat păsărilor cu picioare foarte lungi. **4.** (Depr., fam. sau glumeț) Picior (1) foarte lung. — Din **picior**.

PICIORUȘ, *piciorușe*, s.n. **1.** Diminutiv al lui **picior (1)**; picioruț. **2.** Punct de lucrătură la o împletitură cu croșeta. **3.** Organ al mașinii de cusut care asigură presarea și deplasarea materialului în timpul coaserii lui. — **Picior** + suf. *-uș*.

PICIORUȚ, *picioruțe*, s.n. Picioruș (1). — **Picior** + suf. *-uț*.

PICKER, *pickere*, s.n. Mașină agricolă de recoltat știuleții de porumb. — Din engl. **picker**.

PICKHAMMER, *pickhammer*, s.n. Ciocan de abataj; pic²; [Scris și: *pickamăr*. — Pr.: *pickamăr*. — Var.: **picámăr** s.n.] — Din germ. **Pickhammer**.

PICK-UP, *pick-upuri*, s.n. Aparat pentru redarea prin mijloace electroacustice a sunetelor înregistrate pe un disc; *p. restr.* doză de redare. [Pr.: *picap*] — Din engl. **pickup**.

PICLĂJ, *piclaje*, s.n. Operație de tratare a pieilor cu o soluție acidă (și cu clorură de sodiu) înainte de tăbăcire; piclare. — Din fr. **picklage**.

PICLĂRE, *piclări*, s.f. Piclaj. — Cf. **piclaj**.

PICNÍ, *picnesc*, vb. IV. Tranz. (Pop. și fam.) A atinge, a nimeri pe cineva cu o lovitură bine ținută. ◆ Fig. (Despre boli, dureri, necazuri etc.) A veni (și a atinge, a doborî pe cineva) pe neașteptate. — Formație onomatopeică.

PÍCNIC, *picnicuri*, s.n. Masă (și petrecere) comună (în aer liber), de obicei cu contribuția fiecărui participant. [Acc. și: *picnic*] — Din fr. **picnique**.

PICNÍRE, *picniri*, s.f. (Rar) Acțiunea de a *picni*. — V. **picni**.

PICNOMETRIE, *picnometriei*, s.f. (Fiz.) Tehnică de măsurare a densităților. — Din fr. **pycnométrie**.

PICNOMÉTRU, *picnomètre*, s.n. Instrument (în formă de recipient) folosit pentru măsurarea densității corpurilor lichide sau solide prin cântărire. — Din fr. **pycnomètre**.

PICOFARÁD, *picofarazi*, s.m. (Fiz.) Unitate (derivată) de măsură a capacității electrice, egală cu a 10⁻¹² parte dintr-un farad. — Din fr. **picofarad**.

PÍCOL s.m. v. **picolo**.

PÍCOLIȚĂ, *picolițe*, s.f. Fată (sau femeie) care servește într-un restaurant ca ajutoare a chelnerului. — **Picol** + suf. *-iță*.

PÍCOLO, *picoli*, s.m. Băiat care servește într-un restaurant ca ajutor al chelnerului. [Var.: **picol** s.m.] — Din it. **piccolo**.

PÍCÓN, *picioane*, s.n. Parte a ciocanului de abataj constituită dintr-o bară cilindrică de oțel cu vârful ascuțit sau lat, care servește la ruperea sau la dislocarea rocilor șpi²; *p. gener.* ciocan de abataj. — Din it. **piccone**.

PÍCOSECUNDA, *picosecunde*, s.f. (Fiz.) A 10⁻¹² parte dintr-o secundă. — Din fr. **picoseconde**.

PÍCÓT, *picoti*, s.m. **1.** (Min.) Bucată de lemn tare, ascuțită la un capăt, folosită la săparea galeriilor. **2.** (În forma *picou*, n.) Bordură de dantelă cu colțuri. ◆ Bulină (3). — Din fr. **picot**.

PÍCOTĂ vb. I v. **picoti**.

PÍCOTĂJ, *picotaje*, s.n. (Min.) Consolidarea rocilor din galerii cu ajutorul picotișorilor. — Din fr. **picotage**.

PÍCOTEÁLĂ, *picoteli*, s.f. Faptul de a *picoti*; starea celui care picotește; moțăială, somnolență. — **Picoti** + suf. *-eală*.

PÍCOTÍ, *picotesc*, vb. IV. Intrans. A ațipi (cu intermitențe) șezând sau stând în picioare; a dormita, a moțăi. [Var.: **picotă** vb. I] — **Pica**¹ + suf. *-oti*.

PÍCOTÍRE s.f. Faptul de a *picoti*. — V. **picoti**.

PÍCRÁTÍ, *picrați*, s.m. Compus obținut prin înlocuirea cu metal a hidrogenului din gruparea hidroxil a acidului picric. — Din fr. **picrate**.

PÍCRIC adj. (În sintagma *Acid picric* = acid coroziv și toxic, sub formă de cristale galbene, fără miros și cu gust amar, folosit ca exploziv, la prepararea unor substanțe colorante etc. — Din fr. **picrique**.

PÍCRÍT s.m. Rocă magmatică de origine vulcanică, de culoare verde închis sau neagră. — Din fr. **picrite**, germ. **Pikrit**.

PÍCROMIGDÁLĂ s.f. v. **picromigdală**.

PÍCTĂ, *pictez*, vb. I. Tranz. **1.** A reprezenta o imagine, un model etc. pe pânză, pe carton, pe sticlă etc., cu ajutorul pensulei și al culorilor; a zugrăvi. ◆ Absol. A se ocupa cu pictura (1), a practica pictura. ◆ A acoperi sau a împodobi cu picturi (2) un obiect, un material. ◆ Refl. (Fam. și depr.; despre femei) A se farda (exagerat). **2.** Fig. A caracteriza (sugestiv), a înfățișa (plastic) prin cuvinte, într-o operă literară, ființe, situații, întâmplări; a descrie, a zugrăvi. — Din **picior** și **pictură** (derivat regresiv).

PÍCTÁTÍ, *-Ă, pictați, -te*, adj. Reproduș, reprezentat într-o pictură (2); zugrăvit. ◆ (Despre obiecte, materiale etc.) Pe care s-a executat o pictură (2). — V. **picta**.

PÍCTOGRÁFIC, *-Ă, pictografici, -ce*, adj. Care aparține pictografiei, privitor la pictografie; *spec.* (despre scriere, semne) care redă obiectele și ideile prin desene simbolice, sugestive. — Din fr. **pictographique**.

PÍCTOGRÁFIE s.f. Sistem primitiv de scriere în care obiectele și ideile sunt redată prin desene sugestive, simbolice. — Din fr. **pictographie**.

PÍCTOGRÁMĂ, *pictograme*, s.f. Desen sau șir de desene simbolice, sugestive, prin care sunt redată obiectele și ideile în unele sisteme primitive de scriere. — Din fr. **pictogramme**.

PÍCTOR, *pictori*, s.m. Artist plastic care se ocupă cu pictura (1). ◆ Fig. Scriitor care descrie sugestiv fizicul și caracterul personajelor, scene din viață, din natură etc. — Din lat. **pictor**.

PÍCTORIÁL, *pictoriale*, s.n. Revistă cu multe fotografii. [Pr.: *-ri-a*] — Din engl. **pictorial**.

PÍCTORIȚĂ, *pictorițe*, s.f. Artistă plastică care se ocupă cu pictura (1). [Acc. și: *pictoriță*] — **Pictor** + suf. *-iță*.

PÍCTURÁL, *-Ă, picturali, -e*, adj. Care aparține picturii, privitor la pictură; *p. ext.* pitoresc. — Din fr. **pictural**.

PÍCTURALITÁTE s.f. (Rar) Înșușirea de a fi pictural; caracter pictural; plasticitate. — **Pictural** + suf. *-itate*.

PÍCTURĂ, (2) *picturi*, s.f. **1.** Ramură a artelor plastice care interpretează realitatea în imagini vizuale, prin forme colorate, bidimensionale, desfășurate pe o suprafață plană. **2.** Lucrare artistică executată de un pictor; tablou, pânză. ◆ Ansamblul operelor, stilurilor și procedeelelor specifice pictorilor dintr-o țară, dintr-o epocă, dintr-o școală etc. **3.** Fig. Descriere sugestivă (într-o operă beletristică) a fizicului și a caracterului personajelor, a unor scene din viața reală și din natură etc. — Din lat. **pictura**.

PÍCUÍ, *picuiesc*, vb. IV. Intrans. (Reg.) A picura (2). — **Pic**¹ + suf. *-ui*.

PÍCULÉȚ s.n. (Fam.) Diminutiv al lui *pic*¹; picușor, picuș, picuț. — **Pic**¹ + suf. *-uleț*.

PÍCULÍNĂ, *piculine*, s.f. Instrument muzical de suflat, asemănător cu un mic flaut, care emite sunete din registrul acut. — Cf. it. **piccolino**.

PÍCUR, *picuri*, s.m. **Pic**¹ (II 1). — Sg. refăcut după *picuri* (pl. lui *pic*¹).

PÍCURĂ, *picură*, vb. I. **1.** Intrans. și tranz. A cădea sau a face, a lăsa să cadă în picături. ◆ Intrans. impers. A ploua ușor, cu stropi rari. **2.** Intrans. Fig. A răsuuna, a vibra (încet); a picui. **3.** Intrans. (Înv. și reg.; de obicei cu determinările „de somn”, „din picioare”) A moțăi, a picoti. — Din **picior**.

PÍCURÁR, *picurare*, s.n. (Constr.) Lăcrimar la acoperiș. — **Picura** + suf. *-ar*.

PÍCURÁRE, *picurări*, s.f. Acțiunea de a *picura*. — V. **picura**.

PICURĂT¹ s.n. Faptul de a *picura*. — V. **picura**.

PICURĂT², **-Ă**, *picurați*, *-te*, adj. (Rar) Acoperit cu picături. — V. **picura**.

PICURÎȘ s.n. (Rar) Cădere a apei sub formă de picături; *p. ext.* loc unde apa unui izvor curge în picături. — **Picur** + suf. *-iș*.

PICUȘ, *picușuri*, s.n. I. (Pop.) 1. Piculeț. ♦ (Fam.) Băutură alcoolică (în cantitate mică). 2. Masă lichidă sau solidificată formată prin picurarea unui lichid sau prin curgerea, picătură cu picătură, a unei materii topite. II. (Fam.) Căștig mic și întâmplător (de obicei ilicit). — **Pic**¹ + suf. *-uș*.

PICUȘOR s.n. (Pop.) Piculeț. — **Pic**¹ + suf. *-ușor*.

PICUȚ s.n. (Pop.) Piculeț. — **Pic**¹ + suf. *-uț*.

PIDÔSNIC, **-Ă**, *pidosnici*, *-ce*, adj., s.m. I. Adj. (Pop.) Care este ieșit din comun, contrar așteptărilor (în sens negativ); care se comportă ciudat, sucit, care face totul pe dos. II. S.m. Numele a două specii de plante erbacee cu frunze licioase, verzi-albăstrii și cu flori galbene (*Cerintho minor* și *glabra*). — **Pe dos** + suf. *-nic*.

PIEDECĂ s.f. v. **pedică**.

PIEDEȘTĂL, *pedestaluri*, s.n. Suport (înalt) pe care se așază o statuie, o colană, un obiect decorativ etc. [Pl. și: *pedestale*] — Din fr. **piédestal**.

PIEDICĂ, *pedici*, s.f. 1. Factor care împiedică realizarea unui țel, care stă în calea unei acțiuni; stavilă, obstacol, impediment; dificultate, greutate. ♦ Loc. vb. *A pune piedică* (sau *pedici*) = a împiedica. ♦ Mijloc de a face pe cineva să cadă, împiedicându-l cu piciorul. ♦ Loc. vb. *A(-i) pune (o) piedică* = a pune cuiva piciorul înainte pentru a-l face să se împiedice și să cadă. ♦ (Rar) Greutate în vorbire. 2. (Concr.) Unealtă, dispozitiv, instrument folosit pentru blocarea sau încetinirea mișcării unui sistem tehnic, pentru blocarea unui organ mobil al acestuia, la sprijinire sau la susținere etc. ♦ Frânghie sau lanț cu care se leagă picioarele de dinainte ale cailor, pentru a-i împiedica să fugă când sunt lăsați să pască. 3. (Bot.) (în compusul) *Piedica-vântului* = plantă erbacee din familia leguminoaselor, cu frunze alungite, cu flori liliacii și albăstrii (*Lathyrus hirsutus*). [Var.: **piédecă** s.f.] — Lat. **pedica**.

PIEDICUȚĂ, *pedicuțe*, s.f. Plantă erbacee cu tulpina lungă și târătoare, cu frunzele mici și dese, cu inflorescența în formă de spic (*Lycopodium clavatum*). — **Piedică** + suf. *-uță*.

PIEDIN, *pedine*, s.n. Totalitatea firelor de urzeală de la capătul unei pânze, care rămân nețesute și se taie când pânza este scoasă de pe războiul de țesut. — Lat. ***pedinus**.

PIEIRE s.f. Acțiunea de a *pieiri* și rezultatul ei. 1. Moarte (violentă, năprasnică);ucidere, omor. ♦ (În limbajul bisericesc) Pierdere a vieții veșnice ca urmare a degradării morale și a căderii în păcat. ♦ (Înv. și reg.) Pericol, primejdie de moarte; *p. ext.* necaz, supărare. 2. Distrugere, nimicire; dispariție; decădere, ruinare. ♦ Încetare, anulare, suprimare. [Var.: (reg.) **pieirre** s.f.] — V. **pieiri**.

PIEITÔR, **-OĂRE** adj. v. **pieitor**.

PIELĂR, *pielari*, s.m. Meseriaș care prelucrează piei, care confecționează obiecte din piele; comerciant, negustor de piei sau de obiecte confecționate din piele. — **Piele** + suf. *-ar*.

PIELĂRIE¹, (1) *pielării*, s.f. 1. Atelier unde se prelucrează sau se vând piei sau obiecte confecționate din piele. 2. Meseria pielarului; comerț cu obiecte de piele. — **Pielar** + suf. *-ie*.

PIELĂRIE², *pielării*, s.f. (La sg. cu sens colectiv) Mulțime de piei; *p. ext.* obiecte confecționate din piele. — **Piele** + suf. *-ărie*.

PIELĂRIȚ s.n. Meseria de pielar. — **Pielar** + suf. *-iț*.

PIELCICĂ, **-EĂ** s.f. v. **pielcică**.

PIELE, *piei*, s.f. 1. Țesut conjunctiv-epitelial care acoperă întreaga suprafață a corpului animalelor vertebrate și a celor mai multe dintre nevertebrate; *spec.* epiderma omului. ♦ Loc. adj. și adv. *În* (sau *cu*) *pielea goală* = complet dezbrăcat; gol, nud. ♦ Loc. adv. (*Până*) *la piele* = în întregime, de tot, complet. ♦ Expr. *A ști* (sau *a vedea* etc.) *cât îi* (sau *ce-i*) *poate pielea cuiva* = a ști (sau a vedea) de ce e în stare, cât valorează cineva. *A nu-i face pielea (nici) doi bani* (sau *nici două parale*, *nicio ceapă degerată*) sau *a nu-i plăti pielea (nici)un ban* = a nu fi bun de nimic, a nu avea nicio valoare. *A nu(-și) mai încăpea în piele = a)* a fi bucuros, fericit etc.; *b)* a fi foarte îngâmfat. *A(-i) intra* (sau *a i se băga*) *(pe) sub piele* sau *(pe) sub pielea cuiva* = a reuși să câștige încrederea sau simpatia cuiva (prin lingusiri, insistențe, servicii etc.). *A i se face* (cuiva) *pielea de găină* (sau *de găscă*) ori *pielea găinii* (sau *a găștii*) = a i se încreți (cuiva) pielea (de frică, de frig etc.). *A-i lua* (cuiva) *(și) pielea (de pe el)* sau *șapte* (ori *nouă*) *piei* = a exploata pe cineva crâncen, a-l jecmăni. (*A fi*) *numai piele(a) și os(ul)* = (a fi) foarte slab. *A-i frige cuiva pielea* = a se răzbuna pe cineva, a chinuși sau a pedepsi aspru pe cineva. *A plăti cu pielea* = a suporta o pedeapsă corporală. *A-și lăsa pielea (pe undeva)* sau *a da pielea popii* = a muri (pe undeva). *A-și pune pielea în saramură = a)* a risca, a se expune; *b)* a-și impune anumite restricții pentru a realiza ceva. *A-și pune pielea*

pentru cineva = a se expune la neplăceri pentru cineva; a-și pune viața în primejdie pentru cineva. *A-și ieși din piele* = a fi cuprins de un sentiment foarte puternic (de bucurie, de ciudă etc.). *A-i da* (sau *a-i ieși* cuiva ceva) *prin piele* = a suporta consecințele unui fapt, a o păți, a-i ieși pe nas. *A-și vinde (și) pielea de pe el* = a-și vinde tot, a face orice sacrificiu material (pentru a scăpa de o datorie, de o primejdie etc.). *A-și vinde scump pielea* = a lupta cu înverșunare, provocând mari neajunsuri adversarului (chiar dacă nu sunt sorți de izbândă). *A rămâne numai cu pielea* = a rămâne foarte sărac. (*A fi*) *vai (și amar) de pielea cuiva* = (a fi) rău de cineva, (a fi) vai de capul lui. *A simți* (ceva) *pe propria (sa) piele* = a suporta din plin și personal consecințele unei situații. *A fi în pielea cuiva* = a se afla exact în aceeași situație (dificilă) cu altcineva. *A face ceva pe pielea altuia* = a-și satisface gusturi, a-și crea avantaje în dauna altora, aruncând riscul asupra altora. *Numai pielea lui știe*, se spune despre cel care a răbdât și a suferit multe. *A avea pielea groasă* sau *a fi gros la piele* (sau *cu pielea groasă*) = a fi lipsit de bun-simț, a fi obraznic. *A-i face* (cuiva) *pielea tobă* (sau *burduf*) = a bate pe cineva foarte tare. ♦ Compus: *Piei-roșii* = (Pop.) nume dat populației indiene aborigene din America de Nord; amerindieni. ♦ Fig. Fintă, făptură; *p. ext.* viață. *Ține la pielea lui*. 2. Piele (1) jupuită de pe un animal (și prelucrată); *spec.* blană. ♦ *Piele de drac* = țesătură deasă de bumbac, foarte rezistentă, cu o parte pufoasă (imitând antilopa). [Gen.-dat.: *pielii, pieii*] — Lat. **pellis**, **-em**.

PIELCICĂ, **-EĂ**, *pielicele*, s.f. (Pop.) Diminutiv al lui *piele*; pielușoară, pielușică. ♦ Blăniță de miel în special cea provenită de la mieii de rasă caracul. [Var.: **pielcică**, **-eă** s.f.] — **Piele** + suf. *-icică*. — **Pielcică**: cu schimbare de suf.

PIELIȘOARĂ, *pielușoare*, s.f. (Rar) Pielcică. — **Piele** + suf. *-ișoară*.

PIELITĂ, *pielite*, s.f. Boală care se manifestă prin inflamația mucoasei bazineiului renal. [Pr.: *pi-e*] — Din fr. **pyélite**.

PIELIȚĂ, *pielite*, s.f. 1. Piele (1) subțire, fină, delicată; *spec.* pielea obrazului. ♦ (Mai ales la pl.) Strat subțire, comos, care mărginește unghia. 2. Nume generic pentru țesuturile anume subțiri (și elastice), cu aspect de foiță, lamă sau pânză fină, care câptușesc, îmbracă, susțin, separă sau formează anumite organe sau părți de organe; membrană. 3. Țesut vegetal subțire care acoperă, separă sau leagă unele părți ale plantelor. 4. Intestin de animal sau membrană artificială care formează învelișul mezelurilor preparate din tocătură. 5. Pojghiță fină care se formează pe suprafața unor lichide. — **Piele** + suf. *-iță*.

PIELM, *pielmuri*, s.n. (Pop.) Făină de grâu, de porumb etc. (de cea mai bună calitate). [Var.: **piemn** s.n.] — Et. nec.

PIELOGRAFIE, *pielografii*, s.f. (Med.) Radiografie a rinichilor, a bazineiului și a ureterelor. [Pr.: *pi-e*] — Din fr. **pyélographie**.

PIELONEFRITĂ, *pielonefrite*, s.f. Boală inflamatorie, de natură infecțioasă, a bazineiului și a rinichiului. [Pr.: *pi-e*] — Din fr. **pyélonéphrite**.

PIELOPLASTIE, *pieloplastii*, s.f. Decorare a obiectelor din piele prin scoaterea în relief a desenului. — De la **piele**.

PIELÔS, **-OĂSĂ**, *pieלוși*, *-oase*, adj. (Rar) Care are aspectul pielii; elastic și rezistent ca pielea. — **Piele** + suf. *-os*.

PIELUȘICĂ, *pieלוșele*, s.f. (Reg.) Pielcică. — **Piele** + suf. *-ușică*.

PIEMIE, *piemii*, s.f. (Med.) Septicemie. [Pr.: *pi-e*] — Din fr. **pyémie**.

PIEMN s.n. v. **pielm**.

PIEMÔNT, *piemonturi*, s.n. Formă de relief situată la contactul unor munți cu o câmpie sau cu o depresiune, formată prin acumularea depunerilor aduse de apele curgătoare la schimbarea de pantă. — Din fr. **piémont**.

PIEMONTĂN, **-Ă**, *piemontani*, *-e*, adj. Care aparține piemontului, referitor la piemont, care alcătuiește un piemont. — **Piemont** + suf. *-an*.

PIEPT, (1, 2, 4) *piepturi*, s.n., (3) *piepți*, s.m. 1. S.n. Parte superioară a corpului, de la abdomen până la gât, la om și la unele animale vertebrate; torace; *spec.* partea anterioară (și exterioară) a acestei regiuni; *p. restr.* organ din interiorul cavității toracice (inimă sau plămân). ♦ Loc. adv. *În piept* = de-a dreptul (în sus), piepțis. ♦ Loc. adj. și adv. *Piept la piept* = (despre lupte, felul de a lupta etc.) (care se desfășoară) în mod direct, din apropiere, corp la corp; la baionetă. *Piept în piept* = (care este) unul contra celuilalt, față în față, (aproape) ciocnindu-se. ♦ Expr. *Cu pieptul deschis* = fără teamă, direct. *Cu capul în piept* = cu capul plecat (de rușine, de supărare etc.). *A strânge* (pe cineva) *la piept* = a îmbrățișa. *Cu mâinile (în cruciate) la* (sau *pe*) *piept = a)* în inactivitate; *b)* mort, decedat. *A pune mâinile pe piept* = a muri. *A da piept cu cineva* (sau *cu ceva*) = a se împotrivi cuiva (sau la ceva); a înfrunta direct pe cineva (sau ceva), a se lupta cu cineva. *A lua* (ceva) *în piept* = a înfrunta ceva direct, a lupta pentru a cuceri sau pentru a învinge ceva. *A ține* (cuiva) *piept* = a rezista, a nu se da bătut; a se împotrivi, a înfrunta; a concura cu succes. *A(-și) pune pieptul* (pentru cineva sau ceva) sau *a apăra cu pieptul* (pe cineva sau ceva) = a apăra din răspuțeri, a apăra cu viața. *A-și sparge pieptul* (strigând, vorbind etc.) = a striga din răspuțeri, a obosi (strigând, vorbind etc. zadarnic). (*A fi*)

slab de piept = (a fi) debil pulmonar, predispus la tuberculoză. ♦ (Și în sintagma *boală de piept*) Tuberculoză pulmonară. ♦ Carne de pe partea anterioară a cavității toracice a unor animale, folosită ca aliment; mâncare preparată din această carne. **2.** S.n. (Pop.) Săn (al femeii). ♦ Expr. (Pop.) *A avea piept* = (despre femeile cu copii mici) a avea lapte. *A da piept* = (despre femeile cu copii mici) a alăpta, a da să sugă. **3.** S.m. Partea din față a unei piese de îmbrăcăminte care acoperă pieptul (1). ♦ Expr. *A lua* (pe cineva) *de piept* = a cere cuiva socoteală, a sări la bătaie. *A se lua* (sau *a se apuca*, *a se prinde*) *de piept cu cineva* = a se împotrivi (cuiva); a se lupta, a se bate cu cineva. **4.** S.n. P. anal. Coastă de deal, de munte etc.; povârniș. — Lat. **pectus**.

PIEPTĂR, *pieptare*, s.n. (Pop.) **1.** Obiect de îmbrăcăminte (de postav, de lână etc.) fără mâneci, care acoperă ca o vestă partea superioară a corpului; *spec.* cojocel scurt din blană de oaie, fără mâneci, adesea ornamentat, încheiat în față sau pe umăr; bundiță. **2.** Obiect de metal, de zale sau de piele groasă care acoperă pieptul și spatele luptătorilor din vechime, apărându-i de loviturile adversarului. ♦ Bucată de piele groasă cu care scrierii își acoperă pieptul. **3.** Curea lată la hamuri, care trece pe sub pieptul calului. — **Piept** + suf. *-ar*.

PIEPTĂN, *piepteni*, s.m. **1.** Obiect de toaletă confecționat din os, din metal, din materiale plastice etc., cu dinți mărunți, care servește la pieptănă¹ părul sau pe care femeile îl poartă în păr ca podoabă. **2.** (Mai ales la pl.) Unealtă cu dinți metalici, folosită în industria casnică la pieptănatul¹ fibrelor textile; pieptănuși; *p. ext.* element al mașinii industriale de pieptănat fibrele textile. **3.** P. anal. Nume dat mai multor obiecte, unelte sau părți componente ale acestora, care seamănă, ca formă sau ca folosire, cu un pieptan (1, 2). [Var.: **pieptene** s.m.] — Lat. **pecten**.

PIEPTĂNĂ, *pieptăn*, vb. I. **1.** Tranz. și refl. A(-și) descurca, a(-și) netezi, a(-și) aranja sau a(-și) curăța cu pieptenele părul sau barba. ♦ A (se) coafa. ♦ Tranz. (Pop.) A țesăla. **2.** Tranz. A trece anumite fibre textile prin dinții unor piepteni (pentru a le curăța de impurități, a alege fibrele de calitate bună etc.). ♦ Fig. (Fam.) A bate zdravăn pe cineva. **3.** Tranz. și refl. Fig. (Fam.) A(-și) cizela stilul, vorbirea etc. [Prez. ind. și: *pieptăn*] — Lat. **pectinare**.

PIEPTĂNĂR, *pieptănari*, s.m. Persoană care face sau vinde piepteni (1). — **Pieptăn** + suf. *-ar*.

PIEPTĂNĂRE, *pieptănări*, s.f. Acțiunea de a (se) pieptăna; pieptănat¹. — V. **pieptăna**.

PIEPTĂNĂRIȚĂ, *pieptănărițe*, s.f. Plantă erbacee din familia gramineelor, cu tulpina lungă și subțire terminată în spic, spontană sau cultivată ca plantă de nutreț (*Cynosurus cristatus*). — **Pieptăn** + suf. *-arițe*.

PIEPTĂNAȘ, *pieptănași*, s.m. Pieptănuș (1). — **Pieptăn** + suf. *-aș*.

PIEPTĂNĂT¹ s.n. Pieptănare. — V. **pieptăna**.

PIEPTĂNĂT², *-Ă*, *pieptănați*, *-te*, adj. **1.** (Despre păr, barbă etc.) Descurcat, netezit, aranjat sau curățat cu pieptenele; (despre oameni) cu părul descurcat, netezit, aranjat sau curățat (cu pieptenele). **2.** (Despre fibre textile) Trecut prin dinții unor piepteni (pentru a îndepărta impuritățile, a alege fibrele de cea mai bună calitate etc.). — V. **pieptăna**.

PIEPTĂNĂTOR, *-OARE*, *pieptănători*, *-oare*, s.m., s.f. **1.** S.m. și f. Persoană care pieptăna anumite fibre textile; muncitor calificat în pieptănatul¹ fibrelor textile. **2.** S.f. Mașină (sau organ de mașină, unealtă) de pieptănat fibrele textile. ♦ (Adjectival) *Cilindru pieptănător*. — **Pieptăna** + suf. *-ător*.

PIEPTĂNĂTORIE, *pieptănătorii*, s.f. (Secție într-o) întreprindere industrială de filare în care fibrele textile sunt supuse, în cursul procesului tehnologic, operației de pieptănare. — **Pieptănător** + suf. *-ie*.

PIEPTĂNĂTURĂ, *pieptănături*, s.f. **1.** Fel de aranjare a părului; coafură, frizură. **2.** Operație manuală sau mecanică de trecere a fibrelor textile prin dinții unor piepteni pentru a înlătura impuritățile, a alege fibrele de cea mai bună calitate etc. ♦ (Concr.) Totalitatea deșeurilor eliminate la pieptănatul¹ fibrelor textile. — **Pieptăna** + suf. *-ătură*.

PIEPTĂNĂL, *pieptănei*, s.m. (Rar) Pieptănuș (1). [Var.: **pieptenel** s.m.] — **Pieptăn** + suf. *-el*.

PIEPTĂNUȘ, *pieptănuși*, s.m. (Rar) **1.** Diminutiv al lui *pieptăn*; pieptănaș, pieptănel. **2.** (La pl.) Piepteni (2). — **Pieptăn** + suf. *-uș*.

PIEPTĂRAȘ, *pieptărașe*, s.n. (Pop.) Diminutiv al lui *pieptar* (1); pieptărel, pieptăruț. — **Pieptar** + suf. *-aș*.

PIEPTĂRĂL, *pieptărele*, s.n. (Pop.) Pieptăraș. — **Pieptar** + suf. *-el*.

PIEPTĂRĂUȚ, *pieptăruțe*, s.n. (Reg.) Pieptăraș. — **Pieptar** + suf. *-uț*.

PIEPTENE s.m. v. **pieptăn**.

PIEPTENEL s.m. v. **pieptănel**.

PIEPTIȘ, *-Ă*, (1, 4) *pieptiși*, *-e*, adj., (2, 3, 5) adv. **1.** Adj. Care are pantă repede, abruptă, greu de urcat. **2.** Adv. De-a dreptul (în sus), drept în sus sau înainte; direct. **3.** Adv. Față în față (aproape ciocnindu-se), piept în

piept. **4.** Adj. (Despre lupte, ciocniri etc.) Care are loc prin înfruntare directă între combatanți, corp la corp, direct. **5.** Fig. Cu curaj, fără teamă, pe față. — **Piept** + suf. *-iș*.

PIEPTIȘOR, *pieptișoare*, s.n. Diminutiv al lui *piept*; pieptuț. — **Piept** + suf. *-ișor*.

PIEPTÓS, *-OĂSĂ*, *pieptoși*, *-oase*, adj. (Fam.) **1.** Cu pieptul (1) lat; *p. ext.* voinic, bine legat. ♦ Fig. Mândru, îngâmfat. **2.** (Despre femei) Cu sânii mari. — **Piept** + suf. *-os*.

PIEPTÚȚ, *pieptuțuri*, s.n. (Rar) Pieptișor. — **Piept** + suf. *-uț*.

PIÉRDE, *pierd*, vb. III. I. **1.** Tranz. A nu mai ști unde se află, unde a pus, unde a răstăcit (un bun material). ♦ Expr. *A(-și) pierde șirul* = a se încurca, a se zăpăci; a nu mai avea continuitate (în vorbire). **2.** Tranz. A nu mai cunoaște sau a nu mai găsi drumul, locul etc. căutat; a greși direcția. ♦ Expr. *A(-i) pierde* (cuiva) *urma* = a nu mai ști unde se află, unde poate fi găsit. *A(-și) pierde* (sau, refl., *a i se pierde*) *urma* (ori *urmele*) = a nu mai putea fi găsit; a dispărea. ♦ Refl. A se rătăci de grupul în care se afla. **3.** Refl. Fig. A se lăsa absorbit de ceva, a se cufunda în... **4.** Refl. Fig. A fi cuprins, copleșit de o sentiment de o emoție; a nu mai ști ce să facă. **II.** Tranz. **1.** A fi deposedat de..., a rămâne fără..., a nu mai avea; *spec.* a irosi, a risipi. ♦ Expr. *A pierde din mână* = a scăpa un prilej favorabil. *A pierde pământul de sub picioare* = a) a nu-și mai putea păstra echilibrul din cauza unei proaste stări fizice, a unui pas greșit etc.; b) a fi pe punctul de a pierde o anumită situație materială sau socială. *A(-și) pierde viața* = a muri; a fi omorât. *A(-și) pierde cunoștința* (sau *simțirea*) = a leșina. *A(-și) pierde cumpătul* (sau *răbdarea*) = a nu se mai putea stăpâni, a se enerva. ♦ A rămâne fără o parte a corpului, fără un organ, fără o facultate fizică sau intelectuală, a nu se mai putea folosi de o parte a corpului, de o facultate. ♦ Expr. *A pierde sânge* = a avea hemoragie. *A pierde laptele* = (despre femeile unor mamifere) a le scădea sau a le înceta secreția laptelui (într-o perioadă când aceasta ar trebui să fie normală). *A(-și) pierde mințile* = a înnebuni. ♦ (Despre plante) A i se urca (și a-i cădea) frunzele, rodul etc. **2.** (Pop.; despre femei) A avorta. **3.** A fi lipsit (pentru totdeauna) de o ființă dragă; a rupe relațiile (de prietenie) cu cineva, a fi părăsit. **4.** A fi învins într-un război, într-o întrecere; a nu câștiga un proces etc. **5.** A sosi prea târziu, a nu ajunge sau a nu face ceva la timp. **6.** A folosi timpul în mod nerațional, irosindu-l sau profitând insuficient de el. ♦ Expr. *Fără a (mai) pierde vremea* = imediat, repede, neîntârziat. Compus: *pierde-vară*, s.m. și f. = om care își irosește timpul, care nu muncește și umblă fără niciun rost.

III. I. Tranz. (Pop.) A ucide, a omorî. ♦ Refl. A muri. ♦ Tranz. și refl. A(-și) cauza un mare rău, neajuns etc.; a pune sau a se afla într-o situație extrem de grea. **2.** Tranz. (Înv. și pop.) A distruge, a nimici (popoare, țări, așezări, bunuri materiale etc.). **3.** Tranz. (Pop.) A face să dispară, să piară; *p. ext.* a compromite. **4.** Refl. A ieși din câmpul vizual, a nu se mai vedea; a dispărea. ♦ Fig. A trece neobservat, neluat în considerație. ♦ Tranz. A nu mai putea urmări cu privirea pe cineva sau ceva, a nu mai vedea. ♦ Expr. *A pierde* (pe cineva) *din ochi* = a iubi foarte mult. **5.** Refl. (Despre sunete, voci, zgomote) A(-și) diminua treptat intensitatea, a deveni din ce în ce mai slab; a se stinge. — Lat. **perdere**.

PIÉRDERE, *pierderi*, s.f. Faptul de a (se) pierde. ♦ Pagubă (materială) cu care se soldează o activitate economică; diferența cu care cheltuielile depășesc veniturile. ♦ Loc. adv. *În pierdere* = fără câștig, cu deficit. ♦ (La pl.) Pagubă de vieți omenești. ♦ (Tehn.) Diferență dintre cantitatea de material, de forță etc. introdusă într-un sistem tehnic și cantitatea folosită în mod util. ♦ Înfrângere, insucces (în luptă, la jocuri, în competiții sportive). — V. **pierde**.

PIERDÚȚ, *-Ă*, *pierduți*, *-te*, adj. **1.** (Despre obiecte, bunuri) Care nu se mai află în posesia proprietarului, care nu mai este la locul lui obișnuit, despre care nu se știe unde se află. ♦ Care nu mai există, care a dispărut. **2.** (Despre oameni) Care a plecat din locul unde era și căruia nu i se mai știe de urmă; răstăcit. ♦ Care nu mai trăiește în preajma cuiva, s-a depărtat de cineva; care nu se mai află în viață; mort. **3.** Care abia se vede dintre alte obiecte, care nu apare clar din cauza depărtării; șters, estompat. ♦ (Despre culori) Pal, șters. ♦ (Despre sunete) Cu intensitate scăzută, slăbit din cauza depărtării; stins. **4.** Absorbit de o activitate, de o problemă; copleșit de gânduri sau de sentimente, stăpănit de o emoție puternică; *p. ext.* disperat. ♦ (Despre ochi, privire) Ațintit în gol, răstăcit. **5.** (Despre oameni) Aflat într-o situație foarte grea, în primejdie de moarte, expus distrugerii (fizice sau morale). ♦ (Despre femei) Care a decăzut din punct de vedere moral; care practică prostituția. **6.** (Despre un interval de timp) Care a trecut pentru cineva în zadar, care a fost petrecut fără folos sau cu prea puțin folos. — V. **pierde**.

PIERİ, *pier*, vb. IV. Intranz. **1.** (Despre ființe) A înceta să mai trăiască; a muri (de obicei de moarte violentă, nefirească). ♦ (Prin exagerare) *Pier de frică*. ♦ (Despre vegetație) A se ofili, a se usca. ♦ A fi distrus, nimic; a dispărea; a se ruina. **2.** (Despre abstracte, stări, senzații etc.) A lua sfârșit;

a înceta să se (mai) manifeste, să se (mai) producă. ⇨ Expr. *A-i pieri* (cuiva) *glasul* (sau *graiul*, *piuitul*) ori *a-i pieri cuvintele de pe buze* = a) a nu mai putea scoate o vorbă (de emoție, de frică etc.); b) a nu mai avea ce spune (din lipsă de argumente). ◆ A se șterge din amintire, a fi dat uitării. ◆ (Despre sunete, zgomote, lumini etc.) A-și reduce intensitatea până la dispariția totală, a dispărea treptat. 3. A dispărea fără urmă, fără a mai putea fi găsit. ◆ A i se fura ceva. 4. A dispărea (pe neașteptate) din fața cuiva sau de undeva, a ieși (brusc) din câmpul vizual al cuiva. ⇨ Expr. *Piei din fața mea!* (sau *din ochii mei!*) = pleacă imediat de aici! să nu te mai văd! [Imper. pers. 2 sg. și: *pie!*] — Lat. **perire**.

PIERIRE s.f. v. **pieire**.

PIERIT, -Ă, *pierii*, -te, adj. 1. (Pop.) Mort (de obicei de moarte violentă, nefirească). 2. Care a dispărut, care nu mai există. 3. (Despre oameni și fața lor) Lipsit de vigoare, slab; palid, descompus (de durere, de frică etc.); p. ext. descurajat, deznaădăduit; copleșit, distrus. ◆ Care se află într-o mare primejdie sau într-o situație extrem de grea. ◆ (Substantivat, m.; pop., în sintagma) *Cel pierit* = sifilis. — V. **pieri**.

PIERITÓR, -OĂRE, *pieritori*, -oare, adj. 1. Supus morții, pieirii; muritor. ⇨ Expr. *Pieritor de foame* = (despre oameni) foarte sărac, care nu are nici ce mânca; muritor de foame. 2. Care dispăre sau se risipește, care nu durează; trecător, efemer. [Var.: (înv. și reg.) **pieitór**, -oăre adj.] — **Pieri** + suf. -tor.

PIERITURĂ, *pierituri*, s.f. (Pop.) Om sau animal slab, fără vlagă. — **Pieri** + suf. -tură.

PIERRÓT s.m. (Livr.) Personaj buf din vechea comedie italiană preluat de teatrul francez și apoi de pantomimă, îmbrăcat în alb și cu o scufie (ascuțită) pe cap. [Pr.: *pierró*] — Din fr. **pierrôt**.

PIERSĂCIU, -IE adj. v. **piersiciu**.

PIERSIC, *piersici*, s.m. Pom fructifer din familia rozaceelor, cu flori trandafirii sau albe și cu fructe mari, sferice (*Persica vulgaris*). ⇨ Expr. (Pop. și fam.) *A o lua* (sau *a o aduce*, *a umbla*, *a se da*) *pe după piersic* = a spune (ceva) pe ocolite; a căuta un subterfugiu, a se eschiva. — Lat. **persicus**.

PIERSICĂ, *piersic*, vb. I. Tranz. (Pop.) A bate tare pe cineva; p. restr. a urzica, a bășica. — V. **piersică**.

PIERSICĂ, *piersici*, s.f. Fructul piersicului, sferic, cărnos, suculent, acoperit cu o pieluță pufoasă de culoare gălbuie-roșiatică. — Lat. **persica**.

PIERSICĂRIE, *piersicării*, s.f. Cultură de piersici. — **Piersic** + suf. -ărie.

PIERSICIU, -IE, *piersicii*, adj. (Rar) De culoarea piersicii. [Var.: (reg.) **piersăciu**, -ie adj.] — **Piersică** + suf. -iu.

PIERZĂNIE s.f. (Pop.) 1. Moarte (năprasnică, violentă), ucidere în masă; primejdie de moarte, nenorocire, suferință mare, dezastu, prăpăd. 2. Decădere, degradare (morală); desfrâu, perdiție. — **Pierde** + suf. -anie.

PIERZĂRE s.f. (Pop.) Pierzanie. ⇨ Loc. vb. *A da pierzării* = a ucide sau a lăsa să fie ucis. — V. **pierde**.

PIERZĂTOR, -OĂRE, *piezător*, -oare, adj. (Înv. și pop.) Care nimicește, distruge sau vatămă; care aduce un prejudiciu moral. — **Pierde** + suf. -ător.

PIESĂ, *pieșe*, s.f. 1. Parte demontabilă a unei mașini, a unui mecanism, a unui instrument, a unei construcții; organ de mașină sau element component al unui mecanism, instrument, aparat etc. ⇨ *Piesă anatomică* = parte dintr-un cadavru preparată special pentru disecție și pentru studii anatomice. 2. Obiect sau ființă care face parte dintr-o categorie, dintr-o serie de obiecte sau de ființe identice sau asemănătoare. ◆ Spec. Fiecare dintre obiectele de îmbrăcăminte care fac parte dintr-un ansamblu vestimentar. ◆ Spec. Fiecare dintre figurile sau obiectele unor jocuri sportive sau de societate. ◆ Spec. Fiecare dintre armele de artilerie aflate în dotarea unei unități, a unui stat etc. ◆ Monedă metalică. 3. Fiecare dintre actele, documentele, însemnările cuprinse într-un dosar sau într-o colecție. 4. Obiect de valoare sau operă de artă, expuse într-un muzeu sau făcând parte dintr-o colecție. 5. Operă literară compusă în formă de dialog și destinată reprezentării pe scenă; operă dramatică. ◆ P. gener. Operă literară. 6. Compoziție muzicală. — Din fr. **pièce**.

PIESĂTĂ, *piesete*, s.f. Piesă de teatru scurtă; scenetă. — Din fr. **piécette**.

PIESUȚĂ, *piesuțe*, s.f. (Rar) Diminutiv al lui *piesă*. — **Piesă** + suf. -uță.

PIETĂ, *pietă*, s.f. Temă iconografică din repertoriul catolic, inspirată de patimile lui Isus Hristos, ilustrând tema plângerii lui, care o reprezintă pe Maica Domnului ținându-și fiul mort pe genunchi sau în brațe. [Pr.: *pie-*] — Din fr., it. **pietà**.

PIETĂTE s.f. 1. Comportament religios plin de venerație și recunoștință. 2. Evlavie, smerenie, cucernicie. 3. Sentiment de respect profund și duioșie față de cineva sau ceva. [Pr.: *pi-e-*] — Din fr. **piété**, lat. **pietas**, -atis.

PIETÍN s.n. 1. Boală contagioasă la oi, care se manifestă prin răni dureroase la picioare, pricinuind distrugerea progresivă a unghiilor. 2. Boală a cerealelor, provocată de unele ciuperci, care duce la înnegrirea

părții bazale a tulpinilor, la pălirea, îndoirea și căderea plantelor. [Pr.: *pi-e-*] — Din fr. **piétin**.

PIETISM s.n. Mișcare reformatoare în cadrul luteranismului german, fondată în 1671 și caracterizată prin reintoarcerea la sentimentul pietății, rigorism în practicile religioase și ascetism. [Pr.: *pi-e-*] — Din fr. **piétisme**.

PIETIST, -Ă, *pietiști*, -ste, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Adept al pietismului. 2. Adj. Care aparține pietismului sau pietiștilor (1), referitor la pietism sau la pietiști. [Pr.: *pi-e-*] — Din fr. **piétiste**.

PIETON, *pietoni*, s.m. Persoană care umblă pe jos pe o arteră (cu trotuare) străbătută de vehicule. [Pr.: *pi-e-*] — Din fr. **piéton**.

PIETONAL, -Ă, *pietonali*, -e, adj. Al pietonilor. [Pr.: *pi-e-*] — **Pieton** + suf. -al.

PIETÓS, -OĂSĂ, *pietoși*, -oase, adj. (Înv.) Evlavios, cucernic. [Pr.: *pi-e-*] — Din it. **pietoso**.

PIETRĂR, *pietrări*, s.m. 1. Muncitor calificat care prelucrează piatra (pentru construcții); cioplitor în piatră. ◆ (Înv.) Sculptor. ◆ Muncitor care pietruiește drumul. ◆ (Reg.) Zidar. 2. Pește teleostean răpitor, cu corpul în formă de fus, de culoare galbenă pe aripoare și brună spre coadă, care trăiește în apele dulci, adânci, cu fundul pietros și nisipos (*Aspro zingel*). 3. (Ornit.) Pietroșel sur. — **Piatră** + suf. -ar.

PIETRĂRIE¹, *pietrării*, s.f. 1. Carieră de piatră. 2. Grămadă, morman de pietre; loc pietros. 3. (Rar) Mulțime de pietre prețioase. — **Piatră** + suf. -ărie.

PIETRĂRIE², *pietrării*, s.f. Meseria pietrarului (1). — **Pietrar** + suf. -ie.

PIETRĂRICĂ, -ICEĂ, *pietricele*, s.f. 1. Diminutiv al lui *piatră*. 2. (Bot.; la pl.; în compusul) *Pietricele-roșii* = *Dianthus saxigenus*. — **Piatră** + suf. -icică. **Pietricea**, cu schimbare de suf.

PIETRIFICĂ, *pietrific*, vb. I. Refl. și tranz. 1. A căpăta sau a face să capete aspect de piatră, de mineral, a deveni sau a face să devină piatră, mineral; a (se) acoperi cu o crustă de piatră, de mineral; spec. a deveni sau a face să devină fosilă. ◆ Fig. A rămâne sau a face să rămână (mereu) neschimbat; a încremeni sau a face să încremenească. 2. (În basme). A (se) prefăce în stană de piatră; a (se) împietri. [Prez. ind. acc. și: *pietrific*. — Var.: **petrifică** vb. I.] — După fr. **pétrifier**, germ. **petrifizieren**.

PIETRIFICĂRE, *pietrificări*, s.f. Acțiunea de a (se) *pietrifica* și rezultatul ei; spec. fosilizare. [Var.: **petrificare** s.f.] — V. **pietrifica**.

PIETRIFICĂT, -Ă, *pietrificați*, -te, adj. Care a căpătat aspect de piatră, care a fost prefăcut în piatră; spec. fosilizat. ◆ Fig. Care a rămas neschimbat, încremenit în forma inițială. ◆ Fig. Înămăurit, împietrit, înlemnit, încremenit (de uimire, de revoltă etc.). [Var.: **petrificat**, -ă adj.] — V. **pietrifica**.

PIETRÎȘ, *pietrișuri*, s.n. 1. Rocă sedimentară detritică necimentată constituită din diferite fragmente de roci și de minerale rotunjite, cu dimensiunile cuprinse între 2 mm și circa 70 mm, care se formează pe litoral, în albiile apelor curgătoare, în regiunile ocupate de ghețari etc. 2. Pietriș (1) mai mărunț provenit din albiile râurilor, din cariere sau din piatră sfărâmată, folosit ca agregat în presărarea betoanelor, ca material de pietruire a drumurilor etc. 3. (Înv. și pop.) Pământ pietros sau nisipos, neproductiv, sterp. — **Piatră** + suf. -iș.

PIETROÍ, *pietroaie*, s.n. Augmentativ al lui *piatră*; bolovan. — **Piatră** + suf. -oi.

PIETRÓS, -OĂSĂ, *pietoși*, -oase, adj. 1. (Despre locuri, drumuri etc.) Plin de pietre, cu multe pietre. ◆ (Despre pământ) Care conține piatră; care (din cauza pietrelor) este neproductiv, sterp. 2. Tare (ca piatra), dur; p. ext. puternic, rezistent, robust, voinic. 3. (Despre fructe) Care are miezul consistent, tare, cărnos. ⇨ *Cireșe pietroase* (și substantivat, f. pl.) = varietate de cireșe cu pulpa tare. — **Piatră** + suf. -os.

PIETROȘÉL, *pietroșei*, s.m. 1. Numele mai multor pești: a) pește mic de culoare cafeniu-închis pe spate și galbenă pe burtă (*Umbra krameri*); b) porcușor. 2. Nume dat mai multor păsări migratoare care trăiesc între stânci și prin locuri pietroase. ⇨ Compus: *Pietroșel-sur* = pasăre mică, cenușie pe spate și galbenă-rușie pe piept; pietrar (*Oenanthe oenanthe*). *Pietroșel-cânepiu* = cănepar. — **Pietros** + suf. -el.

PIETRUI, *pietruiesc*, vb. IV. Tranz. A acoperi cu piatră un drum, o șosea etc. — **Piatră** + suf. -ui.

PIETRUIRE, *pietruiri*, s.f. Acțiunea de a *pietru* și rezultatul ei; pietruire¹. — V. **pietru**.

PIETRUIȚĂ¹ s.n. Pietruire. — V. **pietru**.

PIETRUIȚĂ², -Ă, *pietruieți*, -te, adj. (Despre drumuri, șosele etc.) Acoperit cu piatră. — V. **pietru**.

PIÉZ¹, *piezi*, s.m. Unitate de măsură a presiunii, submultiplu al atmosferei. — Din fr. **pièce**.

PIEZ² s.m. v. **pieză**.

PIEZIS, -Ă, *pieziși*, -e, adj., adv. 1. (Care este) aplecat într-o parte, oblic, diagonal; p. ext. strâmb. ⇨ Expr. *A zâmbi pieziș* = a zâmbi din colțul gurii

cu ironie, cu răutate, cu amărăciune. **2.** (Care se află) în sau cu pantă (foarte) repede. **3.** Fig. (Care este, se face etc.) ocolit, indirect; *p. ext.* (care are loc) (pe) ascuns, (pe) furiș, tainic. **4.** (În legătură cu verbe ca „a privi”, „a se uita” etc. sau cu substantive ca „privire”, „ochi”) (Care este, se face etc.) lateral, dintr-o sau într-o parte; (care este) sașiu, cruciș; *fig.* (în mod) bănuitor, iscoditor. — **Piez²** + suf. *-iș*.

PIEZOCERĂMIC, -Ă, piezoceramici, -ce, s.f., adj. 1. S.f. Denumire generică pentru un grup de cristale ceramice piezoelectrice folosite în construcția rezonatatoarelor și a filtrelor de calitate, a dozelor de pick-up, a tractoarelor de ultrasunete etc. **2.** Adj. Referitor la ceramice piezoelectrice. [Pr.: *pie-*] — Din fr. **piézo-céramique**.

PIEZOELÉCTRIC, -Ă, piezoelectrics, -ce, adj. (Fiz.) Care aparține piezo-electricității, privitor la piezoelectricitate, propriu piezoelectricității. [Pr.: *pie-zo-e-*] — Din fr. **piézo-électrique**.

PIEZOELÉCTRICITĂȚE s.f. (Fiz.) Proprietate a unor cristale ionice de a se polariza electric sub acțiunea unei deformări mecanice sau de a se deforma sub acțiunea unui câmp electric exterior. ♦ Modificare a dimensiunilor unui corp sub acțiunea câmpului electric. [Pr.: *pie-zo-e-*] — Din fr. **piézo-électrité**.

PIEZOGRAMĂ, piezogramă, s.f. (Biol.) Curbă rezultată din înregistrarea fenomenelor biologice cu ajutorul cristalelor piezoelectrice. [Pr.: *pie-*] — Din fr. **piézoigramme**.

PIEZOMETRIC, -Ă, piezometrici, -ce, adj. (Fiz.) Referitor la piezometrie, care ține de piezometrie. [Pr.: *pie-*] — Din fr. **piézométrique**.

PIEZOMETRIE s.f. **1.** (Fiz.) Măsurare a presiunilor (ridicate). **2.** Ramură a fizicii care studiază compresibilitatea lichidelor. [Pr.: *pie-*] — Din fr. **piézométrie**.

PIEZOMETRU, piezometre, s.n. (Fiz.) Aparat cu care se măsoară gradul de comprimare a lichidelor sau se determină presiunea statică a fluidelor. [Pr.: *pie-*] — Din fr. **piézomètre**.

PIFÂN, pifani, s.m. (Fam.) Infanterist. — **Pifă** + suf. *-an*.

PIFĂ s.f. (Fam.) Infanterie. — Cf. germ. *Pfiff* „infanterist”.

PIFTIE, piftii, s.f. Mâncare preparată din carne, oase și cartilaje (de porc), fierte timp îndelungat într-o zeamă (cu usturoi), care, după răcire, se încheagă și devine gelatinoasă; răcitură. ♦ Expr. (Fam.) *A face* (pe cineva) *piftie* = a bate foarte tare (pe cineva). — Din bg. **пѣтѣ**, ngr. **пѣтѣ**.

PIGMENT, pigmenți, s.m. 1. Substanță colorată naturală produsă de celulele plantelor și animalelor și care colorează în mod specific țesuturile sau lichidele organice ale acestora. **2.** Particulă solidă, colorată, folosită în industrie pentru colorare. — Din fr. **pigment**.

PIGMENTĂ, pigmentez, vb. I. 1. Refl. (Despre celule, țesuturi, părți ale plantelor și ale animalelor) A se colora prin pigmenți (**1**) care se formează prin acțiunea soarelui, în urma unor tulburări funcționale etc. **2.** Tranz. A colora cu pigmenți (**2**) fibre textile, țesături etc. — Din fr. **pigmenter**.

PIGMENTĂR, -Ă, pigmentari, -e, adj. (Rare; despre celule, țesuturi etc.) Pigmentat. — Din fr. **pigmentaire**.

PIGMENTĂRE, pigmentări, s.f. Faptul de a (se) *pigmenta*; pigmentație. — V. **pigmenta**.

PIGMENTĂȚ, -Ă, pigmentați, -te, adj. (Despre celule, țesuturi etc.) Colorat într-un anumit fel prin pigmenți; care conține pigmenți. — V. **pigmenta**.

PIGMENTĂȚIE, pigmentații, s.f. Pigmentare. ♦ Mod specific în care apar celulele, țesuturile etc. în urma pigmentării. — Din fr. **pigmentation**.

PIGMENTOGĚN, -Ă, pigmentogeni, -e, adj. Care produce pigmenți. — Din fr. **pigmentogène**.

PIGMĚU, -ĚE, pigmei, -ee, s.m. și f. 1. (În mitologia greacă) Fiecare dintre reprezentanții unor populații legendare de pitici despre care se credea că au trăit în Ethiopia, India sau în nordul legendar. **2.** (La pl.) Populații din Africa Centrală, din bazinul fluviului Congo, cu înălțimea medie sub un metru și jumătate; *p. gener.* persoană de statură foarte mică. ♦ (Adjectival) *Populație pigme*. **3.** Fig. Persoană lipsită de orice valoare, de calități, de merite. — Din fr. **pygmée**.

PIGULELĂ, piguleli, s.f. (Pop.) Faptul de a *piguli*; *p. ext.* lucru care se face cu mîgală, pe încetul. — **Piguli** + suf. *-eală*.

PIGULI, pigulesc, vb. IV. Tranz. (Pop.) 1. (Despre păsări) A ciuguli. **2.** A lua câte puțin (dintr-un aliment). ♦ A lucra cu mîgală la ceva; a migăli. ♦ Fig. A fura sau a înșela cu încetul, pe nesimțite. — Et. nec.

PIHOTĂȘ, pihotași, s.m. (Înv. și reg.) Infanterist. — **Pihotă** + suf. *-aș*.

PIHOTĂ, pihote, s.f. (Înv. și reg.) (Unitate militară de) infanterie. [Var.: **piotă** s.f.] — Din pol. **piechota**, ucr. **pihota**, rus. **pehota**.

PIJAMĂ, pijamale, s.f. Îmbrăcăminte formată din pantaloni și bluză, care se poartă mai ales noaptea (în timpul somnului). — Din fr. **pyjama**.

PIL interj. Strigăt cu care vânătorii îndeamnă câinele să se arunce asupra vînatului. — Din fr. **pille**.

PILĂCI, -CE, pilaci, -ce, adj. (Fam.) Bețiv. — **Pili²** + suf. *-aci*.

PILĂF, pilafuri, s.n. Mîncare de orez (sau arpacăș), gătită de obicei cu carne (de pasăre) sau cu legume, ciuperci etc. ♦ Expr. (Fam.) *A face* (pe cineva) *pilaf* = a bate (pe cineva) foarte tare; a nimici; **b)** a uimi peste măsură, a ului. — Din tc. **pilāv**, ngr. **pilāfi**.

PILAFCIU s.m. v. **pilafgiu**.

PILAFGIU, pilafgii, s.m. (Rare) Persoană căreia îi place pilaful. ♦ Epitet dat turcilor. [Var.: **pilafciu** s.m.] — **Pilaf** + suf. *-giu*.

PILANGIU, pilangii, s.m. (Fam.) Om bețiv. — **Pili²** + suf. *-angiu*.

PILĂSTRU, pilaștri, s.m. Stălp paralelipipedic prevăzut de obicei cu o bază și cu un capitel, care servește ca element de ornamentație sau de consolidare a unui zid. — Din fr. **pilastre**, it. **pilastro**.

PILĂȚI, pile, s.f. Unealtă așchietoare prevăzută pe suprafețele exterioare cu numeroși dinți mărunți și ascuțiți, folosită la prelucrări de ajustare. ♦ Ustensilă metalică în formă de lamă cu suprafața crestată, folosită la netezirea unghiilor (după tăierea lor). — Din sl. **pila**.

PILĂȚI, pile, s.f. 1. Generator de curent electric continuu, fără piese în mișcare, care transformă energia dezvoltată de un agent chimic, termic sau luminos în energie electrică. **2.** (În sintagma) *Pilă atomică* = reactor nuclear.

3. (Elt.; în sintagma) *Pilă electrochimică* = pilă de curent continuu. **4.** (Înv.) Teanc, grămadă formată din lucruri de același fel puse unele peste altele.

5. Picior de pod executat din zădărie, din piatră, din beton sau din metal; contrafort de beton care întărește un baraj. **6.** (Fam.) Sprijin, ajutor (ilegal) dat cuiva de o persoană influentă pentru obținerea unui avantaj; *p. ext.* persoană care acordă acest sprijin. ♦ Expr. (Fam.) *A pune* (sau *a băga*) *o pilă* = a interveni (în mod abuziv) în favoarea cuiva sau pentru sine, a solicita o protecție (ilegală) pentru cineva sau pentru sine. *A avea pile* = a se bucura de protecția cuiva. — Din fr. **pile**.

PILC, pilcuri, s.n. (Tipogr.) Val de uns literale cu cerneală. — Din pol., ucr. **pilka**.

PILDĂ, pilde, s.f. 1. Ceea ce poate servi cuiva drept învățătură, drept model de urmat, drept termen de comparație; ceea ce poate servi ca obiect de imitație sau inspirație în privința formei, a aspectului etc.; model, exemplu. ♦ Loc. adv. *De pildă* = de exemplu, bunăoară, cum ar fi. ♦ Expr. *A lua pildă* = a imita exemplul cuiva. ♦ Dovadă, probă, indiciu. ♦ Pedepsă sau măsură drastică menită să servească drept avertisment și pentru alții. **2.** Învățătură în formă alegorică, povestire cu tâlc; parabolă. ♦ Semnificație, tâlc. ♦ (Înv.) Proverb, maximă. ♦ Loc. prep. (Înv. și reg.) *În pilda* (cuiva) = cu aluzie, referitor (la cineva). ♦ Fabulă. — Din magh. **példa**.

PILDUI, pilduiesc, vb. IV. (Înv.) 1. Refl. A lua model, exemplu de la cineva sau de la ceva; a trage o învățătură. ♦ Tranz. A învăța sau a îndruma pe cineva prin exemple. **2.** Tranz. A aplica cuiva o pedeapsă severă (care să servească drept pildă și altora). **3.** Tranz. A exemplifica, a ilustra. — **Pildă** + suf. *-ui*.

PILDUIRE, pilduirii, s.f. (Înv.) Acțiunea de a (se) *pildui* și rezultatul ei; povestire cu tâlc. ♦ Pedepsă (aspră). — V. **pildui**.

PILDUIȚOR, -OĂRE, pilduitori, -oare, adj. 1. Care servește sau poate servi drept pildă; exemplar. ♦ Care are caracter moralizator. **2.** Grăitor, elocvent, ilustrativ; convingător. [Pr.: *-du-i-*] — **Pildui** + suf. *-tor*.

PILEALĂ, pileli, s.f. (Fam.) Faptul de a *pili²*. ♦ (Concr.) Băutură alcoolică. — **Pili²** + suf. *-eală*.

PILEĂȚ, pileăți, s.m. Nume dat în unele izvoare nobililor geto-daci; tarabostes. [Pr.: *-le-aț*] — Din lat. **pileati**.

PILĂȚI, pilesc, vb. IV. Tranz. A ajusta, a fazona, a finisa prin așchiere un obiect dur (de obicei metalic) cu ajutorul pilei¹. — Din **pilă¹**.

PILĂȚI, pilesc, vb. IV. Tranz. 1. Tranz. A bea, a consuma (în exces) băuturi alcoolice. **2.** Refl. A se îmbăta (ușor), a se ameți de băutură. — Cf. țig. **pilo**.

PILIER, (1) piliere, s.n., (2) pilieri, s.m. 1. S.n. Porțiune dintr-un zăcământ delimitată prin lucrări miniere sau cuprinsă între zone de exploatare. **2.** S.m. (Rugbi) Fiecare dintre cei doi înaintași din prima linie care încadrează pe taloner într-un meleu. [Pr.: *-li-er*] — Din fr. **pilier**.

PILIFERĂ, pilifere, adj. (Bot.; în sintagma) Zonă piliferă = porțiune din rădăcină (sau din ramificațiile ei) cu perișori absorbantși. — Din fr. **pilifère**.

PILIRE, piliri, s.f. Acțiunea de a *pili¹* și rezultatul ei; **pili¹**. — V. **pili¹**.

PILIT¹ s.n. Pilire. — V. **pili¹**.

PILIT², -Ă, piliiți, -te, adj. (Despre obiecte dure, de obicei metalice) Ajustat, fasonat, finisat prin așchiere cu pila¹. — V. **pili¹**.

PILIT³, -Ă, piliiți, -te, adj. (Fam.) (Ușor) beat, amețit de băutură; cherchelit. — V. **pili²**.

PILITURĂ, pilituri, s.f. Totalitatea așchiilor metalice rezultate după pilire. — **Pili¹** + suf. *-tură*.

PILOCÁRP, *pilocarpi*, s.m. Arbore originar din America de Sud, cu flori mari, ale cărui frunze conțin pilocarpină (*Pilocarpus jaborandi*). — Din fr. **pilocarpe**.

PILOCARPINÁ s.f. (Farm.) Alcaloid care se extrage din frunzele unor arbuști tropicali (*Pilocarpus*) și care are diverse utilizări în medicină. — Din fr. **pilocarpine**.

PILÓN, *piloni*, s.m. **1.** (Adesea fig.) Stâlp puternic care susține o construcție sau o parte a unei construcții. ♦ Element decorativ în formă de stâlp prismatic, așezat la capătul unui pod (de o parte și de alta), la intrarea într-o expoziție etc. **2.** Construcție masivă la monumente sau la temple, de o parte și de alta a intrării. **3.** Suport de metal, de beton armat sau de lemn care servește la susținerea conductelor și izolatorilor liniilor electrice aeriene, a antenelor electromagnetice etc. — Din fr. **pylône**.

PILONÁ, *pilonez*, vb. I. Tranz. A îndesa (cu maiul sau cu o placă grea) pământul, un material granular etc. — Din fr. **pilonner**.

PILONÁRE, *pilonári*, s.f. Acțiunea de a *pilona* și rezultatul ei. — V. **pilona**.

PILÓR, *pilori*, s.m. Orificiu (format dintr-un mușchi inelar) prin care stomacul comunică cu duodenul. — Din fr. **pylore**.

PILÓRIC, *-Ă, pilorici*, *-ce*, adj. (Anat.) Al pilorului, referitor la pilor. ♦ *Glandă pilorică* = glandă situată în pereții pilorului, care secretă mucus, pepsină, lipază. — Din fr. **pylorique**.

PILORÍSM s.n. (Med.) Tendința la spasm a musculaturii pilorului. — Din fr. **pylorisme**.

PILORÍTÁ, *pilorite*, s.f. (Med.) Inflație a mucoasei pilorice. — Din fr. **pylorite**.

PILORÍZÁ, *pilorize*, s.f. (Bot.) Caliptră (1). — Din fr. **pilorhize**.

PILOROPLASTÍE, *piloroplastii*, s.f. (Med.) Intervenție chirurgicală de lărgire a sfinterului piloric prin sectionarea longitudinală și prin suturarea transversală a pilorului. — Din fr. **pyloroplastie**.

PILÓŚ¹, *-OÁŚÁ, piloși*, *-oase*, adj. (Pop.; despre ființe) Tare, puternic, rezistent; *p. ext.* răbdător; tenace. — **Pilá¹** + suf. *-os*.

PILÓŚ², *-OÁŚÁ, piloși*, *-oase*, adj. (Anat.) Care aparține părului, privitor la păr; care are păr. — Din fr. **piloux**, lat. **pilosus**, *-a*.

PILÓT¹, *piloți*, s.m. **1.** Persoană calificată care conduce o aeronavă. **2.** Persoană specializată care dirijează un convoi de vehicule sau o navă în condiții speciale. **3.** (În sintagmele) *Pilot automat* = instalație automată de comandă a unei aeronave care servește la menținerea unui regim de zbor sau la executarea unor manevre. *Stație-pilot* = instalație experimentală în care se fabrică de probă un anumit produs înainte de fabricarea în serie. *Știință pilot* = știință care orientează alte discipline prin noțiunile și metodele ei. — Din fr. **pilote**.

PILÓT², *piloți*, s.m. Stâlp de lemn, de oțel sau de beton (armat), fixat în pământ (vertical sau înclinat) pentru a transmite la stratele de teren rezistent greutatea construcțiilor de deasupra sau pentru a consolida terenul; stâlp de susținere. — Din fr. **pilot**.

PILOTÁ, *pilotez*, vb. I. 1. Tranz. A conduce în calitate de pilot¹ o navă, o aeronavă, o locomotivă etc. ♦ Fig. A conduce, a îndruma. **2.** Intrans. (Despre nave, aeronave, locomotive etc.) A-și încetini mersul (din cauza nesigurantei parcursului); a face manevre. — Din fr. **piloter**.

PILOTÁJ, *pilotaje*, s.n. Acțiunea de a pilota; tehnica manevrării unei aeronave în zbor, folosind repere terestre vizibile sau numai aparatele de zbor. — Din fr. **pilotage**.

PILOTÁRE, *pilotári*, s.f. Acțiunea de a *pilota* și rezultatul ei; pilotaj. — V. **pilota**.

PILÓTÁ, *pilote*, s.f. **1.** Plapumă umplută cu fulgi sau cu puf. **2.** (Reg.) Bagaj, calabalac. [Acc. și: *pilotá*] — Et. nec.

PILOTÍNÁ, *pilotine*, s.f. Ambarcațiune care conduce navele ce intră sau ies dintr-un port și transportă pilotul¹ la bordul navei. — Din fr. **pilotin**.

PILOZITÁTE s.f. (Anat.) Prezența părului pe suprafața tegumentelor, dependentă de caracterele sexuale secundare. — Din fr. **pilosité**.

PILÚG, *piluge*, s.n. (Reg.) Pisălog (1). — Cf. *piuă*.

PILÚLÁ, *pilule*, s.f. Mic preparat medicamentos de formă sferică sau circulară, care se ia pe cale bucală; hap, bulin, drajeu. — Din fr. **pilule**.

PÍMNIŤÁ s.f. v. **pivniță**.

PIN¹ prep. v. **prin**.

PIN², *pini*, s.m. Arbore din familia pinaceelor, înalt până la 40 de metri, cu frunze persistente în formă de ace lungi, cu scoarța roșcată și lemnul rezistent (*Pinus silvestris*). ♦ *Pin maritim* = varietate de pin² cu lemnul poros și bogat în rășină, plantat pentru fixarea dunelor mișcătoare (*Pinus maritima*). — Lat. **pinus**.

PIN³, *pini*, s.m. (La pl.) Piciorușe conductoare prin care se montează pe placa unui calculator microprocesorul (cipul); părțile conectorului tată ce intră în conectorul mamă. — Din engl. **pin**.

PIN⁴ s.n. **1.** (Fin.) Semnătură electronică necesară pentru efectuarea operațiilor în rețeaua de bancomate. **2.** (Telec.) Cod de acces la deschiderea unui telefon mobil, pentru a putea accesa informațiile de pe cartela SIM și rețelele de telefonie. — **P**[ersonal] **I**[dentification] **N**[umber].

PINACÉE, *pinacee*, s.f. (La pl.) Familie de arbori rășinoși din încrengătura gimnospermelor, cu tulpină în general dreaptă, cu frunze aciculare persistente la majoritatea speciilor, cu flori grupate în conuri; abietacee; (și la sg.) arbore din această familie. — Din fr. **pinacée**.

PINÁCLE, (2) *pinacle-uri*, s.n. Joc de cărți între 2, 3 și 4 parteneri, cu 24, 32 sau 48 de cărți, în care se urmărește realizarea unui anumit număr de puncte, convenit în prealabil. — Din engl. **pin(h)le**.

PINACOTÉCÁ, *pinacotecí*, s.f. Colecție mare de tablouri; muzeu în care se expune și se păstrează o asemenea colecție. — Din fr. **pinacothèque**, germ. **Pinakothek**.

PINÁSÁ, *pinase*, s.f. **1.** Barcă folosită în marina militară. **2.** Ambarcațiune cu motor folosită la pescuitul sardelelor. — Din fr. **pinasse**.

PINCE-NÉZ, *pince-nez-uri*, s.n. Ochelari care se prind pe nas cu ajutorul unui arc. [Pr.: *pěsně*] — Cuv. fr.

PINDÁRIC, *-Ă, pindari*, *-ce*, adj. (Despre poezii, versuri etc.) Care este scris în genul poetului antic grec Pindar. — Din fr. **pindarique**.

PINEÁLÁ, *pineale*, adj. (În sintagma) *Glandă pineală* = mică glandă situată în masa encefalului, care determină prin secreția ei dezvoltarea caracterelor sexuale; epifiză. [Pr.: *-ne-a*] — Din fr. **pinéal**.

PINGEÁ, *pingele*, s.f. Bucată de talpă folosită pentru a înlocui partea anterioară a tălpilor uzate (uneori și tocurile); *p. ext.* partea anterioară a tălpilor încălțăminte, pe care se calcă. [Var.: *pingică* s.f.] — Din tc. **pençe**.

PINGELÍ, *pingele*, vb. IV. Tranz. A pune sau a face să pună pingele la o încălțăminte (uzată); a tălpui. — Din **pingea**.

PINGELÍRE, *pingeliri*, s.f. Acțiunea de a *pingeli* și rezultatul ei. — V. **pingeli**.

PINGELÍT, *-Ă, pingeliți*, *-te*, adj. (Despre încălțăminte) Căruia i s-au pus pingele. — V. **pingeli**.

PINGÍCÁ s.f. v. **pingea**.

PÍNG-PONG s.n. Tenis de masă. — Din fr., engl. **ping-pong**, germ. **Pingpong**.

PINGPONGÍST, *-Ă, pingpongiști*, *-ste*, s.m. și f. (Rar) Persoană care practică tenisul de masă. — **Ping-pong** + suf. *-ist*.

PINGUÍN, *pinguini*, s.m. Gen de păsări palmipede marine, ihtiofage, cu ciocul lung, cu aripile scurte, negre, improprie pentru zbor, servind ca înotoătoare, cu picioarele scurte, situate la extremitatea posterioară a trunchiului, cu pieptul alb, cu mersul legănat, care trăiesc în grupuri în regiunile polare sudice. — Din fr. **pingouin**.

PINIÓN, *pinioane*, s.n. Roată dințată cu un număr mic de dinți, care intră în componența unui angrenaj, servind la punerea în mișcare a altor roți din angrenajul respectiv. [Pr.: *-ni-on*] — Din fr. **pinion**.

PINIPÉD, *pinipede*, s.n. (La pl.) Ordin de mamifere răspândite în regiunile reci, al căror corp fusiform, cu membrele transformate în înotoătoare, este adaptat vieții acvatice; (și la sg.) animal care face parte din acest ordin. — Din fr. **pinnipède**.

PINÓLÁ, *pinole*, s.f. Axul păpușii mobile de strung, în care se fixează o unealtă de găurire sau de filetare ori un vârf de susținere a uneia dintre capetele piesei care se prelucrează. — Din germ. **Pinole**.

PINÓT, (2) *pinot-uri*, s.n. Numele mai multor soiuri de viță-de-vie superioare de origine franceză, cultivate pentru obținerea vinului. **2.** Vin produs din strugurii acestor soiuri. [Pr.: *pinó*] — Din fr. **pinot**.

PÍNTEŃ, *pinteni*, s.m. **1.** Obiect de metal în formă de potcoavă, prevăzută cu o roțiță dințată, cu un vârf etc., pe care călăreții îl prind la călcăiul cizmelor și care le servește pentru a îmboldi calul la mers; *p. ext.* lovitură dată calului cu acest obiect. ♦ Expr. *A da pinteni = a)* a împunge, a îmboldi calul cu pintenii pentru a-l face să meargă mai repede; *b)* a (se) zori, a (se) grăbi. *A bate din pinteni* = (mai ales despre militari) a lovi călcăiele unul de altul, făcând să sune pintenii, și a lua poziția (reglementară) de drepti. *A bate din pinteni (de bucurie)* = a-și manifesta bucuria în chip zgomotos. **2.** P. anal. (La unele păsări, mai ales la cocoși) Formațiune cornoasă situată în partea de dinapoi și de jos a piciorului, deasupra labei. ♦ Protuberanță situată în partea de dinapoi și de jos a piciorului calului sau al bouului, deasupra gleznei. **3.** P. anal. Numele unor părți de plante sau (cu determinări) al unor plante care au de obicei proeminențe, protuberanțe, excrescențe etc. **4.** Proeminență a unei piese care servește la limitarea cursei altei piese în mișcare sau ca punct de articulație. ♦ Unealtă cu care apiculorii fixează fagurele pe ramă. **5.** Construcție sau element de construcție care seamănă cu un pinteŃ (1) și care susține sau întărește o zidărie, un terasament, consolidează un mal etc. **6.** Porțiune de teren care

depășește nivelul din jur; vârf mic, culme care se desprinde dintr-un ansamblu deluros sau muntos unitar. — Din sl. ***pentinū**.

PINTENĂȘ, *pintenași*, s.m. 1. Diminutiv al lui *pinten*. 2. (Bot.; compus) Nemțisor-de-câmp. — **Pinten** + suf. -aș.

PINTENĂȚ, *Ă, pintațați, -te*, adj. 1. (Despre încălțăminte) Care are pintoni (1), cu pintoni. ♦ (Substantivat, m.; fam. sau ir.) Ofițer sau gradat. 2. (Despre păsări) Cu pintoni (2); pintonog; *p. ext.* în formă de pinten. ♦ (Substantivat, m.) Cocos. 3. (Despre plante sau părți ale lor) Cu pinten (3) sau cu aspect de pinten. — **Pinten** + suf. -at.

PINTENOG, *-OĂGĂ, pintonogi, -oage*, adj., s.f. I. Adj. 1. (Despre animale) Cu pete de altă culoare (de obicei albe) în partea inferioară a picioarelor. 2. (Despre păsări) Pintenat (2). II. S.f. Plantă erbacee din familia compozitelor, cu florile galbene ca lămâia (*Carthamus lanatus*). — Din sl. **pontonogŭ**.

PÎNTRE prep. v. **printre**.

PÎNȚĂ, *pințe*, s.f. (Zool.; reg.) Popândău. — Et. nec.

PINULĂ, *pinule*, s.f. 1. Placă de metal având o deschizătură și un fir de vizare, care servește la stabilirea aliniamentelor de teren. 2. Fiecare dintre frunzulițele care constituie o frunză de ferigă. — Din fr. **pinulle**.

PÎNZGAU s.n. 1. Rasă de bovine de lapte și carne, originară din Austria, de culoare roșie-castanie, cu o dungă albă care străbate în întregime spinarea. 2. Rasă de cai masivi, folosiți la tracțiune. [Pr.: *pințgau*] — Din germ. **Pinzgau**.

PIODERMITĂ, *piodermite*, s.f. Nume generic dat inflamațiilor supurative ale pielii produse de stafilococi și streptococi. [Pr.: *pi-o-*] — Din fr. **pyodermite**.

PIOGÉN, *Ă, piogeni, -e*, adj. (Med.; despre răni) Care produce puroi; (despre agenți patogeni) care determină producerea puroiului. [Pr.: *pi-o-*] — Din fr. **pyogène**.

PIOLÉT, *pioleți*, s.m. Instrument asemănător cu un mic târnăcop, folosit de alpinisti la escaladări. [Pr.: *pi-o-*] — Din fr. **piolet**.

PION, *pioni*, s.m. 1. Fiecare dintre cele șaisprezece piese de cea mai mică valoare de la jocul de șah, așezate, la începutul partidei, înaintea celorlalte piese. 2. Fig. Luptător pentru o cauză, pentru o idee nouă, exponent al unei concepții noi. [Pr.: *pi-on*] — Din fr. **pion**.

PIONEFRITĂ, *pionefrite*, s.f. (Med.) Infecție a rinichiului cu infiltrații purulente difuze. [Pr.: *pi-o-*] — Din fr. **pyonéphrite**.

PIONÉR, *Ă, s.m., s.f. v. pionier*.

PIONÉZĂ s.f. v. *piuneză*.

PIONIER, *Ă, pionieri, -e*, s.m., s.f. 1. S.m. și f. Persoană care face parte dintr-un grup (de coloniști sau de emigranți) care pune bazele unei vieți civilizate într-un ținut nelocuit. ♦ Fig. Deschizător de drumuri noi în știință, în tehnică etc. 2. S.m. Militar care face parte dintr-o unitate de geniu pregătită special pentru a executa construcțiile necesare operațiilor militare, barajele de mine etc. 3. S.m. și f. (În România; în perioada 1949–1989) Membru al unei organizații de masă a elevilor între 7 și 14 ani. [Pr.: *pi-o-ni-er*. — Var.: (pop.) **pionér**, *ă* subst.] — Din fr. **pionnier**, germ. **Pionier**, (1) rus. **pioner**.

PIONIERĂȚ s.n. Misiune, sarcină de pionier; activitate de pionier. [Pr.: *pi-o-ni-e-*] — **Pionier** + suf. -at.

PIONIERESC, *EASCĂ, pionierești*, adj. Care aparține pionierilor (1), privitor la pionieri. [Pr.: *pi-o-ni-e-*] — **Pionier** + suf. -esc.

PIORÉE s.f. (Med.) Scurgere de puroi dintr-un focar infecțios. ♦ *Pioree alveolară* = parodontoză. [Pr.: *pi-o-*] — Din fr. **pyorrhée**.

PIÓS, *PIOĂSĂ, pioși, pioase*, adj. (Despre oameni) Pătruns de sentimente de evlavie (religioasă) sau de afecțiune plină de respect; (despre manifestări, acțiuni, creații ale oamenilor) care exprimă, denotă evlavie sau o afecțiune respectuoasă; care este determinat de evlavie sau de o afecțiune respectuoasă. [Pr.: *pi-os*] — Din fr. **pieux**.

PIOȘÉNIE, *pioșenii*, s.f. Pietate. [Pr.: *pi-o-*] — **Pios** + suf. -enie.

PIOTĂ s.f. v. *pihotă*.

PIOTORĂX s.n. Boală care constă în formarea și acumularea de puroi în cavitatea toracică, în spațiul pleural. [Pr.: *pi-o-*] — Din fr. **pyothorax**.

PIPĂ, *pipez*, vb. I. Intrans. și tranz. (Reg. și fam.) A fuma (cu pipa). [Prez. ind. și: *pipă*] — Din **pipă**.

PIPĂȚ s.n. (Reg.) Faptul de a *pipa*. — V. **pipa**.

PIPĂ, *pipe*, s.f. 1. Ustensilă pentru fumat, formată dintr-o parte mai groasă și scobită, în care se pune tutunul, și dintr-un tub (curbaț) prin care se trage fumul; *p. restr.* partea mai groasă și scobită a acestui obiect; *p. ext.* (cantitatea de) tutun care intră în această parte a obiectului; lulea. 2. Piesă de porțelan curbată la un capăt, folosită pentru protejarea instalațiilor electrice împotriva apei de ploaie la intrarea lor în pereții unei clădiri. 3. Piesă a distribuitorului motorului cu aprindere electrică, care închide succesiv circuitele electrice ale bujiilor motorului. — Din magh. **pipa**.

PIPĂȚ, *pipăți*, vb. IV. Tranz. 1. A atinge (ușor și repetat) un obiect ori o ființă cu degetele sau cu palma pentru a se încredința că există sau pentru a constata forma, consistența, calitatea etc.; a cerceta, a examina tactil. ♦ Refl. *Se pipăie pe frunte*. ♦ Loc. adv. *Pe pipăite* = atingând, punând mâna (pe obiectul în cauză). ♦ A mângâia (o femeie) atingând (ușor și repetat) cu degetele sau cu palma. ♦ P. anal. A atinge cu laba, cu botul, cu tentaculele etc. pentru a percepe ceva. 2. Spec. (Med.) A palpa. ♦ A lua pulsul. 3. A merge cu nesiguranță, fără să vadă (bine) și folosindu-se de mâini, de baston etc.; a orbeca. ♦ Loc. adv. *Pe pipăite* = cu nesiguranță, pe dibuite, băjbând. ♦ Tranz. și intranz. A căuta ceva cu mâna pe nevăzute; a dibui, a băjbăi. 4. Fig. A încerca să afle ceva, a sonda, a tatonă; a bănui, a intui că există (într-un anumit fel). — Din sl. **pipati**.

PIPĂIALĂ, *pipăieli*, s.f. Pipăire. — **Pipăi** + suf. -eală.

PIPĂIBIL, *Ă, pipăibili, -e*, adj. Palpabil. — **Pipăi** + suf. -ibil.

PIPĂIRE, *pipăiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *pipăi* și rezultatul ei; pipăială, pipăitură. — V. **pipăi**.

PIPĂIT s.n. Faptul de a (se) *pipăi*. ♦ Unul dintre simțuri, cu ajutorul căruia, atingând corpurile cu suprafața sensibilă a pielii, luăm cunoștință de calitățile lor palpabile (formă, consistență, umiditate etc.). — V. **pipăi**.

PIPĂIT2, *Ă, pipăiți, -te*, adj. (Astăzi rar) Palpabil; evident; concret, material. — V. **pipăi**.

PIPĂITURĂ, *pipăituri*, s.f. (Rar) Pipăire. [Pr.: *-pă-i-*] — **Pipăi** + suf. -tură.

PIPĂRĂ vb. I v. **pipera**.

PIPĂRĂȚ, *Ă* adj. v. **piperaț**.

PIPĂRĂȚURĂ, *pipărături*, s.f. (Rar) Mâncare piperată, picantă. — **Pipera** + suf. -ătură.

PIPĂRUȘ, *pipăruși*, s.m., s.n. 1. S.m. (Bot.; pop.) Ardei; *p. restr.* fructul acestei plante (în special ardeii iute). 2. S.n. Numele unui dans popular care se joacă mai ales la nunți; melodie după care se execută acest dans. — **Piper** + suf. -uș.

PIPELINE, *pipeline-uri*, s.n. Conductă pentru transportul la distanță al fluidelor și, mai rar, al solidelor. [Pr.: *pâiplain*] — Cuv. engl.

PIPÉR, (1, 2) *piperi*, s.m., (3) s.n. 1. S.m. Plantă tropicală din familia piperaceelor, cu tulpina lungă și subțire, târâtoare sau agățătoare, ale cărei fructe, în formă de boabe (negre la maturitate), sunt folosite (ca atare sau pisate) drept condiment (*Piper nigrum*); *p. restr.* (la sg.; de obicei cu sens colectiv) fructul acestei plante; boabele pisate ale acestei plante. ♦ Loc. adv. *Cu piper* = (despre glume, anecdote etc.) piperat (3), ușor indecent; picant. ♦ Expr. (Fam.) *A avea (sau a fi cu) piper pe limbă* = a fi ironic, răutăcios, caustic. *A i se sui (sau a-i veni cuiva) piperul la nas* = a se supăra, a se mânia. *A da (cuiva) cu piper (pe) la nas* = a supăra, a mânia, a ofensa (pe cineva); a face (cuiva) aluzii răutăcioase. *A face (pe cineva) cu sare și cu piper* = a dojeni, a muștra aspru (pe cineva); a face cu ou și cu oțet. *A-i sta (cuiva) ca piperu-n nas* = a-i fi (cuiva) nesuferit; a-i sta ca sarea-n ochi. ♦ Fig. Element dinamic, înviorător sau plin de haz. 2. S.m. (Bot.; reg.) Ardei; *p. restr.* fructul acestei plante. ♦ (În compusul) *Piperul-apelor* = silnic (*Glechoma hederacea*). ♦ *Piper roșu* = boia de ardei. 3. S.n. Art. Numele unui dans popular care se joacă la nunți; melodie după care se execută acest dans. — Din ngr. **pipéri**, sl. **piperi**.

PIPERĂ, *piperez*, vb. I. Tranz. A pune piper (1) sau, *p. ext.*, alte condimente (iuti) în mâncare. ♦ (Rar) A ustura, a pișca (în urma consumării unui aliment puternic condimentat). [Var.: **pipără** vb. I] — Din **piper**.

PIPERACÉE, *piperacee*, s.f. (La pl.) Familie de plante dicotiledonate cu proprietăți aromatice, cu flori mici, dispuse în amenți lungi, și cu fructul în formă de boabe; (și la sg.) plantă din această familie. — Din fr. **pipéracée**, lat. **piperaceae**.

PIPERĂȚ, *Ă, piperăți, -te*, adj. 1. (Despre mâncăruri și băuturi) În care s-a pus (prea mult) piper (1) sau, *p. ext.*, alte condimente (iuti); condimentat, picant, aromat. ♦ (Despre miresme, mirosuri) Înțepător, pătrunzător. 2. Fig. (Fam.; despre prețuri, dobânzi etc.) Foarte ridicat, exagerat, mare; (despre obiecte, mărfuri) care costă mult, scump. 3. Fig. (Despre anecdote, glume etc.) (Ușor) indecent; picant. [Var.: **pipărăt**, *ă* adj.] — V. **pipera**.

PIPERAZINĂ, *piperazine*, s.f. Substanță sub formă de cristale incolore, solubile în apă, folosită în tratamentul gutei și ca dizolvant al nisipului din urină. — Din fr. **pipérazine**, germ. **Piperazin**.

PIPERINĂ, *piperine*, s.f. Alcaloid care se găsește în piper. — Din fr. **pipérine**.

PIPERMÉNT, *piperménturi*, s.n. Lichior de mentă. — Din fr. **pippermint**.

PIPERNICÉALĂ s.f. Faptul de a se *pipernici*; pipernicire; aspect pipernic. — **Pipernici** + suf. -eală.

PIPERNICI, *pipernicesc*, vb. IV. Refl. (Despre animale, plante sau părți ale lor) A se opri din creștere, din dezvoltare sau a degenera din punct de vedere biologic (din cauza unor condiții neprielnice). — Et. nec.

PIPERNICIE s.f. (Rar) Stare sau aspect pipernicit. — **Pipernici** + suf. *-ie*.
PIPERNICIRE s.f. Faptul de a se *pipernici*; piperniceală; închircire; sfrijire. — V. **pipernici**.

PIPERNICIT, -Ă, piperniciti, -te, adj. (Despre animale, plante sau părți ale lor; adesea substantivat) Care s-a oprit din creștere, din dezvoltare sau a degenerat din cauza de vedere biologic (din cauza unor condiții neprielnice); chiricit, sfrijit. — V. **pipernici**.

PIPERNIȚĂ, pipernițe, s.f. (Rar) **1.** Vas ori cutie mică în care se ține piperul (**1**). **2.** Piuliță (de lemn) sau rășniță mică în care se pisează piperul (sau ardeiul). — Din bg. **pipernița**.

PIPERUȚĂ, piperuțe, s.f. Plantă erbacee cu flori albe-albăstrii, cu vinișoare verzi pe dinafară și cu numeroase semințe negre; negrușcă (*Nigella arvensis*). — **Piper** + suf. *-uță*.

PIPETĂ, pipete, s.f. Tub mic de sticlă (gradat), prevăzut cu o pompă de cauciuc, folosit pentru a picura, a lua, a măsura etc. o cantitate mică de lichid; picătoare. ♦ Tub prin care se toarnă un lichid dintr-un vas în altul. — Din fr. **pipette**.

PIPI, pipiuri, s.n. (Fam.) Urină. [Acc. și: *pipi*] — Din fr. **pipi**.

PIPIRIG, pipirigi, s.m. Nume dat mai multor plante erbacee care cresc pe malul apelor sau prin locuri umede și mlăștinoase: **a)** plantă cu tulpina înaltă, cilindrică, de culoare verde și cu flori brun-roșcate, îngrămădite în spice la vârful tulpinii (*Schoenoplectus lacustris*); **b)** plantă cu tulpina formată din trei muchii, cu frunze late, cu flori de culoare verde-închis (*Scirpus silvaticus*); **c)** plantă cu tulpina aspră și rigidă, de culoare cenușie-verzuie sau albăstruie, terminată cu un spic care are la capăt un vârf ascuțit (*Equisetum hiemale*); **d)** plantă erbacee perenă cu tulpina triunghiulară, plină pe dinăuntru, cu frunze liniare cu nervuri paralele și cu inflorescențe compuse din 1-4 globușoare (*Holoschoenus vulgaris*). — Et. nec.

PIPIRIGUȚ, pipiriguți, s.m. Mică plantă erbacee cu rizomul târător și cu tulpina cilindrică, terminată cu un spic de flori brune-verzui (*Heleocharis palustris*). — **Pipirig** + suf. *-uț*.

PIPIȚ adj. invar. v. **pepiț**.

PIPOTĂ, pipote, s.f. Stomac musculos la unele păsări; rânză. ♦ (Fam. și ir.) Stomac de om. ♦ Expr. *A i se umfla (cuiva) pipota = a)* a se mânia; **b)** a fi foarte fudul, mândru. (Fam.) *A-i crăpa (cuiva) pipota de nerăbdare = a fi foarte nerăbdător*. — Et. nec.

PIR s.m. Plantă erbacee perenă din familia gramineelor, cu rizom târător, cu frunze aspre și cu flori verzi, grupate în spice, care crește spontan, împiedicând dezvoltarea plantelor de cultură (*Agropyrum repens*). ♦ *Pir pădureț* = specie înaltă de *pir*, care ajunge până la 1 m, cu frunzele aspre, cenușii-verzui și cu spicul lung și subțire (*Agropyrum caninum*). — Din bg. **pir**.

PIRAMIDAL, -Ă, piramidali, -e, adj. **1.** Care are forma unei piramide (**1**), ca o piramidă. ♦ *Celulă piramidală* sau *neuron piramidal* = celulă nervoasă a substanței cenușii din creier. *Os piramidal* (și substantivat, m.) = unul dintre oasele mici care formează carpul. **2.** Fig. De proporții foarte mari, enorm, uriaș; *p. ext.* foarte important, mare; extraordinar, uimitor. — Din fr. **pyramidal**.

PIRAMIDĂ, piramide, s.f. **1.** Poliedru cu baza poligonală și fețele triunghiulare, care se unesc într-un vârf comun. **2.** Monument funerar gigantic de piatră în formă de piramidă (**1**), ridicat pentru faraonii Egiptului antic; *p. gener.* edificiu arhitectonic monumental în formă de piramidă (**1**). **3.** Grămadă (mare) de obiecte aranjate în formă de piramidă (**1**). ♦ (Mil.) *Piramidă de arme* (sau *de puști, de carabine*) = grup de puști sau de alte arme de foc așezate cu talpa patului pe pământ și sprijinite una de alta la vârful țevii. ♦ Figură de gimnastică executată de mai multe persoane, care se așază în rânduri suprapuse tot mai înguste pe măsură ce se apropie de vârf, în formă de piramidă (**1**); ansamblu de persoane astfel așezate. **4.** Sistem de susținere a viței-de-vie portaltol, alcătuit dintr-un stâlp înalt din vârful căruia pornesc 6-8 sârme fixate cu câte un țărș lângă fiecare butuc de viță. **5.** (Anat.; în sintagma *Piramidă bulbară*) = fiecare dintre proeminențele cordoanelor anterioare ale măduvei spinării, la nivelul bulbului rahidian. — Din ngr. **piramis, -idos**, lat. **pyramis, -idis**, fr. **pyramide**.

PIRAMIDON, piramidoane, s.n. Preparat farmaceutic sub formă de (comprimat din) pulbere cristalină albă, fără miros, solubilă în apă, folosit ca medicament împotriva febrei, a durerilor de cap, a nevralgiilor etc. — Din fr. **pyramidon**.

PIRÂNDĂ, pirande, s.f. (Pop.) Țigancă; nevastă de țigan. — Din țig. **pirando**.

PIRÂNHA, piranha, s.m. Pește foarte vorace care trăiește în bancuri mari în fluviul din America de Sud, lung până la 30 cm, având gura cu dinții ascuțiți. [Pr.: *pirania*] — Din fr. **piranha**.

PIRANOMETRU, piranometre, s.n. Instrument folosit pentru măsurarea intensității radiației solare difuze. — Din fr. **pyranomètre**.

PIRARGIRIT s.n. Minereu de argint colorat în roșu-închis până la negru și cu luciu adamantin. — Din fr. **pyrargyrite**, germ. **Pyrargyrit**.

PIRÁT, pirați, s.m. Persoană care se îndeletnicește cu pirateria, care comite acte de piraterie; hoț de mare, corsar. ♦ *Pirat al aerului* = persoană care comite infracțiunea de piraterie aeriană. ♦ Fig. Individ fără scrupule, care se îmbogățește prin jaf, tâlhărie etc. — Din fr. **pirate**.

PIRATĂ, piratez, vb. I. Tranz. **1.** A face piraterie. **2.** (Inform.) A accede prin efracție într-un sistem informatic în vederea copierii, modificării sau distrugerii de informații. — Din fr. **pirater**.

PIRATERESC, -EASCĂ, pirateresti, adj. Care aparține piraților, privitor la pirați; piraticesc. — **Piraterie** + suf. *-esc*.

PIRATERIE, piraterii, s.f. Faptă prin care membrii echipajului unui vas, prin amenințări și violență, răpesc un alt vas ori bunurile sau persoanele aflate la bordul acestuia; infracțiune săvârșită de autorii acestei fapte. ♦ *Piraterie aeriană* = (infracțiune care constă în) acte de amenințare și de violență săvârșite de o persoană sau de un grup înarmat asupra echipajului unui avion în scopul schimbării rutei acestuia. — Din fr. **piraterie**.

PIRATERESC, -EASCĂ, pirateresti, adj. (Inv.) Pirateresc. — **Pirat** + suf. *-icesc*.

PIRE s.n. v. **piure**.

PIRÉTIC, -Ă, pirétici, -ce, adj. (Rar) Care provoacă febră; referitor la febră. — Din fr. **pyrétique**.

PIRETOTERAPIE s.f. Metodă terapeutică care constă în provocarea artificială a unei stări febrile cu diverse mijloace în scopul ridicării potențialului de apărare la boală a organismului. — Din fr. **pyréthérapie**.

PIRETRINĂ, piretrine, s.f. Substanță insecticidă extrasă din piretru. — Din fr. **pyrethrine**.

PIRÉTRU s.m. (Bot.) **1.** Vetrică (*Chrysanthemum alpinum*). **2.** Pulbere insecticidă fină, obținută din florile uscate ale piretrului (**1**). — Din fr. **pirétre**.

PIRÉU s.n. v. **piure**.

PIREX s.n. Sticlă rezistentă la variații bruște de temperatură, din care se fac mai ales aparate de laborator. — Din fr. **pyrex**.

PIREXIE, pirezii, s.f. Stare febrilă cauzată de o infecție; *p. ext.* nume generic dat bolilor cu temperatură (ridicată). — Din fr. **pyrexie**.

PIRGEOMETRU, pirgeometre, s.n. Instrument pentru măsurarea intensității radiației calorice terestre. [Pr.: *-ge-o-*] — Din fr. **pyrogéomètre**.

PIRHELIOGRAF, pirheliografe, s.n. Pirheliometru înregistrator. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **pyrhéliographe**.

PIRHELIOMETRU, pirheliometre, s.n. Instrument pentru măsurarea intensității radiației solare directe, pe baza determinării cantității de căldură rezultate prin absorbția acestei radiații. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **pyrhéliomètre**, germ. **Pyrheliometer**.

PIRIDINĂ s.f. Substanță organică aromatică, lichidă, incoloră, toxică, solubilă în apă, în alcool și în eter, cu miros caracteristic neplăcut, folosită la fabricarea unor medicamente, a unor materii colorante etc. — Din fr. **pyridine**.

PIRIDOXINĂ, piridoxine, s.f. (Farm.) Substanță organică ce se găsește în drojdia de bere, grâu, ficat, rinichi etc., jucând un rol important în menținerea integrității structurale și funcționale a multor țesuturi și organe; vitamină B₆; aderină. — Din fr., engl. **pyridoxine**.

PIRIFORM, -Ă, piriformi, -e, adj. Care are formă de pară². — Din fr. **piriforme**.

PIRITĂ, pirite, s.f. Bisulfură naturală de fier, de culoare galbenă, cristalizată în sistem cubic, folosită mai ales ca materie primă la fabricarea acidului sulfuric, conținând uneori și aur, argint, cupru etc. — Din fr. **pyrite**.

PIRITÓS, -OASĂ, piritosi, -oase, adj. (Despre substanțe chimice, minereuri) Care conține (multă) pirită. — Din fr. **pyriteux**.

PIROBALISTICĂ s.f. (Mil.) Disciplină care studiază lansarea proiectilelor prin guri de foc. — Din fr. **pyroballistique**.

PIROCLASTIC, -Ă, piroclastici, -ce, adj. Care este alcătuit din piroclastit; care se referă la piroclastite. — Din fr. **pyroclastique**.

PIROCLASTIT, piroclastite, s.n. Rocă formată prin depozitarea materialului expulzat în timpul exploziilor vulcanice. — Din fr. **pyroclastite**.

PIROELÉCTRIC, -Ă, piroelectrici, -ce, adj. Referitor la piroelectricitate, care ține de piroelectricitate. [Pr.: *-ro-e-*] — Din fr. **pyroélectrique**.

PIROELECTRICITATE s.f. Proprietate a unor cristale de a se polariza electric sub acțiunea unei variații de temperatură sau de a-și modifica temperatura sub acțiunea unui câmp electric exterior. [Pr.: *-ro-e-*] — Din fr. **pyroélectricité**.

PIROFÓB, -Ă, pirofobi, -e, adj., s.m. și f. (Med.) (Bolnav) de pirofobie. — Din fr. **pyrophobe**.

PIROFÓBIE, pirofobii, s.f. (Med.) Stare patologică manifestată printr-o teamă exagerată față de foc. — Din fr. **pyrophobie**, engl. **pyrophobia**.

PIROFÓR, *pirofori*, s.m. 1. Substanță care se aprinde spontan în contact cu oxigenul sau cu aerul (prin frecare sau ciocnire), formând o ploaie de scântei. 2. (La pl.) Gen de insecte coleoptere care emit lumină fosforescentă; (și la sg.) insectă care aparține acestui gen. — Din fr. *pyrophore*.

PIROFÓRIC, *-Ă*, *piroforici*, *-ce*, adj. (Despre corpuri, materiale, substanțe etc.) Care are proprietățile unui pirofor (1). — Din fr. *pyrophorique*.

PIROGÁLIC adj. (În sintagma *Acid pirogalic* = pirogalol. — Din fr. *pyrogallique*.

PIROGALÓL s.m. Compus organic cristalin, din clasa fenolilor, alb, cu gust amar, folosit în medicină (ca antiseptic), în tehnica fotografiei (ca revelator) etc.; acid pirogalic. — Din fr. *pyrogallol*.

PIROGĂ, *pirogi*, s.f. Ambarcațiune rudimentară, lungă și îngustă, cu vâsle sau cu pânze, construită prin scobirea sau ciopirea unui trunchi de copac ori confecționată din piei cusute, folosită de amerindieni, de anumite populații din Africa, India, din insulele din sud-estul Asiei și din Oceanul Pacific. — Din fr. *piroque*.

PIROGÉN, *-Ă*, *pirogeni*, *-e*, adj. 1. Care este produs de foc. 2. Care provoacă febră. — Din fr. *pyrogène*.

PIROGENĂRE s.f. Procedeu pentru realizarea unor reacții chimice între gaze la temperaturi înalte; piroliză. — Cf. fr. *pyrogénéation*.

PIROGNOSTIE, *pirognostii*, s.f. Metodă de analiză la cald pentru determinarea metalelor dintr-un mineral. — Din fr. *pyrognostie*.

PIROGRÁF, *pirografe*, s.n. Aparat electric folosit în pirogravură. — Din fr. *pyrographe*, engl. *pyrograph*.

PIROGRAVÁ, *pirogravez*, vb. I. Tranz. A grava desene pe un obiect de lemn, de piele, de os etc. cu ajutorul unui vârf de metal înroșit în foc sau cu un termocauter. — Din fr. *pyrograver*.

PIROGRAVÁRE, *pirogravări*, s.f. Acțiunea de a *pirograva* și rezultatul ei. — V. *pirograva*.

PIROGRAVÁT, *-Ă*, *pirogravați*, *-te*, adj. (Despre obiecte sau părți ale unor obiecte din lemn, os, piele etc.) Decorat cu pirogravuri; (despre desene, ornamente, inscripții etc.) executat prin pirogravare. — V. *pirograva*.

PIROGRAVÓR, *-OÁRE*, *pirogravori*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care execută lucrări de pirogravură; specialist în pirogravură. — Din fr. *pyrograveur*.

PIROGRAVURÁ, (2) *progravuri*, s.f. 1. Tehnica, arta de a decora suprafața unor obiecte de lemn, de piele, de os etc. prin pirogravare. 2. Gravură, desen decorativ executat prin pirogravare; *p. ext.* obiect pirogravat. — Din fr. *pyrogravure*.

PIRÓL, *piroli*, s.m. Compus organic sub formă de lichid incolor cu miros de clorofom, produs prin distilarea uleiului de oase și folosit la fabricarea unor coloranți. — Din fr. *pyrrol*.

PIROLÁTRIE, *pirolatrii*, s.f. Cult primitiv al focului. — Din fr. *pyrolâtrie*.

PIROLIGNÓS adj. (În sintagma *Acid pirolignos* = produs obținut prin distilarea uscată a lemnului, din care se extrag acidul acetic, alcoolul metilic și acetona. — Din fr. *pyroligneux*.

PIROLÍZÁ s.f. (Chim.) Pirogenare. — Din fr. *pyrolyse*.

PIROLUZÍT s.n. Bioxid natural de mangan folosit la extragerea manganului, în industria sticlei, la fabricarea vopselelor de ulei etc. — Din fr. *pyrolusite*.

PIROMÁN, *-Ă*, *piromani*, *-e*, s.m. și f. Persoană care suferă de piromanie. — Din fr. *pyromane*.

PIROMANIE s.f. Formă de tulburare psihică în care bolnavul simte impulsul nestăpânit de a da foc, de a distruge prin foc. — Din fr. *pyromanie*.

PIROMÁNT, *-Ă*, *piromanți*, *-te*, s.m. și f. Persoană care practică piromanția. — Din it. *piromante*.

PIROMANȚIE s.f. Practică de a ghici viitorul prin observarea focului sau a flăcărilor, folosită în Grecia antică. — Din fr. *pyromancie*.

PIROMETAMORFÍSM s.n. Metamorfismul rocilor datorat temperaturii corpurilor eruptive, fierbinți, din vecinătatea lor. — Din fr. *pyrométamorphisme*.

PIROMÉTRIC, *-Ă*, *pirometrici*, *-ce*, adj. Care aparține pirometriei, privitor la pirometrie. — Din fr. *pyrométrique*.

PIROMÉTRIE s.f. Ansamblul procedeelelor folosite pentru măsurarea temperaturilor înalte. — Din fr. *pyrométrie*.

PIROMÉTRU, *pirometre*, s.n. Instrument folosit (în metalurgie) pentru măsurarea temperaturilor înalte. — Din fr. *pyromètre*.

PIROMORFÍT s.n. Mineră de plumb format în zona de oxidare a zăcămintelor bogate în plumb. — Din germ. *Pyromorphit*.

PIRÓN, *piroane*, s.n. Cui din oțel lung și gros, curbat (în unghi drept) la unul din capete și folosit la îmbinarea pieselor unei construcții de lemn, la fixarea unui obiect greu pe perete etc.; *p. gener.* cui mare. ⇨ Expr. (Fam.)

A face (la) piroane (și cuie) = a clănțani din dinți din cauza frigului; a dărdăi. (Fam.) *A tăia (la) piroane* = a spune minciuni. — Din sl. *pironiti*.

PIRONÍ, *pironesc*, vb. IV. Tranz. 1. A bate, a prinde, a înțepeți, a fixa cu (sau în) piroane. 2. A împiedica pe cineva sau ceva să se miște; a obliga să stea pe loc; a fixa, a imobiliza. 3. A-și fixa, a-și îndrepta, a-și concentra ochii, privirea, atenția, gândul etc. într-o anumită direcție; a aținti. — Din *piron*.

PIRONÍRE s.f. Acțiunea de a *pironi* și rezultatul ei. — V. *pironi*.

PIRONÍT, *-Ă*, *pironiți*, *-te*, adj. 1. Bătut, înțepețit, fixat în piroane. 2. Imobil, nemișcat, încremenit. ⇨ (Despre ochi, privire etc.) Fixat, concentrat asupra cuiva sau a ceva; ațintit. — V. *pironi*.

PIRÓP s.n. Silicat de magneziu și aluminiu din grupa granatului, de culoare roșie, roșiatică sau neagră, cristalizat în sistemul cubic, folosit ca piatră semiprețioasă. — Din fr. *pyrope*, germ. *Pyrop*.

PIROPLÁSMÓZÁ, *piroplasmoze*, s.f. 1. Nume generic dat unui grup de boli parazitare ale animalelor domestice, provocate de paraziți monocelulari care pătrund în sânge, distrugând globulele roșii și producând febră mare. — Din fr. *piroplasmose*.

PIROSCÁF, *piroscafe*, s.n. (Inv.) Navă acționată de un motor cu aburi. — Din fr. *pyroscaphe*, it. *piroscafo*.

PIROSCÓP, *piroscoape*, s.n. (Fiz.) Dispozitiv pentru determinarea aproximativă a temperaturilor înalte. — Din fr. *pyroscope*.

PIROSCÓPIC, *-Ă*, *piroscopici*, *-ce*, adj. (Fiz.) Referitor la piroscoap. — Din fr. *pyroscopique*.

PIROSFÉRÁ s.f. Zonă din interiorul Pământului, de sub litosferă, presupusă a fi în stare topită și care reprezintă sursa proceselor magmatice; sima. — Din fr. *pyrosphère*.

PIROSTÁT, *pirostate*, s.n. Aparat de supraveghere și de control al temperaturii și al arderii dintr-un focar de cazan sau de cuptor industrial. — Din fr. *pyrostat*.

PIROSTIE s.f. v. *pirostrie*.

PIROSTRÍE, *pirostrii*, s.f. 1. (Mai ales la pl.) Unealtă de gospodărie făcută dintr-un cerc sau dintr-un triunghi de fier, sprijinit pe trei picioare, pe care se pun căldarea, ceanul sau oala la foc; crăcană. 2. (Reg.; la pl.) Cunună care se pune pe capul mirilor în timpul oficierei nununii religioase. ⇨ Expr. (Glumet) *(A-și) pune pirostriile (în sau pe cap)* = a (se) căsători. [Var.: (inv. și reg.) *PIROSTIE* s.f.] — Din ngr. *pirostitá*, bg. *pirstija*.

PIRÓȘCÁ, *piroști*, s.f. (Reg.) Colțunaș umplut cu carne, cartofi, brânză, marmeladă etc. [Pl. și: *piroște*] — Din rus. *pirozki*, ucr. *pyrizky*.

PIROTEÁLÁ s.f. Faptul de a *piroți*; stare a celui care pirotește; picoteală, motăială, somnolență. — *Piroți* + suf. *-eală*.

PIROTEHNIC, *-Ă*, *pirotehnici*, *-ce*, adj., s.f. 1. Adj. Care aparține pirotehniei, privitor la pirotehnie; produs prin pirotehnie. 2. S.f. Pirotehnie. — Din fr. *pyrotechnique*.

PIROTEHNICIÁN, *pirotehnicieni*, s.m. Specialist în pirotehnie. [Pr.: *-ci-an*] — Din fr. *pyrotechnicien*.

PIROTEHNIE, (2) *pirotehnii*, s.f. 1. Tehnica fabricării și a utilizării unor dispozitive, a unor materiale care servesc la aprinderea munițiilor, a armelor de foc, a unor substanțe explozibile, a artificilor etc. 2. Fabrică de muniții. — Din fr. *pyrotechnie*.

PIROTERMIC, *-Ă*, *pirotermici*, *-ce*, adj. Care dezvoltă căldură prin ardere. — Din fr. *pyrothermique*.

PIROTÍ, *pirotesc*, vb. IV. Intrans. 1. A fi copleșit de somn; a motăi, a dormita, a ațipi. 2. A fi abătut și fără vlagă; a tânji, a lăncezi (de boală, de bătrânețe etc.); *p. ext.* a zăcea, a boli, a gogi. — Et. nec.

PIROTÍNÁ s.f. Sulfură naturală de fier, cristalizată în sistemul hexagonal, de culoare galben-închis cu reflexe brune-roz. — Din fr. *pyrrhotine*.

PIROXÉN, *piroxeni*, s.m. Grup de silicați naturali de fier, magneziu, calciu, aluminiu, sodiu, potasiu etc., care se prezintă sub formă de cristale prismatice cu luciu sticlos, de culoare verde-măslinie până la negru. — Din fr. *pyroxène*.

PIROXÉNIC, *-Ă*, *piroxenici*, *-ce*, adj. De natura piroxenului. — Din fr. *pyroxénique*.

PIROXENÍT, *piroxenite*, s.n. Rocă eruptivă, constituită mai ales din piroxen. — Din fr. *pyroxénite*.

PIROXILINÁ, *piroxiline*, s.f. Amestec de esteri nitrici ai celulozei, folosit la fabricarea explozivilor, a colodiului, a celuloidului, a lacurilor și a emailurilor. — Din fr. *pyroxilline*.

PIRÓZÁ, *piroze*, s.f. (Med.) Senzație de arsură în piept și în gât, determinată de iritația esofagului. — Din fr. *pyrosis*.

PIROZÉÁ s.f. v. *peruzea*.

PIRPIRÍU, *-IE*, *pirpirii*, adj. 1. (Despre ființe) Care și-a încetat dezvoltarea normală sau a degenerat; firav, pipernicit, jigărit. 2. (Rar) Lipsit de avere. 3. (Despre oameni) Care este îmbrăcat sărăcăcios, jerpelit sau (prea)

subțire; (despre îmbrăcăminte) prea subțire, nepotrivit cu vremea friguroasă. jerpelit. — Din tc. **pirpiri**.

PIRUETĂ, *piruetez*, vb. I. Intrans. (Rare) A executa, a face piruete. [Pr.: -ru-e-] — Din **piruetă**. Cf. fr. *pirouetter*.

PIRUETĂ, *piruete*, s.f. Figură de dans constând din învârtirea completă a unui dansator, executată pe un singur picior; *p. ext.* rotire (rapidă) pe vârful picioarelor, pe călcâie etc. [Pr.: -ru-e-] — Din fr. **pirouette**.

PIRUÎ, pers. 3 *piruie*, vb. IV. Intrans. (Rare; despre păsări) A cânta în triluri; a ciripi. — Formație onomatopeică.

PIRUÎT s.n. (Rare) Faptul de a *pirui*; cântec în triluri al păsărilor; ciripit. — V. **pirui**.

PIS interj. (Adesea repetat) Strigăt cu care se cheamă pisica. ⇨ Expr. *A nu zise (nici) pis* = a nu spune nimic, a nu scoate nicio vorbă, a tăcea chitic. [Var.: **păs** interj.] — Onomatopee.

PISĂ, *piséz*, vb. I. Tranz. 1. A zdrobi, a sfărâma o substanță, un corp solid prin loviri repetate (cu pisălogul, cu ciocanul etc.), pentru a le face mai mărunte sau a le preface în praf. 2. A bătători, a bătuci, a frământa cu picioarele zăpada, pământul etc.; *p. ext.* a dansa, a juca. 3. Fig. A bate tare, a snopi în bătaie. 4. Fig. A plictisi, a bate la cap, a săcăi pe cineva, repetându-i același lucru; a pisălogi. — Lat. **pi(n)sare**.

PISĂNIE, *pisăni*, s.f. Inscricție sculptată în piatră, în lemn, în metal, pictată etc. pe lespezile unor morminte sau deasupra ușii principale la intrarea într-o biserică, în care sunt consemnate datele privind hramul, donatorul, ctitorul, meșterul, data ridicării etc. — Din sl. **pisanije**.

PISĂR, *pisari*, s.m. (În Evul Mediu, în Țările Române) Secretar (domnesc); grămătic, diac. [Var.: **pisér** s.m.] — Din sl. **pisari**, pol. **pisarz**.

PISĂRE s.f. Acțiunea de a *pisă*; pisat¹. — V. **pisă**.

PISĂT¹ s.n. Pisare. — V. **pisă**.

PISĂT², **-Ă**, *pisăți*, *-te*, adj. 1. Măruntit, zdrobit sau prefăcut în pulbere prin pisare. ⇨ Expr. *Cu oasele pisate* = foarte obosit, mort de oboseală, extenuat. 2. Fig. (Fam.; despre oameni) Bătut tare, snopit în bătaie. — V. **pisă**.

PISĂGEALĂ, *pisăgeli*, s.f. (Rare) Faptul de a *pisăgi*. ◆ Fig. Bătaie zdravănă. FFig. Cicăleală, săcăială, pisălogeală. ◆ Fig. Toceală, buchiseală. — **Pisăgi** + suf. *-eală*.

PISĂGI, *pisăgesc*, vb. IV. Tranz. (Rare) A *pisă*. — Din **pisă**.

PISĂLOG, **-OAGĂ**, *pisălogi*, *-oage*, s.n., adj. 1. S.n. Unealtă casnică (de lemn, de metal, de piatră etc.), de obicei rotunjită ca o măciucă la un capăt sau la amândouă, cu care se pisează ceva în puiliță sau în piua; pilug. 2. Adj. (Fam.; adesea substantivat) Care plictisește pe cineva cu repetarea aceluiași lucru, cu insistențele. — **Pisă** + suf. *-ălog*.

PISĂLOGEALĂ, *pisălogeli*, s.f. (Fam.) Faptul de a *pisălogi*; vorbire care plictisește, săcăială, cicăleală. — **Pisălogi** + suf. *-eală*.

PISĂLOGI, *pisălogesc*, vb. IV. Tranz. (Fam.) A plictisi pe cineva cu repetarea aceluiași lucru, cu insistențele; a *pisă* (4). — Din **pisălog**.

PIS¹ interj. (Adesea repetat) Cuvânt care imită strigătul caracteristic al unor păsări, mai ales al puilor de pasăre. — Onomatopee.

PIS², *piscuri*, s.n. 1. Vârf ascuțit (și golaș) de munte sau de deal, dominând o vale sau o depresiune; piscan. 2. Capătul din față, ascuțit și încovoiat în sus, al unei luntri. 3. (Pop.) Parte a carului (sau a saniei) de care se fixează proțapul. — Et. nec.

PISCÂN, *pisca*, s.n. (Reg.) Pisc² (1). — **Pisc²** + suf. *-an*.

PISCĂCOL, **-Ă**, *pisăcoli*, *-e*, adj. Care ține de pești sau de piscicultură, referitor la pești, la piscicultură sau la pescuit. — Din fr. **piscolle**.

PISCICULTOR, *pisăcultori*, s.m. Specialist în piscicultură. — Din fr. **pisăculteur**.

PISCICULTURĂ s.f. Ramură a zootehniei care se ocupă cu creșterea peștilor în apele naturale, heleșteie, iazuri etc. — Din fr. **pisăculture**.

PISCIFORM, **-Ă**, *pisăiformi*, *-e*, adj. În formă de pește. — Din fr. **pisăiforme**.

PISCINĂ, *pisăcine*, s.f. 1. Bazin cu pești amenajat în scop decorativ sau productiv. 2. Bazin de înot. — Din fr. **pisăcine**.

PISCIVOR, **-Ă**, *pisăivori*, *-e*, adj. (Livr.) Care se hrănește cu pește. — Din fr. **pisăivore**.

PISCOAIE, (I) *pisăcoai*, s.f., (II) *pisăcoi*, s.m. (Reg.) I. Tub sonor care intră în componența unor instrumente muzicale. II. Om scund. [Var.: (1) **pisăcoi** s.m.] — Et. nec.

PISCŌI s.m. v. **pisăcoai**.

PISCUÎ, pers. 3 *pisăcuiește*, vb. IV. Intrans. (Reg.; despre păsări sau despre puii de pasăre) A ciripi, a piui. — **Pisc¹** + suf. *-ui*.

PISCUÎRE s.f. (Reg.) Acțiunea de a *pisăcu* și rezultatul ei; piscuit. — V. **pisăcu**.

PISCUÎT s.n. (Reg.) Faptul de a *pisăcu*. — V. **pisăcu**.

PISCULEȚ, *pisăculețe*, s.n. Diminutiv al lui *pisăc²*; pisăcușor. — **Pisc²** + suf. *-uleț*.

PISCUȘOR, *pisăcușoare*, s.n. (Rare) Pisăculeț. — **Pisc²** + suf. *-ușor*.

PISÉR s.m. v. **pisar**.

PISÉTĂ, *pisete*, s.f. Recipient de laborator alcătuit dintr-un balon (de sticlă) și dintr-un tub prin care trece un jet lichid. — Din fr. **pisette**.

PISIC, *pisici*, s.m. Pisci. — Din **pisică** (derivat regretiv).

PISICĂ, *pisici*, s.f. I. 1. Mamifer domestic carnivor din familia felidelor, cu corpul suplu, acoperit cu blană deasă și moale de diferite culori, cu capul rotund, cu botul foarte scurt, cu maxilarele puternice și cu ghearele retractile și ascuțite (*Felis domestica*); *spec.* femela acestui animal. ⇨ *Pisică sălbatică* = specie de pisică (I 1), mai mare decât aceasta, cu blană roșcată-cenușie cu dungi negre, care trăiește în pădure (*Felis silvestris*). ⇨ Expr. *A trăi (sau a se înțelege, a se iubi) ca căinele (sau ca șoarecele) ca pisică* = a nu se înțelege, a trăi rău cu cineva. *A umbla cu pisica-n traistă* = a căuta să înșeli, să păcălești pe cineva. *A cumpăra pisica în traistă* = a se înșela la cumpărături (luând marfa pe nevăzute). *A avea ochi de pisică* = a) a avea privire ageră; b) a fi viclean. (Fam.) *A avea nouă suflute ca pisică* = a fi rezistent, a avea o mare vitalitate. *A fi (sau a sta ca o) pisică plouată* = a fi abătut, descurajat, fără chef; a arăta prost, a avea o ținută necorespunzătoare. *A se spăla ca pisica*, se spune despre cei care se spală superficial și, *p. ext.*, despre cei neglijenți. *Piere (sau moare) pisica*, se spune pentru a arăta că se petrece ceva neobișnuit, de importanță deosebită. 2. Blană de pisică (I 1) prelucrată. 3. Compus: *pisică-de-mare* = specie de pește marin cu scheletul cartilaginos, lung de 60–100 cm, cu corpul turtit romboidal și cu coada terminată cu un spin veninos (*Trygon pastinaca*). II. Nume dat unor obiecte, instrumente, dispozitive, părți ale acestora etc., care prind sau trag ceva, se înfig în ceva etc. 1. Dispozitiv de agățare și de desprindere a berbecului din capătul cablului de ridicare de la sonetele cu cădere liberă. 2. Cărucior deplasabil pe o grindă sau pe un pod rulant, prevăzut cu un mecanism de ridicare a sarcinilor; cărucior de macara. 3. Mănuși de sârme de oțel, folosit pentru curățarea de noroi sau de pământ a utilajelor de foraj. — **Pis** + suf. *-ică*.

PISICEALĂ, *pisăceli*, s.f. (Fam.) Alintare. — **Pisici** + suf. *-eală*.

PISICÉSC, **-EASCĂ**, *pisăcești*, adj. (Rare) De pisică (I 1), privitor la pisăc. — **Pisică** + suf. *-esc*.

PISICÉȘTE adv. (Rare) Ca pisica (I 1). — **Pisică** + suf. *-ește*.

PISICÎ, *pisăcesc*, vb. IV. Refl. (Fam.) A se alinta; a se lînguși. — Din **pisică**.

PISICŌS, **-OASĂ**, *pisăcoși*, *-oase*, adj. (Rare) Cu apucături de pisică (I 1), asemănător cu pisica; felin. ◆ Fig. (Fam.) Căruia îi place să se alinte. — **Pisică** + suf. *-os*.

PISICŪT, *pisăcuți*, s.m. Diminutiv al lui *pisăc*. — **Pisic** + suf. *-uț*.

PISICŪȚĂ, *pisăcuțe*, s.f. 1. Diminutiv al lui *pisăc* (I 1). 2. (Rare) Ament (la salcie, stejar, alun). — **Pisică** + suf. *-uță*.

PISOĂR, *pisăoare*, s.n. Vas de faianță, de metal etc. montat pe un zid, care servește bărbaților pentru urinat; *p. ext.* parte a closetului public unde sunt instalate asemenea vase. — Din fr. **pisoir**.

PISŌI, *pisoi*, s.m. Pui de pisică, pisic; (în special) cotoi. — **Pis** + suf. *-oi*.

PISŌIĂȘ, *pisăoiăși*, s.m. Diminutiv al lui *pisoi*. [Pr. *-so-iaș*] — **Pisoi** + suf. *-aș*.

PISŌLÎT, *pisălite*, s.n. 1. Agregat de minerale (calcit, minereu de fier și de mangan etc.), de forma și de mărimea unui bob de mazăre, deus de apele termale care conțin bicarbonat de calciu. 2. Rocă compusă din pisălite (1). — Din fr. **pisălithé**.

PISŌLÎTIC, **-Ă**, *pisălithici*, *-ce*, adj. (Despre roci) Care este format din pisălite (1). — Din fr. **pisălithique**.

PISTĂRD, *pisătarzi*, s.m. Ciclist specializat în concursuri pe pistă, pe velodrom. — Din fr. **pisătard**.

PISTĂ, *pisăte*, s.f. 1. Fâșie de teren amenajată ca drum și rezervată unei circulații speciale. ◆ Fâșie de teren (circulară, ovală etc.) amenajată pentru întreceri sau antrenamente sportive. ◆ Teren amenajat pentru rularea avioanelor la decolare și la aterizare. ◆ Loc rezervat pentru dans într-un local public. 2. Fig. Făgaș, cale, curs; direcție. 3. (Adesea determinat prin „sonor”) Fâșie de la marginea peluclei cinematografice, fâșie a unei benzi de magnetofon etc. pe care este făcută înregistrarea sonoră. — Din fr. **pisăte**, it. **pisăta**.

PISTIL¹, *pisătiluri*, s.n. 1. Organ femel de reproducere a plantelor fanerogame, format din ovar, stil și stigmat. 2. Piesă de sticlă, de porțelan etc. cu care se sfărâmă, se pulverizează, se amestecă sau se freacă în mojar substanțe chimice sau farmaceutice; pisălog. [Pl. și: *pisătile*] — Din fr. **pisătil**.

PISTIL², *pisătiluri*, s.n. Pastă consistentă de fructe, uscată în formă de foaie groasă; (la pl.) diferite varietăți de pastă. — Din tc. **pestil**.

PISTÓL¹, *pistoale*, s.n. **1.** Armă de foc de dimensiuni mici, mânărită cu o singură mână; revolver. ⇨ *Pistol-mitralieră* = armă automată ușoară, mai scurtă decât pușca-mitralieră, cu bătaie mai mică și mai ușor de mânărit; automat. *Pistol de semnalizare* sau *pistol-rachetă* (sau *de rachetă*) = pistol cu ajutorul căruia se trag rachetele de semnalizare. *Pistol-portbandulă* = pistol cu țeavă lungă care aruncă o bandulă purtătoare a unei parâme pentru salvarea naufragiaților sau o parămă de remorcă. *Pistol de dopuri* = jucărie în formă de pistol (**1**), care, încărcată cu dopuri speciale de plută, (cu praf de pușcă), produce o pocnitură puternică. *Pistol de soc* = jucărie rudimentară formată dintr-o țeavă de soc în care un piston, prin comprimarea aerului, împinge un dop (de plută, de călți etc.) producând o pocnitură; *p. restr.* bețișorul care împinge dopul. ⇨ Expr. *Gol (ca un) pistol* sau *îmbrăcat pistol* = gol de tot, în pielea goală; *p. ext.* sărac. *Sărac (sau golan) pistol* = foarte sărac. ◆ *P. ext.* Focurile, gloanțele trase cu pistolul (**1**). **2.** (Sport) denumirea unei probe de tir care se execută cu pistolul (**1**) prin trageri automate asupra unor ținte mișcătoare sau prin trageri cu foc asupra unei ținte fixe. **3.** P. anal. (Tehn.) Aparat portativ cu forma apropiată de aceea a unui pistol (**1**), care servește pentru diferite operații tehnologice. ⇨ *Pistol de metalizare* (sau *de metalizat*) = aparat portativ pentru acoperirea suprafeței unui obiect, prin improșcare, cu metal topit. *Pistol de vopsit* (sau *de zugrăvit*) = aparat pulverizator pentru vopsirea (sau zugrăvirea) prin stropire a suprafețelor. *Pistol de nituit* = aparat folosit la nituire. *Pistol de sudură* = aparat de sudură. — Din ngr. *pistolii*, germ. *Pistol*.

PISTÓL², *pistolii*, s.m. Veche monedă de aur (spaniolă, franceză, italiană, engleză etc.) din sec. XVI, a cărei valoare a variat după epoci. — Din fr. *pistole*.

PISTOLĂR, *pistolari*, s.m. **1.** Specialist în tragerea cu pistolul¹ (**1**). Trăgător specializat în probe de tir cu pistolul. **2.** (Peior.) Persoană care folosește (în mod ilegal) pistolul¹(**1**). — *Pistol¹ + suf. -ar*.

PISTOLĂRD, *pistolardi*, s.m. (Rar) Pistol (2). — *Pistol¹ + suf. -ard*.

PISTOLĂȘ, *pistolășe*, s.n. Diminutiv al lui *pistol¹* (**1**). — *Pistol¹ + suf. -aș*.

PISTOLÉT, *pistolete*, s.n. **1.** (Înv.) Armă de foc portativă, semiautomată, scurtă și ușoară, care permite tragerea cu o singură mână. **2.** Florar (de desenat). — Din fr. *pistole*.

PISTÓN, *pistoane*, s.n. **1.** Organ de mașină care efectuează o mișcare alternativă de translație într-un cilindru în care se găsește un fluid sub presiune. **2.** Instrument muzical de suflat din alamă, asemănător cu trompeta. ◆ Clapă mobilă care închide sau deschide un orificiu la unele instrumente muzicale de suflat. — Din fr. *piston*.

PISTONĂ, *pistonze*, vb. I. Tranz. **1.** A extrage țigetei (dintr-o sondă) sau alt lichid cu ajutorul unui piston special. **2.** Fig. (Fam.) A stărui, a insista pe lângă cineva pentru a obține ceva. — Din fr. *pistonner*.

PISTONĂJ, *pistonaje*, s.n. (Tehn.) **1.** Pistonare. **2.** Crearea unei depresii în spațiul situat sub garnitura de foraj a unei sonde. — Din fr. *pistonage*.

PISTONĂRE, *pistonări*, s.f. Acțiunea de a *pistona* și rezultatul ei; pistonaj (**1**). — V. *pistona*.

PISTONFÓN, *pistonfoane*, s.n. Dispozitiv de etalonare a microfoanelor în domeniul frecvențelor joase. — Din fr. *pistonphone*.

PISTÓRNIC, (**1**) *pistornice*, s.n., (**2**) s.m. **1.** S.n. (Înv.) Sigiliu de piatră sau de lemn cu care se imprimă pe prescuri semnul crucii și inițialele rituale. **2.** S.m. (În forma *pistolnic*) Plantă erbacee din familia malvaceelor, cu tulpina înaltă, cu frunzele stelate și păroase și cu florile galbene, ale cărei fructe se întrebuințează ca sigiliu pentru însemnat prescurile (*Abutilon theophrasti*). [Var.: *pristórníc* s.m.] — Et. nec.

PISTRĂ, *pistre*, s.f. (Reg.) Pânză groasă cu dungi colorate, folosită la confecționarea saltelelor. — Et. nec. Cf. sl. *pistrŭ*.

PISTRUI, *-IE*, *pistrui*, *-ie*, s.m., adj. **1.** S.m. Pată mică, brună sau gălbuie, care se formează pe pielea unor oameni (mai ales sub acțiunea soarelui). **2.** Adj. (Rar) Pistruiat. — *Pistru* (reg. „pătat” < sl.) + suf. *-ui*.

PISTRUIĂ, *pistruiez*, vb. I. Tranz. și refl. A căpăta sau a face să capete pistrui (**1**). ◆ Fig. A (se) păta. [Pr.: *-tru-ia*] — Din *pistru*.

PISTRUIĂLĂ s.f. (Rar) **1.** (Cu sens colectiv) Pistrui (**1**). **2.** Calitatea de a fi pestrîț. [Pr.: *-tru-ia-*] — *Pistru* + suf. *-eală*.

PISTRUIĂT, *-Ă*, *pistruiați*, *-te*, adj. **1.** Cu pistrui (**1**) pe piele. **2.** (Rar) Pestrîț, împestrîțat. [Pr.: *-tru-iaf*] — V. *pistruia*.

PISTUI, *pistuiesc*, vb. IV. Intranz. (Rar) A spune „pst” pentru a atrage atenția cuiva, pentru a chema (pe cineva) încet și discret. — *Pst* + suf. *-ui*.

PIȘ¹ interj. (Fam.; mai ales repetat) Cuvânt care imită sunetul produs de șoaptele spuse la urechea cuiva. [Var.: *păș* interj.] — Onomatopoe.

PIȘ² interj., s.n. (Pop.) **1.** Interj. (Adesea repetat) Cuvânt care imită zgomotul produs de cel care urinează. **2.** S.n. Urină. — Din *pișa* (derivat regresiv).

PIȘĂ, *piș*, vb. I. (Pop.) **1.** Refl. A urina. **2.** Tranz. A uda, a stropi cu urină. — Lat. **piissiare*.

PIȘĂT, *pișaturi*, s.n. (Pop.) Urină. — V. *pișa*.

PIȘCĂ, *pișc*, vb. I. **1.** Tranz. A prinde cu degetele pielea sau carnea cuiva, ridicând-o sau strângând-o și producând o senzație dureroasă; a ciupi. ◆ A apuca cu degetele coardele unor instrumente muzicale, ridicându-le puțin și dându-le drumul, pentru a le face să vibreze. **2.** Tranz. A rupe sau a tăia câte puțin din ceva. ◆ (Fam.) A se alege cu ceva. ◆ (Fam.) A fura câte puțin, pe nesimțite; a ciupi, a șterpeli. **3.** Tranz. (Despre insecte) A înțepa, a mușca. ⇨ Expr. *Ca (și) cum (sau cât) te-ar pișca un purice* = foarte puțin, aproape deloc. ◆ (Despre animale și păsări) A apuca cu dinții, cu ciocul, fără a răni; *p. ext.* a mânca. **4.** Tranz. și intranz. (Despre vânt, frig etc.) A provoca o senzație neplăcută, dureroasă, a înțepa, a arde. ◆ Tranz. (Despre brumă, ger etc.) A strica, a vătăma (parțial) frunzele sau fructele plantelor. **5.** Tranz. (Despre băuturi alcoolice, condimente sau mâncăruri condimentate) A provoca o senzație de arsură, de usturime, de înțepătură; a ustura. **6.** Tranz. (Glumet) A lovi, a atinge ușor, a șfichiui pe cineva; *p. ext.* a bate. ◆ Fig. A înțepa cu vorba; a tachina, a șfichiui. **7.** Refl. (Reg.; despre Lună și lumina ei) A începe să scadă, să descrească. — Et. nec.

PIȘCĂRE s.f. Acțiunea de a (*se*) *pișca* și rezultatul ei; pișcat. — V. *pișca*.

PIȘCĂT¹ s.n. (Rar) Faptul de a (*se*) *pișca*; pișcare. ◆ Mod de execuție a unei bucăți muzicale la un instrument cu coarde, fără a folosi arcul, ci numai ciupind coardele. ◆ (Reg.; în expr.) *Pișcatul Lunii* (sau *pișcat de Lună, pișcatul luminii*) = fază a Lunii în care aceasta începe să descrească. — V. *pișca*.

PIȘCĂT², *-Ă*, *pișcați*, *-te*, adj. Cu pișcături; ciupit². — V. *pișca*.

PIȘCĂȚI, *piști*, s.f. Dispozitiv format dintr-o parămă de sărmă legată de mal și folosit la întorcerea navelor fluviale la coturile pronunțate ale apei. — Et. nec.

PIȘCĂCIOȘ, *-OĂȘĂ*, *pișcăcioși*, *-oase*, adj. (Fam.; despre mâncăruri și băuturi) Care pișcă (**5**), care înțepă la limbă; iute, picant. — *Pișca* + suf. *-ăcios*.

PIȘCĂTOR, *-OĂRE*, *pișcători*, *-oare*, adj. **1.** (Despre insecte) Care pișcă (**3**), care înțepă; înțepător. ◆ Fig. Care conține o critică tăioasă, șfichiuitor, mușcător. **2.** (Despre alimente) Care ustură; pișcăcios, iute, picant. **3.** (Despre oameni) Care șterpelește, care fură. — *Pișca* + suf. *-ător*.

PIȘCĂTURĂ, *pișcătură*, s.f. **1.** Faptul de a pișca, pișcare a pielii; ciupitură. **2.** Înțepătură, mușcătură de insectă. ◆ Fig. Vorbă usturătoare; ironie. **3.** Bucătică sau cantitate mică ruptă din ceva; fărâmă. ◆ Urmă rămasă la locul din care s-a scos această bucătică. ◆ (Pop.) Crestătură făcută la urechile unor animale, pentru a le însemna. — *Pișca* + suf. *-ătură*.

PIȘCÓT, *pișcoturi*, s.n. Produs de patiserie obținut prin coacerea unui aluat moale și pufoș făcut din făină, ouă și zahăr, având de obicei o formă alungită, subțiată la mijloc și îngroșată la capete. — Din magh. *piskóta*.

PIȘICHER, *-Ă*, *pișicheri*, *-e*, s.m. și f. (Fam.; adesea adjectival) Om șiret, priceput la șmecherii; sforar, șarlatan. — Din tc. *pišekâr*.

PIȘICHERLĂC, *pișicherlăcuri*, s.n. (Rar) Șiretenie, șmecherie, șarlatanerie. — Din tc. *pišekârlik*.

PIȘLEAG, *pișlege*, s.n. (Pop.) Cui de lemn care unește obezile roților de la car. — Et. nec.

PIȘOĂRCĂ, *pișoarce*, s.f. (Pop.) Persoană care urinează des (în pat). — *Pișa* + suf. *-oarcă*.

PITĂC¹, *pitace*, s.n. (Înv.) **1.** Decret de ridicare la rang boieresc; diplomă de boierie. **2.** Act oficial, poruncă scrisă; ordonanță, dispoziție. **3.** Scrisoare, răvaș. — Din sl. *pitakŭ*.

PITĂC², *pitaci*, s.m. **1.** Monedă austriacă de argint care a circulat în sec. XVIII și în Țările Române; monedă rusească de argint sau de aramă; (sens curent) ban de valoare mică; patașcă. **2.** P. gener. Ban, monedă de mică valoare. [Var.: *patăcă* s.f.] — Din rus. *piatak*, sb. *petak*.

PITAGORÉIC, *-Ă*, *pitagoreici*, *-ce*, adj., s.m. **1.** Adj. Care ține de școala lui Pitagora; pitagoric. **2.** S.m. Adept al filosofiei și al școlii de matematică a lui Pitagora. [Pr.: *-re-ic*] — Din germ. *pythagoreisch*.

PITAGOREÍSM s.n. v. *pitagorism*.

PITAGÓRIC, *-Ă*, *pitagorici*, *-ce*, adj. (Rar) Pitagoreic. — Din it. *pitagorico*, fr. *pythagorique*.

PITAGORICIÁN, *pitagoricieni*, s.m. Elev sau adept al doctrinei filosofului grec Pitagora. [Pr.: *-ci-an*] — Din fr. *pythagoricien*.

PITAGORÍSM s.n. Mișcare religioasă și filosofică în Grecia antică (sec. VI î.H.), atingând un larg evantai de probleme: nemurirea și transmigrarea sufletelor, ascetism, reguli dietetice, conduita morală, comuniunea cu cosmosul divin, concepția despre lucruri ca numere. [Var.: *pitagoreism* s.n.] — Din fr. *pythagorisme*.

PITĂR, *pitari*, s.m. (În Evul Mediu, în Țările Române) Titlu dat boierului însărcinat cu pregătirea și distribuția pâinii la Curtea domnească și cu îngrijirea caretelor Curții domnești; boier care avea acest titlu. ♦ *Mare* (sau *vel*) *pită* = boier de Divan însărcinat cu supravegherea brutăriei domnești și care avea în subordine mai mulți pitari. — **Pită** + suf. *-ar*.

PITĂRCĂ, *pitărci*, s.f. (Reg.) Numele a două specii de ciuperci înrudite cu mănătarca, dintre care una este comestibilă (*Boletus scaber*), iar cealaltă comestibilă sau otrăvitoare (*Boletus luridus*). — Probabil contaminare între **pită** și **mănătarca**.

PITĂ, *pite*, s.f. (Reg.) 1. Pâine. ♦ Compus: *pită-vacii* = ciupercă comestibilă, cu pâria roșcată-cenușie, cu carnea albă, care devine albastră în contact cu aerul (*Boletus bovinus*). 2. Fig. Hrană necesară pentru trai; mijloace de existență; *p. ext.* slujbă, funcție, post. — Din bg. **pită**.

PITĂRCUȚĂ, *pitărcuțe*, s.f. Ciupercă comestibilă cu pâria emisferică, roșie-cărămizie, cu piciorul gros și cu carnea albă (*Boletus versipellis*). — **Pitărcă** + suf. *-uță*.

PITĂREĂȘĂ, *pitărese*, s.f. (Rar) Soția pitarului. — **Pitar** + suf. *-easă*.

PITĂREL, *pitărei*, s.m. Titlu în ierarhia boierească a Țărilor Române, mai mic decât acela al pitarului; boier care avea acest titlu. — **Pitar** + suf. *-el*.

PITĂRIE, *pitării*, s.f. 1. (Înv. și reg.) Brutărie. 2. Dregătorie pitarului; rang de pitar. — **Pitar** + suf. *-ie*.

PITCHPINE s.m. Arbore exotic din familia coniferelor, cu lemnul dur, de culoare galbenă cu vine roșietice, folosit la confecționarea mobilelor de lux și la construcția vaselor maritime (*Pinus palustris*). [Pr.: *pē'păin*] — Din engl. **pitch-pine**.

PITECANTRÓP, *pitecantropi*, s.m. Reprezentant al lui *Homo erectus*, descoperit în insula Java, cu caractere intermediare între maimuțele antropoide și omul primitiv. — Din fr. **pithécanthrope**.

PITEȘTEAN, *ă, piteșteni*, *-e*, s.m., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din municipiul Pitești. 2. Adj. Care aparține municipiului Pitești ori piteștenilor (1), referitor la municipiul Pitești sau la piteșteni. — **Pitești** + suf. *-ean*.

PITEȘTEANCA, *piteștenca*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din municipiul Pitești. — **Piteștean** + suf. *-că*.

PITİ, *pitesc*, vb. IV. Refl. și tranz. (Pop.) A (se) ascunde (ghemuindu-se), a (se) pitula; *fig.* a (se) adăposti. — Cf. **pitici**².

PITIADĂ, *pitidae*, s.f. (Livr.) Interval de timp de patru ani care se scurgea între jocurile pitice. [Pr.: *-ti-a-*] — Din fr. **pythiade**.

PITIATIC, *ă, pitiatici*, *-ce*, adj., s.m. și f. (Med.) (Bolnav) de pitiatism. [Pr.: *-ti-a-*] — Din fr. **pithiatique**.

PITIATISM, *pitiatisme*, s.n. (Med.) Ansamblu de tulburări neuroase (isterice) vindecabile prin sugestie. [Pr.: *-ti-a-*] — Din fr. **pithiatisme**.

PITIC, *ă, pitici*, *-ce*, s.m., s.f., adj. 1. S.m. și f. Individ a cărui înălțime este mult inferioară celei mijlocii, pigmeu; persoană a cărei statură este (foarte) mică, datorită unor tulburări endocrine, unor carențe alimentare etc.; *p. gener.* persoană de statură (foarte) mică. ♦ (În basme) Personaj fantastic, mic de statură, vioi și isteț. 2. S.m. Fig. Om lipsit de calitate, de merite, de valoare. 3. Pigmeu (2). 4. S.f. (Astron.; în sintagmele) *Pitică albă* = stea aflată în stadiul relativ final al evoluției sale, caracterizată printr-o densitate mare, luminozitate mică și prin scăderea treptată a temperaturii, fiind lipsită de surse de energie internă. *Pitică roșie* = stea aflată în stadiul absolut final al evoluției sale, caracterizată prin temperaturi efectiv coborâte și prin luminozitate foarte mică. 5. Adj. (Despre oameni și animale) De statură foarte mică, scund, mic. ♦ (Despre plante) Care aparțin unei specii scunde, puțin înalte; *p. ext.* nedezvoltat, pipernicit, chircit. ♦ (Ca determinativ, urmând după un nume de plantă sau de animal, indică specii sau rase ale acestora) *Mere pitice*. ♦ (Despre obiecte) De dimensiuni reduse; mic, minuscul. — Cf. sl. **pitiki**.

PITICE adj. (În sintagma) *Jocuri pitice* = jocuri care aveau loc din patru în patru ani la Delfi, în Grecia antică, în cinstea zeului Apollo. — Din fr. [jeux] **pythiques**.

PITICĂ, *piticesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Rar) A (se) micșora, a (se) închirci. — Din **pitic**.

PITICIRE s.f. (Rar) Acțiunea de a (se) *pitici*. — V. **pitici**.

PITING s.n. (Tehn.) Aspect al uzurii unei piese, care se prezintă sub forma unor ciupțuri pe suprafața de contact. — Din engl. **pitting**.

PITIRE s.f. (Pop.) Acțiunea de a (se) *pitii* și rezultatul ei. — V. **pitii**.

PITIRIAZIS s.f. v. **pitiriazis**.

PITIRIAZIS s.n. (Med.) Nume generic pentru dermatozele provocate de ciuperci microscopice și caracterizate prin erupții de bășicuțe care, uscându-se, formează o coajă care provoacă mâncărime și descuamarea pielii. [Pr.: *-ri-a-*. — Var.: **pitiriază** s.f.] — Din fr. **pitiriasis**.

PITÎȘ adv. (Pop.; uneori repetat) Tiptil; pe furiș, pe ascuns. — **Piti** + suf. *-iș*.

PITÎT, *ă, pitiiți*, *-te*, adj. (Pop.) Ascuns; *fig.* adăpostit. ♦ (Substantivat, f.; în sintagma) *De-a pitita* = numele unui joc de copii în care unul dintre copii trebuie să-i găsească pe ceilalți, care s-au ascuns. — V. **pitii**.

PITOĂȘCĂ, *pitoaște*, s.f. (Reg.) Specie de ciupercă comestibilă, înrudită cu mănătarca (*Boletus granulatus*). — **Pită** + suf. *-oașcă*.

PITÓI, *pitoaie*, s.n. (Reg.) Augmentativ al lui *pită*. — **Pită** + suf. *-oi*.

PITÓN¹, *pitioane*, s.n. Instrument metalic în formă de țărșu, țevă, teu, lamelă etc. de diferite dimensiuni, având la capăt un inel prin care se introduce coarda și care servește la asigurarea alpiștilor în timpul escaladărilor. — Din fr. **piton**.

PITÓN², *pitoni*, s.m. (La pl.) Gen de șerpi mari, neveninoși, din familia boidelor, care trăiesc în Africa, în sudul Asiei și în Australia, hrănindu-se mai ales cu mamifere mici (*Python*); (și la sg.) animal din acest gen. — Din fr. **python**.

PITORÉSC, *-EASCĂ*, (1) *pitorești*, adj., (2) s.n. 1. Adj. Care impresionează prin ineditul elementelor componente, aspect, formă, colorit etc. ♦ (Despre stil și limbă) Plastic, bogat în imagini, colorat, viu, expresiv. 2. S.n. Ceea ce este pitoresc. — Din it. **pitoresco**, fr. **pittoresque**.

PITPALÁC, (1) *pitpalaci*, s.m., (2) interj. 1. S.m. (Omit.) Prepelită. 2. Interj. Cuvânt care imită strigătul prepeiței. — Onomatopee.

PITPALÁCĂ, *pitpalace*, s.f. (Rar) Femela pitpalacului. ♦ Fig. Femeie flecară, guralivă. — Din **pitpalac**.

PITROCI vb. IV v. **pitoci**.

PITUITĂR, *ă, pituitari*, *-e*, adj., s.f. 1. Adj. Care secretează pituită; pituitiv. ♦ *Glandă pituitară* = hipofiza. 2. S.f. Mucoasă a cavității nazale, constituită dintr-un epiteliu cilindric, cu cili vibratili, care cuprinde elementele senzoriale ale mirosului. [Pr.: *-tu-i-*] — Din fr. **pituitaire**.

PITUITĂ, *pituite*, s.f. (Med.) Mucus. — Din lat. **pituita**, fr. **pituite**.

PITUITIV, *ă, pituitivi*, *-e*, adj. (Med.) Pituitar. [Pr.: *-tu-i-*] — **Pituită** + suf. *-iv*.

PITUITÓS, *-OASĂ*, *pituitosi*, *-oase*, adj. (Med.) Care conține pituită sau care seamănă cu pituita. [Pr.: *-tu-i-*] — Din lat. **pituitosus**, fr. **pituiteux**.

PITUITRINĂ s.f. Hormon extras din hipofiza posterioară, cu acțiune antidiuretică. [Pr.: *-tu-i-*] — Din fr. **pituitrine**.

PITULĂ, *pitulez*, vb. I. Refl. și tranz. (Pop.) A (se) *pitii*. ♦ Loc. adv. *Pe pitulate* = pe ascuns, pe furiș. [Var.: **tupilă** vb. I] — Din **pitii**.

PITULĂRE s.f. (Pop.) Acțiunea de a (se) *pitula* și rezultatul ei. [Var.: **tupilăre** s.f.] — V. **pitula**.

PITULĂT, *ă, pitulați*, *-te*, adj. (Pop.) Pitit.F Fig. Tănuț, secret. [Var.: **tupilăre** s.f.] — V. **pitula**.

PITULICÉ, *pitulici*, s.f. Numele mai multor păsări cântătoare divers colorate: a) pasăre mică, cu ciocul ascuțit, cu penele brun-ruginii pe spate și cenușii-albicioase pe pânțele; ochiul-boului (*Troglodytes troglodytes*); b) mică pasăre migratoare insectivoră, cu pene brun-verzui pe spate și cenușii pe pânțele (*Phylloscopus collybita*). — **Pitula** + suf. *-ice*.

PITULIȘ adv. s.n. (Pop.) 1. Adv. Pitiș. 2. S.n. (Rar) Ascunziș. — **Pitula** + suf. *-iș*.

PITURĂ, *piturez*, vb. I. Tranz. (Mar.) A vopsi cu pitură o navă, o ambarcațiune. — Din it. **putturare**.

PITURĂRE s.f. Acțiunea de a *pitura* și rezultatul ei. — V. **pitura**.

PITURĂ, *pituri*, s.f. Vopsea specială, făcută din ulei de in sau din rășini, pentru nave sau ambarcațiuni. — Din it. **pitura**.

PITIGĂI vb. IV v. **pitigăia**.

PITIGĂIĂ, *pitigăiez*, vb. I. Tranz. A-și subția, a-și ascuți vocea. ♦ Refl. A vorbi cu glas subțire, ascuțit. [Pr.: *-gă-ia*. — Var.: **pitigăi** vb. IV] — Din **pitigăiat** (derivat regresiv).

PITIGĂIALĂ, *pitigăieli*, s.f. Faptul de a (se) *pitigăia*. [Pr.: *-gă-ia*] — **Pitigăi** + suf. *-eală*.

PITIGĂIÁT, *ă, pitigăiați*, *-te*, adj. 1. (Despre voce, despre sunete etc.) Subțire, ascuțit; strident. 2. (Rar; despre oameni și animale) Slab, plăpând, firav. [Pr.: *-gă-iat*. — Var.: **pitigăit**, *ă* adj.] — **Pitigoi** + suf. *-at*.

PITIGĂIT, *ă* adj. v. **pitigăiat**.

PITIGÓI, *pitigoii*, s.m. Pasăre mică și vioaie, cu pene negre pe piept, albastru-verzui și cenușii pe spate, galbene pe pânțele; *pitigoi* (*Parus major*). ♦ Epitet dat copiiiilor. — Et. nec.

PITIGÚȘ, *pitiguși*, s.m. (Reg.) Pitigoi. — **Pitigoi** + suf. *-uș*.

PITULĂ, *pitule*, s.f. Monedă austro-ungară de zece creițari care a circulat (până în 1918) și în Transilvania și Bucovina; (fam.) monedă de valoare mică; gologan, para. — Din magh. **picula**.

PIU interj. (Adesea repetat) Cuvânt care imită piuitul puilor de pasăre. — Onomatopee.

PIUĂ, *pieuez*, vb. I. Tranz. A da o țesătură de lână la piauă (1). [Pr.: *pi-ua*] — Din *piuă*.

PIUĂR, *piuari*, s.m. (Pop.) Persoană care posedă, conduce sau îngrijește o piauă (1); muncitor care lucrează la o piauă. [Pr.: *pi-ua*] — **Piuă** + suf. *-ar*.

PIUĂRE s.f. (Pop.) Acțiunea de a *piua* și rezultatul ei; împăslire. [Pr.: *pi-ua*] — V. *piua*.

PIUĂ, *pive*, s.f. 1. Instalație sau mașină folosită pentru împăslirea țesăturilor de lână într-un mediu cald și umed. 2. Vas de lemn, de metal sau de piatră de diverse forme și mărimi, cu pereții și cu fundul gros, în care se pisează diverse substanțe sau corpuri solide. 3. Parte a șteampului în care se mărunțește un minereu. 4. Scobitură în piesa unei instalații, care servește la fixarea sau la rotirea altei piese din instalația respectivă. 5. (Inv. și reg.) Mortier. 6. (Pop.; în expr.) A se pune *piua* (sau în *piuă*) = a se ghemui pentru a servi ca treaptă cuiva care vrea să ajungă la un loc înalt sau pentru a lua pe cineva în cârcă. [Pr.: *pi-ua*. — Pl. și: *pive*. — Var. (inv. și reg.): *pivă* s.f.] — Lat. **pilla*.

PIUÎ, pers. 3 *piuie*, vb. IV. Intrans. (Despre păsări, mai ales despre puii păsărilor) A scoate puiuri; a piscui. ♦ (Mai ales despre un corp care străbate aerul cu viteză) A șuiera, a țiu. [Pr.: *pi-u*] — Din *piu*.

PIUĂLĂ, *piuilei*, s.f. Puiură (2). [Pr.: *pi-u-ia*] — **Piu** + suf. *-eală*.

PIUÎT s.n. Faptul de a *piui*. 1. Strigăt caracteristic scos de păsări, mai ales de puii acestora; puiură (1). ♦ Expr. *A-i pieri* (cuiva) *piuîtul* = a-i pieri cuiva poftă de vorbă; a-și pierde curajul (de uimire, de spaimă etc.). *A-i lua* (sau a *tăia*, a *curma*) (cuiva) *piuîtul* = a) a reduce (pe cineva) la tăcere, a lăsa (pe cineva) perplex, a pune cu botul pe labe; b) (rar) a ucide pe cineva. 2. Sunet subțire și ascuțit; puiură (2), țiuură. [Pr.: *pi-u*] — V. *piu*.

PIUITOR, *-OARE*, *piuitori*, *-oare*, adj. (Despre păsări) Care piue. ♦ (Despre cântecul păsărilor) Subțire, pițigăiat; scurt și ascuțit. ♦ P. ext. (Despre obiecte) Care scoate sunete ascuțite, cu rezonanțe metalice. [Pr.: *pi-u-i*] — **Piu** + suf. *-tor*.

PIUITURĂ, *piuituri*, s.f. 1. Strigăt caracteristic scos de păsări sau mai ales de puii de pasăre; puiut (1). 2. Sunet subțire, ascuțit; puiut (2), piuală, țiuură. [Pr.: *pi-u*] — **Piu** + suf. *-tură*.

PIULIȚĂ, *piulițe*, s.f. 1. Piuă (2) mică. 2. Piesă de metal care are o gaură cu filet și care se poate înșuruba pe o țijă cu un filet corespunzător. [Pr.: *pi-u*] — **Piuă** + suf. *-uliță*.

PIUNÉZĂ, *piuneze*, s.f. Cuișor cu capul rotund și plat și cu vârful scurt, folosit pentru fixat desene, hârtii, planuri etc. pe perete sau în lemn. [Var.: *piunéză* s.f.] — Din fr. *punaise*.

PIURÉ, *piureuri*, s.n. Preparat culinar cu aspect de pastă, obținut din legume sau din fructe fierte (ori crude), folosit de obicei ca garnitură. [Var.: *piréu*, *piré* s.n.] — Din fr. *purée*.

PIURIE, *piurii*, s.f. Stare patologică provocată de infecția căilor urinare și caracterizată prin prezența puroiului, a leucocitelor și a germenilor microbieni în urină. [Pr.: *pi-u*] — Din fr. *pyurie*.

PIVĂ s.f. v. *piuă*.

PIVNICÉR, *pvniceri*, s.m. 1. Persoană care supraveghează o pivniță de vinuri; chelar. 2. (În Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Titlu dat boierului care avea în grijă vile și pivnițele domnești; persoană care purta acest titlu. — **Pivniță** + suf. *-ar*.

PIVNICERIT s.n. 1. Dare care se plătea în Țările Române, în Evul Mediu, de către producătorii de vinuri. 2. Dreptul de a încasa pivniceritul (1). — **Pivnicer** + suf. *-it*.

PIVNICIOARĂ, *pvncioare*, s.f. (Fam.) Diminutiv al lui *pvniță*. — **Pivniță** + suf. *-ioară*.

PIVNIȚĂ, *pvnițe*, s.f. Încăpere sau grup de încăperi subterane, zidite de obicei dedesubtul unei clădiri și destinate depozitării unor materiale (lemne, cărbuni etc.) sau unor produse alimentare; beci. ♦ Expr. *A ieși* (sau a se *auzi*) *ca din* (sau *dintr-o*) *pvniță* = (despre voce) a ieși (sau a se auzi) de departe sau cu timbrul scăzut, profund, grav. *A vorbi ca din pvniță* = a vorbi cu timbrul scăzut, profund, grav. [Var.: (inv. și reg.) *pvniță* s.f.] — Din sl. *pvnica*.

PIVÔT, (1, 2, 3) *pvoturi*, s.n., (4) *pvotși*, s.m. 1. S.n. (Tehn.) Fus de formă cilindrică, tronconică, conică etc., care se rotește ori alunecă într-un lagăr la care sarcina acționează în direcția axului. 2. S.n. Rădăcină principală, verticală, îngroșată a unor plante ca morcovul, sfecla etc. 3. S.n. Fig. Element, punct de sprijin esențial care asigură desfășurarea unei activități sau a unui proces. 4. S.m. Spec. (Mil.) Militarul în raport cu care se execută mișcarea unei formații. ♦ (Sport) Jucător cu atribuții bine precizate, care acționează ca vârf de atac la unele jocuri cu mingea. — Din fr. *pivot*.

PIVOTĂ, *pvotez*, vb. I. Intrans. 1. (Tehn.; despre două corpuri în contact; la pers. 3) A se roti în jurul unui ax perpendicular pe un plan tangent, comun celor două corpuri în punctul de contact. ♦ Fig. (Despre acțiuni, procese etc.) A se baza pe anumite elemente specifice, a se desfășura în jurul a

ceva. 2. Spec. (Mil.) A executa o mișcare de rotație în jurul unui militar, al unei formații etc. ♦ A-și răsuci (brusc) corpul; (Sport) a se răsuci pe un singur picior (pentru a manevra mingea). — Din fr. *pivoter*.

PIVOTĂNT, *-Ă*, *pvotanți*, *-te*, adj. 1. (Tehn.) Care poate pivota. 2. (Despre rădăcinile unor plante) La care rădăcina principală se dezvoltă mult, pătrunzând adânc, vertical, în sol. — Din fr. *pivotant*.

PIVOTĂRE, *pvotări*, s.f. Acțiunea de a *pvota* și rezultatul ei; pivotație. — V. *pvota*.

PIVOTĂȚIE, *pvotații*, s.f. Pivotare. — **Pivota** + suf. *-ație*.

PIX, *pixuri*, s.n. Creion cu mină sau cu pastă acționat de un dispozitiv mecanic. — Din engl. *pick*.

PIXIDĂ, *pixide*, s.f. 1. Casetă sau cupă acoperită, care servea în trecut la păstrarea bijuteriilor sau a împărtașaniei. 2. Fruct-capsulă care se deschide după coacerea printr-un căpăcel sau prin ruperea în două. — Din fr. *pyxide*.

PIZMAȘ, *-Ă*, *pvzmași*, *-e*, s.m. și f., adj. (Pop.) 1. S.m. și f., adj. (Persoană) care poartă pizmă cuiva; (om) răutăcios, invidios; *p. ext.* (om) plin de ură, potrivnic, dușmănos, vrăjmaș, pizmuitor, pizmătareț, pizmătăret, pizmăreț. 2. Adj. (Despre acțiuni, manifestări etc. ale oamenilor) Care exprimă ură, dușmănie, invidie. — **Pizmă** + suf. *-aș*.

PIZMĂ, *pvzme*, s.f. (Pop.) Ciudă, necaz, nemulțumire; *p. ext.* ură, dușmănie; (sens curent) invidie. ♦ Loc. prep. În *pvzma* (cuiva) = cu intenția de a supăra pe cineva; în necazul, în pofida cuiva. ♦ Expr. (Rare) *A se pune în pizmă cu cineva* = a ajunge la ceartă cu cineva. — Din sl. *pvzma*.

PIZMĂREȚ, *-EĂȚĂ*, *pvzmăreți*, *-e*, adj. (Rare) Pizmaș. — **Pizmă** + suf. *-ăreț*.

PIZMĂTĂREȚ, *-Ă*, *pvzmătăreți*, *-e*, adj. (Inv. și reg.) Pizmaș. — **Pizmătar** (inv. „pizmăș” < ngr.) + suf. *-ăreț*.

PIZMĂTĂREȚ, *-EĂȚĂ*, *pvzmătăreți*, *-e*, adj. (Rare) Pizmaș. — **Pizmătar** (inv. „pizmăș” < ngr.) + suf. *-ăreț*.

PIZMUÎ, *pvzmuiesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A avea pizmă, a invidia pe cineva; *p. ext.* a dușmăni, a urî pe cineva. — **Pizmă** + suf. *-ui*.

PIZMUIRE, *pvzmuiri*, s.f. (Pop.) Faptul de a *pvzmu*; pizmă, invidie. — V. *pvzmu*.

PIZMUÎT, *-Ă*, *pvzmuîți*, *-te*, adj. (Pop.) Invidiat; *p. ext.* dușmănit, urât. — V. *pvzmu*.

PIZMUITOR, *-OARE*, *pvzmuitori*, *-oare*, adj. (Pop.) Pizmaș. [Pr.: *-mu-i*] — **Pizmă** + suf. *-tor*.

PIZZA, *pvzpe*, s.f. Tartă din aluat, garnisită cu roșii, ciuperci, cașcaval, șuncă, pește etc. [Pr.: *pița*. — Var.: *pvzță* s.f.] — Din it. *pvzza*.

PIZZĂ s.f. v. *pvzpa*.

PIZZERIE, *pvzzerii*, s.f. Local în care se vinde și se consumă pizza. [Pr.: *pvțe-rie*] — Din it. *pvzzeria*.

PIZZICĂTO adv., s.n. 1. Adv. Mod de a cânta la un instrument muzical cu coarde prin ciupirea acestora, fără folosirea arcului; pișcat. 2. S.n. Fragment, bucată muzicală (compusă pentru a fi) executată în acest fel. [Pr.: *pvzicăto*] — Cuv. it.

PLAC s.n. (Azi, mai ales în loc. adv.) Plăcere. ♦ Loc. adv. Pe (sau *după*) *plac* (ori *placul cuiva*) = după voia, după gustul (cuiva). *După bunul-plac* (al cuiva) = după capriciul (cuiva). ♦ Expr. *A fi la bunul-plac al cuiva* = a fi la discreția, la cherețul cuiva. — Din *plăcea* (derivat verbal).

PLACĂ, *plachez*, vb. I. Tranz. 1. A acoperi suprafața unui element de construcție, a unui obiect etc. cu un strat de material de altă natură, pentru a-l proteja, pentru a-i înfrumuseța aspectul etc. 2. (La jocul de rugbi) A opri un jucător să pătrundă spre poarta adversar, imobilizându-l cu mâinile. 3. (Livr.) A părăsi, a abandona. — Din fr. *plaque*.

PLACĂU, *placaje*, s.n. 1. Semifabricat din lemn în formă de placă, realizat prin înclieierea sub presiune a unui număr de obicei impar de foi de furnir suprapuse, folosit la fabricarea mobilelor, a ambalajelor, a ambarcațiunilor etc. ♦ Inveliş de piatră, de cărămidă, de sticlă, de lemn etc. cu care se acoperă unele elemente de construcție sau unele obiecte spre a le proteja împotriva agenților externi sau spre a le înfrumuseța aspectul. 2. Placare. 3. (La jocul de rugbi) Oprire din acțiune a unui jucător prin imobilizarea lui cu mâinile. — Din fr. *placage*, *plaquage*.

PLACARDĂ, *placardez*, vb. I. Tranz. A pune o placardă. — Din fr. *placard*.

PLACARDĂRE, *placardări*, s.f. Acțiunea de a *placarda* și rezultatul ei. — V. *placardă*.

PLACARDĂ, *placarde*, s.f. Bucată de carton, de lemn etc. pe care este scrisă o lozincă, o înștiințare etc.; pancartă, placat¹. — Din fr. *placard*.

PLACĂRE, *placări*, s.f. Acțiunea de a *placa* și rezultatul ei. — V. *placa*.

PLACĂȚI, *placate*, s.n. (Inv.) Anunț, afiș; placardă. [Pl. și: (inv.) *placaturî*] — Din germ. *Plakat*.

PLACĂȚI, *-Ă*, *placați*, *-te*, adj. 1. (Despre elemente de construcție, obiecte etc.) Care are suprafața acoperită cu un strat de alt material (de

calitate superioară). **2.** (Despre jucătorii de rugbi) Oprit (prin imobilizare cu mâinile) să pătrundă spre poarta adversă. — V. **placa**.

PLĂCĂ, *plăci*, s.f. **1.** (De obicei urmat de determinări care indică materia) Bucată de material cu fețele plane și cu o grosime uniformă și mult mai mică decât celelalte două dimensiuni. ⇨ *Placă aglomerată* = placă (1) obținută prin aglomerarea de lianți sintetici a așchilor de lemn din sortimente inferioare sau din deșeuri de la exploatarea și industrializarea lemnului. *Placă turnantă* sau (*învârtitoare*) = disc de oțel sau de fontă sau pod cu tablă metalică, care se poate învârti în plan orizontal în jurul axei sale verticale și care servește la întoarcerea vehiculelor feroviare, la trecerea lor de pe o linie pe alta etc. *Placă fotografică* = placă (1) de sticlă cu una dintre fețe acoperită cu o emulsie fotosensibilă, folosită îndeosebi pentru realizarea negativelor fotografice, în spectroscopie, în microscopie etc. **2.** Disc de ebonită pe care se imprimă vibrațiile vocii sau ale unui instrument muzical, spre a fi apoi reproduse cu ajutorul gramofonului, al patefonului, al pick-up-ului. ⇨ Expr. (Fam.) *A schimba placa* = a schimba subiectul unei discuții (care a ajuns să plictisească) sau atitudinea față de cineva. **3.** (Înv.) Tablă de ardezie pe care învățau să scrie școlarii începători. **4.** (Tipogr.) Foaie de metal pe care se imprimă literele. **5.** (Med.) Proteză dentară mobilă. *Placă dentară*. **6.** (În sintagma) *Placă funerară* = placă de metal, de marmoră etc., fixată pe o piatră de mormânt pe care este scris numele persoanei decedate, anii de viață, un epitaf etc. — Din fr. **plaque**.

PLACÉBO s.n. (Farm.) Medicament (sau preparat) inactiv prescris fie pentru a-i face plăcere pacientului, fie în scopuri experimentale, pentru a studia efectele farmaceutice ale medicamentului și reacțiile psihice ale pacientului. ⇨ (Adjectival) *Efectul placebo*. — Din fr., engl. **placebo**.

PLACENTĂR, *-Ă, placentari*, -e, adj., s.n. **1.** Adj. Care aparține placentei (1), privitor la placentă. **2.** S.n. (La pl.) Subclasă de mamifere care cuprinde animale cu placentă; (și la sg.) animal care face parte din această subclasă. — Din fr. **placentaire**.

PLACENTĂȚIE, *placentății*, s.f. (Bot.) Felul în care sunt așezate ovulele de placentă (2). — Din fr. **placentation**.

PLACENTĂ, *placente*, s.f. **1.** (Anat.) Organ muscular și spongios care se formează în perioada de gestație la majoritatea mamiferelor, și care face legătura între mamă și embrion, servind la nutriția și respirația acestuia, eliminându-se la naștere; casă, căiță, cămașă, loc. ⇨ *Placentă previa* = placentă (1) anormală, dezvoltată în partea inferioară a uterului. **2.** (Bot.) Loc, porțiune din pereții ovarului pe care se fixează ovulele. — Din lat., fr. **placenta**.

PLACHETĂ, *plachete*, s.f. **1.** Volum mic cu conținut literar, în special culegere de versuri; broșurică. **2.** Medalie pătrată sau dreptunghiulară, care de obicei are o singură față modelată cu desene, basoreliefuri sau inscripții și care se oferă ca recompensă la unele concursuri sportive, artistice etc. **3.** (Biol.; în sintagma) *Plachetă sangvină* = trombocit. — Din fr. **plaque**.

PLACHÉU s.n. v. **blacheu**.

PLACHIE, *plachii*, s.f. **1.** Mâncare de pește preparată cu multă ceapă și cu mult untdelemn, rumenită la cuptor. **2.** (Reg.) Un fel de pilaf preparat din orez sau din păsat, cu carne, cu pește, cu ciuperci sau numai cu grăsimi. — Din ngr. **plaki**.

PLACID, *-Ă, placizi*, -de, adj. Apativ, calm, indolent; flegmatic, pasiv. — Din fr. **placide**.

PLACIDITATE s.f. Faptul de a fi placid; impasibilitate, indiferență, pasivitate. — Din fr. **placidité**.

PLACODÉRM, *placodermi*, s.m. (La pl.) Subclasă de pești fosili, din devonian, cu scheletul cartilagin și cu corpul acoperit de plăci osoase; (și la sg.) pește din această subclasă. — Din fr. **placoderme**, germ. **Plakoderm**.

PLAFĂR, *plafare*, s.n. Magazin în care se vând plante farmaceutice. — Pl[ante] + far[maceutice].

PLAFON, *plafone*, s.n. **1.** Suprafața interioară a planșeului superior al unei încăperi; tavan, bagdadie. **2.** Cifră-limită, limită valorică (maximă) în cadrul unor operațiuni financiare, care nu poate fi depășită. ⇨ *Plafon de casă* = limită până la care se pot păstra în permanentă într-o casierie sume pentru efectuarea unor plăți curente. **3.** Nivel maxim al unei mări (viteză, turații etc.) pe care îl poate atinge un sistem tehnic. **4.** Înălțime la care se găsește, la un moment dat, suprafața inferioară a norilor față de sol. **5.** Altitudine maximă la care se poate urca o aeronavă. — Din fr. **plafond**.

PLAFONĂ, *plafonez*, vb. I. Tranz. A fixa limita maximă a unor sume în cadrul unor operațiuni financiare. ⇨ Refl. Fig. A rămâne la același nivel de cunoștințe, a nu progresa, a rămâne pe loc, a nu depăși un anumit stadiu; a se limita. — Din fr. **plafonner**.

PLAFONĂRE, *plafonări*, s.f. Acțiunea de a (se) *plafona* și rezultatul ei. — V. **plafona**.

PLAFONĂT, *-Ă, plafonați*, -te, adj. (Despre fonduri bănești, credite etc.) Care poate merge numai până la o anumită limită. ⇨ Fig. Mărginit, limitat. — V. **plafona**.

PLAFONIÉRĂ, *plafoniere*, s.f. Corp de iluminat care se fixează direct pe plafonul unei încăperi. [Pr.: -ni-e] — Din fr. **plafonnier**.

PLĂGĂ, *plăgi*, sf. **1.** Leziune a țesuturilor corpului, provocată accidental (arsură, tăietură etc.) sau chirurgical; rană. **2.** Situație nenorocită, pacoste, calamitate, nenorocire, flagel. — Din lat. **plaga**.

PLAGIĂ, *plagiez*, vb. I. Tranz. A-și însuși, a copia total sau parțial ideile, operele etc. cuiva, prezentându-le drept creații personale; a comite un furt literar, artistic sau științific. [Pr.: -gi-a] — Din fr. **plagier**.

PLAGIAT¹, *plagiata*, s.n. Acțiunea de a *plagia*; plagiere. ⇨ (Concr.) Operă literară, artistică sau științifică a altcuiva, însușită (integral sau parțial) și prezentată drept creație personală. [Pr.: -gi-a] — Din fr. **plagiat**.

PLAGIAT², *-Ă, plagiati*, -te, adj. (Despre opere literare, artistice sau științifice) Care a fost însușit (integral sau parțial) de la altcineva și prezentat drept creație personală. [Pr.: -gi-a] — V. **plagia**.

PLAGIATOR, *-OĂRE, plagiatori*, -oare, s.m. și f. Persoană care plagiază. [Pr.: -gi-a] — Din lat. **plagiator**.

PLAGIÉRE, *plagieri*, s.f. Acțiunea de a *plagia* și rezultatul ei; plagiat¹. [Pr.: -gi-e] — V. **plagia**.

PLAGIOCLĂZ, *plagioclazi*, s.m. Grup de minerale din clasa feldspaților, de culoare albă, cenușie sau albăstrui și cu luciu sticlos, utilizate ca materie primă în industria ceramicii sau ca piatră ornamentală. [Pr.: -gi-o] — Din fr. **plagioclases**.

PLAGIOTÔM, *plagiostomi*, s.m. (Iht.; ieșit din uz) Selacian. [Pr.: -gi-os] — Din fr. **plagiostome**.

PLAI, *plaiuri*, s.n. **1.** Partea mijlocie sau superioară a unui munte sau deal, slab înclinată, acoperită cu pajști. **2.** Drum (sau cărare) care face legătura între poala și creasta unui munte; potecă. **3.** Regiune, ținut; (la pl.) meleaguri. **4.** Subîmpărțire administrativă a județelor și a ținuturilor (de la munte) în sec. XV-XVIII, în Țara Românească; plasă. — Et. nec.

PLAIVĂZ, *plavaze*, s.n. (Pop. și fam.) Creion. [Pl. și: *plavazuri*] — Din sb. **plajvaz**.

PLĂJĂ, *plaje*, s.f. **1.** Porțiune de teren, acoperită cu nisip fin, de la baza unei faleze sau de pe panta lină dinspre mare a unui cordon litoral; *p. ext.* orice loc pe malul unei ape unde se fac băi de soare. ⇨ Expr. *A face plajă* = a face băi de soare. **2.** Fig. Fiecare dintre cele două regiuni luminoase ale fotometrelor de comparație, ale căror luminozități trebuie aduse la egalitate. — Din fr. **plage**.

PLAN, *-Ă*, (I) *planuri*, s.n., (II) *plani*, -e, adj. I. S.n. **1.** Proiect elaborat cu anticipare, cuprinzând o suită ordonată de operații destinate să ducă la atingerea unui scop; program (de lucru). **2.** Distribuție metodică a părților componente ale unei lucrări științifice, literare, ale unei expuneri etc. **3.** (Geom.) Suprafață care conține în întregime orice dreaptă care trece prin două puncte oarecare ale sale. ⇨ *Plan de proiecție* = plan pe care se obține imaginea unui corp printr-un procedeu de proiecție oarecare. (Astron.) *Plan meridian* = plan definit de verticala locului și de axa lumii. **4.** Fiecare dintre planurile (I) **3.**, în general verticale, perpendiculare pe direcția privirii, în care se găsește sau pare că se găsește un obiect și care reprezintă adâncimea sau depărtarea în perspectivă; *spec. element al filmării cinematografice*, care reprezintă apropierea sau depărtarea obiectului față de aparatul de filmat. ⇨ *Primul (sau întâiul) plan* = partea cea mai apropiată de public a unei scene; partea unui tablou care dă impresia a fi cea mai apropiată de privitor; *fig.* primul rând, locul de frunte (al unei serii). ⇨ Loc. adv. *Pe plan(ul)...* = în domeniul...; în ceea ce privește... ⇨ Expr. *A fi (sau a sta, a pune etc.) pe (sau în) prim(ul) plan* = a avea (sau a considera că are) importanță primordială. *A fi (sau a sta, a pune etc.) pe planul al doilea (sau al treilea etc.)* = a fi (sau a considera că este) de importanță secundară, minimă. **5.** (Cinema) Porțiunea de peliculă imprimată în timpul unei singure funcționări a aparatului de filmat (între o pornire și o oprire). ⇨ Delimitare a dimensiunilor încadrării în raport cu obiectul de filmat. ⇨ *Prim-plan* = reprezentare pe peliculă a capului și a bustului unui personaj. *Gros plan* = reprezentarea pe peliculă a capului unui personaj. *Plan american* = plan (I) **5** care cuprinde omul încadrat până la genunchi. *Plan semigeneral* = plan (I) **5** care încadrează personajul în toată înălțimea. **6.** Suprafață netedă a unui corp; corp care prezintă o astfel de suprafață. ⇨ *Plan înclinat* = dispozitiv de forma unei rampe înclinate, cu ajutorul căruia pot fi ridicate corpuri prin rostogolire sau prin împingere, folosindu-se forțe mai mici decât greutatea corpurilor respective. *Plan de aripă* = suprafață de susținere a unui avion. **7.** Desen tehnic care reprezintă grafic, la o anumită scară, un teren, o construcție, o mașină etc. **8.** (Reg.) Ogor, parcelă. **II.** Adj. Fără asperități, neted, drept; care prezintă o suprafață netedă. ⇨ *Unghi plan* = porțiune dintr-un plan (I) **3** cuprinsă între două semidrepte (cu aceeași origine) ale planului. *Figură plană* = figură care poate fi așezată cu toate punctele pe

aceleși plan (1 3). *Geometrie plană* = ramură a matematicii care studiază figurile geometrice cu două dimensiuni (1 3). (Tipogr.) *Mașină plană* = mașină care imprimă coli separate. — Din fr. *plan*, lat. *planus*.

PLANĂ¹, *planez*, vb. I. Intrans. 1. (Despre păsări) A pluti sau a se menține în aer cu aripile întinse, aproape nemișcate. ♦ (Despre planoare) A pluti în aer pe o traiectorie care face un unghi mic cu orizontala; (despre avioane) a coborî (cu motorul oprit sau cu viteza redusă) pe o traiectorie cu pantă mică. 2. A întrece prin înălțime lucrurile sau ființele înconjurătoare; a domina. ♦ Fig. A domina prin importanță, prin superioritate etc. ♦ Fig. A amenința să se întâmple, a pluti asupra; a fi iminent. — Din fr. *planer*.

PLANĂ², *planez*, vb. I. Tranz. A prelucra suprafața unui obiect prin așchiere sau prin deformare plastică pentru a o face netedă, plană. — Din fr. *planer*.

PLANĂRE¹, *planări*, s.f. Acțiunea de a *plana¹* și rezultatul ei; plutire. — V. *plana¹*.

PLANĂRE², *planări*, s.f. Acțiunea de a *plana²* și rezultatul ei. — V. *plana²*.

PLANĂRIE, *planarii*, s.f. Gen de vierme platelminț, cu corpul oval-alungit, lung de 1–2 cm și cu mare putere de regenerare, care trăiește mai ales în râuri de munte și de deal (*Planaria*). — Din fr. *planaire*.

PLANĂT, *-Ă, planați*, *-te*, adj. (În sintagma) *Zbor planat* = zbor executat pe o pantă în coborâre, cu pierdere uniformă de înălțime, de către aeronave autopropulsate (cu motorul cu viteză redusă) sau planoare. — V. *plana¹*.

PLANĂTOR, *planatoare*, s.n. Piesă componentă a unei matrițe pentru tablă, în formă de placă sau de inel, rigidă sau elastică, care presează marginea tablei pentru a împiedica formarea cutelor în timpul prelucrării ei. ♦ Ciocan cu o formă specială, folosit pentru a face plană suprafața unui obiect. — *Plana²* + suf. *-tor*.

PLANĂȚIE, *planații*, s.f. (Geol.) Proces de netezire a reliefului înalt și accidentat al scoarței, ca rezultat al acțiunii de eroziune. — Din fr., engl. *planation*.

PLĂNCĂ, *plânci*, s.f. Drum podit cu prăjini, pe care se transportă, prin alunecare, sub acțiunea greutateii proprii, bușteni și alte feluri de lemn; uluc. — Din germ. *Planke*, ucr. *planka*.

PLANCTOLOGIE s.f. Ramură a biologiei care studiază microorganismele acvatice din care este alcătuit planctonul. — Din *plancton* (după cuvinte ca *bacteriologie*, *ihtiologie* etc.).

PLANCTON s.n. Biocenoză alcătuită din organismele mărunte care plutesc în masa apei. ♦ *Plancton atmosferic* = ansamblul particulelor solide și lichide care se găsesc în suspensie în atmosferă. — Din fr. *plancton*.

PLANCTONIC, *-Ă, planctonici*, *-ce*, adj. Care formează planctonul, al planctonului, care ține de plancton. — Din fr. *planctonique*.

PLANCTONOFĂG, *-Ă, planctonofagi*, *-ge*, adj. (Despre animale acvatice) Care se hrănește cu plancton. — Din *plancton* (după cuvinte ca *ihtiofag*, *bacteriofag* etc.).

PLANCTONTĂ, *planctonte*, s.f. pl. Microorganisme animale și vegetale care plutesc la suprafața (sau în apropierea suprafeței) apei, formând planctonul. — Din germ. *Planktonen*.

PLANEITĂȚE, *planeități*, s.f. (Tehn.) Proprietate a unor suprafețe de a fi plane, netede; netezime. [Pr.: *-ne/-i*] — Din fr. *planéité*.

PLANÉT s.m. v. *planetă*.

PLANETĂR, *-Ă, planetari*, *-e*, adj. 1. Care aparține planetelor, referitor la planete. ♦ *Sistem planetar* = totalitatea planetelor care se mișcă în jurul Soarelui. 2. (Tehn.; în sintagmele) *Mecanism planetar* = mecanism în care una sau mai multe roți dințate se învârtesc în jurul axelor proprii și în același timp în jurul axei altei roți. *Arbore (sau ax) planetar* (ori *axă planetară*) = arbore care antrenează roata motoare a unui automobil. 3. (Fiz.; în sintagma) *Model planetar* = model al structurii atomului inspirat de cel al sistemului planetar. — Din fr. *planétaire*.

PLANETĂRIU, *planetarii*, s.n. Construcție specială, în formă de cupolă, pe care se înfățișează, cu un aparat de proiecție special, aspectul bolții cerești cu stelele și constelațiile, precum și deplasarea aparentă a acestora, a planetelor, a Soarelui și a Lunii etc. — Din fr. *planétarium*.

PLANETĂ, *planetă*, s.f. 1. Corp ceresc fără lumină proprie, satelit al Soarelui, care se vede pe cer sub forma unui punct luminos ca urmare a reflectării luminii solare; *p. restr.* Pământ (1). ♦ Orice corp ceresc fără lumină proprie, satelit al unei stele. 2. Zodie (în care se naște cineva). ♦ Bilet care conține preziceri naive privitoare la viitor și pe care îl vând fășnetarii extrăgându-l la întâmplare dintre altele de același fel (cu ajutorul unui papagal sau al unui șoarece dresat). [Var.: (Inv.) *planét* s.m.] — Din fr. *planète*, lat. *planeta*.

PLANETOID, *planetoizi*, s.m. Asteroid. [Pr.: *-to-id*] — Din fr. *planétoïde*.

PLANETOLOGIE s.f. Ramură a astrofizicii care studiază structura planetelor și a sateliților. — Din fr. *planétologie*.

PLANÉZĂ, *planeze*, s.f. Interfluviu înclinat cu contur triunghiular delimitat de văi înguste, format pe pantele conurilor vulcanice. — Din fr. *planèze*.

PLĂNIC, *-Ă, planici*, *-ce*, adj. Conform unui plan dinainte stabilit; privitor la un plan. — *Plan* + suf. *-ic* (după rus. *planomernii*).

PLANIEDRU, *-Ă, planiedri*, *-e*, adj. (Despre cristale) Care are suprafețe plane. [Pr.: *-ni-e*] — Din fr. *planiedre*.

PLANIFICĂ, *planific*, vb. I. Tranz. 1. A întocmi un plan; a programa, a organiza și a conduce pe bază de plan; a organiza o activitate, întocmind planul după care să se desfășoare diferitele ei faze. 2. A determina cantitatea de materiale, materii prime etc. necesare unei activități. ♦ A repartiza timpul de muncă (pe diferite ramuri de activitate). ♦ A prevedea, a include într-un plan. — După fr. *planifier*.

PLANIFICĂRE, *planificări*, s.f. Acțiunea de a *planifica* și rezultatul ei. — V. *planifica*.

PLANIFICAT, *-Ă, planificați*, *-te*, adj. Care a fost supus unei planificări; care se execută conform unei planificări, unui plan. ♦ Care a fost inclus într-un plan de muncă, de producție, de aprovizionare etc. — V. *planifica*.

PLANIFICĂTOR, *-OĂRE, planificatori*, *-oare*, adj. Care planifică. ♦ (Substantiv) Specialist în întocmirea planurilor de desfășurare a unor activități economice. — *Planifica* + suf. *-tor*.

PLANIGLÓB, *planigloburi*, s.n. Reprezentare în plan a suprafeței întregului Pământ; planisferă, mapamond. — *Plan* + *glob* (după fr. *planisphère*).

PLANIMETRĂ, *planimetrez*, vb. I. Tranz. A efectua operația de planimetrare. — Din *planimetru*.

PLANIMETRĂRE, *planimetrări*, s.f. Operație de măsurare a unei suprafețe, fie prin calcul (cunoscând dimensiunile principale), fie cu ajutorul unui planimetru. — V. *planimetra*.

PLANIMÉTRIC, *-Ă, planimetrici*, *-ce*, adj. Care ține de planimetrie, privitor la planimetrie. — Din fr. *planimétrique*.

PLANIMÉTRIE s.f. 1. Parte a topografiei care studiază metodele și instrumentele necesare reprezentării pe o hartă sau pe un plan (1 7) a proiecției orizontale a obiectelor de pe suprafața Pământului. 2. (Astăzi rar) Parte a geometriei care se ocupă cu studiul suprafețelor plane; geometrie plană. — Din fr. *planimétrie*.

PLANIMÉTRU, *planimetre*, s.n. Instrument care servește la măsurarea suprafețelor plane (hărți și planuri topografice) prin parcurgerea conturului acestora. — Din fr. *planimètre*.

PLANISFERĂ, *planisfere*, s.f. Hartă a globului terestru în care cele două emisfere sunt reprezentate pe o suprafață plană; planiglob, mapamond. — Din fr. *planisphère*, germ. *Planisphäre*.

PLANISFÉRIC, *-Ă, planisferici*, *-ce*, adj. Care aparține planisferei, privitor la planisferă. — Din fr. *planisphérique*.

PLANISÍ, *planisesc*, vb. IV. Tranz. (Inv.) A ademni, a amăgi, a înșela pe cineva pentru a-l supune voinței sale; a încânta, a seduce. ♦ Refl. A se supune voinței cuiva, a se lăsa ademenit, sedus. — Din ngr. *επλάνισα* (aor. lui *planó*).

PLANNING s.n. 1. Program de planificare într-o întreprindere; plan de muncă, de producție. 2. *Planning familial* = control al nașterilor, practicat voluntar de un cuplu familial. [Pr.: *pléning*] — Din engl. *planning*.

PLANOGRAFIE s.f. Procedeu de reproducere tipografică la care se folosesc forme de tipar din piatră litografică, aluminiu etc. — Din fr. *planographie*.

PLANÓR, *planoare*, s.n. 1. Aeronavă fără grup motor propulsor, a cărei deplasare este determinată de factori meteorologici (curenți de aer) sau de relief (zbor de pantă). 2. Osatura generală a unei aeronave, cuprinzând în special organele asupra cărora se exercită forțele aerodinamice. — Din fr. *planeur*.

PLANÓRBIS s.m. Melc de apă dulce cu cochilia spiralată într-un singur plan (*Planorbis*). — Din lat. *Planorbis*, denumirea științifică a melcului.

PLANORÍSM s.n. 1. Ramură sportivă practică cu planorul. 2. Îndelețnicirea de a construi planoare. — *Planor* + suf. *-ism*. Cf. rus. *planerizm*.

PLANORÍST, *-Ă, planoriști*, *-ste*, s.m. și f. Pilot sau constructor de planoare. ♦ Sportiv care practică planorismul. — *Planor* + suf. *-ist*.

PLĂNȘĂ, *plânșe*, s.f. 1. Foaie de hârtie (mai groasă) cu reproduceri de desene, fotografii sau picturi, folosită ca ilustrație într-o carte; carton cu desene sau cu fotografii, care servește ca material didactic (la predarea științelor naturale). ♦ Coală, foaie mare de hârtie pe care s-a executat un desen tehnic, o hartă etc.; desen tehnic executat pe o astfel de coală. 2. Placă de metal sau de lemn în care se sapă litere, note muzicale etc. spre a fi folosită în gravură. 3. Fiecare dintre plăcile de beton ale pavajului unei șosele, limitată de rosturile de dilatație. — Din fr. *planche*.

PLANȘETĂ, *planșete*, s.f. 1. Placă dreptunghiulară făcută din lemn sau din metal și folosită ca suport pentru desen sau pentru diferite lucrări tehnice. 2. (Top.; în sintagma) *Planșetă topografică* = aparat folosit pentru trasarea pe un plan, fără calcule prealabile, a unor figuri asemenea celor de pe teren. 3. (Mar.; în sintagma) *Planșetă de vânt* = instrument folosit la bordul unei nave pentru a determina direcția și viteza vântului. 4. Scândură lată pe care se întind cu vergeaua foile de aluat. — Din fr. *planchette*.

PLANȘEU, *planșee*, s.n. Element de construcție de lemn, de beton armat etc. care servește ca suport pentru fixarea unei mașini, formează partea carosabilă a unui pod, separă etajele unei clădiri (constituind dușumeaua sau acoperișul) etc. — Din fr. *plancher*.

PLANTĂ, *plantez*, vb. I. Tranz. 1. A înfițe în pământ puieti, răsaduri etc. pentru a se dezvolta; a acoperi un teren cu puieti, răsaduri etc.; a sădi. 2. A fixa în pământ un stâlp, un par etc. ⇨ Expr. (Refl.) *A se planta în fața cuiva* = a se opri în mod inoportun sau ostentativ în fața cuiva. 3. A pune mine în pământ sau în apă la locurile stabilite; a mina. — Din fr. *planter*, lat. *plantare*.

PLANTAGINACÉE, *plantaginacee*, s.f. (La pl.) Familie de plante erbacee, cu frunze întregi, mai rar lobate, dispuse de obicei în rozetă bazală, cu flori hermafrodite, rar unisexuate, în spice sferice sau cilindrice, și cu fructe capsule sau nucule; (și la sg.) plantă din această familie. — Din fr. *plantaginacée*.

PLANTALGIE, *plantalgii*, s.f. (Med.) Durere în regiunea tălpilor. — Din fr. *plantalgie*.

PLANTĂR, *-Ă*, *plantari*, *-e*, adj. (Med.) Al tălpii piciorului, referitor la talpa piciorului. — Din fr. *plantaire*.

PLANTĂRE, *plantării*, s.f. Acțiunea de a (se) planta și rezultatul ei; sădire, plantat. — V. *planta*.

PLANTĂT s.n. Plantare. — V. *planta*.

PLANTĂTOR, *-OĂRE*, *plantatori*, *-oare*, s.m., s.f., s.n. 1. S.m. și f. Persoană care se ocupă cu plantarea răsadurilor, a viței-de-vie etc.; sădător. 2. S.m. Proprietar al unei plantații. 3. S.f. Mașină care servește la plantarea diverselor plante de cultură; mașină de plantat. 4. S.n. Unealtă agricolă de forma unui baston scurt ascuțit la un capăt, folosită la plantarea puietilor, a răsadurilor etc. — *Planta* + suf. *-tor*.

PLANTĂȚIE, *plantații*, s.f. 1. Teren pe care au fost plantați pomi fructiferi, arbori, arbuști etc. ⇨ *Plantație de protecție* = plantație de arbori sau de arbuști făcută pentru a apăra un teren de cultură împotriva secetei, a vântului etc. 2. Mare gospodărie caracterizată prin monocultura unor plante tehnice și alimentare în condiții speciale de climă (tropicală și subtropicală). [Var.: *plantațiune* s.f.] — Din fr. *plantation*.

PLANTAȚIUNE s.f. v. *plantație*.

PLĂNTĂ, *plante*, s.f. Organism vegetal cu o organizare mai simplă decât a animalelor și care își extrage hrana prin rădăcini, caracterizându-se prin prezența clorofilei, prin faptul că membrana celulei este formată din celuloză și, în cazul speciilor superioare, prin alcătuirea corpului din rădăcină, tulpină și frunze; *p. restr.* vegetală, mai ales erbacee, cultivată de om sau care crește în mod natural și este folosită de om. — Din lat. *planta*, fr. *plante*.

PLĂNTĂȚ, *plante*, s.f. Fața inferioară a piciorului, ușor boltită, care ia contact cu solul; talpa piciorului. — Din lat. *planta*, fr. *plante*.

PLANTIGRĂD, *-Ă*, *plantigrăzi*, *-de*, adj. (Despre animale vertebrate) Care merge călcând pe toată talpa piciorului. — Din fr. *plantigrade*.

PLANTIVÓR, *-Ă*, *plantivori*, *-e*, adj. (Inv.) Erbivor. — De la *plăntă*¹.

PLANTOGRĂMĂ, *plantogramme*, s.f. (Med.) Amprentă a tălpii piciorului în poziție ortostatică. — Din fr. *plantogramme*.

PLANTÓN, *plantoane*, s.n. Serviciu de pază în interiorul cazarmilor sau al clădirilor militare, executat de ostași neînarmați. ⇨ Ostaș care execută un schimb în serviciul de pază de mai sus; *p. gener.* orice persoană care face de pază într-un loc. ⇨ Loc. adv. *De planton* = de pază, de strajă. — Din fr. *planton*.

PLANTULĂ, *plantule*, s.f. Plantă mică, nedezvoltată, abia ieșită din sămânță. — Din fr. *plantule*.

PLANTURÓS, *-OĂȘĂ*, *planturoși*, *-oase*, adj. Cu forme pline, gras; voinic, zdravăn, masiv. — Din fr. *planteureux*.

PLĂPOMĂ s.f. v. *plăpumă*.

PLĂPUMĂ, *plăpumi*, s.f. Îneltoare groasă, formată din două foi de pânză, de mătase, de stofă etc. între care se fixează prin cusături ornamentale un strat de lână, de puf sau de vată și care se folosește ca acoperitoare la dormit. ⇨ Expr. *Întinde-te cât țî-e* (sau *cât te ține*) *plăpuma* = nu acționa decât în limitele posibilităților tale. [Var.: *plăpomă* s.f.] — Din ngr. *páploma*.

PLASĂ, *plasez*, vb. I. 1. Tranz. A investi bani, valori etc.; a aloca. ⇨ A vinde mărfuri, bunuri; a distribui, a repartiza (în schimbul unei sume de

bani). 2. Tranz. A spune o vorbă la timpul sau la locul potrivit (în cursul unei discuții). 3. Tranz. și refl. A (se) așeza, a (se) situa într-un anumit loc, spațiu etc. ⇨ Tranz. A procura cuiva o slujbă, o situație (bună). ⇨ Refl. A se situa pe o poziție; a lua atitudine. 4. Tranz. (Sport) A trimite, a îndrepta mingea către un punct determinat. — Din fr. *placer*.

PLASAMÉNT, *plasamente*, s.n. 1. Investire a unei sume de bani într-o întreprindere, într-o afacere etc., cu scopul de a obține un câștig; plasare. 2. Faptul de a găsi, de a procura cuiva o slujbă, un post; postul, serviciul, slujba, locul în care cineva este plasat. 3. Capacitate a unui sportiv de a se situa pe teren în așa fel încât să facă față acțiunilor adversarului. — Din fr. *placement*.

PLASĂRE, *plasări*, s.f. Acțiunea de a (se) plasa și rezultatul ei. — V. *plasa*.

PLASĂTOR, *-OĂRE*, *plasatori*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care plasează spectatori la locurile lor în sălile de spectacol. ⇨ Persoană care plasează sau vinde mărfuri, bunuri etc. — *Plasa* + suf. *-tor*.

PLĂSĂ¹, *plase*, s.f. I. 1. Împletitură cu ochiuri mari din fire textile, sintetice ori metalice, din care se fac diferite obiecte; obiect confecționat dintr-o astfel de împletitură; fileu. ⇨ *Plasă pescărească* = unealtă de pescuit formată dintr-o rețea de fibre textile sau din material plastic. ⇨ Expr. *A prinde* (pe cineva) *în plasă* = a înșela, a amăgi, a seduce (pe cineva).

2. Împletitură cu ochiuri (din sfoară, sârmă etc.) care se așază în spatele porților de joc (la fotbal, handbal, polo, hochei etc.) pentru a opri obiectul de joc (mingea, pucul etc.) și evidențiază marcarea punctului. II. 1. Parte dintr-o moșie în Evul Mediu, în Țara Românească, convenită unui proprietar. 2. Subdiviziune a unui județ în vechea împărțire administrativă a României; ocol. III. (Rar) Limbă de cuțit; tăș. — Din sl. *plasa*.

PLĂSĂ², *plese*, s.f. (Reg.) Fel de mâncare (ce se servește la masă). — Din ngr. *plási*.

PLASMAGENĂ, *plasmagene*, s.f. (Biol.) Genă din citoplasmă. — Din fr. *plasmagène*.

PLASMALEMĂ, *plasmaleme*, s.f. (Bot.) Peliculă fină, semipermeabilă, a protoplasmei, care se află sub membrana celulozică și reglează schimburile dintre celulă și mediu. — Din fr. *plasmalemma*.

PLASMÁTIC, *-Ă*, *plasmatici*, *-ce*, adj. Care se referă la plasmă (1), care aparține plasmiei; format din plasmă. — Din fr. *plasmatique*.

PLASMATRÓN, *plasmatroane*, s.n. Generator de plasmă. [Var.: *plasmotrón* s.n.] — Din fr. *plasmotron*.

PLĂSMĂ, (2) *plasmă*, s.f. 1. Parte lichidă a sângelui sau a limfei formată din apă, săruri, protide, lipide, glucide, anticorpi etc. 2. Substanță gazoasă puternic ionizată, ale cărei proprietăți fizice sunt determinate de existența ionilor și a electronilor în stare liberă. — Din fr. *plasma*.

PLASMIDĂ, *plasmide*, s.f. (Biol.) Component al cromozomului bacterian care se poate replica autonom și poate fi transferat dintr-o celulă în alta, folosit în ingineria genetică, în clonare etc. — Cf. fr. *plasmine*.

PLASMOCHÍMIC, *-Ă*, *plasmochimici*, *-ce*, adj. Referitor la plasmochimie, care ține de plasmochimie. — De la *plasmochimie*.

PLASMOCHÍMIE s.f. Ramură a chimiei care studiază reacțiile chimice ale plasmiei (2). — Din fr. *plasmochimie*.

PLASMOCHÍNĂ s.f. Substanță medicamentoasă de sinteză, folosită în tratamentul malariei. — Din fr. *plasmochine*.

PLASMOCÍT, *plasmocite*, s.n. (Biol.) Celulă cu rol important în mecanismul de apărare a organismului față de agenți infecțioși sau nocivi. — Din fr. *plasmocyte*.

PLASMODÉSME s.f. pl. (Biol.) Prelungiri citoplasmice care unesc celulele unele cu altele și ușurează schimburile de substanță dintre ele. — Din fr. *plasmodesme*.

PLASMODIE s.f. v. *plasmodiu*.

PLASMODÍU, *plasmidii*, s.n. Masă plasmatică cu mai multe nuclee care are învelișul format dintr-o singură membrană albuminoidă. [Var.: *plasmodie* s.f.] — Din fr. *plasmodie*.

PLASMOLÍZĂ, *plasmolize*, s.f. (Bot.) Fenomen de contracție și de desfacere a citoplasmei, provocat de pierderea apei din țesutul vegetal viu. — Din fr. *plasmolyse*.

PLASMOTRÓN s.n. v. *plasmatron*.

PLĂSTĂ, *plaste*, s.f. (Reg.) Clăie de fân. — Din bg., sb. *plast*.

PLĂSTIC¹, *-Ă*, *plastici*, *-ce*, adj., s.f. I. Adj. 1. Căruia i se poate da, prin modelare, forma dorită, care poate fi ușor deformat fără a crăpa sau a se sfărâma. ⇨ *Masă plastică* sau *material plastic* = produs sintetic de natură organică, anorganică sau mixtă care se poate prelucra ușor în diferite obiecte, la cald sau la rece, cu sau fără presiune. *Deformație plastică* = deformație a unui material sub acțiunea unei solicitări peste limita lui de elasticitate. ⇨ Care este făcut, realizat sau produs după un anumit model, prin modelarea unor materiale. 2. Care se referă la sculptură și la

pictură; care se ocupă de aceste arte; care este asemănător cu o sculptură sau cu o pictură, care sugerează o sculptură sau o pictură. ♦ *Artă plastică* (și substantivat, f.) = (mai ales la pl.) denumire dată unor genuri de artă cărora le este specifică exprimarea prin imagini vizuale (pictură, sculptură, grafică etc.). *Artist plastic* = creator din domeniul artelor plastice. ♦ (Despre realizări literare, muzicale) Evocator, sugestiv, viu. **3.** (În sintagma) *Chirurgie plastică* = ramură a chirurgiei care se ocupă cu corectarea defectelor anatomice congenitale sau dobândite accidentale. **II.** S.f. Tehnica executării unor obiecte de artă prin modelarea unor substanțe maleabile; tehnica, arta de a sculpta sau de a picta. ♦ Parte din studiul unei opere de artă care se ocupă cu raportul armonios al volumelor și al reliefului. ♦ Ansamblul calităților de volum și de aspect exterior al unei lucrări de arhitectură, de urbanism sau de artă decorativă. — Din fr. **plastique**.

PLĂSTIC² s.n. Masă de exploziv fabricat dintr-un amestec de cauciuc sintetic și un plastifiant. *Bombă cu plastic*. — Din fr., engl. **plastic**.

PLASTICIÂN, -Ă, plasticieni, -e, s.m. și f. Artist plastic. [Pr.: -ci-an] — Din fr. **plasticien**.

PLASTICITĂTE s.f. **1.** Proprietate a unui material consistent de a se modela ușor prin apăsare. ♦ Proprietate a unor materii prime ceramice de a forma cu apa o pastă care își menține coeziunea după ce a fost frământată și uscată. **2.** Însoșire a unei opere literare, a stilului, a unei expresii, a unui cuvânt etc. de a evoca ceva în mod viu, sugestiv. — Din fr. **plasticité**.

PLASTICIZĂ, plasticizez, vb. I. Tranz. 1. A face ca un material să devină plastic, să poată fi modelat; a aduce un material în stare plastică. **2.** A exprima ceva prin imagini plastice, expresive, evocatoare; a reda realitatea în mod sugestiv. — **Plastic** + suf. -iza.

PLASTICIZANT, -Ă, plasticizanți, -te, adj. Care plasticizează (**2**). — **Plasticiza** + suf. -ant.

PLASTICIZĂRE s.f. Acțiunea de a *plasticiza* și rezultatul ei. — V. **plasticiza**.

PLASTIDĂ, plastide, s.f. Constituent celular caracteristic plantelor superioare, cu rol important în procesele biochimice și de sinteză. — Din fr. **plastide**.

PLASTIDOM s.n. (Bot.) Totalitatea plastidelor incluse în citoplasma celulei. — Din fr. **plastidome**.

PLASTIE, plastii, s.f. Înlocuire a unui țesut cu altul, pentru a corecta un defect anatomic. — Din fr. **plastie**.

PLASTIFIĂ, plastifiez, vb. I. Tranz. A trata cu un plastifiant. [Pr.: -fi-a] — Din fr. **plastifier**.

PLASTIFIANT, plastifianti, s.m. Substanță care are proprietatea de a mări plasticitatea unor materiale cu care este amestecată. [Pr.: -fi-anți] — Din fr. **plastifiant**.

PLASTIFIÉRE, plastifieri, s.f. Acțiunea de a *plastifia* și rezultatul ei; mărire a plasticității unui material (cu ajutorul plastifiantilor sau prin încălzire). [Pr.: -fi-e] — V. **plastifia**.

PLASTILINĂ, plastiline, s.f. Material plastic ușor maleabil, constituit dintr-un amestec de caolin, substanțe grase, rășini naturale sau sintetice, colorat cu diferiți pigmenți și folosit la mici lucrări de modelare. — Din germ. **Plastilin**.

PLASTOGRĂF, -Ă, plastografi, -e, s.m. și f. Persoană care falsifică documente sau semnături pe documente, dându-le drept autentice; persoană care plastografiază. — Din ngr. **plastoghráfos**.

PLASTOGRAFIA, plastografiez, vb. I. Tranz. A falsifica documente sau semnături pe documente, a face sau a comite o plastografie. [Pr.: -fi-a] — Din **plastografie**.

PLASTOGRAFIE, plastografii, s.f. Falsificare a unui document sau a semnăturii unui document; fals în acte publice. ♦ Document falsificat. — Din ngr. **plastoghrafia**.

PLASTOGRAFIÉRE, plastografieri, s.f. Acțiunea de a *plastografia* și rezultatul ei. [Pr.: -fi-e] — V. **plastografia**.

PLASTOMÉR, plastomeri, s.m. Produs macromolecular care, în anumite intervale de temperatură, poate suferi deformații permanente. — Din fr. **plastomère**.

PLASTOMETRU, plastometre, s.n. Instrument pentru determinarea calității glutenului umed. — Din fr. **plastomètre**.

PLASTRÓN, plastroane, s.n. 1. Partea din față apretată (detașabilă) a unei cămăși bărbătești. ♦ Partea din față (detașabilă) a unei bluze, rochii etc., care constituie o garnitură. **2.** Cravată lată care acoperă pieptul. **3.** Piesă de piele groasă, căptușită, care protejează pieptul la jucătorii de scrimă. — Din fr. **plastron**.

PLĂSTUR s.m. v. **plasture**.

PLĂSTURE, plasturi, s.m. Bucățică de pânză pe care s-a întins o pastă medicinală densă și lipicioasă, care se aplică pe o rană pentru a o feri de

infecție sau cu care se fixează un pansament; emplastru. ♦ (Pop.) Cataplasă. [Var.: **plăstur** s.m.] — Din ngr. **blástri**, lat. **plastrum**, germ. **Plaster**, rus. **plastír**.

PLĂSCĂ, plăști, s.f. (Reg.) Un fel de plasă de pescuit, asemănătoare cu prostovolul. — Din sl. **plastú**.

PLAT, -Ă, plăți, -te, adj. 1. (Despre obiecte) Lat, turtit; plan. ♦ *Picior plat* = malformație congenitală a piciorului care are talpa prea puțin scobită; platfus. ♦ (Despre terenuri) Întins, neted, șes. **2.** Fig. Lipsit de expresie sau de culoare; searbăd, fad; șters, banal. ♦ (Despre mediul înconjurător, modul de viață etc.) Mediocru, meschin; lipsit de variație, monoton. ♦ (Despre persoane) Fără personalitate, fără valoare, neinteresant, fără imaginație; prost. **3.** (Sport; despre alergări atletice) Care se desfășoară pe un teren neted, special amenajat. — Din fr. **plat**.

PLATÂN¹, platani, s.m. Gen de arbori exotici cu scoarță exfoliată, cu frunze palmat-lobate și cu trunchiul verde (*Platanus*); arbore care face parte din acest gen. — Din lat. **platanus**, ngr. **plátanos**, fr. **platane**.

PLATÂN², platane, s.n. (Inv.) Fiecare dintre cele două farfurioare ale unei balanțe, pe care se așază obiectul de cântărit și greutățile; taler. — Cf. fr. **plateau**.

PLĂTĂ, plăți, s.f. 1. Faptul de a plăti o sumă de bani datorată; achitare. ♦ Sistem, mod după care se plătește. **2.** Sumă de bani dată cuiva pentru munca depusă, drept contravaloare a unui obiect cumpărat, a folosinței unui lucru etc. **3.** Răsplată, recompensă (morală) dată cuiva pentru faptele sale bune; pedeapsă pentru fapte rele. ♦ Expr. *A-și lua plata* = a-și primi pedeapsa cuvenită. *A se duce (sau a pleca, a merge etc.) în plata Domnului (sau a lui Dumnezeu)* = a se duce (sau a pleca, a merge etc.) unde vrea, unde știe, unde-i place. *A lăsa (pe cineva) în plata Domnului (sau a lui Dumnezeu)* = a nu se mai ocupa de cineva, a lăsa în voia sorții, a lăsa în pace. — Din sl. **plata**.

PLATBÂNDĂ, platbande, s.f. 1. Traversă sau grindă orizontală, formată dintr-o bucată de piatră sau din mai multe bucăți apropiate. **2.** Fașie îngustă de teren, de obicei plantată cu iarbă, cu flori sau cu arbuști, care mărginește despărțiturile unei grădini. **3.** (Tehn.) Semifabricat de oțel sub formă de fașie. — Din fr. **plate-bande**.

PLĂTCĂ¹ s.f. (Inv.; în expr.) *A intra (în) plătcă* = a) a pierde o partidă la jocul de cărți; b) a trebui să plătească o datorie. *A pune (sau a face pe cineva) plătcă* = a face (pe cineva) să piardă la jocul de cărți. *A rămâne plătcă* = a rămâne de rușine, a se face de râs. — Din sb., pol. **plątka**.

PLĂTCĂ², plătci, s.f. Partea de sus a unei cămăși bărbătești, a unei rochii, a unei bluze etc., croită separat de rest și de care se prinde gulerul. — Din rus. **plątka**.

PLATELĂJ, platelaje, s.n. Element de construcție al unui pod care susține calea podului și transmite greutatea acesteia și încărcările mobile la grinzile principale ale podului. — Din fr. **platelage**.

PLATELMÎNT, platelminti, s.m. (La pl.) Încrângătură de viermi cu corpul lat, nesegmentat, lipsit de aparat respirator și circulator, în general hermafrodiți (*Plathelminthes*); (și la sg.) vierme din această clasă. — Din fr. **plathelminthe**.

PLATFORMĂRE, platformări, s.f. (Mar.) Deplasare pe apă a ambarcațiunilor fără deplasament. — De la **platformă**.

PLATFĂRMĂ, platforme, s.f. I. 1. Suprafață orizontală plană a unui vehicul, a unui aparat de ridicat etc. pe care se încarcă mărfuri, vite etc.; *p. ext.* vagon sau camion deschis, fără pereți și fără acoperiș, utilizat pentru transporturi. ♦ *Platformă de lansare* = suport plan, orizontal, de pe care rachetele teleghidate decolează vertical; rampă de lansare. *Platformă spațială* = satelit artificial de mari dimensiuni, constituind o bază permanentă pentru cercetarea spațiului cosmic și pentru lansarea navelor interplanetare. *Platformă de foraj marin* = platformă (**I**) pe care se află instalații de forare a puțurilor pentru extragerea petrolului din subsolul mării. ♦ Parte a unui tramvai, a unui autobuz, a unui vagon de tren etc., în dreptul ușilor, pe unde urcă sau coboară călătorii. **2.** Element plan al unei construcții. ♦ Palier al unei scări. **3.** Construcție sau suprafață de teren plană amenajată pentru efectuarea unor lucrări cu caracter tehnic, pentru instalarea unui utilaj, pentru verificarea unor mașini sau aparate, pentru depozitarea unor materiale etc. **4.** Teren, de cele mai multe ori plan, situat la diferite înălțimi. **5.** (Sport) Instalație orizontală rigidă, de 2–6 m lungime, acoperită cu un strat antiderapant, de pe care se execută sărituri în apă. **6.** (Geol.) Teritoriul întins și rigid al scoarței Pământului, afectat numai de mișcări epirogenetice. **II. 1.** Program de activitate sau de revendicări politice al unui partid, al unei grupări sau al unui om politic. **2.** Obiectul, problemele, punctul de vedere al unei discuții. — Din fr. **plate-forme**.

PLĂTFUS s.n. Malformație congenitală a piciorului la care talpa este prea puțin scobită; picior plat. — Din germ. **Platfuss**.

PLATINĂ, *platinez*, vb. I. Tranz. 1. A acoperi un obiect de metal cu un strat subțire de platină (1); a sufla cu platină. 2. A decolora părul capului prin mijloace chimice, dându-i o nuanță de blond-argintiu. — Din fr. **platinier**.

PLATINĂRE, *platinări*, s.f. Acțiunea de a *platina* și rezultatul ei. — V. *platina*.

PLATINĂT, **-Ă**, *platinăți*, *-te*, adj. (Despre metale) Acoperit cu un strat subțire de platină (1); suflat cu platină. ♦ (Despre păr) Care are o culoare foarte deschisă, cu luciul de platină. — V. *platina*.

PLĂTINĂ, (2, 3) *platine*, s.f. 1. Metal prețios de culoare albă-cenușie, dur, lucios, inoxidabil, foarte maleabil și ductil, foarte rezistent la căldură și la acțiunea acizilor, folosit la fabricarea unor aparate de laborator, a unor instrumente de precizie, a unor obiecte de valoare, în tehnica dentară etc. ♦ *Negru de platină* = platină (1) sub formă de pulbere, folosită în industrie. 2. Nume dat diferitelor piese de mașini care altădată se fabricau din platină (1) sau care au luciul acestui metal. 3. Laminat semifabricat plat, cu secțiune dreptunghiulară, cu dimensiuni mici, care se folosește ca materie primă la laminarea tablei subțiri. — Din fr. **platine**.

PLĂTINIC, **-Ă**, *platinici*, *-ce*, adj. Care conține platină (1); platinifer, platinos. — Din fr. **platinique**.

PLATINIFÉR, **-Ă**, *platiniferi*, *-e*, adj. Platinic. — Din fr. **platinifère**.

PLATINIF s.n. Oțel cu conținut mare de nichel, din care se fac legăturile la electrozii becurilor electrice. — Din fr. **platinite**, germ. **Platinit**.

PLATINOÍD, *platinoide*, s.n. Aliaj de cupru, nichel și zinc de culoarea platinii (1), care se folosește în electrotehnica sau pentru ornamentații. — Din fr. **platinoide**, germ. **Platinoid**.

PLATINÓS, **-OASĂ**, *platinoși*, *-oase*, adj. Platinic. — Din fr. **platineux**.

PLATINOTIPIE s.f. Procedeu de imprimare fotografică bazat pe acțiunea luminii asupra sărurilor de platină (1). — Din fr. **platinotypie**.

PLATIRÍN, *platinine*, s.n. (La pl.) Grup de maimuțe cu nasul lătit și turtit, originare din America de Sud și Centrală; (la sg.) maimuță din acest grup. — Din engl. **platyrrhina**.

PLATITÚDINE, *platinudin*, s.f. (La sg.) Faptul de a fi plat (2); banalitate, mediocritate; (și la pl.) vorbă, idee banală, plată. — Din fr. **platitude**.

PLĂTNIC, **-Ă**, *platinici*, *-ce*, adj., s.m. și f. (Rar) (Persoană) care plătește, care trebuie să plătească; plătitor. ♦ Expr. *Bun (sau rău) platinic* = persoană care își îndeplinește bine (sau rău) obligațiile bănești, care plătește ușor și la timp (sau greu și cu întârziere). — **Plată** + suf. *-nic*.

PLATONIÁN, **-Ă**, *platonieni*, *-e*, adj. (Rar) Platonian (1). [Pr.: *-ni-an*] — **Platon** (n. pr.) + suf. *-ian*.

PLATÓNIC, **-Ă**, *platonici*, *-ce*, adj. 1. Care aparține platonismului, referitor la platonism; platonian, platonician (2). ♦ P. ext. (Despre sentimente) Pur, ideal; spiritualizat. 2. Care nu se poate realiza, care nu se concretizează, care nu poate fi pus în practică; formal, abstract. — Din fr. **platonique**.

PLATONICIAN, **-Ă**, *platonicieni*, *-e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Adept al platonismului. 2. Adj. Platonian (1). [Pr.: *-ci-an*] — Din fr. **platonicien**.

PLATONISM s.n. Filosofia lui Platon și a discipolilor săi, după care lumea ideilor ar fi singura realitate adevărată, iar lumea materială o copie sensibilă și schimbătoare a celei dintâi. — Din fr. **platonisme**.

PLATONIZANT, **-Ă**, *platonizanti*, *-te*, adj. (Rar) Care aparține platonismului, privitor la platonism. — Din fr. **platonisant**.

PLĂTOȘĂ, *platoșe*, s.f. Armură de zale, de fier, de piele etc. de forma unui pieptar, cu care se îmbrăcau oștenii în Antichitate și în Evul Mediu spre a se apăra de loviturile dușmanilor; cuirasă. — Et. nec.

PLATÓU, *platur*, s.n. 1. Podiș. ♦ Câmp amenajat pentru exerciții militare. 2. Dispozitiv de formă dreptunghiulară sau circulară cu o față plană, pe care se fixează diferite piese în vederea prelucrării. FSemifabricat în formă de placă pentru laminarea tablei subțiri neferoase. 3. Tavă mare de porțelan sau de metal pe care se aduc mâncărurile sau prăjiturile la masă. 4. (Adesea urmat de determinarea „de filmare”) Încăpere special amenajată pentru filmare într-un studio cinematografic, în care se execută filmări cu actori în decoruri adecvate scenariului, filmări combinate etc. — Din fr. **plateau**.

PLĂUR, *plaur*, s.m. Formațiune vegetală acvatică, compactă, în care predomină stuful, care plutește la suprafața apei; plav, plavie. [Pr.: *pla-ur*] — Cf. *plav*.

PLAUZIBIL, **-Ă**, *plauzibili*, *-e*, adj. Care poate fi admis, crezut, care pare a corespunde realității; admisibil, verosimil. [Pr.: *pla-u*] — Din fr. **plausible**. **PLAUZIBILITATE** s.f. Însușirea de a fi plauzibil. [Pr.: *pla-u*] — Din fr. **plausibilité**.

PLAV, *plavuri*, s.n. (Reg.) Plaur. — Din ucr., rus. **plav**.

PLĂVĂ, *plave*, s.f. Rețea de pescuit simplă, cu ochiuri mari, făcută din ață subțire, folosită pe Dunăre la pescuitul scrumbiilor. — Din bg. **plava**.

PLĂVCĂ, *plavce*, s.f. 1. Lotcă folosită la pescuitul scrumbiilor de Dunăre. 2. (Reg.) Loc mai înalt pe malul unei ape unde se atarnă năvoadele ca să se usuce. — Et. nec. Cf. *plavă*.

PLĂVIE, *plavii*, s.f. Insuliță plutitoare (sau fixată la malul apei) formată din stuf, ierburi, rizomi, rădăcini de arbori etc. intrate în putrefacție și amestecate cu nămol. ♦ Expr. *A se lăsa (sau a se lungi) plavie* = a se întinde la pământ. [Pl. și: (pop.) *plăvii*] — Din sl. **plavj**.

PLAY-BOY, *play-backuri*, s.n. Redare, reproducere a unei înregistrări. ♦ Dublare a vocii unui actor, a unui cântăreț de muzică ușoară etc. [Pr.: *pléibec*] — Cuv. engl.

PLAYBOY, *playboy*, s.m. Tânăr elegant, cu fizic plăcut, care are succes la femei și duce o viață ușoară. [Pr.: *pléiboy*] — Cuv. engl.

PLAYER, *playere*, s.n. Aparat pentru redarea înregistrărilor play-back. [Pr.: *pléiăr*] — Din engl. **player**.

PLAZ, *plazuri*, s.n. Piesă de sprijin așezată în dosul cormanei, pe care se târăște plugul în timpul aratului, asigurându-i stabilitatea; talpă. — Din bg., sb. **plaz**.

PLĂCEĂ, *plac*, vb. II. Intrans. și tranz. (Cu subiectul logic în dativ) 1. A agreea sau a fi agreeat, a simpatiza sau a fi simpatizat. ♦ Expr. *Știi că-mi plăci?* sau *că mi-ai plăcut?* exprimă mirarea, dezaprobarea în fața unei propuneri, a unei afirmații etc. care nu-ți convine, cu care nu ești de acord etc. *Îmi place să cred că...* = sper că... 2. A avea sau a trezi un sentiment de admirație, de plăcere, de iubire față de o persoană de sex opus, a-i fi drag, a îndrăgi. 3. A avea un sentiment de satisfacție, de mulțumire, de delectare; a-i fi agreabil, a-i fi pe plac. ♦ A-i conveni. ♦ A vrea, a dori. — Lat. **placere**.

PLĂCERE, *plăceri*, s.f. 1. Acțiunea de a *plăcea* și rezultatul ei; stare afectivă fundamentală, determinată de satisfacerea unor tendințe, a unor cerințe vitale; sentiment sau senzație de mulțumire, de bucurie provocate de ceva care satisface gustul sau dorința noastră. ♦ Loc. adv. *Cu plăcere* = a) cu drag, bucurios, din toată inima; b) formulă de răspuns la mulțumirile exprimate de cineva pentru un serviciu. *Fără plăcere* = în silă, fără voce. ♦ Expr. *Fă-mi plăcerea...* = fii bun... te rog... 2. Distracție, petrecere; desfătare, agrement. 3. Dorință, voce, chef, gust. ♦ Loc. adv. *După (sau de) plăcere* = pe plac, după voce, după gust. — V. **plăcea**.

PLĂCINTĂR, *plăcintari*, s.m. Persoană care face sau vinde plăcinte. — **Plăcintă** + suf. *-ar*.

PLĂCINTĂ, *plăcinte*, s.f. 1. Preparat de patiserie făcut din foi de aluat între care se pune o umplutură de brânză, de carne, de fructe etc. ♦ Expr. *A-i veni (sau a-i pregăti) (cuiva) o plăcintă* = a-i veni (sau a-i pregăti) cuiva o surpriză neplăcută, un necaz. *A găsi plăcinta gata* = a se folosi de munca altuia, a-i veni totul de-a gata. *Se vinde ca plăcinta caldă* = se vinde repede, este foarte căutat. *A număra foile la (sau din) plăcintă* = a-și face prea multe socoteli, a despică firul în patru. *A aștepta (pe cineva) cu plăcinte calde* = a aștepta (pe cineva) cu mare bucurie. *A sta ca o plăcintă* = a fi pasiv, comod, nesimțit. 2. (Bot.; în compusul) *Plăcintă-porcului* = talpa-ursului (*Heracleum palmatum*). — Lat. **placenta**.

PLĂCINTĂRIE¹, *plăcintării*, s.f. Prăvălia plăcintarului, local în care se vinde și se consumă plăcinte; patiserie. — **Plăcintar** + suf. *-ie*.

PLĂCINTĂRIE², *plăcintării*, s.f. Plăcinte de tot felul. — **Plăcintă** + suf. *-ărie*.

PLĂCINTĂTĂ, *plăcintute*, s.f. (Fam.) Plăcintică. — **Plăcintă** + suf. *-ută*.

PLĂCINTICĂ, *plăcintele*, s.f. 1. (Fam.) Diminutiv al lui *plăcintă*; plăcintuță. 2. (Bot.; reg. la pl.) Bulbuci (*Trollius europaeus*). — **Plăcintă** + suf. *-ică*.

PLĂCŪT, **-Ă**, *plăcuți*, *-te*, adj. Care place; simpatic, agreabil. — V. **plăcea**.

PLĂCŪȚĂ, *plăcuțe*, s.f. Diminutiv al lui *placă*. — **Placă** + suf. *-uță*.

PLĂIEȘ, *plăieși*, s.m. 1. (În Evul Mediu, în Țara Românească) Locuitor de la graniță însărcinat cu paza frontierei țării în părțile de munte; grănicer, străjer. 2. Locuitor de la munte; muntean. [Pr.: *plă-ies*] — **Plai** + suf. *-aș*.

PLĂIEȘIE, *plăieșii*, s.f. (Rar; în Evul Mediu, în Țara Românească) Corpul, organizația plăieșilor. [Pr.: *plă-ie*] — **Plăieș** + suf. *-ie*.

PLĂIȘOR, *plăișoare*, s.n. Diminutiv al lui *plai*. [Pr.: *plă-i*] — **Plai** + suf. *-șor*.

PLĂMĂDĂ, (1) *plămezi*, s.f. 1. Plămădeală. ♦ Substanță care fermentează. 2. Fig. Sămânță, germen; p. ext. alcătuire, structură. ♦ Progenitură, odraslă. — Din **plămădi**.

PLĂMĂDEALĂ, *plămădeli*, s.f. Compoziție din făină, apă și drojdie, folosită la fermentarea aluatului; cantitate mică de aluat dospit folosit în loc de drojdie la prepararea pâinii; plămădă. — **Plămădi** + suf. *-eală*.

PLĂMĂDI, *plămădesc*, vb. IV. 1. Intrans. A pregăti o plămădeală; p. ext. a frământa, manual sau mecanic, aluatul împreună cu plămădeala sau cu drojdia în vederea obținerii unui aluat omogen. ♦ P. ext. A face un amestec în vederea obținerii unui preparat; a pregăti, a prepara alimente. 2. Tranz. și refl. A (se) zămisi, a (se) făuri; fig. a (se) alcătui, a (se) forma. — Din sl. **pomladiti** „a întineri”.

PLĂMĂDIRE s.f. Acțiunea de a (se) *plămădi* și rezultatul ei. — V. **plămădi**.

PLĂMĂDÎT¹ s.n. Plămădire. — V. **plămădi**.
PLĂMĂDÎT², **-Ă**, *plămădiți*, -te, adj. (Despre aluat) Preparat din făină, apă și drojdie; fermentat. — V. **plămădi**.
PLĂMÂN, *plămâni*, s.m. Fiecare dintre cele două organe principale, cu aspect spongios, înconjurate de pleură, situate simetric în cavitatea toracică, cu ajutorul cărora se face respirația la om și la vertebratele superioare; pulmon, bojoc. ⇨ *Plămân de oțel* = aparat folosit pentru respirația artificială. — Din ngr. **plemóni**.
PLĂMÂNĂRICĂ, **-EA**, *plămânărele*, s.f. Plantă erbacee cu rizom orizontal și cu flori roșii, violete sau, rar, albe; plămânăriță, cuscrișor (*Pulmonaria officinalis*). [Var.: **plumânărică** s.f.] — **Plămân** + suf. **-ărică**. — **Plămânărică**, cu schimbare de suf.
PLĂMÂNĂRIȚĂ, *plămânărițe*, s.f. Plămânărică. — **Plămân** + suf. **-ăriță**.
PLĂNTUȚĂ, *plântuțe*, s.f. (Fam.) Diminutiv al lui *plantă¹*; plantă mică, tânără. — **Plantă¹** + suf. **-uță**.
PLĂNUȚI, *plănuiesc*, vb. IV. Tranz. A face planuri; a pregăti ceva (în minte) pentru viitor; *p. ext.* a pune la cale, a uneli, a urzi. ◆ A determina, a preciza, a stabili, a hotărî. — **Plan** + suf. **-uți**.
PLĂNUIRE s.f. Acțiunea de a *plănuți* și rezultatul ei. — V. **plănuți**.
PLĂNUIT, **-Ă**, *plănuțiți*, -te, adj. Pregătit pentru viitor; pus la cale, nelitit, urzit. — V. **plănuți**.
PLĂPÂND, **-Ă**, *plăpânzi*, -de, adj. 1. (Despre ființe) Lipsit de rezistență, de vitalitate; debil, firav; *p. ext.* fragil, delicat, fin. 2. (Despre plante) Nedezvoltat; lipsit de sevă, gingaș, delicat. 3. Fig. Care se lasă ușor impresionat; sensibil. — Lat. ***palpabundus**.
PLĂPUMĂR, *plăpumari*, s.m. Persoană care se ocupă cu confecționarea (și cu vânzarea) plăpumilor. — **Plăpumă** + suf. **-ar**.
PLĂPUMĂREĂSĂ, *plăpumărese*, s.f. Femeie care se ocupă cu confecționarea (și cu vânzarea) plăpumilor; soție de plăpumar. — **Plăpumar** + suf. **-easă**.
PLĂPUMĂRIE, (2) *plăpumării*, s.f. 1. Meseria plăpumarului. 2. Atelierul, prăvălia plăpumarului. — **Plăpumar** + suf. **-ie**.
PLĂPUMIOARĂ, *plăpumioare*, s.f. Diminutiv al lui *plăpumă*; plăpumită. — **Plăpumă** + suf. **-ioară**.
PLĂPUMIȚĂ, *plăpumite*, s.f. (Rar) Plăpumioară. — **Plăpumă** + suf. **-iță**.
PLĂSEĂ, *plăsele*, s.f. 1. Fiecare dintre cele două părți de metal, de os, de lemn etc. care acoperă mânerul unui cuțit, al unui briceag, al unui pumnal etc.; *p. ext.* mâner. 2. (Neobișnuit) Șild. [Var.: **prăseă** s.f.] — **Plasă¹** + suf. **-ea**.
PLĂSMUI, *plăsmuiesc*, vb. IV. Tranz. 1. A crea, a produce, a făuri, a alcătui, a înfăptui. 2. A inventa, a născoci, a scorni. 3. A falsifica, a contrazice. [Var.: **plăzmuț** vb. IV] — **Plasmă** (înv. „creare, alcătuire” < ngr.) + suf. **-ui**.
PLĂSMUIRE, *plăsmuiri*, s.f. Acțiunea de a *plăsmui* și rezultatul ei. [Var.: **plăzmuire** s.f.] — V. **plăsmui**.
PLĂSMUIȚĂ, **-Ă**, *plăsmuiți*, -te, adj. 1. Creat; inventat, născocit. 2. Falsificat, fals. [Var.: **plăzmuț**, **-ă** adj.] — V. **plăsmui**.
PLĂSMUITOR, **-OĂRE**, *plăsmuitori*, **-oare**, s.m. și f. 1. Persoană care plăsmuiește; creator, făuritor. 2. Inventator, născocitor. 3. Falsificator. [Pr.: **-mu/-i**. — Var. **plăzmuitor**, **-oăre** s.m. și f.] — **Plăsmui** + suf. **-tor**.
PLĂȚI, *plătesc*, vb. IV. 1. Tranz. A achita contravaloarea (în bani sau în natură) a unui bun obținut sau cumpărat, a unei consumații etc. ⇨ Expr. *A plăti cu capul* (sau *cu viața* etc.) = a fi omorât pentru o greșeală, o îndrăzneală, o faptă necugetată etc. *A plăti* (cuiva) *cu dobândă* = a se răzbuna (pe cineva) cu vârf și îndesat pentru o pagubă sau o suferință. ◆ A achita un impozit, o obligație etc. ◆ Refl. A lichida o datorie (morală), a scăpa de o obligație. 2. Tranz. A răsplăti cu bani o muncă efectuată, un serviciu prestat etc.; a retribui, a remunera. ◆ Intrans. A recompensa pe cineva pentru faptele sale. 3. Intrans. (Pop.) A valora, a pretui, a face. ⇨ Expr. *A nu plăti (nici) o ceapă (degerată)* sau *(nici) două parale (ori doi bani) etc.* = a nu avea nici o valoare. — Din sl. **platiti**.
PLĂȚIBIL, **-Ă**, *plătibili*, -e, adj. Care este de plătit, care trebuie plătit, care poate fi plătit. — **Plăti** + suf. **-bil**.
PLĂȚICĂ¹, *plătici*, s.f. Pește de apă dulce din familia ciprinidelor, cu corpul turtit lateral, cu capul mic și scurt (*Abramis brama*). — Din bg. **platika**.
PLĂȚICĂ², *plătici*, s.f. Arbore mare înrudit cu salcâmul, originar din America, cultivat și la noi pentru a forma perdele de protecție; glădiță (*Gleditschia triacanthos*). — Et. nec.
PLĂȚIRE s.f. (Rar) Acțiunea de a (se) *plăti* și rezultatul ei. — V. **plăti**.
PLĂȚITOR, **-OĂRE**, *plătitori*, **-oare**, adj., s.m. și f. (Persoană) care efectuează o plată, care plătește; platnic. — **Plăti** + suf. **-tor**.
PLĂVĂI, **-AIE**, *plăvăi*, adj. 1. (Pop.; despre animale, mai ales despre oi) Care are părul sau lâna de culoare albă-gălbuie sau albă-cenușie; (despre

părul sau lâna animalelor) de culoare albă-gălbuie sau albă-cenușie. 2. (În sintagma) *Poamă plăvaie* (și substantivat, f.) = varietate de struguri cu boaba albă-verzuie și rotundă. — **Plav** (reg., despre boi, „care are părul de culoare (albă-)gălbuie” < sl.) + suf. **-ai**.
PLĂVĂN, **-Ă**, *plăvani*, -e, adj. (Pop.; despre boi și vaci) Cu părul alb-gălbuie sau alb-cenușiu; (despre părul boilor sau al vacilor) de culoare albă-gălbuie sau albă-cenușie. ◆ (Substantivat, m.) Bou. — **Plav** (reg., despre boi, „care are părul de culoare (albă-)gălbuie” < sl.) + suf. **-an**.
PLĂVIOARĂ, *plăvioare*, s.f. Diminutiv al lui *plavie*. [Pr.: **-vi-oa-**] — **Plavie** + suf. **-ioară**.
PLĂVÎȚ, **-Ă**, *plăviți*, -e, adj. 1. (Pop.) (Despre părul sau lâna animalelor) De culoare albă-gălbuie sau albă-cenușie; (despre animale) care are părul sau lâna de culoare albă-gălbuie sau albă-argintie. 2. (Pop.; despre oameni) Cu pielea albă și cu părul blond; (despre părul oamenilor) blond; plăviu. 3. (Reg.; în sintagma) *Viță plăviță* = varietate de viță-de-vie cu bobul foarte deschis la culoare. — **Plav** (reg., despre boi, „care are părul de culoare (albă-)gălbuie” < sl.) + suf. **-iț**.
PLĂVIU, **-IE**, *plăvii*, adj. (Înv. și reg.; despre oameni) Plăviț (2). ◆ (Înv.) Palid. — **Plav** (reg., despre boi, „care are părul de culoare (albă-)gălbuie” < sl.) + suf. **-iu**.
PLĂZMUȚ vb. IV v. **plăsmui**.
PLĂZMUIRE s.f. v. **plăsmuire**.
PLĂZMUȚ, **-Ă** adj. v. **plăsmuit**.
PLĂZMUITOR, **-OĂRE** s.m. și f. v. **plăsmuitor**.
PLĂNGĂCIÓS, **-OĂSĂ**, *plângăcioși*, **-oase**, adj. Plângăreț. — **Plânge** + suf. **-ăcios**.
PLĂNGĂREȚ, **-EAȚĂ**, *plângăreți*, -e, adj. 1. Care este totdeauna gata să plângă; care plânge ușor; care se vaită, se plânge mereu; plângător, plângăcios. 2. (Despre voce, glas etc.) Care aparține unui om plângăcios, care trădează pe omul plângăcios; plin de durere, tânguitor, trist, jalnic; plângător, plâns². — **Plânge** + suf. **-ăreț**.
PLĂNGĂTOR, **-OĂRE**, *plângători*, **-oare**, adj. 1. Care plânge; plângăreț (1). ⇨ (Substantivat, f.; reg.) Bocoitoare. 2. Plângăreț (2). ◆ (Despre salcii, *p. ext.* despre alți arbori) Cu ramuri lungi, lăsate în jos. — **Plânge** + suf. **-ător**.
PLĂNGE, *plâng*, vb. III. 1. Intrans. A vărsa lacrimi (de durere, de înfrustrare, de emoție sau de bucurie); a lăcrima. 2. Tranz. A boci, a jeli o persoană moartă, un lucru pierdut, o situație dureroasă, vărsând lacrimi, tânguindu-se. ◆ A regreta o ființă sau un lucru pierdut (vărsând lacrimi). ⇨ Expr. *A-și plânge păcatele* = a se căi, a regreta ceva. ◆ A avea milă de cineva, a deplânge pe cineva; a compătimi. ⇨ Expr. (Intrans.) *A-i plânge* (cuiva) *de milă* = a-i părea foarte rău de nenorocirea, de durerea cuiva. 3. Refl. A-și arăta nemulțumirea, a se văita, a se tânguî, a se lamenta, a se căina. ◆ A face o reclamație, a înainta o plângere; a reclama. — Lat. **plangere**.
PLĂNGERE, *plângeri*, s.f. Acțiunea de a (se) *plânge*. 1. Plâns¹, jeliure, tânguire. ⇨ *Valea plângerii* = lumea, Pământul (considerate uneori ca loc de suferință). 2. Sesiizare a unui organ de jurisdicție în vederea exercitării controlului asupra unui act al administrației de stat ori a refuzului unui organ de a-și îndeplini atribuțiile legale. ◆ Exprimare a unei nemulțumiri adresate unei autorități; (concr.) act prin care se face această încunoștințare; reclamație, jalbă, cerere. — V. **plânge**.
PLÂNS¹, *plânsuri*, s.n. Faptul de a (se) *plânge*; tânguire; (concr.) lacrimi; plânsset, plânsoare. ⇨ Loc. adj. *De plâns* = care provoacă milă, vrednic de milă, jalnic. — V. **plânge**.
PLÂNS², **-Ă**, *plânși*, -se, adj. Care a plâns, care poartă urme de lacrimi. ◆ (Despre glas) Plângăreț (2). — V. **plânge**.
PLÂNSSET, *plânsete*, s.n. Plâns¹; lamentație, văicăreală; (concr.) lacrimi. — **Plâns¹** + suf. **-et**.
PLÂNȘOARE, *plânșori*, s.f. 1. (Rar) Plâns¹. 2. (Înv. și reg.) Cerere, jalbă. 3. Nume dat în popor unor boli (de copii) care provoacă insomnii și plânsset neconținut. — **Plâns¹** + suf. **-oare**.
PLEĂFTURĂ s.f. v. **prăftură**.
PLEAN, *pleanuri*, s.n. (Înv. și pop.) Pradă (de război), captură; rechiziție. ◆ Jaf. ◆ Grup de prizonieri, ceată de oameni robiți. — Din sl. **plen**.
PLEASC interj. Onomatopee care imită zgomotul produs de limbă când se desprinde brusc de cerul-gurii (când se mănâncă cu lăcomie). — Onomatopee.
PLEASNĂ, *plesne*, s.f. 1. (Pop.) Șfichi; *p. ext.* bici. ⇨ Expr. *A aduce* (pe cineva) *în plesnă de bici* = a aduce (pe cineva) cu mare grabă, în cel mai scurt timp. ◆ Zgomot produs de plesnirea biciului; lovitură, plesnitură de bici. 2. (Reg.) Fir de care se prinde cârligul la capătul sforii de pescuit. 3. (Pop.) Iritație a mucoasei limbii și a cerului gurii (mai ales la copiii mici). — V. **plesni**.

PLEAȘCĂ, *plești*, s.f. 1. (Pop. și fam.) Câștig neașteptat (de obicei nimeritat) obținut fără muncă; chilipir. ⇨ Loc. adv. *De (sau pe) plească* = de pomană, fără bani. 2. (Înv.) Pradă (de război), jaf, captură; rechiziție. — Din bg., sb. *pljaka*.

PLEĂVĂ s.f. I. 1. Resturi de spice sau de păști rezultate din treieratul cerealelor sau al leguminoaselor. ⇨ Fig. Ceea ce este lipsit de valoare, de importanță; lucru de nimic. 2. Fig. Om de nimic; lepădătură, drojdia societății. II. (Iht.) Plevușcă. — Din sl. *plěva*.

PLÉBE s.f. 1. (În Roma antică) Categorie socială de oameni liberi lipsiți de drepturi civile și politice. 2. (În Evul Mediu) Pătura cea mai săracă a populației orașenești din apusul Europei, aflată în afara ierarhiei feudale și care, alături de țărănimie, a avut un rol important în revoluțiile din sec. XVI–XVII. 3. (Livr.) Pătură socială fără drepturi, asuprită și exploatăată; *p. ext.* mulțime, gloată. ⇨ Fig. Categorie socială declassată; drojdia societății. — Din fr. *plèbe*, lat. *plebs*, *-bis*.

PLEBEIÂN, *-Ă, plebeieni*, *-e*, s.m. și f., adj. (Livr.) 1. Plebeu (1). 2. Plebeu (2). [Pr.: *-be-ian*] — Din fr. *plébéien*.

PLEBEIANISM s.n. (Livr.) Comportament de plebeu, aer de plebeu. [Pr.: *-be-ia*] — *Plebeian* + suf. *-ism*.

PLEBEIAT s.n. (Rar) Stare, calitate de plebeu (1). [Pr.: *-be-iat*] — *Plebe* + suf. *-(i)at*.

PLEBÉIC, *-Ă, plebeici*, *-ce*, adj. (Rar) Al plebei (1), de plebe (1). [Pr.: *-be-ic*] — *Plebe* + suf. *-ic*.

PLEBÉU, *-ÉE, plebei*, *-ee*, s.m. și f., adj. 1. (În Roma antică) (Persoană) care făcea parte din plebe (1), care aparținea plebei; plebeian (1). 2. (Persoană) asuprită, exploatăată, plebeian (2); (om) sărac, umil; *p. ext.* (om) de rând, lipsit de distincție, vulgar, grosolan. — Din lat. *plebeius*.

PLEBISCÍT, *plebiscite*, s.n. Consultare prealabilă a cetățenilor, care urmează să se pronunțe prin „da” sau „nu” asupra unui proiect de lege sau a unui act de stat de o importanță deosebită. [Pl. și: *plebiscitur*] — Din fr. *plebiscite*.

PLEBISCITĂR, *-Ă, plebiscitari*, *-e*, adj. (Rar) Care aparține plebiscitului, referitor la plebiscit. — Din fr. *plebiscitaire*.

PLECĂ, *plec*, vb. I. I. 1. Refl. și tranz. A (se) înclina (într-o parte sau în jos), a (se) îndoi, a (se) încovoia, a (se) coborî, a (se) apleca. ⇨ Expr. (Tranz.) *A-și pleca capul* (sau *fruntea*, *grumazul*, *genunchiul*) = a (se) supune, a (se) umili. *A (nu) avea unde să(-și) plece capul* (ori *trupul*, *oasele*) = a (nu) se (putea) odihni, a (nu) avea unde să se odihnească. *A(-și) pleca inima* = a) a da ascultare pășului, suferințelor cuiva; b) a arăta smerenie, evlavie față de cineva; c) a (se) dedica, a (se) închina. *A(-și) pleca urechea* = a asculta cu atenție, a lua în considerare. ⇨ Refl. A se înclina în fața cuiva în semn de respect, de admirație, de devotament, de spunere; a se închina. ⇨ A (se) culca la pământ, a (se) răsturna. 2. Refl. (Despre aștri) A coborî (spre apus), a apune. ⇨ Fig. (Înv.) A decădea. II. Tranz. A supune unei influențe, unei puteri; a subjugă. ⇨ Refl. A ceda în fața unei forțe, a se supune. ⇨ Refl. (Pop.) A se îndupleca; a se milostivi. III. Intrans. 1. A se pune în mișcare pentru a se îndepărta (de un loc), a părăsi pe cineva sau ceva spre a se duce în altă parte; a porni. ⇨ Spec. A porni într-o cursă sportivă. 2. A avea începutul, punctul de pornire; a lua ca ipoteză. *Plecă de la ideea că trebuie să reușească*. — Lat. *plicare*.

PLECĂRE, *plecări*, s.f. Acțiunea de a (se) pleca; înclinare; pornire, deplasare. ⇨ *Punct de plecarea* = începutul unei acțiuni. ⇨ Loc. adj. și adv. *Gata de plecarea* = pe punctul de a porni. *La plecarea* = în momentul pornirii. ⇨ (Sport) Momentul în care se dă pornirea într-o cursă; start. ⇨ (Înv.) Înclinație, atracție, predispoziție. — V. *pleca*.

PLECĂT¹ s.n. 1. Faptul de a (se) pleca. 2. (Pop.; la pl.; în forma *plecate*) Indigestie, greață. — V. *pleca*.

PLECĂT², *-Ă, plecați*, *-te*, adj. 1. Îndreptat în jos sau într-o parte; încovoiat, curbat; aplecat. ⇨ Lăsat într-o parte; înclinat, povârnat. 2. Supus, ascultător; modest, respectuos. 3. Pornit dintr-un loc; absent; *fig.* dus pe gânduri. — V. *pleca*.

PLECĂCIUNE, *plecăciuni*, s.f. Îndoire, înclinare a corpului în fața cuiva în semn de respect sau de salut; *p. ext.* supunere, ascultare, reverență, respect; modestie. ⇨ (În formule de salut) *Plecăciune, pârinte!* — *Pleca* + suf. *-ăciune*.

PLECOPTÉR, *plecoptere*, s.n. (La pl.) Ordin de insecte cu aripile membranoase, având nervuri dese ca o rețea, cu corpul lățit, terminat cu două filamente lungi; (și la sg.) insectă din acest ordin. — Din fr. *pléoptère*.

PLÉCTRU, *plectre*, s.n. Placă mică de metal, de os, de celuloză sau de alt material, cu care se ciupec coardele unor instrumente muzicale. — Din fr. *plectre*, lat. *plectrum*.

PLED, *pleduri*, s.n. Pătură ușoară (și mai mică). — Din fr. *plaid*.

PLEDĂ, *pledez*, vb. I. Intrans. și tranz. A apăra o cauză în fața unei instanțe judecătorești. ⇨ P. gener. A susține o cauză, a apăra o idee, un interes; a milita pentru ceva. — Din fr. *plaider*.

PLEDĂNT, *-Ă, pledanți*, *-te*, adj. Care pledează o cauză în fața unei instanțe judecătorești. ⇨ *Avocat pledant* = avocat care are dreptul să susțină o cauză în fața unei instanțe judecătorești, în schimbul unui onorariu. — Din fr. *plaidant*.

PLEDĂRE, *pledări*, s.f. Acțiunea de a plede și rezultatul ei. — V. *plede*. **PLEDOARIE**, *pledoarii*, s.f. Expunere orală făcută de un avocat în fața unei instanțe judecătorești pentru apărarea cauzei uneia dintre părțile implicate în proces. ⇨ P. gener. Apărare, susținere orală sau scrisă a unei cauze, a unei idei, a unei teze etc. — Din fr. *plaidoirie*.

PLEIADĂ, *pleiade*, s.f. 1. (La pl. art.) Grup de stele din Constelația Taurului; Cloșca-cu-Pui. 2. Grup de persoane (ilustre) cu aceeași preocupări, idei etc. 3. Totalitatea izotopilor aceluiași element chimic. ⇨ Grup de elemente cu proprietăți chimice asemănătoare. [Pr.: *ple-ia*] — Din fr. *pléiade*.

PLEIN-AIR s.n. Pictură practică în aer liber, în scopul sugerării atmosferei și a luminii specifice peisajului natural. [Pr.: *plenér*] — Cuv. fr.

PLEIOCĂZIU, *pleiocazii*, s.n. Inflorescență în cime, în care axele laterale sunt de aceeași lungime și dispuse în verticil. [Pr.: *ple-io*] — Et. nec.

PLEISTOCÉN, *-Ă, pleistoceni*, *-e*, s.n., adj. 1. S.n. Prima epocă a cuaternarului, în care s-au extins hominidii (omul de Neanderthal și omul modern) și au avut loc glaciațiile. 2. Adj. Care aparține epocii pleistocene (1), privitor la această epocă. [Pr.: *ple-is*] — Din fr. *pléistocène*.

PLEN s.n. Totalitatea membrilor unei organizații sau ai unei adunări constituite; *p. ext.* adunare la care participă toți membrii. — Din lat. *plenum*.

PLENĂR, *-Ă, plenari*, *-e*, adj. 1. (Despre ședințe, adunări, reuniuni) Care se ține cu participarea tuturor membrilor. ⇨ (Substantivat, f.) Consfățuire, adunare, ședință la care participă toți membrii unui for de conducere, ai unei organizații etc. 2. Total, întreg, complet; desăvârșit, deplin. — Din lat. *plenarius*.

PLENIPOTÉNT, *plenipotenți*, s.m., adj. (Înv.) Plenipotențiar. — Din lat. *plenipotens*, *-ntis*.

PLENIPOTÉNTĂ, *plenipotențe*, s.f. (Rar) Putere deplină, împuternicire dată cuiva pentru a acționa într-o anumită chestiune (în special în probleme care interesează două state); (concr.) act prin care se dă o astfel de împuternicire. — Din it. *plenipotenza*.

PLENIPOTENȚIAR, *plenipotențiar*, s.m., adj. (Persoană) investită cu puteri depline în a purta tratative și a încheia acorduri internaționale; plenipotent. ⇨ *Ministru plenipotențiar* = diplomat cu rang imediat inferior ambasadorului. [Pr.: *-ți-ar*] — Din fr. *plénipotentiaire*.

PLENISÓN, *-Ă, plenisoni*, *-e*, adj. (Despre vocale) Care are caracter silabic. — Din lat. *plenus* + *sonus*.

PLENITUDINĂR, *-Ă, plenitudinari*, *-e*, adj. (Livr.). Plenar. — *Plenitudine* + suf. *-ar*.

PLENITÚDINE s.f. Dezvoltare completă, integrală; deplinătate, totalitate; *p. ext.* desăvârșire. ⇨ *Plenitudine vocalică* = perceptibilitate sau audibilitate a unei vocale, putere sonoră a unei vocale. — Din fr. *plénitude*, lat. *plenitudo*, *-inis*.

PLENUÍ, *plenuiesc*, vb. IV. Tranz. (Înv. și pop.) A jefui, a prăda. — *Plean* + suf. *-ui*.

PLEOĂPĂ, *pleoape*, s.f. 1. Fiecare dintre cele două cute mobile ale pielii, mărginite de gene, care acoperă și protejează globul ocular în partea anterioară. 2. (Înv. și pop.) Capac (la sicriu). [Var.: (2) *plioăpă* s.f.] — Cf. bg. *пo h y п k a*.

PLEOCROÍSM s.n. (Fiz.) Fenomen de modificare a culorii anumitor cristale când sunt privite prin transparență din diferite direcții; policroism. [Pr.: *ple-o*] — Din fr. *pléochroïsme*.

PLEONÁSM, *pleonasme*, s.n. Eroare de exprimare constând în folosirea alăturată a unor cuvinte, expresii, propoziții etc. care repetă în mod inutil aceeași idee. [Pr.: *ple-o*] — Din fr. *pléonasme*.

PLEONÁST s.n. Mineral de culoare neagră, care se prezintă sub formă de mase granulare sau în cristale cu multe fețe, cu conținut bogat în fier. [Pr.: *ple-o*] — Din fr. *pléonaste*.

PLEONÁSTIC, *-Ă, pleonastici*, *-ce*, adj. Care conține un pleonasm, privitor la pleonasm, cu pleonasme. [Pr.: *ple-o*] — Din fr. *pléonastique*.

PLEOSC interj. Cuvânt care redă zgomotul produs de căderea unui corp moale (în apă) sau de lovirea unui corp (moale sau elastic) de un altul. — Onomatopee. Cf. sl. *п l e s k ŭ*.

PLEOSCĂÍ, *pleoscăi*, vb. IV. Intrans. A plescăi. [Var.: (reg.) *pleoșcăí* vb. IV] — *Pleosc* + suf. *-ăi*.

PLEOSCĂÍT, *pleoscăituri*, s.n. Faptul de a plescăi; plescăit. — V. *pleoscăi*.

PLEOSCĂITURĂ, *pleoscăituri*, s.f. Pleoscăit. [Pr.: -că-i-] — **Plescăi** + suf. -tură.

PLEOȘCĂI vb. IV v. **pleoscăi**.

PLEOȘTI, *pleoștesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) lăsa în jos sau într-o parte (sub o greutate); a (se) deforma, a (se) lăbărta; a (se) turti, a (se) strivi. 2. Tranz. A apleca, a lăsa în jos capul sau urechea. 3. Refl. Fig. (Fam.; despre oameni) A deveni abătut, deprimat; a-și pierde elanul. — Din sb. **pljoštiti**.

PLEOȘTIRE, *pleoștiri*, s.f. 1. Acțiunea de a (se) pleoști și rezultatul ei. 2. (Arhit.) Raportul dintre săgeata și deschiderea unei bolți, a unei ogive etc. — V. **pleoști**.

PLEOȘTIT, -Ă, *pleoștiti*, -te, adj. 1. Lăsat într-o parte sau în jos; deplasat, deformat; turtit, strivit. ♦ Aplecat prin dărpănare, distrugere, năruire. 2. Fig. (Fam.) Abătut, deprimat, descurajat, dezumflat. — V. **pleoști**.

PLESCĂIȚĂ s.f. v. **plescăviță**.

PLESCĂVIȚĂ, *plescăvițe*, s.f. (Pop.) 1. Numele unor boli de piele care se manifestă prin bube, răni, puroi; spuzaală, erupție. 2. (Bot.; în forma *plescăiță*) Plantă erbacee cu frunze ovale, târătoare, cu flori albe, care crește prin locuri umede și umbrase (*Malachium aquaticum*). [Var.: **plescăiță** s.f.] — Din sb. **pljuskavice**.

PLESCĂI, *plăscăi*, vb. IV. Intrans. 1. A mânca cu zgomot; a scoate un sunet caracteristic, desprinzând brusc buzele una de alta sau limba de cerul-gurii (în semn de plăcere); a pleoscăi. 2. A scoate un sunet caracteristic prin pocnirea sau plesnirea unui corp (elastic) de altul sau prin lovirea de ceva tare; a pleoscăi. 3. (Despre lichide, substanțe vâscoase etc.) A se lovi sau a fi lovit de sau cu un corp tare, producând un zgomot caracteristic; a pleoscăi. — **Pleasc** + suf. -ăi.

PLESCĂIRE, *plescăiri*, s.f. Acțiunea de a plească și rezultatul ei; pleoscăit. — V. **plească**.

PLESCĂIT, *plescăituri*, s.n. 1. Zgomot făcut de cineva cu gura când mănâncă repede și lacom; sunet produs prin desprinderea bruscă a limbii de cerul-gurii sau a buzelor una de alta, prin care se exprimă mirarea, plăcerea, admirația. 2. Zgomot produs de o lichid sau de o substanță vâscoasă care se lovește sau care este lovită de un corp tare; plescăire, pleoscăitură; pleoscăit. 3. (Rar) Pocnet. — V. **plească**.

PLESCĂITURĂ, *plescăituri*, s.f. Pleoscăit. [Pr.: -că-i-] — **Plescăi** + suf. -tură.

PLESIOZĂUR, *plesiozauri*, s.m. (La pl.) Gen de reptile acvatice din jurasic, care aveau lungimea de 3–5 m, cu gâtul lung, cu trunchiul gros, cu numeroase vertebre cervicale și cu membre în formă de vâsle, puternic dezvoltate; (și la sg.) reptilă care face parte din acest gen. [Pr.: -si-o-za-ur. — Var.: **pleziozaur** s.m.] — Din fr. **plésiosaure**, lat. **plesiosaurus**.

PLÉSNĚT, *plesnĚt*, s.n. 1. Sunet scurt, brusc și puternic, produs de obiecte care izbesc violent aerul sau alte corpuri; plesnitură. ♦ (Rar) Zgomot produs de un obiect care se sparge sau crapă. 2. (Rar) Lovitură (de bici). — **Plesni** + suf. -et.

PLESNÍ, *plesnesc*, vb. IV. 1. Intrans. A căpa, a se sparge (cu violență și de obicei cu zgomot) din cauza unei lovituri, a unei presiuni prea mari, a unei variații de temperatură etc.; spec. a exploda. ♦ Expr. *A plesni de...* = a nu mai putea de..., a fi (prea) plin de... ♦ (Despre muguri, boboci) A începe să iasă, a se desface. ♦ (Despre abcese) A se deschide, a se desface, a se sparge. 2. Intrans. A căpa producând fisuri, a căpăta fisuri, crăpături. ♦ Expr. *A-i plesni cuiva obrazul de rușine* = a-i fi cuiva foarte rușine. 3. Intrans. A se rupe (prin întindere, prin solicitare prea mare, prin uzare etc.). 4. Intrans. și tranz. A izbi un obiect (sau aerul) cu un corp elastic, în special cu un bici; a pocni cu zgomot două obiecte unul de altul. ♦ Expr. (Intrans.) *Cât ai plesni din bici (sau din palme)* = foarte repede, într-o clipă, pe dată, imediat. 5. Tranz. A izbi, a lovi, a bate. ♦ Expr. (Fam.) *A plesni (pe cineva) în pălărie* = a ironiza (pe cineva). *A o plesni bine* = a spune ceva foarte potrivit într-o anumită situație, într-un anumit moment. *Unde-o plesnești și unde crapă*, se spune atunci când se obțin cu totul alte rezultate decât cele așteptate. (Intrans.) *A-i plesni (ceva) în (sau prin) cap (sau în minte, prin gând)* = a-i veni pe neașteptate o idee năstrucnică; a-i trece (deodată) prin minte. ♦ Fig. A nimeri, a potrivit. ♦ A lavi ușor, a împinge. ♦ Refl. A se izbi cu zgomot de un obiect. [Var.: **plezní** vb. IV] — Din sl. **plesnontí**.

PLESNIRE s.f. Acțiunea de a plesni și rezultatul ei. ♦ Rupere bruscă produsă în pereții unui vas, ai unui tub sau ai unei piese ca efect al presiunii interioare, al unei variații de temperatură etc. [Var.: **plezníre** s.f.] — V. **plesni**.

PLESNÍT¹ s.n. Faptul de a plesni. [Var.: **pleznít** s.n.] — V. **plesni**.

PLESNÍT², -Ă, *plesniți*, -te, adj. Care a crăpat, s-a spart, s-a despicat. ♦ Care are crăpături, fisuri. [Var.: **pleznít**, -ă adj.] — V. **plesni**.

PLESNITOĂRE, *plesnitori*, s.f. 1. (Reg.) Șfichiul bicului; pleasnă. 2. Jucărie care, prin învârtire, produce un zgomot puternic. 3. (Înv. și reg.) Disc, verigă care se pune între capătul osiei carului și roată pentru a împiedica frecarea acestora. 4. Plantă erbacee din familia cucurbitaceelor, cu flori galbene, al cărei fruct, la maturitate, plesnește cu zgomot și aruncă semințele la distanță (*Ecballium elaterium*). [Var.: **pleznitoăre** s.f.] — **Plesni** + suf. -toare.

PLESNITURĂ, *plesnituri*, s.f. Faptul de a plesni; lovire, izbire; zgomot produs de anumite lovituri. ♦ Crăpătură, fisură. [Var.: **pleznitură** s.f.] — **Plesni** + suf. -tură.

PLEȘ, **PLEĂȘĂ**, *pleși*, -e, adj. 1. Adj. (Înv. și reg.) Chel, pleșuv. 2. Adj. (Despre dealuri, munți, soluri etc.) Lipsit de vegetație, sterp, gol. 3. S.f. Porțiune a muntelui lipsită de vegetație; pleșuvie. — Din sl. **plěši**.

PLEȘCĂR, -Ă, *pleșcari*, -e, s.m. și f. (Fam.) Persoană care umblă după chilipiri; chilipirgiu, pleșcaș (2). — **Plească** + suf. -ar.

PLEȘCĂȘ, *pleșcași*, s.m. (Reg.) 1. Jefuitor. 2. Pleșcar. — **Plească** + suf. -aș. **PLEȘCUL**, *pleșcuiesc*, vb. IV. Intrans. (Reg.) A umbla după chilipir, după câștig fără muncă. — **Plească** + suf. -ui.

PLEȘCUIT s.n. (Reg.) Faptul de a pleșcui; chilipir. — V. **pleșcui**.

PLEȘÚG, -Ă adj. v. **pleșuv**.

PLEȘÚV, -Ă, *pleșuvi*, -e, adj. 1. (Despre oameni) Chel. 2. (Despre soluri, munți etc.) Lipsit de vegetație, fără arbori; (despre ogoare) fără semănături; p. ext. uscat, sterp, arid. ♦ (Despre arbori) Fără frunze, desfrunzit. [Var.: (reg.) **pleșúg**, -ă adj.] — Din bg. **plešiv**.

PLEȘUVI, *pleșuiesc*, vb. IV. 1. Intrans. A cheli. 2. Refl. (Despre munți, dealuri, soluri etc.) A rămâne fără vegetație. — Din **pleșuv**.

PLEȘUVIE, *pleșuvii*, s.f. 1. Lipsă a părului de pe cap ca urmare a căderii lui; boală care pricinuește această cădere; chelie. 2. Porțiune a capului rămasă fără păr; chelie. 3. Porțiune a unui munte lipsită de vegetație. — **Pleșuv** + suf. -ie.

PLEȘUVIRE s.f. Acțiunea de a pleșuvi și rezultatul ei; pleșuit. — V. **pleșuvi**.

PLEȘUVIT, -Ă, *pleșuviți*, -te, adj. Chel. — V. **pleșuvi**.

PLÉTE s.f. pl. 1. Părul capului crescut lung, purtat liber sau împletit în cozi; p. ext. păr (nearanjat, necoafat). 2. (Reg.) Mânunchi de fuior. — Din sl. **pletí**.

PLÉTER, *pletete*, s.n. Gard pescăresc construit din stuf, din nulele de alun ori de salcie și instalat de-a lungul malurilor, în albia majoră a râurilor etc., pentru a opri trecerea peștelui dintr-o baltă într-un râu. — Din sb. **pletër**.

PLETINĂ, *pletine*, s.f. Navă mică remorcată, destinată transportului mărfurilor pe căi de navigație cu adâncimi mici. [Acc. și: *pletină*] — Cf. pilotină.

PLÉTORĂ s.f. 1. Cantitate de sânge sau de lichide depășind valorile normale în întreg organismul sau numai în numite părți ale lui; stare morbidă provocată de această supraîncărcare și care se manifestă prin roșeața pielii și a mucoaselor, palpații, puls accelerat, respirație scurtă etc. 2. Cantitate mare de obiecte sau de ființe (lipsite de valoare). ♦ *Pletoră semantică* = aglomerare (excesivă) de sensuri la unele cuvinte. — Din fr. **pléthore**.

PLETÓRIC, -Ă, *pletorici*, -ce, adj. 1. (Despre oameni) Care are prea mult sânge. 2. Care este în număr prea mare; supraabundent. — Din fr. **pléthorique**.

PLETÓS, -OĂȘĂ, *pletoși*, -oase, adj. 1. Cu plete mari, cu păr lung și bogat; p. ext. (despre bărbați; adesea substantivat; peior.) cu părul lăsat să crească excesiv de lung. ♦ (Despre unele animale) Cu coama lungă și bogată. 2. (Despre plante) Cu tulpinile, ramurile sau frunzele lungi, stufoase, aplecate în jos. — **Pleată** + suf. -os.

PLEU, *pleuri*, s.n. (Reg.) Tinichea. — Din magh. **pléh**, sb. **pleh**.

PLEURĂL, -Ă, *pleurali*, -e, adj. Care ține de pleură, privitor la pleură. [Pr.: *ple-u*] — Din fr. **pleural**.

PLEURĂ, *pleure*, s.f. Membrană seroasă care învelește plămânii și căptușește pereții cavității toracice. [Pr.: *ple-u*] — Din lat., ngr., it. **pleura**, fr. **pleure**.

PLEUREZIE, *pleurezii*, s.f. Boală care constă în inflamația acută sau cronică a pleurei pulmonare, însoțită adesea de o abundență secreție de lichid seros, purulent sau hemoragic. ♦ *Pleurezie purulentă* = pitorax. [Pr.: *ple-u*] — Din fr. **pleurésie**.

PLEURITĂ, *pleurite*, s.f. Boală care constă în inflamația uscată a pleurei pulmonare, fără apariția lichidului în cavitatea pleurală. [Pr.: *ple-u*] — Din fr. **pleurite**.

PLEURÍTIC, -Ă, *pleuritici*, -ce, adj. Specific pleureziei; cauzat de pleurezie. ♦ (Substantivat) Persoană care suferă de pleurezie. [Pr.: *ple-u*] — Din fr. **pleurétique**.

PLEURODINIE, *pleurodinii*, s.f. Durere acută, de natură inflamatorie, în regiunea nervilor intercostali. [Pr.: *ple-u-*] — Din fr. **pleurodynie**.

PLEUROPNEUMONIE, *pleuropneumonii*, s.f. Pneumonie care afectează și pleura adiacentă zonei pulmonare bolnave. [Pr.: *ple-u-ro-pne-u-*] — Din fr. **pleuropneumonie**.

PLEUROSCOP, *pleuroscopie*, s.n. Instrument cu ajutorul căruia se examinează vizual cavitatea pleurală. [Pr.: *ple-u-*] — Din fr. **pleuroscopie**.

PLEUROSCOPIE, *pleuroscopii*, s.f. Examinare vizuală a cavității pleurale cu ajutorul pleuroscopului. [Pr.: *ple-u-*] — Din fr. **pleuroscopie**.

PLEUROTOMIE, *pleurotomii*, s.f. Deschidere a cavității pleurale în scopul evacuării puroiului colectat în această cavitate sau în vederea explorării acestei cavități. [Pr.: *ple-u-*] — Din fr. **pleurotomie**.

PLEVĂIȚĂ, *plevaițe*, s.f. Numele a două plante erbacee din familia compozelor, cu tulpina lănoasă și ramificată de la bază, cu flori mici, roz-violette sau roșii-purpurii, persistente, care cresc în regiunile de stepă și de silvostepă; imortelă (*Xeranthemum annuum* și *foetidum*). [Pr.: *-va-i-*] — Et. nec.

PLEVITĂ, *plevițe*, s.f. (Reg.) Placă de fier care îmbracă partea de jos a leucii. ♦ Bucată de fier care se bate în cuie sau în nituri pentru a acoperi o crăpătură la vase, la albi etc. — **Pleu** + suf. *-iță*.

PLEVUȘCĂ, *plevuști*, s.f. 1. Peștișor de baltă din familia ciprinidelor, cu corpul lung de 6–10 cm, acoperit cu solzi mărunți, cu capul verde-cafeniu, spinarea galbenă-verzuie și cu luciu metalic pe restul corpului (*Leucaspius delineatus*); *p. gener.* nume dat peștilor mărunți de orice specie. 2. Fig. Grup de oameni de puțină însemnătate. [Pl. și: *plevuște*] — **Pleavă** + suf. *-ușcă*.

PLEX, *plexuri*, s.n. Țesut format din fibre nervoase sau din vase sanguine împletite nesistematizat între ele, care se află în diferite puncte ale organismului. ♦ *Plex solar* = plex care se găsește în cavitatea abdominală, lângă stomac. — Din lat., fr. **plexus**.

PLEXIGLAS s.n. Masă plastică transparentă și incasabilă, din care se fac diferite obiecte rezistente la șocuri și la trepidații; sticlă organică, stiplax, polimetacrilat. — Din germ. **Plexiglas**, fr. **plexiglas**.

PLEZANTERIE, *plezanterii*, s.f. (Înv.) Lucru amuzant; vorbă, discuție ușoară, amuzantă. — Din fr. **plaisanterie**.

PLEZIOZĂUR s.m. v. **plesiozaur**.

PLEZIR, *pleziruri*, s.n. Plăcere (1). — Din fr. **plaisir**.

PLEZNÍ vb. IV v. **plesni**.

PLEZNÍRE s.f. v. **plesnire**.

PLEZNÍȚ¹ s.n. v. **plesniț¹**.

PLEZNÍȚ², **-Ă** adj. v. **plesniț²**.

PLEZNITOĂRE s.f. v. **plesnitoare**.

PLEZNITURĂ s.f. v. **plesnitură**.

PLIĂ, *pliez*, vb. I. Tranz. A îndoi o hârtie, o țesătură etc. suprapunând părțile într-o anumită ordine; a împături. [Pr.: *pli-a*] — Din fr. **plier**.

PLIABIL, **-Ă**, *pliable*, -e, adj. Care poate fi pliat, ușor de pliat. [Pr.: *pli-a-*] — Din fr. **pliable**.

PLIĂJ s.n. 1. Pliere (1). 2. Operațiune de împachetare a parașutei în vederea lansării. [Pr.: *pli-aj*] — Din fr. **pliage**.

PLIANT, **-Ă**, *pliant*, -te, adj., s.n. 1. Adj. (Despre obiecte) Care poate fi îndoit și împăturit (micșorându-și suprafața). 2. S.n. Tipăritură conținând fotografii, prospecte, cataloage, informații etc. imprimate pentru reclamă, îndoită de mai multe ori pentru comoditatea utilizării. [Pr.: *pli-ant*] — Din fr. **pliant**.

PLIĂȚ, **-Ă**, *pliați*, -te, adj. Îndoit, împăturit. [Pr.: *pli-aț*] — V. **plia**.

PLIC, *placuri*, s.n. Obiect confecționat dintr-o hârtie împăturită în chip special și lipită pe trei părți, pentru a închide o scrisoare, un act etc. (în vederea expedierii lor); obiectul împreună cu scrisoarea, actul etc. pe care le conține. — Din ngr. **plikos**, it. **plico**.

PLICĂ, *plice*, s.f. Cută a pielii sau a mucoasei pereților anatomici. — Din lat. **plica**.

PLICI¹ interj., (2) *placiuri*, s.n. 1. Interj. Cuvânt care imită zgomotul produs de apă când se lovește de un obiect solid, de o lovitură (aplicată cuiva pe piele) etc.; plesc. 2. S.n. Paletă cu coadă lungă pentru omorât muște, țânțari etc. — Onomatopee.

PLICIȚ, *plicesc*, vb. IV. Intrans. (Rar) A pliciui. — Din **plici¹**.

PLICIUI, *pliciuiesc*, vb. IV. Intrans. (Rar) A face plici¹; a plici². — **Plici¹** + suf. *-ui*.

PLICUIRE, *placiuri*, s.f. (Rar) Acțiunea de a pliciui și rezultatul ei; plescăit. — V. **pliciui**.

PLICTICÓS, **-OĂSA**, *plicticoși*, -oase, adj. Plictisitor. — Din ngr. **pliktikos**.

PLICTIS s.n. Plictiseală. [Acc. și: *plictis*] — Din **plictisi** (derivat regresiv).

PLICTISEĂLĂ, *plictiseli*, s.f. 1. Stare sufletească apăsătoare, ușoară depresie morală provocată de singurătate, de lipsa de ocupație sau de o ocupație neatrăgătoare, de monotonie etc.; gol sufletesc, urât, plictis. 2. Enervare, necaz, supărare. — **Plictisi** + suf. *-eală*.

PLICTISI, *plictisesc*, vb. IV. 1. Refl. A suferi, a a suferi, a fi cuprins de plictiseală, a avea un gol sufletesc; a-i fi urât, a lăncezi. ♦ A se sătura (de cineva sau de ceva), a nu-i mai face plăcere. 2. Tranz. A supăra, a enerva, a irita, a agasa. — Din ngr. **éplixa** (aor. lui *plissó*).

PLICTISIT, **-Ă**, *plictisiți*, -te, adj. 1. Care este stăpânit de plictiseală (1), care exprimă sau manifestă plictiseală. 2. Enervant, agasat, supărat. — V. **plictisi**.

PLICTISITÓR, **-OĂRE**, *plictisitori*, -oare, adj. 1. Care plictisește (1); neinteresant, searbăd, anost; plicticos. 2. Supărător, enervant, agasant; plicticos. — **Plictisi** + suf. *-tor*.

PLICULEȚ, *pliculețe*, s.n. Diminutiv al lui *plac*. — **Plic** + suf. *-uleț*.

PLIÉ, *plieuri*, s.n. (Cor.) Îndoire lentă a picioarelor cu genunchii în afară, urmată de întinderea lor. — Din fr. **plié**.

PLIÉRE, *plieri*, s.f. Acțiunea de a *plia*. 1. Operație manuală sau mecanizată de îndoire și de așezare în pliuri a hârtiei sau a materialelor textile; pliaj. 2. Îndoire cu 180° a unei table de-a lungul unei linii drepte sau curbe. [Pr.: *pli-e-*] — V. **plia**.

PLIMBĂ, *plimb*, vb. I. 1. Refl. A umbla în voie dintr-un loc într-altul pentru a se recrea, a face mișcare, a lua aer etc. ♦ Expr. *A se plimba ca vodă prin lobodă* = a umbla în toate părțile fără nicio piedică. (Fam.) *Du-te de te plimbă* = vezi-ți de treabă, du-te și lasă-mă-n pace. ♦ Tranz. A duce, a purta (oameni sau animale); a scoate și a însoți pe cineva la plimbare. 2. Tranz. A mișca un obiect încoace și încolo, a trece dintr-o parte în alta. [Var.: (reg.) **preumbă**, **primblă** vb. I] — Lat. **perambulare**.

PLIMBĂRE, *plimbări*, s.f. 1. Acțiunea de a (se) *plimba*; mers în voie pentru a se recrea, a lua aer etc. ♦ Expr. (Fam.) *A trimite* (pe cineva) *la plimbare* = a) a se dispensa de serviciile cuiva, a se descotorosi de cineva; b) a nu sta la discuție (cu cineva), a da afară; a concedia. ♦ Călătorie (de agrement), drum; peregrinare, umblătură. 2. (Înv.; concr.) Loc de promenadă. [Var.: (reg.) **preumbăre**, **primblăre** s.f.] — V. **plimba**.

PLIMBĂȚ s.n. Faptul de a (se) *plimba*. — V. **plimba**.

PLIMBĂREȚ, **-EĂȚĂ**, *plimbăreți*, -e, adj. Căruia îi place să se plimbe (mult), să umble (fără rost), să hoinărească. — **Plimba** + suf. *-ăreț*.

PLIMBĂRICĂ, *plimbărici*, s.f. (Fam.) Diminutiv al lui *plimbare*. — **Plimbare** + suf. *-ică*.

PLIN, **-Ă**, (I) *plini*, -e, adj., (II) *plinuri*, s.n. I. Adj. 1. (Despre vase, încăperi, recipiente etc.) Care este umplut cu ceva, în care se află ceva până la limită. ♦ Expr. *Plin ochi* = umplut până la limita capacității. *A fi plin de sine* (sau *de el*) = a avea o părere foarte bună despre sine, a fi încrezut, îngâmfat. *A-i fi* (cuiva) *paharul plin*, se spune despre cineva care a îndurat prea multe necazuri și nu le mai poate suporta. ♦ (Despre arme de foc) În care au fost introduse cartușe; încărcat. 2. Fără goluri; întreg, compact, masiv. ♦ Întreg, deplin, neștirbit. ♦ *Profesor plin* = profesor universitar titular, cu toate titlurile și drepturile prevăzute de lege. *Catedră plină* = catedră care are numărul de ore prevăzut de regulament. 3. Care cuprinde, conține, are ceva în cantitate sau în număr mare. ♦ (Despre ochi) Năpădit, inundat de lacrimi. 4. Care este acoperit, încărcat total sau parțial cu ceva. ♦ Murdar, mânjit, uns (cu ceva). 5. (Despre ființe, corpul lor sau părți ale corpului) Cu forme rotunde, durdulii; grăsuț. 6. Care are amploare, intensitate; desăvârșit. ♦ *Lună plină* = lună perfect rotundă, aflată în faza ei maximă. *Voce plină* = voce sonoră, cu volum. ♦ Expr. *În plin(ă)*... = în mijlocul..., în miezul..., în toiul... II. S.n. Ceea ce umple un vas, o cavitate, un spațiu etc.; conținut, cuprins. ♦ *Plinul conductei* = cantitate de fluid care rămâne în permanență într-o conductă de transport. ♦ Loc. adv. *Din plin* = din abundență. ♦ Loc. adj. și adv. *În plin* = în centru, la țintă. ♦ Loc. prep. *În plinul*... = în mijlocul...; *p. ext.* în toiul... Expr. *A-i merge cuiva în plin* = a-i merge cuiva bine, a avea succes, a reuși, a izbândi. *A da o lovitură* (sau *a lovi*, *a nimeri*) *în plin* = a nimeri bine ținta vizată, a-și ajunge scopul. *A-i ieși* (cuiva) *cu plin(ul)* = a-i ieși cuiva în cale cu un vas plin (fapt considerat în credința populară ca semn prielnic). *A face plinul* = a umple cu benzină până la rezervorul unei mașini. — Lat. **plenus**.

PLINĂTĂTE s.f. Calitatea de a fi deplin, întreg; integritate, totalitate, plenitudine. — **Plin** + suf. *-ătate*.

PLINI, *plinesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Înv. și reg.) A aduce sau a ajunge la îndeplinire, a (se) îndeplini. — V. **plin**.

PLINIRE s.f. (Înv.) Acțiunea de a (se) *plini*; îndeplinire, realizare. — V. **plin**.

PLINIȘÓR, **-OĂRĂ**, *plinișori*, -oare, adj. (Rar) Plinuț. — **Plin** + suf. *-ișor*.

PLINTĂ, *plinte*, s.f. 1. Piesă de lemn, de piatră, de mozaic, de material plastic etc. care se aplică la partea de jos a pereților unei încăperi pentru

a-i apăra împotriva loviturilor și a umezelii sau pentru a acoperi rostul dintre pardoseală și perete. **2.** Partea de jos a unei clădiri, a unei sobe, a unui zid, ieșită mai în afară și formând un mic soclu. **3.** Bloc paralelipipedic de piatră sau de zădărie, pe care se reazemă o coloană sau un pedestal. — Din fr. **plinthe**.

PLINÚT, -Ă, plinuți, -te, adj. Diminutiv al lui *plin*; plinișor. — **Plin** + suf. *-uț*. **PLIOÁPĂ** s.f. v. **pleoapă**.

PLIOCÉN, -Ă, plioceni, -e, adj., s.n. **1.** Adj. Care aparține neogenului, care se referă la neogen. **2.** S.n. Etajul superior al neogenului, reprezentat, în partea de vest a Europei, prin depozite marine, iar în cea de est prin depozite lacustre și uneori prin zăcăminte de cărbuni și petrol. **3.** S.n. Serie de strate geologice din pliocen (**2**). [Pr.: *pli-o-*] — Din fr. **pliocène**.

PLIROFORIE, pliroforii, s.f. (Înv.) Informație, lămurire, deslușire. — Din ngr. **pliroforía**.

PLIROFORISÍ, pliroforisesc, vb. IV. Tranz. și refl. (Înv.) A (se) lămuri, a (se) documenta; a (se) convinge. — Din ngr. **pliroforísa** (aor. lui *pliroforó*).

PLISÁ, plisez, vb. I. Tranz. A îndoi o țesătură, o hârtie etc. în cute regulate, înguste și dese. — Din fr. **plisser**.

PLISÁJ s.n. (Rar) Pliseu. — Din fr. **plissage**.

PLISÁRE s.f. Acțiunea de a *plisa* și rezultatul ei; *spec. călcare cu pliuri*. — V. **plisa**.

PLISÁT, -Ă, plisați, -te, adj. Care are pliseuri. — V. **plisa**.

PLISC, pliscuri, s.n. **1.** Partea anterioară, lunguiată și cornoasă, a gurii păsărilor; cioc, cloț. ♦ Fig. (Peior.) Gură (la om). **2.** P. anal. Capătul ascuțit sau lunguiet, în formă de cioc, al unui obiect; vârf. **3.** Compus: *pliscul-cocorului* (sau *-cucoarei*) = mică plantă erbacee cu tulpina întinsă pe pământ, cu flori roșii sau albe și cu fructul ascuțit ca un cioc de barză (*Erodium cicutarium*). — Et. nec.

PLISCÁRIȚĂ, pliscarițe, s.f. (Bot.; reg.) **1.** Pălăria-cucului (*Geranium pyrenaicum*). **2.** Ciocul-berzei (*Geranium lucidum*). — **Plisc** + suf. *-ariță*.

PLISCUȘOR, pliscușoare, s.n. (Fam.) Diminutiv al lui *plisc*. — **Plisc** + suf. *-ușor*.

PLISÉU, pliseuri, s.n. Cută sau grup de cute înguste, regulate și dese, obținute prin plisare; plisaj. — Din fr. **plissé**.

PLITĂ, plite, s.f. Placă de fontă, cu ochiuri acoperite cu roțițe, care constituie partea de deasupra a unei mașini de gătit; *p. ext. mașină de gătit*. ♦ Aparat electric de laborator care servește la încălzirea directă a vaselor de sticlă cu fund plat; încălzitor electric de laborator. — Din rus., ceh. **plita**, ucr. **plyta**.

PLIU, pliuri, s.n. Cută adâncă făcută la un obiect de îmbrăcăminte, deosebită de pliseu prin faptul că îndoirile țesăturii se presează mai puțin. ♦ Pliseu. — Din fr. **pli**.

PLIÚRD, -Ă, pliuști, -de, adj. (Reg.; despre oameni) Lipsit de judecată; prost; zăpăcit. — Et. nec.

PLIM, plivesc, vb. IV. Tranz. **1.** A distruge buruienile de pe terenuri cultivate. ♦ A smulge, a stărpi o buruienă. **2.** A tăia sau a rupe lăstarii și cârceii de prisos de la vița-de-vie sau de la pomi, folosind mijloace manuale, mecanice sau chimice. — Din bg. **plevja**.

PLIVIRE, pliviri, s.f. Faptul de a *plivi*; curățare de buruieni; plivit¹. — V. **plivi**.

PLIVÍT1, plivíturi, s.n. Plivire. — V. **plivi**.

PLIVÍT2, pliviți, -te, adj. **1.** (Despre terenuri sau plante cultivate) Curățat de buruieni. **2.** (Despre pomi, vie, plante) Curățat de lăstari, de cârceii, de frunzele etc. care sunt de prisos. — V. **plivi**.

PLIVITÓR, -OÁRE, plivítori, -oare, s.m., s.f. **1.** S.m. și f. Persoană care plivește. **2.** S.f. (Rar) Instrument cu care se plivește. — **Plivi** + suf. *-tor*.

PLIVITURĂ, plivíturi, s.f. Mulțime de buruieni plivite și adunate grămadă. — **Plivi** + suf. *-tură*.

PLOÁIE, ploii, s.f. **1.** Precipitație atmosferică sub formă de picături de apă provenite din condensarea vaporilor din atmosferă. ♦ Loc. adv. *Pe ploaie* = în timp ce plouă. *În (sau sub) ploaie* = în bătaia ploii. ♦ Expr. (Fam.) *Apă de ploaie*, se zice despre o afirmație lipsită de conținut și de temei, despre o acțiune neserioasă etc. (Fam.) *A(-și sau a-i) aranja ploile* = a(-și) pregăti terenul, a(-și) face atmosferă favorabilă, a(-și) rezolva treburile, afacerile. *A se lumina a ploaie* = (despre cer, văzduh) a căpața o lumină difuză care anunță venirea ploii. ♦ Picătura de ploaie (**1**). ♦ P. anal. Ceea ce vine (sau cade) în cantitate mare, ceea ce se revarsă, ceea ce este abundent. *O ploaie de săgeți*. ♦ (Astron.) *Ploaie de stele* = abundență de stele căzătoare venind din aceeași parte a cerului. **2.** Alce mărunte pentru vânat păsări și animale mici. [Pr.: *ploa-ie*] — Lat. **pluvia** (= *pluvia*).

PLOCĂDĂ s.f. v. **podcladă**.

PLOCĂT s.n. v. **podcladă**.

PLOCĂȚĂ s.f. v. **podcladă**.

PLOCÓN, plocoane, s.n. **1.** (În timpul dominației otomane în Țările Române) Dar făcut în semn de recunoaștere a suzeranității otomane. **2.** Dar, cadou (oferit pentru a obține o favoare). ♦ Expr. *A duce (sau a aduce, a trimite* etc. pe cineva) *plocon* (cuiva) = a prezenta pe cineva cuiva, a pune pe cineva în fața cuiva. ♦ Spec. Dar care se da nașilor (la nunta, la botez sau în anumite ocazii). **3.** (Înv.) Jertfă, ofrandă. **4.** (Și în sintagma *plocon de nume*) Denumire dată, în Evul Mediu, în Țările Române, unor dări sau daruri, devenite apoi obligații ale birnicilor. [Var.: **podlón** s.n.] — Din sl. **pokloni**.

PLOCONAȘ, ploconășe, s.n. (Rar) Diminutiv al lui *plocon*. — **Plocon** + suf. *-aș*.

PLOCONEÁLĂ, ploconeli, s.f. Ploconire; lingușire, umilire. — **Ploconi** + suf. *-eală*.

PLOCONI, ploconesc, vb. IV. Refl. **1.** A se înclina, a se pleca cu respect, cu multă umilită înaintea cuiva; a saluta cu politețe (exagerată). **2.** A arăta o admirație servilă pentru cineva sau ceva; a se linguși, a se umili, a se căciuli. — Din sl. **pokloniti (sen)**.

PLOCONIRE, ploconiri, s.f. Acțiunea de a *se ploconi* și rezultatul ei; închinăciune, plecăciune; lingușire, umilire, servilism; ploconeală. — V. **ploconi**.

PLOD, (1) plozi, s.m., (2) ploduri, s.n. **1.** S.m. (Pop. și fam.) Copil (mic). **2.** S.n. (Pop.) Germen, embrion; rod. — Din sl. **plodii**.

PLODÍ, plodesc, vb. IV. Tranz. (Pop.) A naște (pui mulți); a procrea, a prăsi. — Din sl. **ploditi**.

PLODÍRE s.f. (Rar) Acțiunea de a *plodi*. — V. **plodi**.

PLOICICĂ, ploicele, s.f. (Fam.) Diminutiv al lui *ploaie* (**1**); ploaie puțină și de scurtă durată; ploită, ploașoară. [Pr.: *plo-i-*] — **Ploaie** + suf. *-icică*.

PLOIER, (1) ploiere, s.n., (2) ploieri, s.m. 1. (Reg.) Umbrelă. **2.** S.m. Pasăre călătoare de mărimea unei turturele, cu fruntea bombată, cu picioare lungi, lipsite de degetul posterior, cu coada scurtă și cu pene variat colorate, care trăiește la marginea bălților (*Charadrius apricarius*). [Pr.: *plo-ier*] — **Ploaie** + suf. *-ar*.

PLOIEȘTEÁN, -Ă, ploieșteni, -e, s.m., adj. **1.** S.m. Persoană originară sau locuitor din municipiul Ploiești. **2.** Adj. Care aparține municipiului Ploiești sau ploieștenilor (**1**), referitor la municipiul Ploiești ori la ploieșteni. [Pr.: *plo-ies-*] — **Ploiești** (n. pr.) + suf. *-ean*.

PLOIEȘTEANCĂ, ploieștence, s.f. Femeie originară sau locuitoare din municipiul Ploiești. [Pr.: *plo-ies-*] — **Ploieștean** + suf. *-că*.

PLOIÓS, -OASĂ, ploioși, -oase, adj. Cu (multă) ploaie; în care plouă (mult), favorabil ploilor. [Pr.: *plo-ios*] — **Ploaie** + suf. *-os*.

PLOIȘOARĂ, ploișoare, s.f. (Rar) Ploică. [Pr.: *plo-i-*] — **Ploaie** + suf. *-ișoară*.

PLOIȚĂ, ploițe, s.f. **1.** (Rar) Ploică. **2.** Dantelă făcută cu croșeta. **3.** (Reg.; cu sens colectiv) Bomboane mici colorate, folosite la ornatul colivei. — **Ploaie** + suf. *-iță*.

PLOMBĂ, plombez, vb. I. Tranz. **1.** A trata și a astupa o carie dentară cu o plombă, a pune o plombă. **2.** A construi un imobil între două clădiri între care urmează să se încadreze. **3.** A astupa gropile dintr-o îmbrăcăminte rutieră cu agregate minerale, legate de obicei cu un liant bituminos. — Din fr. **plomber**.

PLOMBAGINĂ s.f. Grafite. ♦ Hârtie acoperită cu grafite, folosită pentru multiplicarea textelor la mașina de scris; indigo. — Din fr. **plombagine**.

PLOMBĂJ, plombaje, s.n. Plombare. — Din fr. **plombage**.

PLOMBÁRE, plombări, s.f. Acțiunea de a *plomba* și rezultatul ei; plombaj. ♦ *Plombare osoasă* = umplere a unei cavități osoase cu material organic sau anorganic. — V. **plomba**.

PLOMBĂ, plombe, s.f. **1.** Lucrare executată de dentist pentru a astupa o carie dentară; (concr.) material special alcătuit din amalgam, porțelan etc., folosit pentru această lucrare. **2.** Imobil construit în spațiul rămas liber dintre două clădiri. — Din germ. **Plombe**.

PLOMBÍNĂ, plombine, s.f. Fir cu plumb folosit la măsurătorile topografice subterane. — Din it. **plombino** (după *plumb*).

PLONJĂ, plonjez, vb. I. Intrans. (Adesea fig.) A executa un plonjon. ♦ A sări în apă (de la trambulină), efectuând un plonjon. ♦ A se lăsa la fundul apei, a se scufunda. — Din fr. **plonger**.

PLONJÁRE, plonjári, s.f. Acțiunea de a *plonja* și rezultatul ei; plonjeu (**2**). — V. **plonja**.

PLONJÉU, (1) plonjee, (2) plonjeuri, s.n. **1.** Parte a parapetului unei lucrări de fortificație peste care apărătorul poate trage asupra dușmanului. **2.** Plonjare. — Din fr. **plongée**.

PLONJÓN, plonjoane, s.n. Formă specială de salt, cu sau fără obiect de joc, practică în unele sporturi (fotbal, handbal, volei etc.). — Din fr. **plongeon**.

PLONJÓR, (1) plonjori, s.m., (2) plonjoare, s.n. **1.** S.m. (Rar) Scafandru. **2.** S.n. Aparat electric confecționat din oțel inoxidabil, în formă de spirală,

care servește la încălzirea, în timp foarte scurt, a unei cantități mici de lichid, prin scufundare în acel lichid. — Din fr. **plongeur**.

PLOP, *plopi*, s.m. Nume dat mai multor specii de arbori înalți, cu ramuri subțiri (îndreptate în sus), cu scoarța netedă, alb-cenușie și cu frunzele oval-lanceolate, argintii pe partea inferioară, cu pețiolul lung și flori crescute în amenți (*Populus*). ⇨ Expr. *Când va face plopul mere și răchita micșunele* = niciodată. *Mătușă* (sau unchi, văr etc.) *de plop* = rudă îndepărtată. — Lat. ***ploppus** (= *pop(u)lus*).

PLOPĂR, *plopări*, s.m. Numele a două insecte cu țârăit caracteristic care trăiesc mai ales pe plopi; scripcar (*Saperda carcharias* și *populnea*). — **Plop** + suf. *-ar*.

PLOPĂRIE, *plopării*, s.f. Plopiș. — **Plop** + suf. *-ărie*.

PLOPIȘ, *plopișuri*, s.n. Pădure de plopi; loc cu plopi; plopărie. — **Plop** + suf. *-iș*.

PLOPOVĂȚ s.n. (Reg.) Un fel de mreajă ale cărei ochiuri, împletite cu lațuri, se strâng când intră peștele înăuntru. — Et. nec.

PLOPUȘOR, *plopușori*, s.m. Diminutiv al lui *plop*; plopuț. — **Plop** + suf. *-ușor*.

PLOPUȚ, *plopuți*, s.m. (Reg.) Plopușor. — **Plop** + suf. *-uț*.

PLOSCĂR, *ploscari*, s.m. 1. Persoană care lucrează sau vinde ploști. 2. (În Evul Mediu, în Țările Române) Ajuțor de paharnic; cupar. 3. (Reg.) Vornicel. 4. Fig. Palavragiu, flecar; ploscaș. — **Ploscă** + suf. *-ar*.

PLOSCĂȘ, *ploscași*, s.m. (Reg.) Ploscar (4). — **Ploscă** + suf. *-aș*.

PLOSCĂ, *ploști*, s.f. 1. Vas de lemn, de lut ars, de metal sau de piele, cu capacitate mică, rotund și turțit, cu gâtul scurt și strâmt, în care se ține băutură și care se poartă atârnat de o curea. ⇨ Expr. *A umbra cu* (sau *a purta*) *plosca* (cu *minciuni*) = a colporta minciuni, a duce vorbe, bârfeli de la unii la alții. 2. (Înv.) Vas în care vânătorul își ținea praful de pușcă. 3. Vas făcut din tablă smălțuită, sticlă, material plastic etc., cu o deschizătură largă în partea de sus, folosit de bolnavii imobilizați la pat pentru nevoile fiziologice. — Din bg., sb. **plotka**.

PLOȘCHITĂ, *ploșchițe*, s.f. Ploscuță. — **Ploscă** + suf. *-ită*.

PLOȘCUTĂ, *ploșcuțe*, s.f. Diminutiv al lui *ploscă* (1); ploșchiță. — **Ploscă** + suf. *-ută*.

PLOȘNIȚĂ, *ploșnițe*, s.f. Insectă parazită, de culoare roșie, cu corpul turțit și cu miros urât caracteristic, care trăiește prin crăpăturile pereților sau ale mobililor și se hrănește cu sângele omului; păduche-de-lemn, stelnită, polușcă (*Cimex lectularius*). ⇨ Compuse: *ploșniță-de-pom* = numele a două insecte de culoare măslinie pe spate, cu antenele în dungi negre și galbene, care trăiesc pe fragi, pe zmeură, pe căpsuni etc. (*Pentatoma baccharum* și *Dolycoris baccharum*); *ploșniță-de-grădină* = insectă de culoare albăstruie, cu miros usturător, foarte dăunătoare legumelor (*Sirachia oleracea*); *ploșniță-sură* = insectă de culoarea bronzului, cu aripi înguste și cu capul în formă de cub, care împrăștie un miros aromatic (*Syromastes marginatus*); *ploșniță-de-apă* = a) insectă care înoată pe spate la suprafața apei și care are un ac otrăvitor (*Notonecta glauca*); b) răcușor; c) cornățar; *ploșniță-de-câmp* = insectă parazită verzuie pe spate, castanie pe aripi și roșiatică pe burtă, care trăiește pe fructe și pe legume (*Palomena prasina*); *ploșnița-verzei* = insectă dăunătoare, de circa 8 mm lungime, roșie cu pete negre, care atacă varza și conopida (*Euryderma ornata*). — Cf. ceh. *plöščica*.

PLOȘNIȚĂRIE, *ploșnițării*, s.f. Mulțime de ploșnițe; *p. ext.* încăpere plină de ploșnițe. — **Ploșniță** + suf. *-ărie*.

PLOȘNIȚOĂSĂ, *ploșnițoasă*, s.f. (Bot.; reg.) Specie de poroinic (*Orchis coriophora*). — **Ploșniță** + suf. *-oasă*.

PLOȘTINĂ, *ploștine*, s.f. (Reg.) Teren umed și mocirlos; mlaștină. — Din sb. **plöština**.

PLOT, *ploturi*, s.n. 1. Piesă de contact electric constituită dintr-un cilindru sau dintr-o prismă metalică, fixată într-o placă de material electroizolant sau pe suprafața acesteia, legată la un circuit electric. 2. Placă turnantă la încrucșarea unei căi ferate de mină. — Din fr. **plot**.

PLOTÓN s.n. v. **pluton**¹.

PLOTONÉR s.m. v. **plutonier**.

PLOTONIER s.m. v. **plutonier**.

PLÓTTER, *plottere*, s.n. Periferic de minicalculator care execută desene și grafice; graf-plotter. [Pr.: *plotăr*] — Din engl. **plotter**.

PLOUĂ, pers. 3 *plouă*, vb. I. 1. Intrans. impers. A cădea, a curge ploaie. ⇨ Expr. *A ploua cu găleata* (sau *ca din cofă*) = a ploua foarte tare, cu picături mari și rezezi. *Plouă de varșă* = plouă foarte tare. *A ploua ca prin sită* = a ploua mărunț și des; a cerne, a bura. *Parcă tot îi ninge și-i plouă*, se spune despre o persoană posomorâtă și mereu nemulțumită. (Fam.) *A se face că plouă* = a da impresia că nu observă un lucru sau un fapt neplăcut. ◆ Tranz. impers. A cădea ploaie asupra cuiva sau a ceva; a uda. 2. Tranz. și intrans. P. anal. A cădea (de sus) sau a lăsa să cadă ceva în

cantitate sau în număr mare și în mod neîntrerupt. [Pr.: *plo-ua*] — Lat. **plovere** (= *pluere*).

PLOUĂȚ, *-Ă, plouați, -te*, adj. 1. Udat, muțat de ploaie. ⇨ Expr. (Glumet) *A fi* (sau *a sta*) *ca o curcă* (sau *ca o găină*) *plouată* sau *ca un câine plouat* = a fi trist, abătut. 2. Fig. Descurajat, fără chef, abătut. [Pr.: *plo-uaț*] — V. **ploua**.

PLUG, *pluguri*, s.n. 1. Unealtă agricolă cu tracțiune animală sau mecanică, folosită la arat, la dezmiriștit etc. ⇨ Expr. *De la coamele plugului* = de la țară. ◆ Arat¹, plugărit. ◆ Îndeletnicirea, ocupația plugarului; plugărie¹. ⇨ Expr. *Acesta* (sau *acela*) *mi-i plugul* = aceasta (sau aceea) îmi este meseria, ocupația. ◆ Fig. Ogor, pământ; țară. 2. (În sintagmele) *Plug de cărbune* = mașină de lucru prevăzută cu lame sau cuțite pentru dislocarea materialului, folosită la executarea mecanizată a operațiilor de abataj și de încărcare a cărbunilor. *Plug nivelator* = mașină folosită la nivelarea terenurilor și la împrăștierea unui material pe o șosea sau pe un teren. *Plug pentru șanțuri* = mașină de lucru cu cuțite speciale care servește la săparea șanțurilor. *Plug de zăpadă* = vehicul echipat cu un dispozitiv pentru curățarea zăpezii de pe o cale de comunicație. 3. Piesă metalică montată transversal pe o bandă de transport, pentru a face ca materialul transportat să cadă alături de bandă. 4. Figură de schi care constă în apropierea din mers a vârfurilor schiurilor în formă de unghi, pentru a frâna sau pentru a reduce viteza. 5. (Reg.) Plugușor (2). — Din sl. **plugū**.

PLUGĂR, *plugari*, s.m. 1. Țăran care se ocupă cu lucrarea pământului; agricultor; *p. gener.* țăran. 2. (Reg.) Flăcău care umblă cu plugușorul în ajunul Anului Nou. — **Plug** + suf. *-ar*.

PLUGĂREȘC, *-EĂSCĂ, plugărești*, adj. (Rar) Privitor la plugar sau la plugărie; care ține de plugar sau de plugărie; specific plugarului. — **Plugar** + suf. *-esc*.

PLUGĂREȘTE adv. (Rar) Ca un plugar (1), în felul plugarului. — **Plugar** + suf. *-ește*.

PLUGĂRI, *plugăresc*, vb. IV. Intrans. (Înv.) A munci pământul în calitate de plugar (1); a lucra pământul cu plugul (1). — Din **plugar**.

PLUGĂRIE s.f. Plugărit; îndeletnicirea, ocupația plugarului (1). — **Plugar** + suf. *-ie*.

PLUGĂRIE s.f. (Rar) Mulțime de plugari, totalitatea plugarilor; *p. gener.* țărănime. — **Plugar** + suf. *-ime*.

PLUGĂRIRE s.f. (Rar) Acțiunea de a *plugări*. — V. **plugări**.

PLUGĂRIT s.n. Acțiunea de a *plugări*; plugărire. — V. **plugări**.

PLUGULEȚ, *plugulețe*, s.n. (Rar) Plugușor. — **Plug** + suf. *-uleț*.

PLUGUȘOR, *plugușoare*, s.n. 1. Diminutiv al lui *plug*; pluguleț, pluguț. 2. Plug (1) împodobit cu hârtie colorată, cu flori etc., cu care umblă flăcăii în ajunul Anului Nou, recitând colinde, sunând din clopoței, pocnind din bici etc.; *p. ext.* datina uratului de Anul Nou în folclorul românesc, precum și versurile care se rostesc cu această ocazie; pluguleț, plug (5). — **Plug** + suf. *-ușor*.

PLUGUȚ, *pluguțe*, s.n. (Reg.) Plugușor (1). — **Plug** + suf. *-uț*.

PLUMĂNĂRICĂ s.f. v. **plămânărică**.

PLUMB, (1) s.n., (2) *plumbi*, s.m., (3, 4) *plumburi*, s.n. 1. S.n. Element chimic metalic, moale și greu, maleabil, de culoare cenușie-albăstruie, lucios în momentul obținerii sau când este așchiat sau pilit proaspăt, rău conducător de căldură și de electricitate, folosit la fabricarea țevilor de canalizare și a tablelor pentru captușirea unor aparate în industria chimică, la confecționarea plăcilor de acumulator etc. ⇨ Loc. adv. *Ca plumbul* = greu. ⇨ *Apă de plumb* = soluție bazică de acetat de plumb, cu gust dulce, folosită în medicină, în industria textilă etc. 2. S.m. Glonț, proiectil. 3. S.n. (Înv. și reg.) Disc mic de plumb (1) cu care se sigilează colete, vagoane, saci etc.; pecete de plumb. ◆ Greutate de diferite forme, folosită ca lest. 4. S.n. (Reg.) Creion. ◆ (Reg.; și în sintagma *plumb de placă*) Condei special cu care se scria pe tăblițele de ardezie. — Lat. **plumbum**.

PLUMBĂȚ, *plumbați*, s.m. Sare a plumbului tetravalent, obținut din carbonat alcalin cu litargă. — Din germ. **Plumbat**.

PLUMBIC, *-Ă, plumbici, -ce*, adj. Plumbifer. — Din fr. **plombique** (după *plumb*).

PLUMBIFÉR, *-Ă, plumbiferi, -e*, adj. Care conține plumb (1); de natura plumbului; plumbic. — Din fr. **plombifère** (după *plumb*).

PLUMBIȘOR, *plumbișori*, s.m. (Rar) Diminutiv al lui *plumb* (2). — **Plumb** + suf. *-ișor*.

PLUMBOTIPIE s.f. Tipar folosit pentru obținerea hârtiilor decorative marmorate. — Din fr. **plombotype** (după *plumb*).

PLUMBUÎ, *plumbuiesc*, vb. IV. Tranz. 1. A sigila cu plumb (3). 2. A acoperi o piesă metalică cu un strat protector de (aliaj de) plumb (1). ◆ Fig. A întuneca, a mohorî. — **Plumb** + suf. *-ui*.

PLUMBUÎRE, *plumbuiri*, s.f. Acțiunea de a *plumbui* și rezultatul ei; plumbuit¹. — V. **plumbui**.

PLUMBUÎT¹ s.n. Plumbuire. — V. **plumbui**.
PLUMBUÎT², **-Ă**, *plumbuiți*, *-te*, adj. 1. (Despre colete, vagoane, saci etc.) Sigilat cu plumb (3). 2. (Despre piese metalice) Acoperit cu un strat de (aliaj de) plumb (1). ♦ Fig. Întunecat, mohorât. ♦ Întărit sau prevăzut cu (bucățele de) plumb ca să atârne greu. — V. **plumbui**.
PLUMBURIU, **-IE**, *plumburii*, adj. De culoarea plumbului (1); cenușiu, sur; p. ext. (despre cer, văzduh) încețoșat, întunecos. — **Plumb** + suf. *-uriu*.
PLUMIÉR s.n. v. **plumieră**.
PLUMIÉRĂ, *plumiere*, s.f. (Livr.) Penar. [Pr.: *-mi-e-*. — Var.: **plumiér** s.n.] — Din fr. **plumier**.
PLÛMPOX s.n. Boală a prunilor și a altor pomi fructiferi, provocată de un virus, manifestată prin apariția unor pete galbene pe frunze și a unor gropițe pe fructe. — Din engl. **plum-pox**.
PLUMÛLĂ, *plumule*, s.f. Parte a embrionului vegetal care constituie rudimentul părților aeriene ale unei plante. — Din lat. **plumula**, fr. **plumule**.
PLÛNGER, *plungere*, s.n. Piesă rotundă de șamotă la alimentatoarele automate cu sticlă topită, care ajută la formarea picăturii de sticlă. — Din fr., engl. **plunger**.
PLURĂL, **-Ă**, *plurali*, *-e*, s.n., adj. 1. S.n. Categorie gramaticală care arată că este vorba de două sau de mai multe ființe sau lucruri de același fel. ♦ *Pluralul autorității* (sau *al maiestății*) = pluralul folosit în locul singularului în vechile acte oficiale, când autoritățile vorbeau despre ele însele. *Pluralul autorului* = pluralul folosit în locul singularului în opere științifice, publicistice și oratorice. *Pluralul modestiei* = plural (folosit mai ales în vorbirea populară) de referire la persoana proprie în discuția cu cineva considerat superior. *Pluralul politeții* (sau *al reverenței*) = pluralul folosit în locul singularului în formule de adresare respectuoasă către cineva. 2. Adj. (Gram.) Care indică pluralul (1), de plural, al pluralului. ♦ Fig. (Rar) Multilateral. ♦ *Atenție plurală* = atenție distributivă. — Din lat. **pluralis**, it. **plurale**, germ. **Plural**.
PLURĂLE TĂNTUM, *pluralia tantum*, loc. adj. (Despre un nume) Care are numai formă de plural. — Loc. lat.
PLURALISM s.n. 1. (Fil.) Doctrină care admite că realitatea include mai multe genuri de existență (principii, esențe) sau că există descrieri diferite ale realității. 2. Principiu al democrației care preconizează menținerea mai multor forțe social-politice (partide, sindicate, organizații religioase etc.) interpusă între indivizi și stat, ca o condiție și o garanție a limitării puterii, a funcționării democrației. ♦ P. gener. Orice concepție care, într-un domeniu determinat, admite o multiplicitate de factori echivalenți, de principii etc. care nu pot fi reduse la unitate; stare de lucruri caracterizată prin existența acestei multiplicități. — Din fr. **pluralisme**.
PLURALIST, **-Ă**, *pluraliști*, *-ste*, adj. Care se referă la pluralism, care aparține pluralismului. *Teorie pluralistă*. ♦ (Substantivat) Partizan, adept al pluralismului. — Din fr. **pluraliste**.
PLURALITĂTE, *pluralități*, s.f. 1. Număr, cantitate mare (de ființe, de lucruri etc.), mulțime; multiplicitate, diversitate. 2. Numărul cel mai mare, partea cea mai mare a membrilor unei colectivități; majoritate. — Din lat. **pluralitas**, *-atis*, fr. **pluralité**.
PLURI - Element de compunere însemnând „mai mulți”, „mai multe”, care servește la formarea unor adjective și a unor substantive. — Din lat. **plus**, **pluris**, fr. **pluri**-.
PLURICARPELĂR, **-Ă**, *pluricarpelari*, *-e*, adj. (Bot.; despre ovare și fructe) Format din mai multe carpele. — **Pluri-** + **carpelă** + suf. *-ar*.
PLURICAVITĂR, **-Ă**, *pluricavitari*, *-e*, adj. Care are mai multe caverne pulmonare. — **Pluri-** + **cavitar**.
PLURICELULĂR, **-Ă**, *pluricelulari*, *-e*, adj. (Despre organisme) Care este constituit din mai multe celule. — Din fr. **pluricellulaire**.
PLURIDIMENSIONĂL, **-Ă**, *pluridimensionali*, *-e*, adj. Cu multe dimensiuni. [Pr.: *-si-o-*] — **Pluri-** + **dimensional**.
PLURIDIMENSIONALITĂTE s.f. Însușirea a ceea ce este pluridimensional. [Pr.: *-si-o-*] — **Pluridimensional** + suf. *-itate*.
PLURIDISCIPLINĂR, **-Ă**, *pluridisciplinari*, *-e*, adj. (Despre domenii ale științei) Care este fundamentat pe transfer de concepție și metodologie (adaptată) din mai multe discipline; multidisciplinar, interdisciplinar. — Din fr. **pluridisciplinaire**.
PLURIDISCIPLINARITĂTE s.f. Caracter pluridisciplinar; multidisciplinaritate, interdisciplinaritate. — Din fr. **pluridisciplinarité**.
PLURIDOTĂT, **-Ă**, *pluridotați*, *-te*, adj. Care este înzestrat cu multe calități. — **Pluri-** + **dotat**.
PLURIFLOR, **-Ă**, *pluriflori*, *-e*, adj. (Despre plante) Cu mai multe flori. — Din fr. **pluriflore**.
PLURIFORM, **-Ă**, *pluriformi*, *-e*, adj. Care are sau poate avea mai multe forme; multiform. — Din lat. **pluriformis**.

PLURIGLANDULĂR, **-Ă**, *pluriglandulari*, *-e*, adj. Care se referă la mai multe glande, care afectează mai multe glande. — **Pluri-** + **glandular**.
PLURILATERĂL, **-Ă**, *plurilaterali*, *-e*, adj. (Rar) Multilateral. — Din fr. **plurilateräl**.
PLURILINGV, **-Ă**, *plurilingvi*, *-e*, adj. Multilingv; poliglot. — Din fr. **plurilingue**.
PLURIMILENĂR, **-Ă**, *plurimilenari*, *-e*, adj. (Rar) Multimilenar. — **Pluri-** + **milenar**.
PLURINAȚIONAL, **-Ă**, *plurinaționali*, *-e*, adj. (Despre țări, state, orașe) Multinațional. [Pr.: *-ți-o-*] — **Pluri-** + **național**.
PLURINUCLEĂR, **-Ă**, *plurinucleari*, *-e*, adj. (Biol.; despre celule) Polinuclear. [Pr.: *-cle-ar*] — **Pluri-** + **nuclear**.
PLURIPARTID, **-Ă**, *pluripartide*, adj. (Despre sisteme politice) Care este format din mai multe partide. — Din fr. **pluripartite**.
PLURIPARTIDISM s.n. Coexistență a mai multor partide într-un sistem politic. — Din engl. **pluripartidisme**. Cf. fr. **pluripartisme**.
PLURIPARTIT, **-Ă**, *pluripartite*, adj. Cu mai multe părți. — Din fr. **pluripartite**.
PLURISECULĂR, **-Ă**, *plurisecolari*, *-e*, adj. (Rar) Multisecular. — **Pluri-** + **secular**.
PLURITĂTE, *plurități*, s.f. (Rar) Pluralitate (1). — Din lat. **plurtas**, *-atis*.
PLURIVALENT, **-Ă**, *plurivalenți*, *-te*, adj. (Despre substanțe) Care are mai multe valențe; polivalent. — Din fr. **plurivalent**.
PLURIVALENȚĂ, *plurivalențe*, s.f. (Adesea fig.) Însușirea de a fi plurivalent; polivalentă. — **Pluri-** + **valență**.
PLURIVOC, **-Ă**, *plurivoci*, *-ce*, adj. (Despre cuvinte, propoziții sau fraze) Cu mai multe înțelesuri. — Din lat. **plurivocus**.
PLUS¹ - Element de compunere care înseamnă „mai mult”, „în plus”² și care servește la formarea unor substantive. — Din **plus**².
PLUS², (1, 2) *plusuri*, s.n., (3) adv. 1. S.n. Ceea ce depășește o cantitate dată; prisos. ♦ Loc. adj. *În plus* = peste ceea ce este obișnuit; pe lângă aceasta, pe deasupra. 2. S.n. (Mat.) Semn grafic în formă de cruce, care indică operația de adunare (a mărimilor între care se găsește) sau caracterizează numerele sau mărimile pozitive (dacă se găsește înaintea acestora). (Cu valoare de prepoziție) *Cinci plus trei fac opt*. ♦ *Plus infinit* = simbol matematic care arată creșterea nelimitată a numerelor pozitive. ♦ Semn grafic în formă de cruce, care, pus pe lângă o notă dată școlarilor, îi mărește valoarea. ♦ Semn grafic identic cu cel din matematică, indicând sarcinile electrice pozitive. 3. Adv. Mai mult, și încă. — Din lat. **plus**.
PLUSĂ, *plusez*, vb. I. Intrans. A miza la un joc de cărți mai mult decât au mizat toți cei dinainte; a mări miza. — Din **plus**².
PLUSĂRE s.f. Acțiunea de a *plusa* și rezultatul ei. — V. **plusa**.
PLUSPRODÛS s.n. Produs creat de lucrătorii din sfera producției materiale peste produsul necesar prin cheltuire de muncă suplimentară. [Pl. și: *plusprodusuri*] — **Plus**¹ + **produs**.
PLUSVALOĂRE s.f. 1. (Ec. pol.) Mărirea valorii unui bun care n-a suferit transformări materiale. 2. (În doctrina marxistă) Valoare nou-creată de către muncitori în procesul de producție peste echivalentul valorii forței lor de muncă și însușită gratuit de către capitalist. — **Plus**¹ + **valoare** (după fr. *plus-value*).
PLUȘ, *plușuri*, s.n. Țesătură de bumbac, de lână, de păr de capră etc. mai groasă decât catifeaua și cu părul mai lung decât al acesteia, care se folosește mai ales în tapițerie. ♦ (La pl.) Varietăți de pluș. — Din germ. **Plüsch**, fr. **p(e)luce**, rus. **плюш**.
PLUȘĂ, *plușez*, vb. I. Tranz. A executa operația de plușare. — Din **pluș**.
PLUȘĂRE, *plușări*, s.f. Operație finală prin care se obține un luciu mătăsoș pe fața pieilor de mânăși și de haine prin frecarea lor cu un pluș aplicat pe un tambur rotativ. — V. **plușă**.
PLUȘĂT, **-Ă**, *plușați*, *-te*, adj. (Despre mobile) Tapițat cu pluș. ♦ (Despre țesături) Care are un strat de fire pe una sau pe ambele fețe. — Din fr. **peluché**.
PLUTĂȘ¹, *plutași*, s.m. Muncitor care lucrează la construirea plutelor sau care conduce plutele pe apă. — **Plută**¹ + suf. *-aș*.
PLUTĂȘ², *plutași*, s.m. (Bot.) Plută² (1). — **Plută**² + suf. *-aș*.
PLUTĂ¹, *plute*, s.f. Ansamblu format din trunchiuri de copac prinse împreună și destinat transportului buștenilor pe ape curgătoare. ♦ Expr. *A face pluta* = a înota plutind orizontal (pe spate). (Rar) *A cădea de-a pluta* = a cădea întins la pământ. ♦ Platformă de lemn plutitoare, folosită pentru salvare pe apă. ♦ *Plută-far* = plută mare, cu o baliză din panouri și o instalație de semnale de ceață, servind pentru orientare. — Din bg. **pluta**.
PLUTĂ², (1) *plute*, s.f. 1. Specie de plop ale cărui ramuri cresc aproape de la baza trunchiului, dând coroanei o formă de piramidă lungă și îngustă; *plutaș*² (*Populus pyramidalis*). 2. Material gros, neted, poros, impermeabil, elastic și mai ușor decât apa, obținut din stratul exterior al scoarței unor specii de stejar și folosit pentru fabricarea dopurilor, a colacilor de salvare,

ca material izolanț, în construcția avioanelor etc.; suber. ♦ (Rar) Dop fabricat din plută² (2). ♦ Bucată de lemn sau de alt material ușor care se leagă de sfoara undiței pentru a o face să plutească la suprafața apei. ♦ Bucăciță de lemn ușor în care se înfige fitilul candeliei. — Din sb. **plut**.

PLUTĂRI, *plutăresc*, vb. IV. Intrans. 1. A merge cu plută¹ pe apă. 2. A transporta buștenii pe apă; a practica meseria de plutăș¹. — **Plută¹** + suf. *-ări*.

PLUTĂRIE s.f. 1. Transportul pe apă al buștenilor (legați în plute¹); plutărit (1). 2. Îndeletnicirea plutășului¹; plutărie (2), plutășie. 3. (Rar) Multime de plute¹. — **Plută¹** + suf. *-ărie*.

PLUTĂRIȚ s.n. 1. Transportul pe apă al buștenilor (legați în plute¹); plutărie (1). 2. Îndeletnicirea plutășului¹; plutărie (2). — V. **plutări**.

PLUTĂȘIE, *plutășii*, s.f. Plutărie (2). — **Plutăș** + suf. *-ie*.

PLUTĂ, *plutesc*, vb. IV. Intrans. 1. (Despre corpuri) A se menține la suprafața unui lichid prin cufundare parțială în volumul acestuia; a aluneca, a se deplasa pe suprafața unui lichid. ♦ (Despre mâncăruri) A fi înecat în grăsime sau în sos. 2. (Despre păsări, insecte etc.) A se menține sau a se mișca lin în aer sau într-un fluid fără intervenția unei acțiuni din exterior. ♦ Expr. *A plută în aer = a)* (despre un fenomen sau un eveniment) a fi gata să se dezlănțuie, a presimți apariția; *b)* (despre o afirmație, o situație etc.) a nu se sprijini pe realitate. ♦ (Despre corpuri cerești; adesea fig.) A se mișca pe bolta cerească. ♦ (Despre sunete și mirosuri) A străbate prin aer, a se împrăștia, a se răspândi. 3. (Adesea fig.) A se menține sau a se mișca lin într-un spațiu sau într-un mediu real sau imaginar. ♦ Fig. A dăinui, a stărui, a predomina. — Din **plută¹**.

PLUTĂBIL, *-Ă, plutăbili*, *-e*, adj. (Rar; despre ape) Pe care se poate naviga; navigabil. — **Plută** + suf. *-bil*.

PLUTĂCĂ, *plutici*, s.f. Plantă erbacee acvatică cu rizom lung, cu flori galbene și cu frunze licioare care plutesc la suprafața apei (*Nymphoides peltata*). — **Plută¹** + suf. *-ică*.

PLUTĂIND, *-Ă, plutinzi*, *-de*, adj. (Rar) Care plutește, care se leagănă. ♦ Fig. Oscilant, schimbător; nehotărât. — V. **pluti**.

PLUTIRE, *plutiri*, s.f. 1. Faptul de a *pluti*; menținere sau mișcare a unui corp pe suprafața unui lichid sau în masa unui fluid. 2. Transport organizat de mărfuri sau de persoane care se face pe o navă; trafic pe apă; navigație. — V. **pluti**.

PLUTIT¹ s.n. Faptul de a *pluti*. ♦ Transportare a lemnului prin menținerea lui la suprafața unei ape curgătoare. — V. **pluti**.

PLUTIT², *-Ă, plutiti*, *-te*, adj. 1. (Despre lemne, bușteni) Care este adus pe cursul unei ape. 2. (Despre zborul păsărilor) Care planează. — V. **pluti**.

PLUTITĂTOR, *-OĂRE, plutitori*, *-oare*, adj., s.n., s.f. 1. Adj. Care poate pluti la suprafața unui lichid; flotabil. ♦ *Pod plutitor* = platformă care servește la transportul persoanelor sau lucrurilor de la un mal la celălalt al unei ape; bac. *Insulă plutitoare* sau *ostrov plutitor* = îngrămădire de pământ, nisip sau nămol, mai ales în apele curgătoare, formând o insulă acoperită cu vegetație. ♦ Care se menține în văzduh. ♦ (Inv.; despre ape curgătoare) Navigabil. 2. S.n. Corp care plutește la suprafața unui lichid și care, fiind legat printr-un sistem de pârghii, cabluri etc., indică și uneori reglează nivelul lichidului dintr-un recipient; flotator. ♦ Corp alcătuit dintr-un material cu densitate mai mică decât a apei, care servește la măsurarea vitezei unui curent de apă. 3. S.n. Construcție care plutește, prevăzută cu un echipament cu ajutorul căruia poate îndeplini unele servicii de semnalizare sau de transport, folosită în navigație. 4. S.f. (Bot.) Rourică. 5. S.f. (Bot.; reg.; în sintagma) *Plutitoare-dulce* = lemn-dulce. — **Pluti** + suf. *-tor*.

PLUTOCRĂT, *-Ă, plutocrații*, *-te*, s.m. și f. Persoană care, datorită averii de care dispune, participă la conducerea statului și a treburilor publice. — Din fr. **ploutocrate**.

PLUTOCRĂTIC, *-Ă, plutocratici*, *-ce*, adj. Care aparține plutocrației, referitor la plutocrație, de plutocrat. — Din fr. **plutocratique**.

PLUTOCRĂȚIE, *plutocrații*, s.f. Formă de guvernare în care puterea de stat este concentrată în mâinile celor mai bogați. ♦ Totalitatea persoanelor care, cu ajutorul averii, impun plutocrația (1). — Din fr. **plutocratie**, germ. **Plutokratie**.

PLUTON¹, *plutoane*, s.n. 1. Subunitate militară mai mică decât compania, alcătuită din trei sau patru grupe. ♦ *Pluton de execuție* = unitate militară care execută prin împușcare pe cei osândiți la moarte. ♦ P. anal. Grup de persoane cu preocupări sau ocupații comune. ♦ P. ext. Stol, pâlc. 2. Grup compact și omogen de concurenți sportivi care se află într-o anumită poziție pe parcursul unei curse de alergări, caiac-canoe, ciclism etc. [Var.: (pop.) **ploton** s.n.] — După fr. **peloton**, it. **plotone**.

PLUTON², *plutoni*, s.m. Corp de roci magmatice, în general de dimensiuni mari, fixat prin intruziune în masa unor strate sedimentare. — Din fr. **pluton**.

PLUTONÉR s.m. v. **plutonier**.

PLUTONIÁN, *-Ă, plutonieni*, *-e*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Referitor la Pluton (zeul grec al Infernului). 2. Adj., s.m. și f. (Adept) al plutonismului. [Pr.: *-ni-an*] — Din fr. **plutonien**.

PLUTONIC, *-Ă, plutonici*, *-ce*, adj. (Despre roci eruptive și despre corpurile pe care le alcătuiesc) Care s-a format prin acțiunea vulcanilor în adâncul scoarței terestre. ♦ *Rocă plutonică* = nume dat rocilor abisale și intrusive. — Din fr. **plutonique**.

PLUTONIER, *plutonieri*, s.m. Grad de subofițer imediat superior sergentului-major; persoană care are acest grad. ♦ *Plutonier-major* = grad de subofițer imediat superior plutonierului; persoană care are acest grad.

Plutonier-adjutant = cel mai mare grad de subofițer, imediat superior plutonierului-major; persoană care are acest grad. [Pr.: *-ni-er*. — Var.: (pop.) **plutonér, plotonér, plotonier** s.m.] — **Pluton¹** + suf. *-ier*.

PLUTONISM s.n. 1. Totalitatea proceselor geologice legate de mișcarea topiturilor magmatice la mari adâncimi în scoarța terestră. 2. Concepție geologică care consideră că formarea rocilor s-ar datora numai topiturilor magmatice. — Din fr. **plutonisme**.

PLUTONIT, *plutonite*, s.n. Roci magmatice consolidate în adâncurile scoarței terestre. — Din **pluton²**.

PLUTÓNIU s.n. Element chimic de sinteză, radioactiv, obținut din uraniu, capabil să întrețină reacții nucleare în lanț, folosit la obținerea energiei nucleare prin bombardarea cu neutroni. — Din fr. **plutonium**.

PLUTUI, *plutuiesc*, vb. IV. Tranz. A supune pieile tăbăcite unei operații de finisare, tratându-le cu săruri de crom, pentru a le face moi și a le da un aspect plăcut. — **Plută²** + suf. *-ui*.

PLUTUIRE, *plutui*, s.f. Acțiunea de a *pluti* și rezultatul ei; plutuit. — V. **pluti**.

PLUTUIȚ s.n. Plutuire. — V. **pluti**.

PLUVIAL, *-Ă, pluviali*, *-e*, adj., s.n. 1. Adj. (Despre ape) Produs de ploaie. 2. S.n. Interval de timp din pleistocen cu precipitații abundente în zona tropicală. [Pr.: *-vi-al*] — Din fr. **pluvial**, lat. **pluvialis**.

PLUVIODENUDĂRE, *pluviodenudări*, s.f. Acțiunea de denudație exercitată de scurgerea apelor provenite din precipitații. [Pr.: *-vi-o*] — Cf. *pluvial* și *denudare* (rar „denudație”).

PLUVIOGRĂF, *pluviografe*, s.n. Pluviometru care înregistrează automat cantitatea și intensitatea precipitațiilor atmosferice. [Pr.: *-vi-o*] — Din fr. **pluviographe**.

PLUVIOGRĂMĂ, *pluviogramme*, s.f. (Met.) Diagramă obținută la pluviograf. [Pr.: *-vi-o*] — Din fr. **pluviogramme**.

PLUVIOMETRIC, *-Ă, pluviometrici*, *-ce*, adj. Referitor la pluviometru; care ține de pluviometru. [Pr.: *-vi-o*] — Din fr. **pluviométrique**.

PLUVIOMETRIE s.f. Măsurare a cantității de precipitații căzute într-un interval de timp pe o anumită suprafață. [Pr.: *-vi-o*] — Din fr. **pluviométrie**.

PLUVIOMÉTRU, *pluviometre*, s.n. Aparat folosit pentru determinarea cantității de precipitații atmosferice căzute într-un anumit interval de timp pe o anumită suprafață. [Pr.: *-vi-o*] — Din fr. **pluviomètre**.

PLUVIÓS, *-OĂSĂ, pluvioși*, *-oase*, adj. Ploios. [Pr.: *-vi-os*] — Din fr. **pluvieux**.

PLUVIOSCÓP, *pluvioscoape*, s.n. Aparat care înregistrează ora, durata și cantitatea ploii căzute într-o anumită regiune. [Pr.: *-vi-o*] — Din fr. **pluvioscope**.

PLUVIOSOPE s.m. A cincea lună din calendarul republican francez (20 ianuarie – 18 februarie). [Pr.: *pluviósz*] — Cuv. fr.

PLYMOUTH s.n. Rasă de găini cu producție mixtă (carne și ouă), crescută și în România. [Pr.: *plímăș*] — Cuv. engl.

PNEU, *pneuri*, s.n. Ansamblu format dintr-o cameră de aer comprimat și o anvelopă, fixat la roțile anumitor (auto)vehicule. — Din fr. **pneu**, germ. **Pneu**.

PNEUMÁTIC, *-Ă, pneumatici*, *-ce*, adj., s.f. 1. Adj. (Despre mașini, aparate, utilaje etc.) Care funcționează cu aer comprimat. ♦ Care este folosit la comprimarea sau la deplasarea aerului. 2. S.f. Parte a fizicii care studiază proprietățile aerului și ale altor gaze. [Pr.: *pne-u*] — Din fr. **pneumatique**, lat. **pneumaticus**, it. **pneumatico**.

PNEUMATOLIT, *pneumatolite*, s.n. (La pl.) Roci magmatice ale căror minerale sunt formate prin fenomenul de pneumatoliză. [Pr.: *pne-u*] — Din fr. **pneumatolyte**.

PNEUMATOLÍTIC, *-Ă, pneumatolitics*, *-ce*, adj. Referitor la pneumatoliză, care ține de pneumatoliză. ♦ (Geol.) *Fază pneumatolitică* = etapă în procesul de diferențiere magmatică în care topiturile magmatice se caracterizează printr-un conținut bogat în componenți volatili, cărora le conferă o mare fluiditate. [Pr.: *pne-u*] — Din fr. **pneumatolytique**.

PNEUMATOLIZĂ s.f. Totalitatea fenomenelor provocate de acțiunea emanațiilor gazoase dezvoltate din magmă asupra rocilor înconjurătoare cu care ajung în contact. [Pr.: *pne-u*] — Din fr. **pneumatolyse**.

PNEUMATÓZĂ, *pneumatoze*, s.f. Îngrămădire de gaze în cavitățile organismului. [Pr.: *pne-u-*] — Din fr. **pneumatoze**.

PNEUMOCOC, *pneumococi*, s.m. Diplococ gram-pozitiv, care provoacă la oameni pneumonia și alte infecții ale arborelui respirator, iar la animalele septicemia. [Pr.: *pne-u-*] — Din fr. **pneumococ**.

PNEUMOCOCIC, **-Ă**, *pneumococici*, **-ce**, adj. Provoacă de pneumococ, referitor la pneumococ; care ține de pneumococ. [Pr.: *pne-u-*] — **Pneumococ** + suf. **-ic**.

PNEUMOCONIÓZĂ, *pneumoconioze*, s.f. Boală pulmonară cronică cu caracter profesional, consecință a iritației provocate de inhalarea masivă, îndelungată și de fixare pe plămâni a unor pulberi (de azbest, cărbune, dioxid de siliciu, de fier etc.), care determină inflamația și apoi sclerozarea lor. [Pr.: *pne-u-mo-co-ni-o-*] — Din fr. **pneumoconiose**.

PNEUMOCENTERITĂ, *pneumoenterite*, s.f. Pneumonie contagioasă la porci, provocată de un microb, a cărei evoluție se prezintă la început ca o complicație a pestei porcine. [Pr.: *pne-u-mo-en-*] — Din fr. **pneumo-entérite**.

PNEUMOGĂSTRIC, **-Ă**, *pneumogastrici*, **-ce**, adj. Care este comun plămânilor și stomacului. [Pr.: *pne-u-*] — Din fr. **pneumogastrique**.

PNEUMOGRAF, *pneumografe*, s.n. Aparat care înregistrează amplitudinea și frecvența mișcărilor respiratorii ale toracelui. [Pr.: *pne-u-*] — Din fr. **pneumographe**, germ. **Pneumograph**.

PNEUMOGRAFIE, *pneumografii*, s.f. (Med.) Radiografie a unei regiuni anatomice după injectarea unui gaz. [Pr.: *pne-u-*] — Din fr. **pneumographie**.

PNEUMOLOG, **-Ă**, *pneumologi*, **-ge**, s.m. și f. Medic specialist în pneumologie. [Pr.: *pne-u-*] — Din fr. **pneumologue**.

PNEUMOLÓGIC, **-Ă**, *pneumologici*, **-ce**, adj. (Med.) Referitor la pneumologie, de pneumologie. [Pr.: *pne-u-*] — Din fr. **pneumologique**.

PNEUMOLOGIE s.f. Ramură a medicinei care studiază bolile plămânilor. [Pr.: *pne-u-*] — Din fr. **pneumologie**.

PNEUMÓNIC, **-Ă**, *pneumonici*, **-ce**, adj. Privitor la bolile de plămâni; propriu bolilor de plămâni. [Pr.: *pne-u-*] — Din fr. **pneumonique**.

PNEUMONIE, *pneumonii*, s.f. Inflamație a unui lob sau a unui segment pulmonar, provocată în mod obișnuit de pneumococ sau de virusuri și care se manifestă prin febră, tuse, junghiuiri, frisoane, expectorații. ♦ *Dublă pneumonie* = pneumonie care afectează ambii plămâni. [Pr.: *pne-u-*] — Din fr. **pneumonie**.

PNEUMOPATIE, *pneumopatii*, s.f. Nume generic dat tuturor afecțiunilor pulmonare. [Pr.: *pne-u-*] — Din fr. **pneumopathie**.

PNEUMOPERITONEU, *pneumoperitonee*, s.n. 1. Pătrundere accidentală a aerului sau a altor gaze în cavitatea peritoneală. 2. Introducere de oxigen sau de alt gaz în cavitatea peritoneală, în scop terapeutic sau pentru stabilirea diagnosticului. [Pr.: *pne-u-*] — Din fr. **pneumopéritoine**.

PNEUMORAGIE, *pneumoragii*, s.f. Hemoragie pulmonară care survine în diferite boli de inimă. [Pr.: *pne-u-*] — Din fr. **pneumorrhagie**.

PNEUMOTERAPIE, *pneumoterapii*, s.f. Metodă de tratament în bolile pulmonare care folosește inspirarea aerului comprimat sau rarefiat. [Pr.: *pne-u-*] — Din fr. **pneumothérapie**.

PNEUMOTOMIE, *pneumotomii*, s.f. Secționare a unui plămân în vederea extragerii puroiului sau a unei tumori aflate în interiorul lui. [Pr.: *pne-u-*] — Din fr. **pneumotomie**.

PNEUMOTORĂX, *pneumotoraxuri*, s.n. 1. Pătrundere a aerului în cavitatea pleurală, din cauza perforării plămânului sau a peretelui toracic. *Pneumotorax spontan*. *Pneumotorax accidental*. 2. Metodă de tratare a tuberculozei pulmonare, constând în introducerea artificială a aerului în cavitatea pleurei pentru a comprima și a imobiliza plămânul bolnav până la însănătoșire. *Pneumotorax artificial*. *Pneumotorax terapeutic*. [Pr.: *pne-u-*] — Din fr. **pneumothorax**.

PNEUMOTRÓP, **-Ă**, *pneumotropi*, **-e**, adj., s.m. 1. Adj. (Despre microorganisme) Care manifestă o afinitate specială pentru țesutul pulmonar. 2. S.m. Virus care provoacă leziuni în aparatul respirator, la oameni și la animale. [Pr.: *pne-u-*] — Din fr. **pneumotrope**.

POALĂ, *poale*, s.f. I. 1. Partea de jos a unui veșmânt femeiesc sau a unor obiecte de îmbrăcăminte (încheiate în față); tivitură a unui obiect de îmbrăcăminte; partea de la talie în jos, mai largă, a unor veșminte; (pop.) fustă. ♦ Loc. adv. *La poala* (sau *la poalele*) *cuiva* = a) înaintea, la picioarele cuiva; b) la voia, la bunul-plac al cuiva. ♦ Expr. *A se ține de poala* (sau *poalele*) *cuiva* = a) (despre copii) a sta în preajma sau sub ocrotirea mamei, a nu se depărta de ea; b) a urmări cu insistență pe cineva, a se ține scap de cineva. *A-l trage* (pe cineva) *copiii de poale* = a avea copii mici, familie numeroasă, a avea greutăți familiale. (Fam.; despre femei) *A ține* (pe cineva) *la* (sau *de*) *poala* (sau *poalele*) *ei* = a nu-i lăsa (cuiva) prea multă libertate de acțiune, a-l ține din scurt, a dispune de cineva. *A-și da poalele peste cap* sau *a-și lua* (ori *a-și pune*) *poalele în cap* = a nu mai ține socoteală de nimic, a depăși orice limită; a da pe față un caracter josnic,

imoral. *A săruta poala* (sau *poalele*) *cuiva* = a săruta partea de jos a hainei unui suveran în semn de supunere și respect, potrivit unui obicei azi ieșit din uz; a se închina; *p. ext.* a se prosterna, a se umili. ♦ (*Plăcintă cu*) *poale* (sau *poalele*) *n brău* = plăcintă făcută din bucăți pătrate de aluat, ale cărei colțuri se întorc peste umplutură, formând un fel de plic. 2. Partea corpului cuprinsă între brău și genunchi, împreună cu partea de îmbrăcăminte corespunzătoare, la o persoană care șade; partea de jos și din față a unei fuste, a unui șorț etc. adusă în sus și ținută cu mâna sau prinsă în brău, formând o adâncitură în care se pot aduna ori duce anumite lucruri. ♦ Loc. adv. *Cu poala* = în cantitate mare, mult. ♦ Expr. (Rar) *A duce pe cineva în poală* = a ocroti, a proteja pe cineva. ♦ Cantitatea de lucruri care pot fi duse într-o poală (I 2). *O poală de ouă*. 3. Spec. (La pl.) Bucată de pânză frumos lucrată cu care se împodobeste o icoană sau cu care se acoperă masa din altar. 4. Parte marginală a unei piei (care acoperea abdomenul și picioarele animalului). II. P. anal. 1. Margine a unei păduri situată de obicei mai în vale. 2. Parte a cerului mărginită de linia orizontului; zare. 3. (La pl.) Zonă mai largă de la baza unei forme de relief înalte (munte, deal, pisc etc.). ♦ Partea de jos a unei clădiri, a unui zid; bază, temelie. ♦ Partea de jos a coroanei unui copac. III. Compuse: (Bot.) *poala-rândunicii* sau *poala-Maicii-Domnului* = volbură; *poala-Sfintei-Mării* = plantă erbacee din familia labiatelor, cu tulpina înaltă, cu frunze mici, aromate și flori albe (*Nepeta nuda*). IV. (Pop.; în sintagma) *Poală-albă* = leucoree. — Din sl. **polá**.

POĂMĂ, *poame*, s.f. 1. Rodul comestibil al pomilor fructiferi; *p. gener.* fruct. ♦ Expr. *Poamă acră* = persoană urâcioasă, cicalitoare, rea. ♦ Fruct fals cu endocarpul membranos și mezocarpul cărnos, provenit din dezvoltarea și modificarea receptaculului florii. 2. (La pl.) Fructe tăiate felii, uscate la soare sau în cuptoare (speciale) pentru a fi păstrate pentru iarnă. 3. (Reg.; la sg. cu sens colectiv) Struguri. ♦ Stafidă. ♦ Viță-de-ve. ♦ (La pl.) Coacăz. 4. Fig. Persoană lipsită de seriozitate și de caracter; om de nimic, ticălos, derbedeu. ♦ Femeie imorală, ușuratică, stricată. 5. Compuse: (Bot.; reg.) *poama-cânelui* = a) verigar; b) barba-caprei; *poame-de-runc* = zmeur; *poama-vulpui* = a) dalac; b) remf; *poama-momiței* = vuietoare; *poamele-măței* = arăriel; *poame-de-pământ* = cartof. — Lat. **poama**.

POANSÓN, *poansoane*, s.n. 1. Unealtă construită dintr-o tijă de oțel sau de alt metal dur, de formă conică, triunghiulară etc., cu vârful gravat în relief, care servește la perforarea sau la marcarea prin presare a unor obiecte de metal, la confecționarea unor matrițe, la batera metalilor etc. ♦ Instrument ascuțit din oțel, folosit în tehnica gravurii. 2. Piesă a unei matrițe, cu un contur cu muchii tăietoare sau cu o suprafață de lucru plană sau profilată, care servește la decupare, detașare, imprimare etc. prin deformare plastică. 3. Unealtă cilindrică de os, cu vârful ascuțit, cu care se perforază pânza și se dă formă rotundă unor puncte de broderie cu găuri. [Pl. și: *poansonuri*] — Din fr. **poinçon**.

POANSONĂ, *poansonez*, vb. I. Tranz. A găuri, a perfora sau a marca cu un poanson. ♦ A grava cu poansonul. — Din fr. **poinçonner**.

POANSONAJ, *poansonaje*, s.n. Poansonare. — Din fr. **poinçonnage**.

POANSONĂRE, *poansonări*, s.f. Acțiunea de a poansonă și rezultatul ei; poansonaj. — V. **poansona**.

POANSONÉZĂ, *poansoneze*, s.f. Mașină de poansonat; presă de perforat. — Din fr. **poinçonneuse**.

POANTĂ vb. I v. **ponta**³.

POĂNTĂ, *poante*, s.f. 1. Momentul cel mai de efect, punctul culminant al unei glume, al unei epigrame, al unei anecdote; ceea ce dă expresie, vioiciune unei opere literare sau artistice. 2. Extremitate anterioară a piciorului unei balerine; vârf. ♦ Porțiune a piciorului unei balerine cuprinsă între gleznă și degete. ♦ Poziție în baletul clasic, executată de obicei de femei, care constă în ridicarea și deplasarea pe vârful degetelor și cu falangele bine întinse, cu ajutorul unor pantofi speciali legați de gleznă. ♦ (La pl.) Papuci speciali, cu vârful alungit și întărit, legați de gleznă, pe care îi poartă balerinele. — Din fr. **pointe**.

POĂNTER s.m. v. **pointer**.

POĂNTILISM s.n. v. **pointillism**.

POANTILIST, **-Ă** adj., s.m. și f. v. **pointillist**.

POANTÓU, *poantouri*, s.n. Arc de reglare a unui carburator, care servește la deschiderea și închiderea accesului combustibilului în carburator. — Din fr. **pointage**.

POĂRĂ s.f. (Reg.) Ceartă, vrajbă, gâlceavă. ♦ Loc. adv. *În poară* = împotriva, în contra, în ciudă. ♦ Expr. *A se pune în poară* (cu cineva) = a se contrazice cu cineva, a se împotrivi cuiva, a se lua la ceartă. — Din sl. **pora**.

POĂRCĂ, *poarce*, s.f. 1. (Pop.) Scroafă. 2. Joc de copii, la care unul dintre jucători, numit porcar, împinge cu un băț spre o groapă o minge, o bilă etc., în timp ce ceilalți jucători încearcă să-i oprească trecerea; *p. ext.*

minge, bilă etc. cu care se joacă acest joc. ♦ Expr. *A bate poarca* = a juca jocul descris mai sus. — Lat. *porca*.

POĂRTĂ, *porți*, s.f. 1. Deschidere amenajată într-un zid, într-un gard etc. în care s-au prins cu balamale tăblii de lemn, de fier etc. pentru a permite accesul din interior în exterior și invers; deschizătura împreună cu tâblița, cu balamalele etc.; tâblița care închide deschizătura. ♦ Loc. adv. *Poartă-n poartă cu cineva* = față în față, vizavi, peste drum. ♦ Expr. *A bate la toate porțile* (sau *la porțile cuiva*) = a se adresa tuturor, solicitând sprijin, ajutor într-o împrejurare grea. *Poartă de scăpare* = mijloc de a ieși dintr-o situație dificilă. *A sta* (sau *a rămâne, a se uita*) *ca vițelul la poarta nouă* = a sta (sau a rămâne, a se uita) uimit, nedumerit, dezorientat (în fața unei situații noi și neașteptate, căreia nu-i poți face față). ♦ Intrare într-o cetate sau într-un oraș. ♦ Regiune periferică din jurul unui oraș, al unui ținut, al unei țări; margine, hotar. ♦ Fig. Cale de acces; posibilitate de a realiza ceva, mijloc. 2. Ușă la intrarea principală a unei clădiri; *p. ext.* casă, gospodărie. ♦ Expr. *Din poartă în poartă* = din casă în casă, dintr-un loc într-altul. 3. Arcul pe care îl formează o conductă de aer comprimat traversând galeria unei mine. 4. Cadru format din două bare verticale unite la capătul de sus printr-o bară orizontală (de care se prinde o plasă), instalat pe terenurile de sport, în care se urmărește introducerea mingii sau a puclului la unele jocuri sportive (fotbal, handbal, hochei etc.). 5. Vale îngustă prin care o apă își deschide trecerea între două șiruri de munți; pas, trecătoare, defileu. ♦ Loc îngust între pereții de stâncă ai vărfurilor de munte prin care se trece pe alt versant. 6. (Înv.; în epoca suzeranității turcești asupra Țărilor Române) Reședința, curtea sultanului sau a unui pașă; *p. ext.* Imperiul Otoman. — Lat. *porta*.

POBEDÎT s.m. Carbură de wolfram și cobalt, cu duritate mare. — Din rus. *победит*.

POC interj. Cuvânt care redă un sunet (înfundat) produs de lovirea cu (sau de) un obiect tare, de o izbitură, de descărcarea unei arme, de ceva care plesnește sau crapă, de bătăile (repetate) în ușă etc. — Onomatopoe.

POCAIANIE, *pocaianii*, s.f. 1. (Înv.) Pocăință. ♦ Una dintre cele șapte taine ale Bisericii creștine. 2. (Înv. și reg.) Penitență pentru ispășirea păcatelor; *p. ext.* pedeapsă, suferință, chin. [Pr.: -ca-ia-. — Var.: (înv. și reg.) *pocănie* s.f.] — Din sl. *pokajanje*.

POCAL, *pocale*, s.n. Vas de diferite forme și mărimi, cu deschizătură largă, folosit mai ales pentru băut. ♦ Conținutul unui pocal. [Pl. și: *pocaluri*. — Var.: *bocâl* s.n.] — Din germ. *Pokal*, sb. *bokal*.

POCĂNIE s.f. v. *pocaianie*.

POCĂI, *pocăiesc*, vb. IV. Refl. 1. (În practicile creștine) A-și mărturisii păcatele săvârșite, a se căi și a căuta să obțină iertare prin post și rugăciuni. ♦ A manifesta părere de rău, a avea remușcări, a se căi pentru o faptă, o greșeală etc. ♦ Tranz. fact. A face pe cineva să-și mărturisească păcatele sau greșelile și să se căiască de ele. 2. A deveni adept al anumitor secte religioase creștine. — Din sl. *pokajati sen*.

POCĂIALĂ, *pocăieli*, s.f. (Rare) Pocăință. [Pr.: -că-ia-] — **Pocăi** + suf. *-eală*.

POCĂINȚĂ, *pocăințe*, s.f. (În practicile creștine) Căință pentru păcatele săvârșite; *p. gener.* regret pentru o faptă rea, o greșeală etc.; pocăială. — **Pocăi** + suf. *-ință*.

POCĂIRE s.f. Faptul de a se pocăi. — V. *pocăi*.

POCĂIT, *-Ă, pocăiți*, *-te*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care se căiește. 2. S.m. și f. Adept al unei secte creștine apărute în Ungaria în jurul anului 1825, care consideră pocăința mai presus de orice virtute; *p. gener.* adept al unor secte religioase creștine, sectant. — V. *pocăi*.

POCĂNI vb. IV v. *pocni*.

POCĂNIRE s.f. v. *pocnire*.

POCĂNIT s.n. v. *pocnit*.

POCĂNITURĂ s.f. v. *pocnătură*.

POCĂLTÎ, *pocăltesc*, vb. IV. Refl. (Înv. și reg.) A slăbi foarte mult; a fi istovit de foame. — Et. nec.

POCĂLTIRE s.f. (Înv. și reg.) Faptul de a se pocălti. — V. *pocălti*.

POCĂLTÎT, *-Ă, pocăltiți*, *-te*, adj. (Înv. și reg.) Slăbit (de foame); foarte flămând, hămesit. — V. *pocălti*.

POCĂNZEU, *pocânzei*, s.m. (Reg.) Persoană care are anumite atribuții în timpul unei nunți țărănești; vornicel. — Et. nec.

POCEALĂ, *poceali*, s.f. 1. Urâtenie fizică, slujenie. ♦ Expr. (Arg.) *A lua la poceală* (pe cineva) = a bate foarte tare pe cineva (desfigurându-l). 2. (Pop.) Boală a oamenilor (care, după credințele populare, ar fi provocată de duhuri rele); *spec.* epilepsie. — **Poci** + suf. *-eală*.

POCHER, *pochere*, s.n. Numele unui joc de cărți în care fiecare jucător dispune de cinci cărți, cu care poate să câștige dacă are combinația cea mai bună sau dacă reușește să-i convingă pe adversari de acest lucru. [Scris și: *poker*. — Pr.: *pôcâr*] — Din fr., engl. *poker*.

POCHERĂȘ, *pocherașe*, s.n. (Fam.) Diminutiv al lui *pocher*. — **Pocher** + suf. *-aș*.

POCHERIST, *-Ă, pocheriști*, *-ste*, s.m. și f. (Rare) Jucător de pocher. — **Pocher** + suf. *-ist*.

POCHIVNIC s.m. v. *popilnic*.

POCI, *poceșc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A(-și) schimba în rău înfățișarea sau forma; a (se) urâți, a (se) strâmba, a (se) schimonosi. 2. Tranz. (În superstiții) A desfigura, a sluji; *spec.* a deochea. 3. Tranz. (Rare) A meni cuiva ceva rău, a cobîi. — Din *potcă*.

POCIE, *pocii*, s.f. (Reg.) 1. Arac. 2. (La pl.) Pari cu care se împrejmuește un loc; pari subțiri cu un mănunchi de iarbă în vârf, cu care se delimitează unele parcele, porțiuni de teren etc. 3. Bățul undeței. — Et. nec.

POCINOC s.n. v. *pocinog*.

POCINOG, *pocinoage*, s.n. 1. Întâmplare rea, neplăcută; bucluc, belea; borboază. 2. (Reg.) Început (de bun augur); safta. [Var.: *pocinoc* s.n.] — Din sl. *počinŭkŭ*.

POCIRE, *pociri*, s.f. Faptul de a (se) *poci*. — V. *poci*.

POCÎT, *-Ă, pocîți*, *-te*, adj. 1. (Despre ființe; adesea substantivat) Diform, slut, desfigurat; (despre lucruri) deformat, stâlcit, caraghios; bizar. 2. (În credințele populare) Nefast, funest; *p. ext.* supărător, rău, cu ghinion. ♦ Expr. *A avea gură pocită* sau *a fi pocit la gură* = a prevesti lucruri neplăcute, a face pronosticuri nefavorabile; a cobîi. — V. *poci*.

POCITĂNIE, *pocitanii*, s.f. Ființă diformă, slută, hidoasă, desfigurată; pocitură, slujenie, monstru. ♦ Lucru bizar, ciudat; bazaconie, ciudățenie. — **Pocit** + suf. *-anie*.

POCITURĂ, *pocituri*, s.f. 1. Faptul de a *poci* sau de a fi pocit; schimonosire, desfigurare, poceală. 2. Pocitanie. — **Poci** + suf. *-tură*.

POCIUMB, *pociumbi*, s.m. (Înv. și pop.) 1. Fiecare dintre parii lungi care servesc la susținerea sau la fixarea unui gard, a unui perete, a unor plante etc.; țarșu, stâlp. ♦ Spec. Lemnul în jurul căruia se rotește vârtelnița. 2. (Înv. și reg.) Trunchi de copac rămas în pământ după tăiere; butuc. — Et. nec.

POCLĂD s.n. v. *pocladă*.

POCLĂDĂ, *poclăzi*, s.f. (Reg.) Țesătură de casă mișoasă, de obicei din lână nevopsită, folosită ca pătură sub șaua calului, ca învelitoare sau ca asternut. [Var.: *plocădă, plocată* s.f., *plocăt, poclăd* s.n.] — Din sl. *pokladau*.

POCLĂU, *poclăie*, s.n. Unealtă de pescuit în formă de sac cu gura largă, cu colțurile fixate de două prăjini lungi cu ajutorul cărora este purtată prin apă de doi oameni. — Et. nec.

POCLÎT, *poclituri*, s.n. (Reg.) Coșul trăsorii. ♦ Coviltir (la car, căruță etc.). — Et. nec.

POCLÓN s.n. v. *ploccon*.

POCNEĂLĂ, *pocneli*, s.f. Faptul de a *pocni*; *p. ext.* pocnet. [Pl. și: *pocnele*] — **Pocni** + suf. *-eală*.

POCNET, *pocnete*, s.n. 1. Zgomot caracteristic (surd și puternic) produs de o lovitură, de o izbitură etc., precum și de ardere, de o explozie, de descărcarea unei arme etc.; pocnătură. 2. Zgomot caracteristic produs de spargere, de crăpare etc. — **Pocni** + suf. *-et*.

POCNI, *pocnesc*, vb. IV. 1. Intranz. A răsuuna cu un zgomot scurt și sec; a detuna. ♦ (Despre uși, ferestre etc.) A se izbi, a se trânti cu putere și cu zgomot. ♦ Fig. A izbucni pe neașteptate, a se declanșa. ♦ (Despre încheieturi, oase, degete) A trosni (prin întindere sau răsucire). ♦ Expr. *A-i pocni* (cuiva) *fâlcile* = a-i trosni cuiva fâlcile. 2. Tranz. și intranz. (Adesea fig.) A lovi scurt și cu putere. FTranz. A lovi drept în țintă. 3. Intranz. A se sparge, a crăpa (cu violență și zgomot). FA se rupe (prin întindere, solicitare prea mare etc.). [Var.: *pocăni* vb. IV] — **Poc** + suf. *-(ă)ni*.

POCNIRE s.f. Acțiunea de a *pocni*. [Var.: *pocănire* s.f.] — V. *pocni*.

POCNÎT s.n. (Pop.) Faptul de a *pocni*. [Var.: *pocănit* s.n.] — V. *pocni*.

POCNITOARE, *pocnitori*, s.f. 1. Nume dat unor jucării de copii care pocnesc când sunt atinse sau mișcate. 2. Șfichi (la bici). 3. (Bot.) Plesnitoare. — **Pocni** + suf. *-toare*.

POCNITURĂ, *pocnituri*, s.f. Pocnet. [Var.: *pocănitură* s.f.] — **Pocni** + suf. *-tură*.

POCROVĂȚ, *pocrovețe*, s.n. Bucată de pânză folosită pentru acoperirea unor obiecte de cult în religia creștină. [Var.: *procovăț* s.n.] — Din sl. *pokrovici*.

POD, *poduri*, s.n. I. 1. Construcție de lemn, de piatră, de beton, de metal etc. care leagă între ele malurile unei ape sau marginile unei depresiuni de pământ, susținând o cale de comunicație terestră (șosea sau cale ferată) și asigurând continuitatea căii peste un obstacol natural sau artificial. ♦ *Pod de gheață* = strat continuu de gheață care acoperă în întregime suprafața unui râu sau a unui lac ca urmare a unei perioade îndelungate de temperatură scăzută a aerului. *Pod carstic* = porțiune a tavanului unei

peșteri rămasă suspendată în urma prăbușirii acestuia. *Pod plutitor* (sau *umbilator*) = bac. ⇨ Expr. *A face pod cu palma mâinii* = a pune mâna streasă în la ochi pentru a putea vedea mai bine. (Sport) *A face podul* = a face o figură caracteristică prin îndoirea corpului pe spate în semicerc, cu sprijin pe mâini și pe picioare. ♦ *Pod (I 1)* demontabil, format dintr-un șir de bănci sau de plute legate de ancore sau de piloți. *Pod de vase*. ♦ Punte suspendată (mobilă) la o cetate sau la un castel medieval. **2.** Platformă având forma asemănătoare cu a unui pod (**I 1**) și care servește ca loc de lucru, ca element de protecție etc.; *spec. macara cu scheletul în formă de pod (I 1)*, pe care se deplasează aparatul de ridicare și de transportare a greutăților. ♦ *Pod-basculă* = basculă prevăzută cu o platformă pe care se cântăresc în străzile; *caldarâm*; *p. ext. stradă*, uliță pavată cu scânduri. *Pod rulant* = macara mobilă care se deplasează pe o cale de rulare. *Pod basculant* = pod metallic mobil, destinat circulației vagonetelor între rampele puțurilor de mină și colivia de extracție. *Podul sondei* = platformă folosită ca rampă pentru materialul tubular care se introduce sau se extrage din sondă. *Pod de siguranță* = platformă prevăzută cu deschideri pentru trecere, montată din loc în loc într-un puț de mină pentru a opri căderea unei persoane care ar aluneca pe scări sau pentru a reține o rocă desprinsă din pereți. **3.** (Înv.) Puntea unei nave. **4.** (Înv.) Pavaj din scânduri groase de stejar cu care se acopereau străzile; *caldarâm*; *p. ext. stradă*, uliță pavată cu scânduri. *Podul Mogoșoaiei*. **5.** (În practicile religiei creștine ortodoxe) Bucată de pânză îngustă și lungă care se așterne din loc în loc pe parcursul unui cortegiu mortuar. **II.** Spațiul dintre acoperiș și planșul superior al unei clădiri. ⇨ Loc. adv. *Din pod în pivniță* = în întregime, complet. ⇨ Expr. *A călca* (sau *a se uita*) (*ca*) *din pod*, se spune despre un om plin de sine, îngâmfat, încrezut. *A cădea ca din pod* = a rămâne surprins, uimit, dezorientat, buimac. *A călca ca din pod* = a merge cu pași nesiguri, greu. ♦ *P. ext.* Tavan, plafon. **III.** *P. anal.* **1.** (În sintagmele) *Podul mâinii* = dosul mâinii. *Podul palmei* = partea interioară a mâinii, de la încheietura cu antebrațul până la degete. **2.** Lucrare protetică dentară, metalică sau mixtă, folosită ca metodă terapeutică. — Din sl. **podŭ**.

PODĂGRĂ s.f. Gută localizată la membrele inferioare, afectând îndeosebi degetul mare al piciorului. — Din ngr. **podághra**.

PODÁN, *podani*, s.m. (Înv. și reg.) Persoană care era supusă la bir. ♦ Clăcaș; serb. — Din pol. **poddany**.

PODĂR, *podari*, s.m. **1.** Persoană care manevrează un pod mobil; *p. ext.* persoană care încasează taxa de trecere peste un pod (**I 1**). ♦ Persoană care avea în pază un pod (**I 1**) ♦ (Mil.; Înv.) Pontonier. **2.** Persoană care lucrează la un pod (**I 1, 2**). **3.** (Înv.) Măturător de stradă. — *Pod* + suf. *-ar*.

PODĂRĂ, *podare*, s.f. Locul geometric al picioarelor perpendicularelor coborâte dintr-un punct dat pe tangentele la o curbă sau pe planele tangente la o suprafață. — Din fr. **podaire**.

PODĂRIT, *podărituri*, s.n. (Pop.) Taxă care se încasa pentru trecerea peste un pod (**I 1**) sau care se percepe pentru transportul cu un pod umblător. — *Pod* + suf. *-ărit*.

PODĂRIȚĂ, *podărițe*, s.f. (Rar) Femeie care conduce un pod umblător. — *Podar* + suf. *-iță*.

PODBĂL s.m. v. **podbeal**.

PODBEÁL, *podbeli*, s.m. Plantă mică erbacee din familia compozeelor, cu rizom cărnos și flori galbene, folosită în medicină, iar uneori și în alimentație (*Tussilago farfara*). [Var.: **podbal** s.m., **podbeálá** s.f.] — Din bg., sb. **podbel**.

PODBEÁLĂ s.f. v. **podbeal**.

PODEÁ, *podele*, s.f. **1.** Înveliș care acoperă planșul unei încăperi, confecționat din diferite materiale (scândură, piatră, cărămidă etc.); pardoseală, dușumea; fiecare dintre scândurile folosite la pardositul unei încăperi, al unei construcții. **2.** (Înv. și reg.) Tavan (de scânduri); fiecare dintre scândurile care alcătuiesc tavanul unei case. **3.** (Înv.) Pavaj (de scânduri); fiecare dintre scândurile care se foloseau la pavarea unei străzi, a unei curți, a unui pod etc. [Pl. și: *podeli*. — Var.: **podeálá** s.f.] — Et. nec.

PODEÁLĂ s.f. v. **podea**.

PODEÁȚĂ, *podețe*, s.f. (Rar) Platformă, estradă, podium. — *Pod* + suf. *-eață*.

PODÉT, *podețe*, s.n. Diminutiv al lui *pod (I 1)*; poduleț, podișcă (**1**), poduț², podiș (**2**), podișor, podurel. ♦ Scândură, pod mic, rudimentar, așezat peste șanțul de la marginea drumului (pentru a permite accesul în curte); podișcă (**1**). — *Pod* + suf. *-eț*.

PODGHIÁZ s.n. v. **poghiaz**.

PODGOREÁN, *podgoreni*, -e, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Din regiunile viilor, din podgorie. **2.** S.m. și f. Persoană care posedă o podgorie sau care se ocupă cu cultivarea și îngrijirea viței-de-vie; viticultor. — *Podgorie* + suf. *-ean*.

PODGOREÁNCĂ, *podgorence*, s.f. Podgoreană. — *Podgorean* + suf. *-că*.

PODGÓRIE, *podgorii*, s.f. **1.** Zonă, de obicei deluroasă, cultivată cu plantații masive de viță-de-vie (care asigură producerea unui anumit tip de vin); regiune viticolă. **2.** (Înv.) Regiune de la poalele unui munte sau ale unui deal. [Acc. și: *podgorie*] — Din sl. **podigorie**.

PODGORÍU, *-íe*, *podgorii*, adj. (Rar) Acoperit cu vii, bogat în podgorii. — *Podgorie* + suf. *-iu*.

PODÍ, *podesc*, vb. **IV.** Tranz. A pune podea, a acoperi sau a căptuși cu scânduri; a pardosi. ♦ A acoperi (provizoriu) cu scânduri un șanț sau o săpătură (pentru a înlesni trecerea oamenilor și a vehiculelor). — Din **pod**.

PODÍDÍ, *podidesc*, vb. **IV.** Tranz. (Despre răs și, mai ales, despre plâns) A cuprinde (pe cineva) cu putere, năvalnic; a năpădi. ♦ (Despre dor, somn, griji etc.) A copleși, a răzbi. ♦ (Despre lacrimi, sânge etc.) A porni să curgă brusc și cu putere (pe nas sau pe gură); a țâșni, a izbucni, a năpădi. — Et. nec.

PODÍNĂ, *podini*, s.f. **1.** Pardoseală de scânduri la casă, la pod etc.; (Înv. și reg.) fiecare dintre scândurile care alcătuiesc un tavan, un pavaj etc. ♦ (La pl.) Obligație, în Evul Mediu, a negustorilor (brașoveni) din Țara Românească de a întreține străzile din București pavate cu scânduri. ♦ (La pl.) Taxă percepută în trecut, la Iași, pe carele cu produse care intrau în oraș, în scopul întreținerii străzilor. **2.** (Pop.) Suport pe care se clădește clăia sau stogolul pentru a le feri de umezeală; partea de jos a stogolului. **3.** (Reg.) Platformă de scânduri înălțată deasupra terenului, pentru a folosi ca loc de observație. **4.** (Reg.) Podiș. — Din rus., sb. **podina**, ucr. **podyna**.

PODÍRE, *podiri*, s.f. Acțiunea de a *podí* și rezultatul ei; podit¹. — *V. podí*.

PODÍȘ, *podišuri*, s.n. **1.** Formă complexă de relief, de mare întindere, aproape plană, situată la o altitudine relativ ridicată și străbătută de văi prelungi. **2.** (Reg.) Podeț. — *Pod* + suf. *-iș*.

PODÍȘCĂ, *podîști*, s.f. **1.** Podeț. ♦ Punte suspendată (mobilă) la o cetate sau la un castel medieval. ♦ (Pop.) Bac. **2.** Platformă de scânduri care servește ca loc de lucru sau de observație. ♦ (Rar) Estradă. ♦ (Rar) Palier. — *Pod* + suf. *-ișcă*.

PODÍȘÓR, *podîșoare*, s.n. Podeț. ♦ (Reg.) Dulap sau stelaj pentru vase, acte etc. — *Pod* + suf. *-ișor*.

PODÍȚ¹ s.n. Podire. — *V. podí*.

PODÍȚ?, *-Ă*, *podîți*, *-te*, adj. (Despre încăperi) Cu pardoseală; (despre străzi) pavat (cu scânduri). — *V. podí*.

PODÍȚURĂ, *podituri*, s.f. (Rar) Podea, pardoseală. — *Podí* + suf. *-tură*.

PODÍUM, *podiumuri*, s.n. **1.** Estradă demontabilă, amenajată într-o sală sau în aer liber în vederea unei conferințe, a unui spectacol etc. **2.** Platformă de scânduri, înălțată față de nivelul unei suprafețe, servind ca postament pentru diverse obiecte. ♦ Mică instalație mobilă în formă de platformă cu trepte, pe care stau sportivii în momentul înmănării premiilor. [Pr.: *-di-um*] — Din lat., fr. **podium**, germ. **Podium**.

PODMÉT, *podmeturi*, s.n. (Reg.) Momeală, nadă. [Pl. și: *podmete*] — Din sl. **podmetŭ**.

PODMÓL, *podmoli*, s.n. (Pop.) **1.** Aluviune; *p. ext.* mâl, nămol sau teren mîlos. ♦ Cantitate mare, grămadă. **2.** Mal înalt, abrupt, ros de ape. **3.** Prispă (de pământ). ♦ Vatră de lut pe care este clădit cuptorul în unele case țărănești. [Pl. și: *podmoale*] — Din bg. **podmol**, magh. **padmaly**.

PODNÓJĂ s.f. v. **podnojie**.

PODNÓJIE, *podnoji*, s.f. **1.** (Înv.) Perniță sau preș pus sub picioare pentru a le feri de frig. ♦ (Reg.) Ștergătoare de picioare din papură. **2.** (Pop.) Fiecare dintre cele două pedale așezate în partea de jos a războiului de țesut, cu ajutorul cărora se schimbă itele; *p. ext.* sforle cu care sunt legate aceste pedale. [Var.: (reg.) **podnójá** s.f.] — Din sl. **podnožje**, bg. **podnoga**, sb. **podnože**, rus. **podnože**, ucr. **podnižzja**.

PODOABĂ, *pdoabe*, s.f. **1.** (Adezea fig.) Obiect care înfrumusețează pe cineva sau ceva; găteală, ornament; *p. ext.* lucru de preț, de valoare; odor, bijuterie. ♦ Fig. Înșușire, calitate, atribut. ♦ Fig. Fală, cinste; strălucire. **2.** (Pop.) Nume dat unor boli de piele. ♦ Nume dat unor insecte parazite care trăiesc pe corpul omenesc. — Din sl. **podoba**.

PODOBÍ, *podobesc*, vb. **IV.** Tranz. și refl. (Înv. și reg.) A (se) împodobi. — Din sl. **podobiti sen**, **podobati**.

PODOBÍE, *podobii*, s.f. Melodie după care se intonează, la sărbătorile mai importante, unele cântări bisericești. — Din sl. **podobije**.

PODOBÍT, *-Ă*, *podobiți*, *-te*, adj. (Înv. și reg.) Împodobit. — *V. podobi*.

PODOBROMHIDRÓZĂ, *podobromhidroze*, s.f. (Med.) Transpirație rău mirositoare a picioarelor. — Din fr. **podobromhidrose**.

PODOFILINĂ s.f. Substanță rășinoasă care se extrage din rizomul unei plante (*Podophyllum peltatum*), folosită în medicină pentru calitățile sale purgative. — Din fr. **podophylline**.

PODOLIÁN, -Ă, *podolienii*, -e, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care făcea parte din populația Podoliei sau era originară din Podolia. **2.** Adj. Care aparține Podoliei sau podolienilor (**1**), referitor la Podolia ori la podolienii. [Pr.: -li-an. — Var.: **podolién, -ă** adj.] — **Podolia** (n. pr.) + suf. -ean.

PODOLIÉN, -Ă adj. v. **podolian**.

PODOLÓGIC, -Ă, *podologici*, -ce, adj. Referitor la podologie, care ține de podologie. — Din fr. **podologique**.

PODOLOGÍE s.f. Ramură a medicinei care se ocupă cu studiul și tratamentul afecțiunilor piciorului. — Din fr. **podologie**.

PODOMÉTRU, *podometre*, s.n. Instrument de măsurare a vitezei de mișcare sau a distanței parcurse de un pieton prin înregistrarea numărului de pași făcuți de acesta. — Din fr. **podomètre**.

PODOPUNCTURĂ s.f. Metodă terapeutică constând în masarea și apăsarea unor puncte cu activitate biologică deosebită din talpa piciorului. — **Podologie**] + [acu] **punctură**.

PODORÓJNĂ, *podorojne*, s.f. (Inv.) Ordin scris pentru a i se pune cuiva la dispoziție cai de poștă. — Din rus. **podoroznaja**.

PODULÉT, *podulețe*, s.n. Podeț. — **Pod** + suf. -uleț.

PODURÉL, *podurele*, s.n. (Rar) Podeț. — **Pod** + suf. -urel.

PODÚȘCĂ, *poduști*, s.f. (Inv.) Canal de scurgere a unei ape, folosit adesea pentru irigații. — **Pod** + suf. -ușcă.

PODÚT¹, *poduți*, s.m. (Iht.) Scoabar. — Din magh. **paduc**.

PODÚT², *poduțuri*, s.n. Podeț. — **Pod** + suf. -uț.

PODVÁDÁ, *podvezi*, s.f. **1.** (În Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Obligație la care erau supuși țărani dependenți în folosul domniei (mai ales în timp de război), care consta în prestații (transport, cărăușie) sau rechiziții ale animalelor de tracțiune; *p. ext.* cărăușie (cu plată). **2.** Încărcătură. [Var.: **podvoadă** s.f.] — Din sl. **podŭvoda**.

PODVÁL, *podvale*, s.n. Fiecare dintre căpățile de lemn pe care se așază butoaietele în pivniță; *p. ext.* suport de lemn sau de piatră. — Din sb. **podvala**.

PODVOÁDÁ s.f. v. **podvadă**.

PODVODÁR, *podvodari*, s.m. Persoană care organiza sau supraveghea o podvadă; persoană care îndeplinea o podvadă (cu căruța). — **Podvadă** + suf. -ar.

PODZÓL, *podzolari*, s.n. Sol nisipos și lutos, de culoare cenușie, sărac în calciu, cu fertilitate naturală slabă, care se formează sub vegetația pădurilor, într-un climat rece și umed. — Din fr. **podzole**, germ. **Podsol**, rus. **podzol**.

PODZÓLIC, -Ă, *podzolicii*, -ce, adj. (Despre soluri) Care conține nisip și lut, care este sărac în calciu; de podzol. — Din fr. **podzolique**.

PODZOLÍRE, *podzoliri*, s.f. Formare a podzolului. — Din **podzol**.

PODZOLÍT, -Ă, *podzoliți*, -te, adj. (Despre soluri) Care are proprietăți podzolice, cu caracter de podzol. — Din **podzol**.

POÉM, *poeme*, s.n. **1.** (Adesea fig.) Specie a poeziei epice, de întindere relativ mare, cu caracter eroic, filosofic, istoric, mitologic, legendar etc. ⇨ *Poem în proză* = specie a prozei literare aparținând genului liric, cultivată din a doua jumătate a sec. XIX. *Poem dramatic* = scriere dramatică în versuri sau cu caracter poetic. ⇨ Mică piesă muzicală instrumentală, vocală sau vocal-simfonică de construcție liberă, cu caracter liric sau liric-narativ. ⇨ *Poem simfonic* = lucrare amplă pentru orchestră, având de obicei un conținut programatic. [Var.: **pöemă** s.f.] — Din ngr. **pólima**, fr. **poème**, lat. **poema**.

POEMÁTIC, -Ă, *poematicii*, -ce, adj. Care ține de poem, cu caracter de poem. [Pr.: po-e-] — Din it. **poematico**.

POÉMĂ s.f. v. **poem**.

POÉT, -Ă, *poeti*, -te, s.m. și f. **1.** Persoană care creează poezii, autor de poezii. **2.** Persoană înzestrată cu imaginație și sensibilitate de poet (**1**). — Din ngr. **poitís**, lat., it. **poeta**, fr. **poète**.

POETÁRD, *poetarzi*, s.m. (Livr.) Poetaș. [Pr.: po-e-] — **Poet** + suf. -ard.

POETÁSTRU, *poetaștri*, s.m. (Livr.) Poetaș. [Pr.: po-e-] — Din fr. **poétastre**, it. **poetastro**.

POETÁȘ, *poetași*, s.m. (Rar) Diminutiv al lui *poet*; (depr.) poet mediocru, lipsit de talent; poetaștru, poetard. [Pr.: po-e-] — **Poet** + suf. -aș.

POETÉSĂ, *poetese*, s.f. (Livr.) Poetă. ⇨ (Depr.) Poetă mediocră, lipsită de talent. [Pr.: po-e-] — Din fr. **poétesse**.

POÉTIC, -Ă, *poetici*, -ce, adj., s.f. **1.** Adj. Care aparține poeziei, privitor la poezie. ⇨ De poet. **2.** Adj. Fig. Care poate inspira pe poeți, demn de a fi motiv de inspirație; *p. ext.* impresionant, fermecător. **3.** S.f. (Și adjectival, în sintagma *artă poetică*) Tratat despre creația poetică; ansamblu de reguli pentru alcătuirea unei opere literare; ramură a teoriei literaturii care se ocupă de creația poetică. **4.** S.f. Ansamblu de forme și de principii poetice (**1**) caracteristice unei epoci sau unui curent literar; manieră poetică

caracteristică unui poet. — Din ngr. **poitilós**, **poitikí**, lat. **poeticus**, **poetica**, it. **poetico**, **poetica**, fr. **poétique**.

POETIZĂ, *poetizez*, vb. I. Tranz. A da unui fapt, unui eveniment, unei idei etc. caracter poetic; a înfrumuseța, a idealiza. [Pr.: po-e-] — Din fr. **poétiser**.

POETIZÁNT, -Ă, *poetizánți*, -te, adj. (Rar) Care are trăsături poetice; care poetizează. [Pr.: po-e-] — **Poetiza** + suf. -ant.

POETIZÁRE s.f. Acțiunea de a *poetiza* și rezultatul ei; idealizare. [Pr.: po-e-] — V. **poetiza**.

POEZĂ, *poezele*, s.f. (Fam.) Poeziară. [Pr.: po-e-] — **Poezie** + suf. -ea.

POEZÍE, *poezii*, s.f. **1.** Modalitate a literaturii care exprimă mesajul artistic cu ajutorul imaginilor expresive, al unui limbaj concentrat, al activității, al rimei, al ritmului etc.; (concr.) creație literară în versuri. ⇨ Totalitatea compozițiilor în versuri ale unui poet, ale unui curent literar, ale unui popor etc. **2.** Fig. Caracter poetic al unei opere literare, al unui peisaj, al unei situații; farmec, frumusețe, încântare. [Pr.: po-e-] — Din fr. **poésie**.

POEZIOÁRĂ, *poezioare*, s.f. (Fam.) Diminutiv al lui *poezie*; (depr.) poezie slabă, fără valoare; poezea. [Pr.: po-e-zi-oa-] — **Poezie** + suf. -ioară.

POFÁLÁ s.f. v. **pohfală**.

POFIDÁ, *pofoide*, s.f. (Pop.) Ciudă, necaz. ⇨ Loc. prep. *În pofida cuiva* (sau a ceva) = în ciuda, în necazul cuiva (sau a ceva). — Cf. pol. *pochyba*.

PÓFIL, *pofile*, s.n. Curea de ham sau de șa care trece pe sub coada calului. — Din sb. **poivi**.

PÓFTÁ, *pofta*, s.f. **1.** Dorință puternică de a face sau de a obține ceva; năzuință, dispoziție, chef, plăcere. ⇨ Loc. adv. *Cu poftă* = manifestând multă plăcere, cu plăcere. ⇨ Expr. *A-și (mai) pune pofta în cui*, se spune pentru a arăta că cineva este nevoit să renunțe la un lucru mult dorit. *Pe (sau după) poftă* (sau *pofta inimii ori sufletului, voini etc.*) = pe placul sau pe gustul cuiva, conform cu dorința cuiva, spre mulțumirea cuiva. ⇨ Dorință, impuls sexual; *p. ext.* dorință exagerată, patimă, viciu. ⇨ (Inv.) Lăcomie. **2.** Senzație de foame sau de sete; dorință, chef de a bea sau de a mânca un anumit lucru. ⇨ Expr. *De poftă sau (ca) să-și prindă pofta* = în cantitate foarte mică, numai cât să guste. *Poftă bună* (sau *mare!*) urare adresată celor care mănâncă sau se duc să mănânce. [Var.: (inv. și reg.) **póhtá** s.f.] — Din **pofti** (derivat regresiv).

POFTÁREȚ, -EÁȚÁ, *poftăreți*, -e, adj. (Reg.) Pofcios. — **Poftă** + suf. -ăreț.

POFTEÁLÁ, *pofteli*, s.f. Faptul de a *pofti*; pofrire. — **Pofti** + suf. -eală.

POFTÍ, *poftesc*, vb. IV. **1.** Tranz. și intrans. A dori puternic să obțină sau să se întâmple ceva; a jindui, a râvni. ⇨ (Inv. și reg.) A cere, a solicita (ceva). **2.** Tranz. A invita, a chema (pe cineva). ⇨ Refl. recipr. A îmbia, a se îndemna; a se invita (unul pe altul). **3.** Tranz. (Inv. și pop.) A face cuiva o urare. **4.** Tranz. (Uneori cu sens imperativ) A ruga (pe cineva ceva). *Poftiți, vă rog!* **5.** Tranz. A binevoi (să facă ceva, să se ducă undeva etc.). ⇨ Intrans. A veni (undeva sau la cineva). [Var.: (inv. și reg.) **poftí** vb. IV] — Din sl. **pohotěti**.

POFTICÍOS, -OÁSÁ, *pofticioși*, -oase, adj. (Despre oameni) Care dorește puternic ceva; lacom, doritor; poftăreț. ⇨ (Despre ochi, mirosc etc.) Care exprimă poftă, dorință, lăcomie. ⇨ (Rar, despre mâncăruri, viresuri etc.) Care atâță pofta; apetisant. — **Pofti** + suf. -icios.

POFTÍM interj. Formulă de politețe care se folosește: **a)** pentru a da ceva cuiva; ia, na, ține; **b)** pentru a invita o persoană să vină sau să se așeze undeva; pentru a îndemna la acțiune; **c)** (adesea precedat de exclamația „ei”) pentru a exprima indignare, ciudă, reproș, nemulțumire, necaz, revoltă etc.; asta-i bună, na, uite. — Din **pofti**.

POFTÍRE, *poftiri*, s.f. Acțiunea de a *pofti* și rezultatul ei; pofteală. — V. **pofti**.

POFTÍT, -Ă, *poftiți*, -te, adj. (Rar) Invitat, chemat. — V. **pofti**.

POFTITÓR, -OÁRE, *poftitori*, -oare, adj. (Rar) **1.** Care pofteste, care invită (pe cineva). **2.** Care dorește ceva; ahtiat, pofcios. ⇨ (Despre ochi, privire, gesturi etc.) Care exprimă, care denotă lăcomie, poftă, dorință. — **Pofti** + suf. -tor.

POFTORI, *poftoresc*, vb. IV. Tranz. (Inv.) **1.** (Folosit și absol.) A repeta, a reaminti. **2.** A ura, a dori ceva (cuiva). **3.** A ruga pe cineva (ceva). — Din sl. **poftorití**.

POFTORÍRE, *poftoriri*, s.f. (Inv.) Acțiunea de a *poftori* și rezultatul ei; invitație; insistență. — V. **poftori**.

POGÁCE, *pagăci*, s.f. (Pop.) Turtă de mălai coaptă în cuptor; turtă din aluat de făină de grâu, preparată de obicei cu jumări de porc. — Din sb. **pagáca**, magh. **pagácsa**, germ. dial. **Pogatsche**.

POGÁN, -Ă, *pogani*, -e, adj. (Reg.) **1.** (Despre ființe) Mare, voinic, vânjos. **2.** (Despre stări, acțiuni) Intens, în toi; strașnic, grozav. **3.** (Despre oameni) Urât, slut, hidos. ⇨ Fără milă, rău, crud. ⇨ (Adverbial) Stâlciț, stricat. [Acc. și: *pógan*] — Din sl. **poganŭ**, magh. **pogány**.

POGĂCEĂ, *pogăcele*, s.f. (Reg.) Diminutiv al lui *pogace*; pogăcioară. — *Pogace* + suf. *-ea*.

POGĂCIOARĂ, *pogăcioare*, s.f. (Reg.) Pogăcea. — *Pogace* + suf. *-ioară*.
POGHIAZ, *poghiazuri*, s.n. 1. (Înv. și reg.) Unitate militară trimisă într-o țară străină ca să prade; ceată de jefuitori. ⇨ Expr. *A umbra în poghiazuri* = a umbra fără rost, a hoinări. 2. (Reg.; la pl.) Râpe, coclauri. [Var.: *podghiaz* s.n.] — Din pol. *podjazd*.

POGHIBĂLĂ, *poghibale*, s.f. (Reg.) Om de nimic, secătură, pușlama. — Din ucr. *pohybel'*, rus. *pogibel'*.

POGÓN, *pogoane*, s.n. 1. Unitate de măsură pentru suprafețe de teren agricol, folosită în trecut mai ales în Țara Românească și egală cu cca 0,5 ha. 2. Bucată de pământ (agrícola) de un pogon (1); teren cultivat, plantație de această mărime. ♦ Cantitate de produse obținute de pe un pogon (2). — Din bg. *pogon*.

POGONĂȘ, *pogonașe*, s.n. Diminutiv al lui *pogon*. — *Pogon* + suf. *-aș*.
POGONĂRIȚ s.n. Impozit care se plătea în Țările Române (sec. XVII–XVIII) în favoarea domniei, pentru fiecare pogon cultivat (mai ales cu viță-de-vie, cu tutun sau cu porumb). — *Pogon* + suf. *-ărit*.

POGONICI, *pogonici*, s.m. (Pop.) Băiat care mână vitele. — Din bg. *pogonik*, sb. *pogonić*.

POGONOFOR, *pogonofori*, s.m. (La pl.) Grup de nevertebrate superioare, vermiforme, cilindrice, cu corpul lung și subțire, care se hrănesc prin absorbția hranei capturate și digerată la nivelul tentaculelor (*Pogonophora*); (și la sg.) animal din acest grup. — Din fr. *pogonophore*.

POGORĂRE s.f. v. *coborâre*.

POGORĂȘ s.n. v. *coborâș*.

POGORÎ vb. IV v. *coborî*.

POGREBANIE s.f. v. *pogribanie*.

POGRIBANIE, *pogribanii*, s.f. (Înv.) 1. Însmormântare. 2. Slujba și ceremonia religioasă a însmormântării. [Var.: *pogrebánie* s.f.] — Din sl. *pogrebanije*.

POGRÓM, *pogromuri*, s.n. Masacrare a unui grup național minoritar sau rasial, organizată de elemente ultranaționaliste, șovine. — Din rus. *pogrom*.

POGROMIST, *-Ă*, *pogromiști*, *-ste*, adj., s.m. și f. (Rar) (Persoană) care organizează sau care participă la pogromuri. — *Pogrom* + suf. *-ist*.

POHFĂLĂ, *pohfale*, s.f. (Înv.) 1. Laudă, slavă, preamărire. 2. Pompă, fast, strălucire. 3. Mândrie, trufie, ogolii. [Var.: *pofélá* s.f.] — Din sl. *povala*.

POHÓD s.n. v. *povod*.

POHÓI s.n. v. *puhoi*.

POHÓNT s.m. v. *pahonț*.

POHÓT, *-OĂȚĂ*, *pohoți*, *-oate*, s.m. și f. (Reg.) Persoană ticăloasă, nemernică; persoană destrăbălată, imorală; codoș. — Din *hoț*.

PÓHTĂ s.f. v. *poftă*.

POHTÍ vb. IV v. *pofti*.

POI adv. v. *apoi*.

POIANĂ, *poieni*, s.f. Suprafață de teren în interiorul unei păduri, lipsită de copaci și acoperită cu iarbă și cu flori; luminși. [Pr.: *po-ia-*. — Pl. și: *poiene*] — Din sl. *pojana*.

POIĂTĂ, *poieți*, s.f. (Reg.) 1. Coteț pentru păsările de curte, pentru porci. 2. Grajd pentru vite; șoproan. 3. Adăpost rudimentar pentru oameni, la câmp sau la stână. ♦ Bucătărie de vară. [Pr.: *po-ia-*] — Din sl. *pojata*.

POICHILOTÉRM, *-Ă*, *poichilotermi*, *-e*, adj., s.m. și f. (Animal) care are temperatura corpului variabilă după temperatura mediului înconjurător (nevertebrate, pești, batracieni și reptile). — Din fr. *poikilotherme*.

POICHILOTÉRMIE s.f. Proprietate a unor animale de a fi poichiloterme. — Din fr. *poikilothermie*.

POIENIȚĂ, *poienițe*, s.f. Diminutiv al lui *poiană*. [Pr.: *po-ie-*] — *Poiană* + suf. *-iță*.

POIETICĂ, *poietici*, s.f. Diminutiv al lui *poiată*. [Pr.: *po-ie-*] — *Poiată* + suf. *-ică*.

PÓIMĂINE adv. 1. În ziua care urmează celei de mâine. ⇨ (Reg.) *Poimăinea aialtă* (sau *cealaltă*) = răspoimăine. ⇨ Expr. *Ca mâine, poimăine* = în curând, peste puțin timp. 2. (În corelație cu „măine”) Curând; în viitor, cândva. — Lat. *post* + *mane*.

POINTER, *pointeri*, s.m. Rasă de câini de vânatoare de talie înaltă, picioare lungi, urechile plecate și părul scurt și neted; prepelcar de rasă engleză; brac englez. [Pr.: *pointâr*. — Var.: *poánter* s.m.] — Din fr., engl. *pointer*.

POINTILLISM s.n. Tehnică picturală care constă în descompunerea petei de culoare în puncte și liniițe de culori pure, ca un mozaic, din al căror amestec optic rezultă tonul dorit; școală de pictură modernă care folosește

acest procedeu. [Pr.: *poantiism*. — Var.: *poantillism* s.n.] — Din fr. *pointillisme*.

POINTILLIST, *-Ă*, *pointillisti*, *-ste*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care ține de pointillism, referitor la pointillism. 2. S.m. și f. Adept al pointillismului. [Pr.: *poantiist*. — Var.: *poantillist*, *-ă* adj., s.m. și f.] — Din fr. *pointilliste*.

POJĂR, (2) *pojaruri*, s.n. 1. Boală contagioasă (la copii), caracterizată prin apariția unor pete roșii pe piele; rujeolă. 2. (Înv. și reg.) Foc mare; incendiu. ♦ Fig. Lumină purpurie a zorilor sau a amurgului. 3. Căldură mare, arșiță. ♦ Înlăcărare, ardoare, patos; pasiune, patimă. — Din sl. *požari*.

POJĂRNIC, *pojarnici*, s.m. (Înv. și reg.) Pompier. — Din rus. *pojarnik*.

POJĂRNIȚĂ, *pojarnițe*, s.f. (Bot.; pop.) Sunătoare. — *Pojar* + suf. *-niță*.

POJĂRNICIE, *pojărnicii*, s.f. (Înv. și reg.) Post de pompieri. — *Pojarnic* + suf. *-ie*.

POJGHÎȚĂ, *pojghițe*, s.f. 1. (Adesea fig.) Strat subțire care se formează la suprafața unui lichid; *p. ext.* strat care acoperă un obiect sau se depune pe suprafața lui. ♦ Spec. Crustă formată de o rană. 2. Înveliș subțire (exterior) al unor legume sau fructe; coajă, scoarță a unor copaci sau a unor fructe. [Acc. și: *pójghită*] — Et. nec.

POJÏIE, *pojïii*, s.f. (Reg.) 1. Totalitatea bunurilor dintr-o gospodărie; situația celui avut; avere. 2. Familie, neam. — Cf. ucr. *požyva*, rus. *poživa*.

POL¹, *poli*, s.m. 1. Fiecare dintre cele două puncte situate la capetele axei de rotație a Pământului și în care se reunesc toate meridianele geografice; *p. ext.* regiunea din jurul acestor două puncte. ⇨ *Pol ceresc* = fiecare dintre cele două puncte de intersecție ale axei Pământului cu sfera cerească. *Pol magnetic terestru* = punct pe suprafața Pământului în care axa magnetică are poziția verticală (înclinația magnetică este de 90°). 2. (Mat.) Fiecare dintre cele două puncte în care un diametru al sferei intersectează sfera. 3. (Fiz.) Fiecare dintre cele două puncte sau regiuni ale unui corp opuse una celeilalte din punctul de vedere al unei anumite proprietăți. ⇨ *Pol electric pozitiv* (sau *negativ*) = fiecare dintre cele două regiuni ale unui corp polarizat electric, de la care diverg sau către care converg liniile de câmp ale inducției magnetice. 4. Zonă a miezului feromagnetic al unui circuit magnetic pe unde fluxul magnetic principal sau cel util trece din materialul feromagnetic în aer sau invers. 5. Parte componentă a unei mașini electrice care contribuie la magnetizarea circuitului magnetic al mașinii. 6. Piesă a unei pile galvanice care stabilește contactul cu circuitul exterior. 7. Fig. Fiecare dintre punctele, situațiile etc. aflate la două extremități opuse. — Din fr. *pôle*, lat. *polus*.

POL², *poli*, s.m. Monedă sau bancnotă de douăzeci de lei, care a circulat în România. ♦ Nume dat mai multor monede rusești și franțuzești (de aur) care au circulat în Țările Române în sec. XIX; napoleon. — Din rus. *pol*.

POL³ s.n. (Înv.) Jumătate (dintr-un întreg, dintr-o unitate). — Din sl. *poli*.
POLABĂ adj. (În sintagma) *Limbă polabă* (și substantivat, f.) = limbă slavă din grupul limbilor slave de apus, care s-a vorbit până în sec. XVIII pe un teritoriu situat pe cursul inferior al Elbei. — Din fr. *polabe*.

POLĂR, *-Ă*, *polari*, *-e*, adj., s.f. 1. Adj. Privitor la cei doi poli¹ ai Pământului, de la poli¹, caracteristic polilor¹; din regiunea sau din zona poliilor¹. ⇨ *Noapte polară* = noapte de iarnă care se întâlnește în regiunile situate dincolo de Cercul Polar și care poate dura până la o jumătate de an. *Steaua Polară* = steaua principală din constelația Carului-Mic, situată pe prelungirea boreală a axei Pământului, care servește ca mijloc de orientare și după care se poate stabili direcția nordului. *Urs polar* = urs alb, v. *urs*. 2. Adj. Privitor la poli¹ unui magnet sau ai unei pile electrice. ♦ Referitor la un corp sau la un mediu care prezintă polaritate. 3. Adj. (Mat.; în sintagma) *Coordonate polare* = coordonate al căror sistem de referință este alcătuit dintr-un punct și o semiaxă care pornește din acel punct. 4. Adj. (Fil.) Care se află într-un raport de polaritate, care prezintă polaritate. 5. S.f. Locul geometric al punctelor conjugate armonice cu un punct dat în raport cu cele două puncte în care o dreaptă variabilă ce trece prin punctul dat intersectează conica dată. — Din lat. *polaris*, it. *polare*, fr. *polaire*.

POLARIMÉTRIC, *-Ă*, *polarimetrice*, *-ce*, adj. (Chim., Fiz.) Referitor la polarimetrie, de polarimetrie. — Din fr. *polarimétrique*.

POLARIMÉTRIE s.f. Metodă de analiză cantitativă a substanțelor optice active cu ajutorul polarimetrului. — Din fr. *polarimétrie*.

POLARIMÉTRU, *polarimetre*, s.n. Instrument optic pentru măsurarea unghiului cu care o substanță optic activă rotește planul de polarizare al unei radiații. — Din fr. *polarimètre*.

POLARISCÓP, *polariscoape*, s.n. Instrument optic pentru studiul calitativ al efectelor de polarizare a luminii la trecerea ei printr-o substanță. — Din fr. *polariscope*.

POLARITĂTE s.f. 1. Proprietate a unui sistem fizic de a avea, în două puncte ale sale, caracteristici de aceeași natură, dar opuse una celeilalte.

2. Proprietate a unui organism vegetal sau a unei părți din el de a forma două puncte de creștere cu proprietăți diferite. **3.** (Fil.) Specie a contradicției constând în relația dintre doi termeni care prezintă cel mai mare grad de opoziție posibil și totodată se presupun reciproc, ca poliul unui magnet. — Din fr. **polarité**.

POLARIZĂ, *polarizez*, vb. I. **1.** Tranz. (Fiz.) A transforma lumina naturală prin fenomene de reflexie, refracție, birefrință etc. ♦ Intrans. și refl. A dobândi proprietatea de a avea poli electrici sau magnetici. **2.** Tranz. Fig. A aduna, a strânge, a concentra în jurul său. **3.** Refl. (Fil.) A da naștere unei polarități (**3**), a forma extreme opuse care se condiționează reciproc. — Din fr. **polariser**.

POLARIZABIL, *-Ă, polarizabili*, -e, adj. (Despre medii) Care poate fi (ușor) polarizat. — Din fr. **polarisable**.

POLARIZABILITATE s.f. (Fiz.) Însușire a ceea ce este polarizabil. — Din fr. **polarisabilité**.

POLARIZANT, *-Ă, polarizanți*, -te, adj. (Fiz.) Care (se) polarizează (**1**). ♦ *Microscop polarizant* = microscop care lucrează cu lumină polarizată și care se folosește mai ales la studii cristaline. — Din fr. **polarisant**.

POLARIZARE, *polarizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *polariza* și rezultatul ei. **1.** (Fiz.) Proces prin care un corp sau un sistem fizic dobândește proprietatea de polaritate (**1**); stare a unui corp care a suferit un astfel de proces. ♦ *Polarizare electrică* = realizare a unei asimetrii în distribuția sarcinii electrice pozitive și negative a unui sistem fizic (atom, moleculă etc.), a unui mediu sau a unui corp. *Polarizare electrolitică* (sau *electrochimică*) = acumularea electrozilor unei băi de electroliză sau ai unei pile electrochimice a ionilor care realizează conducția prin soluția electrolitului. *Polarizare rotatorie* = fenomen de rotire a planului de polarizație a luminii liniar polarizate la trecerea ei printr-o substanță activă din punct de vedere optic. ♦ Proces fizic prin care un sistem capătă proprietăți preferențiale după o anumită direcție; stare a unui sistem care a suferit un astfel de proces. **2.** (Lingv.) Dezvoltare în direcții opuse a sensurilor unui cuvânt, nediferențiate la origine. **3.** (Fil.) Formare a unor termeni opuși polari; realizare a unei polarități (**3**). — V. **polariza**.

POLARIZĂT, *-Ă, polarizați*, -te, adj. (Fiz.) Care a fost supus acțiunii de polarizare (**1**). ♦ *Lumină plan* (sau *liniar*) *polarizată* = fascicul de lumină în care vectorul electric (sau magnetic) posedă un plan unic (sau o direcție unică) de oscilație. — V. **polariza**.

POLARIZĂTOR, *-OĂRE, polarizatori*, -oare, adj. Care polarizează; polarizant. — Din fr. **polarisateur**.

POLARIZĂȚIE, *polarizații*, s.f. Stare a unui corp care prezintă proprietatea de polaritate. ♦ *Polarizație electrică* = stare a unui corp sau a unui sistem fizic care posedă cel puțin doi poli electrici (plus și minus). *Polarizația luminii* = totalitatea fenomenelor legate de producerea și de efectele luminii polarizate. *Polarizație cromatică* = ansamblul figurilor de interferență, colorate viu, obținute prin cercetarea cristalelor birefringente în lumină polarizată. ♦ Mărire vectorială care caracterizează starea de polarizație a unui corp sau a unui mediu. — Din fr. **polarisation**.

POLARIZĂTOR, *-OĂRE, polarizori*, -oare, adj., s.n. **1.** Adj. Care poate produce polarizarea luminii; polarizant. **2.** S.n. Dispozitiv optic care servește la polarizarea luminii. — Din fr. **polariseur**.

POLAROGRĂF, *polarografe*, s.n. Aparat pentru înregistrarea grafică sau fotografică a curbei curent-tensiune, utilizat în analiza electrochimică. — Din fr. **polarographe**, germ. **Polarograph**, engl. **polarograph**.

POLAROGRĂFIC, *-Ă, polarografici*, -ce, adj. Privitor la polarografie, care ține de polarografie. — Din **polarografie**.

POLAROGRAFIE s.f. Metodă de analiză electrochimică a unei substanțe în soluție, realizată cu polarograful. — Din fr. **polarographie**.

POLAROÏD, *polaroizi*, s.m. *polaroide*, s.n. **1.** S.m. Polarizor confecționat sub formă de plăcuță sau de peliculă, folosit pentru construcția farurilor și a parbrizelor de automobile. **2.** S.n. Aparat fotografic care permite obținerea automată a fotografiilor, imediat după expunere, cu materiale fotosensibile speciale. — Din fr. **polaroïd**.

POLĂTĂ, *polate*, s.f. (Reg.) Încăpere mică pe lângă o casă țărănească, servind ca magazie pentru unelte și obiecte de gospodărie. ♦ Streașină. [Var.: **polătră** s.f.] — Din bg. **polata**.

[Var.: **polătră** s.f. v. **polată**.

POLC, *polcuri*, s.n. Unitate militară în Țările Române, la sfârșitul Evului

Mediu, corespunzătoare regimentului. — Din ukr., rus. **polk**.

POLCĂ¹, *polci*, s.f. (Reg.) Haină femeiască de stofă (căptușită sau îmblănită), de diferite lungimi, croită pe talie, care se poartă la țară. — Din rus. **pol'ka** „poală a hainei”.

POLCĂ², *polci*, s.f. Dans popular originar din Boemia, în ritm viu, sprinten, care, în a doua jumătate a sec. XIX, a devenit unul dintre cele mai cunoscute dansuri de bal; melodii după care se execută acest dans. — Din fr., rus. **polka**.

POLCÓVNIC, *polcovnici*, s.m. (Înv.) **1.** Comandant al unui polc; grad militar corespunzător colonelului. **2.** Comandant al unei formațiuni militare de pază a ordinii publice. — Din ukr., rus. **polkovnik**.

POLCOVNICĂSC, *-EĂSCĂ, polcovnicești*, adj. (Înv.) Care aparține polcovnicului, privitor la polcovnic; aflat sub comanda unui polcovnic. — **Polcovnic** + suf. *-esc*.

POLCOVNICIE s.f. (Înv.) Funcția de polcovnic, autoritatea reprezentată printr-un polcovnic. — **Polcovnic** + suf. *-ie*.

POLCŪȚĂ, *polcuțe*, s.f. (Reg.) Diminutiv al lui *polcă*¹. — **Polcă**¹ + suf. *-uță*.

POLDER, *poldere*, s.n. Nume dat în Olanda unei porțiuni joase de uscat smulși mării sau unui lac maritim prin îndiguire și drenare. — Din germ. **Polder**.

POLEĂC, *-Ă, poleci*, -ce, s.m. și f., adj. (Înv. și reg.) Polonez. [Pl. și: (m.) *poléaci*] — Din pol. **polak**, ukr., rus., sb. **poljak**.

POLEI¹, *poleiuri*, s.n. Strat subțire de gheață, continuu și neted, care acoperă uneori porțiuni din suprafața solului, arborii sau obiectele care se află în aer liber și care este format prin înghețarea apei provenite din ploaie sau din topirea zăpezii. ♦ Fig. Strălucire, lustru, luciu. ♦ (Reg.) Promoroacă, chiciură. — Din **polei**² (derivat regresiv).

POLEI², *poleiesc*, vb. IV. **1.** Tranz. A acoperi un obiect cu un strat subțire de aur sau de argint în scopul protejării sau al înfrumusețării; a sufla cu aur sau cu argint. ♦ A înveli într-o foaie subțire de staniol, de hârtie colorată etc. **2.** Tranz. și refl. Fig. A străluci sau a face să strălucească; a (se) învălui într-o lumină aurie sau argintie. ♦ Tranz. A înfrumuseța, a prezenta într-o lumină strălucitoare o situație, un aspect, o idee, o împrejurare etc. — Din sl. **poljati**.

POLEIALĂ, *poleieli*, s.f. **1.** Faptul de a *polei*²; (concr.) strat subțire de metal (prețios) cu care se poleiește² un obiect. ♦ Foaie subțire de staniol folosită ca ambalaj, mai ales pentru unele articole alimentare. ♦ Fig. Ceea ce încearcă să dea un aspect bun, frumos, valoros unor lucruri lipsite de valoare; strălucire aparentă; lustru, spoială. **2.** Cizelare, șlefuire, lustruire a unui obiect sau, fig., a unei opere literare, științifice etc. [Pr.: *-le-ia-*] — **Polei**² + suf. *-eală*.

POLEIER, *poleieri*, s.m. (Rar) Poleitor. [Pr.: *-le-ier-*] — **Polei**² + suf. *-ar*. **POLEIERE**, *poleiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *polei*² și rezultatul ei; **poleit**¹. — V. **polei**².

POLEIT¹ s.n. Poleire. — V. **polei**².

POLEIT², *-Ă, poleiți*, -te, adj. Acoperit cu un strat subțire de metal (prețios) sau cu un praf de bronz; făcut să strălucească. ♦ Fig. Învăluit într-o lumină strălucitoare (aurie sau argintie). — V. **polei**².

POLEITOR, *poleitori*, s.m. (Rar) Muncitor care poleiește². [Pr.: *-le-i-*] — **Polei**² + suf. *-tor*.

POLÉMIC, *-Ă, polemici*, -ce, s.f., adj. **1.** S.f. Discuție în contradictoriu, controversă pe o temă literară, științifică, politică etc. **2.** Adj. Care ține de polemică (**1**), cu tendință de polemică, privitor la polemică; critic, combativ, contradictoriu. — Din fr. **polémique**.

POLÉMISM s.n. Caracter polemic. — **Polemică** + suf. *-ism*.

POLÉMIST, *-Ă, polemiști*, -ste, s.m. și f. Persoană care polemizează, care susține o polemică. — Din fr. **polémiste**.

POLÉMIZĂ, *polemizez*, vb. I. Intrans. A susține o polemică, a face polemică, a discuta în contradictoriu. — Din fr. **polémiser**.

POLEMOLÓG, *-Ă, polemologi*, -ge, s.m. și f. Specialist în polemologie. — Din fr. **polémologue**.

POLEMOLÓGIC, *-Ă, polemologici*, -ce, adj. Care aparține polemologiei, care se referă la polemologie. — Din fr. **polémologique**.

POLEMOLÓGIE s.f. Ramură a științelor politice care studiază războaiele ca fenomen sociologic. — Din fr. **polémologie**.

POLÉN, *polenuri*, s.n. (Bot.) Pulbere, de obicei galbenă, constituită din grăuncioare microscopice produse de anterele staminelor. — Din fr., lat. **pollen**, germ. **Pollen**.

POLÉNIC, *polenici*, adj. (În sintagma) *Sac polenic* = fiecare dintre cavitățile din anterele staminelor în care se formează polenul. — **Polen** + suf. *-ic*. Cf. fr. *pollinique*.

POLENIZĂ, *polenizez*, vb. I. Tranz. A transporta polenul de pe anterele staminelor pe stigmatul pistilului (pentru a produce fecundația). — **Polen** + suf. *-iza*.

POLENIZĂRE, *polenizări*, s.f. Acțiunea de a *poleniza*; fenomen care constă în transportul polenului de pe anterele staminelor pe stigmatul pistilului; polenizație. [Var.: (rar) **polinizare** s.f.] — V. **poleniza**.

POLENIZĂTOR, *polenizatori*, s.m. (Bot.) Plantă al cărei polen fecundează florile altor varietăți din aceeași specie sau din altă specie, asigurând fertilitatea acestora. [Var.: (rar) **polinizator** s.m.] — **Poleniza** + suf. *-tor*.

POLENIZĂȚIE, *polenizații*, s.f. (Bot.) Transport, natural sau artificial, al polenului de pe anterele staminelor pe stigmațul pistilului pentru a produce fecundația la flori; proces de fecundație la flori; polenizare. [Var.: (rar) **polinizăție** s.f.] — După fr. **pollinisation**.

POLE-POZIȚION s.f. Poziția cea mai favorabilă (la începutul unui concurs de viteză auto). [Pr.: *polpozیشن*] — Cuv. engl.

POLI- Element de compunere însemnând „mai mulți”, „mai multe”, „multiplu”, care servește la formarea unor substantive și a unor adjective. — Din fr. **poly-**.

POLIACETĂT s.m. (În sintagma) *Poliacetat de vinil* = produs macromolecular obținut prin polimerizarea acetatului de vinil. [Pr.: *-li-a-*] — **Poli-** + **acetat**.

POLIACHENĂ, *poliachene*, s.f. Fruct format din mai multe achene. [Pr.: *-li-a-*] — Din fr. **polyakène**.

POLIACID, *poliacizi*, s.m. Acid care conține în moleculă mai mulți atomi de hidrogen înlocuibili cu atomi de metal. [Pr.: *-li-a-*] — Din fr. **polyacide**.

POLIALCOOL, *polialcoolii*, s.m. (La pl.) Clasă de substanțe organice care conțin în moleculă două sau mai multe grupări hidroxi și care se obțin din produse naturale sau pe cale sintetică; (și la sg.) alcool care face parte din această clasă; alcool polivalent. [Pr.: *-li-a-*] — Din fr. **polyalcool**.

POLIAMID s.n. v. **poliamidă**.

POLIAMIDĂ, *poliamide*, s.f. Numele unor mase plastice obținute prin policondensare sau polimerizare și folosite la fabricarea fibrelor sintetice. [Pr.: *-li-a-*] — Var.: **poliamid** s.n.] — Din fr. **polyamide**.

POLIAMIDIC, *-Ă, poliamidici*, *-ce*, adj. Care se referă la poliamide, care țin de poliamide, care se face din poliamide. [Pr.: *-li-a-*] — **Poliamidă** + suf. *-ic*.

POLIANDRĂ, *poliandre*, adj. (Rare; și substantivat, f.) 1. (Despre flori) Care are mai multe stamine. 2. (Despre femei) Care are în același timp mai mulți soți. [Pl.: *-li-an-*] — Din fr. **polyandre**.

POLIANDRIC, *-Ă, poliandrici*, *-ce*, adj. De poliandrie. [Pr.: *-li-an-*] — Din fr. **polyandrique**.

POLIANDRIE s.f. Formă de organizare a familiei (întâlnită astăzi numai la unele triburi primitive) în care o femeie are în același timp mai mulți soți. [Pr.: *-li-an-*] — Din fr. **polyandrie**.

POLIARHIE s.f. Formă de guvernământ în care conducerea statului este exercitată de mai multe persoane concomitent. [Pr.: *-li-ar-*] — Din fr. **polyarchie**, ngr. **polyarhia**.

POLIARTICULAR, *-Ă, poliarticulări*, *-e*, adj. Care se referă la mai multe articulații; care afectează mai multe articulații. [Pr.: *-li-ar-*] — Din fr. **polyarticulaire**.

POLIARTRITĂ, *poliartrite*, s.f. Boală care se manifestă prin inflamația acută sau cronică a mai multor articulații în același timp și care este de natură reumatismală, bacilară etc. ⇨ *Poliartrită cronică evolutivă* = reumatism cronic deformant, cu evoluție progresivă, care afectează articulațiile extremităților. [Pr.: *-li-ar-*] — Din fr. **polyarthrite**.

POLIATLON, *poliatlone*, s.n. Complex de probe din diferite discipline sportive, practicat la o competiție în sportul de masă. [Pr.: *-li-a-*] — Din fr. **polyathlon**.

POLIATOMIC, *-Ă, poliatomici*, *-ce*, adj. (Despre radicali sau despre molecule) Care conține doi sau mai mulți atomi, identici sau diferiți. [Pr.: *-li-a-*] — Din fr. **polyatomique**.

POLIBĂZIC, *polibazici*, adj. (Despre acizi) Care conține în moleculă mai mulți atomi de hidrogen înlocuibili cu atomi de metal. — Din fr. **polybasique**.

POLIBRĂZDĂR, *polibrăzdzare*, s.n. Plug cu mai multe brăzdzare. — **Poli-** + **brăzdar**.

POLIBUTADIENĂ s.f. (Chim.) Polimer sintetic folosit sub formă de cauciuc sintetic. [Pr.: *-di-e-*] — Din engl. **polybutadiene**.

POLICALIFICĂ, *policalific*, vb. I. Refl. A se califica în mai multe specialități. — **Poli-** + **califica**.

POLICALIFICĂRE s.f. Calificare în mai multe specialități. — V. **policalifica**.

POLICALIFICĂȚI, *-Ă, policalificați*, *-te*, adj. Calificat în mai multe specialități. — V. **policalifica**.

POLICÂNDRU, *policandre*, s.n. Candelabru cu mai multe brațe. — Din ngr. **polikándelon**.

POLICAPROLACTAMĂ s.f. Fibră sintetică de tip poliamidic, cu structură filiformă, obținută prin polimerizarea caprolactamei, comercializată la noi sub denumirea de relon. — Din fr. **polycaprolactame**.

POLICĂR, *policari*, s.m. Degetul gros de la mână. — Din lat. **pollicaris**.

POLICĂRPCIC, *-Ă, policărcici*, *-ce*, adj. (Bot.) 1. (Despre fruct) Compus din mai multe fructe mici. 2. (Despre plante perene) Care înflorește și dă rod de mai multe ori în cursul ciclului de dezvoltare. — Din fr. **polycarpique**.

POLICELULĂR, *-Ă, policelulari*, *-e*, adj. (Biol.; rar; despre organisme) Pluricelular. — Din fr. **polycellulaire**.

POLICHET, *policheți*, s.m. (La pl.) Clasă de viermi inelați caracterizați prin parapode bine dezvoltate, prevăzute cu un număr mare de pori, și care se târăsc pe fundul apelor marine sau se afundă în măr și nisip; (și la sg.) vierme inelat care face parte din această clasă. [Pl. și: (n.) *polichete*. — Var.: **polichéta** s.f.] — Din lat. **polychaeta**, fr. **polychète**.

POLICHETĂ s.f. v. **polichet**.

POLICICLIC, *-Ă, policiclici*, *-ce*, adj. (Despre substanțe) Care conține în moleculă mai multe cicluri formate din lanțuri închise de atomi. — Din fr. **polycyclique**, engl. **polycyclic**.

POLICIOĂRĂ, *policioare*, s.f. 1. Diminutiv al lui *poliță*¹. 2. (Reg.) Partea de jos a jugului, pe care se sprijină gâtul boilor. — **Polită**¹ + suf. *-ioară*.

POLICITEMIE, *policitemii*, s.f. (Med.) Poliglobulie. — Din fr. **polycythémie**.

POLICLINIC, *-Ă, polyclinici*, *-ce*, s.f., adj. 1. S.f. Instituție medicală de consultații și de tratament ambulatoriu, organizată teritorial și pe specialități; clădire în care este instalată o astfel de instituție. 2. Adj. De policlinică. — Din fr. **polyclinique**.

POLICLORURĂ, *policloruri*, s.f. (Chim.; în sintagma) *Policlorură de vinil* = clorură de polivinil. — Din fr. **polychlorure**.

POLICONDENSĂRE, *policondensări*, s.f. (Chim.) Reacție de combinare a unor monomeri într-o macromoleculă, cu eliminarea concomitentă a unor produse secundare. — **Poli-** + **condensare** (după fr., engl. *polycondensation*, germ. *Polykondensation*).

POLICRĂ s.f. v. **porcă**.

POLICRISTALIN, *-Ă, policristalini*, *-e*, adj. Care este format din mai multe cristale. — **Poli-** + **cristalin**.

POLICROISM s.n. (Fiz.) Pleocroism. [Pr.: *-cro-ism*] — Din fr. **polychroïsme**.

POLICROM, *-Ă, policromi*, *-e*, adj. Care este executat în mai multe culori; care are mai multe culori; multicolor. — Din fr. **polychrome**.

POLICROMĂȚ, *-Ă, policromați*, *-te*, adj. (Rare) Care este executat din materiale de diverse culori, care este policrom. — **Policrom** + suf. *-ăț*.

POLICROMIE, *policromii*, s.f. 1. Procedeu de îmbinare a mai multor culori, folosit în pictură. ♦ Caracter policrom al unei lucrări de artă. ♦ Însușirea de a fi policrom. 2. Procedeu tipografic pentru imprimarea imaginilor în culori. ♦ (Rare) Lucrare tipografică executată în mai mult de patru culori. — Din fr. **polychromie**.

POLIDACTIL, *-Ă, polidactili*, *-e*, adj. (Med.) Care prezintă polidactilii. — Din fr. **polydactyle**.

POLIDACTILIE, *polidactilii*, s.f. Malformație congenitală caracterizată prin prezența mai multor degete decât normal. — Din fr. **polydactylie**.

POLIDIMIT s.n. Sulfură de nichel naturală, de culoare cenușie, cristalizată în sistemul cubic. — Din fr. **polydymite**, germ. **Polydymit**.

POLIDIPSIE, *polidipsii*, s.f. Sete excesivă, patologică, caracteristică pentru unele boli ca diabetul zaharat, diabetul insipid, pentru unele boli psihice, stări febrile etc. — Din fr. **polydipsie**.

POLIDISC, *polidiscuri*, s.n. Mașină agricolă prevăzută cu mai multe discuri metalice ascuțite, folosită în lucrările de dezmiriște. — **Poli-** + **disc**.

POLIDRUPĂ, *polidrupe*, s.f. Tip de fruct format din mai multe drupe. — **Poli-** + **drupă**.

POLIEDRĂL, *-Ă, poliedrali*, *-e*, adj. (Mat.) Poliedric. [Pr.: *-li-e-*] — Din fr. **polyédral**, engl. **polyhedral**.

POLIÉDRIC, *-Ă, poliedrici*, *-ce*, adj. Care are forma unui poliedru. [Pr.: *-li-e-*] — Din fr. **polyédrique**.

POLIÉDRU, *poliedre*, s.n. (Geom.) Corp geometric mărginit de mai multe plane poligonale. [Pr.: *-li-e-*] — Din fr. **polyèdre**.

POLIELÉU, *polieleuri*, s.n. Cântare bisericească ortodoxă intercalată în slujba utreniei la anumite sărbători. [Pr.: *-li-e-*] — Din sl. **polielei**.

POLIEMBRIONIE s.f. Dezvoltare a mai multor embrioni din aceeași celulă-ou. [Pr.: *-li-em-bri-o-*] — Din fr. **polyembryonie**.

POLIEȘTER, *poliesteri*, s.m. Produs chimic macromolecular format din numeroase molecule de ester, folosit mai ales în fabricarea fibrelor sintetice. [Pr.: *-li-es-*] — Din fr. **polyester**.

POLIEȘTERIC, *-Ă, poliesterici*, *-ce*, adj. Care este făcut din poliesteri, care conține poliesteri, de poliesteri. [Pr.: *-li-es-*] — **Polieșter** + suf. *-ic*.

POLIETILENĂ s.f. Material plastic obținut prin polimerizarea etilenei, folosit la fabricarea materialelor izolatoare și a unor obiecte tehnice sau de uz casnic. [Pr.: *-li-e-*] — Din fr. **polyéthylène**.

POLIFĂG, *-Ă, polifagi*, *-ge*, adj. (Despre animale; și substantivat) Care utilizează hrană variată (animală și vegetală); cu regim alimentar foarte larg. — Din fr. **polyphage**.

POLIFAGIE s.f. 1. Modul de nutriție a organismelor polifage. 2. Foame excesivă, patologică (determinând un consum exagerat de alimente), simptom caracteristic diabetului zaharat. — Din fr. **polyphagie**.

POLIFAZĂT, -Ă, *polifazați, -te*, adj. (Despre sisteme de tensiuni sau de curenți electrici alternativi) Care are fazele inițiale diferite. — Din fr. **polyphasé**.

POLIFENOL, polifenoli, s.m. Compus organic din clasa fenolilor, care conține două sau mai multe grupuri hidroxil legate de un radical aromatic. — Din fr. **polyphénol**.

POLIFLOR, -Ă adj. (Despre miere, polen) Provenit de la mai multe specii de flori. — **Poli-** + **flor[ă]**.

POLIFOLICULĂ, polifolicule, s.f. (Bot.) Fruct uscat, format din mai multe folicule. — **Poli-** + **foliculă**.

POLIFONEMĂTIC, -Ă, *polifonematici, -ce*, adj. (Despre unele consoane) Care are valoarea mai multor foneme. — Din fr. **polyphonématique**.

POLIFONIC, -Ă, *polifonici, -ce*, adj. Care se referă la polifonie, care ține de polifonie, bazat pe polifonie. — Din fr. **polyphonique**.

POLIFONIE, polifonii, s.f. Arta și tehnica suprapunerii a două sau mai multe părți vocale ori instrumentale, a căror dezvoltare este în același timp orizontală (contrapunctul) și verticală (armonia); *p. restr.* contrapunct. — Din fr. **polyphonie**.

POLIFONIST, polifoniști, s.m. Compozitor de lucrări muzicale bazate pe polifonie. — **Polifonie** + suf. *-ist*.

POLIFONIZĂRE, polifonizări, s.f. (Muz.) Realizare a unei polifonii. — Din **polifonie**.

POLIFONIZĂT, -Ă, *polifonizați, -te*, adj. (Muz.) Care se prezintă sub forma unei polifonii. — Din **polifonizare**.

POLIGĂLĂ, poligale, s.f. (Bot.) Amăreală. — Din fr. **polygale**, lat. **polygala**.

POLIGĂM, -Ă, (1) *poligami*, s.m., (2) *poligame*, adj. 1. S.m. Bărbat care are concomitent două sau mai multe soții. 2. Adj. (Despre plante) Care are atât flori unisexuate, cât și flori hermafrodite. — Din fr. **polygame**.

POLIGAMIE s.f. Formă de căsătorie în care un bărbat (o femeie) are, în același timp, mai multe soții (soți) și care nu este acceptată în majoritatea statelor; situația persoanei care practică această formă de căsătorie. ♦ Infrațiune comisă de persoana care trăiește în această formă de căsătorie. — Din fr. **polygamie**.

POLIGENETIC, -Ă, *poligenetici, -ce*, adj. Referitor la poligeneză, de poligeneză; poligenic. — Din fr. **polygénétique**.

POLIGENEZĂ s.f. Concepție după care fenomenele biologice, sociale, lingvistice etc. nu derivă dintr-un izvor unic, ci au origini multiple. — **Poli-** + **geneză**. Cf. fr. **polygénisme**.

POLIGENIC, -Ă, *poligenici, -ce*, adj. Poligenetic. — Din fr. **polygénique**.

POLIGENIE s.f. (Rar) Poligenism. — Din fr. **polygénie**.

POLIGENISM s.n. Doctrină potrivit căreia diferitele rase umane derivă din mai multe tipuri primitive considerate ca specii; poligenie. — Din fr. **polygénisme**.

POLIGENIST, -Ă, *poligeniști, -ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al poligenismului. — Din fr. **polygéniste**.

POLIGLOBULIE, poliglobulii, s.f. Boală caracterizată prin creșterea anormală a numărului de globule roșii din sânge și manifestată prin roșeața pielii, prin creșterea tensiunii arteriale și prin mărirea splinei; policitemie. — Din fr. **polyglobulie**.

POLIGLÔT, -Ă, *poligloți, -te*, adj. 1. (Adesea substantivat) Care vorbește mai multe limbi. ♦ Care cuprinde sau are în vedere mai multe limbi. *Dicționar poliglot*. 2. (Rar) Care se referă la un poliglot (1), de poliglot. — Din fr. **polyglotte**.

POLIGÓN, poligoane, s.n. 1. (Geom.) Suprafață plană mărginită de mai multe segmente de linii drepte, numite laturi. 2. (Uneori cu determinarea „de tragere”) Teren special amenajat pentru executarea tragerilor de instrucție și de luptă. ♦ (Sport) Teren amenajat și dotat cu instalațiile necesare pentru a face antrenament și a executa probe de tir. 3. Teren amenajat pentru deprinderea conducerii autovehiculelor. — Din fr. **polygone**.

POLIGONACEE, poligonacee, s.f. (La pl.) Familie de plante dicotiledonate apetele cuprinzând hrișca, troscotul, ștevia, spanacul etc.; (și la sg.) plantă care face parte din această familie. [Pr.: *-ce-e*] — Din fr. **polygonacée**, lat. **polygonaceae**.

POLIGONĂL, -Ă, *poligonali, -e*, adj. Care are forma unui poligon (1). — Din fr. **polygonal**.

POLIGONĂȚIE s.f. (Top.) Polygonometrie. — Din fr. **polygonation**.

POLIGONOMETRIE s.f. Ridicare topografică prin utilizarea unor rețele de poligoane închise, pe care se sprijină ridicările de detaliu pentru planimetria unei porțiuni mici de teren; poligonaje. — Din fr. **polygonométrie**.

POLIGRAF, poligrafi, s.m. 1. (Rar) Autor de opere care aparțin unor genuri variate. 2. Aparat cu care se reproduce un manuscris în mai multe exemplare. — Din fr. **polygraphe**.

POLIGRAFIC, -Ă, *poligrafici, -ce*, adj. Care aparține poligrafiei, care se referă la poligrafie, privitor la poligrafie. — Din fr. **polygraphique**.

POLIGRAFIE, poligrafii, s.f. 1. Ansamblul procedeelelor de reproducere grafică și de multiplicare a unui text sau a unei figuri; ramură a tehnicii care se ocupă cu reproducerea grafică și cu multiplicarea unui text sau a unei figuri; tehnică grafică. 2. Ansamblul întreprinderilor care se ocupă cu imprimarea și cu răspândirea cărților sau a altor imprimate; industrie poligrafică. 3. (Rar) Totalitatea lucrărilor unui poligraf (1); calitatea de poligraf a unui scriitor; caracteristică a operelor scrise de un poligraf. — Din fr. **polygraphie**.

POLIGRAFIST, poligrafiști, s.m. (Rar; și adjectival) Persoană specializată în poligrafie (1). — **Poligrafie** + suf. *-ist*.

POLIHIBRIDĂRE, polihybridări, s.f. (Biol.) Hibridare între două forme ereditare deosebite. — **Poli-** + **hibridare**.

POLIZOPREN s.m. Produs macromolecular cu structură filiformă, obținut sintetic prin polimerizarea în emulsie a izoprenului și care are proprietăți asemănătoare cu acelea ale cauciucului natural. [Pr.: *-li-*] — Din fr. **polyisoprène**.

POLILOGHIE, poliloghii, s.f. (Depr.) Expunere, relatare excesiv de amplă (și de prolixă); vorbărie. [Var.: **polologhie** s.f.] — Din ngr. **poliloghia**.

POLIMÉR, polimeri, s.m. Substanță macromoleculară a cărei moleculă este formată prin unirea în lanț a două sau mai multe molecule de monomer. — Din fr. **polymère**.

POLIMERIZĂ, polimerizez, vb. I. Tranz. și intranz. A (se) uni (spontan sau prin diverse reacții chimice) mai mulți monomeri în polimeri, prin păstrarea compoziției procentuale inițiale și aranjarea atomilor în moleculă. — Din fr. **polymériser**.

POLIMERIZĂRE, polimerizări, s.f. Acțiunea de a polimeriza și rezultatul ei. — V. **polimeriza**.

POLIMETACRILĂT, polimetacrițați, s.m. Plexiglas. ♦ *Polimetacrilat de metil* = produs macromolecular care se prezintă ca o masă sticloasă, transparentă, termoplastică și cu calități optice deosebite, folosit în chirurgia ortopedică, la confecționarea protezelor dentare etc. — Din fr. **polyméthacrylat**.

POLIMETĂLIC, -Ă, *polimetalici, -ce*, adj. (Geol.; despre minerale, minereuri, zăcămintele) Care conține mai multe metale, din care se pot extrage mai multe metale. — **Poli-** + **metalic**.

POLIMETRIE s.f. Suprapunere simultană de măsuri în muzica scrisă pentru două sau mai multe voci și care se caracterizează prin faptul că timpri tari, inițiali nu coincid întotdeauna. — Din it. **polimetria**.

POLIMIXINĂ, polimixine, s.f. (Farm.) Antibiotic obținut din diferite varietăți de bacili, cu acțiune bactericidă asupra mai multor microbi. — Din engl. **polymyxine**.

POLIMOLECULAR, -Ă, *polimoleculari, -e*, adj. Care este format din mai multe molecule. — Din engl. **polymolecular**.

POLIMORF, -Ă, *polimorfi, -e*, adj. (Despre minerale cristalizate) Care se prezintă sub mai multe stări cristaline; care prezintă fenomenul de polimorfism. — Din fr. **polymorphe**.

POLIMORFISM s.n. Proprietate a unor substanțe de a se putea prezenta în două sau mai multe forme cristaline distincte. ♦ (Biol.) Proprietate a unor specii de a exista sub mai multe aspecte morfologice. — Din fr. **polymorphisme**.

POLINEVRITĂ, polinevrite, s.f. Boală a nervilor periferici, caracterizată prin alterarea mai multor trunchiuri nervoase și ramuri terminale. — Din fr. **polynévrite**.

POLINEZIĂN, -Ă, *polinezieni, -e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Polineziei sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține Polineziei sau polinezienilor (1), privitor la Polinezia ori la polinezieni. [Pr.: *-zi-an*] — Din fr. **polynésien**.

POLINIC, -Ă, *polinici, -ce*, adj. (Bot.) De polen. — Din fr. **pollinique**.

POLINIE¹, polinii, s.f. (Bot.) 1. Masă formată din grăunțe de polen aglomerate. 2. Organ floral format din unirea staminelor la fanerogame. — Din fr. **pollinie**.

POLINIE², polinii, s.f. Canal navigabil printre ghețurile marine. — Din fr. **polynie**.

POLINIFÉR, -Ă, *poliniferi, -e*, adj. Care conține polen. — Din fr. **pollinifère**.

POLINIZĂRE s.f. v. **polenizare**.

POLINIZĂTOR s.m. v. **polenizator**.

POLINIZĂȚIE s.f. v. **polenizație**.

POLINÓM, *polinoame*, s.n. Expresie algebrică constituită din mai multe monoame, legate între ele prin semnul plus sau minus; suma algebrică a mai multor monoame. — Din fr. **polynôme**.

POLINOMIAL, *-Ă, polinomiali, -e*, adj. (Mat.) De polinom, ca un polinom. [Pr.: *-mi-a*] — Din engl. **polynomial**.

POLINUCLEARĂ, *polinucleare*, adj. (Despre celule) Care are mai multe nuclee. ⇨ *Leucocită polinucleară* = granulocit. [Pr.: *-cle-a-*] — Din fr. **polynucleaire**.

POLINUCLEOZĂ, *polinucleoze*, s.f. Creștere peste valorile normale a leucocitelor polinucleare din sânge, apărută în diverse intoxicații, infecții etc. [Pr.: *-cle-o-*] — Din fr. **polynucléose**.

POLINUCULĂ, *polinucule*, s.f. (Bot.) Fruct uscat indehiscent format din mai multe nucule. — **Poli-** + **nuculă**.

POLIÓDĂ, *poliade*, s.f. Tub electronic cu mai mult de doi electrozi. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **polyode**.

POLIOMIELITĂ, *poliomielite*, s.f. Boală infecțioasă epidemică sau contagioasă provocată de un virus specific, care produce leziuni anatomice în substanța cenușie a măduvei spinării, atingând celulele nervoase motorii, și care se manifestă prin febră, tulburări digestive, somnolență și dureri în mușchii membrilor, urmate de paralizii localizate de obicei la membrele inferioare; paralizie infantilă. [Pr.: *-li-o-mi-e-*] — Din fr. **poliomyélite**.

POLIOMIELITIC, *-Ă, poliomielitici, -ce*, adj. Care ține de poliomieliță, relativ la poliomieliță; *spec.* care este folosit împotriva poliomieliței. *Vaccin poliomielițic*. [Pr.: *-li-o-mi-e-*] — Din fr. **poliomyélique**.

POLIOXIMETILENĂ, *polioximetilene*, s.f. (Chim.) Polimer al formaldehidei. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **polyoxyméthylène**, germ. **Polyoxymethylene**.

POLIP, *polipi*, s.m. 1. Nume generic dat animalelor celenterate de forma unui săculeț, cu un orificiu buco-anal înconjurat de tentacule, care trăiesc fixate. 2. Tumoare benignă care se formează pe unele mucoase. [Acc. și: *pólip*] — Din fr. **polype**.

POLIPEPTIDĂ, *polipeptide*, s.f. Substanță chimică formată din mai multe peptide. — Din fr. **polypeptide**.

POLIPETĂL, *-Ă, polipetali, -e*, adj. (Despre corola florilor) Care are mai multe petale; (despre plante) cu corola formată din mai multe petale. — Din fr. **polypétale**.

POLIPIÉR, *polipieri*, s.m. Masă calcaroasă formată din scheletul polipilor (1) din aceeași colonie. [Pr.: *-pi-er*] — Din fr. **polypier**.

POLIPLÓID, *-Ă, poliploizi, -de*, adj. (Biol.) Caracterizat prin poliploidie. — Din fr. **polyplóide**, germ. **Polyploid**.

POLIPLOIDIE s.f. Creștere a numărului de cromozomi în celulele organismelor animale sau vegetale față de numărul obișnuit, având ca rezultat mărirea taliei sau a unor organe ale individului respectiv. [Pr.: *-plo-i-*] — Din fr. **polyplóidie**, germ. **Polyploidie**.

POLIPNÉE s.f. Creștere a frecvenței respirației peste limitele normale în cursul unui efort fizic, al unei stări emoționale, precum și în unele boli pulmonare, cardiace etc. [Pr.: *-ne-e-*] — Din fr. **polypnée**.

POLIPÓD, *-Ă, polipozi, -de*, adj. Care are mai multe picioare. — Din fr. **polypode**.

POLIPORACÉE, *poliporacee*, s.f. (La pl.) Familie de ciuperci basidiomicete cu fructificații în general mari; (și la sg.) ciupercă din această familie. — Din fr. **polyporée**.

POLIPÓZĂ, *polipoze*, s.f. (Med.) Boală caracterizată prin dezvoltarea mai multor polipi (2) pe aceeași mucoasă. — Din fr. **polypose**.

POLIPROPILENĂ, *polipropilene*, s.f. Material plastic ușor și rezistent, obținut prin polimerizarea catalitică a propilenei. — Din fr. **polypropylène**.

POLIPTIC, *polipticuri*, s.n. Pictură executată pe mai multe panouri (articulate) care cuprind fiecare o scenă dintr-o suită compozițională. — Din fr. **polyptyque**.

POLIRÍTMIC, *-Ă, poliritmici, -ce*, adj. Cu mai multe ritmuri, cu ritm variat. — Din engl. **polyrhythmic**.

POLIRITMIE, *poliritmii*, s.f. Combinație de linii melodice cu structuri ritmice diferite care evoluează simultan. — Din fr. **polyrythmie**.

PÓLIS, *polisuri*, s.n. Formă de organizare statală în Grecia antică; oraș-staț în Grecia antică. — Din ngr. **pólis**.

POLISEMÁNTIC, *-Ă, polisemantici, -ce*, adj. (Despre cuvinte, unități frazeologice) Care are mai multe sensuri. — Din fr. **polysémantique**.

POLISEMANTISM s.n. (Lingv.) Polisemie. — Din fr. **polysémantisme**.

POLISÉMIC, *-Ă, polisemici, -ce*, adj. Care se referă la polisemie, care ține de polisemie. — Din fr. **polysémique**.

POLISEMIE, *polisemii*, s.f. Înșușire a unor cuvinte sau unități frazeologice de a avea mai multe sensuri; calitatea de a fi polisemantic; polisemantism. — Din fr. **polysémie**.

POLISEPÁL, *-Ă, polisepali, -e*, adj. (Despre caliciul florilor) Care este alcătuit din mai multe sepal; (despre plante) cu caliciul format din mai multe sepal. — Din fr. **polysépale**.

POLISIÉR, *polisiere*, s.n. (Franțuzism) Roman sau film polițist. [Scris și: *policier*. — Pr.: *-si-er*] — Din fr. **policier**.

POLISILÁBIC, *-Ă, polisilabici, -ce*, adj. 1. (Despre cuvinte) Care are două sau mai multe silabe. 2. (Despre limbi) Care are, în general, cuvinte polisilabice (1). — Din fr. **polysyllabique**.

POLISIOLOGÍSM, *polisilogisme*, s.n. Raționament deductiv alcătuit dintr-o înălțuire de silogisme în care concluzia silogismului anterior devine una dintre premisele silogismului următor. — Din fr. **polysyllogisme**.

POLISIOLOGÍSTIC, *-Ă, polisilogistici, -ce*, adj. Care prezintă polisilogism. — Din fr. **polysyllogistique**.

POLISINDÉT s.n. v. **polisindeton**.

POLISINDETON s.n. Figură de stil care constă în repetarea unei conjuncții la începutul fiecăreia dintre propozițiile unei fraze sau înaintea fiecărui termen al unei enumerări, pentru a accentua o anumită idee. [Var.: **polisindét** s.n.] — Din fr. **polysyndéton**.

POLISINTÉTIC, *-Ă, polisintetici, -ce*, adj. (Despre unele limbi) Care are frazele formate dintr-un singur termen, ca rezultat al unirii tuturor părților frazei într-un lung cuvânt compus. — Din fr. **polysynthétique**.

POLISINTETISM s.n. Caracteristică a unei limbi de a fi polisintetică; caracter polisintetic. — Din fr. **polysynthétisme**.

POLISINTEZĂ, *polisinteze*, s.f. (În limbile polisintetice) Folosire a unui singur cuvânt complex pentru mai multe cuvinte. — Din fr. **polysynthèse**.

POLISOÁR, *polisoare*, s.n. (Rar) Instrument de lustruit unghiile. — Din fr. **polissoir**.

POLISPERMÍE, *polispermii*, s.f. (Biol.) Fecundare a ovulului de către mai mulți spermatozoizi. — Din fr. **polyspermie**, engl. **polyspermy**.

POLISPORTÍV, *-Ă, polisportivi, -e*, adj., s.m. și f. (Sportiv) care practică mai multe sporturi. — **Poli-** + **sportiv**.

POLISTIRÉN, *polistireni*, s.m. Material plastic solid, incolor, transparent, foarte rezistent din punct de vedere chimic și electric, care se folosește în electrotehnică și la fabricarea unor obiecte de larg consum. — Din fr. **polystyrène**, engl. **polystyrene**, rus. **polistiren**.

POLISULFURĂ, *polisulfuri*, s.f. Compus obținut prin dizolvarea sulfului în soluție de sulfuri sau prin topirea sulfurilor cu sulf, colorat de la galben până la roșu, folosit în chimia analitică și la combaterea paraziților plantelor. — Din fr. **polysulfure**.

PÓLIȘ s.m. (Fam.) Cârnăț polonez. — Din engl. **Polish** [sausage].

POLITÉHNIC, *-Ă, politehnici, -ce*, adj. Care cuprinde sau se referă la mai multe specialități tehnice. ⇨ *Institut Politehnic* (și substantivat, f.) = instituție de învățământ superior unde se pregătesc cadre de specialiști în diferite domenii ale științelor tehnice. — Din fr. **polytechnique**.

POLITEHNICIÁN, *-Ă, politehnicieni, -e*, s.m. și f. (Fam.) Persoană care studiază sau predă la un institut politehnic. [Pr.: *-ci-an*] — Din fr. **polytechnicien**.

POLITEHNICÍSM s.n. (Rar) Caracter politehnic (exagerat). — **Politehnic** + suf. *-ism*.

POLITEHNIZÁRE s.f. Orientarea învățământului (de cultură generală) spre dezvoltarea cunoștințelor tehnice și spre formarea unor deprinderi practice în diverse ramuri ale tehnicii. — După rus. **politehnizațija**.

POLITEÍSM s.n. Religie constituită pe credința în mai mulți zei între care existau relații de rudenie. — Din fr. **polythéisme**.

POLITEÍST, *-Ă, politeiști, -ste*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Adept al politeismului. 2. Adj. Care aparține politeismului, privitor la politeism. — Din fr. **polythéiste**.

POLITÉȚĂ s.f. v. **politețe**.

POLITÉȚE, (2) *politeți*, s.f. 1. Mod de comportare caracterizat prin bună-cuviință, respect și amabilitate în relațiile cu ceilalți oameni. ⇨ *Pronume personal (sau posesiv) de politețe* = pronume personal la persoana a doua și a treia, folosit în semn de respect față de persoana căreia nu adresăm sau despre care se vorbește. ⇨ Loc. adj. *De politețe* = **a**) care exprimă politețe; politicos, amabil; **b**) protocolar. ⇨ Loc. adv. *Din (sau de, rar, pentru) politețe* = fiind obligat de anumite cerințe (formale) de conduită, de etichetă. ◆ Ansamblu de reguli de comportament în spiritul bune-cuviințe, al amabilității și al respectului reciproc. 2. (Fam.; la pl.) Cuvinte sau gesturi care exprimă politețea (1) (exagerată a) cuiva față de cineva. [Pl. și: (2) *politețuri*. — Var.: **politétá** s.f.] — Din fr. **politesse**.

POLÍTIC, *-Ă, politici, -ce*, s.f., adj. I. S.f. 1. Știința și arta de a guverna un stat; formă de organizare și conducere a comunităților umane, prin care se menține ordinea internă și se garantează securitatea externă a comunităților respective. ⇨ Expr. *A face politică* = a lua parte în mod activ la discutarea și rezolvarea treburilor statului. ◆ Suprastructură a sistemului

social, incluzând conștiința politică, relațiile politice, instituțiile și organizațiile politice. **2.** Tactica, strategia, metodele și mijloacele folosite de organele puterii în vederea realizării obiectivelor fixate; ideologia care reflectă această activitate. **3.** Fig. Dibăcie, abilitate în atingerea unui scop. **II.** Adj. **1.** Care aparține politiciii (I), care se referă la politică, de politică; politicesc¹. ⇨ *Drepturi politice* = drepturile de participare a cetățenilor la conducerea treburilor statului. *Nivel politic* = grad de pregătire a cuiva în probleme de politică generală; orientare justă în astfel de probleme. *Om politic* (și, înv., substantivat, m.) = persoană care are un rol important în activitatea politică, care își desfășoară activitatea principală în domeniul politiciii (I 1). ♦ (Substantivat, n.) Aspect, element politic (II 1), viață politică. **2.** Care are sau care exprimă o comportare abilă; dibaci, șiret. — Din lat. *politicus*, ngr. *politikós*, fr. *politique*.

POLITICĂ, *politice*, s.f. (Fam.; mai ales la pl.) Problemă politică; noutate politică. ♦ Stratagemă. ♦ (Adjectival; rar) Care ține de politică, privitor la politică. — Din ngr. *politikí*.

POLITICĂSTRU, *politicaștri*, s.m. (Livr.) Om politic lipsit de orizont, preocupat de interese meschine. — **Politic** + suf. *-astru* (după *poetastru*).

POLITICĂRIE, *politicașrie*, s.f. (Fam.; peior.) Politicianism. — **Politică** + suf. *-ărie*.

POLITICÉSC¹, *-EASCĂ*, *politicești*, adj. (Înv.) Politic (II 1). — **Politic** + suf. *-esc*. Cf. rus. *politiceskii*.

POLITICÉSC², *-EASCĂ*, *politicești*, adj. (Înv.) **1.** Juridic; civil, cetățenesc. **2.** Laic. — **Politic** + suf. *-icesc*.

POLITICÉȘTE adv. Din punct de vedere politic. — **Politic** + suf. *-ește*.

POLITICHIE s.f. (Înv.) Abilitate, istețime, dibăcie. — Din ngr. *politikí*.

POLITICIAN, *-Ă*, *politiciani*, *-e*, s.m. și f. **1.** Om politic; persoană care face politică (în interes personal, de grup etc.); persoană care deține un rol important în politică. **2.** (Peior.) Persoană care face din politică un mijloc pentru realizarea intereselor personale. [Pr.: *-ci-an*] — Din fr. *politicien*.

POLITICIANISM s.n. Comportament politic bazat pe interesele personale, de grup sau de partid. [Pr.: *-ci-a-*] — **Politician** + suf. *-ism*.

POLITICIANIST, *-Ă*, *politicianiști*, *-ste*, s.m., adj. (Rar) **1.** S.m. Persoană care face politică în scopul realizării intereselor personale; adept al politicianismului. **2.** Adj. Care se referă la politicianism, care este propriu, caracteristic politicianismului sau politicianistului (1). [Pr.: *-ci-a-*] — **Politician** + suf. *-ist*.

POLITICÓS, *-OASĂ*, *politicoși*, *-oase*, adj. Care are o atitudine amabilă, binevoitoare, îndatoritoare, care se poartă cuviincios, delicat cu cei din jur; cuviincios, bine-crescut, manierat, civilizată, curtenitor. ♦ Care arată, demonstrează politețe. *Purtare politicoasă*. — Din ngr. *politikós*.

POLITIE, *poliții*, s.f. (Înv.) **1.** Activitate, practică politică, afaceri politice. **2.** Oraș. — Din ngr. *politiá*.

POLITIP, *politipurii*, s.n. (Tipogr.) Grup de cuvinte sau de semne tipografice turnate într-o singură bucată și folosite mai ales în titluri. — Din fr. *polytype*.

POLITIZĂ, *politizez*, vb. I. Tranz. A orienta ceva în sens politic, a da caracter politic, a prezenta ceva sub raport politic; a interpreta politic. — Din germ. *politisieren*.

POLITIZĂRE, *politizări*, s.f. Acțiunea de a *politiza*. — V. *politiza*.

POLITOLÓG, *-Ă*, *politologi*, *-e*, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în politologie. — Din fr. *politologue*.

POLITOLÓGIC, *-Ă*, *politologici*, *-ce*, adj. Referitor la politologie, de politologie. — Din fr. *politologique*.

POLITOLOGIE s.f. Ramură a științelor sociale care studiază activitățile, relațiile, instituțiile sistemelor politice; știință politică. — Din fr. *politologie*.

POLITOMIE s.f. (Log.; rar) Diviziune în mai multe părți a unui subiect, a unei clasificări etc. — Din fr. *polytomie*.

POLITONAL, *-Ă*, *politonalii*, *-e*, adj. (Muz.) Referitor la politonalitate, de politonalitate. — Din germ., engl. *polytonal*.

POLITONALISM s.n. Combinație simultană de elemente melodice care aparțin unor tonalități diferite; politonalitate. — Din fr. *polytonalisme*.

POLITONALITĂTE s.f. (Muz.) Politonalism. — Din germ. *Politonalität*, fr. *polytonalité*.

POLITRUC, *politrucci*, s.m. Instructor, îndrumător politic în armata sovietică. ♦ (Depr.) Activist politic. — Din rus. *politruk*.

POLITĂI, *polițai*, s.m. (Înv.) Șef al poliției într-un oraș de provincie sau într-o circumscripție de oraș mai mare; polițmaistru. ♦ Sergent de stradă sau agent de poliție. **2.** (Fam.) Polițist. — Din germ. *Polizei*.

POLITĂ¹, *polițe*, s.f. Suport de scândură fixat orizontal pe un perete, într-un dulap etc., pe care se țin diferite obiecte. ♦ Obiect de mobilier prevăzut cu asemenea suporturi. [Pl. și: *poliți*] — Din sl. *polica*.

POLITĂ², *polițe*, s.f. **1.** (Fin.) Act prin care o persoană dispune debitorului ei să plătească o sumă de bani unei alte persoane sau la ordinul acesteia;

trată. ⇨ *Poliță în alb* = poliță² (1) pe care nu figurează numele beneficiarului. ⇨ Expr. *A plăti (cuiva) polița* = a se răzbuna (pe cineva). **2.** (În sintagma) *Poliță de asigurare* = document emis de către un asigurator, prin care se certifică încheierea unui contract de asigurare. — Din it. *polizza*.

POLIȚIE, *poliții*, s.f. **1.** Organ de stat însărcinat cu menținerea ordinii publice și cu reprimarea infracțiunilor. ⇨ Expr. *A face poliție* = a menține ordinea într-un mod sever și autoritar. ♦ Atribuția de control și de supraveghere a ordinii publice. **2.** Clădire în care își are sediul o poliție (1). **3.** (La sg.; colectiv) Totalitatea polițistilor (1) dintr-o poliție (2); reprezentanții poliției (1). — Din rus. *polițija*.

POLIȚIENESC, *-EASCĂ*, *polițienesci*, adj. Care aparține sau este propriu poliției, privitor la poliție; polițist. [Pr.: *-ți-e-*] — **Poliție** + suf. *-enesc*.

POLITISM s.n. (Rar) Activitate întreprinsă de poliție (1) în vederea menținerii ordinii; p. ext. fel de a fi, de a gândi, de a acționa în spirit polițienesc, brutal, violent. — **Poliție** + suf. *-ism*.

POLITIST, *-Ă*, *poliști*, *-ste*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Agent de poliție (1), funcționar de poliție. **2.** Adj. Polițienesc. ⇨ *Roman* (sau *film*) *polițist* = roman (sau film) a cărui intrigă, desfășurată în ritm alert, e construită de obicei în jurul unei anchete criminalistice sau judiciare. **3.** Adj. (Despre state sau regimuri politice) Care se sprijină pe poliție și pe jandarmie și își exercită puterea prin metode coercitive, violente și abuzive. — Din germ. *Polizist*.

POLIȚMAISTRU, *polițmaistri*, s.m. (Înv.) Polițai (1). — Din rus. *polițmeister*, germ. *Polizmeister*.

POLIURETÂN, *poliuretani*, s.m. (Chim.) Produs obținut prin polimerizarea unor compuși chimici cu glicoli, folosit la fabricarea materialelor plastice, a lacurilor, a adezivelor etc. [Pr.: *-li-u-*] — Din fr. *polyuréthane*.

POLIURETÂNIC, *-Ă*, *poliuretanic*, *-ce*, adj. (Chim.) Care este alcătuit din poliuretan. [Pr.: *-li-u-*] — **Poliuretan** + suf. *-ic*.

POLIURIE, *poliurii*, s.f. Eliminarea crescută de urină. [Pr.: *-li-u-*] — Din fr. *polyurie*.

POLIVALÉNT, *-Ă*, *polivalenți*, *-te*, adj. (Despre elemente chimice sau radicali) Care poate funcționa sub mai multe stări de valență. ⇨ *Alcool polivalent* = polialcool. ♦ Fig. Care are calități, posibilități multiple. — Din fr. *polyvalent*.

POLIVALÉNȚĂ, *polivalențe*, s.f. Însușirea de a fi polivalent. — Din fr. *polyvalence*.

POLIVINIL s.n. Masă plastică foarte rezistentă obținută prin polimerizare, folosită în industria maselor plastice, a fibrelor sintetice etc. — Din fr. *polyvinyle*.

POLIVINILIC adj. (În sintagma) *Alcool polivinilic* = compus macromolecular obținut din poliacetatul de vinil, folosit în industria materialelor plastice. — Din fr. *polyvinilylique*.

POLIVITAMINĂ, *polivitamine*, s.f. Preparat farmaceutic care conține un complex de vitamine, adesea cu diverse adaosuri. — **Poli-** + **vitamină**.

POLIZĂ, *polizez*, vb. I. Tranz. A prelucra prin așchiere suprafața unei piese cu ajutorul polizorului. ⇨ *Mașină de polizat* = polizor. ♦ A lamina la rece foile de tablă subțire. — Din *polizor*. Cf. fr. *polir*.

POLIZAHARIDĂ, *polizaharide*, s.f. Prođuși macromoleculari naturali, din clasa hidraților de carbon, rezultați prin policondensarea unor monozaharide. — Din fr. *polysaccharide*.

POLIZĂRE, *polizări*, s.f. Acțiunea de a *poliza* și rezultatul ei; polizat¹. — V. *poliza*.

POLIZĂT¹ s.n. Polizare. — V. *poliza*.

POLIZĂT², *-Ă*, *polizați*, *-te*, adj. Care este prelucrat cu polizorul. — V. *poliza*.

POLIZOR¹, *polizoare*, s.n. Mașină-unealtă pentru prelucrarea prin așchiere a suprafețelor cu ajutorul unei pietre abrazive în formă de disc, de cilindru, de trunchi de con etc., care are o mișcare de rotație. — Din fr. *polissoir*.

POLIZOR², *-OĂRE*, *polizori*, *-oare*, s.m. și f. Tehnician specializat în polizarea pieselor. — Din fr. *polisseur*.

PÓLJE, *polje*, s.f. (Geol.) Depresiune carstică închisă, cu fundul plat, mărginită de versanți abrupti. — Din fr. *poljé*.

POLNOGLASIE s.f. Fenomen lingvistic caracteristic limbilor slave de est, care constă în prezența grupurilor de sunete „oro”, „olo”, „ere” între consoane, corespunzând grupurilor „ra”, „la”, „re”, „le” din vechea slavă. — Din rus. *polnoglasie*.

PÓLO s.n. **1.** (Adesea urmat de determinarea „pe apă”) Joc sportiv de echipă în care jucătorii, deplasându-se înot într-un bazin, trebuie să marcheze goluri prin aruncarea mingii cu mâna în poarta adversarilor. **2.** Joc sportiv de echipă practicat călare, în care mingea este lovită cu bastoane lungi. — Din fr., engl. *polo*.

POLOBÓC, *poloboace*, s.n. 1. (Pop.) Butoi. ♦ Epitet dat unui om gras. 2. Nivelă cu bulă de aer. [Var.: **boloboc** s.n.] — Et. nec.

POLOBOCÉL, *poloboccele*, s.n. (Pop.) Diminutiv al lui *poloboc* (1); butoiăș. [Var.: **bolobocél** s.n.] — **Poloboc** + suf. *-el*.

POLÓG¹, *poloage*, s.n. 1. (Pop.) Cantitate de iarbă (sau de alte plante) cosită dintr-o singură mișcare de coasă; mănunchi de fân sau de grâu secerat (care urmează să fie adunat sau legat în snopi). ♦ Expr. (Adverbial) *A sta (sau a zăcea, a cădea) polog* = a sta (sau a zăcea, a cădea) grămadă. 2. (Reg.) Întoarcere sau împrăștiere a fânului cosit (pentru a se usca). 3. (Reg.) Iarbă bună de cosit. — Din bg., sb. **polog**.

POLÓG², *poloage*, s.n. 1. Țesătură țărănească groasă (impermeabilă), lucrată din lână, din in sau din cânepă și folosită ca cergă, pătură, așternut etc. 2. Țesătură fină, folosită mai ales ca draperie; perdea; *p. ext.* baldachin. 3. Apărătoare specială confecționată din pânză rară sau din plasă de sârmă, folosită împotriva țânțarilor, a muștelor etc. — Din sl. **pologŭ**, rus. **polog**.

POLOGĂR, *pologari*, s.m. (Reg.) Persoană care întoarce, împrăște și adună fânul cosit; *pologaș*. — **Polog¹** + suf. *-ar*.

POLOGĂȘ, *pologași*, s.m. (Reg.) Pologar. — **Polog¹** + suf. *-aș*.

POLOGI, *pologesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) 1. A tăia iarbă, păioase etc. cu coasa sau cu seceră; *p. ext.* a întoarce, a aduna laolaltă mai multe *poloage¹* (1) în grămezi. 2. A face ca iarba sau alte plante să se plece, să se culce la pământ; a încovoia, a culca. — Din **polog¹**.

POLOGÍT s.n. (Pop.) Faptul de a *pologi*. — V. **pologi**.

POLOÍST, *poloiști*, s.m. Jucător de polo. — Din fr. **poloïste**.

POLOLOGHIE s.f. v. **poliloghie**.

POLÓN, *-Ă, poloni*, *-e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Polonez (1). 2. Adj. Polonez (2). — Din n. pr. **Polonia** (derivat regresiv).

POLONÉZ, *-Ă, polonezi*, *-e*, s.m., s.f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Poloniei sau este originară de acolo; *polon* (1). 2. Adj. Care aparține Poloniei sau polonezilor (1), privitor la Polonia ori la polonezi; *polon* (2). ♦ *Covrig polonez* = produs de patiserie în formă de colăcel preparat din aluat de cozonac îmbibat cu sirop de zahăr și presărat cu miez de nucă. ♦ (Substantivat, f.) Limbă vorbită de polonezi (1). 3. S.f. Dans de origine poloneză (2), în tempo moderat și în măsura de 3/4, cu ritm viguros și cu caracter maiestuos, solemn, asemănător marșului; melodie după care se execută acest dans. 4. S.m. Sortiment de cârnați proaspeți preparați din carne de vită și de porc, afumată la cald și apoi fiartă; (fam.) poliș. — Din fr. **polonais**.

POLONIC, *polonice*, s.n. Lingură mare și adâncă, cu coadă lungă, cu care se servește supă sau ciorba. ♦ Lingură mare, adâncă și cu numeroase găuri, folosită la stână pentru a separa urda sau cașul de zer. — Din ucr. **polonnyk**.

POLONIUM s.n. Element chimic radioactiv, obținut prin dezintegrarea radioactivă a uraniului. — Din fr. **polonium**.

POLONIZĂ, *polonizez*, vb. I. Tranz. și refl. (Rar) A (se) asimila felului de viață, limbii și obiceiurilor poporului polonez. — **Polon** + suf. *-iza*.

POLONIZĂT, *-Ă, polonizați*, *-te*, adj. (Rar) Care s-a asimilat felului de viață, obiceiurilor etc. caracteristice polonezilor. — V. **poloniza**.

POLTINIC, *poltinici*, s.m. Veche monedă rusească de argint, echivalentă cu o jumătate de rublă, care a circulat și în Țările Române în sec. XVIII–XIX. — Din rus. **polťinnik**.

POLTRÓN, *-Ă, poltroni*, *-e*, adj., s.m. și f. (Livr.) (Persoană) care nu are curaj sau simțul onoarei; (om) laș, fricos. — Din fr. **poltron**.

POLTRONERIE, *poltronerii*, s.f. (Livr.) Faptul de a fi poltron; atitudine, comportare, faptă de poltron; lașitate. — Din fr. **poltronnerie**.

POLTRONISM s.n. (Rar) Lașitate. — **Poltron** + suf. *-ism*.

POLTURÁC, *polturaci*, s.m. Veche monedă poloneză sau austriacă, care a circulat și în Țările Române în sec. XVII–XVIII. — Din pol. **pólturak**.

POLUÁ, *poluez*, vb. I. Tranz. A face ca aerul, apa, mediul înconjurător să fie viciate de substanțe reziduale, deșeuri etc., cu modificarea echilibrului natural și efecte dăunătoare asupra organismelor vii; a vicia; a infecta. ♦ Refl. (Despre aer, ape, mediu de viață) A deveni nociv, a se vicia. [Pr.: *-lu-a*] — Din fr. **polluer**.

POLUÁNT, *-Ă, poluanți*, *-te*, adj. Care poluează aerul, apa, mediul de viață. [Pr.: *-lu-ant*] — **Polua** + suf. *-ant*.

POLUÁRE, *poluări*, s.f. Faptul de a (se) *polua*; viciere. [Pr.: *-lu-a*] — V. **polua**.

POLUÁT, *-Ă, poluați*, *-te*, adj. (Despre aer, ape, mediu de viață) Care a devenit nociv din cauza unor substanțe reziduale, deșeuri etc. [Pr.: *-lu-af*] — V. **polua**.

POLUNÓȘNIȚĂ, *polunoșnițe*, s.f. Slujbă religioasă mănăstirească care se face după miezul nopții, înainte de utrenie. — Din sl. **polunošnica**.

POLUȘCĂ, *poluște*, s.f. Veche monedă rusească divizionară de aramă care a circulat și în Țările Române în prima jumătate a sec. XIX. — Din rus. **poluška**.

POLUȚIE, *poluții*, s.f. Scurgere spontană a lichidului seminal la bărbați în timpul nopții. — Din fr. **pollution**.

POM, *pomi*, s.m. Nume generic pentru arbori care produc fructe comestibile; *p. gener.* copac, arbore. ♦ *Pom de Crăciun* = brad (sau alt conifer) împodobit cu daruri și ornamente, cu prilejul Crăciunului. *Pomul mortului* = copăcel (mai ales brad) sau ramură împodobită cu fructe, cu covrigi, cu zaharicale etc. (ce se dau de pomană la cimitir), care se poartă înaintea cortegiului mortuar (la morții necăsătorii) și se înfige pe mormânt. ♦ Expr. (Fam.) *A fi în pom* = a se afla într-o situație dificilă din imprudență, din neștiință, din lipsă de bani. — Lat. **pomus**.

POMACEE, *pomacee*, s.f. (La pl.) Subfamilie de arbori și arbuști fructiferi din familia rozaceelor; (și la sg.) arbore sau arbust din această subfamilie. [Pr.: *-ce-e*] — Din fr. **pomacée**.

POMĂDĂ, *pomezzi*, s.f. 1. Preparat cosmetic parfumat, obținut din substanțe grase, folosit pentru îngrijirea părului și a pielii. 2. Produs farmaceutic de uz extern, preparat dintr-o materie grasă (lanolină, vaselină etc.), în care s-au încorporat una sau mai multe substanțe medicamentoase; alifie, unguent. — Din fr. **pommade**.

POMANAGIOÁICĂ, *pomanagioaice*, s.f. (De obicei peior.) Femeie care umblă după pomană, care trăiește din pomana altora, care așteaptă să i se ofere cât mai multe avantaje materiale (nemeritate). — **Pomanagiu** + suf. *-oaică*.

POMANAGÍU, *pomanagii*, s.m. (De obicei peior.) Persoană care umblă după pomană, care trăiește din pomana altora, care așteaptă să i se ofere cât mai multe avantaje materiale (nemeritate). — **Pomană** + suf. *-agiu*.

POMÂNĂ, *pomeni*, s.f. 1. Dar, danie, ofrandă făcută cuiva și servind, potrivit credinței creștine, la iertarea păcatelor, la mântuirea sufletului; milostenie, binefacere. ♦ Loc adj. și adv. *De pomană = a)* (în mod) gratuit sau la un preț foarte scăzut; *b)* (în mod) inutil, zadarnic sau neîntemeiat. ♦ Expr. *A cere de pomană = a cerși. A-și face (milă și) pomană cu cineva = a ajuta pe cineva. ♦ A face un bine cuiva. ♦ (Fam.) Ocazie bine-venită, rară, extrem de avantajoasă (sub raport material); chilipir. ♦ Expr. A umbla după (sau a căuta) pomană = a umbla după avantaje materiale nemeritate. 2. (În ritualul creștin) Masă care se dă după înmormântare sau după parastas și la care se dăruiesc diverse obiecte care au aparținut decedatului; praznic; (concr.) ceea ce se dăruiește cu acest prilej. ♦ Expr. *Ca la pomană = în mare număr. 3. Parastas. — Din sl. poměnu*.*

POMĂDÁT, *pomădez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) unge cu pomadă (1); a (se) pomădui; *p. ext.* a (se) ferchezui. 2. Tranz. Fig. A linguși, a flata pe cineva. — Din fr. **pommader**.

POMĂDUÍ, *pomăduiți*, *-te*, adj. (Despre păr sau despre barbă, mustăți) Care este uns cu pomadă (1); (despre oameni) care are părul, barba sau mustățile unse cu pomadă, pomăduit; *p. ext.* ferchezuit. — V. **pomăda**.

POMĂDUÍ, *pomăduiesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Rar) A (se) pomăda (1). — **Pomadă** + suf. *-ui*.

POMĂDUÍT, *-Ă, pomăduiți*, *-te*, adj. (Rar) Pomădat. — V. **pomădui**.

POMĂRÍT s.n. (Pop.) Pomicultură. — **Pom** + suf. *-ărit*.

POMÉLNIC, *pomelnice*, s.n. 1. Listă cu numele persoanelor, în viață sau decedate, pe care le pomenește preotul la slujbe sau în rugăciuni. 2. (Fam. sau ir.) Listă sau enumerare lungă de nume; *p. ext.* înșurire plictisitoare de vorbe, de fapte etc. — Din sl. **poměnikŭ**.

POMENEÁLĂ s.f. (În expr.) *Nici pomeneală (de... sau să...)* = nici urmă (de așa ceva), nici vorbă (despre una ca asta); cu niciun chip. — **Pomeni** + suf. *-eală*.

POMENEÁTĂ s.f. v. **pomneată**.

POMENÍ, *pomenesc*, vb. IV. 1. Intrans. și tranz. A aminti de cineva sau de ceva (în treacăt), fără a insista; a aduce (intenționat) vorba despre cineva sau despre ceva. ♦ Refl. impers. A se menționa fapte a căror amintire se transmite (oral sau în scris) din generație în generație; a se aminti, a se cita. ♦ Expr. *Nici că se pomenește!* (sau *unde se pomenește?*) = nici vorbă, nici pomeneală. 2. Tranz. și intrans. A ține minte, a-și aduce aminte, a-și aminti. ♦ Tranz. (Înv. și pop.) A aniversa, a comemora, a sărbători. 3. Tranz. A vedea ceva deosebit, a trăi în timpul unui eveniment. 4. Tranz. A vedea sau a întâlni o persoană, un fenomen, o situație. ♦ Refl. A se afla, a se vedea pe neașteptate în fața cuiva sau a ceva care provoacă surpriză sau uimire. ♦ Expr. *Te pomenești că... = poate că... = posibil să...; nu cumva... 5. Tranz. A rosti numele cuiva în cadrul ritualului creștin, pentru a atrage harul divinității asupra lui. 6. Refl. și tranz. (Pop.) A (se) trezi din somn. — Din sl. **poměni**.*

POMENIRE, *pomeniri*, s.f. Acțiunea de a (se) *pomeni*. ♦ Ceremonie religioasă în cadrul căreia se comemorează amintirea unei persoane decedate sau a unui eveniment. ♦ Slujbă sau rugăciune pentru morți. ♦ *Veșnica pomenire* = cântare bisericească cu care se termină slujba de înmormântare sau un parastas. ♦ (Inv. și pop.) Aducere-aminte, amintire. — V. **pomeni**.

POMENIT, *-Ă, pomeniți*, *-te*, adj. Care a fost amintit, menționat, citat. — V. **pomeni**.

POMÉT¹, *pometuri*, s.n. Grădină cu pomi fructiferi, livadă; (la sg.; colectiv) mulțime de pomi fructiferi. — Lat. **pometum**.

POMÉT², *pometuri*, s.n. (La pl. sau la sg. cu sens colectiv) Mulțime de fructe; diverse varietăți de fructe. — **Poamă** + suf. *-et*.

POMÉTE s.m. v. **pomeți**.

POMÉȚI s.m. pl. (De obicei cu determinarea „obrazului” sau „obrajilor”) Partea proeminentă, osoasă a obrazilor; umerii obrazilor. [Var.: (rar) **pométe** s.m.] — Din fr. **pomme**.

POMÍCOL, *-Ă, pomicolii*, *-e*, adj. 1. Care aparține pomiculturii, privitor la pomicultură, propriu pomiculturii; de pomicultură. 2. Care este specialist în pomicultură, care lucrează în pomicultură. *Tehnician pomicol*. — Din **pom** (după *agricol, viticol* etc.).

POMICULTÓR, *-OÁRE, pomicultori*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care se ocupă cu cultivarea și îngrijirea pomilor fructiferi. — Din fr. **pomiculture**.

POMICULTURĂ s.f. Ramură a științelor agricole care studiază biologia și agrotehnica pomilor și arbuștilor fructiferi; sector al producției agricole care cuprinde cultura pomilor și a arbuștilor fructiferi. — Din fr. **pomiculture**.

POMIERĂ, *pomiere*, s.f. (Livr.) Fructieră. [Pr.: *-mi-e*] — Din fr. **potmière**.

POMINĂ s.f. (Rar) Veste, faimă. ♦ Loc. adj. *De pomină = a*) vestit, renumit, neuitat; *b*) strasnic, grozav, extraordinar. ♦ Expr. *A (i) se duce* (sau *a(-i) merge*) *pomina* = a se răspândi vestea în lume, a se afla sau a se vorbi despre cineva sau ceva ca despre ceva extraordinar. *A se face* (sau *a ajunge*) *de pomină* = a se face de răs, a se compromite. — Din **pomeni** (derivat regresiv).

POMIȘOARĂ, *pomișoare*, s.f. (Bot.; rar) Coacăz. ♦ Coacăză. — **Pom** + suf. *-ișoară*.

POMIȘÓR, *pomișori*, s.m. Diminutiv al lui *pom*; pomuleț. — **Pom** + suf. *-ișor*.

POMIȘTE s.f. (Rar; colectiv) Mulțime de pomi. — **Pom** + suf. *-iște*.

POMIVITÍCOL, *-Ă, pomivicolii*, *-e*, adj. Referitor la pomicultură și la viticultură, al pomiculturii și al viticulturii. — **Pom**[col] + **viticol**.

POMNEĂȚĂ, *pomnețe*, s.f. 1. (Pop.) Șervet, batistă sau fâșie de pânză albă, având legate la un capăt un ban, iar la celălalt o lumânare, care se pune în mâna mortului sau se împarte celor care iau parte la înmormântare. 2. (Reg.) Colac (împletit) care se dă de pomană la înmormântări. [Var.: (reg.) **pomeneată** s.f.] — Din sl. **pamiatii**.

POMÓJNIC, *pomojnici*, s.m. Funcționar administrativ din trecut care conducea o plasă¹. [Var.: (reg.) **pomóșnic** s.m.] — Din rus. **помощник**.

POMOLÓG, *pomologi*, s.m. Specialist în pomologie; *p. ext.* (rar) pomicultor. — Din fr. **pomologie**.

POMOLÓGIC, *-Ă, pomologicii*, *-ce*, adj. Care aparține pomologiei, privitor la pomologie, de pomologie. — Din fr. **pomologique**.

POMOLOGÍE s.f. Știință agricolă care se ocupă cu studiul speciilor și al soiurilor de pomi și de arbuști fructiferi, cu însușirile și comportarea lor față de condițiile de climă și de sol; *p. ext.* pomicultură. — Din fr. **pomologie**.

POMÓSTE, *pomoste*, s.f. Ridicătură de pământ în regiunile inundabile, pe care se construiesc clădiri de exploatare sau de pază, la adăpost de inundații. — Din sl. **pomostii**.

POMOSTEÁLĂ, *pomosteli*, s.f. 1. (Reg.) Pământ bătătorit care umple golurile dintre temelii și podea la construcțiile țărănești și care, uneori, ține locul pardoselii. 2. Ridicătură de pământ în regiunile inundabile pe care se construiesc clădiri de exploatare sau de pază. — **Pomosti** + suf. *-eală*.

POMOSTÍ, *pomostesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A astupa, a nivela cu pământ bătătorit partea de jos, pe care se calcă, a unei încăperi. ♦ Intrans. (Despre ape) A depune aluviuni, a se împotmoli. — Din sb. **pomostiti**.

POMÓȘTINĂ, *pomostine*, s.f. (Reg.) Parte a carului sau a căruței formată din câteva scânduri alăturate, care alcătuiesc platforma de jos a vehiculului. [Var.: **pomóștină** s.f.] — Din ucr. **pomostyna**.

POMÓȘNIC s.m. v. **pomojnic**.

POMÓȘTINĂ s.f. v. **pomostină**.

POMPĂ, *pompez*, vb. I. Tranz. A deplasa un fluid cu ajutorul unei pompe¹. ♦ Expr. *A pompa* (de undeva) *bani* = a obține, a storce (de undeva) bani fără încetare. ♦ Fig. (Fam.) A stărua, a interveni cu insistență pe lângă cineva pentru a obține un avantaj, o favoare etc. — Din fr. **pomper**.

POMPAGÍU, *pompagii*, s.m. Muncitor mecanic care lucrează la o pompă¹ sau la o stație de pompare. — **Pompă**¹ + suf. *-agiu*.

POMPÁJ, *pompaje*, s.n. (Rar) Pompare. — Din fr. **pompage**.

POMPÁRE, *pompări*, s.f. Acțiunea de a *pompa*; pompaj. — V. **pompa**.

PÓMPĂ¹, *pompe*, s.f. Mașină de forță sau aparat compus de obicei dintr-un cilindru cu piston, manevrat cu mâna sau acționat mecanic, folosit pentru a deplasa sau a comprima un fluid. ♦ *Pompă de incendiu* = pompă¹ cu care se aruncă apă la distanță pentru a stinge incendiile. ♦ Spec. (De obicei cu determinarea „de apă”) Aparat de pompare adaptat mai ales la puțuri; *p. ext.* cișmea din care apa curge prin apășare pe un mâner legat la rândul său de un aparat de pompare. — Din fr. **pompe**.

PÓMPĂ², (2) *pompe*, s.f. 1. Alai, suită, cortegiu plin de fast, sărbătoresc; *p. ext.* fast, strălucire, splendoare. 2. (În sintagma) *Pompe funebre* = întreprindere care se ocupă cu pregătirea și ceremonialul înmormântărilor; servicii funerare. — Din lat. **pompa**, fr. **pompe**.

POMPIÉR, *pompieri*, s.m., adj. invar. 1. S.m. Persoană care face parte dintr-un corp (militar sau civil) special instruit și dotat cu utilaje speciale pentru a stinge incendiile. 2. (Inv.) Persoană care se ocupa cu stropitul străzilor, al caldarâmului etc. 3. Adj. invar. (Rar; despre stil) Pompieristic. [Pr.: *-pi-er*] — Din fr. **pompier**.

POMPIERÉSC, *-EÁSCĂ, pompiereschi*, adj. (Rar) Care aparține pompierilor (1), privitor la pompieri, de pompier. [Pr.: *-pi-e*] — **Pompier** + suf. *-esc*.

POMPIERÍE s.f. (Rar) Corpul pompierilor (1), cazarma sau sediul pompierilor. ♦ Serviciul de pompier (1). [Pr.: *-pi-e*] — **Pompier** + suf. *-ie*.

POMPIERÍSM s.n. (Livr.) Stil pompieristic. [Pr.: *-pi-e*] — Din fr. **pompierisme**.

POMPIERÍSTIC, *-Ă, pompieristici*, *-ce*, adj. (Despre stil, vorbire etc.) Bombastic, emfatic; (rar) pompier. ♦ (Despre acțiuni) Care este făcut în grabă, superficial. [Pr.: *-pi-e*] — **Pompier** + suf. *-istic*.

POMPIST, *-Ă, pompiști*, *-ste*, s.m. și f. Persoană care mănuieste o pompă¹. — **Pompă**¹ + suf. *-ist*.

POMPÓN, *pompoane*, s.n. Ciucure sau moț de panglici folosit ca ornament (vestimentar). ♦ Panaș. — Din fr. **pompon**.

POMPÓS, *-OÁȘĂ, pompoși*, *-oase*, adj. Plin de pompă² (1), de fast, de strălucire; fastuos, luxos. ♦ (Despre stil, cuvinte, expresii) (Excesiv de) înflorit, încărcat, pretențios; plin de emfază, de afectare. — Din fr. **pompeux**, lat. **pomposus**.

POMULÉȚ, *pomuleți*, s.m. Pomșor. — **Pom** + suf. *-uleț*.

POMUȘOARĂ, *pomușoare*, s.f. (Bot.; reg.) 1. Păltior. 2. Coacăz. ♦ Coacăze. — **Poamă** + suf. *-ușoară*.

PÓNCE, *ponce*, adj. (În sintagma) *Piatră ponce* = rocă vulcanică de culoare cenușie sau albă, poroasă și ușoară folosită ca material de construcții, ca izolație termică sau abraziv; spumă de mare. [Pr. și: **pons**] — Din fr. [Pierre] **ponce**.

PÓNCHO, *ponchouri*, s.n. Pelerină (scurtă), de formă pătrată, cu o deschizătură pentru cap, purtată de indigenii din America Centrală și de Sud. [Pr.: *pón'čo*] — Din sp. **poncho**.

PONCÍF, *poncifuri*, s.n. (Livr.) Idee, afirmație banală, loc comun. [Pl. și: *poncife*] — Din fr. **poncif**.

PONCÍȘ, *-Ă, ponciși*, *-e*, adj., adv. (Reg.) I. Adj. 1. (Despre ochi) Încrucișat, sașiu. 2. (Despre terenuri) Foarte înclinat, abrupt, pieziș. ♦ Expr. (Adverbial) *A spune* (ceva) *ponciș* = a spune (ceva) în mod direct, fără menajamente. II. Adv. 1. Cruciiș, chiorăș; *fig.* cu ciudă, cu dușmănie. *A se uita ponciș*. 2. De-a curmezișul, pieziș. ♦ Expr. (Substantivat) *A sta de-a poncișul* = a se opune, a fi împotriva. — **Ponc** (reg. „deal” < magh.) + suf. *-iș*.

PONDERÁ, *ponderez*, vb. I. Tranz. A face ca două fapte să se echilibreze prin opunerea lor una alteia; a echilibra, a cumpăni, a modera. ♦ Tranz. și refl. A face să devină sau a deveni mai cumpătat, mai măsurat; a (se) înfrâna, a (se) stăpâni, a (se) potoli, a (se) tempera. — Din fr. **pondérer**, lat. **ponderare**.

PONDERÁBIL, *-Ă, ponderabili*, *-e*, adj. Care posedă greutate; care poate fi cântărit. — Din fr. **pondérable**, lat. **ponderabilis**.

PONDERABILITÁTE s.f. Stare a corpurilor la care se manifestă forța de gravitație; însușirea unui corp de a fi ponderabil. — **Ponderabil** + suf. *-itate*.

PONDERÁL, *-Ă, ponderali*, *-e*, adj. (Rar) Privitor, referitor la greutate; (din punctul de vedere) al greutății. — Din fr. **pondéral**.

PONDERÁT, *-Ă, ponderați*, *-te*, adj. (Despre oameni și manifestările lor) Care dovedește cumpătare, moderație, sobrietate, echilibru; moderat, echilibrat, cumpătat, chibzuit; măsurat; potolit, liniștit. — Din fr. **pondéré**.

PONDERATÓR, *-OÁRE, ponderatori*, *-oare*, adj. Care menține echilibrul între două forțe. — Din fr. **pondérateur**.

PONDERĂȚIE s.f. Moderație, cumpătare; echilibru. — Din fr. **pondération**, lat. **ponderatio**.

PÓNDERE, *ponderi*, s.f. Greutate; *spec.* greutate specifică. *Pondere atomică*. ♦ Fig. Importantă, valoare (în cadrul unui ansamblu de elemente și în raport cu acestea). — Din lat. **pondus**, **-eris**.

PONDERITĂTE, *ponderități*, s.f. (Rar) Greutate specifică. — Din lat. **ponderitas**.

PONEGREALĂ, *ponegreli*, s.f. (Rar) Ponegrire. — **Ponegri** + suf. *-eală*.

PONEGRÎ, *ponegresc*, vb. IV. Tranz. A vorbi pe cineva de rău; a bârbi, a defăima, a calomnia. ♦ Refl. recipr. *Se ponegresc cu orice prilej*. — Pref. *po-* + **negri**.

PONEGRIRE, *ponegriiri*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *ponegri*; bârfire, defăimare, calomnie, ponegreală. — V. **ponegri**.

PONEGRITÓR, **-OĂRE**, *ponegritóri*, *-oare*, adj. (Rar) Care ponegrește, care cuprinde o defăimare; calomnios. ♦ (Substantivat) Persoană care ponegrește; calomniator. — **Ponegri** + suf. *-tor*.

PÓNEI, *ponei*, s.m. (La pl.) Rasă de cai cu greutate corporală mică și talie redusă, originară din regiunile cu climat rece și cu vegetație săracă ale Angliei și ale Peninsulei Scandinave, folosită pentru munci ușoare, sport sau agrement; (și la sg.) cal care aparține acestei rase. [Acc. și: *ponéi*] — Din fr. **poney**.

PONIHÓS, **-OĂSĂ** adj. v. **ponivos**.

PONÍT s.n. (Min.) Carbonat natural de mangan, cu un conținut redus de fier. — De la (n. pr.) **Poni**.

PONIVÓS, **-OĂSĂ**, *ponivoși*, *-oase*, adj., s.m. și f. 1. (Ființă) care are un defect de vedere, care nu vede bine, care suferă de miopie sau nu vede decât cu un singur ochi. 2. (Om) prost, nătâng, leneș sau urâcios. [Var.: **ponihós**, **-oasă** adj.] — **Poniv** (reg. „miop” < rus.) + suf. *-os*.

PONÓR, *ponoare*, s.n. Formă de relief din regiunile carstice, aven, dolină sau microdepsiune, prin care apele de suprafață se scurg în subteran. — Din sl. **ponorŭ**.

PONORÍT, **-Ă**, *ponoriți*, *-te*, adj. (Reg.; despre terenuri) Foarte înclinat, abrupt. ♦ Prăbușit, surpat. — V. **ponorŭ**.

PONORÍ, *ponorâsc*, vb. IV. Refl. (Reg.< despre terenuri) A se prăbuși, a se surpa. — Din **ponor**.

PONÓS, *ponoase*, s.n. 1. (Pop.) Consecință neplăcută; necaz, neajuns; nemulțumire, supărare. A *trage ponoasele*. ♦ Expr. (Reg.) *A-și face ponos cu cineva* = a ajunge la neplăcere cu cineva, a-și pricinui supărare, necaz. *A-i purta (cuiva) ponos* = a avea necaz pe cineva, a-i purta ranchiună, a-l dușmăni. 2. (Pop.) Clevetire, defăimare; injurie, calomnie, insultă. ♦ Nume rău, poreclă (defăimătoare). 3. (Înv. și reg.) Acuzare, învinuire; pără, protest; (concr.) plângere, reclamație, jalbă. 4. (Pop.) Cusur; vină. 5. (Reg.) Glumă, șotie; poznă. — Din sl. **ponosŭ**.

PONOSÍ, *ponosesc*, vb. IV. Tranz. 1. (Pop.) A face ca un obiect (de îmbrăcăminte) să-și piardă aspectul și coloritul inițial; a murdări, a uza, a degrada (prin întrebuintare îndelungată). ♦ Refl. *Haina s-a ponosit*. 2. (Înv. și reg.) A bârbi, a ponegri, a defăima; a calomnia, a discredita. — Din sl. **ponositi**. Cf. **ponos**.

PONOSIRE s.f. (Pop.) Acțiunea de a (*se*) *ponosi* (1) și rezultatul ei. — V. **ponosi**.

PONOSÍT, **-Ă**, *ponosiți*, *-te*, adj. (Pop.); mai ales despre obiecte de îmbrăcăminte) Care și-a pierdut aspectul și culoarea inițială; deteriorat, stricat, uzat (prin întrebuintare îndelungată); învechit; sărăcăcios. — V. **ponosi**.

PONT¹, *ponți*, s.m. (La unele jocuri de noroc) Pontator². — Din fr. **ponte**.

PONT², *ponturi*, s.n. I. 1. (Fam.) Aluzie răutăcioasă, ironie. ♦ Expr. *A vorbi în ponturi* = a da să se înțeleagă, a sugera; a vorbi în pilde. A *bate (cuiva) pontul* = a face (cuiva) aluzie la ceva, a-i da (cuiva) să înțeleagă ceva. 2. (În limbajul jucătorilor de cărți) Numele uneia dintre cărțile de joc (considerată de obicei cu cea mai mare valoare); *p. ext.* prilej favorabil (la joc). ♦ Expr. *A-i face (cuiva) pontul* = a înșela (pe cineva). (Fam.) *A vinde (cuiva) pontul* = a dezvălui (cuiva) un secret prin care poate obține un avantaj, un profit. II. (Înv.) 1. Punct (în spațiu sau în timp); limită. ♦ Loc. adv. (Fam.) *La pont* = la momentul potrivit, la timp, la țanc. ♦ Expr. *A pune pont* = a hotărî, a fixa locul potrivit pentru ceva. 2. Articol, paragraf dintr-o lege, dintr-un statut, dintr-o convenție; *p. ext.* legea, statutul etc. respectiv. ♦ Condiție de învoială agricolă impusă țăranilor în trecut. 3. Problemă sau parte a unei probleme în discuție; idee, principiu care stă la baza unei discuții; punct. — Din magh. **pont**.

PONTÁ¹, *pontez*, vb. I. Tranz. și intrans. A-și înregistra prezența la locul de muncă cu ajutorul fișei de pontaj. ♦ Tranz. A marca, a înregistra timpul de muncă sau cantitatea lucrului efectuat în vederea plății. — Din fr. **pointer**.

PONTÁ², *pontez*, vb. I. Intrans. și tranz. A miza o sumă de bani la un joc de noroc. — Din fr. **pointer**.

PONTÁ³, pers. 3 *pontează*, vb. I. Intrans. (Despre câinii de vânătoare) A se opri în loc pentru a adúlmea sau a aținti vânatul. ♦ Tranz. A prioni cu privirea, a aținti animalul urmărit. [Var.: (rar) **poantá** vb. I.] — Din fr. **pointer**.

PONTÁJ, *pontaje*, s.n. Operație prin care se înregistrează prezența muncitorilor la locul de muncă, cantitatea produselor efectuate într-un anumit interval de timp sau timpul folosit pentru efectuarea unei lucrări, în vederea calculării salariului sau a plății; pontare¹. — Din fr. **pointage**.

PONTÁRE¹, *pontări*, s.f. Acțiunea de a *ponta¹* și rezultatul ei; pontaj. — V. **ponta¹**.

PONTÁRE², *pontări*, s.f. Acțiunea de a *ponta²* și rezultatul ei. — V. **ponta²**.

PONTÁŞ¹, *pontași*, s.m. (Înv.) Țăran clăcaș. — **Pont²** + suf. *-aş*.

PONTÁŞ², *pontași*, s.m. (Înv.) Pontator². — **Ponta²** + suf. *-aş*.

PONTÁT s.n. (Rar) Faptul de a *ponta¹*. — V. **ponta²**.

PONTATÓR¹, **-OĂRE**, *pontatóri*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care înregistrează prezența muncitorilor la locul de muncă sau calitatea și cantitatea produselor efectuate de aceștia într-un anumit interval de timp. — **Ponta¹** + suf. *-tor*.

PONTATÓR², *pontatóri*, s.m. Persoană care pontează² bani la jocurile de noroc; **pont¹**, **pontaş²**. — **Ponta²** + suf. *-tor*.

PÓNTĂ, *ponte*, s.f. Proces de depunere a icrelor de către pești și a ouălor de către păsări, insecte, reptile etc.; *p. ext.* icrele, ouăle depuse în urma acestui proces. — Din fr. **ponte**.

PONTÉFICE s.m. v. **pontifice**.

PÓNTIC, **-Ă**, *pontici*, *-ce*, adj. (Livr.) Din regiunea Mării Negre, care aparține Mării Negre, privitor la Marea Neagră. — Din lat. **Ponticus**, fr. **pontique**.

PÓNTIF, *pontifi*, s.m. (În Roma antică) Preot din colegiul sacerdotal suprem care supraveghea cultul religios, întocmea calendarul, listele consulare etc.; *p. ext.* persoană cu grad înalt în ierarhia sacerdotală la diferite popoare; (astăzi) înalt demnitar ecleziastic, episcop, prelat. ♦ Șeful suprem al Bisericii catolice; papă. ♦ Fig. (adesea ir.) Persoană care are pretenția sau este considerată a fi o autoritate indiscutabilă într-un anumit domeniu. — Din fr. **pontife**.

PONTIFICÁL, **-Ă**, *pontificali*, *-e*, adj. Care ține de un pontif sau de autoritatea acestuia, privitor la un pontif; *spec.* care ține de papă sau de autoritatea lui, privitor la papă, papal. — Din fr. **pontifical**, lat. **pontificalis**.

PONTIFICÁT, *pontificate*, s.n. Demnitate de pontif, de papă; perioadă de timp în care un pontif, un papă își exercită funcția. — Din fr. **pontificat**, lat. **pontificatus**.

PÓNTÍFICE, *pontifici*, s.m. (Rar) Pontif. [Var.: (înv.) **pontífice** s.m.] — Din lat. **pontifex**, **-cis**, it. **pontefice**.

PÓNTÍL, *pontile*, s.n. (Mar.) Stâlp de susținere în interiorul compartimentelor unei nave. — Cf. fr. **épontille**.

PONTILÁRE, *pontilări*, s.f. (Mar.) Întărire a compartimentelor unei nave cu ajutorul pontilelor. — Din **pontil**.

PONTÓN, *pontoane*, s.n. 1. Corp plutitor (în general staționar) realizat dintr-un ansamblu de plutitoare și utilizat pentru susținerea unor instalații (macarale), pentru acostarea navelor etc. 2. Pod plutitor improvizat a cărui platformă este susținută pe ambarcațiuni legate între ele; fiecare dintre ambarcațiunile care susțin platforma unui astfel de pod. 3. Vas fără motor și fără punte, remorcat de un vas cu motor și cu care se transportă mărfurile dintr-un port sau se ancorează vasele mai mari. — Din fr. **ponton**.

PONTONIÉR, *pontonieri*, s.m. 1. Militar (din trupele de geniu) specializat în construcția de pontoane și de alte lucrări necesare trecerii (unei armate) peste o apă. 2. (Rar) Persoană care lucrează pe un ponton. [Pr.: *-ni-er*] — Din fr. **pontonnier**.

PÓNTIÁN, **-Ă**, *ponțieni*, *-e*, s.n., adj. (Geol.) 1. S.n. Al doilea etaj al plicenului (reprezentat în țara noastră prin marmele argiloase cenușii, care constituie un acoperiș protector pentru zăcămintele de petrol). ♦ (Adjectival) *Etaj ponțian*. ♦ Sistem de strate din ponțian (1). 2. Adj. Care aparține ponțianului (1), privitor la ponțian, caracteristic ponțianului. [Pr.: *-ți-an*] — Din fr. **pontien**.

POP¹, *popi*, s.m. 1. Stâlp, bârnă, par, prăjină etc. având diverse întrebuintări, mai ales ca element de susținere sau de sprijin: **a)** bucată lungă de lemn, prăjină sau par, folosite pentru a sprijini în mod provizoriu un gard, crengile unui pom etc.; proptea, sprijin; **b)** stâlp sau bârnă groasă de lemn cu care se susține provizoriu sau se consolidează un zid, un planșeu, un acoperiș; **c)** fiecare dintre stâlpii unei prispe sau ai unui pridvor care, având unul dintre capete înfipt în talpa prispei, susțin cu celălalt capăt streășina acoperișului; **d)** (reg.) fiecare dintre stâlpii care, având unul dintre capete înfipt în pământ, susțin un gard sau o poartă. ♦ Bețișor așezat în cutia de rezonanță a unor instrumente cu coarde, cu rolul de a transmite vibrațiile. 2. (Reg.) Nume dat mai multor piese, obiecte sau părți ale

acestora, asemănătoare ca formă sau ca întrebuintare cu un pop¹ (1) ori executate dintr-un pop¹. **3.** Mânunchi de plante așezate vertical pentru uscarea. [Pl. și: (3, n.) *popuri*] — Din bg. **pop**.

POP², s.n., adj. invar. **1.** S.n. Bucată de muzică ușoară cu temă și linie melodică inspirată din folclor și muzica americană, îmbinate cu elemente de jazz, blues, rock. **2.** Adj. invar. (În sintagma) *Muzică pop* = muzică ușoară sau rock, cu largă audiență la public. — Cuv. engl.

POPĂS, *popasuri*, s.n. **1.** Oprise pentru odihnă în timpul unui drum mai lung; ședere mai îndelungată într-un loc (în timpul unei călătorii). ♦ (Pop.) Pauză în timpul unei activități; odihnă. ♦ Loc. adj. și adv. *Fără popas* (sau *popasuri*) = neîncetat, neîntrerupt; continuu. ♦ Loc. adv. (Rar) *În popasuri* = agale, alene, cu întreruperi. ♦ Expr. *A nu avea popas* (sau *popasuri*) = a nu avea astâmpăr, a nu avea liniște, a nu-și găsi locul. **2.** Loc în care se oprește cineva pentru a poposi; loc destinat pentru oprire. — Din sl. **popasu**.

POPĂZ s.m. **1.** Plantă mare, tropicală, din familia liliaceelor, cu frunze lungi și înguste (*Sabadilla officinalis*). **2.** (Colectiv) Semințele negricioase și otrăvitoare, în formă de seceră, ale popazului (1), care au diverse întrebuintări în medicină. — Din tc. **papaz**.

POPĂ, *popi*, s.m. **1.** (Pop.) Preot. ♦ Expr. *A plăti ca popa* = a plăti sigur (și până la ultimul ban). *A (i) se duce* (sau *a-i merge*) *cuiva vestea* (sau *buhul*) *ca de popă tuns* = a stârni vâlvă cu o faptă neobișnuită; a se face mare zarvă în jurul cuiva sau a ceva. *A-și găsi popa* = a găsi pe cineva pe care nu-l poți birui, înșela, amăgi, domina; a i se înfunda cuiva. *A-i fi* (cuiva) *popa* = a domina, a tempera (pe cineva), a face (pe cineva) să se cumintească, a-i veni (cuiva) de hac; a învăța (pe cineva) minte. *A călca a popă* = a) (mai ales în construcție negativă) a da semne de seriozitate, a inspira încredere; b) a-și da aere, ifose, a face pe grozavul. *A da ortul popii* = a muri. **2.** Numele uneia dintre cărțile de joc, care are imprimată pe una dintre părți o imagine asemănătoare cu a unui rege; rigă, crai, rege. ♦ *Popa prostul* = numele unui joc de cărți, în care pierde jucătorul care rămâne cu popa (2). ♦ Expr. (*A umbra lui uite popa, nu e popa*, se spune despre o persoană nehotărâtă sau care manifestă o atitudine inconsecventă, schimbându-și ușor părerea, felul de a gândi sau de a acționa. **3.** Nume dat celei mai mari piese de la jocul de popice. — Din sl. **popi**.

POPĂC interj. (Pop. și fam.) Exclamație (de surpriză, de mirare) care se rostește la apariția neașteptată a cuiva. — Onomatopee.

POPĂLNIC s.m. v. **popilnic**.

POPĂNDĂC, *popândaci*, s.m. (Mai ales la pl.) Formație vegetală la suprafața unei ape, cu aspect de insulă mică, alcătuită din rozog (și din alte plante) care crește în mlaștinile din câmpie. — Et. nec.

POPĂNDĂU, *popândăi*, s.m. **1.** Specie de mamifer rozător mic de câmpie cu ochii mari, cu corpul lung până la 20 cm, cu blana de culoare galbenă-cenușie și cu coada scurtă, dăunător agriculturii; popândoc (1), popândeț (1) (*Citellus citellus*). ♦ Expr. (Adverbial) *A sta popândău* = a sta drept, nemișcat în fața sau în drumul cuiva. **2.** (Pop.) Sperietoare de păsări; momâie, popândeț (2). — Cf. pop¹.

POPĂNDEȚ, (1) *popândeți*, s.m., (2) *popândețe*, s.n. (Reg.) **1.** S.m. Numele a două specii de rozătoare: a) șoarece de câmp; b) popândău (1). **2.** S.n. Sperietoare de păsări; momâie, popândău (2), poponeț¹ (2). — Din **popândău**.

POPĂNDŌC, -**OACĂ**, *popândoci*, -*oace*, s.m., adj. **1.** S.m. (Reg.) Numele a două specii de rozătoare: a) șoarece de câmp; b) popândău (1). ♦ (Adverbial) Drept, în picioare. **2.** S.m. (Fam.) Epitet glumeț pentru un copil mic. **3.** Adj., s.m. (Fam.) (Om) mic de statură, scund. — Cf. **popândău**.

PŌP-CORN s.n. Floricele de porumb. — Cuv. engl.

POPĒNCHEI, *popenchi*, s.m. Numele a două specii de ciuperci comestibile (*Coprinus atramentarius* și *comatus*). — Et. nec.

POPĒSC, -**EASCĂ**, *popoști*, adj. (Pop.) Care aparține unui popă (1), propriu, caracteristic unui popă, de popă; preoțesc. ♦ *Mere popoști* = soi de mere dulci și gustoase. *Pere popoști* = soi de pere dulci. ♦ (Pop.) Din neam de popă (1). ♦ Fig. (Despre voce) Cu timbru nazal, ușor cântat, specific popilor (1). ♦ Fig. De dimensiuni, de proporții mari. — **Popă** + suf. -*esc*.

POPĒȘTE adv. (Pop. și fam.) În felul popilor (1), ca popii. ♦ Expr. *A călca popoște* = a fi mândru fără motiv, a-și da ifose, a face pe grozavul. *A dormi* (sau *a mânca*) *popoște* = a dormi (sau a mânca) zdravăn, strașnic, mult. — **Popă** + suf. -*este*.

POPĪ, *popesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Pop.) A (se) hirotonisi, a (se) preoți. — Din **popă**.

POPIC, *popice*, s.n. **1.** (La pl.) Joc sportiv și distractiv la care se folosesc nouă bucăți de lemn lunguiețe, pe care jucătorii încearcă să le doboare cu ajutorul unei bile mari de lemn aruncată pe un jgheab; (și la sg.) fiecare dintre cele nouă piese ale jocului. ♦ (La pl.) Popicarie. **2.** Piesă mică de

lemn folosită ca proptea în construcția tunelurilor. [Var.: (reg.) **popică** s.f.] — **Pop**¹ + suf. -*ic*.

POPICĂR, -**Ă**, *popicari*, -*e*, s.m. și f. Jucător de popice (1). — **Popic** + suf. -*ar*.

POPICĂ s.f. v. **popic**.

POPICĂREĂSA, *popicărese*, s.f. Jucătoare de popice (1). — **Popicar** + suf. -*eașă*.

POPICĂRIE, *popicării*, s.f. Bază sportivă în care se practică jocul de popice; pista cu popicele, bilele și jgheburile de întoarcere, precum și anexele specifice. — **Popic** + suf. -*ărie*.

POPĪE s.f. (Pop. și fam.) Preoție. — **Popă** + suf. -*ie*.

POPĪLNIC, *popilnici*, s.m. **1.** Mică plantă erbacee cu tulpină scurtă, cu două frunze mari în formă de rinichi, cu o floare de culoare roșu-închis situată în vârful tulpinii și cu rizom târător, folosit la prepararea unui ceai expectorant (*Asarum europaeum*). **2.** (Și în sintagma *popălnic iepuresc*) Mică plantă erbacee din familia ranunculaceelor, cu frunza lucitoare și cu flori violacee, trandafirii sau albe (*Hepatica nobilis*). [Var.: (reg.) **popălnic**, **popălnic** s.m.] — Cf. pol. *kopytnik*, sb. *kopitnic*.

POPĪME s.f. (Pop. și fam.; colectiv) Multime de popi (1); preoțime. — **Popă** + suf. -*ime*.

POPĪNCĂ, *popinci*, s.f. Numele a două specii de ciuperci comestibile (*Pholiota mutabilis* și *Pluteus cervinus*). — **Pop**¹ + suf. -*incă*.

POPISTRĂ, *popistrez*, vb. I. Tranz. (Reg.) A stropi; p. ext. a împetrișta. [Var.: **popistr** vb. IV] — Et. nec.

POPISTRĪ vb. IV v. **popistra**.

POPĪLN, (2) *poplinuri*, s.n. **1.** Țesătură subțire de bumbac mercerizat, cu firele de urzeală mai subțiri decât cele de băteală, folosită mai ales pentru confecționarea unor obiecte de îmbrăcăminte, în special cămăși și bluze. **2.** (La pl.) Sortiment de țesături din asemenea fire. — Din germ. **Pop(e)lin**, fr. **popeline**.

PŌPOL s.m. v. **popor**.

POPONEĂȚĂ s.f. v. **poponeț³**.

POPONĒTE s.m. v. **poponeț¹**.

POPONĒȚ¹, *poponeți*, s.m. (Regional) **1.** Numele a două specii de animale rozătoare: a) șoarece de câmp; b) șoarece de pădure. ♦ Expr. (Adverbial) *A sta* (sau *a rămâne* etc.) *poponeț* = a sta (sau a rămâne) în picioare, teapăn, nemișcat; a sta izolat de alții. *A veni poponeț* = a veni, a apărea pe neașteptate; a da buzna (peste cineva). *A sări poponeț* = a sări dintr-odată (cu vorba). **2.** Sperietoare de păsări; momâie, popândău (2), popândeț (2). [Var.: **poponete** s.m.] — Et. nec.

POPONĒȚ², *poponețe*, s.n. (Reg.) **1.** Feștilă sau fitil de opaiț; p. gener. opaiț. **2.** Sfeșnic. — Et. nec.

POPONĒȚ³, *poponețe*, s.n. (Fam.) Șezut, dos (de copil). [Var.: **poponeată** s.f.] — Din **popou**.

POPONĒȚĂ s.m. (Bot.; pop.) Volbură (*Convolvulus arvensis*). — Cf. sb. *poponac*, ucr. *oponeț*.

POPŌR, *popoare*, s.n. **1.** Formă istorică de comunitate umană, superioară tribului și anterioară națiunii, ai cărei membri locuiesc pe același teritoriu, vorbesc aceeași limbă și au aceeași tradiție culturală. **2.** Totalitatea locuitorilor unei țări, populația unei țări; cetățenii unui stat; națiune, neam, norod. ♦ (Înv.) Populația unei cetăți, a unui oraș, a unui sat (ori a unei părți dintr-un sat) sau a unei unități teritoriale formate din mai multe sate. **3.** Marea majoritate a populației (cu venituri mici) a unei țări; grosul populației; norod; spec. țărănime. ♦ Loc. adj. *Din popor* = care face parte din grosul populației; de origine socială modestă. **4.** (La sg.; colectiv) Număr nedefinit (dar mare) de persoane, multime mare de oameni străniși la un loc; pororație, poporime. **5.** (Înv.) Totalitatea credincioșilor care aparțineau aceluiași cult sau aceleiași parohii. [Var.: (înv.) **pōpol**, **pōpul** s.m.] — Cf. lat. *populus*, it. *popolo*.

POPORĂL, -**Ă**, *poporali*, -*e*, adj. (Înv.) Popular. — **Popor** + suf. -*al*.

POPORĂN, -**Ă**, *poporani*, -*e*, adj., s.m. și f. I. Adj. **1.** Care aparține poporanismului, privitor la poporanism. **2.** (Înv. și pop.) Popular. II. S.m. și f. **1.** (leșit din uz) Persoană care făcea parte din grosul populației; spec. sătean, țaran. **2.** (Înv. și reg.) Enoriaș. — **Popor** + suf. -*an*.

POPORANEITĂȚE s.f. (Rar) Caracter popular. [Pr.: -*ne-i*] — Din **poporan**.

POPORANISM s.n. **1.** Curent social-politic de la sfârșitul sec. XIX și începutul sec. XX, care considera țărănimea drept elementul de bază pentru dezvoltarea socială și pentru crearea culturii naționale. ♦ Curent literar care își propunea să înfățișeze realist țărănimea. **2.** (Rar) Dragoste, atașament față de popor. — **Poporan** + suf. -*ism*.

POPORANIST, -**Ă**, *poporaniști*, -*ște*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Adept al poporanismului. **2.** Adj. Care aparține poporanismului, privitor la

poporanism. **3.** Adj. (Rar) Privitor la popor, apropiat de popor. — **Poporan** + suf. *-ist*.

POPORĂȚIE, *poporații*, s.f. (Înv.) **1.** Populație (**1**). **2.** (La sg.; colectiv) Popor (**4**). [Var.: **poporațiune** s.f.] — Din **popor** (după lat. *populatio*, fr. *population*).

POPORĂȚIUNE s.f. v. **poporație**.

POPORIME s.f. **1.** (Înv. și reg.) Populație (**1**). **2.** (Înv.) Popor (**4**). — **Popor** + suf. *-ime*.

POPORÓS, -OĂSĂ, *poporoși, -oase*, adj. (Înv.; despre cetăți, orașe etc.) Populat. — **Popor** + suf. *-os*.

POPOSÍ, *poposesc*, vb. IV. Intrans. **1.** A întrerupe o călătorie, o excursie, o plimbare pentru a se odihni; *p. gener.* a se opri. ♦ Spec. A rămâne undeva peste noapte. **2.** (Rar) A se odihni. — Din **popas**.

POPOSIRE s.f. Faptul de a *poposi* (**1**); popas (**1**), oprire. — V. **poposi**.

POPOTĂR, *popotari*, s.m. Militar însărcinat cu administrarea unei popote. — **Popotă** + suf. *-ar*.

POPOTĂ, *popote*, s.f. Cantină pentru ofițeri și subofițeri; local unde se află o astfel de cantină. — Din fr. **popote**.

POPÓU, *popouri*, s.n. (Fam.) Șezut, dos. — Din germ. **Popo**.

POPREALĂ, *poprelli*, s.f. **1.** (Înv. și reg.) Piedică, obstacol în calea unei acțiuni; poruncă sau măsură prin care se interzice ceva; oprire, interdicție, opreliște. **2.** (Pop.) Rețineri (provizorie) a cuiva de către o autoritate legală pe timpul unei cercetări penale; închisoare, arest (la domiciliu). ♦ Loc. vb. *A pune* (pe cineva) *la popreală* = a aresta, a ține la arest; a băga la închisoare. — **Popri** + suf. *-eală*.

POPRI, *popresc*, vb. IV. Tranz. **1.** (Pop.) A împiedica, a interzice, a opri. **2.** (Pop.) A reține cu forța (în timpul unei cercetări penale); a aresta. **3.** (Jur.) A face o poprire. — Din sl. **poprĭti**.

POPRIRE, *popiriri*, s.f. **1.** (Pop.) Acțiunea de a *popri* și rezultatul ei. **2.** (Jur.) Măsură dispusă de o instanță judecătorească de indisponibilizare a unor sume de bani ori a unor produse datorate debitorului de către o persoană, urmând ca ele să servească plății creditorului după validarea popririi; reținere din salariul cuiva (în contul unei datorii); *p. ext.* sechestrul. — V. **popri**.

POPRIȚ, -Ă, *popriți, -te*, adj. **1.** (Jur.; despre bunuri, bani) Pe care s-a aplicat o poprire. **2.** (Înv.) Interzis, oprit. ♦ (Despre oameni) Reținut, arestat. — V. **popri**.

POPRIȚOR, -OĂRE, *popritori, -oare*, adj. Care poprește, care sechestrează, care are putere de sechestrul. — **Popri** + suf. *-tor*.

PÓP-ROCK s.n. Stil de muzică ce combină elemente din muzica pop și rock. — Cuv. engl.

POPUL s.m. v. **popor**.

POPULĂ, *populez*, vb. I. Tranz. A aduce, a așeza locuitori pe un anumit teritoriu. ♦ A ocupa, a umple cu oameni. ♦ A aduce animale sau plante într-o regiune, într-un spațiu delimitat. ♦ (Despre oameni, animale sau plante) A se afla pe un anumit teritoriu, a fi răspândit într-o anumită regiune. — Din lat. **populare** (cu sensul fr. *peupler*).

POPULAMENT s.n. (Colectiv) Arboret de aceeași vârstă sau din aceeași specie. ♦ Arboret din mai multe specii. — Cf. fr. *peuplement*.

POPULĂR, -Ă, *populari, -e*, adj. **1.** Care aparține poporului, privitor la popor, care provine din popor. ♦ Care este alcătuit din oameni din popor și lucrează pentru popor. **2.** Creat de popor; specific unui popor, caracteristic culturii lui. **3.** Care este făcut pentru popor, creat pentru necesitățile poporului; accesibil tuturor. ♦ (Despre expuneri, prelegeri, lucrări) Care poate fi înțeles cu ușurință de oricine; simplu, natural. **4.** Care este iubit de popor, care se bucură de simpatia, de considerația opiniei publice; *p. ext.* cunoscut de toți. ♦ Care are o comportare prietenoasă, cordială, atentă față de toată lumea. — Din fr. **populaire**.

POPULĂRE, *populări*, s.f. Acțiunea de a *popula* și rezultatul ei. — V. **popula**.

POPULARITĂȚE s.f. Calitatea de a fi popular (**4**); *p. ext.* faimă, renume. — Din fr. **popularité**.

POPULARIZĂ, *popularizez*, vb. I. Tranz. A răspândi, a face să fie cunoscută de către un număr mare de oameni, într-o formă accesibilă, o persoană, o idee, o știință etc. — Din fr. **populariser**.

POPULARIZĂNT, -Ă, *popularizanti, -te*, adj. (Rar) Popularizator. — **Populariza** + suf. *-ant*.

POPULARIZĂRE, *popularizări*, s.f. Acțiunea de a *populariza* și rezultatul ei. — V. **populariza**.

POPULARIZĂȚ, -Ă, *popularizați, -te*, adj. **1.** Care este răspândit, cunoscut în masele largi. **2.** Care este pe înțelesul publicului larg. — V. **populariza**.

POPULARIZĂTOR, -OĂRE, *popularizatori, -oare*, adj. (Și substantivat) Care popularizează; popularizant. — **Populariza** + suf. *-tor*.

POPULĂȚ, -Ă, *populați, -te*, adj. Care este locuit; care are (multă) populație; poporos. — V. **popula**.

POPULĂȚIE, *populații*, s.f. **1.** Totalitatea locuitorilor unei țări, ai unei regiuni, ai unui oraș etc.; poporație, poporime. ♦ (Biol.) Grup de indivizi aparținând aceleiași specii de animale sau plante care coexistă în aceeași arie geografică. **2.** (În sintagma) *Populație de stele* = ansamblu de stele grupate după vârstă, poziție, compoziție chimică etc. [Var.: (înv.) **populațiune** s.f.] — Din fr. **population**.

POPULAȚIUNE s.f. v. **populație**.

POPULISM s.n. Atitudine social-politică, adesea conjuncturală sau demagogică, urmărind câștigarea simpatiei populare. — Din fr. **populisme**. **POPULIST, -Ă**, *populiști, -ste*, adj., s.m. și f. **1.** Adj. s.m. și f. ((Persoană) care practică populismul. **2.** Adj. Care are caracter populist. — Din fr. **populiste**.

POPUSTĂ, *popuste*, s.f. (Reg.) Frânghie verticală, mai lungă decât adâncimea apei, care ține carmacelul în poziția lor în timpul pescuitului. — Din ucr. **popusta**.

POPUȘOI s.m., s.n. v. **păpușoi**.

POPUȘOIȘTE s.f. v. **păpușoiște**.

POR, *pori*, s.m. **1.** Mic orificiu pe suprafața pielii, reprezentând canalul excretor al glandelor sudoripare și sebacee. **2.** Orificiu în membrana primară a celulelor vegetale, prin care se asigură schimbul de apă, de gaze și de substanțe nutritive. **3.** Gol de dimensiuni mici în interiorul unui corp solid. — Din fr. **por**, lat. **porus**.

PORC, *porci*, s.m. **1.** Mamifer domestic omnivor, cu capul de formă conică, cu botul alungit, cu corpul acoperit cu păr aspru, scurt și relativ rar, crescut pentru carnea și grăsimea lui (*Sus scrofa domestica*). ♦ *Porc sălbatic* (sau *mistreț*) = mistreț. ♦ Expr. *A tăcea ca porcul în păpușoi* (sau *în cucuruz*) = a tăcea prefăcându-se că este preocupat de altceva, pentru a nu răspunde la aluzii sau la învinuiri. *A mâna porcii la jir* = a sforăi tare în somn. *N-am păzit* (sau *n-am păscut*) *porcii împreună*, se spune cuiva pentru a-i atrage atenția că își permite gesturi de familiaritate. *A îngrășa porcul în ajun* = a încerca (zadarnic) să recupereze în ultimul moment timpul pierdut. *A face* (pe cineva) *albie* (sau *troacă*) *de porci* = a certa (pe cineva) foarte tare; a bațjocori cu vorbe grele. ♦ P. restr. Carne de porc (**1**). ♦ Compuse: *porc-spinos* (sau *-ghimpos*) = (la pl.) gen de mamifere rozătoare, sălbatic, de talie mijlocie, cu spatele și părțile laterale acoperite de spini lungi (*Hystrix*); (și la sg.) animal care face parte din acest gen; *porc-de-mare* = pește marin de culoare neagră, cu corpul acoperit de solzi ascuțiți, veninoși (*Scorpaena scrofa*). **2.** Epitet depreciativ pentru un om obraznic, grosolan, nerușinat, josnic, ticălos. ♦ Expr. *Porc de câine* = om de nimic, netrebnic, ticălos. — Lat. **porcus**.

PORCĂR, *porcari*, s.m. Persoană care păzește (și îngrijește) porcii (**1**). [Var.: (pop.) **purcăr** s.m.] — **Porc** + suf. *-ar*. Cf. lat. *porcarius*.

PORCĂI, *porcăiesc*, vb. IV. (Fam.) **1.** Tranz. și refl. **recipr.** A (se) insulta în mod grosolan. **2.** Refl. A se purta ca un porc (**2**). — **Porc** + suf. *-ăi*.

PORCĂRIE, *porcărie*, s.f. **1.** Crescătoria de porci (**1**). **2.** (Reg.; la sg. cu sens colectiv) Preparate din carne de porc (**1**). **3.** Fig. (Fam.) Murdărie mare, loc sau lucru murdar; faptă sau vorbă indecentă, grosolană, necinstită. ♦ Lucru prost făcut. — **Porc** + suf. *-ărie*.

PORCELĂN s.n. v. **porțelan**.

PORCESC, -EĂSCĂ, *porcești*, adj. **1.** De porc (**1**), privitor la porc, al porcului. ♦ Expr. (Fam.) *A avea noroc porcesc* = a avea noroc mare. **2.** (Despre unele specii de fructe, legume etc.) Care este de calitate inferioară. *Cartofi porcești*. — **Porc** + suf. *-esc*.

PORCÎN, -Ă, *porcini, -e*, adj., s.f. **1.** Adj. De porc (**1**); privitor la porci, caracteristic, propriu porcilor; ca de porc. **2.** S.f. (La pl.) Nume generic dat porcilor (**1**); (și la sg.) porc (**1**). — Din lat. **porcinus**, fr. **porcin**.

PORCŌI, *porcoale*, s.n. Grămadă de fân sau de paie; *spec. căpiță*. ♦ P. gener. Grămadă, morman, maldăr. [Var.: **purcŏi** s.n.] — **Porc** + suf. *-oi*.

PORCOIĂȘ, *porcoiașe*, s.n. Diminutiv al lui *porcoi*. [Var.: **purcoiăș** s.n.] — **Porcoi** + suf. *-aș*.

PORCŌS, -OĂSĂ, *porcoși, -oase*, adj. (Despre oameni) Care se poartă, care vorbește ca un porc (**2**); grosolan, vulgar; (despre cuvinte, expresii, purtare etc.) indecent, necuviincios, grosolan; vulgar, trivial, obscen. — **Porc** + suf. *-os*.

PORCULÉȚ, *porculeți*, s.m. Porcușor (**1**). — **Porc** + suf. *-uleț*.

PORCUȘŌR, *porcușori*, s.m. **1.** Diminutiv al lui *porc*; porculeț. **2.** Specie de pește mărunt cu corpul în formă de fus, de culoare deschisă, cu un șir de pete întunecate pe laturi și cu două mustăți în colțul gurii, care trăiește în apele de deal sau de șes (*Gobio gobio*). — **Porc** + suf. *-ușor*.

PORÉCLĂ, *porcele*, s.f. **1.** Supranume dat unei persoane în legătură cu o trăsătură caracteristică a fizicului său, a psihicului sau a activității sale. **2.** (Înv. și reg.) Nume de familie. [Var.: (reg.) **policră, porclă** s.f.] — Din sl. **poroklo**.

PORECLĂ, *porelesc*, vb. IV. Tranz. **1.** A da cuiva o poreclă (1). **2.** (Înv. și reg.) A da cuiva un nume; a numi. [Var.: (reg.) **poroclă** vb. IV] — Din **porocli**.

PORECLIRE, *porecliri*, s.f. Faptul de a *porecli*. — V. **porocli**.

PORFIR, *porfire*, s.n. Rocă vulcanică dură, formată din cristale mari de feldspat, cuarț etc. înglobate într-o masă de feldspat mărunț sau sticloasă. [Var.: (reg.) **porfiră** s.f.] — Din ngr. **porfiritis**, fr. **porphyre**.

PORFIRĂ¹, *porfire*, s.f. (Înv.) Purpură. — Din ngr. **porfira**.

PORFIRĂ² s.f. v. **porfir**.

PORFIRIC, *porfirici*, -ce, adj. Care conține porfir, care are compoziția sau structura porfirului, caracterizându-se prin existența unor cristale mari pruse într-o masă sticloasă sau foarte mărunț cristalizată. — Din fr. **porphyrique**.

PORFIRIE, *porfirii*, s.f. Boală ereditară caracterizată prin producerea excesivă de porfirine, prin prezența lor în sânge și prin eliminarea lor. — Din fr. **porphyrie**.

PORFIRINĂ, *porfirine*, s.f. Substanță chimică naturală care formează structura de bază a hemoglobinei și a clorofilei. — Din fr. **porphyrine**.

PORFIRIT, *porfirite*, s.n. Rocă vulcanică cu aspect de porfir, de obicei în culori închise, folosită mai ales la pavaj. — Din fr. **porphyrite**, germ. **Porphyrit**.

PORFIRIU, *porfirii*, -ie, *porfirii*, adj. De culoarea purporei; roșu-aprins; purpuriu, vișiniu, stacojiu. — **Porfiră¹** + suf. -iu.

PORFIROGENÉT, *porfirogeneți*, -te, s.m. și f. (De obicei art.) Titlu atribuit principilor bizantini născuți în timpul domniei tatălui lor. — Din ngr. **porfiroghénetos** „născut în purpură”.

PORFIROID, *porfiroizi*, -de, adj. De natura porfirului, asemănător cu porfirul. — Din fr. **porphyroïde**.

PORICLĂ s.f. v. **porocli**.

PORIFÉR, *poriferi*, -e, adj. (Rar) Care provoacă porozitatea unui material. — Din fr. **poriphère**.

PORNEALĂ, *porneli*, s.f. (Pop.) 1. Pornire (la drum); plecare. 2. Loc de pășune rezervat oilor cu lapte. — **Porni** + suf. -eală.

PORNĂ, *pornesc*, vb. IV. **1.** Intrans. și refl. (Despre ființe) A pleca din locul în care se află, a se pune în mișcare, a se îndrepta spre ceva, a purcede; *p. ext.* a merge. ◇ Expr. (Intrans.) *A porni cu stângul* = a eșua într-o acțiune. *A porni cu dreptul* = a izbuti într-o acțiune. ◇ Tranz. și intrans. (Despre mijloace de locomotie sau obiecte care se deplasează) A (se) pune în mișcare. ◇ (Despre fenomene ale naturii) A se declanșa, a se dezlănțui. ◇ Tranz. (Rar) A duce, a conduce. **2.** Intrans. (Despre mașini, motoare etc.) A începe să funcționeze. ◇ Tranz. fact. A pune în funcțiune. ◇ (Despre acțiuni și manifestări ale oamenilor) A începe, a izbucni. ◇ Tranz. A face să înceapă o acțiune. ◇ Expr. *A porni judecată* (sau *proces* etc.) = a intenta (cuiva) un proces, a da pe cineva în judecată. **3.** Intrans. și refl. (Despre oameni) A se apuca să facă ceva, a începe o acțiune de o durată oarecare. ◇ Expr. (Pop.; intrans.) *A porni grea* = a rămâne însărcinat. ◇ A avea tendința să..., a fi înclinat să... **4.** Tranz. A îndemna pe cineva, a determina să facă ceva; a stimula, a îmboldi. ◇ A întărâta, a ațâța, a instiga. — Din sl. **porinoti**.

PORNIRE, *porniri*, s.f. 1. Acțiunea de a (se) *porni* și rezultatul ei; plecare. 2. Impuls, îndemn, imbold; *p. ext.* avânt, elan. 3. Înclinare, predispoziție, tendință. 4. Patimă; înverșunare (împotriva cuiva). — V. **porni**.

PORNIT, *porniți*, -te, adj. 1. Care e gata să..., care e pe punctul să... 2. Înclinat, predispus, aplecat (spre...). 3. Supărat, furios, mâniaș, înverșunat. — V. **porni**.

PORNITÓR, *pornitoare*, s.n. (Rar) Aparat, dispozitiv care servește la pornirea unei mașini, a unui mecanism; *spec.* demaror. — **Porni** + suf. -tor.

PORNITURĂ, *pornituri*, s.f. (Înv. și pop.) Porțiune de teren deplasată prin alunecare. — **Porni** + suf. -tură.

PÓRNO adj. invar. Care are caracter pornografic. *Literatură porno*. — Din fr., engl. **porno**.

PORNOGRÁF, *pornografi*, s.m. Autor de opere pornografice. ◇ Amator de obscenități, de lucruri imorale. — Din fr. **pornographe**.

PORNOGRÁFIC, *pornografici*, -ce, adj. Care conține pornografii; obscen. — Din fr. **pornographique**.

PORNOGRAFIE, *pornografii*, s.f. Scriere, desen, fotografie sau gravură obscenă. ◇ Atitudine, faptă, vorbă obscenă. — Din fr. **pornographie**.

POROCLĂ vb. IV v. **porocli**.

PORÓINIC, *poroinici*, s.m. Nume dat mai multor plante erbacee din familia orhideelor, cu frunze oblonge, lucitoare, cu flori mari, plăcut mirositoare, grupate într-un spic și care cresc în păduri umede și umbrase (*Orchis*). — Et. nec.

PORÓNCA s.f. v. **poruncă**.

PORONCEALĂ s.f. v. **porunceală**.

PORONCĂ vb. IV v. **poruncă**.

PORONCITÓR, *-OÁRE* adj. v. **poruncitor**.

POROPLÁST, *poroplaste*, s.n. Material plastic poros folosit pentru confecționarea bureților de toaletă, a saltelelor și ca material izolanț în construcții. — Cf. engl. **poroplastic**.

PORÓS, *-OÁSĂ*, *porosi*, -oase, adj. Care are pori. ◇ (Despre pământ) Afănat. — Din fr. **poroux**.

POROZIMÉTRU, *porozimetre*, s.n. Aparat pentru măsurarea porozității hârtiei. — Din fr. **porosimètre**.

POROZITÁTE, *porozități*, s.f. Proprietate a unui corp solid de a fi poros. — Din fr. **porosité**.

PÓRRIDGE s.n. Mâncare preparată din fulgi de ovăz sau de porumb, specifică bucătăriei englezești. [Pr.: *pórig*] — Cuv. engl.

PORT¹ Element de compunere care înseamnă „purtător de...”, „susținător de...”, „purtare de...”, servind la formarea unor substantive. — Din fr. **porte**.

PORT², (2, 3) *porturi*, s.n. 1. Faptul de a purta sau de a deține. *Portul armelor este interzis*. 2. Conduită obișnuită, firească, normală. *Ori te poartă cum îți-e vorba, ori vorbește cum îți-e portul*. 3. Îmbrăcăminte caracteristică unui popor, unei regiuni, unei epoci etc. ◇ Expr. (Pop.) *A purta portul* (cuiva) = a se asemana, a fi la fel cu cineva, a se adapta la felul de a fi al cuiva. ◇ Îmbrăcăminte folosită la anumite ocazii. — Din **purta** (derivat regresiv).

PORT³, *porturi*, s.n. 1. Complex tehnic amenajat pe malul unei ape navigabile, prevăzut cu instalațiile necesare pentru acostarea, adăpostirea și reparația navelor, pentru transportul de mărfuri și de călători. 2. Oraș care are un port (1). — Din fr. **port**, it. **porto**.

PORTÁBIL, *portabili*, -e, adj. Care poate fi transportat cu ușurință, care poate fi purtat cu sine; portativ². — Din fr. **portable**.

PORTÁJ, *portaje*, s.n. (Nav.) Parte a unui fluviu în care navigația este imposibilă și ambarcațiunile trebuie transportate pe uscat. — Din fr. **portage**.

PORTÁL, *portaluri*, s.n. 1. Intrare principală monumentală într-un edificiu, cu decorațiuni specifice diferitelor stiluri. 2. Deschidere din piatră sau din metal la intrarea unor poduri mari de cale ferată. 3. Lucrare de zidărie sau de beton, care consolidează pământul în jurul gurii unui tunel și taluzul de deasupra. 4. (Inform.) Site de acces către alte site-uri. — Din germ. **Portal**, it. **portale**, engl. **portal**.

PORTALTÓI, *portaltoaie*, s.n. Plantă pe care se face altoirea. — **Port¹** + **altó** (după fr. *port-greffe*).

PORTAMÉNT, *portamente*, s.n. (Muz.; indică modul de execuție) Alunecare lină de la un sunet la altul, atingându-se aproape neobservat sunetele intermediare. — Din it. **portamento**.

PORTÁNT, *portanți*, -te, adj. (Tehn.) Care susține ceva, care poartă ceva. ◇ *Forță portantă* = portanță. — Din fr. **portant**.

PORTÁNȚĂ, *portanțe*, s.f. Forță care asigură susținerea unui corp în mișcare cufundat într-un fluid. — Din fr. **portance**.

PORTÁR, *portari*, s.m. 1. Persoană care are sarcina de a păzi intrarea unui edificiu public sau particular. 2. (În Evl Mediu) Dregător însărcinat cu paza Curții domnești (și cu alte treburi administrative, de protocol etc.). ◇ *Portar de Suceava* (sau *al Sucevei*) = mare dregător însărcinat cu apărarea capitalei și a Curții domnești moldovene; comandant suprem al oștirii moldovene ca hatman. 3. (Sport) Jucător care apără spațiul porții unei echipe de fotbal, handbal, hochei, polo etc. — **Poartă** + suf. -ar.

PORTÁRMĂ s.f. Purtare, deținere a unei arme de foc. *Permis de portarmă*. — **Port¹** + **armă**.

PORTATÍV¹, *portative*, s.n. Grup de cinci linii orizontale, paralele și egal distanțate, pe care și între care se scriu notele muzicale. — Et. nec.

PORTATÍV², *portativi*, -e, adj. Ușor de purtat sau de transportat; portabil, transportabil. ◇ *Dicționar portativ* = dicționar de format mic, ușor de mănuit. — Din fr. **portatif**.

PORTAVIÓN, *portavioane*, s.n. Navă de luptă de mare tonaj, construită special pentru a permite gararea, decolarea și aterizarea avioanelor. [Pr.: -vi-on] — Din fr. **porte-avions**.

PORTAVÓCE, *portavoce*, s.n. Tub metallic, în formă de pânză (uneori prevăzut cu megofoane), folosit (pe o navă) la transmiterea unor informații, unor comenzi etc. la distanță; *p. gener.* megafon. — Din it. **portavoce**.

PÓRTĂ, *porte*, adj. (Anat.; în sintagma) *Venă portă* = venă care colectează sângele încărcat cu substanțe nutritive de la organele digestive și îl transportă la ficat. — Din fr. **porte**.

PORTÁREÁȘĂ, *portărese*, s.f. Femeie care păzește intrarea într-un edificiu public sau particular. ◇ Soția portarului (1). — **Portar** + suf. -easă.

PORTÁRÉL, *portărei*, s.m. 1. Funcționar însărcinat cu executarea sentințelor judecătorești. 2. Slujbaş domnesc subordonat portarului (2). — **Portar** + suf. -el.

PORTBAGÁJ, *portbagaje*, s.n. Loc rezervat depozitării unor colete sau valize, dispus în anumite părți ale caroseriei unui vehicul. — Din fr. **portebagages**.

PORTBAIONETĂ, *portbaionete*, s.f. Dispozitiv din piele atașat la o centură militară, în care se fixează și se poartă baioneta. [Pr.: -ba-io-] — Din fr. **porte-baionette**.

PORTBEBÉ, *portbebeuri*, s.n. Suport de forma unui rucsac, coșuleț sau mic scăunel pentru transportul bebelușilor. — Din fr. **port-bébé**.

PORTBILÉT, *portbilete*, s.n. (Rar) Portofel mic pentru bancnote. — Din fr. **porte-billets**.

PORTCÁRT, *portcarturi*, s.n. 1. Mic portofel în care se țin actele de identitate, cărțile de vizită etc. 2. Porthartă. — Din fr. **porte-cartes**.

PORTCHÉI, *portchei*, s.n. Inel metalic, toc de piele etc. pentru păstrat cheile. — **Port¹- + chei** (după fr. *porte-clefs*).

PORTCLIȘEU, *portclișeu*, s.n. Casetă de lemn sau de metal în care se introduce placa pe care se fotografiază. — **Port¹- + clișeu**.

PORTCONTÁINER, *portcontainere*, s.n. Navă destinată transportului de mărfuri în containere. — Din fr. **porte-containers**.

PORTCREIÓN, *portcreioane*, s.n. Mic tub din metal, din plastic etc. cu care se prelungeste creionul sau i se protejează vârful. [Pr.: -cre-ion] — Din fr. **porte-crayon**.

PORTCUȚÍT, *portcuțite*, s.n. Dispozitiv al unei mașini-unelte de așchiere care servește la fixarea în poziție adecvată a cuțitelor, pentru prelucrarea pieselor. — **Port¹- + cuțit** (după fr. *porte-couteau*).

PORTDRAPÉL, (1) s.m., (2) *portdrapele*, s.n. 1. S.m. Persoană care poartă drapelul unei unități militare, al unei asociații sportive etc. ♦ Fig. Persoană care stă în fruntea unui curent, a unei mișcări; *p. ext.* idee călăuzitoare. 2. S.n. Toc din piele prins de o curea petrecută peste piept, în care se fixează coada drapelului pentru a putea fi purtat mai ușor. — **Port¹- + drapel** (1, după fr. *porte-drapeau*).

PORTE-BONHEUR, *portbonheururi*, s.n. Obiect considerat ca aducător de noroc celui care îl poartă; talisman. [Pr.: *portbonör*] — Cuv. fr.

PORTELICOPTÉR, *portelicoptere*, s.n. Navă purtătoare de platforme și hangare pentru elicoptere. — Din fr. **porte-hélicoptères**.

PÓRTER s.n. Bere (englezească) neagră, tare și amară. — Din engl., fr. **porter**.

PORTFÁRD, *portfarduri*, s.n. Poșetă mică în care își păstrează femeile fardurile (și alte produse cosmetice). — **Port¹- + fard**.

PÓRTHÁRT, *portharturi*, s.n. Geantă plantă din piele, pânză, mușama etc. care se poartă atârnată de umăr cu o cruce, fiind folosită pentru păstrarea hârtiilor. [Var.: **porthártă** s.f.] — **Port¹- + hartă** (după fr. *porte-carte*).

PÓRTHÁRTÁ s.f. v. **porthart**.

PORTÍC, *porticuri*, s.n. Galerie exterioară, mărginită de o colonadă, uneori cu arcade, care servește ca loc de adăpost sau de plimbare în jurul unei piețe, al unei clădiri etc. sau ca intrare monumentală într-un edificiu. [Pl. și: *portice*] — Din fr. **portique**, lat. **porticus**.

PORTIÉRÁ, *portiere*, s.f. 1. Ușă cu geam (la un automobil, la un vagon de tren, la un cupeu etc.). 2. (Rar) Draperie atârnată deasupra unei uși (pentru a o masca). [Pr.: -ti-e] — Din fr. **portière**.

PORTIȚÁ, *portite*, s.f. Diminutiv al lui **poartă**. ♦ Expr. **Portițá de scăpare** = posibilitate de a scăpa dintr-o situație dificilă. — **Poartă + suf. -ițá**.

PORTJARTIER, *portjartiere*, s.n. Obiect de lenjerie femeiască confecționat dintr-un material textil (elastic), de care sunt prinse jartierele. [Pr.: -ti-er] — **Port¹- + jartieră** (după fr. *porte-jarretelles*).

PÓRTLAND s.n. Ciment obținut prin pulverizarea unui amestec de argilă și de cretă calcinată. — Din fr. **portland**.

PORTLANDIÁN, -Ă, *portlandieni, -e*, s.n., adj. 1. S.n. Ultimul etaj al jurasicului. 2. Adj. Care aparține portlandianului (1), privitor la portlandian. [Pr.: -di-an] — Din fr. **portlandien**.

PORTMANTÓU, *portmantouri*, s.n. Umeraș. — Din fr. **portmanteau**.

PORTMANUSCRÍS, *portmanuscrite*, s.n. (Tipogr.) Clește de lemn sau de metal care fixează pagina manuscrisului în fața culegătorului. — **Port¹- + manuscris**.

PORTMONÉU, *portmonee*, s.n. Obiect de piele, de pânză etc. în care se țin de obicei banii mărunți. — Din fr. **porte-monnaie**.

PÓRTO¹ s.n. Taxă care se plătește pentru expedierea prin poștă a unei scrisori, a unui colet, a unei sume de bani etc. — Din it. **porto**.

PÓRTO², (2) *portouri*, s.n. 1. Vin roșu, negru sau alb, tare și dulce, originar din Portugalia. 2. Porție de porto (1). — Din fr. **porto**.

PORTOCÁL, *portocali*, s.m. Pom fructifer mediteranean și subtropical, originar din Asia, înalt de 2–4 m, cu frunze persistente, cu flori albe și parfumate, cu fructe sferice, comestibile (*Citrus aurantium*). [Var.: (inv.) **portocálá** s.f.] — Din **portocală¹** (derivat regresiv).

PORTOCÁLÁ¹, *portocale*, s.f. 1. Fructul portocalului, de formă sferică, aromată și zemos, bogat în vitamine, învelit într-o coajă de culoare galbenă-roșiatică. 2. Lumânare lungă și subțire, răsucită ca un ghem, pentru a putea fi ținută mai ușor în mână. — Din ngr. **portokáli**.

PORTOCÁLÁ² s.f. v. **portocal**.

PORTOCÁLÍU, -IE, *portocalii*, adj., s.n. 1. Adj. De culoarea portocalei¹ (1) coapte; galben-roșiatic, oranj. 2. S.n. Culoare portocalie (1) (a doua din spectrul solar). — **Portocală¹ + suf -iu**.

PORTOCHELÁRI, *portochelari*, s.m. Toc de piele, de material plastic, de metal etc. în care se țin ochelarii. — **Port¹- + ochelari**.

PORTOFÉI s.n. v. **portofel**.

PORTOFÉL, *portofele*, s.n. Obiect din piele, din material plastic etc., în forma unor coperti mici cu mai multe despărțituri interioare, în care se păstrează bani, acte etc.; portvizit, portofoliu (3). [Var.: (inv.) **portoféli**, **portoféu** s.n.] — Din rus. **portfel'**, fr. **porte-feuille**.

PORTOFÉU s.n. v. **portofel**.

PORTOFÓLIU, *portofolii*, s.n. 1. Funcție, demnitate de ministru. ♦ *Ministru fără portofoliu* = persoană care are funcția de ministru într-un guvern, fără a fi titularul unui minister. 2. (Inv.) Mapă, dosar etc. în care se păstrează acte, hârtii de valoare etc. 3. (Rar) Portofel. 4. Efecte de comerț, valori bancare etc. aflate la dispoziția cuiva. 5. Totalitatea lucrărilor manuscrise aflate în evidența unei edituri, în scopul tipării lor. — După it. **portafoglio**.

PÓRTO-FRÁNC s.n. v. **porto-franco**.

PÓRTO-FRÁNCO, *porto-franco*, s.n. Port³, parte dintr-un port sau dintr-o regiune de litoral, în care mărfurile nu sunt supuse taxelor vamale și nici altor formalități fiscale. [Var.: **pórtó-fránc** s.n.] — Din it. **porto-franco**.

PORTOLÁC s.m. v. **portulacă**.

PORTORICÁN, -Ă, *portoricani, -e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană originară sau locuitor din insula Porto Rico (astăzi Puerto Rico). 2. Adj. Care aparține insulei Porto Rico sau portoricanelor (1), referitor la Porto Rico ori la portoricani. — Din fr. **portoricain**.

PORTPÁGINÁ, *portpagini*, s.f. Suport de hârtie sau de carton pe care se așază zaful tipografic al unei pagini pentru a putea fi transportat. — **Port¹- + pagină** (după fr. *porte-page*).

PORTPÉRIE, *portperii*, s.f. 1. Dispozitiv sau piesă a unei mașini (electrice) de care este fixată o perie (de contact). 2. Suport pe care se țin periele. — **Port¹- + perie**.

PORTRÉT, *portrete*, s.n. 1. Pictură, desen, sculptură, fotografie etc. care înfățișează figura unei persoane. ♦ *Portrait-robot* = desen al figurii unei persoane realizat pe baza relatărilor victimei sau ale martorilor. *Portrait-vorbit* = procedeu de identificare criminalistică bazat pe descrierea semnelor infractorului de către victimă sau de către martori. 2. Prezentare fizică și morală a unui personaj într-o operă literară; operă literară cu un asemenea conținut. [Pl. și: (inv.) *portreturi*] — Din fr. **portrait**.

PORTRETÁ, *portretez*, vb. I. Tranz. (Inv.) A face cuiva un portret (1). — Din **portret** (după fr. *portraiturer*).

PORTRETÁRI, *portretari*, s.m. (Inv.) Portretist (1); *p. gener.* pictor. — **Portret + suf. -ar**.

PORTRETÍST, **-Ă**, *portretiști, -ste*, s.m. și f. 1. Pictor sau sculptor specializat în portrete (1); portretar. 2. Scriitor specializat în portrete (2). — Din fr. **portraitiste**.

PORTRETÍSTIC, -Ă, *portretistici, -ce*, s.f., adj. 1. S.f. Ramură a picturii, a sculpturii, a fotografiei etc. care cuprinde genul portretului (1). 2. S.f. Creație literară care cultivă portretul (2). 3. Adj. Care aparține portretisticii (1, 2), privitor la portretistică. — **Portret + suf. -istică**.

PORTRETIZÁ, *portretizez*, vb. I. Tranz. A realiza un portret. — **Portret + suf. -iza**.

PORTRETIZÁRE, *portretizări*, s.f. Acțiunea de a **portretiza** și rezultatul ei. — V. **portretiza**.

PORTSÁBIE, *portsăbii*, s.f. Obiect din piele, stofă sau metal prins de centură, în care se poartă sabia. — **Port¹- + sabie** (după fr. *porte-glaive*).

PORTSCHÍ, *portschiuri*, s.n. Dispozitiv pentru transportarea schiurilor (1). ♦ Suport fixat pe capota autoturismelor pentru transportul schiurilor. — **Port¹- + schi**.

PORTSCÚLÁ, *portscule*, s.f. (Tehn.) Portunealtă. — **Port¹- + sculă** (după fr. *porte-outil*).

PORTSEMÁL, *portsemnale*, s.n. Suport montat pe un vehicul pentru a susține felinarele de semnalizare. — **Port¹- + semnal**.

PORTSTINDÁRD, *portstindarde*, s.n. Portdrapel (1). — **Port¹- + stindard**.

PORTTABÁC, *porttabacuri*, s.n. (Rar) Tabacheră. — **Port¹- + tabac**.

PORTȚIGARÉT, *portțigarete*, s.n. 1. Tabacheră. 1. Tub mic de chihlimbar, de lemn, de celuloid etc. în care se fixează țigara pentru a fi fumată. — Din fr. **porte-cigarettes**.

PORTUAR, -Ă, *portuari*, -e, adj. Care aparține unui port³, privitor la port³, de port³. ♦ Care are port³ (1). [Pr.: -tu-ar] — Din fr. *portuaire*.

PORTUGHÉZ, -Ă, *portughezi*, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Portugaliei sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține Portugaliei sau portughezilor (1), privitor la Portugalia ori la portughezi. ♦ (Substantivat, f.) Limba portugheză. [Pl. (m.) și: *portugheji*] — Din it. *portoghese*, germ. *Portugiese*. Cf. fr. *Portugais*.

PORTULÁC s.m. v. *portulacă*.

PORTULÁCĂ, *portulace*, s.f. (Bot.; pop.) Agurioară. [Var.: *portolác*, *portulác* s.m.] — Din lat. *portulaca*.

PORTULÁN, *portulane*, s.n. 1. Publicație-ghid despre o regiune sau despre un port³, destinată navigatorilor. 2. Hartă de navigație folosită în Evul Mediu. — Din fr. *portulan*.

PORTUNEÁLTÁ, *portunelte*, s.f. Piesă sau dispozitiv de prindere a unei unelte în vederea mănuirii acesteia; portsculă. — **Port**¹- + **unealtă** (după fr. *port-outil*).

PORTVIZÍT, *portvizite*, s.n. Portofel în care se păstrează cărți de vizită, bani, acte etc. — Din fr. *porte-visite*.

PORTELÁN, (2) *portelanuri*, s.n. 1. Material ceramic alb și translucid obținut prin arderea la temperaturi înalte a unei paste de cuarț, de caolin și de feldspat împreună cu adosuri de alți componenți, folosit la fabricarea vaselor industriale sau de laborator, a izolatoarelor electrice, a vaselor de uz casnic sau a unor obiecte decorative. 2. Obiect făcut din porțelan (1). [Var.: (rar) *porcelán* s.n.] — Din germ. *Porzellan*.

PORTELÁNÁRIE, *portelánării*, s.f. (Rar) Magazin de porțelanuri (2). — **Porțelan** + suf. -*arie*.

PÓRTIE, *porții*, s.f. 1. Cantitate determinată dintr-un material, destinată a fi utilizată într-un interval de timp determinat. ♦ Spec. Cantitate de mâncare servită cuiva. 2. (În forma *porțiune*) Parte dintr-un tot (divizat); bucată, fragment. [Var.: *porțiune* s.f.] — Din fr. *portion*.

PORȚIONÁ, *porționez*, vb. I. Tranz. A împărți un aliment în porții. [Pr.: -fi-o-] — Din fr. *portionner*.

PORȚIONÁRE, *porționări*, s.f. Acțiunea de a *porționa*. [Pr.: -fi-o-] — V. *porționa*.

PORȚIUNE s.f. v. *porție*.

PORÚCIC, *porucici*, s.m. (Înv.) Locotenent; p. gener. ofițer (rus). [Var.: *porúcič* s.m.] — Din rus. *porucik*.

PORÚMB, -Ă, (I 1, 2, II) *porumbi*, s.m., (III) *porumbi*, -e, adj., (I 3) *porumburi*, s.n. I. 1. S.m. Plantă anuală din familia gramineelor, cu tulpina înaltă, puternică și groasă, cu frunzele mari, liniare și cu fluorescența un spic sau un panicul, cultivată ca plantă alimentară, industrială și furajeră; păpușoi, cucuruz, mălai (*Zea mays*). 2. S.m. Știuletele de porumb (I 1), împreună cu boabele de pe el; boabele desprinse de pe știulete. ♦ Expr. *A lua* (cuiva) *porumbul de pe foc* = a dejuca planurile (cuiva), a-i juca (cuiva) o festă. 3. S.n. Semănătură, lan de porumb (I 1); porumbiște. II. S.m. (Pop.) Porumbel (I 1). III. Adj. (Pop.) De culoare cenușie-albăstrui; (despre animale și păsări) care are părul, lâna, penele de culoare cenușie-albăstrui; porumbel (IV). — Lat. *palumbus*.

PORUMBÁC, -Ă, *porumbaci*, -ce, adj., s.m. I. Adj. (Pop.; despre păsări sau despre penele lor; adesea substantivat) Pestrîț. II. S.m. Fluture mare de noapte, cu aripi din față galbene cu dungi cafenii și cu cele din spate multicolore (*Sphinx euphorbiae*). — **Porumb** + suf. -*ac*.

PORUMBÁR¹, *porumbári*, s.m. Arbust sălbatic din familia rozaceelor, cu ramuri spinoase, cu flori albe și cu fructe sferice de culoare neagră-vineție, cu gust acru, astringent; porumbel (III 2), scrombar (*Prunus spinosa*). — **Porumbă**¹ + suf. -*ar*.

PORUMBÁR², (I) *porumbare*, s.n., (II) *porumbári*, s.m. I. S.n. 1. Adăpost pentru porumbel (I 1); porumbărie (1), hulubărie. 2. Construcție de niule sau de șipci în care se depozitează pentru uscare și păstrare știuleții de porumb; coșar, pătur, porumbărie (2). II. S.m. (Reg.) Specie de uliu. — **Porumb** + suf. -*ar*.

PORUMBÁȘ, *porumbași*, s.m. (Pop.) Porumbel (I 1). — **Porumb** + suf. -*ăș*.

PORÚMBÁ¹, *porumbe*, s.f. Fructul porumbarului¹, sferic, de culoare neagră-vineție, cu gust acru, astringent; scorombă. — Lat. *palumba*.

PORÚMBÁ², *porumbe*, s.f. (Pop.) Porumbiță. — Din **porumb**.

PORUMBÁRIE, *porumbării*, s.f. 1. (Reg.) Porumbar² (I 1). 2. (Reg.) Porumbar² (I 2). 3. Crescătorie de porumbel (I 1). — **Porumb** + suf. -*arie*.

PORUMBÉL, -EÁ, *porumbei*, -ele, s.m., s.f., adj. I. 1. S.m. Nume dat mai multor specii de păsări sălbatice sau domestice, de talie mijlocie sau mică, cu ciocul scurt, cu penajul divers colorat (*Columba*); pasăre aparținând uneia dintre aceste specii; hulub, porumb (II), porumbaș. ♦ *Porumbel călător* (sau *de poștă*, *voiajor*) = porumbel dressat să se întoarcă la locul de unde a fost trimis, folosit pentru transmiterea mesajelor. ♦ Expr. *A trăi* (sau

a se iubi) *ca porumbeii* (sau *ca doi porumbei*) = a trăi în dragoste și în bună înțelegere. ♦ Compus: *porumbel-răzător* = guguștiuc. 2. S.f. (Reg.) Porumbiță. II. S.m. Știulete de porumb cu boabele încă necoapte, în lapte, care se mănâncă fierte sau coapte în spuză. III. 1. S.f. Fructul porumbarului¹, sferic, de culoare neagră-vineție, cu gust acru, astringent; porumbă¹. 2. S.m. (Bot.) Porumbar¹. 3. S.m. (bot.; la pl.) Mică plantă erbacee din familia liliaceelor, cu flori albastre, care crește prin vii și livezi (*Muscari botryoides*). IV. Adj. (Reg.) Porumb (III). — **Porumb** + suf. -*el*, -*ea*.

PORUMBÍȘTE, *porumbiști*, s.f. Loc semănat cu porumb (I 1), lan de porumb. ♦ Loc de pe care s-a cules porumbul (I 1), folosit ca pășune. — **Porumb** + suf. -*iște*.

PORUMBÍȚĂ, *porumbițe*, s.f. Femela porumbelului (I 1); porumbă², hulubiță. ♦ Epitet pentru o fată sau o femeie iubită. — **Porumb** + suf. -*iță*.

PORÚNCĂ, *porunci*, s.f. 1. Dispoziție (orală sau scrisă) dată de către o autoritate sau de către o persoană cu autoritate și care trebuie executată întocmai; ordin, decizie, hotărâre. ♦ Loc. adv. (Rar) *De poruncă* = prin constrângere, în silă. ♦ Expr. (Înv.) *A avea* (pe cineva) *sub* (sau *la*) *porunca sa* = a avea (pe cineva) la dispoziția sa, sub comanda sa. ♦ (Cu valoare de imperativ) Poruncește! porunciți! ♦ (Reg.) Ordin de chemare în armată. 2. (Înv.) Comunicare de interes public, făcută de o autoritate comunală. 3. (În religia creștină; în sintagma) *Cele zece porunci* = decalogul. 4. (Înv. și pop.) Lege morală; învățătură, precept. [Var.: (reg.) *poróncă* s.f.] — Din **porunci** (derivat regresiv).

PORUNCEÁLÁ, *porunceli*, s.f. (Pop.; în loc. adj. și adv.) *De* (sau *pe după*) *porunceală* = a) (făcut sau acceptat) din ordin, (impus) cu forța; p. ext. (făcut) în silă, de mântuială; b) de (sau pe, după) comandă. [Var.: (reg.) *poronceáál* s.f.] — **Porunci** + suf. -*eală*.

PORUNCI, *poruncesc*, vb. IV. 1. Tranz. A dispune cu autoritate să se facă ceva (întocmai); a ordona. 2. Tranz. A da comanda să se facă, să se confecționeze ceva; a comanda. 3. Tranz. A cere să i se aducă, să i se pună la dispoziție ceva pentru a fi folosit, consumat; a comanda. 4. Tranz. (Pop.) A trimite vorbă, a comunica, a transmite; a vesti. 5. Intrans. A fi stăpân, a conduce în calitate de stăpân. [Var.: (reg.) *poronci* vb. IV] — Din sl. *porončiti*.

PORUNCITÓR, -OÁRE, *poruncitori*, -oare, adj. 1. Care poruncește (1), ordonă; căruia îi place să poruncească, să domine. *Om poruncitor*. 2. Care exprimă o poruncă, un ordin; p. ext. autoritar. *Ton poruncitor*. [Var.: (reg.) *porončitór*, -oáre adj.] — **Porunci** + suf. -*tor*.

POSÁC, -Ă, *posaci*, -ce, adj. (Despre oameni și manifestările lor) Lipsit de veselie, prost dispus, fără chef; tăcut, morocănos, necomunicativ, nesociabil. ♦ (Despre vreme, peisaje etc.) Care inspiră melancolie; dezolat, deprimat. — Et. nec.

POSADÁ, *posade*, s.f. 1. (Pop.) Curătură (în pădure). ♦ Loc neted pe un deal sau pe un munte unde a existat o așezare omenească. ♦ Loc de odihnă pentru călători. 2. (Pop.) Trecătoare (îngustă) în munți. ♦ (În Evul Mediu) Obligație a țăranilor dependenți de a face de strajă în preajma trecătorilor din munți. 3. (Înv.) Loc întărit în mod natural (care servea ca punct de vamă). 4. Pârghie cu ajutorul căreia se reglează poziția pietrelor morii în timpul măcinatului, pentru a se obține, după voie, o făină mai mare sau mai fină. ♦ P. gener. (Reg.) Moară. — Din sb. *posada*, ucr. *posad*.

POSÁCEÁLÁ, *posáceli*, s.f. (Rar) Faptul de a fi posac; lipsă de veselie, proastă dispoziție. — **Posac** + suf. -*eală*.

POSÓNITÁ, *posconite*, s.f. Pleavă (amestecată cu sămânță) rămasă de la vânturatul cânepii și folosită adesea ca hrană pentru oi. — Cf. slovacul *poskonica*, magh. *paszkonca*.

POSEDÁ, *poséd*, vb. I. Tranz. 1. A avea ceva în proprietate sau în stăpânire, a dispune de ceva; a stăpâni. 2. (La pasiv; despre oameni) A fi dominat de..., a fi stăpânit de... 3. A avea anumite însușiri, caracteristici. 4. A cunoaște bine un lucru; *spec.* a ști bine o limbă, o disciplină științifică etc. — Din fr. *posséder*.

POSEDÁNT, -Ă, *posedanți*, -te, adj. (Rar) Care posedă (1) ceva. — Din fr. *possédant*.

POSEDÁRE, *posedări*, s.f. Faptul de a *poseda*; stăpânire. — V. **poseda**. **POSEDÁT**, -Ă, *posedați*, -te, adj., s.m. și f. (Om) stăpânit de obsesii, de cineva sau de ceva; p. ext. nebul. — V. **poseda**.

POSESIE s.f. v. **posesiune**.

POSESIUNE, (2, 3) *posesiuni*, s.f. 1. (În forma *posesie*) Faptul de a posedă (1); stăpânire a unui lucru, deținere; dreptul de a se folosi, de a dispune de ceva. 2. (Înv.) Proprietate (de pământ); moșie. 3. Țară slab dezvoltată, lipsită de independență, stăpânită de un stat mai puternic; colonie. [Pr.: -si-u-.] — Var.: (1) **posésie** s.f.] — Din fr. *possession*, lat. **possessio**, -onis.

POSESÍV, -Ă, *posesivi*, -e, adj. 1. (Gram.; despre unele pronume, adjective, articole) Care arată sau cu ajutorul căruia se exprimă un raport

de posesiune (1), de apartenență, de dependență. **2.** (Rar) Autoritar. *Ton posesiv*. — Din fr. **possessif**, lat. **possessivus**.

POSESÓR, -OĂRE, *posesori, -oare*, s.m. și f. **1.** Persoană care deține cu titlu de proprietate un bun; persoană căreia îi aparține ceva. ♦ (Înv. și reg.) Arendaș. **2.** Persoană care posedă anumite însușiri, caracteristici. *Posesorul unui stil elegant de înot*. — Din fr. **possesseur**, lat. **possessor, -oris**.

POSESÓRIU, -IE, *posesorii*, adj. (Despre acțiuni judiciare) Prin care se urmărește apărarea, protecția posesiunii. — Din fr. **possessoire**.

POSIBIL, -Ă, *possibili, -e*, adj. Care se poate întâmpla sau realiza, care poate fi făcut sau imaginat; care e cu puțință; care este permis să se facă. ♦ (Substantivat, n.) Ceea ce este cu puțință. ♦ Expr. *A face tot posibilul* = a face tot ce se poate într-o împrejurare, a încerca totul pentru a ajunge la rezultatul dorit. — Din fr. **possible**, lat. **possibilis**.

POSIBILITĂȚE, (2) *possibilități*, s.f. Faptul de a fi posibil; ceea ce este cu puțință și poate deveni realitate. **2.** Mijloc de realizare, de îndeplinire a ceva; puțință, modalitate. ♦ *Possibilități materiale* = bani (necesari traiului). ♦ Expr. *În măsura (sau în limita) posibilităților* = în măsura în care este posibil. ♦ (La pl.) Calități, însușiri care se pot dezvolta, maturiza. *Tânăr cu posibilități*. — Din fr. **possibilité**, lat. **possibilitas, -atis**.

POSUJNIC s.m. v. **poslušnic**.

POSUȘNIC, poslušnici, s.m. **1.** (În Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Slujitor boieresc sau mănăstiresc scutit de dări. ♦ P. gener. (Înv.) Slujitor, servitor. **2.** (Înv.) Infermier. [Var.: (înv.) **poslújnic** s.m.] — Din sl. **poslušnikú**.

POSMĂG, posmagi, s.m. (Reg.) Pâine uscată (taiată felii). ♦ (La sg.) Pesmet. — Din sl. **posmagú**.

POSMĂGI, posmăgesc, vb. IV. (Reg.) **1.** Tranz. A presăra cu pesmet o bucată de carne (înainte de a o frige). **2.** Refl. A se usca ca un posmag. ♦ (Despre plante) A se ofii, a se veșteri. — Din **posmag**.

POSMĂGIT, -Ă, posmăgiți, -te, adj. (Reg.) Uscat (ca un posmag). — V. **posmăgi**.

POSOLÓGIC, -Ă, posológici, -ce, adj. (Med.) Referitor la posologie, de posologie. — Din fr. **posologique**.

POSOLOGIE s.f. Parte a terapiei care se ocupă cu indicațiile referitoare la dozele și la modul în care trebuie administrate medicamentele. [Scriș și: *pozologie*] — Din fr. **posologie**.

POSOMORĂLĂ s.f. v. **posomoreală**.

POSOMORĂRE, posomorări, s.f. Faptul de a (se) *posomorí*; posomoreală. — V. **posomorí**.

POSOMORĂT, -Ă, posomorăți, -te, adj. (Despre oameni) Prost dispus; trist, mohorât, posac; (despre fața sau privirea oamenilor) care exprimă o proastă dispoziție, tristețe etc. ♦ (Despre obiecte, peisaje etc.) Care este de culoare întunecată, lipsit de lumină; p. ext. care face o impresie tristă; dezolant, sumbru. ♦ Fig. (Despre cer) Acoperit cu nori; p. ext. (despre timp) întunecat, ploios. — V. **posomorí**.

POSOMOREALĂ, posomoreli, s.f. Tristețe, melancolie; îngrijorare; indispoziție, posomorăre. ♦ Fig. (Rar) Vreme întunecată (și ploioasă). [Var.: **posomorălă** s.f.] — **Posomorí** + suf. *-eală*.

POSOMORÍ vb. IV v. **posomorí**.

POSOMORÍ, posomorăsc, vb. IV. **1.** Refl. (Despre oameni sau despre fața, privirea lor) A se întuneca, a se întrista. ♦ Tranz. *Vestea l-a posomorât*. ♦ A lua o înfățișare severă; a se încrunta. ♦ Fig. (Despre cer) A se înnoara; p. ext. (despre timp) a deveni neguros, întunecat, închis, ploios. **2.** Tranz. A da o notă de tristețe; a înnegura. [Var.: (reg.) **posomorí** vb. IV] — Et. nec.

POSPĂI s.n. (Pop.) Pulbere fină de făină care se formează în timpul măcinatului și care acoperă pereții și obiectele din moară; p. gener. pulbere albă, strat subțire care acoperă ceva. ♦ Fig. Superficialitate, aparență (în ceea ce face cineva). — Din ngr. **paspáli**, sb. **paspalj**.

POSPĂI, pospăiesc, vb. IV. Tranz. A acoperi un obiect cu un strat subțire (de pospai); a așterne un strat subțire; a presăra. ♦ Fig. A face un lucru de mântuială, superficial. — Din sl. **posypati**.

POSPĂIALĂ, pospăieli, s.f. (Rar) Faptul de a *pospăi*; (concr.) strat subțire dintr-o materie care acoperă un obiect; fig. aparență, spoială, superficialitate. [Pr.: *-pă-ia-*] — **Pospăl** + suf. *-eală*.

POSPĂIT, -Ă, pospăiți, -te, adj. Acoperit cu un strat subțire dintr-o materie; fig. cu o aparență înșelătoare de cultură, de civilizație etc.; superficial. — V. **pospăl**.

POSPOLÍTĂ s.f. Numele unei unități militare poloneze din trecut, alcătuită din nobili polonezi. — Din poln. **pospolity**.

POST¹- Element de compunere însemnând „după”, „ulterior”, care servește la formarea unor substantive, a unor adjective și a unor verbe. — Din lat. **post**, fr. **post**-.

POST², posturi, s.n. **1.** Funcție, slujbă. ♦ Loc. adv. *La post sau la postul meu* (ori *tău* etc.) = prezent la datorie pentru îndeplinirea obligațiilor (de serviciu). **2.** Loc unde se găsește o formație militară (restrânsă) care execută un ordin; p. ext. formația militară respectivă. ♦ Unitate de poliție sau jandarmerie care menține ordinea într-o localitate rurală; p. ext. local unde funcționează unitatea respectivă. ♦ Loc unde stă santinela sau plantonul în timpul serviciului de gardă; p. ext. serviciul de gardă al santinei; (rar) santinelă. ♦ Loc unde stă un agent de circulație. **3.** Instalație utilată cu aparatura necesară pentru executarea anumitor operații tehnice. *Post telefonic*. ♦ Loc special amenajat în care se desfășoară o activitate practică sau pe care îl ocupă o persoană în timpul efectuării unei asemenea activități. *Post de observație*. ♦ *Post de mișcare* = loc pentru deservirea circulației trenurilor. *Post (sanitar) de (prim) ajutor* = ansamblul încăperilor, al mijloacelor tehnico-sanitare și al personalului sanitar, organizat pentru a da primele îngrijiri medicale. **4.** Categorie în care sunt înscrise într-o evidență contabilă sume de bani, materiale etc.; rubrica corespunzătoare dintr-un registru de contabilitate. — Din fr. **poste**.

POST³, posturi, s.n. **1.** Restricție de a mânca unele alimente (de origine animală) prescrisă credincioșilor de către Biserică în anumite zile sau în anumite perioade ale anului. ♦ Loc. adj. *De post = a)* (despre mâncare) pregătit numai din alimente îngăduite de Biserică; p. ext. gătit fără carne (și fără grăsimi animale); **b)** (despre zile sau perioade de timp) în care se postește; fig. în care se rabdă de foame. ♦ Loc. vb. *A ține post = a posti*. ♦ Expr. *Mare cât o zi de post = foarte mare*. **2.** Perioadă de timp care precedă o sărbătoare și în care Biserica prescrie postul. ♦ *Postul (cel) Mare = postul care precedă sărbătoarea Paștilor*. ♦ Expr. *Martie din post nu lipsește* sau *ca în martie postul*, se spune despre cineva care e nelipsit dintr-un loc (de unde poate obține un profit, un avantaj). ♦ (Fam.) Abstenință. — Din sl. **postú**.

POSTĂ, postez, vb. I. **1.** Refl. și tranz. A (se) așeza, a (se) instala, a (se) plasa undeva pentru a supraveghea, a urmări, a păzi. **2.** Tranz. (Inform.) A pune un mesaj sau un document pe internet, pentru a-l face public. — Din (1) fr. **poster**, (2) engl. **post**.

POSTABDOMEN, postabdomene, s.n. (Entom.) Partea posterioară a abdomenului unor artropode, terminată cu un ac veninos. — Din fr. **postabdomen**.

POSTACÚT, -Ă, postacuți, -te, adj. (Med.) Care a depășit o stare maladivă critică. — **Post** + **acut**.

POSTAMENT, postamente, s.n. Placă sau suport așezat pe sol sau pe o fundație de beton, folosită ca bază de susținere sau de fixare; soclu, piedestal. — Din germ. **Postament**.

POSTAPRINDERE, postaprinderi, s.f. (Rar) Autoaprindere. — **Post¹**- + **aprindere**.

POSTARE, postări, s. f. Acțiunea de a (se) *posta* și rezultatul ei. — V. **posta**.

POSTĂȘ s.m. v. **postaș**.

POSTĂT, -Ă, postăți, -te, adj. **1.** Care este așezat, instalat, plasat undeva. **2.** (Inform.; despre mesaje, documente) Care a fost pus pe internet, pentru a fi făcut public. — V. **posta**.

POSTĂTĂ, postate, s.f. **1.** (Reg.) Porțiune de pământ cultivat, lucrată de unul sau mai mulți lucrători (într-un anumit timp). ♦ Porțiune dintr-o pădure de unde se taie copacii. ♦ Strat de legume sau de flori. **2.** (Pop.) Bucată de drum; distanță. [Var.: (reg.) **postătă** s.f.] — Din sl. **postati**.

POSTĂȚĂ s.f. v. **postată**.

POSTĂV, (2) postavuri, s.n. **1.** Stofă groasă de lână, folosită pentru uniforme militare, pături etc. **2.** (La pl.) Diferite sortimente de postav (1) sau de confecții de postav. [Pl. și: *postăvuri*] — Din sl. **postavú**.

POSTĂVĂ, postăvi, s.f. (Pop.) **1.** Albie, covată. **2.** Ladă în care curge făina în urma măcinatului. — Din sb. **postava**.

POSTĂVĂR, postăvari, s.m. Persoană care făcea sau vindea postavuri. — **Postav** + suf. *-ar*.

POSTĂVĂREĂSĂ, postăvărese, s.f. (Rar) Soția postavăruului; femeie care face sau vinde postavuri. — **Postăvar** + suf. *-easă*.

POSTĂVĂRIE, postăvării, s.f. Fabrică, atelier sau prăvălie de postavuri. — **Postav** + suf. *-ărie*.

POSTĂVIÓR, (2) postăvioare, s.n. **1.** (Rar) Diminutiv al lui *postav* (1). ♦ **Postav (1)** mai subțire sau de calitate inferioară. **2.** Sort de postavior (1). — **Postav** + suf. *-ior*.

POSTBÉLIC, -Ă, postbelici, -ce, adj. Privitor la perioada de după un război, care aparține acestei perioade. — **Post¹**- + **belic** (rar „de război” < lat.).

POSTCALCUL, postcalcule, s.n. **1.** Calculare a prețului de cost efectiv pe baza cheltuielilor făcute; postcalculație. **2.** Serviciu contabil dintr-o întreprindere care se ocupă cu postcalculul (1). — **Post¹**- + **calcul**.

POSTCALCULĂȚIE, postcalculații, s.f. Postcalcul. — **Post¹**- + **calculație**.

POSTCOMUNISM s.n. Perioadă ulterioară căderii comunismului. — Din fr. *postcommunisme*.

POSTCOMUNIST, **-Ă**, *postcomuniști*, *-ste*, adj. Care aparține postcomunismului sau se referă la această perioadă; care este caracteristic acestei perioade. — Din fr. *postcommuniste*.

POSTCURATIV, **-Ă**, *postcurativi*, *-e*, adj. Care urmează după o cură (balneară). — **Post**¹- + **curativ**.

POSTCŪRĂ, *postcure*, s.f. Perioadă de repaus recomandată după o cură (balneară). — Din fr. **postcure**.

POSTDATĂ, *postdatez*, vb. I. Tranz. A pune pe un act, pe o scrisoare etc. o dată posterioară datei redactării. — Din fr. **postdater**.

POSTDATARE, *postdatări*, s.f. Acțiunea de a *postdata*. — V. **postdata**.

POSTDATĂT, **-Ă**, *postdatați*, *-te*, adj. (Despre acte, scrisori etc.) A căruia dată este posterioară redactării. — V. **postdata**.

POSTDECEMBRIST, **-Ă**, *postdecembriști*, *-ste*, adj. Care aparține perioadei de după Revoluția din decembrie 1989 din România, care se referă la această perioadă. — **Post**¹- + **decembrie**.

POSTDILUVIĂN, **-Ă**, *postdiluvieni*, *-e*, adj. Care a avut loc după diluviu, care aparține acestei perioade. [Pr.: *-vi-an*] — Din fr. **postdiluvien**.

POSTELECTORĂL, **-Ă**, *postelectorali*, *-e*, adj. Care are loc după alegeri; care ține de perioada de după alegeri. — Din fr. **postélectoral**.

POSTÉLNIC, *postelnici*, s.m. 1. (În Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Titlu dat unui mare boier, membru al Sfatului domnesc, care avea în grijă camera de dormit a domnului și care, mai târziu, organiza audiențele la domn; boier care avea acest titlu. ♦ *Postelnicul al doilea* (sau *al treilea* etc.) = subordonat (de grade diferite) al postelnicului (1). ♦ (În timpul Regulamentului Organic) Ministru al Afacerilor Externe. 2. Titlu onorific dat unui boier de țară (cu atribuții administrative); boier care avea acest titlu. — Din sl. **postelnikŭ**.

POSTELNICEĂȘĂ, *postelnicese*, s.f. Soția postelnicului. — **Postelnic** + suf. *-easă*.

POSTELNICÉL, *postelnicei*, s.m. Titlu dat unui slujbaș (civil sau militar) de la Curtea domnească subordonat postelnicului (1); persoană care avea acest titlu. — **Postelnic** + suf. *-el*.

POSTELNICIE s.f. 1. Demnitatea sau funcția de postelnic; perioadă de timp în care cineva exercita această funcție. 2. Instituție condusă de un postelnic (1); (în timpul Regulamentului Organic) Ministerul Afacerilor Externe; clădirea în care se afla această instituție. — **Postelnic** + suf. *-ie*.

POSTEMINESCIĂN, **-Ă**, *posteminescieni*, *-e*, adj. Referitor la perioada care a urmat imediat epocii eminesciene, care aparține acestei perioade. [Pr.: *-ci-an*] — **Post**¹- + **eminescian**.

PÓSTER, *postere*, s.n. 1. Mod de prezentare a unei comunicări sub formă de afiș în cadrul sesiunilor, al congreselor științifice etc. 2. Afiș decorativ, reclamă prezentând diverse imagini. — Din engl. **poster**.

POSTERIOR, **-OARĂ**, *posteriori*, *-oare*, adj. 1. Care urmează sau se petrece după cineva sau ceva; ulterior. ♦ (Adverbial) Mai târziu. 2. Care se află sau este situat înapoi; de dindărăt. ♦ (Despre sunete, în special despre vocale) Al cărui punct de articulație este situat în partea de dinapoi a cavității bucale. [Pr.: *-ri-or*] — Din fr. **postérieur**, lat. **posterior**.

POSTERIORITĂTE s.f. Calitatea de a fi posterior, situația a ceea ce este posterior. [Pr.: *-ri-o-ți*] — Din fr. **postériorité**.

POSTERITĂTE s.f. 1. Succesiune de generații viitoare; urmași. 2. (Inv.) Succesiune de persoane care descind din aceeași familie; urmași, descendenți. — Din fr. **postérité**, lat. **posteritas**, **-atis**.

POSTEROINFERIOR, **-OARĂ**, *posteroinferiori*, *-oare*, adj. (Anat.) Care se află în partea de dinapoi și de jos a unui organ. [Pr.: *-ro-in-fe-ri-or*] — Din fr. **postéro-inférieur**.

POSTEROLINGUAL, **-Ă**, *posterolinguali*, *-e*, adj. (Fon.; și substantivat, f.) (Sunet) care are baza de articulație la rădăcina limbii. [Pr.: *-gu-a*] — Din fr. **postéro-lingual**.

POSTÉUCĂ, *posteuci*, s.f. (Pop.) Lemn scurt și gros cu care se ridică și se sprijină osia roții carului în timp ce se unge. — Din bg., rus. **podstavka**, ucr. **pidstavka**.

POSTFAȚĂ, *postfațez*, vb. I. Tranz. A scrie postfața unei cărți. — Din **postfață**.

POSTFAȚĂT, **-Ă**, *postfațati*, *-te*, adj. Care are postfață. — V. **postfața**.

POSTFAȚĂTOR, **-OARE**, *postfațatori*, *-oare*, s.m. și f. Autor al unei postfete. — **Postfața** + suf. *-tor*.

POSTFĂȚĂ, *postfete*, s.f. Text explicativ adresat cititorilor și plasat la sfârșitul unei cărți. — **Post**¹- + **față** (după fr. *postface*).

POSTGARANȚIE s.f. Perioadă de după expirarea garanției unui produs. — **Post**¹- + **garanție**.

POSTGLACIĂR, **-Ă**, *postglaciari*, *-e*, adj. Care a urmat epocii glaciare cuaternare. [Pr.: *-ci-a*] — Din fr. **postglaciaire**.

POSTÍ, *postesc*, vb. IV. Intrans. 1. A respecta posturile³ prescrie de Biserică, a se abține de la alimentele interzise; a ține post³; 2. A răbda de foame, a nu mânca nimic sau a nu avea ce mânca; a flămânzi; *fig.* a se abține de la ceva, a duce lipsă de ceva. — Din sl. **postiti sen**.

POSTILIÓN, *postilioni*, s.m. (Inv.) Surugiu care conducea un poștalion. [Pr.: *-ji-on*] — Din fr. **postillon**.

POSTIȘ, **-Ă**, *postiși*, *-e*, adj., s.f. (Livr.) 1. Adj. (Despre păr, gene, dinți etc.) Fals, artificial. 2. S.f. Păr fals, meșă. — Din fr. **postiche**.

POSTLICEÁL, **-Ă**, *postliceali*, *-e*, adj. Care urmează după absolvirea liceului. [Pr.: *-ce-a*] — **Post**¹- + **liceal**.

POSTLŪDIU, *postludii*, s.n. Episod final al unei compoziții muzicale, care evocă teme din cuprinsul ei. — Din germ. **Postludium**, fr. **postlude**.

POSTMERIDIĂN, **-Ă**, *postmeridiani*, *-e*, adj. Care are loc în cursul după-amiezii, de după-amiază. [Pr.: *-di-an*] — Din fr. **postméridien**.

POST MERIDIEM loc. adv. În cursul după-amiezii. [Abr.: *p.m.*] — Cuv. lat.

POSTMODERNISM s.n. Tendință culturală, apărută în deceniul 6 al sec. XX, care indică o îndepărtare de cultura elitistă a modernismului, în direcția unei abordări eclectice și populiste. — Din engl. **postmodernism**.

POSTMODERNIST, **-Ă**, *postmoderniști*, *-ste*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Adept al postmodernismului. 2. Adj. Care aparține postmodernismului sau postmoderniștilor (1), care se referă la postmodernism sau postmoderniști. — Din engl. **postmodernist**.

POST-MÓRTEM adv., adj. invar. (În legătură cu distincțiile sau promovările acordate cuiva) După moarte. — Loc. lat.

POSTNATĂL, **-Ă**, *postnatali*, *-e*, adj. Care are loc în perioada imediat următoare nașterii. — Din fr. **postnatal**.

POSTNOMINĂL, *postnominale*, s.n. Cuvânt derivat dintr-o formă nominală. *Cuvântul „Infrumuseța” este postnominale lui „frumusețe”.* ♦ (Adjectival) *Formație postnominale*. — **Post**¹- + **nominal**.

POSTOPERĂTORIU, **-IE**, *postoperatorii*, adj. Care apare în urma unei operații chirurgicale. — Din fr. **postopératoire**.

POSTORONCĂ, *postoronci*, s.f. (Reg.) 1. Funie, lanț sau curea legate de crucea căruței și de hamuri, cu ajutorul cărora calul trage vehiculul; funie sau lanț care leagă leuca de carâmb. 2. Epitet dat unui om de nimic. — Din ucr. **postoronok**.

POSTPALATĂL, **-Ă**, *postpalatale*, adj. s.f. (Sunet) care se articulează în partea posterioară a vălului palatului¹. — Din fr. **postpalatal**.

POST-PĂRTUM s.n., adj. invar. 1. S.n. Perioada imediat următoare expulzării fătului; lăuzie. 2. Adj. invar. (Despre un proces patologic, o boală) Care apare în urma unei nașteri. — Loc. lat.

POSTPAȘOPTIST, **-Ă**, *postpașoptiști*, *-ste*, adj., s.m. și f. 1. Adj., s.m. și f. (Persoană) din generația de după Revoluția de la 1848 din Țările Române. 2. Adj. Al perioadei de după Revoluția de la 1848 din Țările Române. — **Post**¹- + **pașoptist**.

POST-POST-SCRIPTUM s.n. Text adăugat uneori la o scrisoare după post-scriptum. [Abr.: *P.P.S.*] — Loc. lat.

POSTPOZIȚIE, *postpoziții*, s.f. Postpunere; situație a cuvintelor, a particulelor postpuse. [Var.: **postpozițiune** s.f.] — Din fr. **postposition**.

POSTPOZIȚIUNE s.f. v. **postpoziție**.

POSTPRANDIĂL, **-Ă**, *postprandiali*, *-e*, adj. (Rar) De după masa de prânz. [Pr.: *-di-a*] — **Post**¹- + **prandial**.

POSTPROCESĂRE, *postprocesări*, s.f. Procesare ulterioară a unei înregistrări pe bandă magnetică. — **Post**¹- + **procesare**.

POSTPŪNE, *postpún*, vb. III. Tranz. (Lingv.) A folosi postpunerea. — Din fr. **postposer** (după *pune*).

POSTPŪNERE, *postpuneri*, s.f. Atașare a unui cuvânt, a unei silabe sau a altui element neaccentuat la cuvântul precedent; encliză, postpoziție. — V. **postpune**.

POSTPŪS, **-Ă**, *postpuși*, *-se*, adj. (Lingv.; despre anumite părți de vorbire) Plasat după cuvântul pe care îl determină; enclitic. *Articol postpus*. — V. **postpune**.

POST-RESTĂNT s.n. Serviciu special care păstrează corespondența la oficiul poștal pentru a fi ridicată de destinatar; *p. ext.* indicație menționată pe plic pentru acest fel de corespondență. — Din fr. **poste-restante**.

POSTREVOLUȚIONĂR, **-Ă**, *postrevoluționari*, *-e*, adj. Care urmează după o revoluție. [Pr.: *-ți-o*] — **Post**¹- + **revoluționar**.

POSTROMĂNTIC, **-Ă**, *postromantici*, *-ce*, adj. Posterior romantismului. — Din fr. **postromantique**.

POSTSCENIUM, *postsceniumuri*, s.n. Parte a unui teatru antic, situată în spatele scenei. — Din lat. **postscenium**.

POST-SCRIPTUM s.n. Complementare adăugată la sfârșitul unei scrisori, după semnătură. [Abr.: *P.S.*] — Loc. lat.

POSTSINCRÓN s.n. Înregistrare în studio a dialogurilor, muzicii și a zgomotelor unui film, în funcție de ritmul imaginilor. — Din **postsincroniza** (derivat regresiv).

POSTSINCRONIZĂRE, *postsincronizare*, vb. I. Tranz. A efectua o postsincronizare. — Din fr. **postsynchroniser**.

POSTSINCRONIZĂRE, *postsincronizări*, s.f. Postsincron. — După fr. **postsynchronisation**.

POSTSINCRONIZĂT, *-Ă*, *postsincronizați*, *-te*, adj. (Despre filme) În care dialogurile, muzica și zgomotele înregistrate în studio au fost sincronizate cu imaginea. — V. **postsincroniza**.

POSTȘCOLĂR, *-Ă*, *postșcolari*, *-e*, adj. Care urmează școlii, care are loc după perioada școlarizării. — **Post**¹- + **școlar** (după fr. *post scolaire*).

POSTTÓNIC, *-Ă*, *posttonice*, adj. (Lingv.: despre silabe sau sunete) Care urmează după o silabă sau după o vocală accentuată. — Din fr. **posttonique**.

POSTTOTALITĂR, *-Ă*, *posttotalitari*, *-e*, adj. Care urmează unei epoci totalitare. — Din fr. **posttotalitaire**.

POSTTRAUMĂTIC, *-Ă*, *posttraumatici*, *-ce*, adj. Care este urmarea unui traumatism. — Din engl. **post-traumatic**.

POSTULĂ, *postulez*, vb. I. Tranz. A da unei afirmații sau unei demonstrații caracter de postulat. — Din fr. **postuler**.

POSTULĂNT, *-Ă*, *postulanți*, *-te*, s.m. și f. (Rar) Persoană care cere un post² (1), o slujbă; solicitator, aspirant. — Din fr. **postulant**.

POSTULĂRE, *postulări*, s.f. Faptul de a postula. — V. **postula**.

POSTULĂT, *postulate*, s.n. Adevăr fundamental care apare ca evident și care nu are nevoie să fie demonstrat; principiu de bază, normă. ♦ Enunț logic considerat primul într-un sistem deductiv. — Din fr. **postulat**, lat. **postulatum**.

POSTULATIV, *-Ă*, *postulativi*, *-e*, adj. (Rar) Care se referă la un postulat, care ține de un postulat. — **Postulat** + suf. *-iv*.

POSTUM, *-Ă*, *postumi*, *-e*, adj. 1. (Despre opere literare, științifice etc.) Publicat sau descoperit după moartea autorului. ♦ (Substantivat, f.) *Postumele lui Eminescu*. 2. (Despre apelier, distincții etc.) Care se acordă, se atribuie sau se recunoaște cuiva după moarte. 3. (Jur.; despre copii) Născut după moartea tatălui. — Din fr. **posthume**, lat. **posthumus**.

POSTUMITATE s.f. (Livr.) Caracterul a ceea ce este postum (1), calitatea de a fi postum; perioadă care urmează după moartea cuiva. — **Postum** + suf. *-itate*.

POSTUNIVERSITĂR, *-Ă*, *postuniversitari*, *-e*, adj. Care are loc după absolvirea studiilor superioare. *Curs postuniversitar*. — **Post**¹- + **universitar**.

POSTURĂ, *posturi*, s.f. 1. Situație în care se află cineva la un moment dat. 2. (Rar) Ținută, poziție a corpului. — Din fr. **posture**.

POSTVERBAL, *postverbale*, s.n. (Lingv.) Substantiv provenit dintr-un verb prin derivare regresivă. ♦ (Adjectival) *Formație postverbală*. — Din fr. **postverbal**.

POȘ, *poșuri*, s.n. (Inv. și reg.) Alică de dimensiuni mari; poștie¹. — Et. nec.

POȘĂDĂ, *poșade*, s.f. (Livr.) 1. Pictură executată la rezezeală. 2. Lucrare literară scrisă de mântuială. — Din fr. **pochade**.

POȘĂNDIC s.n., s.m. v. **poșidic**.

POȘETĂ, *poșete*, s.f. Geantă mică din piele, material plastic etc. în care femeile țin acte, bani și diferite accesorii de toaletă. — Din fr. **pochette**.

POȘIDIC, (1) *poșidicuri*, s.n., (2) *poșidici*, s.m. (Reg.) 1. S.n. (Colectiv) Multime, droaie, gloată de copii; p. ext. multime de animale mici. 2. S.m. (Fam.) Epitet dat tinerilor, copiilor sau oamenilor mici de statură. [Var.: **poșândic**, **poșodic** s.n., s.m.] — Cf. magh. *posadé k*.

POȘIRCĂ, *poșirci*, s.f. (Pop. și fam.) Băutură alcoolică slabă și de proastă calitate. — Et. nec.

POȘOĂR, *poșoare*, s.n. Foaie de carton, placă de metal, de lemn etc. în care a fost decupat un ornament, o literă sau o cifră, folosită ca șablon. — Din fr. **pochoir**.

POȘODIC s.n., s.m. v. **poșidic**.

POȘOVĂICA s.f. v. **poșovoaică**.

POȘOVOĂICĂ s.f. Dans popular românesc, asemănător brăului, răspândit în regiunea Caransebeșului; melodie după care se execută acest dans. [Var.: **poșovoaică** s.f.] — Et. nec.

POȘTĂL, *-Ă*, *poștali*, *-e*, adj. Care aparține poștei¹, privitor la poștă¹, folosit de poștă¹. ♦ *Factor poștal* = funcționar al poștei¹, care duce corespondența la destinații; poștaș, poștar. — Din fr. **postal** (după *poștă*¹).

POȘTALION, (1) *poștaliioane*, s.n., (2, 3) *poștalion*, s.m. 1. S.n. Trăsura de poștă; diligență; p. ext. trăsura trasă de mai mulți cai. 2. S.m. (Inv.) Cal folosit la poștalion (1). 3. S.m. (Inv.) Surugiu de poștalion (1). [Pr.: *-li-on*] — Din rus. **počtal'on**.

POȘTĂR, *poștari*, s.m. (Rar) Factor poștal. — **Poștă**¹ + suf. *-ar*.

POȘTĂȘ, *poștași*, s.m. 1. Factor poștal; poștar. 2. (Inv.) Surugiu de poștalion (1). [Var.: (rar) **poștaș** s.m.] — **Poștă**¹ + suf. *-aș*.

PÔȘTĂ¹, *poște*, s.f. I. 1. Instituție publică care asigură transportul și distribuirea corespondenței, a coletelor etc.; local în care se află această instituție. ♦ Loc. adj. *De poștă* = poștal. 2. Transport de corespondență; corespondență. ♦ *Poșta redacției* = rubrică într-un periodic, în care se publică răspunsuri la scrisorile și la întrebările cititorilor. ♦ Expr. *Cu prima poștă* sau *cu poșta viitoare* (sau *următoare*) = cu prima corespondență care urmează să vină sau să plece. (Fam.) *A duce* (sau *a purta*, *a umbla cu*) *poșta* = a colporta știri, zvonuri etc.; a bârbi. ♦ Factor poștal. 3. Serviciu de transport pentru călători (și corespondență), cu diligența, folosit înainte de introducerea căilor ferate; vehicul folosit de acest serviciu; diligență, poștalion. ♦ Loc special amenajat pe parcursul unui drum, unde se găseau vehicule de transport în comun și cai de schimb. ♦ *Cal de poștă* = cal folosit doar la transportul cu poștalionul sau călare. ♦ Expr. *A fi* sau *a ajunge cal de poștă* = a fi foarte solicitat, a alerga mult. 4. Unitate de măsură a distanțelor folosită în trecut, egală cu aproximativ 20 km; p. gener. (fam.) distanță (mare) nedeterminată. ♦ Expr. (*Cale*) *de-o poștă* = distanță (relativ) mare. II. (Pop.) Bucată de hârtie unsă cu grăsime, care se lipește de talpa unui om adormit și care apoi se aprinde pentru a-l speria. ♦ *Poșta merge* = numele unui joc de copii. III. Echipă de hamali pentru încărcarea vapoarelor acostate la chei. [Var.: (inv.) **pôstă**, (reg.) **pôștie** s.f.] — Din rus. **počta**.

PÔȘTĂ² s.f. v. **poștie**¹.

POȘTĂRIȚĂ, *poștărițe*, s.f. Funcționară la un oficiu poștal; femeie care îndeplinește funcția de factor poștal. — **Poștar** + suf. *-iță*.

PÔȘTIE¹, *poștii*, s.f. (Reg.) Alică de dimensiuni mari; poș. [Var.: **pôștă** s.f.] — Cf. magh. *posta*.

PÔȘTIE² s.f. **poștă**¹.

POT, *poturi*, s.n. Sumă rezultată din mizele strânse într-un tur al unui joc de cărți. — Din fr. **pot**.

POTABIL, *-Ă*, *potabili*, *-e*, adj. (Despre lichide) Care se poate bea; bun de băut. *Apă potabilă*. — Din fr. **potable**, lat. **potabilis**.

POTABILITATE s.f. Calitate a apei de a fi potabilă. — Din fr. **potabilité**.

POTĂIE, *potăi*, s.f. (Fam.) Câine slab, neîngrijit sau leneș; cotarlă, javră; p. gener. (depr.) câine. ♦ Epitet dat unui om lipsit de caracter, netrebnic. [Pr.: *-ta-ie*] — Et. nec.

POTAMOLÓG, *-Ă*, *potamologi*, *-ge*, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în potamologie. — Din fr. **potamologue**.

POTAMOLOGIE s.f. Ramură a hidrologiei care se ocupă cu studiul apelor curgătoare. — Din fr. **potamologie**.

POTĂSĂ s.f. (Inv. și reg.) Carbonat de potasiu. — Din fr. **potasse**.

POTĂSIC, *-Ă*, *potasici*, *-ce*, adj. Care conține potasiu sau derivă din potasiu; de potasiu. — Din fr. **potassique**.

POTĂSIU s.n. 1. Element chimic din grupa metalelor alcaline, cu luciu metalic, alb-argintiu, asemănător cu sodiul, foarte reactiv, bun conducător de căldură și electricitate, care se găsește în natură numai sub formă de combinații; kalii. 2. (În sintagma) *Azot de potasiu* = sare de potasiu a acidului azotic; (pop.) silitră. — Din fr. **potassium**.

POTĂNG, *potânguri*, s.n. Lanț, curea etc. care leagă plugul de grindei. — Din sb. **poteg**, magh. **pating**.

POTĂRNICHE, *potárnichi*, s.f. Pasăre sălbatică de mărimea unui porumbel, cu penele de culoare brună-pestriță pe spate, cenușie pe piept și albă pe burtă, care trăiește în stoluri mici prin holde și tufișuri (*Perdix perdix*). ♦ Expr. *A se răspândi* (sau *a se risipi*, *a se împrăștia*) *ca potárnichile* = a fugi, a se împrăștia repede, în toate părțile (din fața unei primejdii). — Probabil lat. **perturnicula** (< *per[dix]* + **[o]turnicula*).

POTCĂP, *potcapuri*, s.n. 1. Acoperământ al capului, înalt, de formă cilindrică, fără boruri, purtat de preoții și călugării ortodocși. 2. Compus: *potcapul-călugărului* = plantă erbacee din familia compozeelor, cu frunze păroase și cu flori galbene dispuse în capitule (*Leontodon hispidus*). — Din sl. **podúkapü**.

POTCĂȘ, *-Ă*, *potcași*, *-e*, adj., s.m. și f. (Pop.) (Om) poznaș sau, p. ext., supărăcios, arțăgos. — **Potcă** + suf. *-aș*.

PÓTCĂ, *potce*, s.f. (Pop.) 1. Încurcătura, necaz, supărare; vrajbă, ceartă. ♦ Expr. *A da de potcă* = a da de necaz. 2. Epitet depreciativ pentru o persoană nedezvoltată fizic, urâtă sau șchioadă; pocitanie; p. ext. epitet depreciativ pentru o persoană fără caracter. — Din sl. **potúka**.

POTCOÁVĂ, *potcoave*, s.f. Piesă din oțel, aproximativ în formă de semicerc, care se fixează cu caiele pe copitele unor animale de tracțiune, în special ale cailor, pentru a le proteja la mers. ♦ Loc. adv. *În potcoavă* = în formă de semicerc. ♦ Expr. *Caută* (sau *umblă după*) *potcoave de cai morți* ori *caută* (sau *umblă*) *după cai morți*, *să le ia potcoavele* = umblă

după lucruri imposibil de obținut sau de găsit. *A-și lepăda* (sau *a sta să-i pice*) *potcoavele* = a muri sau a fi pe moarte. ♦ Piesă de oțel, aproximativ în formă de semicerc, care se fixează pe tocurile bocancilor și ale cizmelor pentru a le proteja. — Din bg. **podkova**, sb. **potkova**.

POTCOVĂR, *potcovari*, s.m. Meseriaș care face potcoave și potcovește animale de tracțiune. — **Potcoavă** + suf. *-ar*.

POTCOVĂRIE, (1) *potcovării*, s.f. 1. Atelier unde se fac potcoave și unde se potcovesc animale de tracțiune. 2. Meseria potcovarului. — **Potcovar** + suf. *-ie*.

POTCOVEALĂ, *potcoveli*, s.f. (Rar) Potcovit¹. — **Potcovi** + suf. *-eală*.

POTCOVI, *potcovesc*, vb. IV. Tranz. 1. A pune potcoave unui animal de tracțiune. 2. Fig. (Fam.) A înșela, a păcăli. ♦ A învăța minte pe cineva. — Din **potcoavă**.

POTCOVIRE, *potcoviri*, s.f. (Rar.) Potcovit¹. — V. **potcovi**.

POTCOVIT¹ s.n. Acțiunea de a *potcovi* și rezultatul ei; potcovire, potcoveală. — V. **potcovi**.

POTCOVIT², *-Ă*, *potcoviți*, *-te*, adj. (Despre animale de tracțiune) Care are potcoave, cu potcoave. — **Potcovi**.

POTECĂ, *poteci*, s.f. Drum foarte îngust la țară, la munte, în pădure etc., pe care se poate merge numai pe jos; cărare; *p. gener.* drum, cale. ♦ Expr. *Pe toate potecile* = peste tot, în orice loc, pretutindeni. *A ști toate potecile* = a cunoaște secretele cuiva. *A veni* (sau *a umbla*) *pe drum, nu pe potecă* = a fi sincer, a vorbi deschis. [Var.: (reg.) **potică** s.f.] — Din bg. **pâteka**.

POTECEA, *potecile*, s.f. (Pop.) Potecută. — **Potecă** + suf. *-ea*.

POTECUȚĂ, *potecuțe*, s.f. Diminutiv al lui *potecă*; potecua. ♦ Expr. *A lua potecuța (înnapoi)* = a se întoarce, a face cale întoarsă. — **Potecă** + suf. *-uță*.

POTENT, *-Ă*, *potenți*, *-te*, adj. Puternic, tare. — Din lat. **potens**, **-ntis**.

POTENTĂT, *potențați*, s.m. Suveran sau șef de stat atotputernic, care își exercită puterea în mod despotic și arbitrar; autocrat, despot; *p. ext.* om puternic, influent (datorită poziției sale politice ori sociale). — Din fr. **potentat**, lat. **potentatus**.

POTENȚĂ, *potențez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) amplifica, a (se) întări, a (se) intensifica; a (se) accentua (cu măsură). — Din **potență**.

POTENȚARE, *potențări*, s.f. Acțiunea de a (se) *potența* și rezultatul ei. — V. **potența**.

POTENȚĂT, *-Ă*, *potențați*, *-te*, adj. Amplificat, intensificat, întărit; sporit. — V. **potența**.

POTENȚĂ, *potențe*, s.f. Putere, forță, tărie; *p. ext.* posibilitate de dezvoltare. — Din lat. **potentia**.

POTENȚIAL, *-Ă*, (I) *potențiali*, *-e*, adj., (II) *potențiale*, s.n. I. Adj. 1. Care are în sine toate condițiile esențiale pentru realizare, care există ca posibilitate, care există în mod virtual. ♦ *Energie potențială* = energia pe care o poate dezvolta un corp prin mișcarea sa liberă din poziția în care se află până la un indice de referință. 2. (Gram.; despre moduri, propoziții etc.) Care prezintă o acțiune ca posibilă, fără să precizeze dacă se realizează sau nu. II. S.n. 1. Mărimă fizică a cărei variație în spațiu și timp caracterizează un câmp fizic și permite determinarea acestuia. ♦ *Potențial electric* = mărime a cărei variație caracterizează câmpul electric. *Potențial de electrod* = diferența de potențial dintre un metal și o soluție electrolică în contact cu metalul. *Potențial de ionizare* = diferența de potențial necesară accelerării unui electron încât, prin ciocnirea cu un atom sau cu o moleculă, să provoace ionizarea acestuia. 2. (Astron.; în sintagma) *Potențial terestru* = geopotențial. 3. (Biol.; în sintagma) *Potențial de înmulțire* = capacitate a unor organisme vegetale sau animale de a fi (foarte) prolifiche. 4. Capacitate de muncă, de producție, de acțiune; randamentul calitativ și cantitativ al unei munci; *p. ext.* forță, putere. [Pr.: *-ți-a!*] — Din fr. **potentiel**.

POTENȚIALITATE s.f. Însușirea, caracterul a ceea ce este potențial. [Pr.: *-ți-a-*] — Din fr. **potentialité**.

POTENȚIOMETRIE s.f. Electrometrie. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. **potentiométrie**.

POTENȚIOMETRU, *potențiomètre*, s.n. (Fiz.) 1. Montaj utilizat pentru divizarea tensiunii electrice. 2. Aparat pentru măsurarea tensiunii electromotoare. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. **potentiomètre**.

POTERAȘ, *poterași*, s.m. (În trecut; în Țările Române) Persoană înarmată care făcea parte dintr-o poteră. [Var.: (reg.) **potirăș** s.m.] — **Poteră** + suf. *-aș*.

POTERĂ, *poteri*, s.f. (În trecut; în Țările Române) Detașament de oameni înarmați (în special arnăuți) însărcinat de domnie cu prinderea răufăcătorilor. [Pl. și: *potere*. — Var.: (reg.) **potiră** s.f.] — Din bg., sb. **potera**.

POTERIE s.f. (Livr.) Olărie. — Din fr. **poterie**.

POTICĂ¹, *potici*, s.f. (Reg.) Farmacie. — Din magh. **patika**.

POTICĂ² s.f. v. **potecă**.

POTICNEALĂ, *poticneli*, s.f. Faptul de a (se) *poticni*. — **Poticni** + suf. *-eală*.

POTICNI, *poticnesc*, vb. IV. 1. Refl. și intrans. A se lovi în timpul mersului cu piciorul de ceva și a-și pierde echilibrul; a se împiedica. ♦ A cădea (în urma lovirii de ceva). 2. Tranz. A pune cuiva piedică în mers sau, *fig.*, într-o acțiune. 3. Refl. Fig. A întâmpina o dificultate sau a nu izbuti în desfășurarea unei acțiuni. ♦ Spec. A pronunța cu greutate cuvintele, a vorbi cu întreruperi, cu greutate. — Din sl. **potiknonti**.

POTICNIRE, *poticniri*, s.f. Acțiunea de a (se) *poticni* și rezultatul ei. — V. **poticni**.

POTICNIT¹ s.n. Faptul de a (se) *poticni*. — V. **poticni**.

POTICNIT², *-Ă*, *poticniți*, *-te*, adj. (Rar) Care se poticnește (1); împiedicat (la mers). ♦ Fig. (Despre vorbe, vorbire etc.) Care este articulat sau spus cu greutate, cu întreruperi etc. — V. **poticni**.

POTIR, *potire*, s.n. 1. Cupă de metal (prețios) cu gura largă (și cu marginile răsfărțate); *p. ext.* conținutul acestei cupe. ♦ Spec. Vas liturgic din metal în forma unui pahar sau a unei cupe cu picior, în care se păstrează cumincătura. 2. P. anal. Floare cu petalele unite în formă de potir (1). — Din sl. **potiri**.

POTIRĂȘ¹, *potirașe*, s.n. 1. Diminutiv al lui *potir*. 2. Mică plantă erbacee cu flori albastre-violete, răspândită în regiunile muntoase (*Soldanella major*). — **Potir** + suf. *-aș*.

POTIRĂȘ² s.m. v. **poteraș**.

POTIRĂ s.f. v. **poteră**.

POTLÓG, *potloage*, s.n. Bucată de piele cu care se cârpește încălțăminte; petic. — Din bg., sb. **podlog**.

POTLOGĂR, *potlogari*, s.m. 1. (Fam.) Pungaș, escroc, șarlatan; șmecher. 2. (Reg.) Persoană care pune potloage la încălțăminte. — **Potlog** + suf. *-ar*.

POTLOGĂREȘC, *-EASCĂ*, *potlogărești*, adj. (Fam.) De potlogar (1). — **Potlogar** + suf. *-esc*.

POTLOGĂREȘTE adv. (Fam.) Ca potlogarii (1), în felul potlogarilor. — **Potlogar** + suf. *-ește*.

POTLOGĂRI, *potlogăresc*, vb. IV. Intrans. și tranz. (Fam.) A face potlogării; a escroca, a înșela. — Din **potlogar**.

POTLOGĂRIE, *potlogării*, s.f. (Fam.) Pungășie, hoție, înșelătorie, escrocherie. — **Potlogar** + suf. *-ie*.

POTLOGĂRIT s.n. (Fam.) Faptul de a *potlogări*. — V. **potlogări**.

POTMOLÍ, *potmolesc*, vb. IV. Refl. (Pop.) A se împotmoli. — Din **potmol** (= *pdmol*).

POTMOLIRE s.f. (Pop.) Împotmolire. — V. **potmoli**.

POTMOLIT, *-Ă*, *potmoliți*, *-te*, adj. (Pop.) Împotmolit. — V. **potmoli**.

POTNÓG, *potnogi*, s.m. Fiecare dintre pedalele de la războiul de țesut, pe care se apasă cu picioarele pentru a schimba itele; tălpig, iapă; *p. ext.* sfoara cu care se leagă aceste pedale. — Din bg. **podnoga**.

POTOLEALĂ, *potoleli*, s.f. (Rar) Potolire. — **Potoli** + suf. *-eală*.

POTOLÍ, *potolesc*, vb. IV. 1. Refl. și tranz. A pierde sau a face să-și piardă din intensitate, din tărie, din viteză etc.; a (se) liniști, a se domoli, a (se) calma, a (se) alina; a (se) îmblânzi. ♦ A înceta sau a face să înceteze un lucru început, o acțiune în desfășurare etc.; a (se) încheia, a (se) sfârși, a (se) termina. 2. Refl. (Despre foc sau o materie care arde) A arde mochnit. — Din sb. **potuliti**, bg. **potulja**.

POTOLIRE, *potoliri*, s.f. Acțiunea de a *se potoli* și rezultatul ei; liniștire, domolire, calmare, potoleală. — V. **potoli**.

POTOLIT, *-Ă*, *potoliți*, *-te*, adj. Lipsit de intensitate, de agitație; liniștit, domol; așezat, blând. ♦ (Despre mers) Încet, fără grabă. ♦ (Despre foc) Care arde mochnit, fără vâlvătăi, pe punctul de a se stinge; (despre lumină) palid, difuz. ♦ (Despre sunete) Slab, stins, încet, molcom. ♦ (Despre ape) Fără valuri mari, lin. — V. **potoli**.

POTOLITÓR, *-OĂRE*, *potolitori*, *-oare*, adj. (Rar) Care potolește, liniștitor, calmant. — **Potoli** + suf. *-tor*.

POTÓP, *potopuri*, s.n. 1. (În Biblie) Revărsare uriașă de ape care a devastat Pământul și a înecat toate viețuitoarele în afară de cele aflate în Arca lui Noe; diluviu. 2. Ploaie torențială; revărsare de ape. ♦ P. gener. Calamitate, dezastru, nenorocire. 3. P. anal. Cantitate imensă; număr mare de ființe sau de lucruri; mulțime, grămadă. — Din sl. **potopi**.

POTOPÉNIE, *potopenii*, s.f. (Rar) Calamitate, distrugere, prăpăd, urgie. — Din sl. **potoplenije**.

POTOPÍ, *potopesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) 1. A inunda, a îneca. ♦ Fig. A copleși, a invade. 2. A nimici, a distruge; a pustii. — Din sl. **potopiti**.

POTOPÍRE s.f. (Pop.) Acțiunea de a *potopi*; prăpăd, pustiere, distrugere. — V. **potopi**.

POTOPÍT, *-Ă*, *potopiți*, *-e*, adj. (Pop.) 1. Înecat, inundat. ♦ Fig. Copleșit, covârșit. 2. Nimicit, distrus; pustii. — V. **potopi**.

POTOPITÓR, -OĂRE, *potopitori, -oare*, adj. (Pop.) Care potopește, inundă, distruge, năpădește din toate părțile. — **Potopi** + suf. *-tor*.

POTÓU, *potouri*, s.n. Punct de plecare și de sosire la alergările de cai sau, *p. gener.*, la alte curse sportive. — Din fr. **poteau**.

POTPURI s.n. v. **potpuriu**.

POTPURIU, *potpuriuri*, s.n. (Muz.) Suită de fragmente din opere, operete etc. sau de melodii ori cântece, fără o legătură strânsă între ele. ♦ Fig. Amestecătură, învâlmășeală. [Var.: **potpurî** s.n.] — Din fr. **pot-pourri**.

POTRICĂLĂ, *potricale*, s.f. (Înv. și reg.) Unealtă de oțel cu vârful ascuțit cu care se fac găuri la curele, la opinci, în urechile oilor etc.; producea. ♦ Gaură mică făcută cu această unealtă. — Din rus. **protkyalo**.

POTRICĂLI, *potricălesc*, vb. IV. (Înv. și reg.) 1. Tranz. A face găuri (cu potricala); a perfora. 2. Tranz. și refl. Fig. A (se) prăpădi, a (se) distruge. — Din **potricală**.

POTRICĂLIRE, *potricălire*, s.f. (Înv. și reg.) Acțiunea de a (se) **potricăli** și rezultatul ei. — V. **potricăli**.

POTRICĂLIT, *-Ă, potricăliți, -te*, adj. (Înv. și reg.) Găurit (cu potricala), perforat. — V. **potricăli**.

POTRIVĂ s.f. Ființă, obiect etc. care seamănă (și se potrivește) perfect cu cineva sau cu ceva. ♦ Loc. prep. *Pe (sau de) potrivă...* = asemenea, egal, pe măsura... Loc. adv. (Înv.) *Din potrivă* = din cealaltă parte, din partea opusă. — Din sl., bg. **protiva**.

POTRIVEALĂ, *potriveli*, s.f. (Pop.) 1. Potrivire, asemănare; concordanță, acord. ♦ Loc. adj. *Cu potrivăleă* = potrivit, nimerit. 2. Coincidență. 3. (Pop.) Aranjare a ceva la locul potrivit; aranjare într-un anumit fel; împodobire. — **Potriv** + suf. *-eală*.

POTRIVÍ, *potrivesc*, vb. IV. 1. Refl. și tranz. A avea sau a face să aibă însușiri comune cu cineva sau cu ceva, a fi sau a face să fie la fel; a fi sau a pune pe același plan. ♦ A (se) compara. 2. Tranz. A așeza ceva la locul nimerit; a aranja într-un anumit fel considerat potrivit. ♦ A împodobi, a dichisi. 3. Tranz. A pune de acord, a face să corespundă, să fie la fel cu altceva, a adapta, a da după... ♦ (Pop.) A acorda un instrument muzical. ♦ A doza după gust. A *potrivi o mâncare din (sau de) sare*. 4. Tranz. A da forma dorită, necesară etc.; a fazona. ♦ Fig. A ticlui; a improviza. *Potrivese pe hârtie câteva poezii*. 5. Refl. și tranz. A fi sau a face pe măsura cuiva, a veni sau a face să vină bine. *Haina i se potrivește*. ♦ Refl. a fi în concordanță, a se armoniza. ♦ Expr. *A se potrivi ca nuca-n perete (sau ca muca-n lapte)* = a fi nepotrivit, a fi deplasat. 6. Tranz. A face în așa fel încât...; a calcula, a chibzui, a compăni. 7. Refl. (Pop. și fam.) A se pune la mintea cuiva, a da ascultare; a consimți. 8. Refl. (Înv. și pop.) A se împotrivi. — Din **potrivă**.

POTRIVIRE, *potriviri*, s.f. Acțiunea de a (se) **potrivi** și rezultatul ei; potrivit¹. — V. **potrivi**.

POTRIVÍT¹ s.n. Potrivire; aranjare, așezare. — V. **potrivi**.

POTRIVÍT², *-Ă, potrivíți, -te*, adj. 1. Care are însușiri comune cu altcineva sau cu altceva, care se armonizează cu cineva sau cu ceva; asemenea. 2. Corespunzător (scopului urmărit), adecvat, nimerit. ♦ (Adverbial) Conform cu..., în concordanță cu..., în raport cu... ♦ Bine ales; indicat. 3. Aranjat, așezat; întocmit, meșteșugit. ♦ *Cheie potrivită* = cheie de care se servește cineva pentru a deschide broasca unei uși, a unei cutii etc. străine; cheie falsă. 4. Moderat, temperat; de mijloc; acceptabil. *La o depărtare potrivită*. — V. **potrivi**.

POTRÍVNIC, *-Ă, potrivnici, -ce*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Adversar, rival, dușman, inamic. 2. Adj. Care manifestă o atitudine ostilă, dușmănoasă față de cineva sau de ceva; care se împotrivesc; dușmănos. ♦ (Despre vreme) Neprielnic, nefavorabil. 3. Adj. Opus, contrar. ♦ (Cu sens local) Care se află în sens opus, în direcție contrară. [Var.: (înv.) **protivnic, -ă** adj.] — Din sl. **protivnik**.

POTRIVNICIE, *potrivnicii*, s.f. Împrejurare nefavorabilă; obstacol, piedică, dificultate. [Var.: (înv.) **protivnicie** s.f.] — **Potrivnic** + suf. *-ie*.

POTROÁCĂ, *potroace*, s.f. 1. (La pl.) Ciorbă din măruntaie de pasăre, acrită cu borș sau cu zeamă de varză; măruntaie de pasăre cu care se prepară această ciorbă. ♦ (Adverbial și adjectival) Foarte acru. 2. Mâncare foarte sărată. ♦ (Adjectival și adverbial) Foarte sărat. 3. (Bot.; reg.) Țintaură. [Var.: **potroc** s.n.] — Din rus. **potroh**, magh. **patroh**.

POTRÓC s.n. v. **potroacă**.

POTRONÍC, *potronici*, s.m. Monedă poloneză de argint, care a circulat în sec. XVII-XVIII și în Țările Române, mai ales în Moldova. — Cf. pol. **potioraczny**.

POTROPÓP s.m. v. **protopop**.

POTROPOEÁSĂ s.f. v. **protopopeasă**.

POTURÉI s.m. pl. (Înv. și pop.) Diminutiv al lui *poturi*. — **Poturi** + suf. *-ei*.

POTÚRI s.m. pl. (Înv. și pop.) Pantaloni largi în partea de sus și strânsi pe picior, ornamentați cu găitane, purtați de arnăuți și de haiduci, iar astăzi

de țărani din unele regiuni din sudul țării. ♦ Pantaloni țărănești confecționați din piele tăbăcită de oaie sau de miel. — Din tc. **potur**.

POTIÚNE, *poțiuni*, s.f. Nume generic dat medicamentelor lichide care se iau (în doze mici) pe cale bucală. [Pr.: *-ți-u-*] — Din fr. **potion**, lat. **potio, -onis**.

POUND, *pounzi*, s.m. Livră (1). [Pr.: *páund*] — Cuv. engl.

POVĂRĂ, *poveri*, s.f. 1. Greutate (mare) pe care cineva o are de cărat; sarcină, încărcătură. ♦ Loc. adj. *De povară* = (despre animale) folosit pentru cărat greutăți. 2. Fig. Suferință fizică sau morală; chin, apăsare, trudă, zburciom. ♦ Obligație, însărcinare grea. 3. Veche unitate de măsură pentru greutate, egală cu 100-125 de ocale, folosită la evaluarea cantității mărfurilor. [Var.: (reg.) **povoară** s.f.] — Cf. sl. *podŭvora* „targă”.

POVARNAGÍU, *povamagii*, s.m. (Reg.) Persoană care lucrează la o povarnă; proprietar al unei poverne; velnicer. — **Povarnă** + suf. *-agiu*.

POVARNĂ, *poverne*, s.f. (Reg.) Instalație rudimentară pentru fabricat rachiu sau spirt; velniță; *p. restr.* cazan în care se fabrică spirt sau rachiu; clădire în care se află această instalație. — Din sl. **povarnja** „bucătărie”.

POVĂȚĂ, *povețe*, s.f. (Pop.) Îndrumare, sfat dat cuiva sau primit de cineva; povățuire, povățuială. ♦ Loc. adj. și adv. *De povăță* = ca îndrumător, ca ghid. ♦ Persoană care îndrumă, sfătuește pe cineva. — Cf. pol. *powođca* „conducător”.

POVĂRÓS, *-OĂSĂ, povăroși, -oase*, adj. (Înv.) Împovărător, coplesitor. — **Povară** + suf. *-os*.

POVĂȚUL, *povățuiesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) 1. A sfătui pe cineva să facă într-un anumit fel. 2. A conduce, a călăuzi, a îndruma pe cineva în viață sau, *p. gener.*, pe un drum. ♦ (Înv.) A comanda o armată. — **Povăț** + suf. *-ui*. — **Povățul** + suf. *-eală*.

POVĂȚUIRE, *povățuiri*, s.f. (Pop.) Faptul de a **povățui**; sfat, îndrumare, povăț. — V. **povățui**.

POVĂȚUITÓR, -OĂRE, *povățuitori, -oare*, s.m. și f. (Pop.; adesea adjectival) Persoană care dă cuiva sfaturi, care îndrumă, călăuzește. ♦ Ceea ce servește cuiva drept călăuză, îndrumător. [Pr.: *-țu-i-*] — **Povățui** + suf. *-tor*.

POVĂRNÍ, *povărnesc*, vb. IV. 1. Refl. A se înclina, a se apleca. ♦ A se gândi (de bătrânețe). 2. Refl. și tranz. A (se) prăbuși, a (se) prăvăli, a (se) răsturna. — Din bg. **povárna**, sb. **povmuti**.

POVĂRNIRE s.f. Acțiunea de a (se) **povârni** și rezultatul ei. — V. **povârni**.

POVĂRNÍȘ, *povărníșuri*, s.n. Parte înclinată sau abruptă a unei înălțimi; coastă, pantă. — **Povârni** + suf. *-iș*.

POVĂRNÍT, *-Ă, povărníți, -te*, adj. Care este aplecat, înclinat; care este situat în pantă sau formează o pantă. — V. **povârni**.

POVESTĂR, *povestari*, s.m. (Reg.) Vestitor. — **Poveste** + suf. *-ar*.

POVESTĂȘ, *povestași*, s.m. (Reg.) Vestitor. — **Poveste** + suf. *-aș*.

POVEȘTE, *povești*, s.f. 1. Specie a epicii (populare) în proză în care se relatează întâmplări fantastice ale unor personaje imaginare în luptă cu personaje nefaste și în care binele triumfă; basm; *p. ext.* narațiune cuprinzând fapte posibile sau reale. ♦ Expr. *Ca în (sau din) poveste* = foarte frumos, minunat, miraculos. *Nici poveste* = nici pomeneală, nici vorbă (să fie așa). *A sta (sau a se apuca) de povești* = a sta de vorbă îndelung, a sta la taifas. (Pop. și fam.) *A ajunge (sau a se face, a rămâne) de poveste* sau *a-i merge (cuiva) vestea și povestea* = a deveni cunoscut, amintit printr-un fapt, o pățanie (negativă) etc. ♦ Născocire, scornitură, minciună. ♦ Loc. vb. *A spune povești* = a minți. 2. Istoria sau relatarea faptelor, a peripețiilor, a vieții cuiva. 3. Întâmplare, fapt, problemă (care atrage atenția, care merită atenție). ♦ Expr. *Ce (mai) veste-poveste?* = ce (mai) e nou? ce se aude? *Așa țî-e povestea?* = așa stau lucrurile? asta e situația? 4. (Pop.) Proverb, zicătoare, maximă. ♦ Expr. *Povestea vorbeii (sau a cântecului etc.)* = expresie des repetată, devenită proverbială; vorba ceea. — Din sl. **povesti**.

POVESTÍ, *povestesc*, vb. IV. 1. Tranz. și intranz. A spune o poveste (1); a nara un fapt, o întâmplare. 2. Intranz. (Reg.) A sta de vorbă; a discuta, a conversa. 3. Tranz. (Înv. și reg.) A ponegri, a defăima, a bârbi. — Din **poveste**.

POVESTIOĂRĂ, *povestioare*, s.f. Diminutiv al lui *poveste*. [Pr.: *-ti-oa-*] — **Poveste** + suf. *-ioară*.

POVESTIRE, *povestiri*, s.f. Acțiunea de a **povesti** și rezultatul ei; povestit. ♦ Specie epică de dimensiuni relativ reduse, în care narațiunea se concentrează pe întâmplări relatate din perspectiva unui participant, într-o pronunțată notă de oralitate. — V. **povesti**.

POVESTÍT s.n. Povestire. — V. **povesti**.

POVESTITÓR, -OĂRE, *povestitori, -oare*, s.m. și f. Persoană care povestește (1), care știe să povestească frumos, să spună povești; scriitor, autor de povești (1); narator, povestaș, povestiar. — **Povesti** + suf. *-tor*.

POVIDLĂ, *podivle*, s.f. (Reg.) Magiun. — Din ucr. *povydylo*, pol. *powidia*.

POVOĂRĂ s.f. v. *povară*.

POVÓD s.n. 1. (Reg.; în expr.) *A duce (sau a lua etc.) un cal în povod* = a duce (sau a lua) un cal de căpăstru. 2. (Inv.) Motiv (l), cauză, pricină. [Var.: *pothód* s.n.] — Din rus., sb. *povod*.

POVÓI s.n. v. *puhoi!*

POZĂ, *pozez*, vb. I. 1. Intrans. A lua o anumită atitudine spre a servi de model unui pictor sau unui sculptor sau spre a fi fotografiat. ♦ (Peior.) A-și studia gesturile, a lua o atitudine afectată pentru a produce impresie, pentru a epata. 2. Tranz. și refl. (Pop. și fam.) A (se) fotografia. — Din fr. *poser*.

PÓZĂ, *poze*, s.f. 1. Atitudine pe care cineva și-o impune: ținută, poziție. ♦ Expr. *A(-și) lua o poză* = a adopta o atitudine afectată pentru a produce impresie. ♦ (Rar) Fel, mod, chip, procedeu. 2. (Pop. și fam.) Fotografie. ♦ Ilustrație, reproducere. 3. Poziție specifică, favorabilă, expresivă, pe care o are modelul când pozează. — Din fr. *pose*.

POZDÉRIE s.f. v. *puzderie*.

POZEUR, *pozeuri*, s.m., adj. (Livr.) (Persoană îngâmfată) care pozează, studiindu-și în permanență atitudinile, gesturile etc. pentru a face impresie, pentru a epata sau pentru a se evidenția. [Pr.: *pozór*. — Scris și: *poseur*] — Din fr. *poseur*.

POZITIV, *-Ă*, *pozitivi*, *-e*, adj. 1. Care se întemeiază pe experiență, pe fapte, pe realități; *p. ext.* care are un caracter de certitudine; cert, adevărat, real, sigur. ♦ *Științe pozitive* = științe experimentale. ♦ Care are o semnificație justă, valoare; valoros; demn de urmat, de imitat. *Experiență pozitivă*. 2. (Despre oameni) Realist, cu spirit practic. 3. Care este mai mare decât zero sau egal cu zero; care se notează în scris cu semnul plus (+). *Număr pozitiv*. *Temperatură pozitivă*. ♦ (Despre sarcina electrică) De același fel cu sarcina nucleelor atomice sau cu sarcina obținută prin frecarea unui baston de ebonită cu un postav. ♦ Prin care iese curentul electric sau care se leagă de acest loc. *Pol pozitiv*. 4. (Despre analize medicale) Care confirmă prezența în organism a unui anumit agent patogen. 5. (Log.; despre noțiuni, raționamente) Care afirmă sau acordă în loc să nege ori să refuze. 6. (În sintagma) *Probă (sau imagine etc.) pozitivă* = (și substantivat, n.) imagine fotografică la care distribuția luminii și a umbrei este identică cu cea reală. 7. (Gram.; în sintagma) *Grad pozitiv* (și substantivat, n.) = formă a adjectivului sau a adverbului cu ajutorul căruia se exprimă însușirea unui obiect sau a unui proces privite izolat, fără referințe la alte obiecte sau procese. 8. (Fil.; în sens ontologic) Care subliniază aspectul real, dinamic sau determinant al existenței. ♦ *Filosofie pozitivistă* = cercetare având ca obiect sinteza datelor oferite de științele experimentale. 9. (Jur.; în sintagma) *Drept pozitiv* = drept scris, totalitatea normelor juridice emenate de la organele statului. 10. (Geogr.; despre forme de relief) Care se ridică deasupra nivelului general al suprafeței topografice. — Din fr. *positif*, lat. *positivus*.

POZITIVISM s.n. 1. (În general) Concepție care recunoaște științei monopolul cunoașterii despre Univers; (în sens strict) filosofia lui A. Comte, care susține că cea mai înaltă formă de cunoaștere este descrierea fenomenelor senzoriale. ♦ *Pozitivism logic* = mișcare modernă în filosofie care a încercat să introducă metodologia matematicii și a științelor naturii, în domeniul filosofiei, marcând începutul cercetării analitice în cercetarea filosofică. ♦ Curent în științele juridice care combate orice tendință metafizică în drept, admitând numai existența dreptului pozitiv, practic. 2. Interes exagerat pentru problemele practice. — Din fr. *positivisme*.

POZITIVIST, *-Ă*, *pozitivisti*, *-ste*, s.n. și f., adj. 1. S.m și f. Adept al pozitivismului. 2. Adj. Care aparține pozitivismului, care se referă la pozitivism, specific pozitivismului. ♦ (Rar) Realist. — Din fr. *positiviste*.

POZITIVITATE s.f. (Livr.) Caracter pozitiv. — Din fr. *positivité*.

POZITRÓN, *pozitroni*, s.m. Particulă elementară nestabilă care are aceeași masă ca electronul și a cărei sarcină electrică este pozitivă și egală în valoare absolută cu sarcina electronului; antielectron. — Din fr. *positron*, rus. *pozitron*, germ. *Positron*.

POZITRÓNIU s.n. (Fiz.) Formație instabilă compusă dintr-un electron și un pozitron, care gravitează în jurul centrului de masă comun. — Din fr., engl. *positronium*.

POZIȚIE, *poziții*, s.f. 1. Loc pe care îl ocupă cineva sau ceva (în raport cu altcineva sau cu altceva); fel, mod în care este așezat cineva sau ceva (în spațiu); *p. ext.* peisaj din natură. ♦ Loc pe care îl ocupă o notă sau o cheie pe portativ; loc unde se ating cu degetele coardele unui instrument muzical. ♦ (Lingv.) Loc pe care îl ocupă un sunet sau un grup de sunete într-un cuvânt. ♦ Loc, punct din care cineva sau ceva este sau poate fi privit; unghi. ♦ Raport, relație existentă între două ființe, obiecte, fenomene. ♦ Fiecare dintre operațiile înscrise într-un cont contabil; loc pe care îl ocupă aceste operații. 2. Teren, loc pe care sunt așezate trupele pe front sau vasele de război pe mare și folosit ca bază de atac sau de apărare. ♦ Expr. *A lua poziție* = a se instala într-un loc considerat potrivit din punct de

vedere strategic; b) a-și exprima cu fermitate părerea într-o problemă dată. *A sta (sau a rămâne, a se menține) pe poziție* = a-și menține părerile, hotărârile. *A se găsi pe poziții opuse (sau pe aceeași poziție etc.)* = a fi de păreri contrare (sau de aceeași părere). 3. Atitudine, ținută. ♦ Spec. Atitudine de nemișcare a corpului (reglementară în armată, în sport etc.). ♦ *Poziție de tragere* = a) loc de unde se execută tragerile; b) felul cum este așezat trăgătorul în timpul tragerii. ♦ Fig. Mod în care cineva reacționează, se comportă etc. într-o împrejurare dată. 4. (Fam.; despre femei; în expr.) *A fi în poziție* = a fi gravidă. 5. Condiție, situație, stare în care se găsește cineva sau ceva. ♦ Spec. Situație (înaltă) pe care o deține cineva în viața socială, politică; rang. ♦ Compus: *poziție-cheie* = poziție strategică foarte importantă. [Var.: (inv.) *pozițiune* s.f.] — Din fr. *position*, lat. *positio*, *-onis*, germ. *Position*.

POZIȚIONĂ, *poziționez*, vb. I. Tranz. 1. A așeza într-o anumită poziție. 2. A indica coordonatele geografice ale unei (aero)nave, amplasamentul exact al unei mașini, al unor unități militare etc. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. *positionner*.

POZIȚIONAL, *-Ă*, *poziționali*, *-e*, adj. Referitor la poziție, de poziție. [Pr.: *-ți-o-*] — **POZIȚIUNE** + suf. *-al*.

POZIȚIONARE, *poziționări*, s.f. Așezare a unui obiect sau a unei scule într-o anumită poziție, direct sau prin intermediul unui sistem tehnic. [Pr.: *-ți-o-*] — Din **POZIȚIE**.

POZIȚIUNE s.f. v. **POZIȚIE**.

POZNĂȘ, *-Ă*, *poznasi*, *-e*, adj. 1. (Pop. și fam.; despre oameni; adesea substantivat) Care face pozne; care spune glume; (despre manifestări ale oamenilor) care provoacă hazul; glumeț, mucalit, șugubăț, hazos, amuzant. ♦ (Adverbial) În mod interesant, amuzant, nostim. 2. (Rar) Curios, ciudat, straniu. ♦ Care produce neplăceri; buclucaș. — **Poznă** + suf. *-aș*.

PÓZNĂ, *pozne*, s.f. (Pop. și fam.) 1. Vorbă sau faptă care stârnete râsul. 2. Situație, întâmplare etc. curioasă, ciudată; ciudățenie. 3. Faptă regretabilă (dar lipsită de gravitate) comisă de cineva; împrejurare neplăcută pentru cineva. ♦ Farsă jucată cuiva. — Et. nec.

POZUNĂR s.n. v. **buzunar**.

PRĂCTIC, *-Ă*, *practici*, *-ce*, adj. 1. Care se poate executa sau care se efectuează în mod concret; care se verifică prin practică și se poate aplica în viață; care se bazează pe practică; concret, real. ♦ Care corespunde necesităților de fiecare zi; care este ușor de folosit, util, comod sau economic. 2. (Despre oameni) Care știe să se orienteze în viața de toate zilele, care știe să aplice cunoștințele la viața de toate zilele, care are simțul realității; *p. ext.* îndemânic, destoinic, priceput. — Din fr. **practique**, lat. **practicus**.

PRĂCTICĂ, *prăctic*, vb. I. Tranz. 1. A exercita o meserie, o profesie; a se ocupa cu..., a profesa. 2. (Rar) A pune în aplicare; a folosi, a utiliza, a întrebuiți. *Practică virtutea*. ♦ Refl. pas. *Se practică un anumit procedeu*. ♦ A face, a executa; a efectua. *A practica o gaură într-un perete*. 3. A respecta cu strictețe ceremoniile, cerințele unui cult. — Din fr. **pratiquer** (după *practică*).

PRĂCTICABIL, *-Ă*, *practicabili*, *-e*, adj. 1. Care poate fi pus în practică, care este realizabil; de care te poți folosi în mod concret. 2. Pe unde se poate umbla sau trece cu ușurință; accesibil. ♦ (Substantivat, n.) Element de decor constând dintr-un podium mobil, folosit pentru a realiza pe scenă impresia unei diferențe de nivel (un dâmb, un balcon etc.) și pe care se poate circula; platformă mobilă pe care sunt instalate luminile și camerele de luat vederi care înregistrează un spectacol, o scenă de film etc. — Din fr. **practicable** (după *practică*).

PRĂCTICABILITATE s.f. (Rar) Calitatea de a fi practicabil. — Din fr. **practicabilité**.

PRĂCTICĂNT, *-Ă*, *practicanți*, *-te*, s.m. și f. Persoană care îndeplinește un stadiu de practică, lucrând ca începător într-un atelier, într-un birou, într-o întreprindere etc. (pentru a se perfecționa într-o anumită profesie, prin completarea cunoștințelor teoretice cu noțiuni practice). ♦ Cea mai mică funcție administrativă în vechea ierarhie a funcționarilor începători; salariat care execută o muncă de ajutor pe lângă un specialist. — Din germ. **Praktikant**.

PRĂCTICĂRE s.f. Acțiunea de a *practica* și rezultatul ei; practică. — V. **practică**.

PRĂCTICĂ, *practici*, s.f. 1. Practicare, *p. ext.* deprindere, obicei, rutină. 2. Activitate a oamenilor îndreptată spre crearea condițiilor necesare existenței societății, în primul rând spre producerea și crearea bunurilor materiale și a valorilor culturale; metodă, procedeu aplicat și verificat efectiv. ♦ Loc. adv. *În practică* = în mod concret, în realitate. ♦ Expr. *A pune în practică* = a aplica. 3. Exercițiu a unei profesii, a unei discipline, profesare a unei științe, a unei arte. ♦ *Practică judiciară* = ansamblul soluțiilor date de instanțele judecătorești în rezolvarea unor litigii concrete. 4. Aplicare și verificare efectivă a cunoștințelor teoretice dobândite într-un

domeniu oarecare. *Practică pedagogică*. ♦ Stagiul de perfecționare sau de dobândire a unor cunoștințe practice pe care-l face, într-o fabrică, într-o întreprindere etc., un student sau un elev. *Practică de producție*. **5.** (Mai ales la pl.) Ceremonie specifică unui cult, unei credințe sau uzanțe. — Din germ. *Praktik*, fr. *pratique*.

PRACTICIÁN, -Ă, practicieni, -e, s.m. și f. Profesionist (de obicei medic) cu practică sau experiență îndelungată. ♦ Persoană care cunoaște mai ales latura practică a meseriei sau a specialității sale. [Pr.: *-ci-an*] — Din fr. *praticien* (după *practică*).

PRACTICISM s.n. Preocupare exclusivă pentru problemele nemijlocit practice. ♦ Simț, spirit practic. — **Practică** + suf. *-ism*.

PRACTICIST, -Ă, practiciști, -ste, adj. Care se referă la practicism, care aparține practicismului. — **Practic** + suf. *-ist*.

PRACTICITĂȚE s.f. (Rar) Încinare spre o activitate practică. — **Practic** + suf. *-itate*.

PRĂDĂ, prăzi, s.f. **1.** Faptul de a prăda; prădare, jefuire, jaf; devastare. **2.** (Concr.) Totalitatea bunurilor materiale și (în trecut) a persoanelor luate de cel care pradă (mai ales în timp de război). ♦ Loc. vb. (Înv.) *A face pradă* = a prăda. **3.** Persoană prinsă, răpăită, ajunsă în puterea cuiva. ♦ Expr. *Pradă (sau prada) cuiva* = la discreția, în stăpânirea unei persoane sau a unui sentiment, a unei idei, a unei porniri. **4.** Vietate care servește ca hrană animalelor sălbatice carnivore sau păsărilor răpitoare; *p. ext.* vânat; *p. gener.* orice poate servi drept hrană viețuitoarelor. ♦ *Pasăre de pradă* = pasăre răpitoare. **5.** (Reg.) Risipă, cheltuielă inutilă. — Lat. *praeda*.

PRAF, (2, 3) prafuri, s.n. **1.** Material format din particule solide foarte fine, provenite din fărâmițarea naturală a scoarței terestre, a unor corpuri solide, din unele procese biologice ale viețuitoarelor etc.; pulbere, colb. ♦ Expr. *A face (pe cineva sau ceva) praf* = a sfărâma în bucăți; a distruge; **b)** (cu privire la bunuri materiale) a irosi, a cheltui fără rost; **c)** (fam.) a învinge pe cineva într-o discuție în contradictoriu, a-i anula argumentele și a impresiona profund (prin cele ce spune sau face); a epata. *A (se) face praf și pulbere sau a (se) preface în praf* = a (se) distruge complet, a nu mai rămâne nimic. *A se alege praful sau nu se alege nici praful, a nu rămâne nici praf* = a fi complet distrus, nimic; a fi ucis. *A arunca (cu) praf în ochii cuiva* = a încerca să înșele pe cineva, dându-i iluzia că lucrurile sunt altfel decât sunt în realitate, a induce în eroare. *A se face praf pentru cineva* = a-i purta cuiva o mare grijă, a face tot posibilul pentru cineva. *Praful de pe tobă* = nimic. **2.** (De obicei urmat de determinări) Nume dat diferitelor materiale solide reduse la starea de particule foarte fine și care sunt folosite în diferite scopuri. ♦ *Praf de pușcă* = pulbere formată dintr-un amestec de azotat de potasiu, sulf și cărbune de lemn, folosită ca explozibil. *Praf de spumă* = preparat care produce în contact cu apa o spumă și care se folosește pentru stingerea incendiilor. *Praf de copt* = preparat care se utilizează în patiserie pentru a face să crească aluatul, prin dioxidul de carbon pe care îl degajează. *Lapte praf* = lapte sub formă de pulbere, obținut prin eliminarea apei din componența lui. *Praf de bronz* = pulbere care se amestecă cu ulei sau cu lac și formează vopsele care imită metalul. *Praf de mătase* = substanță cu aspect lucios, preparată din mică¹ pisată, folosită la zugrăveli. *Praf hidrofob* = material pulverulent, neinflamabil și imputrescibil, obținut din cenușa de la termocentrale cu adaosuri de păcură, folosit pentru hidroizolații. **3.** Spec. Substanță toxică sau medicamentoasă în formă de pulbere; (pop.) doză dintr-un astfel de medicament. ♦ (Arg.) *Praf alb* = cocaină. **4.** (Pop.) Polen. [Var.: (înv. și reg.) *prav* s.n.] — Din sl. *prachiu*.

PRĂFTORIȚĂ, prăftorițe, s.f. (Pop.) Pământul din păr, din zdrențe, din fâșii de rafie etc., fixat într-o coadă lungă, folosit pentru a scoate spuză din cuptorul de pâine, în fierărie, pentru a stropi cărbunii încinși etc.; prăftură. ♦ Expr. (Fam.) *A(-i) da cu prăftorița* = a) a vorbi mult, a trâncâni; **b)** a supăra pe cineva prin aluzii jignitoare. — **Prăftură** + suf. *-iță*.

PRĂFTURĂ, prăfturi, s.f. (Pop.) Prăftoriță. ♦ Expr. *A face (pe cineva) prăftură sau a-i face (cuiva) o prăftură* = a face (pe cineva) de râs; a certa, a ocări. [Var.: *pleăftură* s.f.] — Et. nec.

PRAG, praguri, s.f. **1.** Partea de jos, orizontală, a unui toc de ușă sau a unei porți, puțin mai ridicată de la pământ, peste care se trece la intrare și ieșire. ♦ Expr. *A călca (sau a trece, a păși) pragul (casei)* = a ieși din casă; **b)** a intra în casa cuiva, a vizita pe cineva. *A se pune prag* = a se așeza în calea cuiva; a se împotrivi, a se opune acțiunilor cuiva. *A pune piciorul în prag* = a se opune cu dăruirea la ceva, a avea o atitudine intransigentă, a soma pe cineva să facă ceva. ♦ Mică ridicătură special amenajată pe terenul de sport, pentru a marca limita de la care se efectuează săriturile atletice. ♦ Partea de sus, orizontală, a tocului ușii. ♦ Expr. *A da (sau a se lovi, a se izbi) cu capul de pragul de sus* = a se convinge de unele adevăruri în urma unei triste experiențe. ♦ Fig. Treaptă socială, rang. **2.** Ușă, poartă; *p. ext.* casă, locuință; cămin, familie. ♦ Expr. *Din prag în prag* = din casă în casă. *A bate pragurile* = a umbla pe la multe case, a hoinări, a colinda. ♦ Porțiune de teren din fața ușii de la ieșirea din-

tr-o casă. ♦ (Rar) Temelie. **3.** Fig. Începutul unei situații noi, limită care desparte două situații, perioade etc. diferite. *În pragul verii*. **4.** Ridicătură naturală a fundului albiei unei ape curgătoare; banc de depuneri format din materialele transportate de apă; treaptă mai înaltă pe fundul unui bazin oceanic sau marin. ♦ Ridicătură de teren în formă de prag (**1**); treaptă de stâncă greu de trecut. ♦ Perete de piatră, stâncă peste care trece o apă, formând o cascadă. **5.** Proeminență în formă de treaptă pe suprafața unei piese de lemn, care intră într-o scobitură făcută în altă piesă îmbinată cu aceasta, pentru a împiedica deplasarea celor două piese una față de alta. ♦ P. gener. Proeminență în formă de treaptă executată sau formată (în urma uzurii) pe suprafața unei piese. **6.** (Fiz.) Valoarea maximă sau minimă a unei mărimi caracteristice unui fenomen dat, deasupra sau dedesubtul căreia fenomenul nu se mai poate petrece. ♦ (Med.) Valoare minimă a unui factor necesar pentru a determina apariția unui fenomen fiziologic sau patologic. ♦ *Prag de excitabilitate* = intensitatea minimă a unui excitant capabil să provoace o stare de excitație într-o celulă sau într-un complex de celule nervoase. *Prag senzorial absolut* = minimul de intensitate al unui stimul la care este posibilă percepția sa. **7.** Bucățică de lemn (de abanos) sau de os de elefant care se fixează perpendicular pe capătul superior al corpului unor instrumente muzicale și pe care se sprijină coardele. — Din sl. *pragŭ*.

PRAGHÉZ, -Ă, praghezi, -e, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană originară sau locuitor din Praga. **2.** Adj. Care se referă la Praga sau la praghezi (**1**), care aparține orașului Praga ori praghezilor. — **Praga** (n. pr.) + suf. *-ez*.

PRAGMATIC, -Ă, pragmatici, -ce, adj., s.f. **1.** Adj. Care aparține pragmatismului, referitor la pragmatism, bazat pe pragmatism; care ia în considerație eficacitatea, utilitatea practică. ♦ Care judecă exclusiv în funcție de utilitatea practică (reală sau aparentă). **2.** Adj. (În sintagmele) *Istorie pragmatică* = prezentare istorică limitată la fapte, la evenimente. *Sanțiune pragmatică* = (în unele țări) decret de stat privitor la o importantă problemă laică sau bisericească. **3.** S.f. Parte a semioticii care studiază scopurile, efectele și implicațiile utilizării construcțiilor lingvistice de către vorbitori. — Din fr. *pragmatique*.

PRAGMATISM s.n. Tradiție filosofică centrată pe problema semnificației adevărului. ♦ P. gener. Atitudine a celui care se adaptează la orice situație, care ia în considerație (numai) eficacitatea, utilitatea practică. — Din fr. *pragmatisme*.

PRAGMATIST, -Ă, pragmatiști, -ste, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Care aparține pragmatismului, privitor la pragmatism. **2.** S.m. și f. Adept al pragmatismului. — Din fr. *pragmatiste*.

PRAHOVEÁN, -Ă, prahoveni, -e, s.m., adj. **1.** S.m. Persoană originară sau locuitor din județul Prahova. **2.** Adj. Care aparține județului Prahova sau prahovenilor (**1**), referitor la județul Prahova ori la prahoveni. — **Prahova** (n. pr.) + suf. *-ean*.

PRAHOVEĂNCĂ, prahovenice, s.f. **1.** Femeie originară sau locuitoare din județul Prahova. **2.** (Art.) Numele mai multor dansuri populare românești. — **Prahovean** + suf. *-că*.

PRAIRIAL s.m. (Livr.) A noua lună în calendarul republican francez (20 mai — 18 iunie). [Pr.: *pre-ri-al*] — Din fr. *prairial*.

PRAJ s.m. v. **praz.**

PRALINĂ, praline, s.f. Bomboană cu învelișul de ciocolată sau de zahăr și cu miezul de migdală sau de nucă. — Din fr. *praline*.

PRAMĂȚIE, pramății, s.f. Persoană fără caracter, cu purtări rele, imorală; escroc, canalie, pușlama, stricat, destrăbălat. — Din ngr. *pra(gh)matia*.

PRANDIAL, -Ă, prandiali, -e, adj. (Rar) Referitor la masa de prânz. [Pr.: *-di-al*] — Din fr. *prandial*.

PRĂPOR s.m. v. **prapur.**

PRAPÓRCIC s.m. v. **praporgic.**

PRAPÓRGIC, praporgici, s.m. (Înv.) Sublocotenent în vechea armată rusă. [Var.: *prapórcic* s.m.] — Din rus. *praporščik*.

PRÁPUR, prapuri, s.m. **1.** (În Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Steag ostășesc prins de obicei în vârful unei lănci; flamură; *p. ext.* materialul steagului descris mai sus. **2.** Steag bisericesc purtat la procesiuni sau la alte solemnități religioase. **3.** (Pop.) Membrană care învește diferite organe interne ale corpului, în special stomacul și intestinale; peritoneu. [Var.: *prápor* s.m.] — Din sl. *praporŭ*.

PRASEODIM s.n. Element chimic din familia pământurilor rare. [Pr.: *-se-o-*] — Din fr. *praséodyme*.

PRASTÓL s.n. v. **pristol.**

PRĂȘĂ, prașe, s.f. (Pop.) Prăși¹. — Din *prăși* (derivat regresiv).

PRĂȘĂU, prașcăi, s.m. (Pop.) Băiețandru ștregar și haimana. ♦ Om de nimic, ticălos; om imoral. — Et. nec.

PRĂȘILĂ, prașile, s.f. Prăși¹. [Var.: *prășilă* s.f.] — Et. nec.

PRĂȘTIE, *praștii*, s.f. 1. Veche armă de luptă formată dintr-o bucată de piele legată cu două sfori, cu care se aruncau pietre asupra dușmanului; (azi) jucărie făcută dintr-una sau două fâșii de elastic la capătul cărora se leagă o bucată de piele, de cârpă etc. în care se pune o pietricică spre a fi aruncată. ⇨ Loc adj. *Cu din praștie* = repede, cu viteză; în mod violent. 2. Aruncătură cu praștia (1); distanța pe care o străbate o piatră azvârlită cu praștia. ⇨ Expr. *Ca de o praștie* sau *cât dai* (sau *ajungi*) *cu praștia* = la o distanță relativ mică. 3. Frânghie, funie care se leagă de leucă ori de capătul osiei unei căruțe și de care se prinde un cal lăturaș. ⇨ *Cal de praștie* = cal lăturaș. ⇨ Expr. (Reg.) *A-și lua hamul și praștia* = a-și căuta de lucru; a se apuca cu hotărâre de treabă; a-și găsi un rost. ◆ Frânghie sau câpăstru de care se ține un cal pentru a-l dresa. ⇨ Expr. *A da un cal la praștie* = a dresa un cal, ținându-l de o frânghie și făcându-l să alerge în cerc. — Din sl. *prašta*.

PRAV s.n. v. **praf**.

PRĂVILĂ, *prăvile*, s.f. 1. Lege (sau cod de legi), dispoziție, regulament, hotărâre (cu caracter civil sau bisericesc). ⇨ Loc. adv. *După prăvilă* = conform legii, legal; just, drept. *Peste prăvilă* = (pe) nedrept, ilegal. ⇨ Expr. *A pune* (sau *a rândui*) *prăvilă* = a stabili o regulă. ◆ Lege naturală, lege a firii; *p. ext.* destin. ◆ Carte care conține astfel de legi. ⇨ *Prăvilă împărătească* = corp de legi și de dispoziții juridice întocmit inițial pe vremea împăratului Iustinian. 2. Normă după care se produce sau se alcătuiește ceva; regulă. 3. Regulă de comportare. ◆ Obicei, tradiție, datină. [Pl. și: *prăvili*] — Din sl. *pravilo*.

PRĂVILICĂȘTE adv. (Înv.) Conform prăvililor; legal; legitim. — **Prăvilă** + suf. *-icește*.

PRĂVILNIC, *-Ă, prăvilnici, -ce*, adj. (Înv.) Aflat în conformitate cu prăvila, prevăzut de prăvilă; legal, prăvilnicesc. — Din sl. *pravilnik*.

PRĂVILNICESC, *-EĂSCĂ, prăvilnicești*, adj. (Înv.) Prăvilnic. — **Prăvilnic** + suf. *-esc*.

PRĂVOSLAVIE s.f. (Înv. și pop.) Religie creștină ortodoxă; ortodoxie. — Din sl. *pravoslavije*.

PRĂVOSLĂVNIC, *-Ă, pravoslavnici, -ce*, adj., s.m. și f. (Înv. și pop.) 1. Adj. Care aparține religiei ortodoxe, privitor la această confesiune; ortodox. ⇨ *Biserica pravoslavnică* = Biserica creștină răsăriteană, Biserica ortodoxă. 2. S.m. și f., adj. (Persoană) care aderă la credința ortodoxă; *p. gener.* (om) credincios, smerit. — Din sl. *pravoslavni*.

PRĂVOSLAVNICIE s.f. (Înv. și pop.) Religia creștină ortodoxă; ortodoxie. — **Pravoslavnic** + suf. *-ie*.

PRĂXĂ s.f. v. **praxis**.

PRĂXELOGIE s.f. v. **praxiologie**.

PRĂXIE, *praxii*, s.f. (Med.) Adaptare a mișcărilor motorii ale omului în vederea unui scop. — Din fr. *praxie*.

PRĂXIOLOGIE s.f. Ramură a științei care studiază structura generală a acțiunilor umane și a condițiilor eficacității acestora. [Pr.: *-xi-o-*. — Var.: **praxeologie** s.f.] — Din *praxis*.

PRĂXIS s.n. 1. Pricăpere dobândită printr-o practică îndelungată; experiență, rutină. 2. Act, document. 3. Obicei, datină. [Var.: **prăxă** s.f.] — Din ngr. *praxis*.

PRĂXIU, *praxiuri*, s.n. Carte bisericească care cuprinde faptele și scrierile apostolilor; apostol. — Din ngr. *praxeon*.

PRAZ, (reg.) *praji*, s.m. Plantă erbacee legumicolă din familia liliaceelor, înrudită cu ceapa, cu tulpina cilindrică, groasă și înaltă, cu frunzele lanceolate și cu bulbul cărnos (*Allium porrum*). ⇨ Expr. (Fam.) *A mânca praz* = a spune minciuni. *Adio și-un praz verde*, se spune pentru a exprima indiferența totală a cuiva față de cineva sau ceva. ◆ Mâncare pregătită din tulpina plantei descrise mai sus. [Var.: (reg.) *praj* s.m.] — Din bg. *praz*.

PRĂZNIC, *praznice*, s.n. 1. Masă mare sau ospăț în amintirea unui mort sau la hramul unei biserici; pomană, comandă. ◆ Petrecere mare; chef, ospăț, zăiafet. 2. Sărbătoare bisericească; *p. ext.* zi în care nu se lucrează. ◆ (Înv.) Aniversare a zilei de naștere a cuiva; patron. — Din sl. *prazdniki*.

PRĂBUȘEALĂ, *prăbușeli*, s.f. Prăbușire. — **Prăbuși** + suf. *-eală*.

PRĂBUȘI, *prăbușesc*, vb. IV. Refl. și tranz. 1. A cădea sau a face să cadă brusc și cu zgomot (de la înălțime); a (se) prăvăli, a (se) năru; a (se) surpa, a (se) dărâma. ◆ Refl. Fig. A avea o cădere psihică sau socială; a decădea. ◆ Refl. (Despre ape) A cădea de la înălțime, a curge repede pe un loc abrupt. 2. Fig. A lua sau a face să ia sfârșit, să dispară (brusc). — Din sb. *prabusiti*.

PRĂBUȘIRE, *prăbușiri*, s.f. Acțiunea de a (se) prăbuși și rezultatul ei; prăbușeală. ◆ Fig. Deznădejde, deprimare; *p. ext.* decădere. — V. **prăbuși**.

PRĂBUȘIT, *-Ă, prăbușiți, -te*, adj. 1. Căzut sau culcat (brusc și cu zgomot) la pământ; năruit; surpat, dărâmat. ◆ Fig. (La pl.; despre ochi) Intrat în orbite. ◆ Fig. Descurajat, deznădăduit. — V. **prăbuși**.

PRĂBUȘITURĂ, *prăbușituri*, s.f. Loc unde s-a prăbușit un teren, o construcție; surpătură. ◆ Ceea ce s-a prăbușit; dărâmatură. — **Prăbuși** + suf. *-tură*.

PRĂDĂ, *prad*, vb. I. Tranz. (Pop.) A jefui, a devasta, a pustii o țară, un ținut etc.; a jefui, a fura cuiva bunuri de preț. ◆ A sărăci, a ruina pe cineva prin acte silnice, prin biruri, amenzi, impozite coplesitoare. — Lat. **praedare**.

PRĂDĂLICĂ, *prădalice*, s.f. (În Evul Mediu, în Țara Românească) Dreptul domniei de a lua pe seama sa averea celor morți fără urmași de sex bărbătesc. — Din sl. *prădalica*.

PRĂDĂLNIC, *-Ă, prădalnici, -ce*, adj. (Înv.) 1. Care are caracter de jaf; care deposedează pentru a se îmbogăți. 2. (Despre animale) Care trăiește din pradă; (despre păsări) răpitor. — **Pradă** + suf. *-alnic*.

PRĂDĂRE, *prădări*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a prăda și rezultatul ei; jaf, pradă, pradat¹. — V. **prăda**.

PRĂDĂT¹ s.n. (Pop.) Prădare. — V. **prăda**.

PRĂDĂT?, *-Ă, prădați, -te*, adj. (Pop.) Jefuit, devastat; furat (de bunuri de preț). — V. **prăda**.

PRĂDĂCIUNE, *prădăciuni*, s.f. (Înv. și pop.) Jefuire, prădare; hoție, furt. ◆ Înșelăciune care duce la ruina cuiva. — **Prăda** + suf. *-ăciune*. Cf. lat. *praedatio*, *-onis*.

PRĂDĂTOR, *-OĂRE, prădători, -oare*, s.m. și f., s.n., adj. 1. S.m. și f. (Rar) Persoană care pradă, care jefuiește; jefuitor; hoț. 2. S.m. și f. (Reg.) Om risipitor, cheltuitor. 3. S.n., adj. (Animal carnivor) care își urmărește și capturează prada (vie). — **Prăda** + suf. *-ător*.

PRĂDUI, *prăduiesc*, vb. IV. Tranz. (Arg.) 1. A schimba. 2. A denunța. 3. A risipi, a cheltui. — Et. nec.

PRĂFĂRĂIE s.f. Prăfărie. [Pr.: *-ra-ie*] — **Praf** + suf. *-ăraie*.

PRĂFĂRIE, (2) *prăfării*, s.f. 1. Cantitate mare de praf (1); colbărie, prăfăraie. 2. (Înv.) Loc unde se fabrica sau se depozita praful de pușcă. — **Praf** + suf. *-ărie*.

PRĂFĂROS, *-OĂSĂ, prăfoși, -oase*, adj. Plin de praf (1), acoperit cu praf, cu mult praf; prăfuit, prăfuros. ◆ Care se prezintă sub formă de pulbere, ca praful; pulverulent. — **Praf** + suf. *-os*.

PRĂFUI, *prăfuiesc*, vb. IV. Tranz. și refl. 1. A (se) acoperi cu un strat de praf (1), a (se) umple de praf. 2. A (se) preface în praf, a (se) mărunți; *p. ext.* a (se) spulbera. ⇨ *Mașină de prăfuit* = mașină de lucru destinată împărțirii unor pulberi insecticide sau fungicide pe culturile de câmp sau forestiere. — **Praf** + suf. *-ui*.

PRĂFUIRE s.f. Acțiunea de a (se) prăfui și rezultatul ei. — V. **prăfui**.

PRĂFUIȚ, *-Ă, prăfuiți, -te*, adj. Plin de praf (1), acoperit de praf, cu mult praf; prăfos, prăfuros. ◆ Fig. Vechi, perimat, uitat; *p. ext.* răsufat, banal. ◆ Care a fost transformat în praf, redus la starea de praf, pulbere. — V. **prăfui**.

PRĂFULEȚ, *prăfulețe*, s.n. (Rar) Diminutiv al lui *praf*; prăfușor. — **Praf** + suf. *-uleț*.

PRĂFURIU, *-IE, prăfurii*, adj. (Rar) De culoarea prafului (1); cenușiu. — **Praf** + suf. *-uriu*.

PRĂFURÓS, *-OĂSĂ, prăfuroși, -oase*, adj. (Rar) Prăfuit. — **Praf** + suf. *-uros*.

PRĂFUȘOR, *prăfușoare*, s.n. (Rar) 1. Prăfuleț. 2. Medicament sub formă de pulbere. — **Praf** + suf. *-ușor*.

PRĂGĂR, *prăgare*, s.n. (Reg.) Fiecare dintre grinzile care se așază de-a curmezișul pe temelia unei case și prin care se delimitează încăperile. — **Prag** + suf. *-ar*.

PRĂGUȘOR, *prăgușoare*, s.n. 1. Diminutiv al lui *prag*. 2. Mic suport pe care se așază tacămurile la masă. — **Prag** + suf. *-ușor*.

PRĂJEALĂ, *prăjeli*, s.f. 1. Faptul de a (se) prăji. 2. Făină (cu ceapă) prăjită în grăsime, folosită la pregătirea unor mâncăruri; rântaș; *p. gener.* aliment prăjit în grăsime. — **Prăji** + suf. *-eală*.

PRĂJĂ, *prăjesc*, vb. IV. 1. Tranz. A supune un aliment acțiunii focului (de obicei în grăsime încinsă) pentru a-l face comestibil sau pentru a-l prelucra. ◆ Tranz. și refl. A (se) distruge sau a (se) degrada prin foc, a (se) arde. ◆ Tranz. și refl. Fig. A (se) chinui, a (se) frământa. 2. Refl. (Fam.; despre oameni) A se expune la căldura soarelui sau a focului (pentru a se încălzi, a se bronză etc.). ⇨ Expr. (Tranz.; fam.) *A-și prăji burta la soare* = a nu face nimic, a lenevi. 3. Tranz. A încălzi minereurile în cuptoare speciale, la o temperatură inferioară temperaturii de topire, pentru a le usca și a le purifica sau pentru a le face mai ușor de tratat prin operații metalurgice ulterioare. — Din sl. *praziti*.

PRĂJINĂ, *prăjini*, s.f. 1. Bucată de lemn lungă și subțire, de obicei folosită pentru a fixa sau a susține ceva. ⇨ Expr. *A nu-i (mai) ajunge (nici) cu prăjina la nas*, se spune despre un om încrezut, înfumurat. *A paște* (pe cineva) *cu prăjina* = a urmări (pe cineva) pentru a-i face rău. *A lua* (pe cineva) *cu prăjina* = a alunga (pe cineva). ◆ Epitet depreciativ pentru o persoană foarte înaltă (și slabă). 2. Tijă lungă (de metal) cu diverse utilizări

(tehnice). **3.** Bară de lemn, de bambus, de fibre sintetice, de metal, folosită în atletism cu ajutorul căreia sportivii execută sărituri în înălțime; probă athletică practică cu acest instrument. **4.** Veche unitate de măsură pentru lungimi, echivalentă cu circa 5-7 metri; veche unitate de măsură pentru suprafețe, egală cu circa 180-210 metri pătrați. ♦ (Concr.) Instrument cu care se făcea în trecut măsurătoarea acestor lungimi și suprafețe. — Et. nec.

PRĂJIRE, *prăjiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *prăji* și rezultatul ei. — V. **prăji**.

PRĂJIT¹ s.n. Faptul de a (se) *prăji*. — V. **prăji**.

PRĂJIT², *-Ă, prăjiți*, *-te*, adj. **1.** (Despre alimente) Supus acțiunii focului (în grăsimă încinsă) pentru a fi mâncat. ♦ Expr. (Glumet) *Răbdării prăjite* = niciun fel de hrană, nimic. ♦ Ars (din cauza expunerii prea îndelungate la foc). **2.** (Rare: despre vegetație) Uscat, îngălbenit, pârjolit. — V. **prăji**.

PRĂJIT³, *-OĂRE, prăjitori*, *-oare*, s.m., s.f., s.n. **1.** S.m. și f. Muncitor calificat care lucrează în fabrici la cuptoarele unde se prăjesc minereurile. **2.** S.f. Încăpere, secție, instalație într-o fabrică, unde se execută operațiile de prăjire a minereurilor. **3.** S.n. Aparat folosit în gospodăria pentru a prăji pâine sau boabe de cafea. — **Prăji** + suf. *-tor*.

PRĂJITURĂ, *prăjituri*, s.f. Produs de patiserie preparat din făină, zahăr, grăsimi, ouă și ingrediente, care se consumă, de obicei, ca desert. — **Prăji** + suf. *-tură*.

PRĂJITURICĂ, *prăjiturele*, s.f. (Fam.) Diminutiv al lui *prăjitură*. — **Prăji**-*tură* + suf. *-ică*.

PRĂPĂSTIE, *prăpăstii*, s.f. Povârniș înalt și abrupt, situat de obicei într-o regiune muntoasă; hâu, abis, genune. ♦ Expr. A *duce* (sau a *împinge*, a *băga* pe cineva) *în prăpăstie* = a cauza (cuiva) mari neajunsuri; a duce la pierzanie, la pierire, a distruge. A *fi* (sau a *se afla*) *pe* (sau la) *marginea prăpăstiei* = a se afla într-o situație extrem de critică. A *spune* (sau a *vorbi*) *prăpăstii* = a) a spune lucruri care înspăimântă; b) a spune lucruri lipsite de rațiune, prostii, bazaconii. ♦ Fig. Nenorocire, dezastru; primejdie mare. ♦ (Înv. și pop.) Noian de ape; adâncul apelor. [Pl. și: *prăpăstii*] — Din sl. *propasti*.

PRĂPĂD, *prăpăduri*, s.n. **1.** Dezlănțuire de forțe, provocată de ființe sau de elementele naturii, care provoacă mari distrugerii de bunuri sau de vieți omenești; urgie, ruină, dezastru. ♦ Expr. *Prăpădul pământului* (sau *Domnului, lui Dumnezeu*), se spune despre o nenorocire îngrozitoare, despre ceva inoportabil, copleșitor. **2.** Cantitate foarte mare, enormă; mulțime imensă; puhoi. — Din *prăpădi* (derivat regresiv).

PRĂPĂDENIE s.f. (Pop.) Stricăciune, pagubă, distrugere (foarte mare). ♦ Loc. adv. *De prăpădenie* sau *de prăpădenia pământului* = foarte mult, foarte puternic; îngrozitor. ♦ Expr. *Prăpădenia pământului* (sau *lui Dumnezeu*), se spune despre o nenorocire îngrozitoare, despre ceva inoportabil, copleșitor. ♦ Situație, împrejurare care poate provoca (mari) stricăciuni, pagube, distrugerii. ♦ Cauză care distruge, nimiceste. — **Prăpădi** + suf. *-enie*.

PRĂPĂDĂ, *prăpădesc*, vb. IV. **1.** Tranz. și refl. A (se) distruge, a (se) nimici, a (se) face praf; a (se) năruia, a (se) ruina, a (se) strica. ♦ Tranz. A duce la pierzanie; a nenoroci. **2.** Tranz. A ucide, a omorî, a răpune. ♦ Refl. A-și pierde viața, a muri, a pieri. ♦ Expr. A *se prăpădi de răsu* (sau *de plâns, de rușine* etc.) = a râde (sau a plânge etc.) foarte tare. A *se prăpădi după cineva* (sau *ceva*) = a iubi, a-și plăcea cineva (sau ceva) foarte mult. A *se prăpădi de dorul...* = a dori foarte mult... (Tranz.) A *prăpădi* (pe cineva) *din ochi* = a iubi (pe cineva) nespuse de mult. A *se prăpădi cu firea* = a-și da foarte mare osteneală; a-și face foarte multe griji, a se consuma, a pune la inimă. **3.** Tranz. (Pop.) A pierde un bun; a risipi, a irosi. **4.** Tranz. (Pop.) A nu mai recunoaște, a nu mai găsi; a rătași. A *prăpădit drumul*. ♦ A nu mai vedea, a pierde din ochi. ♦ Refl. A se face nevăzut; a dispărea. — Din bg. *propadam*.

PRĂPĂDIRE s.f. Acțiunea de a (se) *prăpădi* și rezultatul ei. — V. **prăpădi**.

PRĂPĂDIT, *-Ă, prăpădiți*, *-te*, adj. (Despre obiecte, clădiri, bunuri etc.) Care se află într-o stare mizerabilă, care este stricat, deteriorat, dărâmat, sărăcăcios; (despre ființe) cu forțele fizice (sau morale) epuizate; vlăguit, extenuat, sfârșit. ♦ (Substantivat) Om sărac, sărman; om nenorocit, amarât; *p. ext.* om chinut, nefericit, obidit. — V. **prăpădi**.

PRĂPĂDIT², *-OĂRE, prăpăditori*, *-oare*, adj. (Rare) Care prăpădește; nimicitor, distrugător; ucigător. — **Prăpădi** + suf. *-tor*.

PRĂPĂSTENIE, *prăpăsteni*, s.f. (Pop.) **1.** Prăpăd, nenorocire, dezastru. **2.** Ființă uriașă, înspăimântătoare. — **Prăpăstie** + suf. *-enie*.

PRĂPĂSTIÓS, *-OĂSĂ, prăpăstioși*, *-oase*, adj. **1.** (Despre terenuri) Cu prăpăstii, cu pante abrupte. ♦ Fig. Adânc, de netrecut, de neînvinș. **2.** Fig. Năprasnice, vijelios, vertiginos. ♦ Înspăimântător, groaznic. **3.** Fig. De necrezut, de neînchipuit; ciudat, bizar, năstrușnic. ♦ Bazat pe închipuire; plâsmuit; mincinos. **4.** Fig. (Despre oameni) Care vede lucrurile numai în rău, care are numai gânduri negre; pesimist. [Pr.: *-ti-os*] — **Prăpăstie** + suf. *-os*.

PRĂSÉA s.f. v. **plăsea**.

PRĂSÍ, *prăsesc*, vb. IV. **1.** Refl. (Despre animale) A face pui; a se reproduce, a se înmulți. ♦ Tranz. A crește animale, a face să se înmulțească. ♦ Tranz. Fig. (Fam.) A aduna, a economisi bani, a-și spori banii adunați. **2.** Tranz. A semăna, a îngriji și a răspândi cultura unei plante; a îngriji plantele ca să crească și să se înmulțească. ♦ Refl. (Despre plante) A se înmulți, a se extinde (spontan sau prin cultivare) pe un anumit teritoriu. — Din bg. **prasia se**, sb. **prasiți se**.

PRĂSILĂ, *prăsilile*, s.f. **1.** Reproducție (dirijată) între animale domestice (de rasă). **2.** Animal tânăr, pui de animal domestic rezultat în urma prăsilii (1); *p. ext.* animal domestic de rasă bun pentru reproducere. ♦ Descendenții, produșii unui animal de rasă; *p. ext.* animal din rasă ameliorată. **3.** (Rare) Rasă, neam, soi. [Pl. și: *prăsilil*] — **Prăsi** + suf. *-ilă*.

PRĂSIRE, *prăsirii*, s.f. Acțiunea de a (se) *prăsi* și rezultatul ei; prăsit¹. — V. **prăsi**.

PRĂSIT¹ s.n. Prăsire. — V. **prăsi**.

PRĂSIT², *-Ă, prăsiți*, *-te*, adj. (Despre animale) Reprodus, înmulțit. — V. **prăsi**.

PRĂSIT³, *-OĂRE, prăsitori*, *-oare*, adj. (Despre animale) Care se prășește (cu ușurință), folosit pentru prăsire. — **Prăsi** + suf. *-tor*.

PRĂSIT⁴, *prășesc*, vb. IV. Tranz. A lucra cu sapa sau cu prășitoarea spațiul de sol dintre rândurile distanțate ale unor plante de cultură, pentru a distruge buruienile, a afâna pământul etc. — Din bg. **prasha**, sb. **prăsiți**.

PRĂSILĂ s.f. v. **prăsilă**.

PRĂȘIRE, *prășirii*, s.f. Acțiunea de a *prăși* și rezultatul ei; prășit¹. — V. **prăși**.

PRĂȘIT¹, *prășituri*, s.n. Faptul de a *prăși*; prășilă, prășitură, prășă, prășire. — V. **prăși**.

PRĂȘIT², *-Ă, prășiți*, *-te*, adj. (Despre terenuri cultivate sau plante de cultură) Care este săpat și curățat de buruieni, afânat etc. — V. **prăși**.

PRĂȘIT³, *-OĂRE, prășitori*, *-oare*, adj., s.f., s.m. **1.** Adj., s.f. (Unealtă sau mașină agricolă) cu care se prășește. **2.** Adj. (Despre plante) Cultivat în rânduri distanțate, care permit prășitul¹. **3.** S.m. și f. Persoană care prășește; muncitor angajat la prășit¹. — **Prăși** + suf. *-tor*.

PRĂȘITURĂ, *prășituri*, s.f. (Pop.) **1.** Prășit¹. **2.** Ogor prășit². **3.** (Cu sens colectiv) Buruienile și gunoii adunate de pe un teren care a fost prășit. — **Prăși** + suf. *-tură*.

PRĂȘTIAȘ, *prăștiași*, s.m. **1.** (Înv. și pop.) Persoană care aruncă cu praștia (1). **2.** (Reg.) Cal lăturaș. [Pr.: *-ti-aș*] — **Prăștie** + suf. *-aș*.

PRĂȘTINĂ, *prăștini*, s.f. (Reg.) **1.** Rachiu de tescovină sau de drojdie; boștină. **2.** Fel, porție de prăștină (1). — Din bg. **prăstina**.

PRĂȘTINĂ, *prăștini*, s.f. Prăjină care se înfinge în vârful clăii de fân, pentru a o fixa. ♦ Prăjină care se pune pe stuful sau pe paiele de pe acoperișul unei case țărănești, pentru a le fixa. — Et. nec.

PRĂVAL, *prăvaluri*, s.n. **1.** Depresiune naturală (puțin adâncă) care face legătura între bălți sau între acestea și râuri; *spec.* gâră din regiunea inundabilă a Dunării. **2.** (Reg.) Porțiune pe cursul unui râu, al unui pârâu etc., unde apa curge foarte repede (formând o cascadă mică). **3.** (Reg.) Povârniș, pantă (1), coastă. [Pl. și: *prăvale*. — Var.: **privál** s.n.] — Cf. bg. *preval*, rom. *prăvăli*.

PRĂVĂLĂTIC, *-Ă, prăvălățici*, *-ce*, adj. **1.** (Pop.) Povârniș, abrupt, accidentat, pieziș. **2.** (Rare) Care se răstoarnă, care se rostogolește, care vine la vale. — **Prăvăli** + suf. *-atic*.

PRĂVĂLI, *prăvălesc*, vb. IV. **1.** Refl. și tranz. A (se) înclina, a (se) apleca într-o parte; a (se) răsturna, a (se) rostogoli; a cădea sau a face să cadă, a (se) arunca în adâncime, a (se) prăbuși, a (se) trânti. ♦ Refl. A fugi în goana mare, a se năpusti la vale; a se repezi spre ceva, a tăbări, a da buzna. ♦ Refl. (Despre ape) A curge cu repeziune, căzând de la înălțime; a se revărsa, a se întinde. ♦ Refl. Fig. A se întinde, a se răspândi, a se împrăștia. ♦ Tranz. A arunca; a azvăli. **2.** Refl. (Despre vânt, furtună, ploaie etc.) A se dezlănțui cu putere, a se porni cu violență. **3.** Tranz. și refl. A (se) surpa, a (se) năruia, a (se) dărâma, a (se) prăbuși. — Din bg. **pravalja**, sb. **provaliti**.

PRĂVĂLIAȘ, *prăvăliași*, s.m. (Rare) Negustor care are o prăvălie; angajat care lucrează într-o prăvălie. [Pr.: *-li-aș*] — **Prăvălie** + suf. *-aș*.

PRĂVĂLIE, *prăvălii*, s.f. Local în care se vând diferite mărfuri; magazin. ♦ (leșt din uz) *Băiat de prăvălie* = tânăr care învâta negustoria servind într-un magazin. — Et. nec.

PRĂVĂLIOARĂ, *prăvălioare*, s.f. Diminutiv al lui *prăvălie*; prăvăliuță. [Pr.: *-li-oa-*] — **Prăvălie** + suf. *-ioară*.

PRĂVĂLIRE, *prăvăliri*, s.f. Acțiunea de a (se) *prăvăli* și rezultatul ei. — V. **prăvăli**.

PRĂVĂLIȘ, *prăvălișuri*, s.n. (Pop.) Coastă abruptă (de deal sau de munte); povârniș. — **Prăvăli** + suf. *-iș*.

PRĂVĂLIT, -Ă, prăvăliti, -te, adj. Înclinat, răsturnat, rostogolit, prăbușit (peste ceva). ♦ Surpat, năruit, dărâmat. — V. **prăvăli**.

PRĂVĂLIUȚĂ, prăvăliuțe, s.f. Prăvălioară. [Pr.: -li-u-] — **Prăvălie** + suf. -uță.

PRĂZNUI, prăznuiesc, vb. IV. 1. Tranz. (Înv. și pop.) A celebra o sărbătoare religioasă; *p. gener.* a serba, a sărbători, a ține o sărbătoare. 2. Intrans. A petrece, a se ospăta; a benchetui, a chefui. — Din sl. **prazdinovati**.

PRĂZNUIRE, prăznuri, s.f. (Înv. și pop.) Acțiunea de a prăznui și rezultatul ei. — V. **prăznui**.

PRĂZULIU, -IE, prăzuli, adj. (Pop.) Care are culoarea prazului; verde-deschis. — **Praz** + suf. -ului.

PRĂNZ, prânzuri, s.n. Masă principală care se ia la amiază; dejun; timpul când se ia această masă; (concr.) ceea ce se mănâncă la această masă, mâncare pregătită în acest scop. ♦ (Pop.) *Prânzul (cel) mic* = prima masă pe care o iau țăranii în cursul dimineții, vara, când muncesc la câmp; timpul zilei când se ia această masă. *Prânzul (cel) mare* = a doua masă pe care o iau țăranii, masa de la amiază; timpul zilei când se ia această masă. ♦ Loc. adv. *Înainte de prânz* = în prima parte a zilei, înainte de amiază, înainte de masa principală. *După-prânz* = în a doua parte a zilei, după-masă, după-amiază. — Lat. **prandium**.

PRĂNZARE s.f. (Pop.) Acțiunea de a prânzi; (concr.) masă, mâncare (de la prânz); prânz. — V. **prânzi**.

PRĂNZI, prânzesc, vb. IV. Intrans. A lua masa de prânz, a mânca de amiază; a dejuca. — Din **prânz**.

PRĂNZIȘOR, prânzișoare, s.n. (Înv. și pop.) 1. Prânzul (cel) mic; prânzuleț, prânzuț. 2. Loc de pe bolta cerească în care se află soarele la prânzișor (1). — **Prânz** + suf. -ișor.

PRĂNZIT s.n. Faptul de a prânzi. — V. **prânzi**.

PRĂNZITÓR, prânzitoare, s.n. (Înv. și reg.) Sufragerie. — **Prânzi** + suf. -tor.

PRĂNZULEȚ, prânzulețe, s.n. (Pop.) Prânzișor. — **Prânz** + suf. -uleț.

PRĂNZUȚ, prânzuțuri, s.n. (Pop.) Prânzișor. — **Prânz** + suf. -uț.

PRĂSLEA, prăslea, s.m. și f. Fratele cel mai mic (sau sora cea mică) dintr-o familie, mezinul; *p. gener.* copil mic; prichindel. — Din sl. **prǫstŭ**, bg. **prǫst**.

PRĂSNÉL, prásnele, s.n. 1. Jucărie mică făcută din lemn, din os, din metal, cu un vârf ascuțit și care se rotește pe o suprafață plană; titirez, sfârlează. ♦ Expr. (*Sprinten sau iute*) *ca prásnelul* (sau *ca un prásnel*) = foarte iute, sprinten, ager. ♦ Fig. Copil mic (sau om mic de statură) și foarte vioi. 2. Capătul (conic) inferior al fusului de tors, care face ca fusul să se învârtască mai ușor. 3. Partea inferioară a fusului morii, fixată într-una din pietrele acesteia. [Var.: **prásnel** s.n.] — **Pristen** (reg. „prásnel” < bg.) + suf. -el.

PRE¹- Element de compunere însemnând „înainte”, „anterior”, care servește la formarea unor substantive, a unor verbe, a unor adverbe și a unor adjective. — Din fr. **pré-**.

PRE² prep. v. **pe**.

PREA adv. 1. Mai mult decât (este necesar), din cale afară de..., peste măsură, extrem de..., foarte (mult). ♦ Expr. *Nu (sau nici) prea* = nu chiar, nu tocmai, nu foarte; potrivit. *A fi prea din cale-afară* (sau *prea de tot*) = a depăși orice limită admisă. *A nu ști prea multe* = a fi supărăcios, irascibil, a reacționa impulsiv; a nu ști de glumă. (Fam.) *Asta e prea-prea* = asta întrece măsura. *Mult prea...* = excesiv, exagerat. *Nici prea-prea, nici foarte-foarte* = așa și așa, nici bine, nici rău; potrivit; mediocru. ♦ (Ajută la formarea superlativului absolut) *Nu e nici prea mult, nici prea puțin*. 2. Element de compunere care înseamnă „foarte”, „peste măsură” și care servește la formarea unor substantive, a unor adjective și a unor verbe. — Din sl. **prě-**.

PREABATĂU, preabataje, s.n. Galerie subterană într-o mină, executată în vederea începerii abatajului. [Pr.: *pre-a*] — **Pre¹** + **abataj**.

PREABŪN, -Ă, preabuni, -e, adj. (Înv.) Foarte bun, deosebit de bun. ♦ (Substantivat, m. art.; cu valoare de nume propriu) Dumnezeu. — **Prea** + **bun**.

PREACINSTÍT, -Ă, preacinstiți, -te, adj. Foarte cinstit, vrednic de cinste, de venerație; onorabil, respectabil. ♦ (Substantivat, f. art.; cu valoare de nume propriu) Maica Domnului, Fecioara Maria. — **Prea** + **cinstit**.

PREACURÁT, -Ă, preacurați, -te, adj. Curat (din punct de vedere moral), neprihănit, imaculat. ♦ (Substantivat, f. art.) Maica Domnului, Fecioara Maria. — **Prea** + **curat**.

PREACUVIÓS, -OÁSĂ, preacuvioși, -oase, adj. (În titulatura dată unor clerici; adesea substantivat) Foarte cuvios, extrem de cucernic. [Pr.: -vi-os] — **Prea** + **cuvios**.

PREACUVIÓSIE, preacuvioșii, s.f. (Urmat de un adj. pos.) Termen de referență pentru clerici. *Preacuvioșia Sa. Preacuvioșii Voastre*. [Pr.: -vi-o-] — **Prea** + **cuviosie**.

PREADERÁRE s.f. Perioadă anterioară aderării. [Pr.: *pre-a*] — Cf. engl. **preaderation**.

PREADOLESCÉNT, -Ă, preadolescenți, -te, s.m. și f., adj. (Copil) care nu a ajuns încă în perioada adolescenței. [Pr.: *pre-a*] — **Pre¹** + **adolescent**.

PREADOLESCÉNTĂ s.f. Perioadă din viața unui om situată între pubertate și adolescență. [Pr.: *pre-a*] — **Pre¹** + **adolescență**.

PREAFERICÍT, -Ă, preafericiți, -te, adj. (În titulatura dată ierarhilor care dețin grade înalte; adesea substantivat) Foarte fericit; *p. ext.* sfânt. — **Prea** + **fericit**.

PREAFRUMÓS, -OÁSĂ, preafrumoși, -oase, adj. (Înv.) Foarte frumos, minunat. — **Prea** + **frumos**.

PREAIBŪT, -Ă, preaiubiți, -te, adj. (Înv. și pop.; adesea substantivat) Foarte iubit, deosebit de drag; scump. — **Prea** + **iubit**.

PREAÎNÁLT, -Ă, preainalți, -te, adj. 1. (Bis.) Care vine de la Dumnezeu; dumnezeiesc, divin. ♦ (Substantivat, m. art.) Dumnezeu. 2. Foarte important; distins, ales, superior. — **Prea** + **înalț**.

PREAÎNÁLTÁT, -Ă, preainălțați, -te, adj. (În titulatura dată domnilor sau prelaților) Preamărit. — **Prea** + **înalțat**.

PREAÎNTELEPT, -EÁPTÁ, preaintepleți, -te, adj. (Înv.; adesea substantivat) Foarte înțelept; învățat. ♦ (Despre cuvinte, acțiuni etc.) Plin de înțelepciune; care denotă multă înțelepciune. — **Prea** + **înțelept**.

PREAÎNVÁȚÁT, -Ă, preainvățați, -te, adj. (Înv.; adesea substantivat) Foarte instruit, deosebit de cultivat. — **Prea** + **învățat**.

PREÁJM s.n. v. **preajmă**.

PREÁJMÁ s.f. Spațiu care înconjoară pe cineva sau ceva, loc sau regiune din apropierea sau din vecinătatea cuiva; împrejurime, vecinătate. ♦ Loc. adj. *Din (sau de prin) preajmă = a)* (local) din apropiere, din jurul; *b)* (temporal) din ajun(ul), dintr-un timp apropiat. ♦ Loc. adj. *În (sau prin) preajmă* sau (loc. prep.) *în (sau prin) preajma...* = *a)* (local) împrejur(ul), primprejur(ul), în apropiere(a)...; *b)* (temporal) în ajun(ul), într-un timp apropiat de... ♦ Loc. prep. *Din (sau de prin) preajma* = din apropierea..., de lângă... ♦ Expr. *A umbra în (sau prin) preajma cuiva* = a umbra după cineva, a se ține de cineva, a da târcoale cuiva. [Var.: (reg.) **préjmá, príjmá** s.f., **preajm** s.n.] — Cf. sl. *prěždi*.

PREALÁBIL, -Ă, prealabili, -e, adj. Care trebuie făcut, pregătit, spus înainte de începerea unei acțiuni principale; care precedă, care este anterior; anticipat, preliminar. ♦ Loc. adv. *În prealabil* = mai întâi, mai înainte de... [Pr.: *pre-a*] — Din fr. **préalable**.

PREALUMINÁT, -Ă, prealumiñați, -te, adj. 1. (Înv.) Care constituie un izvor (puternic) de lumină, care răspândește (multă) lumină; (foarte) luminos, strălucitor. 2. (În titulatura dată suveranilor, înalților prelați sau divinității) Mărit, slăvit, preamărit. 3. Fig. Plin de înțelepciune. — **Prea** + **luminat**.

PREAMÁRÍ, preamăresc, vb. IV. Tranz. A ridica în slavă pe cineva sau ceva; a lauda, a elogia, a slăvi, a glorifica, a preaslăvi. — **Prea** + **mări**.

PREAMÁRÍRE, preamăriri, s.f. Acțiunea de a *preamări* și rezultatul ei. — V. **preamări**.

PREAMÁRÍT, -Ă, preamăriți, -te, adj. (În titulatura dată suveranilor, înalților prelați sau divinității) Lăudat, mărit, slăvit, preainălțat, prealuminat. — **Prea** + **mărit**.

PREAMBALÁ, preambalez, vb. I. Tranz. A ambala mărfuri înainte de vânzarea lor. [Pr.: *pre-am*] — **Pre¹** + **ambala**.

PREAMBALÁRE, preambalări, s.f. Acțiunea de a *preambala*. [Pr.: *pre-am*] — V. **preambala**.

PREAMBALÁT, -Ă, preambalați, -te, adj. (Despre mărfuri) Care este ambalat înainte de a fi pus în vânzare. [Pr.: *pre-am*] — V. **preambala**.

PREAMBŪL, preambuluri, s.n. 1. Parte introductivă a unui discurs, a unei scrieri, a unei convorbiri, în care sunt expuse rezumativ problemele ce vor fi dezvoltate ulterior; introducere, precuvântare, prefață, cuvânt înainte. ♦ Fig. Ceea ce constituie partea introductivă, premergătoare a unei acțiuni, manifestări etc. 2. Parte introductivă a unui act important, a unui tratat internațional, care lămurește utilitatea sau necesitatea lui sau care prezintă sumar dispozițiile lui generale; expunere de motive (a unui proiect de lege). 3. (Muz.) Preludiu. [Pr.: *pre-am*] — Din fr. **préambule**.

PREAMBULÁR, -Ă, preambulari, -e, adj. Care este în legătură cu un preambul. [Pr.: *pre-am*] — Din fr. **préambulaire**.

PREAMILOSTÍV, -Ă, preamiloștívi, -e, adj. (Înv.; de obicei în formule de adresare) Foarte milos, foarte îndurător, foarte iertător. — **Prea** + **milostiv**.

PREAMPLIFICĂTOR, preamplificatoare, s.n. Amplificator utilizat într-un lanț de transmisie înaintea unui amplificator principal, pentru a ridica nivelul

semnalului de intrare al amplificatorului principal și pentru a realiza adaptarea de impedanță necesară. [Pr.: *pre-am-*] — **Pre¹⁻** + **amplificator**.

PREANESTEZIE, *preanestezii*, s.f. Pregătire a bolnavului în vederea anesteziei propriu-zise, prin administrarea de medicamente hipnotice și analgezice; preanarcoză. [Pr.: *pre-a-*] — Din fr. **préanesthésie**.

PREANEVINOVĂTĂ adj. (Bis.; despre Fecioara Maria) Neprihănită, castă. ♦ (Substantivat; art.) Fecioara Maria. — **Prea** + **nevinovată**.

PREAPLECĂT, *-Ă, preaplecați, -te*, adj. (Înv.; mai ales în formule de respect) Foarte supus, plecat, ascultător. — **Prea** + **plecat**.

PREAPLÎN, *preaplinuri*, s.n. 1. Ceea ce depășește un anumit nivel, ceea ce este prea mult, prea abundent. 2. Dispozitiv de protecție pentru evacuarea automată a lichidului care depășește un anumit nivel într-un bazin, rezervor etc. ♦ P. ext. Conținutul unui rezervor de apă. — **Prea** + **plin**.

PREAPREȚIOS, *-OĂSĂ, preaprețioși, -oase*, adj. (Rar) Foarte prețios, foarte valoros. [Pr.: *-ți-os*] — **Prea** + **prețios**.

PREAPRÎNDERE, *preaprinderi*, s.f. Aprindere prematură a combustibilului în cilindrii unui motor cu ardere internă, determinată de apariția incidentală a unor puncte supraîncălzite în interiorul cilindrului și însoțită, adeseori, de detonații. [Pr.: *pre-a-*] — **Pre¹⁻** + **aprinde**.

PREAPUTERNIC, *-Ă, preaputernici, -ce*, adj. (Înv.; în titulatura dată suveranilor, demnitărilor etc. sau în formele de adresare) Foarte puternic, atotputernic. ♦ (Substantivat, m. art.) Dumnezeu. — **Prea** + **puternic**.

PREASENĂ s.f. v. **presenă**.

PREASFĂNT, *-Ă, preasfințiți, -te*, adj., s.m. și f. 1. Adj. (În titulatura dată clericilor, călugărilor, sfinților) Care a primit harul divin; vrednic de a fi sfânt. ♦ (Substantivat, f. art.) Maica Domnului. 2. Adj., s.m. și f. Termen respectuos de adresare sau epitet pentru clerici, mucenici, sfinți. — **Prea** + **sfânt**.

PREASFINȚIA, *preasfințiile*, s.f. art. (Următ de un adj. pos.) Termen respectuos de adresare sau titulatură respectuoasă pentru arhieri; preasfințit. *Preasfinția Sa. Preasfințiile Voastre*. — **Prea** + **sfinție**.

PREASFINȚIT, *preasfințit*, adj., s.m. 1. Adj. Care a primit harul divin; sfințit. 2. S.m. Preasfinția. — **Prea** + **sfințit**.

PREASLĂVI, *preaslăvesc*, vb. IV. Tranz. (Rar) A preamări. — **Prea** + **slăvi**.

PREASLĂVIT, *-Ă, preaslăviți, -te*, adj. Demn de admirație, de laudă; slăvit, lăudat. — **Prea** + **slăvit**.

PREASTIMĂT, *-Ă, preastimați, -te*, adj. (Mai ales în formule de adresare) Foarte stimat, foarte respectat. — **Prea** + **stimat**.

PREASTRĂLUCIT, *-Ă, preastrăluciți, -te*, adj. (Înv.; în titulatura dată suveranilor) Mărit, slăvit. — **Prea** + **strălucit**.

PREĂTCĂ s.f. v. **pretcă**.

PREAVIZ, *preavize*, s.n. Înștiințare prealabilă de concediere făcută unui angajat; p. ext. interval de timp cât un angajat mai lucrează după primirea acestei înștiințări; retribuție care se cuvine angajatului de la primirea înștiințării până la concediere. [Pr.: *pre-a-*] — Pl. și: *preavizuri*] — Din fr. **préavis**.

PREAVIZĂ, *preavizez*, vb. I. Tranz. (Rar) A aviza în prealabil. ♦ Spec. A da cuiva preaviz. [Pr.: *pre-a-*] — Din fr. **préavis**.

PREBENDĂR, *prebendari*, s.m. Persoană care beneficia în trecut de o prebendă. — Din lat. **praebendarius**.

PREBENDĂ, *prebende*, s.f. Venit (fix) acordat în trecut unui cleric catolic din Transilvania, mai ales unui canonic¹. — Din lat. **praebenda**.

PREBIOTIC, *-Ă, prebiotici, -ce*, adj. (Livr.) Anterior apariției vieții. [Pr.: *-bi-o-*] — Din engl. **prebiotic**.

PREBURGHÉZ, *-Ă, preburghezi, -e*, adj. (Rar) Care este anterior apariției burgheziei, care datează din epoca premergătoare burgheziei. — **Pre¹⁻** + **burghez**.

PRECALCULĂ, *precalculez*, vb. I. Tranz. A calcula în prealabil venituri, cheltuieli etc. — **Pre¹⁻** + **calcula**.

PRECALCULĂRE, *precalculari*, s.f. Acțiunea de a *precalcula*. — V. **precalcula**.

PRECALCULĂT, *-Ă, precalculați, -te*, adj. Care a fost calculat în prealabil. — **Pre¹⁻** + **calculat**.

PRECAMBRIÁN, *-Ă, precambrieni, -e*, s.n., adj. 1. S.n. Prima eră din istoria Pământului. 2. Adj. Care aparține precambrianului (1), prvitor la precambrian. [Pr.: *-bri-an*] — Din fr. **préambrien**.

PRECAPITALIST, *-Ă, precapitaliști, -ste*, adj. Care este anterior apariției capitalismului, care datează din epoca premergătoare capitalismului. — **Pre¹⁻** + **capitalist**.

PRECĂR, *-Ă, precari, -e*, adj. 1. Lipsit de siguranță, de trăinicie, dependent de voința cuiva sau de împrejurări imprevizibile; nesigur, nestabil. ♦ (Rar; despre un edificiu, o clădire) Lipsit de rezistență; șubred. 2. Fig. Lipsit

de consistență, de profunzime, de temelie, de valoare. — Din fr. **précaire**, it. **precario**.

PRECĂRIA s.f. (În Antichitate și în Evul Mediu, în Apusul Europei) Drept de posesiune asupra unui lot de pământ, primit în schimbul prestării unor obligații față de proprietarul fiiar. [Pr.: *-ri-a-*] — Din lat. **precaria**.

PRECARITĂTE s.f. Caracterul sau însușirea a ceea ce este precar. — Din fr. **précarité**.

PRECARPATIC, *-Ă, precarpatici, -ce*, adj. (Rar) Subcarpatic. — **Pre¹⁻** + **carpatic**.

PRECAÚT, *-Ă, precauíți, -te*, adj. (Despre oameni) Care prevede un pericol posibil, care acționează cu băgare de seamă și ia toate măsurile de prevedere pentru evitarea unui pericol, unei neplăceri; (despre vorbe, gesturi etc.) care dovedește prudență; prudent, prevăzător, circumspect. [Acc. și: *precaúți*] — Din lat. **praecautus**.

PRECAUȚIE, *precauíții*, s.f. Atitudinea, comportarea omului precaut; băgare de seamă, prevedere, circumspecție, prudență. [Pr.: *-ca-u-*] — Var.: **precauíune** s.f.] — Din fr. **précaution**, lat. **praecautio**, **-onis**.

PRECAUȚIUNE s.f. v. **precauíune**.

PRECĂDERE s.f. Întâietate, prioritate, preferință acordată unei persoane, unei probleme etc. ♦ Loc. adv. *Cu precădere* = în primul rând, înainte de orice; mai ales, în (mod) special, îndeosebi, de preferință. — **Pre¹⁻** + **cădere**.

PRECĂT adv. (Pop.) După cum, după cât, cât. — **Pre²** + **căt**.

PRECĂȚĂ, *precăcé*, vb. I. Tranz. A exista, a se produce înainte de altceva în timp; a se afla, a se găsi înainte de altceva sau de altcineva în spațiu, într-o ierarhie etc.; a premerge. — Din fr. **précéder**, lat. **praecedere**.

PRECÉDENT, *-Ă, precedenți, -te*, adj., s.n. 1. Adj. Care precedă pe cineva sau ceva în timp sau în spațiu; premergător, anterior. 2. S.n. Fapt sau caz anterior analog, care poate servi ca exemplu, ca regulă de conduită sau ca justificare pentru faptele sau cazurile ulterioare similare. ♦ Loc. adj. *Fără precedent* = așa cum nu a mai fost, așa cum nu s-a mai întâmplat până în prezent; nemaipomenit, nemaîntâlnit, excepțional. — Din fr. **précédent**.

PRECÉDENȚĂ, *precedențe*, s.f. Faptul de a preceda (pe cineva sau ceva) în timp sau în spațiu; lucru care precedă alt lucru de aceeași natură; fapt întâmplat înainte de altul; precedent. — Din fr. **précédence**, it. **precedenza**.

PRECÉPT, *precepte*, s.n. Formulă, principiu, învățătură care stă la baza unei doctrine (mai ales morale); normă, regulă de conduită. ♦ Recomandare, sfat, povață. *Precepte de igienă*. [Pl. și: *precepturi*] — Din fr. **précepte**, lat. **praecipitum**.

PRECEPTOR, *preceptor*, s.m. Persoană însărcinată cu educarea și instruirea particulară a unui copil (dintr-o familie bogată). [Acc. și: *preceptor*] — Din fr. **précepteur**, lat. **praecipitor**.

PRECESIE, *precesii*, s.f. 1. (Fiz.) Deplasare lentă a axei de rotație a unui corp care se rotește rapid și are doar un punct fix. 2. (Astron.) Deplasare lentă și în sens retrograd a punctelor echinoctiale pe ecliptică. [Var.: **precesiune** s.f.] — Din fr. **précession**.

PRECESIUNE s.f. v. **precesie**.

PRÉCESTĂ adj. v. **precistă**.

PRECIPITĂ, *precipít*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A face să se desfașoare sau a se desfașura într-un timp mai scurt sau într-un ritm mai rapid decât cel obișnuit sau decât cel așteptat; a (se) grăbi, a (se) zori. ♦ Refl. (Despre oameni) A acționa (prea) în grabă (și în dezordine); a se agita; a se repezi. 2. Tranz. A provoca (cu ajutorul unei reacții chimice) depunerea unei substanțe dizolvate într-un lichid. ♦ Refl. și intranz. (Despre o substanță solidă dizolvată într-un lichid) A se separa, a se depune sub formă de precipitat. — Din fr. **précipiter**, lat. **praecipitare**.

PRECIPITĂBIL, *-Ă, precipitabili, -e*, adj. (Despre anumite substanțe) Care (se) poate precipita (2), care poate fi precipitat. — Din fr. **précipitable**.

PRECIPITABILITĂTE s.f. Proprietate a unor substanțe (chimice) de a (se) putea precipita (2). — **Precipitabil** + suf. *-itate*.

PRECIPITĂNT, *precipitanți*, s.m. Produs chimic care, adăugat la o soluție, provoacă o precipitare. — Din fr. **précipitant**.

PRECIPITĂRE, *precipítări*, s.f. Acțiunea de a (se) precipita și rezultatul ei; precipitație. — V. **precipita**.

PRECIPITĂT¹, *precipitate*, s.n. Substanță solidă care se separă dintr-o soluție prin precipitare. — Din fr. **précipité**.

PRECIPITĂT², *-Ă, precipitați, -te*, adj. 1. (Adesea adverbial) Care se produce sau acționează în mare grabă, cu repeziune; grăbit, zorit. 2. (Despre substanțe solide dizolvate într-un lichid) Depus la fund, separat în masa soluției (prin precipitare). — V. **precipita**.

PRECIPITĂȚIE, *precipitații*, s.f. 1. Precipitare. 2. (Și în sintagma *precipitații atmosferice*) Vaporii de apă condensați care cad din atmosferă pe suprafața

Pământului sub formă de ploaie, ceață, brumă, zăpadă, grindină etc. [Var.: **precipitațiune** s.f.] — Din fr. **précipitation**, lat. **praecipitatio**, -onis.

PRECIPITAȚIUNE s.f. v. **precipitație**.

PRECIPITINĂ, *precipitine*, s.f. Anticorp care provoacă precipitarea antigenului dintr-o soluție. — Din fr. **précipitine**.

PRECIPITRÓN, *precipitroane*, s.n. Dispozitiv electrostatic folosit pentru purificarea aerului dintr-o încăpăre prin dirijarea prafului spre unul din electrozi pentru precipitare. — Din fr. **précipitron**.

PRECIPÍTÍU, *precipiții*, s.n. (Inv.) Abis, prăpastie. ♦ Cădere de la înălțime. ♦ Fig. Dezastru, ruină. — Din lat. **praecipitium**.

PRECIPÚT, *preciputuri*, s.n. Drept acordat unei persoane de a lua o anumită parte dintr-un bun înainte de partaj. — Din fr. **préciput**.

PRECIRÓZĂ, *preciroze*, s.f. (Med.) Stare morbidă a ficatului, exprimând clinic, funcțional și morfologic trecerea de la hepatita cronică la ciroza hepatică. — Din fr. **précirrhose**.

PRECÍS, -**Ă**, *precisi*, -se, adj. 1. Care este limpede, lămurit, clar; care este categoric, sigur. 2. Fix, exact. *Oră precisă*. ♦ (Despre aparate de măsură) Care funcționează cu precizie, care indică valori foarte apropiate de cele reale. — Din fr. **précis**, lat. **praecisus**.

PRÉCISTĂ adj. (Mai ales articulat, cu valoare de epitet dat Fecioarei Maria) Care este imaculată, neprihănită; de o curățenie morală desăvârșită. ♦ (Substantivat) Maica Domnului, Fecioara Maria. [Var.: (pop.) **précestă** adj.] — Din sl. **prěcista**.

PRECIZĂ, *precizez*, vb. I. Tranz. A determina, a stabili, a arăta, a exprima (ceva) în mod precis, exact; a elucida, a clarifica. ♦ A face să se distingă, să se vadă limpede, deslușit; a contura. — Din fr. **préciser**, it. **precisare**.

PRECIZĂBIL, -**Ă**, *precizabili*, -e, adj. Care poate fi precizat. — **Preciza** + suf. -bil.

PRECIZAMÉNTE adv. (Rar) În mod precis. — Din fr. **précisément**, it. **precisamente**.

PRECIZĂRE, *precizări*, s.f. Acțiunea de a *preciza* și rezultatul ei; (concr.) ceea ce *precizează* cineva. — V. **preciza**.

PRECIZIE s.f. 1. Faptul de a fi precis, calitatea de a măsura, de a determina sau de a indica precis; exactitate. ♦ Loc. adj. *De precizie* = (despre aparate de măsură) foarte exact. ♦ Eroare maximă care se admite la efectuarea unui calcul, a unei măsurări, a unui produs. 2. (Rar, la pl.; în forma *preciziune*) Lămurire, informație precisă; precizare. *Așteptăm noi precizuni*. [Var.: (inv.) **preciziune** s.f.] — Din fr. **précision**, lat. **praecisio**, -onis.

PRECIZIUNE s.f. v. **precizie**.

PRECLÁSIC, -**Ă**, *preclasici*, -ce, adj. (Mai ales despre opere artistice) Care este anterior perioadei clasice, care datează din epoca premergătoare clasicismului. ♦ (Substantivat) Scriitor sau creator de artă din această perioadă. — Din fr. **préclassique**.

PRECLASICISM s.n. Perioadă din istoria literaturii sau a artei anterioară clasicismului. — **Preclasic** + suf. -ism.

PRECÓCE adj. invar. (Despre ființe și însușiri ale lor) Care se dezvoltă fizic sau psihic înainte de vârsta normală, care este mai matur decât alții de aceeași vârstă. ♦ (Despre plante sau fructe) Care ajunge la maturitate foarte devreme, care înfrunzește devreme sau se coace repede; timpuriu, vârtic. — Din fr. **précoce**, lat. **praecox**, -cis.

PRECOCITÁTE s.f. Însușirea de a fi precoce, dezvoltare înainte de vreme, timpurie, prematură. ♦ Însușire a animalelor de carne de a realiza sporuri în greutate, cu o valorificare mai mare a hranei în timpul îngrășării. — Din fr. **précocité**.

PRECOLUMBÍAN, -**Ă**, *precolumbieni*, -e, adj. (Despre civilizație, artă) Care a existat în America înainte de descoperirea acesteia de către Cristofor Columb; care aparține acestei perioade. [Pr.: -bi-an] — Din fr. **precolombien** (după n. pr. *Columb*).

PRECOMÁNDĂ, *precomenzi*, s.f. Comandă făcută pentru o marfă înainte de a fi fabricată sau pusă în vânzare. — **Pre¹** + **comandă**.

PRECOMĂ, *precome*, s.f. (Med.) Sindrom care precedă coma¹. — Din fr. **précoma**.

PRECOMBÚSTIE, *precombustii*, s.f. (Tehn.) Fază a funcționării unor motoare care precedă aprinderea combustibilului. — Din fr. **précombustion**.

PRECOMPRIMÁRE, *precomprimări*, s.f. Operație prin care elementele de beton armat sunt supuse unor eforturi de compresie înainte de aplicarea sarcinilor reale din construcție. — **Pre¹** + **comprimare**.

PRECOMPRIMÁT, -**Ă**, *precomprimați*, -te, adj. (Despre betonul armat; adesea substantivat) Care a fost supus operației de precomprimare. — **Pre¹** + **comprimat**.

PRECONCENTRÁRE, *preconcentrări*, s.f. (Min.) Operație prin care o substanță minerală este îmbogățită prin înlăturarea unei părți de steril. — După fr. **préconcentration**.

PRECONCÉPTIE, *preconcepții*, s.f. (Rar) Prejudecată. [Var.: **preconcepțiune** s.f.] — Din fr. **préconception**.

PRECONCÉPTIUNE s.f. v. **preconcepție**.

PRECONCÉPUT, -**Ă**, *preconcepuți*, -te, adj. (Despre idei sau păreri) Admis, adoptat dinainte, fără o cercetare sau o experimentare prealabilă. — **Pre¹** + **conceput**.

PRECONIZÁ, *preconizez*, vb. I. Tranz. A proiecta, a prevedea, a emite o idee, o ipoteză; p. ext. a propune, a indica, a recomanda ceva. — Din fr. **préconiser**.

PRECONIZÁRE, *preconizări*, s.f. Acțiunea de a *preconiza* și rezultatul ei. — V. **preconiza**.

PRECONIZÁT, -**Ă**, *preconizați*, -te, adj. Proiectat, prevăzut; propus, indicat, recomandat. — V. **preconiza**.

PRECONSOLIDÁRE, *preconsolidări*, s.f. (Geol.) Consolidare naturală a unui strat de pământ argilos supus, în trecut, unei sarcini geologice mai mari decât cea actuală. **Pre¹** + **consolidare**.

PRECONTRÁCT, *precontracte*, s.n. Contract provizoriu. — **Pre¹** + **contract** (după fr. *avant-contracte*).

PRECONTRÁCTUÁL, -**Ă**, *precontractuali*, -e, adj. De dinaintea încheierii unui contract. [Pr.: -tu-al] — **Pre¹** + **contractual**.

PRECORDIÁL, -**Ă**, *precordiali*, -e, adj. (Anat.) Din regiunea anterioară a toracelui, din dreptul inimii. [Pr.: -di-al] — Din fr. **précardial**.

PRECORÉCTOR, *precorectori*, s.m. Persoană care face operația de precorectură. [Acc. și: *precorector*] — **Pre¹** + **corector**.

PRECORECTÚRĂ, *precorecturi*, s.f. Corectură făcută înainte de a da un manuscris la tipar. — **Pre¹** + **corectură**.

PRECOVÁRȘÍ, *precovârșesc*, vb. IV. Tranz. (Inv.) A întrece, a fi mai presus de..., a depăși. — **Pre¹** + **covârși**.

PRECREȘTÍN, -**Ă**, *precreștini*, -e, adj. Anterior apariției creștinismului. — **Pre¹** + **creștin** (după fr. *préchrétien*).

PRECÚM conj., adv. I. Conj. 1. (Introduce propoziții circumstanțiale de mod) Cum, așa cum, după cum. *Sper că se va face precum doresc*. ♦ Loc. adj. și adv. *Precum se cade* = cum se cuvine, cum trebuie (să fie).

2. (Introduce propoziții comparative) Tot astfel cum, ca și. *M-a ajutat precum îl ajutasem și eu*. 3. (Urmă de conj. „și”, stabilește un raport copulativ în cadrul aceleiași propoziții) Ca (și), cât (și); cum (și). *Și-a destăinuit bucuriile, precum și necazurile*. 4. (Introduce propoziții, adesea incidente, care cuprind o afirmație, o observație etc. sigură, categorică, cu caracter de concluzie) După cum, așa cum. ♦ Expr. (Exclamativ și fam.) *Precum vezi* = așa-i, asta-i (situația). *Precum urmează*, formulă prin care este anunțată o enumerare, o completare, o lămurire (a unei expuneri, a unei explicații, a unei relatări). 5. (Pop.; urmat de conj. „ca să”, introduce propoziții finale) Pentru (ca să...). ♦ (Urmă de conj. „că”, introduce propoziții complementiv directe) *A susținut precum că toate sunt adevărate*.

II. Adv. Ca de exemplu, ca de pildă. — **Pre²** + **cum**.

PRECUMPÁNÍ, *precumpănesc*, vb. IV. 1. Intrans. A avea mai multă greutate, influență, importanță decât altceva sau altceva; a constitui elementul hotărâtor, a predomina; p. ext. a birui, a triumfa. 2. Tranz. A ține în cumpână, a echilibra; a compensa, a contrabalansa, a cumpâni. — **Pre²** + **cumpâni**.

PRECUMPÁNIRE, *precumpâniri*, s.f. Faptul de a *precumpâni*; preponderență, predominare. — V. **precumpâni**.

PRECUMPÁNITÓR, -**OÁRE**, *precumpânitori*, -oare, adj. Care *precumpânește*, predominant ca număr, ca valoare, ca importanță; care constituie elementul hotărâtor; predominant, preponderent. — **Precumpâni** + suf. -tor.

PRECUPÉT, -**EÁȚĂ**, *precupeți*, -e, s.m. și f. (Rar la m.) Persoană care cumpără de la producător zarzavaturi, fructe, păsări, ouă etc., pe care le revinde apoi cu preț mai ridicat, în piață sau pe străzile orașului. ♦ Producător individual (de legume, fructe etc.) care își vinde produsele pe piață. — Din bg. **prekupeč**.

PRECUPETÍ, *precupețesc*, vb. IV. 1. Intrans. și tranz. (Rar) A practica meseria de *precupeț*; p. ext. a vinde cu preț de speulă; a trafica. 2. Tranz. Fig. (În propoziții negative) A nu cruța nimic, a face totul pentru reușita cuiva sau a ceva, a dăru-i din plin, din belșug, cu generozitate. — Din **precupeț**.

PRECUPETÍRE, *precupețiri*, s.f. Acțiunea de a *precupeți* și rezultatul ei; traficarea. — V. **precupeți**.

PRECURMÁ, *precúrm*, vb. I. Tranz. și refl. (Inv.) A (se) întrerupe (brusc), a (se) sfârși, a (se) curma. — **Pre¹** + **curma**.

PRECURMÁRE s.f. (Inv.) Acțiunea de a (se) *precurma* și rezultatul ei. — V. **precurma**.

PRECURMĂTOR, -**OÁRE**, *precurmători*, -oare, adj. (Inv.) Care pune capăt, care întrerupe, care oprește (brusc). — **Precurma** + suf. -ător.

PRECURSOR, -OARE, *precursori, -oare*, s.m. și f. Persoană care pregătește, prin activitatea sa, terenul pentru o dezvoltare ulterioară mai largă într-un anumit domeniu; deschizător de drumuri; înaintaș, premergător. — Din fr. **precursur**.

PRECVĂNTĂ, *precuvântez*, vb. I. Tranz. (Înv.) A scrie, a face o precuvântare. — **Pre**¹- + **cuvânta**.

PRECVĂNTĂRE, *precuvântări*, s.f. (Înv.) Cuvânt introductiv, prefață. ♦ Cuvântare, discurs. — **Pre**¹- + **cuvântare**.

PREDĂ, *predău*, vb. I. 1. Tranz. A da cuiva în primire un obiect, un bun care îi revine de drept sau de care trebuie să răspundă; a înmâna, a încredința, a remite, a transmite. 2. Refl. A se recunoaște învins și a se pune la dispoziția dușmanului, urmăritorului etc. ♦ Tranz. A da pe cineva în mâna cuiva care să dispună de el. 3. Tranz. A transmite, a comunica cuiva în mod sistematic cunoștințele unei discipline (în cadrul unei instituții de învățământ, al unor cursuri speciale); a expune o lecție. — Din sl. **predati**.

PREDĂBIL, -Ă, *predabili, -e*, adj. (Rar) Care poate fi predat, înmânat; care este gata de a fi predat. — **Predă** + suf. *-bil*.

PREDĂRE, *predări*, s.f. Acțiunea de a (se) *preda* și rezultatul ei. — V. **preda**.

PREDECEDĂT, -Ă, *predecedați, -te*, adj. (Jur.) Decedat înainte de... **Pre**¹- + **decedat**.

PREDECESOR, -OARE, *predecesori, -oare*, s.m., s.f. 1. S.m. și f. Persoană care a precedat pe cineva într-o funcție, într-un post, într-o activitate etc., considerată în raport cu aceasta; antecesor, înaintaș. 2. S.m. (Mai ales la pl.) Strămoș, înaintaș. — Din fr. **prédécesseur**.

PREDELĂ, *predele*, s.f. Partea inferioară a unui tablou reprezentând scene legate de subiectul principal al acestuia. — Din fr. **predelle**, it. **predella**.

PREDESTINĂ, *predestinez*, vb. I. Tranz. A hotărî dinainte soarta cuiva; a sorti, a meni, a urși; a decide dinainte o acțiune. — Din fr. **predestiner**, lat. **praedestinare**.

PREDESTINĂRE, *predestinări*, s.f. Acțiunea de a *predestina* și rezultatul ei. ♦ Existența unui destin al omenirii stabilit de voința divină. — V. **predestina**.

PREDESTINĂT, -Ă, *predestinați, -te*, adj. A căruia soartă este dinainte hotărâtă de divinitate; sortit, merit, ursit la un anumit destin. — V. **predestina**. Cf. fr. *prédestiné*.

PREDESTINAȚIE, *predestinații*, s.f. (Rar) Predestinare. — Din fr. **predestination**.

PREDETERMINĂ, *predetérmin*, vb. I. Tranz. A determina dinainte actele de voință ale cuiva; a decide dinainte o acțiune a cuiva. — Din fr. **prédétérminer**.

PREDETERMINĂNT, -Ă, *predeterminanți, -te*, adj., s.m. (Persoană) care determină dinainte, care decide înainte. — Din fr. **prédétérminant**.

PREDETERMINĂRE, *predetérminări*, s.f. Idee potrivit căreia un eveniment este determinat și fixat dinainte în cauzele și consecințele sale. ♦ *Predeterminare divină* = act prin care Dumnezeu a determinat de la început destinul omului.

PREDETERMINĂT, -Ă, *predeterminați, -te*, adj. (Rar; în unele concepții filosofice; despre acțiuni, acte de voință) Determinat dinainte de către divinitate sau de o cauză anterioară actului. — V. **predetermina**.

PREDETERMINĂȚIE s.f. (Rar; în unele concepții filosofice) Faptul de a predetermina. — Din fr. **prédétermination**.

PREDETERMINISM s.n. Concepție filosofică care consideră că actele de voință ale omului și desfășurarea evenimentelor istorice ar fi determinate dinainte de către divinitate. — Din fr. **prédétérminisme**.

PREDICĂ, *prédic*, vb. I. Intranz. (Despre clerici) A rosti o predică. ♦ Expr. *A predica în deșert* (sau *în pustiu*) = a vorbi degeaba, a da sfaturi cuiva care nu le ascultă. ♦ Tranz. (Fam.) A recomanda ceva cu insistență; a răspândi, a propaga idei, concepții etc. — Din lat. **praedicare**.

PREDICĂBIL, -Ă, *predicabili, -e*, adj. Care poate fi aplicat unui subiect. — Din fr. **prédicable**.

PREDICĂMĒNT, *predicamēnte*, s.n. (Log.) Categorie (de predicat 2). — Din fr. **prédicament**.

PREDICĂRE, *predicări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a *predica* și rezultatul ei; predică. — V. **predica**.

PREDICĂȚ, *predicată*, s.n. 1. (Gram.) Parte principală a propoziției, care arată o acțiune, o stare sau o însușire a subiectului. ♦ *Predicat verbal* = predicat exprimat printr-un verb predicativ la un mod personal (sau printr-o interjecție). *Predicat nominal* = predicat exprimat printr-un verb copulativ la un mod personal și un nume predicativ. 2. (Log.) Termen al unei judecăți de predicție reprezentând nota care se afirmă sau se neagă despre subiectul judecății. — Din fr. **prédicat**, lat. **praedicatum**.

PREDICĂȚIV, -Ă, *predicativi, -e*, adj. 1. (Gram.) Care formează sau poate forma predicatul (1); referitor la predicat. ♦ *Verb predicativ* = verb care poate constitui singur predicatul unei propoziții. *Nume predicativ* = nume care, împreună cu un verb copulativ, formează predicatul unei propoziții. *Propoziție predicativă* = propoziție care îndeplinește rolul de nume predicativ. 2. (Log.) Care se referă la predicat (2), care aparține predicatului. — Din fr. **prédicatif**.

PREDICĂȚIVITĂȚE s.f. (Gram.) Însușire a unui cuvânt de a putea avea funcție de predicat (1). — **Predicativ** + suf. *-itate*.

PREDICĂȚOR, -OARE, *predicatori, -oare*, s.m. 1. Persoană care predică; propovăduitor. 2. Conducător al unor comunități baptiste. — Din fr. **prédicateur**.

PREDICĂȚIE, *predicații*, s.f. Faptul de a enunța ceva despre un anumit lucru; enunț care reflectă raportul dintre un obiect și o însușire a sa. [Var.: **predicațiune** s.f.] — Din lat. **praedicatio, -onis**, fr. **prédication**.

PREDICĂȚIUNE s.f. v. **predicație**.

PREDICĂ, *predici*, s.f. Cuvântare rostită de un cleric în biserică, în care se explică și se comentează un text biblic și se dau credincioșilor îndrumări morale; omilie; p. gener. expunere cu conținut moralizator. — Din **predica**.

PREDICȚIE, *predicții*, s.f. (Livr.) Prevestire. [Pr.: *-ți-e*. — Var.: **predicțiune** s.f.] — Din fr. **prédiction**, lat. **praedictio, -onis**.

PREDICȚIUNE s.f. v. **predicție**.

PREDIGĚȘTIE, *predigestii*, s.f. Totalitatea fenomenelor care pregătesc digestia. — Din fr. **prédigestion**.

PREDILĚCT, -Ă, *predilecți, -te*, adj. Care constituie o preferință a cuiva, pentru care cineva simte sau are o deosebită înclinare sau plăcere; preferat, favorit. — După it. **prediletto** (după *predilectione*).

PREDILĚCȚIE, *predilecții*, s.f. Înclinație, atracție deosebită pentru cineva sau ceva; preferință. ♦ Loc. adj. *De predilecție* = preferat, favorit. ♦ Loc. adv. *Cu (sau de) predilecție* = de preferință, mai ales, îndeosebi. — Din fr. **prédilection**.

PREDISPOZĂNT, -Ă, *prédispozanți, -te*, adj. Receptiv, sensibil, predispus la o boală. — Din fr. **prédisposant**.

PREDISPOZȚIE, *prédispoziții*, s.f. 1. Înclinare, dispoziție înnăscută pentru ceva, constituind premisa favorabilă pentru dezvoltarea talentului; înclinație, aplecare. 2. Sensibilitate crescută sau receptivitate a organismului față de anumite boli. — Din fr. **prédisposition**.

PREDISPŪNE, *prédispūn*, vb. III. Tranz. 1. A crea cuiva o anumită dispoziție, stare de spirit, a dispune la ceva. 2. (Med.) A face să aibă o deosebită sensibilitate sau receptivitate față de anumite boli. — Din fr. **prédisposer** (după *dispune*).

PREDISPŪNERE, *prédispūneri*, s.f. (Rar) Faptul de a fi predispus la ceva; p. ext. predispoziție, înclinare. — V. **prédispune**.

PREDISPŪS, -Ă, *prédispuși, -se*, adj. 1. Care are înclinație, dispoziție înnăscută spre ceva. 2. Care este receptiv, sensibil la unele boli. — V. **prédispune**.

PREDOMINĂ, *prédomin*, vb. I. Intranz. A se impune prin număr, forță, valoare, autoritate; a se ridica deasupra altora, a avea întâietate, a domina, a predomini. — Din fr. **prédominer**.

PREDOMINĂNT, -Ă, *prédominanți, -te*, adj. Care predomină; dominant, predominant, predominant. — Din fr. **prédominant**.

PREDOMINĂNȚĂ, *prédominanțe*, s.f. (Rar) Predominare; caracter predominant. — Din fr. **prédominance**.

PREDOMINĂRE s.f. Faptul de a *predomina*; predominanță, predominanție, predominire. — V. **predomina**.

PREDOMINĂȚOR, -OARE, *prédominatori, -oare*, adj. (Rar) Predominant. — **Predomina** + suf. *-tor*.

PREDOMINĂȚIE, *prédominații*, s.f. Predominare. — Din fr. **prédomination**.

PREDOMNĪ, *prédomnesc*, vb. IV. Intranz. (Înv.) A predomină. — **Pre**² + **domni**.

PREDOMNĪRE s.f. (Înv.) Acțiunea de a *predomni* și rezultatul ei; predominare. — V. **predomni**.

PREDOMNĂȚOR, -OARE, *prédomnitori, -oare*, adj. (Înv.) Predominant. — **Predomni** + suf. *-tor*.

PREDOSLOVĪE, *predoslovii*, s.f. (Înv.) Prefață, precuvântare, introducere în cărțile vechi (bisericești). [Acc. și: *predoslovie*] — Din sl. **préduslovije**.

PREDUCEĂ, *preducele*, s.f. (Reg.) Potrică. ♦ Gaură făcută cu această unealtă. — Cf. bg. *prêdupčja* „a perfora”, rom. *preduf*.

PREDŪF s.n. v. **produf**.

PREECHIPĂ, *preechipe*, s.f. Echipă din care se selecționează jucătorii pentru un meci oficial (important). [Pr.: *pre-e*] — **Pre**¹- + **echipă**.

PREELECTORĂL, -Ă, *preelectorali, -e*, adj. Care se petrece, care are loc înainte de alegeri. [Pr.: *pre-e*] — **Pre**¹- + **electoral**.

PREEMINENT, -Ă, *preeminenți, -te*, adj. Care este mai presus decât alții sau decât altele, superior (ca valoare, rang etc.) [Pr.: *pre-e*] — Din fr. **préminent**.

PREEMINENȚĂ, *preeminențe*, s.f. 1. Demnitate, privilegiu al unui rang. 2. Superioritate a cuiva sau a ceva. [Pr.: *pre-e*] — Din fr. **préminence**.

PREEMȚIUNE, *preemțiu*, s.f. (Jur.; în sintagma) *Drept de preemțune* = dreptul unei persoane de a fi preferată la cumpărarea unui lucru. [Pr.: *pre-em-ți-u-*] — Din fr. **préemption**.

PREEXISTĂ, pers. 3 *preexistă*, vb. I. Intrans. A exista înainte de..., a exista de mai înainte. [Pr.: *pre-e*] — Din fr. **préexister**.

PREEXISTENT, -Ă, *preexistenți, -te*, adj. Care există de mai înainte, care preexistă. [Pr.: *pre-e*] — Din fr. **préexistant**.

PREEXISTENȚĂ, *preexistențe*, s.f. Faptul de a preexista. ♦ Credința într-o existență anterioară a sufletului. [Pr.: *pre-e*] — Din fr. **préexistence**.

PREFABRICĂ, *prefabric*, vb. I. Tranz. A fabrica într-o întreprindere elementele componente ale unei construcții, care apoi sunt montate și asamblate pe șantier. — **Pre¹**- + **fabrica**.

PREFABRICĂRE, *prefabricări*, s.f. Acțiunea de a *prefabrica* și rezultatul ei. — V. **prefabrica**. Cf. fr. **préfabrication**.

PREFABRICĂT, -Ă, *prefabricați, -te*, adj., s.n. (Piesă) care se află într-o fază intermediară de prelucrare; (piesă sau element de construcție) fabricat în prealabil într-o întreprindere pentru a fi montat și asamblat pe șantier. — V. **prefabrica**. Cf. fr. **préfabriqué**.

PREFABRICĂȚIE, *prefabricății*, s.f. Prefabricare. — Din fr. **préfabrication**.

PREFĂCE, *prefác*, vb. III. Tranz. și refl. A da sau a lua o formă nouă, un conținut nou; a (se) transforma, a (se) modifica, a (se) schimba, a (se) preschimba. 2. Tranz. A repara, a reface un obiect, schimbându-i (parțial sau total) aspectul, înfățișarea. 3. Refl. A încerca (prin atitudine, comportare) să dea o impresie falsă, pentru a induce în eroare; a simula. — **Pre²** + **face** (după sl. *prětvorit*).

PREFĂCERE, *prefaceri*, s.f. Acțiunea de a (se) *preface* și rezultatul ei; schimbare, transformare; evoluție; reparare, refacere, prefăcătura. ♦ *Prefacere euharistică* = schimbarea elementelor euharistice (pâinea și vinul) în trupul și sângele lui Isus prin invocarea Duhului Sfânt. — V. **preface**.

PREFĂȚĂ, *prefățez*, vb. I. Tranz. A scrie prefața unei cărți (a altcuiva). — Din fr. **préfacér**.

PREFĂȚĂTOR, -OĂRE, *prefățatori, -oare*, s.m. și f. Persoană care scrie prefața unei cărți (a altcuiva). — **Prefăță** + suf. *-tor*.

PREFĂȚĂ, *prefățe*, s.f. Scriere cu caracter explicativ, uneori analitic, precedând o operă literară sau științifică, în care este expus planul lucrării, se dau referiri bibliografice, critice etc.; precuvântare; predoslovie. — Din fr. **préface**, lat. **praefatio**.

PREFĂCĂTOR, -OĂRE, *prefăcători, -oare*, adj. (Rar) 1. Care transformă, schimbă, înnoiește. 2. Prefăcut. — **Preface** + suf. *-ător*.

PREFĂCĂTORIE, *prefăcătorii*, s.f. Mod de comportare, de manifestare specific omului prefăcut; fățarnicie, ipocrizie, simulare, prefăcătura. — **Prefăcător** + suf. *-ie*.

PREFĂCĂTURĂ, *prefăcățuri*, s.f. (Rar) 1. Prefacere. 2. Prefăcătorie. — **Preface** + suf. *-ătură*.

PREFĂCŪT, -Ă, *prefăcuți, -te*, adj. (Despre oameni și manifestările lor) Fățarnic, viclean, ipocrit. — V. **preface**.

PREFĂCT, *prefecți*, s.m. 1. (În organizarea administrativ-teritorială a României) Reprezentant al conducerii centrale într-un județ, cu atribuții administrative. 2. Persoană care supraveghea și îndruma instrucția și educația într-o școală, în vechea organizare a învățământului din Imperiul Austro-Ungar. 3. (În Roma antică) Titlu dat unor funcționari din administrația civilă și militară; persoană având acest titlu. — Din lat. **praefectus**.

PREFECTORĂL, -Ă, *prefectorali, -e*, adj. Care ține de prefectură, al prefectului. — Din fr. **préfectoral**.

PREFECTURĂ, *prefecturi*, s.f. 1. Funcția de prefect (1); instituția și unitatea administrativă condusă de prefect. 2. Timpul cât un prefect își exercită această funcție. 3. (În Roma antică) Funcția de prefect (3). — Din lat. **praefectura**, fr. **préfecture**.

PREFERĂ, *prefér*, vb. I. Tranz. A da întâietate sau precădere unui lucru, unei situații sau unei ființe, în raport cu altceva sau cu altcineva; a considera ceva sau pe cineva mai bun, mai valoros, mai important etc., în raport cu altceva sau cu altcineva; a aprecia mai mult ceva sau pe cineva. ♦ Loc. adv. *De preferat* = preferabil. [Var.: (Inv.) **preferi** vb. IV] — Din fr. **préférer**.

PREFERĂBIL, -Ă, *preferabili, -e*, adj. Care merită să fie preferat, ales. — Din fr. **préférable**.

PREFERĂNS, (2) *preferansuri*, s.n. (Inv.) 1. Numele unui joc de cărți. 2. Partidă dintr-un astfel de joc. [Var.: (Inv.) **preferanț** s.n., **preferanță** s.f.] — Din rus. **preferans**, fr. **préférence**.

PREFERANȚ s.n. v. **preferans**.

PREFERANȚĂ s.f. v. **preferans**.

PREFERĂT, -Ă, *preferați, -te*, adj. Care este apreciat, dorit sau ales înaintea altuia, fiind considerat mai bun, mai valoros, mai important etc.; pentru care cineva are o preferință. ♦ (Substantivat) Ființă pe care cineva o preferă, o iubește mai mult. [Var.: (Inv.) **preferit, -ă** adj.] — V. **prefera**.

PREFERENȚĂ s.f. v. **preferință**.

PREFERENȚIAL, -Ă, *preferențiali, -e*, adj. Care stabilește o preferință, care se acordă cu preferință; care se face în favoarea cuiva; de favoare. [Pr.: *-ți-a*] — Din fr. **préférentiel**.

PREFERENȚIAT, -Ă, *preferențiați, -te*, adj. Pentru care cineva are o preferință; preferat. [Pr.: *-ți-a*] — Din **preferință**.

PREFERI vb. IV v. **prefera**.

PREFERINȚĂ, *preferințe*, s.f. Întâietate acordată unui obiect, unei situații, unei ființe atunci când există posibilitatea de a alege dintre mai multe obiecte, situații sau ființe; înclinație față de o anumită ființă. ♦ Loc. adv. *De (sau cu) preferință* = cu deosebire, mai ales. [Var.: (Inv.) **preferență** s.f.] — Din fr. **préférence**.

PREFERIT, -Ă adj. v. **preferat**.

PREFEUDĂL, -Ă, *prefeudali, -e*, adj. Care precedă feudalismul, anterior feudalismului, existent înainte de feudalism. [Pr.: *-fe-u-*] — **Pre¹**- + **feudal**.

PREFIGURĂ, *prefigurez*, vb. I. Tranz. A prezenta, a schița ceva în linii mari, înainte de realizare, de aplicare; a avea sau a sugera toate trăsăturile unui lucru, ale unui fenomen etc. viitor. — Din fr. **préfigurer**.

PREFIGURĂRE, *prefigurări*, s.f. Acțiunea de a *prefigura* și rezultatul ei; prefigurație. — V. **prefigura**.

PREFIGURATIV, -Ă, *prefigurativi, -e*, adj., s.n. (Livr.) (Element) care prefigurează. — **Pre¹**- + **figurativ**.

PREFIGURĂȚIE, *prefigurații*, s.f. (Rar) Prefigurare. — Din fr. **préfiguration**.

PREFILTRĂRE, *prefiltrări*, s.f. Trecere a apei prin prefiltru înaintea filtrării propriu-zise. — **Pre¹**- + **filtrare** (după engl. *prefiltering*).

PREFILTRU, *prefiltre*, s.n. Filtru cu strat filtrant de nisip cu granule mai mari, așezat înaintea filtrului principal al instalației de tratare a apei, pentru a reduce încărcarea acestuia. — **Pre¹** + **filtru**.

PREFIRĂ, *prefir*, vb. I. 1. Tranz. A lăsa să treacă printre degete; *p. ext.* a lua rând pe rând la examinare. ♦ Refl. A se perinda prin fața ochilor, prin minte etc. 2. Refl. A se infiltra, a-și face loc încetul cu încetul; a se furișa, a se strecura. 3. Refl. și tranz. A (se) răsfirea, a (se) răspândi, a (se) împrăști. — **Pre²** + **fir**.

PREFIRĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *prefira* și rezultatul ei. — V. **prefira**.

PREFIRĂT, -Ă, *prefirați, -te*, adj. Răsfirat, împrăștiat, răspândit. — V. **prefira**.

PREFIX, *prefixe*, s.n. 1. Afix care se atașează înaintea rădăcinii sau a temei unui cuvânt, pentru a forma un derivat. 2. (În telefonია interurbană automată) Număr care indentifică o anumită localitate sau țară și se formează înaintea numărului de telefon al abonatului. — Din fr. **préfixe**, lat. **praefixus**.

PREFIXĂ, *prefixez*, vb. I. Tranz. A atașa un prefix unui cuvânt pentru a forma un derivat. — Din fr. **préfixer**.

PREFIXĂL, -Ă, *prefixali, -e*, adj. (Despre formații lexicale derivate) Format cu ajutorul unui prefix, care conține un prefix; (despre elemente derivate) cu caracter de prefix. — Din fr. **préfixal**.

PREFIXĂRE, *prefixări*, s.f. Acțiunea de a *prefixa* și rezultatul ei; prefixație. — V. **prefixa**.

PREFIXĂT, -Ă, *prefixați, -te*, adj. (Despre cuvinte derivate) Care este format cu un prefix. — V. **prefixa**.

PREFIXĂȚIE, *prefixații*, s.f. (Inv.) Prefixare. — Din fr. **préfixation**.

PREFIXOID, *prefixoide*, s.n. Pseudoprefix. — Din **prefix**.

PREFIXOIDĂL, -Ă, *prefixoidali, -e*, adj. Format cu ajutorul unui prefixoid; care conține un prefixoid; (despre elemente derivate) cu caracter de prefixoid. [Pr.: *-xo-i-*] — **Prefixoid** + suf. *-al*.

PREFLORĂȚIE, *preflorații*, s.f. Mod de așezare a părților componente ale unei flori în mugurul floral. — După fr. **préfloraison**.

PREFOLIĂȚIE, *prefoliații*, s.f. Mod de dispunere a frunzelor în mugur. [Pr.: *-li-a-*] — Din fr. **préfoliation**.

PREFORJĂRE, *preforjări*, s.f. Operație de forjare preliminară, aplicată unei piese înainte de a i se da forma definitivă. — **Pre¹**- + **forjare**.

PREFORMĂRE, *preformări*, s.f. Operație prin care pâsele conice sunt transformate în pălării bărbătești cu calotă și bor. — **Pre¹**- + **fomare** (după fr. *préformation*).

PREFORMĂȚIE, *preformații*, s.f. (Înv.) Conformație moștenită; predispoziție. — Din fr. *préformation*.

PREFORMISM s.n. Teorie speculativă potrivit căreia organele corpului uman adult se găsesc miniaturizate în gamet, dezvoltarea ontogenetică constând în creșterea de volum. — Din germ. **Präformismus**.

PREGĂȚI, *pregătesc*, vb. IV. Tranz. 1. A aranja ceva din timp, a face ca ceva să fie gata; a prepara. ♦ Expr. *A pregăți terenul* = a crea condiții prielnice pentru... ♦ Refl. A fi pe punctul de a ..., a fi gata să... 2. A instrui, a forma în vederea unei activități; a da lecții, a medita. ♦ Tranz. și refl. A studia temeinic; a învăța. 3. A preveni pe cineva cu privire la un eveniment (neplăcut), a anunța cuiva un lucru pe ocolite. 4. A găti o mâncare. — **Pre¹**- + **găti** (după lat. *praeparare* sau germ. *vorbereiten*).

PREGĂȚIRE, *pregătiri*, s.f. 1. Acțiunea de a (se) *pregăti* și rezultatul ei. 2. (În sintagma) *Pregătire de foc* = acțiune masivă și unitară de foc (realizată de trupe de rachete, artilerie și aviație), executată înainte de începerea ofensivei, în scopul neutralizării, nimicirii și distrugerii inamicului. — V. **pregăti**.

PREGĂȚIT, **-Ă**, *pregățiți*, *-te*, adj. (Despre oameni) Care are pregătirea, cunoștințele necesare pentru a desfășura o activitate; care are o cultură temeinică (într-un anumit domeniu); instruit, cult, format. — V. **pregăti**.

PREGĂȚITĂTOR, **-OARE**, *pregătitori*, *-oare*, adj. Care pregătește (1) ceva; care servește pentru pregătire; preparator. — **Pregăti** + suf. *-tor*.

PREGENERIC, *pregenerice*, s.n. Suită de secvențe care precedă genericul unui film. — Din fr. **prégénéricue**.

PREGET s.n. (Pop.) Lipsă de activitate; încetare, întrerupere a unei activități; răgaz, tihnă; ezitare, șovăire. ♦ Loc. adj. și adv. *Fără (de) preget* = a) (care are loc) fără întrerupere; neîntrerupt, neobosit; b) (care are loc) neîntârziat, imediat, repede. — Din **pregeta** (derivat regresiv).

PREGETĂ, *preget*, vb. I. Intrans. (Pop.) A sta pe gânduri înainte de a face ceva; a șovăi, a ezita, a se codi; p. ext. a întârzia, a zăbovi, a se lenevi, a sta inactiv. — Probabil lat. ***prigitare**.

PREGETĂRE s.f. (Rar) Faptul de a *pregeta*; șovăire, ezitare; întârziere, zăbovire. — V. **pregeta**.

PREGLACIAR, **-Ă**, *preglaciari*, *-e*, adj. (Geol.) Anterior epocii glaciare cuaternare. [Pr.: *-ci-a-*] — Din fr. **préglaiciare**.

PREGNANT, **-Ă**, *pregnanți*, *-te*, adj. Care iese în relief, care se impune prin evidență; vizibil, clar, evident; expresiv. — Din germ. **prāgnant**, fr. **prégnant**. Cf. it. *pregnante*.

PREGNANȚĂ s.f. Însușirea de a fi pregnant. — Din germ. **Prāgnanz**, fr. **prégnance**. Cf. it. *pregnanza*.

PREGUSTĂ, *pregúst*, vb. I. Tranz. (Înv. și reg.) A gusta o băutură, o mâncare înainte de consumare. — **Pre¹**- + **gusta**.

PREGUSTĂRE, *pregustări*, s.f. Acțiunea de a *pregusta*. — V. **pregusta**.

PREGUSTĂT, **-Ă**, *pregustați*, *-te*, adj. (Înv. și reg.; despre băuturi, mâncăruri) Care a fost gustat înainte de consumare. — V. **pregusta**.

PREHENSIL, **-Ă**, *prehensili*, *-e*, adj. (Despre organe animale) Care are facultatea de a apuca. *Maimuța are coadă prehensilă*. — Din fr. **préhensile**.

PREINDUSTRIALIZARE, *preindustrializări*, s.f. Primă prelucrare a materialelor prime (textile). [Pr.: *pre-in-dus-tri-a-*] — **Pre¹**- + **industrializare**.

PREINFARCT, *preinfarct*, s.n. (Med.) Insuficiență coronariană care se manifestă prin aspecte intermediare între angina pectorală și infarctul miocardic propriu-zis. [Pr.: *pre-in-*] — Din germ. **Prāinfarkt**.

PREISTORIC, **-Ă**, *preistorici*, *-ce*, adj. Care aparține preistoriei, privitor la preistorie, din timpul preistoriei. ♦ Fig. (Glumeț) (Foarte) vechi, învechit, perimat. [Pr.: *pre-is-*] — Din fr. **préhistorique**.

PREISTORIE s.f. 1. Perioadă din istoria omenirii de la originea omului până la apariția primelor documente scrise. 2. Parte a istoriei care studiază preistoria (1). [Pr.: *pre-is-*] — Din fr. **préhistoire**.

PREÎNCĂLZI, *preîncălzesc*, vb. IV. Tranz. A încălzi în prealabil un fluid în scopul ameliorării unui proces termic, de prelucrare etc. [Pr.: *pre-in-*] — **Pre¹**- + **încălzi**.

PREÎNCĂLZIRE, *preîncălziri*, s.f. Acțiunea de a *preîncălzi* și rezultatul ei. [Pr.: *pre-in-*] — V. **preîncălzi**.

PREÎNCĂLZITĂTOR, *preîncălzitoare*, s.n. Instalație care servește la preîncălzire. [Pr.: *pre-in-*] — **Preîncălzi** + suf. *-tor*.

PREÎNNOI, *preînnoiesc*, vb. IV. (Înv.) 1. Tranz. A restaura, a renova o clădire, un monument. 2. Tranz. și refl. A (se) reînnoi, a (se) redeștepta, a reînvia; a (se) îmborsă. [Pr.: *pre-in-*. — Var.: **prenoi** vb. IV] — **Pre¹**- + **înnoi**.

PREÎNNOIRE, *preînnoiri*, s.f. (Înv.) Acțiunea de a (se) *preînnoi* și rezultatul ei. [Pr.: *pre-in-*] — V. **preînnoi**.

PREÎNREGISTRĂRE, *preînregistrări*, s.f. Înregistrare prealabilă a părții sonore a unui film. [Pr.: *pre-in-*] — **Pre¹**- + **înregistrare** (după engl. *pre-recording*).

PREÎNREGISTRĂT, **-Ă**, *preînregistrați*, *-te*, adj. (Despre partea sonoră a unui film) Înregistrat în prealabil în studio. [Pr.: *pre-in-*] — **Pre¹**- + **înregistrat** (după engl. *pre-recorded*).

PREÎNTÂMPINĂ, *preîntâmpin*, vb. I. Tranz. A lua din timp măsuri de precauție pentru a înlătura ceva (neplăcut); a preveni. [Pr.: *pre-in-*] — **Pre¹**- + **întâmpina**.

PREÎNTÂMPINĂRE, *preîntâmpinări*, s.f. Acțiunea de a *preîntâmpina* și rezultatul ei; prevenire. — V. **preîntâmpina**.

PREJĂMĂ s.f. v. **preajmă**.

PREJĂMET, *prejmete*, s.f. (Înv.) Împrejurime, preajmă. — **Preajmă** + suf. *-et*.

PREJÓS adv. (În loc. adv.) *Mai prejos* = în inferioritate față de cineva sau de ceva; mai puțin, mai slab, mai prost decât... — **Pre²** + **jos**.

PREJUDECĂTĂ, *prejudecăți*, s.f. Păreră, idee preconcepută (și adesea eronată) pe care și-o face cineva asupra unui lucru, adoptată, de obicei, fără cunoașterea directă a faptelor sau impusă prin educație, societate; prejudeț, prejudiciu. — **Pre¹**- + **judecată** (după fr. *préjugé*).

PREJUDEȚ, *prejudețe*, s.n. (Înv.) Prejudecată. — **Pre¹**- + **judet** (după lat. *praedjudicium*).

PREJUDICIĂ, *prejudiciez*, vb. I. Tranz. A cauza cuiva un prejudiciu. [Pr.: *-ci-a-*] — Din fr. **préjudicier**.

PREJUDICIABIL, **-Ă**, *prejudiciabili*, *-e*, adj. Care poate aduce prejudicii; păgubitor, vătămător. [Pr.: *-ci-a-*] — Din fr. **préjudiciable**.

PREJUDICIAL, **-Ă**, *prejudiciali*, *-e*, adj. Care precedă o judecată; p. gener. preliminar. [Pr.: *-ci-a-*] — Din fr. **préjudiciel**.

PREJUDICIĂT, **-Ă**, *prejudiciați*, *-te*, adj. Vătămat, păgubit. [Pr.: *-ci-a-*] — V. **prejudicia**.

PREJUDICIU, *prejudicii*, s.n. 1. Pagubă, daună; p. ext. știrbire a onoarei, a reputației, a prestigiului cuiva. ♦ (Jur.) Atingere adusă intereselor matrimoniale ale unei persoane ori reputației sau onoarei sale. 2. (Înv.) Prejudecată. [Var.: (înv.) **prejudițiu** s.n.] — Din fr. **préjudice**, lat. **praedjudicium**.

PREJUDIȚIU s.n. v. **prejudiciu**.

PRELĂRG s.n. (Înv.) Întindere vastă, spațiu întins. ♦ Loc. prep. *În prelarg* = în largul, pe întinsul, în cuprinsul. — **Pre²** + **larg**.

PRELĂT, *prelați*, s.m. Înalt demnitar bisericesc. — Din fr. **prélat**, lat. **praelatus**.

PRELĂTĂ, *prelate*, s.f. Bucată de pânză deasă (impermeabilă) cu care se acoperă platforma unui autocamion, un autovehicul staționat, diverse materiale etc. — Din fr. **prélat**.

PRELATIN, **-Ă**, *prelatini*, *-e*, adj. Care este anterior epocii latine. — **Pre¹**- + **latin**.

PRELATURĂ, *prelaturi*, s.f. Demnitate de prelat. — Din fr. **prélature**.

PRELECȚIE s.f. v. **prelecțiune**.

PRELECȚIUNE, *prelecțiuni*, s.f. (Înv.) Prelegere. [Var.: (înv.) **prelecție** s.f.] — Din lat. **praelectio**, **-onis**.

PRELÉGERE, *prelegeri*, s.f. Curs, lecție în învățământul universitar; conferință publică (aparținând unui ciclu); prelecție. — Cf. lat. **praelegere**.

PRELEVĂ, *prelev*, vb. I. Tranz. A detașa, a extrage, a lua (cu anticipație) o parte (relativ mică) dintr-un tot, dintr-un ansamblu. [Prez. ind. și: *prelevez*] — Din fr. **prélever**.

PRELEVĂRE, *prelevări*, s.f. Acțiunea de a *preleva* și rezultatul ei. — V. **preleva**.

PRELEVĂT, **-Ă**, *prelevați*, *-te*, adj. Care este detașat, extras dintr-un tot, dintr-un ansamblu. — V. **preleva**.

PRELIMINĂ, *preliminez*, vb. I. Tranz. A calcula, a aprecia, a fixa cu anticipație. [Prez. ind. și: *prelimin*] — Din **preliminar** (formație regresivă).

PRELIMINĂR, **-Ă**, (1) *preliminari*, s.n., (2) *preliminari*, *-e*, adj. 1. S.n. (La pl.) Acțiune premergătoare; introducere la ceva; preparative. ♦ Etapă dintr-o competiție sportivă în care sunt selecționate echipele sau sportivii participanți la faza finală a competiției. ♦ Parte introductivă generală (a unui tratat internațional, a unei convenții); preambul. 2. Adj. Care precedă o acțiune, un fapt; premergător; care servește ca introducere; introductiv; p. ext. prealabil. [Var.: **preliminării**, **-ie** adj.] — Din fr. **préliminaire**.

PRELIMINĂRE, *preliminări*, s.f. Incluzere în mod treptat, în cheltuielile curente, a unor sume care reprezintă cheltuieli viitoare, spre a evita creșterea excesivă a cheltuielilor din perioadele următoare. — V. **prelimina**.

PRELIMINĂRIU, **-IE** adj. v. **preliminar**.

PRELIMINĂT, -Ă, *preliminați, -te*, adj. (Rar) Calculat, apreciat, fixat cu anticipație. — V. **prelimina**.

PRELÎNGE, *preling*, vb. III. Refl. **1.** (Despre lichide) A se scurge foarte încet, picătură cu picătură (de-a lungul unui obiect, pe marginea unui vas); a curge domol. ♦ Tranz. A lăsa să curgă încet. **2.** (Fam.) A se strecura, a se furișa; a aluneca. — **Pre² + linge**.

PRELÎNGERE, *prelingeri*, s.f. Acțiunea de a (se) *prelinge* și rezultatul ei. — V. **prelinge**.

PRELÎNS, -Ă, *prelinși, -se*, adj. (Despre păr sau pene) Neted, lucios și lipit de corp, lipsit de ondulații; (despre ființe) cu părul sau penele netede, licioase și lipite de corp; foarte lins. — V. **prelinge**.

PRELÓGIC, -Ă, *prelogici, -ce*, adj. (Despre gândirea, mentalitatea primitivă) Care nu se conformează normelor logicii, fiind dominat de emoții. — Din fr. **prélogique**.

PRELUĂ, *preia*, vb. I. Tranz. A lua în primire; a lua asupra sa, pe seama sa. [Pr.: -lu-a] — **Pre² + lua**.

PRELUĂRE, *preluări*, s.f. Acțiunea de a *prelua* și rezultatul ei. [Pr.: -lu-a] — V. **prelua**.

PRELUCRĂ, *prelucrez*, vb. I. Tranz. **1.** A modifica forma, dimensiunile, constituția sau aspectul unui material (pentru a obține produse finite, materii prime etc.). ♦ A adapta unor scopuri determinate o operă literară, științifică etc. **2.** A expune, a explica, a analiza în fața unei adunări conținutul unor documente, al unei rezoluții, al unui articol din presă etc. ♦ A căuta să convingă pe cineva să facă ceva, să recunoască ceva etc. — **Pre² + lucra**.

PRELUCRĂBIL, -Ă, *prelucrabil, -e*, adj. (Despre materiale) Care se poate prelucra (**1**), care poate fi supus operației de prelucrare. — **Prelucra** + suf. *-bil*.

PRELUCRĂRE, *prelucrări*, s.f. Acțiunea de a *prelucra* și rezultatul ei; (concr.) operă literară, științifică, expunere cu caracter politic etc. realizată pe baza unui izvor cunoscut. — V. **prelucra**.

PRELUCRĂT, -Ă, *prelucrați, -te*, adj. (Despre materiale) Care a fost modificat (și finisat) în urma operației de prelucrare. — V. **prelucra**.

PRELUCRĂTIV, -Ă, *prelucrativi, -e*, adj. (Rar) Care poate fi prelucrat. — **Prelucrat** + suf. *-iv*.

PRELUCRĂTOR, -OĂRE, *prelucrători, -oare*, adj. Care prelucurează, al cărui obiectiv este prelucrarea materialelor. *Industria prelucrătoare*. — **Prelucra** + suf. *-ător*.

PRELUDĂ, *preluz*, vb. I. Intrans. (Livr.) **1.** A-și încerca vocea sau instrumentul înainte de a executa o bucată muzicală; *p. ext.* a începe să cânte. **2.** A efectua o acțiune preliminară. [Var.: (Inv.) **prelúde** vb. III] — Din fr. **préluder**, lat. **praeludere**.

PRELUDĂRE, *preludări*, s.f. (Livr.) Acțiunea de a *preluda* și rezultatul ei. — V. **preluda**.

PRELÚDE vb. III v. **preluda**.

PRELUDIU, *preludii*, s.n. **1.** Partea introductivă a unei compoziții muzicale mai ample. ♦ Spec. Prima piesă muzicală dintr-o suită instrumentală; piesă care precedă o fugă sau un coral. ♦ Piesă instrumentală independentă, scrisă în formă liberă. **2.** Exercițiu muzical pregătitor; *p. ext.* improvizație. **3.** Fig. Ceea ce anunță, precedă sau pregătește o acțiune sau un eveniment; acțiune premergătoare. — Din fr. **prélude**, it. **preludio**, germ. **Präludium**.

PRELUNG, -Ă, *prelungi*, adj. **1.** Care are o formă alungită, (aproximativ) lungă. **2.** Care durează mult; prelungit. — Lat. **perlongus**.

PRELUNGI, *prelungesc*, vb. IV. **1.** Tranz. A face mai lung; a lungi. **2.** Tranz. și refl. A face să dureze sau a dura mai mult; a (se) lungi. ♦ Tranz. A amâna un termen, o scadență. — Din **prelung**.

PRELUNGIRE, *prelungiri*, s.f. **1.** Acțiunea de a (se) *prelungi* și rezultatul ei. ♦ Timp acordat cuiva peste un anumit termen inițial stabilit. **2.** (Concr.) Parte a unui obiect care constituie o extindere, o continuare a lui. — V. **prelungi**.

PRELUNGIT, -Ă, *prelungiți -te*, adj. (Despre obiecte) La care s-a adăugat ceva pentru a-l lungi. — V. **prelungi**.

PRELUNGITOR, *prelungitoare*, s.n. Obiect sau fragment dintr-un obiect care servește la prelungirea altor obiecte. ♦ (Adjectival) *Tub prelungitor*. — **Prelungi** + suf. *-tor*.

PREMARXIST, -Ă, *premarxiști, -ste*, adj. Care precedă marxismul, imediat anterior marxismului. — **Pre¹ + marxist**.

PREMATŪR, -Ă, *prematuri, -e*, adj., s.m. **1.** Care se întâmplă sau apare înainte de vreme ori prea devreme; pretimpuriu. **2.** Adj., s.m. (Copil) născut înainte de termen. [Acc. și: *prematūr*] — Din lat. **praematurus**.

PREMEDICĂȚIE, *premedicații*, s.f. (Med.) Administrare de medicamente înaintea unei intervenții chirurgicale în vederea calmării bolnavului, diminuării secrețiilor etc. — Din fr. **prémédication**.

PREMEDITĂ, *premeditez*, vb. I. Tranz. A pune la cale, a pregăti, a planui o acțiune (de obicei reprobabilă). — Din fr. **préméditer**, lat. **praemeditari**.

PREMEDITĂRE, *premeditări*, s.f. Acțiunea de a *premedita* și rezultatul ei; premeditație. ♦ (Jur.) Circumstanță agravantă constând în săvârșirea în mod deliberat, pe baza unor pregătiri minuțioase, a unei infracțiuni. ♦ Loc. adj. și adv. *Cu premeditare* = (în mod) premeditat. — V. **premedita**.

PREMEDITĂT, -Ă, *premeditați, -te*, adj. Pus la cale, planuit dinainte; săvârșit în mod deliberat. — V. **premedita**.

PREMEDITAȚIE, *premeditații*, s.f. (Inv.) Premeditare. [Var.: (inv.) **premeditațiune** s.f.] — Din fr. **préméditation**, lat. **praemeditatio, -onis**.

PREMEDITAȚIUNE s.f. v. **premeditație**.

PREMENEALĂ s.f. v. **primeneală**.

PREMENÍ vb. IV v. **primeni**.

PREMENIRE s.f. v. **primenire**.

PREMENÍT¹ s.n. v. **primenit¹**.

PREMENÍT², -Ă adj. v. **primenit²**.

PREMENOPÁUZĂ s.f. (Med.) Sindrom care precedă menopauza. [Pr.: -pa-u] — Din fr. **préménopause**.

PREMERGĂTOR, -OĂRE, *premergători, -oare*, adj. Care premerge, precedă ceva sau pe cineva. ♦ (Substantivat) Precursor, predecesor, înaintaș. — **Pre¹ + mergător** (după fr. *précurseur*).

PREMÉRGE, pers. 3 *premérge*, vb. III. Intrans. A fi, a exista, a se întâmpla înaintea unui eveniment, a unei acțiuni etc.; a preceda. — **Pre¹ + merge**.

PREMIĂ, *premie*, vb. I. Tranz. A acorda, a conferi cuiva un premiu. [Pr.: -mi-a] — Din lat. **praemiare**, it. **premiare**.

PREMIÁL, -Ă, *premiáli, -e*, adj. (Rar) De premii, privitor la premii, pentru premii. ♦ *Sistem premial* = instrument economic cu ajutorul căruia se asigură sporirea cointeresării materiale a personalului; parte a sistemului de salarizare care se referă la condițiile de acordare a premiilor și a primelor. [Pr.: -mi-a] — **Premiu** + suf. *-al*.

PREMIÁNT, -Ă, *premiánți, -te*, s.m. și f. Elev care a obținut un premiu la sfârșitul anului școlar. ♦ (Adjectival) *Elev premiánt*. ♦ Persoană care a obținut un premiu la un concurs. [Pr.: -mi-ant] — **Premia** + suf. *-ant*.

PREMIÁT, -Ă, *premiați, -te*, adj. Căruia i s-a acordat un premiu. [Pr.: -mi-a] — V. **premia**.

PREMIÉR, -Ă, *premieri, -e*, s.m., s.f. I. **1.** S.m. Prim-ministru. **2.** S.f. Femeie care supraveghează sau execută probele într-un atelier de croitorie, de lenjerie sau într-o casă de mode. II. S.f. Prima reprezentație a unei piese de teatru, a unei opere, a unui film; *p. ext.* inaugurare a unei activități. *Premieră industrială*. [Pr.: -mi-er] — Din fr. **premier**.

PREMIÉRE, *premieri*, s.f. Acțiunea de a *premia* și rezultatul ei. [Pr.: -mi-e] — V. **premia**.

PREMILITĂR, -Ă, *premilitari, -e*, adj. Care aparține premilităriei, privitor la premilitărie. ♦ (Substantivat) Tânăr care era încadrat în premilitărie. — Din fr. **prémilitaire**.

PREMILITĂRIE s.f. Pregătire militară organizată în România, înainte de cel de-al Doilea Război Mondial, pentru tinerii între 18 și 21 de ani. — **Premilitar** + suf. *-ie*.

PREMÍSĂ, *premise*, s.f. (Log.) Fiecare dintre propozițiile inițiale ale unui raționament, din care se deduce concluzia. **2.** Idee de bază, punct de plecare. [Var.: **premiză** s.f.] — Din fr. **prémisse**.

PREMIU, *premier* s.n. Recompensă materială sau distincție acordată cuiva pentru merite și succese deosebite obținute într-un domeniu de activitate, la un concurs etc. ♦ Distincție acordată la sfârșitul anului școlar elevilor care au obținut cele mai bune rezultate la învățătură. — Din lat. **praemium**.

PREMIZĂ s.f. v. **premisă**.

PREMODÉRN, -Ă, *premoderni, -e*, adj. Care precedă epoca modernă. — **Pre¹ + modern**.

PREMOLÁR, *premolari*, s.m. Fiecare dintre dinții mamiferelor situați între canini și molari. ♦ (Adjectival) *Dinte premolar*. — Din fr. **prémolaire**.

PREMONITÓRIU, -IE, *premonitorii*, adj. (Med.; despre simptome) Care precedă o anumită boală. — Din fr. **prémonitoire**.

PREMONIȚIE, *premoniții*, s.f. Presimțire, fără un motiv rațional, a unui fapt viitor și care, uneori, se realizează prin intermediul viselor (vise premonitive). — Din fr. **prémonition**.

PREMONOPOLÍST, -Ă, *premonopoliști, -ste*, adj. Care precedă monopolismul, care este imediat anterior dezvoltării monopolurilor. — **Pre¹ + monopolist**.

PREMUNÍȚIE, s.f. (Med.) Imunitate la altă infecție a unui organism deja infectat. — Din fr. **prémunition**.

PRENADÉZ s.n. Substanță vâscoasă adevzivă folosită la lipit. — Cf. a de ziv.

PRENARCÓZĂ, *prenarcoze*, s.f. (Med.) Preanestezie. — Din fr. *prénarcose*.

PRENATÁL, *-Ă, prenatali, -e*, adj. Care precedă nașterea, care are loc înainte de naștere. — Din fr. *prénatal*.

PRENOÍ vb. IV v. *preînnoi*.

PRENOTÁ, *prenotez*, vb. I. Tranz. (Rar) A înscrie dinainte pe cineva pe o listă, pentru a-l avea în evidență. — **Pre¹ + nota**.

PRENOTÁRE, *prenotări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a *prenota* și rezultatul ei. — V. *prenota*.

PRENUMĂRÁ, *prenumăr*, vb. I. Refl. și tranz. (Rar) A (se) număra printre..., a (se) socoti între... — **Pre² + numără**.

PRENUMĂRÁRE, *prenumărări*, s.f. (Rar) Faptul de a (se) *prenumăra*. [Var.: *prenumerare* s.f.] — V. *prenumăra*.

PRENUMÉ, *prenume*, s.n. Nume care se dă unui om la naștere și care distinge pe fiecare dintre membrii aceleiași familii; nume de botz. — Din fr. *prénom*, lat. *praenomen* (după *nume*).

PRENUMERÁNT, *prenumeranți*, s.m. (Ieșit din uz) Abonat la o publicație periodică sau la o carte încă netipărită; *p. ext.* persoană care contribuie la o listă de subscripție. — Din lat. *praenumerans*, *-ntis*.

PRENUMERÁRE s.f. v. *prenumărare*.

PRENUPTIÁL, *-Ă, prenuptiáli, -e*, adj. Prealabil căsătoriei. ♦ *Certificat prenuptial* = certificat medical care atestă că viitorii soți sunt apți pentru căsătorie. ♦ *Contract prenuptial* = contract între viitorii soți prin care se stabilește de comun acord modul de delimitare a bunurilor proprii fiecăruia dintre ei. [Pr.: *-ți-al*] — Din fr. *prénuptial*.

PREOBRAJÉNIE s.f. (Pop.) Sărbătoare religioasă ortodoxă ținută la 6 august; Schimbarea la Față a Domnului. [Pr.: *pre-o-*] — Din sl. *preobraženije*.

PREOCUPÁ, *preocúp*, vb. I. 1. Tranz. (Despre idei, sentimente etc.) A pune stăpânire pe cineva, a domina, a absorbi; *p. ext.* a neliniști, a frământa, a îngrijora. 2. Refl. A se interesa îndeaproape, a purta de grijă (de cineva sau de ceva). ♦ Tranz. A deștepta interesul; a interesa, a atrage. [Pr.: *pre-o-*] — Din fr. *preoccuper*, lat. *praeeoccupare*.

PREOCUPÁRE, *preocupări*, s.f. Faptul de a (se) *preocupa*; preocupare. [Pr.: *pre-o-*] — V. *preocupa*.

PREOCUPÁT, *-Ă, preocupati, -te*, adj. Absorbit de gânduri, de griji; îngândurat. [Pr.: *pre-o-*] — V. *preocupa*.

PREOCUPÁȚIE, *preocupății*, s.f. (Înv.) Preocupare. [Pr.: *pre-o-*] — Din fr. *preoccupation*.

PREOLÍMPIC, *-Ă, preolimpici, -ce*, adj. Care precedă jocurile olimpice, anterior acestor jocuri. [Pr.: *pre-o-*] — **Pre¹ + olimpic**.

PREOPERATÓRIU, *-IE, preoperatorii*, adj. Care precedă o operație chirurgicală. [Pr.: *pre-o-*] — Din fr. *préopératoire*.

PREOPINÁ, *preopinez*, vb. I. Intrans. (Rar) A lua atitudine, a opina (înaintea altora). [Pr.: *pre-o-*] — Din fr. *préopiner*.

PREOPINÉNT, *-Ă, preopinenți, -te*, s.m. și f. Persoană care emite o părere, afirmă ceva înaintea altora; antevorbitor; *p. ext.* adversar de opinii. [Pr.: *pre-o-*] — Din fr. *préopinant*.

PREORÁȘENESC, *-EASCĂ, preorășenești*, adj. Care se află în jurul orașului, la intrarea în oraș. [Pr.: *pre-o-*] — **Pre¹ + orășenesc**.

PREÓT, *preoți*, s.m. (În majoritatea religiilor primitive sau superioare) Persoană care oficiază cultul religios, fiind, în această postură, mijlocitor între om și divinitate și reprezentând pe semenii săi în sfera sacralului, fără a o perturba; popă. ♦ Fig. Persoană care slujește un ideal, o învățătură; apostol. ♦ *Mare preot* = conducătorul suprem al cultului (la vechii evrei, egipteni etc.). — Lat. *presbiterum*.

PREOTEÁSĂ, *preotese*, s.f. 1. Soție de preot. 2. Femeie care îndeplinea în Antichitate funcții sacerdotale. [Pr.: *pre-o-*] — **Preot + suf. -easă**.

PREOTEȘICÁ, *preoteșici*, s.f. (Rar) Diminutiv al lui *preoteasă* (1); preoteasă tânără. [Pr.: *pre-o-*] — **Preoteasă + suf. -ică**.

PREOTEȘC, *-EASCĂ, preotești*, adj. Care aparține preotului, referitor la preot; popesc. [Pr.: *pre-o-*] — **Preot + -esc**.

PREOTEȘTE adv. În felul preoților, ca preoții; popește. [Pr.: *pre-o-*] — **Preot + suf. -ește**.

PREOȚÍ, *preoteșc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) face preot; a (se) popi, a (se) hirotonisi. 2. Intrans. (Înv.) A exercita funcția de preot; a păstori. [Pr.: *pre-o-*] — Din *preot*.

PREOȚÍE s.f. 1. Calitatea, demnitatea, funcția de preot; popie. 2. (Înv.; cu sens colectiv) Preoțime. [Pr.: *pre-o-*] — **Preot + suf. -ie**.

PREOȚÍME s.f. Tagma preoților; mulțime de preoți, totalitatea preoților. [Pr.: *pre-o-*] — **Preot + suf. -ime**.

PREPALATÁL, *-Ă, prepalatali, -e*, adj. (Fon.; despre consoane) Care se articulează în partea anterioară a palatului. ♦ (Substantivat, f.) Sunet prepalatal; *spec.* consoană nazală. — Din fr. *prépalatal*.

PREPARÁ, *prepar*, vb. I. 1. Tranz. A pregăti din timp ceva, a face ca ceva să fie gata (în vederea unei acțiuni sau a unei prelucrări ulterioare). ♦ Refl. A fi pe punctul de a..., a fi gata să... 2. Tranz. și refl. A (se) pregăti în vederea unui examen, a unei activități; a învăța temeinic. 3. Tranz. A preveni pe cineva asupra unui eveniment; a anunța pe ocolite, cu menajamente. 4. Tranz. A găti (mâncare). — Din fr. *préparer*, lat. *praeparare*.

PREPARANDIÁL, *-Ă, preparandiali, -e*, adj. (Înv.) Privitor la preparandie, care ține de peparandie. [Pr.: *-di-al*] — **Preparandie + suf. -al**.

PREPARÁNDIE, *preparandii*, s.f. (Înv.) Școală pentru pregătirea învățătorilor; școală normală. — Din germ. *Präparandie*.

PREPARANDÍST, *preparandiști*, s.m. (Înv.) Elev sau absolvent al unei preparandii. — **Preparandie + suf. -ist**.

PREPARÁRE, *preparări*, s.f. Acțiunea de a (se) *prepara* și rezultatul ei; pregătire. — V. *prepara*.

PREPARÁTÍ, *preparate*, s.n. Faptul de a (se) *prepara*; (concr.) produs (mai ales alimentar) rezultat dintr-o operație de preparare. — V. *prepara*.

PREPARÁT², *-Ă, preparați, -te*, adj. Care a fost pregătit. ♦ Meditat. — V. *prepara*.

PREPARÁȚIE s.f. pl. Pregătiri speciale făcute în vederea unei acțiuni; acțiune premergătoare. — Din fr. *préparatifs*.

PREPARATÓR, *-OÁRE, preparatori, -oare*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care pregătește ceva, care servește pentru pregătire; care instruieste (pentru a forma cadre calificate); pregătitor. 2. S.m. și f. Persoană care prelucrează anumite materiale pentru a obține un produs. 3. S.m. și f. Membru al corpului didactic universitar care ocupă prima treaptă din ierarhia învățământului superior. 4. S.m. și f. Persoană care dă lecții particulare unui elev; mediator. — **Prepara + suf. -tor**. Cf. fr. *préparateur*.

PREPARÁȚIE, *preparații*, s.f. (Înv.) 1. Preparare, pregătire în vederea unei acțiuni. 2. Prepararea unui produs (pentru a servi unor cercetări). 3. Meditație. [Var.: *preparațiune* s.f.] — Din fr. *préparation*, lat. *praeparatio, -onis*.

PREPARÁȚIUNE s.f. v. *preparație*.

PREPELEÁC, *prepelece*, s.n. 1. Par cu crăcane scurte, înfipt în pământ, în care se pun, la țară, oalele spălate ca să se scurgă sau de care se atárnă diferite obiecte. ♦ Expr. *A fi gol prepeleac* = a fi sărac, neimbrăcat. *Cu mustățile în prepeleac* = cu mustățile răsucite și întoarse în sus, în furculiță. 2. Prăjină cu crăcane sau ansamblu de prăjini pe care se clădesc căpițele. ♦ Căpiță clădită pe o astfel de prăjină. 3. Scară rudimentară formată dintr-un stâlp prin care sunt trecute cuie lungi de lemn, care servesc drept trepte. [Pl. și: (m.) *prepeleci*. — Var.: *prepeleag* s.n.] — Et. nec.

PREPELEÁG s.n. v. *prepeleac*.

PREPELICÁR, *prepelicari*, s.m. Rasă de câini de vânatoare de talie mare, cu urechile lăsate în jos, folosită pentru vânatul mic; brac¹. — **Prepeliță + suf. -ar**. Cf. sb. *prepelicar*.

PREPELIȚÁ, *prepețițe*, s.f. Pasăre migratoare de câmpie din ordinul galinaceelor, de culoare brună, cu dungi pe spate, care se vânează pentru carnea ei gustoasă; pitpalac (*Coturnix coturnix*). [Acc. și: *prepeliță*] — Din bg., sb. *prepelica*.

PREPELIȚÓI, *prepeliței*, s.m. (Reg.) Bărbătușul prepeliței. — **Prepeliță + suf. -oi**.

PREPONDERÁ, pers. 3 *preponderază*, vb. I. Intrans. (Livr.) A fi preponderent; a precumpâni, a domina. — Din fr. *prépondérer*, lat. *praeponderare*.

PREPONDERÁNT, *-Ă* adj. v. *preponderent*.

PREPONDERÁNTĂ s.f. v. *preponderență*.

PREPONDERÉNT, *-Ă, preponderenți, -te*, adj. Care întrece, domină în cantitate, în greutate; superior ca importanță, ca valoare; precumpănitor, dominant. [Var.: *preponderant, -ă* adj.] — Din fr. *prépondérant*.

PREPONDERÉNTĂ, *preponderențe*, s.f. Însușirea de a fi preponderent; superioritate în număr, în greutate, în importanță; precumpănire, predominare. [Var.: *preponderanță* s.f.] — Din fr. *prépondérance*, it. *preponderanza*.

PREPOTÉNT, *-Ă, prepotenți, -te*, adj. (Rar) Puternic, autoritar, foarte influent. — Din lat. *praepotens, -ntis*.

PREPOTÉNTĂ, *prepotențe*, s.f. (Rar) Putere mare, autoritate preponderentă. — Din fr. *prépotence*, lat. *praepotentia*.

PREPOTRIVÍRE, *prepotriviri*, s.f. Operație de ajustare a formei pentru tipar înalt înainte de a fi introdusă în mașina de tipar pentru potrivire. — **Pre¹ + potrivire**.

PREPÓZIT, *prepoziți*, s.m. (În ierarhia Bisericii catolice) Cleric de rang înalt care îndeplinește o funcție administrativă importantă. — Din lat. *praepositus* „cap”, „șef”.

PREPOZITIV, -Ă, *prepozitivi, -e*, adj. (Despre un cuvânt, o particulă) Care se pune înaintea altui cuvânt. — Din fr. **prépositif**.

PREPOZITIE, *prepoziții*, s.f. Parte de vorbire neflexibilă care exprimă raporturi sintactice de dependență între părțile unei propoziții. [Var.: **prepozițiune** s.f.] — Din fr. **préposition**, lat. **praepositio**.

PREPOZIȚIONAL, -Ă, *prepoziționali, -e*, adj. (Despre anumite construcții gramaticale) Format cu o prepoziție. [Pr.: -ți-o-] — Din fr. **prépositionnel**.

PREPOZIȚIUNE s.f. v. **prepoziție**.

PREPRÎNT, *preprinturi*, s.n. Lucrare multiplicată, difuzată separat (înainte de a apărea într-o publicație, de a fi tipărită). — Din engl. **preprint**.

PREPUNE, *prepún*, vb. III. Tranz. **1.** (Pop.) A bănuși pe cineva sau ceva, a suspecta; a presupune ceva. ♦ A prevedea. **2.** (Rar) A însărcina pe cineva cu o funcție; a propune într-o funcție. — Lat. **praepone** (după *pune*).

PREPUNERE, *prepuneri*, s.f. (Pop.) Faptul de a *prepu*. — V. **prepu**.

PREPUS¹, *prepusuri*, s.n. (Pop.) Bănuială, presupunere; suspiciune. — V. **prepu**.

PREPUS², *-Ă, prepuși, -se*, adj., s.m. **1.** Adj. Adăugat, pus înainte; pus mai mare peste... **2.** Adj. (Pop.) Bănușit, suspectat. **3.** S.m. (Jur.) Persoană care efectuează acte juridice sau îndeplinește o funcție după directivele și sub controlul altei persoane. — V. **prepu**.

PREPŪT, *preputuri*, s.n. Cută a pielii care acoperă partea anterioară a penisului. [Var.: **prepŭțiu** s.n.] — Din lat. **praeputium**, fr. **prépuce**.

PREPŪȚIU s.n. v. **prepuț**.

PRERAFaelISM s.n. v. **prerafaelism**.

PRERAFaelIT, -Ă, *prerafaeliți, -te*, adj., s.m. și f. (Adept) al prerafaelismului. [Pr.: -fa-e-] — Din fr. **préraphaélite**.

PRERAFaelITISM s.n. Curent artistic apărut în Anglia la mijlocul sec. XIX care, pornind de la ideea că apogeul picturii este reprezentat de înaintașii lui Rafael, a militat pentru o artă de rafinament, antiacademică, paseistă, literaturizantă, ezoterică, moralizatoare. [Pr.: -fa-e-] — Var.: **prerafaelism** s.n.] — Din fr. **préraphaélisme**.

PREREPARTIZARE, *prerepartizări*, s.f. Repartizare prealabilă care se poate definitiva ulterior. — **Pre¹** + **repartizare**.

PREREVOLUȚIONĂR, -Ă, *prerevoluționari, -e*, adj. Care a existat, a fost, s-a întâmplat înainte de o revoluție; care caracterizează perioada dinaintea unei revoluții. [Pr.: -ți-o-] — **Pre¹** + **revoluționar**.

PRERIE, *prerii*, s.f. Asociație vegetală formată din ierburile, caracteristică pentru unele regiuni ale Americii de Nord; regiune de stepă care cuprinde o asemenea vegetație. — Din fr. **prairie**.

PREROGATIVĂ, *prerogative*, s.f. Împuternicire, privilegiu acordat în exclusivitate șefului unui stat sau unui demnitar. — Din fr. **prérogative**, lat. **praerogativa**.

PREROMÂN, -Ă, *preromani, -e*, adj. Care a existat înainte de apariția romanilor, care aparține acestei perioade. — **Pre¹** + **roman**.

PREROMANTIC, -Ă, *preromantici, -ce*, adj. Care aparține preromantismului, privitor la preromantism. — Din fr. **préromantique**.

PREROMANTISM s.n. Curent literar și artistic din sec. XVIII, anterior romantismului, care se caracterizează prin respingerea canoanelor clasicismului, prin adoptarea culturii sensibilității și al naturii, prin gustul pentru pitoresc și exotic etc. — Din fr. **préromantisme**.

PRESĂ, *prese*, vb. I. Tranz. **1.** A exercita o presiune asupra unui material, obiect, pentru a-i reduce volumul, a-i da o anumită formă, a extrage lichidul din el etc. ♦ A apăsa. **2.** Fig. A constrânge o persoană să acționeze într-un anumit fel. — Din fr. **presser**.

PRESĂJ s.n. (Rar) Presare. — Din fr. **pressage**.

PRESĂNT, -Ă, *presanți, -te*, adj. Care exercită o presiune. ♦ Fig. Care impune o rezolvare imediată, care nu poate fi amânat; urgent, grabnic. — Din fr. **pressant**.

PRESĂRE, *presări*, s.f. Acțiunea de a *presa* și rezultatul ei; presat¹. — V. **presa**.

PRESĂT¹ s.n. Presare. — V. **presa**.

PRESĂT², *-Ă, presăți, -te*, adj. Care a fost supus unei presiuni, care a fost comprimat, îndesat. — V. **presa**.

PRESĂTOR, -OARE, *presatori, -oare*, s.m. și f. (Rar) Muncitor specializat în presarea materialelor. — **Presa** + suf. *-tor*.

PRESĂ, (I) *prese*, s.f. I. Dispozitiv, unealtă, mașină cu care se execută operația de presare a unui material, obiect. ♦ Spec. Mașină tipografică simplă care tipărește prin presarea hârtiei pe un zaț acoperit de cerneală. II. Totalitatea publicațiilor cotidiene și periodice (ziare, reviste etc.) prin care se realizează informarea publică. ♦ Activitatea sau profesia de gazetar, de publicist; gazetărie, publicistică. ♦ (Concr.) Gazetari, ziaristi. ♦ Expl. A *avea presă bună* (sau *proastă*) = a se bucura de o apreciere bună (sau rea), a avea o reputație bună (sau proastă). — Din fr. **presse**.

PRESĂDI, *presădesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A răsădi. — Din sl. **présaditi**.

PRESĂDIRE, *presădiri*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a *presădi* și rezultatul ei. — V. **presădi**.

PRESĂDIT, -Ă, *presădiți, -te*, adj. (Pop.; despre plante, răsaduri) Răsădit. — V. **presădi**.

PRESĂRĂ, *presăr*, vb. I. Tranz. A împrăști peste ceva, a arunca ici-colo câte puțin sare, făină, nisip etc.; *p. gener.* a împrăști, a răspândi, a risipi. — **Pre²** + **săra**.

PRESĂRĂRE, *presărări*, s.f. Acțiunea de a *presăra* și rezultatul ei. — V. **presăra**.

PRESĂRĂT s.n. Faptul de a *presăra*. — V. **presăra**.

PRESĂRĂTĂTURĂ, *presărături*, s.f. (Rar) Ceea ce se presară peste ceva. — **Presăra** + suf. *-ătură*.

PRESCHIMBĂ, *preschimb*, vb. I. **1.** Tranz. A ceda un lucru în locul altuia (cam de aceeași valoare); a face schimb. **2.** Tranz. și refl. A (se) transforma, a (se) schimba. — **Pre²** + **schimba**.

PRESCHIMBĂRE, *preschimbări*, s.f. Faptul de a (se) *preschimba*. — V. **preschimba**.

PRESCHIMBĂT, -Ă, *preschimbați, -te*, adj. Transformat, modificat. — V. **preschimba**.

PRESCRIE, *prescriu*, vb. III. **1.** Tranz. A indica, a arăta; *spec.* a recomanda medicamentele sau tratamentul de care are nevoie un bolnav. **2.** Tranz. A stabili cu precizie ceea ce trebuie făcut; a dispune, a hotărî. **3.** Refl. pas. (Despre pedepse penale, drepturi de proprietate etc.) A se stinge, a înceta prin prescripție (**2**); a-și pierde valabilitatea. **4.** Tranz. (Înv.) A transcrie un text. — Din fr. **prescrire** (după *scrie*).

PRESCRIERE, *prescrieri*, s.f. Acțiunea de a *prescrie* și rezultatul ei. — V. **prescrie**.

PRESCRIPȚIE, *prescripte*, s.n. (Înv.) Prescripție (**1**). — Din lat. **praescriptum**.

PRESCRIPȚIBIL, -Ă, *prescriptibili, -e*, adj. (Jur.) Care se poate prescrie, care este supus prescripției. — Din fr. **prescriptible**.

PRESCRIPȚIBILITATE s.f. Însușirea sau starea de a fi prescriptibil. — Din fr. **prescriptibilité**.

PRESCRIȚIE, *prescriții*, s.f. **1.** Obligație, dispoziție, prevedere (impusă printr-o lege, printr-un regulament etc.); prescript. ♦ Instrucțiuni scrise cuprinzând condițiile tehnice care trebuie respectate la proiectarea, verificarea sau executarea unui sistem tehnic. **2.** Stingere a unui drept la acțiune sau la executarea unei hotărâri prin neexercitarea lui în termenul prevăzut de lege sau dobândirea dreptului de proprietate asupra unui lucru prin posesia lui cu bună-credință un anumit timp. **3.** (Rar) Recomandație dată de medic unui bolnav (printr-o rețetă); recomandație de folosire a unui medicament; *p. ext.* rețetă. — Din fr. **prescription**, lat. **praescriptio**.

PRESCRIS, -Ă, *prescrisi, -se*, adj. **1.** (Despre pedepse penale, drepturi de proprietate etc.) Care și-a pierdut valabilitatea prin prescripție. **2.** Care a fost indicat într-un tratament medical. — V. **prescrie**.

PRESCURĂ, *prescuri*, s.f. Pâinișoară rotundă sau în formă de cruce, făcută din aluat dospit, folosită în ritualul creștin ortodox pentru pregătirea împărțășaniei și a anafurei. [Acc. și: *prescură*] — Din sl. **proskura**.

PRESCURIȚĂ, *prescurițe*, s.f. Plantă erbacee cu frunze dispuse în rozetă, cu flori albe-gălbui (*Sempervivum soboliferum*). — **Prescură** + suf. *-iță*.

PRESCURTĂ, *prescurtez*, vb. I. Tranz. A reduce dimensiunile unui text; a scurta un cuvânt, un titlu etc., a abrevia. — **Pre²** + **scurt**.

PRESCURTĂRE, *prescurtări*, s.f. Acțiunea de a *prescurta* și rezultatul ei; rezumare; abreviere. ♦ (Concr.) Cuvânt, titlu etc. abreviat. — V. **prescurta**.

PRESCURTĂT, -Ă, *prescurtați, -te*, adj. (Despre texte) Al cărui volum a fost redus; (despre cuvinte, titluri etc.) abreviat. — V. **prescurta**.

PRESEISMIC, -Ă, *preseismici, -ce*, adj. Care precedă mișcările seismice (**1**). [Pr.: -se-is-] — **Pre¹** + **seismic**.

PRESELECȚĂ, *preselectez*, vb. I. Tranz. A selecționa în prealabil. — **Pre¹** + **selecta**.

PRESELECȚĂRE, *preselectări*, s.f. Acțiunea de a *preselecta*. — V. **preselecta**.

PRESELECȚĂT, -Ă, *preselectați, -te*, adj. Care a fost selecționat în prealabil. — V. **preselecta**.

PRESELECȚĂTOR, preselectoare, s.n. **1.** Dispozitiv care pregătește schimbarea de viteză. **2.** Mecanism de comutație din ansamblul unui schimbător telefonic automat, cu preselecție directă, pentru fiecare abonat chemător. — Din fr. **présélecteur**.

PRESELECȚIE, *preselecții*, s.f. **1.** Selecționarea prealabilă printr-un examen, înainte de selecția definitivă; (rar) preselecționare. **2.** Căutare a unui selector într-o instalație telefonică automată cu grupări de selectare. — Din fr. **présélection**.

PRESELECȚIONĂRE, *preselecționări*, s.f. (Rar) Preselecție (1). [Pr.: -/i-o-] — **Pre**¹- + **selecționare**.

PRESEN s.n. v. **presenă**.

PRÉSENĂ, *presene*, s.f. (Reg.) Cureaua hamului care trece pe sub pieptul calului. [Var.: **présen** s.n., **présenă** s.f.] — Din sb. **pršina**.

PRESENTIMÉNT, *presentimente*, s.n. Presimțire. — Din fr. **pressentiment**.

PRESÉRIE, *preserii*, s.f. Cantitate de bunuri realizată în număr limitat înainte de producția în serie. — Din fr. **présérie**.

PRESESIUNE, *presesiuni*, s.f. Perioadă în care se dau examene înaintea sesiunii propriu-zise. — **Pre**¹- + **sesiune**.

PRESETŪPĂ, *presetupe*, s.f. Presgarnitură. — Din fr. **presse-étoupe**.

PRESEZÓN, *presezoane*, s.n. (În turism) Perioadă dinaintea sezonului de referință. — **Pre**¹- + **sezon**.

PRESGARNITŪRĂ, *presgarnituri*, s.f. Garnitură de etanșare a unui organ mobil al unei mașini. — Din fr. **presse-garniture**.

PRESIMȚĂMĂNT, *presimțăminte*, s.n. (Inv.) Presimțire. — **Presimți** + suf. -*ământ* (după fr. **pressentiment**).

PRESIMȚI, *presimt*, vb. IV. Tranz. A simți dinainte, vag și instinctiv, ceea ce urmează să se întâmple. — **Pre**¹- + **simți** (după fr. **pressentir**).

PRESIMȚIRE, *presimțiri*, s.f. Faptul de a *presimți*; sentiment vag și instinctiv pe care îl are cineva față de cele ce se vor întâmpla; presentiment, presimțământ. — V. **presimți**.

PRÉSING s.n. tactică prin care fiecare component al unei echipe sportive aflate în apărare își supraveghează în permanență adversarul direct, pentru a-i anihila acțiunile ofensive. — Din engl. **pressing**.

PRESISTOLĂ, *presistole*, s.f. (Med.) Fază din diastolă care precedă sistola. — Din fr. **présystole**.

PRESIŪNE, *presiuni*, s.f. 1. Forță care apasă (uniform și perpendicular) pe unitatea de suprafață a unui corp; mărime fizică egală cu raportul dintre valoarea acestei forțe și aria suprafeței corpului respectiv; apăsare. ⇨ *Presiune atmosferică* = presiune pe care o exercită atmosfera asupra suprafeței Pământului și a corpurilor situate pe ea. 2. (În sintagma *Presiune arterială* = tensiune arterială. 3. (Bot.; în sintagma *Presiune radiculară* = presiune din celulele vii ale rădăcinii care împinge apa în rădăcină și tulpină. 4. Fig. Constrângere (morală, economică, politică, socială) exercitată asupra cuiva. ⇨ *Grup de presiune* = grup de interese al cărui scop este influențarea factorilor decizionali politici. ◆ (Rar) Stare de apăsare sufletească. [Pr.: -si-u-] — Din fr. **pression**.

PRESOCIALIST, -*Ă*, *presocialiști*, -*ste*, adj. Care este anterior socialismului. [Pr.: -ci-a-] — **Pre**¹- + **socialist**.

PRESOCRĂTIC, -*Ă*, *presocratici*, -*ce*, adj., s.m. pl. 1. Adj. Anterior lui Socrate. 2. S.m. pl. Gânditori greci dinaintea lui Socrate care au fost preocupați îndeosebi de natura realității fizice. — Din fr. **présocratique**, engl. **pre-Socratic**.

PRESOPUNCTŪRĂ s.f. Ansamblu de tehnici medicale alternative (de origine asiatică) care constă în masarea și presarea unor puncte ale tegumentelor considerate ca având o legătură energetică cu diverse organe ale corpului. [Var.: **presopunctură** s.f.] — **Pres**[iune] + [acu]punctură.

PRESÓR, -*OĂRE*, *presori*, -*oare*, s.n., s.m. și f. 1. S.n. Tijă verticală cu picioruș care ține presat materialul pe placa mașinii de cusut. 2. (Rar) S.m. și f. Persoană specializată în prelucrarea materialelor cu ajutorul preseii. — Din fr. **presseur**.

PRESORECEPTÓR, *presoreceptori*, s.m. (Fiziol.) Terminație nervoasă din pereții vaselor sangvine, sensibilă la modificările de presiune din aceste vase. — **Presiune** + **receptor**.

PRESORTĂRE, *presortări*, s.f. Sortare prealabilă în vederea sporirii calității în sortarea propriu-zisă. — **Pre**¹- + **sortare**.

PRESOSTĂT, *presostat*, s.n. Aparat pentru măsurarea și controlul presiunii unui fluid dintr-o încăpere închisă. — Din fr. **pressostat**.

PRESÁPÁN s.n. v. **presșpan**.

PRESAPAPIÉR, *presapapieuri*, s.n. Obiect greu care se așază peste hârtiile în lucru de pe un birou, pentru a le împiedica să se împrăștie. — Din fr. **pres-se-papiers**.

PRESÁPĂLĂRE, *presăpălări*, s.f. Spălare prealabilă în scopul ameliorării spălării propriu-zise. — **Pre**¹- + **spălare**.

PRESȘPÁN, *presșpanuri*, s.n. Carton fabricat din mai multe straturi de celuloză, impregnat cu ulei sau cu lac și satinat, care se folosește ca izolanț în electrotehnică, în poligrafie etc. [Var.: **prespán** s.n.] — Din fr. **presspahn**, germ. **Presspan**.

PRESTĂ, *prestez*, vb.I. Tranz. A îndeplini o muncă, a desfășura o activitate; a face, a executa, a furniza un serviciu. ⇨ Expr. *A presta (un) jurământ* = a depune un jurământ (în condițiile prevăzute de lege). — Din lat. **praestare**.

PRESTABILÍ, *prestabilesc*, vb. IV. Tranz. A fixa, a stabili dinainte, cu anticipație. — **Pre**¹- + **stabilí** (după fr. **préétablir**).

PRESTABILÍT, -*Ă*, *prestabilíți*, -*te*, adj. Stabilit, fixat dinainte, cu anticipație. — V. **prestabilí**.

PRESTÁNTĂ s.f. Ținută, înfățișare, atitudine impunătoare, demnă. — Din fr. **prestance**.

PRESTĂRE, *prestări*, s.f. 1. Acțiunea de a *presta* și rezultatul ei; prestație (1). 2. (În sintagma *Prestarea jurământului* = depunere a jurământului în condițiile prevăzute de lege (sau de uz). — V. **presta**.

PRESTATĂL, -*Ă*, *prestatali*, -*e*, adj. Care este anterior formării statului. — **Pre**¹- + **statal**.

PRESTATÓR, -*OĂRE*, *prestatori*, -*oare*, adj., s.m. și f. (Persoană, între-prindere) care prestează o muncă, o activitate. — **Presta** + suf. -*tor*.

PRESTĂTÍE, *prestații*, s.f. 1. Prestare. 2. Formă de impozit constând în efectuarea unor munci sau în predarea unor produse ori a unor sume de bani, pentru realizarea unor lucrări de interes public etc.; muncă, produse, bani care constituie această formă de impozit. [Var.: **prestațiune** s.f.] — Din fr. **prestation**, lat. **praestatio**, -*onis*.

PRESTAȚIŪNE s.f. v. **prestație**.

PRESTELĂR, -*Ă*, *prestelari*, -*e*, adj. (Astron.) Care a existat înainte de a fi luat naștere stelele. — Din fr. **préstellaire**, engl. **prestellar**.

PRESTÉTĂ s.f. (Franțuzism) Promptitudine. — Din fr. **prestesse**.

PRESTIDIGITĂTOR, *prestidigitatori*, s.m. 1. Specialist în prestidigitație (care dă reprezentații publice); scamator. 2. Fig. Persoană care posedă o mare agilitate a mâinilor. — Din fr. **prestidigitateur**.

PRESTIDIGITĂȚIE s.f. Arta și tehnica de a produce iluzii (optice) prin rapiditatea și agilitatea mișcărilor mâinilor; scamatorie. — Din fr. **prestidigitation**.

PRESTIGÍOS, -*OĂSĂ*, *prestigioși*, -*oase*, adj. Care are prestigiu (1); care se impune prin valoare, frumusețe, mărime etc. [Pr.: -gi-os] — Din fr. **prestigieux**.

PRESTÍGIU s.n. 1. Autoritate morală, considerație, influență de care se bucură cineva sau ceva datorită calităților, cunoștințelor, talentului etc.; vază, importanță. ⇨ Loc. adj. *De prestigiu* = care onorează, care aduce glorie, considerație; important, valoros. 2. (Rar) Strălucire, farmec, atracție. — Din fr. **prestige**.

PRESTÍSSIMO adv. (Muz.; indică modul de execuție) În tempo foarte rapid. ◆ (Substantivat, n.) (Parte dintr-o) compoziție muzicală concepută în această mișcare. — Cuv. it.

PRÉSTO adv. (Indică modul de executare a unei bucăți muzicale) În tempo rapid. ◆ (Substantivat, n.) (Parte dintr-o) compoziție muzicală concepută în această mișcare. — Cuv. it.

PRESTÓL s.n. v. **pristol**.

PRESUPÓZÍȚIE, *presupoziții*, s.f. Presupunere. — Din fr. **présupposition**.

PRESUPUNCTŪRĂ s.f. v. **presopunctură**.

PRESUPŪNE, *presupún*, vb. III. Tranz. 1. A admite în mod prealabil (și provizoriu) că ceva este posibil, real, adevărat; a fi de părere, a crede, a socoti, a bănuși. 2. A avea ca premisă existența prealabilă a unui lucru, a fi condiționat de...; a implica. — **Pre**¹- + **supune** (după fr. **présupposer**).

PRESUPŪNERE, *presupuneri*, s.f. Faptul de a *presupune*; ceea ce este admis în mod prealabil drept posibil, real, adevărat; supoziție, ipoteză, presupus, presupoziție. — V. **presupune**.

PRESUPŪS¹, *presupusuri*, s.n. (Pop. și fam.) Presupunere. — V. **presupune**.

PRESUPŪS², -*Ă*, *presupuși*, -*se*, adj. Prezumptiv. — V. **presupune**.

PRÉSŪR, *presuri*, s.m. Bărbătușul presurei. — Din **presură** (derivat regresiv).

PRÉSŪRĂ¹, *presuri*, s.f. Gen de păsări (cântătoare) migratoare, de mărimea unei vrăbii, cu ciocul scurt și gros, cu coada lungă și bifurcată, cu spatele brun și dungat (*Emberiza*); pasăre care face parte din acest gen. — Et. nec.

PRÉSŪRĂ² s.f. Cheag (folosit în coagularea laptelui). — Din fr. **présure**. **PRESURIZĂ**, *presurizez*, vb. I. Tranz. A menține o presiune normală într-o încălzire etanșă; a menține o anumită presiune în elementele ermetice închise ale unui sistem cu scopul de a-i mări rezistența mecanică. — Din **presuriser**.

PRESURIZĂRE, *presurizări*, s.f. Faptul de a *presuriza*. — V. **presuriza**.

PRESURIZĂT, -*Ă*, *presurizați*, -*te*, adj. (Despre incinte etanșe) În care este menținută o presiune normală. — V. **presuriza**.

PRESURIZĂTOR, *presurizatoare*, s.n. Instalație de presurizare. — **Presuriza** + suf. -*tor*.

PRESŪS adv. (În loc. adv.) *Mai presus de* (sau *decât*)... = mai mult, mai mare, mai important decât... — **Pre**² + **sus**.

PRESVITERĂ s.f. v. **prezbiteră**.

PREȘ, *preșuri*, s.n. Covor lung și îngust care se așterne pe jos în încăperile sau pe scările unei clădiri. ⇨ Expr. (Fam.) *A duce* (pe cineva) *cu preșul* = a păcăli, a înșela, a purta (pe cineva) cu vorba. ◆ Covoras pentru șters talpa încălțămintei la intrarea într-o casă. — Et. nec.

PREȘCOLĂR, *-Ă*, *preșcolari*, *-e*, adj. Care nu a atins încă vârsta de școală; care se referă la educația, învățământul copiilor sub această vârstă, care aparține acestora. ◆ (Substantivat) Copil care nu a atins vârsta școlară. — **Pre**¹- + **școlar** (după fr. *préscolaire*).

PREȘEDINTE, *-Ă*, *președinți*, *-te*, s.m. și f. 1. Persoană care conduce un organ de stat, o instituție, o organizație de stat, o asociație; persoană care prezidează o adunare, o dezbateră, o comisie etc.; prezident. 2. Denumire oficială dată șefului de stat al unor republici. — Din fr. **président**, lat. **praesidens**, *-ntis* (după *sedea*).

PREȘEDINȚIAL, *-Ă*, *președințiali*, *-e*, adj. Care aparține unui președinte, care emană de la președinte; prezidențial. [Pr.: *-fi-a!*] — Din fr. **présidentiel** (după *președinte*).

PREȘEDINȚIE s.f. Funcția și activitatea de conducere a președintelui; perioada de activitate a unui președinte; *p. ext.* sediu unde își exercită funcția președintel și serviciile în subordine; prezidenție. — **Președinte** + suf. *-ie*.

PREȘPÂN s.n. v. **presspan**.

PREȘȚI, *preșțiu*, vb. IV. Tranz. (Înv. și pop.) A prevedea (1). — **Pre**¹- + **ști**.

PREȘȚIINȚĂ s.f. Cunoaștere proprie lui Dumnezeu, în virtutea omnisicienței sale, a actelor viitoare. ◆ P. ext. Cunoașterea evenimentelor viitoare prin mijloace misterioase, diferite de cele ale gândirii normale, care permit preziviuena. — **Pre**¹- + **știință** (după fr. *prescience*).

PREȚĂ, *pretez*, vb. I. Refl. 1. A consimți să faci ceva incorect sau care este sub demnitatea sa. 2. A se potrivea la..., a fi bun la... — Din fr. **prêter**.

PREȚABIL, *-Ă*, *pretabili*, *-e*, adj. Care se pretează (2) la ceva. — Din fr. **prétable**.

PREȚĂBĂCIRE, *prețbăciri*, s.f. Tăbăcire prealabilă. — **Pre**¹- + **tăbăcire**.

PREȚCĂR, *prețcare*, s.n. (Reg.) Sfredel cu diametru mic, folosit în dulgherie. — **Prețcă** + suf. *-ar*.

PREȚCĂ, *prețce*, s.f. (Reg.) Fiecare dintre bețișoarele care susțin fagurii, în interiorul stupului. [Var.: **preacă** s.f.] — Din sb. **prítka**.

PREȚEDÉNT, *-Ă*, *prețedenți*, *-te*, s.m., s.f. 1. S.m. și f. Persoană care ținde, aspiră la ceva, care cere, preținde ceva. 2. S.m. Bărbat care cere sau are intenția să ceară în căsătorie o femeie. — Din fr. **prétendant**.

PREȚENSIONĂRE, *prețensionări*, s.f. Operație prin care se realizează o stare inițială de întindere sau de comprimare în materialul unei piese, înainte de aplicarea sarcinilor funcționale. [Pr.: *-si-o-*] — După engl. **pretension**.

PREȚENSIONĂȚ, *-Ă*, *prețensionaji*, *-te*, adj. Care a fost supus prețensionării. [Pr.: *-si-o-*] — Din **prețensionare**.

PREȚENȚIE, *prețenții*, s.f. 1. Revendicare a unui drept; drept pe care și-l revendică cineva. 2. Convingere (nejustificată) pe care o are cineva despre meritele sale și cerința ca această convingere să fie împărtășită și de ceilalți; (la pl.) aere de superioritate, ifose. ◆ Intenție, dorință, năzuință ambițioasă. ⇨ Loc. adj. și adv. *Fără prețenții* = modest, potrivit (ca amplasare, valoare etc.). 3. Exigență. — Din fr. **prétention**.

PREȚENȚIOS, *-OĂSĂ*, *prețențioși*, *-oase*, adj. 1. Care are pretenții multe sau mari, care așteaptă sau pretinde mult; exigent; *p. ext.* mofturos, capricios. 2. Care vrea să dea impresia (nejustificată) de ceva deosebit, care vrea să pară sau crede despre sine mai mult decât este; plin de sine, încrezut. 3. Care cere o atenție deosebită, însușiri speciale. [Pr.: *-fi-os*] — Din fr. **prétentieux**, it. **pretenzioso**.

PREȚENȚIOZITĂȚE s.f. (Rar) Faptul de a avea pretenții exagerate. [Pr.: *-fi-o-*] — **Prețențios** + suf. *-itate*.

PREȚERÍT, *prețerite*, s.n. (Gram.) Timp verbal care exprimă în unele limbi o acțiune trecută (echivalând cu perfectul simplu sau imperfectul). — Din fr. **prétérít**, lat. **praeterítum**.

PREȚERITIUȚE, *prețerítuini*, s.f. Procedeu retoric prin care autorul atrage atenția că nu vrea să aducă în discuție un anumit lucru, despre care totuși vorbește. [Pr.: *-fi-u-*] — Din fr. **prétérítion**.

PREȚEXT, *prețexte*, s.n. Motiv (neîntemeiat sau neadevărat) invocat ca justificare a unei acțiuni sau pentru a escamota un motiv real. ⇨ Loc. conj. *Sub pretext că...* = pretinzând că... ◆ Impuls, stimulent. — Din fr. **prétexte**.

PREȚEXTĂ, *prețextez*, vb. I. Tranz. A invoca un motiv (neîntemeiat sau neadevărat) pentru a justifica o acțiune, o atitudine; a se folosi de un pretext. — Din fr. **prétexter**.

PREȚIMPURIU, *-IE*, *prețimpurii*, adj. Care apare sau se întâmplă înainte de vreme sau prea devreme; prematur. — **Pre**¹- + **țimpuriu**.

PREȚINDE, *prețind*, vb. III. 1. Tranz. A cere insistent un lucru; a reclama, a revendica. 2. Tranz. și intrans. A susține, a afirma ceva cu tărie. ◆ Refl.

A-și atribui o calitate, însușiri pe care nu le are; a-și aroga. 3. Tranz. (Despre acțiuni, realizări) A avea nevoie de..., a impune ca o necesitate; a necesita. — Din fr. **prétendre** (după *întinde*).

PREȚÎNS, *-Ă*, *preținși*, *-se*, adj. Care trece sau vrea să treacă drept altceva decât este în realitate; fals, aparent. — V. **preținde**.

PREȚOR, *pretori*, s.m. 1. Magistrat roman cu înalte atribuții judiciare (și care adesea guverna o provincie romană). 2. (În vechea armată) Persoană numită pe lângă marile unități militare, cu atribuții în poliția administrativă și judiciară în timp de război. 3. (În vechea organizare administrativă a României) Reprezentant al conducerii centrale într-o plasă, având atribuții administrative și de poliție. — Din lat. **praetor**, *-oris*.

PREȚORĂȚ, *pretorate*, s.n. (În vechea armată) Autoritate militară creată pe lângă marile unități, în timp de mobilizare și de război, cu atribuții în poliția administrativă și judiciară; sediul acestei instituții. — **Pretor** + suf. *-at*.

PREȚORIAN, *-Ă*, *pretorienii*, *-e*, adj., s.m. 1. (La romani) Care aparține pretorului, privitor la pretor. ⇨ *Gardă pretoriană* = unitate militară care constituia garda personală a pretorului (mai târziu a împăraților romani). *Provincie pretoriană* = provincie administrată de un pretor. 2. S.m. Soldat roman din garda pretoriană. [Pr.: *-ri-an*] — Din lat. **praetorianus**, fr. **prétorien**.

PREȚORIANISM s.n. Situație din vechea Romă în care pretorienii și soldații aveau o influență predominantă. [Pr.: *-ri-a-*] — Din fr. **prétorianisme**.

PREȚORITĂȚE, *pretorițe*, s.f. Soția pretorului (3). — **Pretor** + suf. *-iță*.

PREȚÓRIU, *pretorii*, s.n. 1. (La romani) Reședința pretorului, sala în care pretorul își exercita funcțiile judecătorești. ◆ Loc într-o tabără romană unde era așezat cortul comandantului. 2. (Înv.) Sală de judecată (în incinta unui tribunal); *p. gener.* tribunal. 3. (În Evul Mediu, în Țara Românească) Sfat domnesc format din sftnicii apropiați ai domnului. — Din lat. **praetorium**, fr. **prétoire**.

PREȚÓRT, *pretorturi*, s.n. Semifabricat din lână obținut prin cardare, din care se obțin firele de țesut stofele. — **Pre**¹- + **torț**¹.

PREȚÓRĂ, *preturi*, s.f. (În vechea organizare administrativ-teritorială a României) Instituție în care își exercita funcția un pretor (3); serviciul pretorului; local unde funcționa acest serviciu. — Din lat. **praetura**, fr. **préture**.

PREȚÓTÓNDENEA adv. v. **prețutóndeni**.

PREȚÓTÓNDENI adv. Peste tot, în toate părțile, în tot locul. [Var.: **prețutóndenea** adv.] — **Pre**² + **tutóndeni** (înv. „peste tot” < lat.).

PREȚ, *prețuri*, s.n. 1. Categorie economică reprezentând expresia bănească a valorii unei mărfi; sumă de bani pe care trebuie să o plătească cumpărătorul pentru achiziționarea unui produs sau pentru un serviciu. ⇨ (În sintagmele) *Preț cu amănuntul* = preț la care se vând către populație bunurile de consum, alimentare și nealimentare. *Preț de livrare* = preț la nivelul căruia circulă produsele între unitățile producătoare. *Preț de producție* = preț care înglobează costul produsului și beneficiul. *Preț al pieței* = preț care se formează pe piață în urma fluctuației cererii și ofertei. *Preț mondial* = preț al unei mărfi pe piața mondială. ⇨ Loc. adj. *De (mare) preț* = (foarte) valoros, prețios. ⇨ Loc. adv. *Cu orice preț* = orice sacrificiu ar cere, oricât ar costa, cu orice risc. *Cu niciun preț* = pentru nimic în lume, în niciun caz. *Fără (de) preț* = a) sub valoarea reală; ieftin; b) de valoare foarte mare, neprețuit. ⇨ Expr. *A ține la preț* = a nu reduce nimic din suma cerută la o vânzare. *A se învoi din preț* = a încheia o tranzacție căzând de acord asupra prețului. *A (nu) avea preț* = a) (nu) se vinde cu mulți bani, a (nu) se cere; a (nu) avea trecere; b) a (nu) valoarea foarte mult. *A ajunge la preț* = a ajunge să fie căutat, apreciat. *A pune preț pe ceva* = a socoti că ceva este de mare valoare, a ține mult la ceva. *Preț (ca) de...* (sau *ca la...*) = un timp (cam) de..., o distanță, o valoare (de aproximativ...). ◆ Sumă încasată dintr-o vânzare. 2. Ceea ce se dă cuiva sau primește cineva pentru o muncă prestată, pentru un serviciu făcut; plată, răsplătă. ⇨ Loc. prep. *Cu prețul...* = în schimbul...; cu sacrificiul...; cu riscul... cu efortul... ◆ Tarif. 3. Fig. Valoare, importanță, însemnătate. — Lat. **pretium**.

PREȚĂLUI, *prețăluiesc*, vb. IV. Tranz. (Înv. și pop.) A prețui, a evalua. — **Preț** + suf. *-ălu*.

PREȚĂLUIRE, *prețăluiri*, s.f. (Înv. și pop.) Faptul de a prețălui; evaluare, prețuire. — V. **prețălui**.

PREȚĂLUITÓR, *prețăluitori*, s.m. (Înv. și pop.) Prețuitor. [Pr.: *-lu-i-*] — **Prețălui** + suf. *-tor*.

PREȚÍÓȘ, *-OĂSĂ*, *prețioși*, *-oase*, adj. 1. Care are, reprezintă o mare valoare materială, spirituală, morală etc.; care este de mare preț, de mare importanță; scump. ⇨ *Metal prețios* v. *metal*. *Piatră prețioasă* v. *piatră*. ◆ Pe care cineva îl prețuiește, îl stimează, îl iubește mult. 2. De un rafinament exagerat, căutat; lipsit de simplitate și de naturalețe; afectat. [Pr.: *-fi-os*] — Din fr. **précieux**, lat. **pretiosus**, it. **prezioso**.

PREȚIOZITĂTE, (2) prețiozități, s.f. (Rar) **1.** Faptul de a fi prețios (2), căutat, afectat; afectare. **2.** (La pl.) Vorbe, atitudini prețioase. [Pr.: -ți-o-] — Din fr. **préciosité**.

PREȚUI, *prețuiesc*, vb. IV. Tranz. **1.** A stabili prețul unui bun (destinat vânzării), a-i determina valoarea în bani; a evalua, a prețului. ♦ Intrans. A reprezenta o anumită valoare materială, a avea un anumit preț; a valora. ♦ Expr. *A ști cât prețuiește* (cineva sau ceva) = a aprecia la justa valoare (pe cineva sau ceva), a nu-și face iluzii (cu privire la cineva sau la ceva). **2.** A recunoaște importanța sau meritul cuiva sau a ceva, a lua în considerare, a pune mare preț pe...; a aprecia. ♦ Intrans. A avea valoare sau importanță (datorită calităților sale). — **Preț** + suf. *-ui*.

PREȚUIRE s.f. Faptul de a *prețui* și rezultatul ei. — V. **prețui**.

PREȚUIȚ, -Ă, prețuiți, -te, adj. (Despre oameni) Apreciat, stimat (pentru calitățile sale). — V. **prețui**.

PREȚUITOR, -OĂRE, prețuitori, -oare, s.m. și f. Expert care evaluează un bun, indicând valoarea, prețul lui aproximativ; persoană care poate aprecia valoarea sau importanța unui lucru; prețuluiitor. [Pr.: -țu-i-] — **Prețui** + suf. *-tor*.

PREUMĂN, -Ă, preumani, -e, adj. Care a existat înainte de apariția omului pe Pământ; care aparține acelei perioade. [Pr.: *pre-u-*] — Din fr. **préhumain**.

PREUMBLĂ vb. I v. **plimba**.

PREUMBLĂRE s.f. v. **plimbare**.

PREUNIVERSITĂR, -Ă, preuniversitari, -e, adj. (Despre forme de învățământ) Care precedă universitatea. — Din fr. **préuniversitaire**.

PREURSI, preursecc, vb. IV. Tranz. (Rar) A predestina. — **Pre**¹- + **ursi** (după fr. *prédestiner*).

PREUSCĂRE, preuscări, s.f. Uscare prealabilă. [Pr.: *pre-us-*] — **Pre**¹- + **uscare**.

PREVALĂ, prevalez, vb. I. **1.** Intrans. A avea preponderență; a predomina. **2.** Refl. A se folosi de ceva, a face uz de ceva în vederea atingerii unui scop. — Din fr. **prévaloir**, lat. **praevalere**.

PREVALĂRE s.f. Faptul de a (se) *prevalea*. — V. **prevalea**.

PREVALÉNT, -Ă, prevaleți, -te, adj. (Livr.) De importanță majoră. ♦ Predominant. — Din lat. **praevalens, -tis**, engl. **praevalent**.

PREVALÉNȚĂ s.f. (Livr.) Prevalare. — Din engl. **prevalence**.

PREVARICĂ, prevarichez, vb. I. Intrans. (Livr.) A contraveni prin recredință, abuz, fraudă de la îndatoririle și obligațiile de serviciu. — Din fr. **prévariquer**.

PREVARICĂTOR, -OĂRE, prevaricatori, -oare, s.m. și f., adj. (Livr.) (Persoană) care comite o prevaricațiune. — Din fr. **prévaricateur**, lat. **praevaricator**.

PREVARICAȚIUNE, prevaricațiuni, s.f. (Livr.) Abatere de la îndatoririle de serviciu; abuz, delict comis de un funcționar aflat în exercițiul funcțiunii. ♦ Trădare a cauzei, a intereselor cuiva. [Pr.: -fi-u-] — Din fr. **prévarication**, lat. **praevaricatio, -onis**.

PREVĂZĂTOR, -OĂRE, prevăzători, -oare, adj. Care ia din timp măsuri pentru a preîntâmpina unele neplăceri care i s-ar putea întâmpla, care știe să evite neplăcerile; care dovedește prudență; prudent, precaut. — **Pre**¹- + **văzător** (după fr. *prévoyant*).

PREVĂZŪT, -Ă, prevăzuți, -te, adj. **1.** Care este dedus din fapte, fenomene, date etc. precedente. **2.** Care este prescris, specificat de o lege, de un regulament etc. **3.** Care este înzestrat cu cele necesare. — V. **prevădea**.

PREVEDEĂ, prevăd, vb. II. **1.** Tranz. A deduce (din fapte care precedă) evoluția evenimentelor viitoare; a avea intuiția celor ce urmează să se întâmple; a întrezări; a presimți. **2.** Tranz. (Despre legi, regulamente, îndrumări etc.) A specifica, a prescrie; a indica, a menționa. **3.** Tranz. A echipa, a înzestra pe cineva sau ceva cu cele necesare. **4.** Refl. (Înv. și reg.) A se vedea prin ceva; a se întrezări. ♦ A se oglinzi, a se reflecta. — **Pre**¹- + **vedea** (după fr. *prévoir*).

PREVEDERE, prevederi, s.f. **1.** Faptul de a (se) *prevădea*. ♦ (Mai ales la pl.) Indicație, dispoziție dintr-un tratat, dintr-un act normativ etc. ♦ *Prevederi sociale* = ansamblu de măsuri privitoare la acordarea asistenței sociale unor persoane care și-au pierdut capacitatea de muncă sau minorilor rămași fără susținători. **2.** Prudență, precauție. — V. **prevădea**.

PREVENI, previn, vb. IV. Tranz. **1.** A atrage cuiva atenția asupra consecințelor (negative ale) unor acțiuni; a informa în prealabil; a avertiza, a preveni. **2.** A lua măsuri de precauție pentru a înlătura ceva (neplăcut); a preîntâmpina. **3.** (Rar) A împlini dinainte dorințele cuiva. — Din fr. **prévenir**, lat. **praevenire**.

PREVENIRE, preveniri, s.f. Acțiunea de a *preveni*. — V. **preveni**.

PREVENIT, -Ă, preveniți, -te, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Care a fost avertizat, încunoscîntat. **2.** S.m. și f. (Jur.) Persoană aflată în arest preventiv. — V. **preveni**.

PREVENITOR, -OĂRE, prevenitori, -oare, adj. (Despre oameni și manifestările lor) Care este îndatoritor, curtenitor, amabil; serviabil, politicos. ♦ (Adverbial) Cu precauție. — **Preveni** + suf. *-tor*.

PREVENTIV, -Ă, preventivi, -e, adj. Care are ca scop preîntâmpinarea unui rău, împiedicarea apariției sau a răspândirii unei boli, a săvârșirii unei infracțiuni etc. ♦ (Jur.) *Arest preventiv* sau *închisoare* (ori *detenție*) *preventivă* = măsură privativă de libertate, luată în cursul soluționării unui proces penal, în scopul de a preveni fie dispariția infracțorului, fie influențarea martorilor de către acesta; prevenție (1); *p. ext.* loc în care sunt deținuți acești inculpați. (În sintagma) *Medicină preventivă* = ramură a medicinei care se ocupă cu prevenirea bolilor; profilaxie. — Din fr. **préventif**.

PREVENTORIU, preventorii, s.n. Instituție medicală în care sunt internate și îngrijite persoanele predispuse la anumite boli grave, în special la tuberculoză. — Din fr. **préventorium**.

PREVENȚIE, prevenții, s.f. **1.** Arest preventiv; *p. ext.* stare de arest preventiv. **2.** (Livr.) Prejudecată. [Var.: **prevențiune** s.f.] — Din fr. **prévention**, lat. **praeventio, -onis**.

PREVENȚIUNE s.f. v. **prevenție**.

PREVÉRBER, preverbe, s.n. (Lingv.) Prefix care se atașează la verbe. — Din fr. **préverbe**.

PREVESTI, prevestesc, vb. IV. Tranz. **1.** A anunța întâmplări sau evenimente viitoare fie după anumite legități, fie prin divinație, fie prin coniecturare; a prezice. **2.** (Înv. și pop.) A preveni (1). — **Pre**¹- + **vesti**.

PREVESTIRE, prevestiri, s.f. Acțiunea de a *prevesti*; semn prevestitor. — V. **prevesti**.

PREVESTIT, s.n. (Rar) **1.** Prevestire. **2.** (Înv. și reg.) Fază de creștere și de descreștere a lunii. — V. **prevesti**.

PREVESTITOR, -OĂRE, prevestitori, -oare, adj. (Adesea substantivat) Care anunță dinainte, care prevestește ceva; care constituie un indiciu a ceea ce se va întâmpla. — **Prevesti** + suf. *-tor*.

PREVIZIBIL, -Ă, previzibili, -e, adj. Care poate fi prevăzut. — Din fr. **prévisible**.

PREVIZIBILITATE s.f. Caracter previzibil. — **Previzibil** + suf. *-itate*.

PREVIZIONĂ, previzionez, vb. I. Tranz. A prevedea. [Pr.: -zi-o-] — Din **previziune**.

PREVIZIONAL, -Ă, previzionali, -e, adj. Care face obiectul unui calcul anterior unui eveniment. [Pr.: -zi-o-] — Din fr. **prévisionnel**.

PREVIZIONARE, previzionări, s.f. Prevedere. [Pr.: -zi-o-]. — V. **previzionă**.

PREVIZIUNE, (2) previziuni, s.f. **1.** Facultatea, posibilitatea de a prevedea apariția sau evoluția evenimentelor viitoare sau a unor procese și sisteme (naturale ori sociale) din analiza anumitor date cunoscute în prezent. **2.** Enunțarea a unei judecăți, a unei teorii care se bazează pe previziune (1); ceea ce prevede cineva. [Pr.: -zi-u-] — Din fr. **prévision**.

PREZBIACUZIE, prezbiacuzii, s.f. (Med.) Slăbire a auzului la oamenii în vârstă. [Pr.: -bi-a-] — Din fr. **presbycusis**.

PREZBIESTEZIE, prezbiestezii, s.f. (Med.) Scădere a sensibilității cutanate la bătrâni. [Pr.: -bi-es-] — Din fr. **presbysthésie**.

PREZBIOFRENIE, prezbiofrenii, s.f. (Med.) Formă de demență senilă caracterizată prin tulburări grave de memorie, halucinații euforice însoțite de mimică. [Pr.: -bi-o-] — Din fr. **presbyophrénie**.

PREZBIOPIE, prezbiopii, s.f. (Rar) Prezbitism. [Pr.: -bi-o-] — Din fr. **presbyopie**.

PREZBIT, -Ă, prezbiți, -te, adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de prezbitism. — Din fr. **presbyte**.

PREZBITER, prezbiteri, s.m. Titlu (onorific) pentru o persoană care face parte din cinul¹ (2) bisericesc; *spec. preot.* — Din ngr. **presbyteros**, fr. **presbytère**.

PREZBITERĂL, -Ă, prezbiterali, -e, adj. De prezbiter. — Din fr. **presbytéral**.

PREZBITERĂ, prezbitere, s.f. Soție a prezbitelui. [Var.: **presviteră, prezviteră** s.f.] — Din ngr. **presbytera**.

PREZBITERIĂN, -Ă, prezbiterieni, -e, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Care aparține prezbiterianismului, privitor la prezbitarianism. **2.** S.m. și f. Adept al prezbitarianismului. [Pr.: -ri-an] — Din fr. **presbytérien**.

PREZBITERIANISM s.n. Doctrină ecleziastică proprie Bisericii reformate derivate din calvinism, care consideră că prezența lui Isus în euharistie este doar spirituală, producându-se prin intermediul Duhului Sfânt, și nu prin transformarea elementelor pâine și vin. [Pr.: -ri-a-] — Din fr. **presbytérianisme**.

PREZBITÉRIU, *prezbiterii*, s.n. 1. Locuința unui preot paroh (catolic). 2. Parte a unei biserici creștine, între naos și altar, unde stau clericii în timpul oficiilor slujbei religioase. 3. Sfatul preoților unei comunități creștine; (la protestanți) corporație aflată în fruntea unei comunități bisericești. — Din lat. *presbyterium*.

PREZBITISM s.n. Tulburare de vedere caracterizată prin imposibilitatea de a vedea clar obiectele situate în apropiere; prezbizie. — Din fr. *presbytisme*.

PREZBIȚIE, *prezbizii*, s.f. (Rar) Prezbizism. — Din fr. *presbytie*.

PREZENT¹, *prezenturi*, s.n. (Inv.) Dar², cadou. — Din fr. *présent*.

PREZENT², *-Ă*, *prezenți*, *-te*, adj., s.n. I. Adj. 1. Care se află în același loc cu vorbitorul sau în locul la care se referă acesta; de față. ♦ (Cu valoare de interjecție) Formulă prin care cei de față răspund la apelul nominal. ♦ Existent. 2. Care se petrece în timpul vieții vorbitorului sau în epoca la care se referă; actual, contemporan; care se petrece chiar acum, în momentul de față. ♦ De care ești conștient, la care te gândești sau care te preocupă la un moment dat. II. S.n. 1. Perioadă de timp variabilă, concepută ca o unitate distinctă între trecut și viitor; epoca, timpul actual, contemporan; contemporaneitate; *p. ext.* situație actuală. † Loc. adv. *În prezent* = azi, acum. 2. (Gram.) Timp al verbului care arată că o acțiune se petrece în momentul vorbirii sau că este de durată. † *Prezent istoric* = prezent cu valoare de perfect, care se întrebunțează de obicei în narațiune pentru a da stilului o mai mare forță de evocare. — Din lat. *praesens*, *-ntis*, fr. *présent*.

PREZENTĂ, *prezint*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) face cunoscut celor de față, spunând numele, ocupația etc.; a face cunoștință (cu cineva); a (se) recomanda. ♦ Refl. A deveni prezent în memorie, a apărea în memorie ♦ Tranz. A înfățișa (publicului) un spectacol, aspectele unei activități, rezultatul unor cercetări etc. 2. Refl. A apărea, a se înfățișa într-un anumit loc sau în fața cuiva pentru a răspunde unei anumite obligații sau pentru a oferi ori a solicita ceva. † Refl. și tranz. Spec. A (se) înfățișa la un examen, la un concurs, la alegeri etc. 3. Tranz. A pune înainte, a înmâna, a oferi, a da. † Expr. *A prezenta arma* = a da onorul cu arma. 4. Tranz. (Despre lucruri supuse unei examinări) A avea o anumită însușire, caracteristică. ♦ Refl. A avea aparența de..., a se înfățișa ca... — Din fr. *présenter*, lat. *praesentare*.

PREZENTABIL, *-Ă*, *prezentabili*, *-e*, adj. Care are o înfățișare plăcută, atrăgătoare, îngrijită. — Din fr. *présentable*.

PREZENTĂRE, *prezentări*, s.f. Acțiunea de a (se) prezenta. ♦ Scurtă expunere a unei activități, a rezultatelor unei cercetări etc. — V. *prezentă*.

PREZENTĂT, *-Ă*, *prezentăți*, *-te*, adj. 1. Care este cunoscut celor de față prin nume, ocupație, grad de rudenie etc. 2. (Despre spectacole, activități, cercetări etc.) Care este înfățișat publicului, specialiștilor etc. 3. Care este înfățișat ca..., având aparența de... — V. *prezentă*.

PREZENTĂTOR, *-OĂRE*, *prezentatori*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care face cunoscut publicului pe cineva sau ceva; persoană care prezintă un spectacol, un concurs etc. — Din fr. *présentateur*.

PREZENTĂȚIE s.f. (Med.) Parte a fătului care ia prima contact cu strămoșii superiori a bazei lui la naștere. — Din fr. *présentation*.

PREZENTISM s.n. Tendință în filosofie care neagă posibilitatea unei cunoașteri istorice obiective și autentice, reducând știința istoriei la o proiectare în trecut a mentalității și năzuințelor prezentului. — Din engl. *presentism*.

PREZENȚĂ, *prezențe*, s.f. Faptul de a fi prezent undeva; existența cuiva sau a ceva într-un loc sau într-un timp anumit. † *Listă* (sau *caiet*, *condică*) *de prezență* = listă (sau caiet, condică) în care semnează cei prezenți la un curs, la serviciu etc. *Prezență de spirit* = promptitudine demonstrată de cineva în împrejurări dificile sau neprevăzute. † Loc. prep. *În prezența* (cuiva) = fiind de față (cuiva); în fața, înaintea (cuiva). ♦ Existență. ♦ Manifestare a unei personalități (de prestigiu). — Din fr. *présence*.

PREZERVĂ, *prezerv*, vb. I. Tranz. (Livr.) A apăra, a păzi de un rău, de un pericol. — Din fr. *préserv*, lat. *praeservare*.

PREZERVĂRE, *prezervări*, s.f. (Livr.) Acțiunea de a *prezerva*. — V. *prezerva*.

PREZERVATIV, *prezervative*, s.n. Remediul folosit pentru prevenirea unui inconvenient (mai ales a unei boli). ♦ Mic tub elastic închis la un capăt, folosit de bărbați în timpul contactului sexual ca protector împotriva bolilor venerice sau ca mijloc anticoncepțional. — Din fr. *préservatif*.

PREZERVĂȚIE, *prezervății*, s.f. (Livr.) Prezervare. — Din fr. *préservation*.

PREZICĂTOR, *-OĂRE*, *prezicători*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care se îndeletnicește cu ghicitul viitorului cuiva în cărți, în cafea, în palmă etc.; ghicitor. — *Prezice* + suf. *-ător*.

PREZICE, *prezic*, vb. III. Tranz. A spune, a anunța dinainte ce se va întâmpla, orientându-se după anumite indicații prezente, după intuiție,

raționament etc. ♦ A ghici viitorul cuiva (în cărți, în cafea, în palmă etc.). — *Pre*¹ + *zice* (după fr. *prédire*).

PREZICERE, *preziceri*, s.f. Acțiunea de a *prezice* și rezultatul ei; ceea ce prezice cineva. — V. *prezice*.

PREZIDĂ, *prezidez*, vb. I. Tranz. A conduce, în calitate de președinte, o adunare, o dezbateră, o ședință etc.; (fam.) a ocupa locul de frunte la o masă. — Din fr. *présider*.

PREZIDĂRE, *prezidări*, s.f. Acțiunea de a *prezida*. — V. *prezida*.

PREZIDENT, *prezidenți*, s.m. (Inv.) Președinte (1). — Din fr. *président*, lat. *praesidens*, *-ntis*.

PREZIDENTIAL, *-Ă*, *prezidențiali*, *-e*, adj. Care aparține unui președinte, referitor la un președinte; care emană de la un președinte. [Pr.: *-ți-a*] — Din fr. *présidentiel*.

PREZIDENTIE, *prezidenții*, s.f. (Inv.) Președinție. — *Prezident* + suf. *-ie*.

PREZIDIAL, *-Ă*, *prezidiali*, *-e*, adj. (Rar) De prezidiu. [Pr.: *-di-a*] — Din fr. *présidial*.

PREZIDIU, *prezidii*, s.n. 1. Organ colegial exercitând funcția de șef al statului în unele țări. 2. Totalitatea persoanelor alese pentru prezidarea unor adunări, ședințe solemne etc. [Var.: *prezidium* s.n.] — Din lat. *praesidium*, rus. *prezidium*.

PREZIDIUM s.n. v. *prezidiu*.

PREZIS, *-Ă*, *preziși*, *-se*, adj. 1. (Despre evenimente, fapte etc.) A căruia producere sau apariție este anunțată dinainte. 2. (Despre viitor, destin) Care este cunoscut anticipat prin divinație. — V. *prezice*.

PREZIUȘ s.f. (Construit cu prep. „în” și „din”; de obicei art.) Ziua precedentă; ajun; *p. ext.* zi (sau perioadă) din trecut foarte apropiată de prezent sau de un eveniment, de o întâmplare etc. [Pr.: *-zi-uă*] — *Pre*¹- + *ziuă*.

PREZUMĂ, *prezum*, vb. I. Tranz. (Livr.) A presupune (1); a estima. — Din fr. *présumer*.

PREZUMĂRE s.f. (Livr.) Presupunere; estimare. — V. *prezuma*.

PREZUMĂT, *-Ă*, *prezumați*, *-te*, adj. Presupus; estimat. — V. *prezuma*.

PREZUMTIV, *-Ă*, *prezumtivi*, *-e*, adj. Considerat ca probabil; ipotetic. † *Modul prezumtiv* (și substantivat, n.) = mod verbal care prezintă acțiunea ca presupusă, bănuită sau probabilă. ♦ Care urmează să moștenească o demnitate, o funcție etc. sau să succeadă pe cineva într-o demnitate, într-o funcție. — Din fr. *présomptif*, lat. *praesumptivus*.

PREZUMȚIE, *prezumții*, s.f. 1. Păreră întemeiată pe aparențe, pe ipoteze, pe deducții; presupunere, supoziție. ♦ (Jur.) Concluzie trasă de lege sau de organul de jurisdicție asupra existenței unui fapt necunoscut și care nu poate fi dovedit direct, prin confirmarea unui fapt cunoscut, vecin și conex. † *Prezumție de nevinovăție* = considerare a unei persoane acuzate și implicate într-un proces penal ca nevinovată și tratată ca atare până la pronunțarea sentinței judecătorești. 2. Păreră exagerată de bună despre sine; înfumurare, aroganță. — Din fr. *présomption*, lat. *praesumptio*.

PREZUMȚIOS, *-OĂSĂ*, *prezumțioși*, *-oase*, adj. (Livr.) Care are o încredere exagerată în calitățile, în forțele proprii (și disprețuiește ajutorul și experiența altora); încrezut, înfumurat. [Pr.: *-ți-os*] — Din fr. *présomptueux*, lat. *praesumptuosus* (după *prezumție*).

PREZUMȚIOZITATE s.f. (Livr.) Înfumurare, aroganță. [Pr.: *-ți-o*] — *Prezumțios* + suf. *-itate*.

PREZVITERĂ s.f. v. *prezbiteră*.

PRIÂN, *-Ă*, *priani*, *-e*, adj. (Pop.; despre vite) Care are părul cu dungi sau cu pete de altă culoare (de obicei albe). [Pr.: *pri-an*] — Et. nec.

PRIĂPIC, *-Ă*, *priapici*, *-ce*, adj. (Med.) Referitor la priapism, de priapism. [Pr.: *pri-a*] — Din fr. *priapique*.

PRIAPISM s.n. (Med.) Stare de erecție a penisului prelungită în mod anormal, adesea dureroasă și neurmată de ejaculare. [Pr.: *pri-a*] — Din fr. *priapisme*.

PRIBEAG, *-Ă*, *pribegi*, *-ge*, adj., s.m. și f. 1. Adj., s.m. și f. (Persoană) care merge din loc în loc fără a avea o țintă sau o treabă precisă; hoinar; străin. ♦ (Om) refugiat, fugar, emigrant. 2. Adj. Singur, izolat, răzleț. — Din sl. *prëbëgŭ*.

PRIBEGĂ, *pribegesc*, vb. IV. Intrans. 1. A fi pribeg; a răci din loc în loc; a hoinări. 2. A-și părăsi locul natal, țara; a se refugia, a emigra, a se exila. — Din *pribeag*.

PRIBEGIE, *pribegii*, s.f. Faptul de a *pribeagi*. 1. Rătăcire din loc în loc; hoinăreală, vagabondare. 2. Părăsire a locului natal, stabilire într-un loc străin, în altă țară; exil, refugiu. — *Pribeag* + suf. *-ie*.

PRIBEGIRE, *pribegiri*, s.f. Acțiunea de a *pribeagi*. — V. *pribeagi*.

PRIBEGIT s.n. (Rar) Faptul de a *pribeagi*. — V. *pribeagi*.

PRIBEGITÓR, *-OĂRE*, *pribegitori*, *-oare*, adj. (Rar) Rătăcitor; hoinar. — *Pribeagi* + suf. *-tor*.

PRIBÓI¹, *priboiaie*, s.n. 1. Unealtă de oțel în formă de bară, cu un capăt conic, care servește, de obicei, la perforarea sau la lărgirea găurilor materialelor metalice; dom. 2. Băț lung, terminat la unul dintre capete cu un fel de măciulie, cu care se bat icrele pentru a le curăța de pielite. 3. Plantă erbacee cu frunze plăcut mirositoare și cu flori roșii sau albe (*Geranium macrorrhizum*). 4. (Reg.) Numele unui dans popular; melodie după care se execută acest dans. — Din sb. **priboj**.

PRIBOI², *priboiesc*, vb. IV. Tranz. A găuri sau a lărgi o gaură cu priboiu¹ (1). — Din **priboj¹**.

PRIBOIĂȘ, *priboiașe*, s.n. Diminutiv al lui **priboj¹**. [Pr.: -bo-iaș] — **Priboj¹** + suf. -aș.

PRIBOIRE s.f. Acțiunea de a *priboie*. — V. **priboie**.

PRIBÓLNIC, *pribolnici*, s.m. Plantă erbacee din familia orhideelor, cu flori mari, roșii (*Orchis simia*). — Cf. **priboj¹**.

PRICÁZ, *pricazuri*, s.n. (Reg.) Lucru, întâmplare care pricinuieste cuiva necaz, pagubă, nenorocire; semn rău, piazză rea. ⇨ Expr. *A face* (cuiva sau la ceva) *pricaz* = a atrage (asupra cuiva sau a ceva) rău, nenorocirea. ⇨ *P. ext.* Pagubă însemnată (în vite) suportată de cineva. — Din sl. **pricazŭ**.

PRICÁJ, *pricájesc*, vb. IV. Refl. (Pop.) A se sfriji, a se pipernici, a slăbi. — Din **pricaz**. Cf. sl. *prokazati*.

PRICÁJIT, -Ă, *pricájiti*, -te, adj. (Reg. și fam.) Care a rămas mic, nedezvoltat, care este insuficient dezvoltat; pipernicit. — V. **pricáji**.

PRÍCE, *prici*, s.f. 1. (Înv.) Neînțelegere, ceartă. ⇨ Loc. adj. *De price* = care se împotrivesc; opozant, protivnic. ⇨ Loc. vb. *A se pune de price* = a se împotrivi cuiva, a contrazice pe cineva. 2. (Pop.; în construcție cu verbul „a face”) Supărare, necaz (pricinuit cuiva). ⇨ Acuzare, învinovățire. — Din sl. **prítica**.

PRICEASNĂ, *pricesne*, s.f. Cântare executată în bisericile ortodoxe la slujba liturghiei în timp ce se împărtășește preotul. — Din sl. **précistina**.

PRICÉPE, *pricép*, vb. III. 1. Tranz. A înțelege, a pătrunde ceva cu mintea. ⇨ Refl. (Reg.) A se dumeri, a se lămurii (asupra unui lucru). 2. Refl. A avea cunoștințe temeinice într-o materie, într-un domeniu; a dovedi iscusință, îndemănare, experiență într-o acțiune, într-o situație; a fi capabil, în stare să facă ceva. — Lat. **percipere**.

PRICÉPERE, *priceperi*, s.f. Faptul de a (se) *pricepe*. 1. Facultatea de a înțelege, de a pătrunde ceva (ușor) cu mintea; înțelegere; *p. ext.* judecată, inteligență. 2. Îndemănare, abilitate, iscusință. — V. **pricepe**.

PRICEPÚT, -Ă, *pricepuți*, -te, adj. 1. Care are cunoștințe numeroase, care are o pregătire temeinică într-un domeniu; capabil; iscusit, abil. ⇨ Care exprimă pricepere, înțelegere. 2. (Rar) Care poate fi (ușor) înțeles, pătruns cu mintea; accesibil inteligenței. — V. **pricepe**.

PRICHÍCI, *prichiciuri*, s.n. (Pop.) Margine îngustă, ieșită în afară, în formă de poliță¹, la horn, la captor sau la vatra țărănească. ⇨ Marginea de jos a ferestrei, ieșită în afară ca o streășină. — Din ucr. **prypitok**.

PRICHINDÉL, *prichindei*, s.m. (Fam.) Om mic de statură, de obicei vioi și poznaș. ⇨ Copil mic (sprinten și zburdalnic); pici. — Et. nec.

PRÍCI¹, *priciuri*, s.n. Pat rudimantar; *spec. pat* (de scânduri) pentru un număr mare de persoane, folosit în dormitoare comune. — Din germ. **Pritsche**.

PRICÍP, *pricesc*, vb. IV. Refl. recipr. (Înv. și reg.) A se certa. — Din **price**. **PRICINÁȘ**, -Ă, *pricinași*, -e, s.m. și f., adj. (Pop.) 1. S.m. și f., adj. (Om) certăreț. 2. S.m. și f. Împricinat, inculpat; făptaș, vinovat. — **Pricină** + suf. -aș.

PRICINĂ, *pricini*, s.f. 1. Cauză care determină ori explică o acțiune, o situație, un fenomen; motiv. ⇨ Loc. adv. *Fără (nicio) pricină* = fără justificare, nemotivat. ⇨ Loc. conj. *Din pricină că...* = pentru că..., deoarece, fiindcă. ⇨ Loc. prep. *Din pricina...* = ca urmare a..., având drept motiv; din vina... ⇨ Expr. (Înv.) *A pune pricină* = a invoca motive, pretexte pentru justificarea unei acțiuni. ⇨ *Prilej*, ocazie, pretext. 2. Motiv de ceartă, de neînțelegere; problemă litigioasă, conflict; *spec. proces*. ⇨ Expr. (Pop.) *A se pune de pricină* = a) a se împotrivi, a se opune; b) a căuta ceartă, a face gură; a se lua la harță, la bătaie. *A căuta* (cuiva) *pricină* (cu lumânarea) = a căuta (cuiva) motiv de ceartă, a căuta nod în papură. *A găsi* (cuiva) *pricină* = a găsi un pretext pentru a certa pe cineva. (Pop.) *A avea* (sau a fi în) *pricină* (cu cineva) = a fi certat (cu cineva); a fi în proces, a se judeca (cu cineva). ⇨ (Înv.) Act în care este consemnată hotărârea luată într-un proces. 3. Întâmplare (neplăcută), chestiune; necaz, supărare. ⇨ *Problemă*; *afacere*. ⇨ Loc. adj. *Cu pricina* = despre care este vorba, respectiv. [Acc. și: *pricină*] — Din bg. **prčina**.

PRICINUI, *pricinuiesc*, vb. IV. Tranz. A fi cauza, mobilul a ceva; a produce, a determina, a provoca, a prilejui. — **Pricină** + suf. -ui.

PRICINUIRE s.f. Acțiunea de a *pricinui*. — V. **pricinui**.

PRICINUITÓR, -OARE, *pricinuitóri*, -oare, adj., s.m. și f. 1. (Rar) Adj. Care produce, provoacă, prilejuieste, dă naștere la ceva. 2. S.m. și f. (Înv.)

Persoană care face, inițiază, produce ceva. [Pr.: -nu-i] — **Pricinui** + suf. -tor.

PRICÍRE, *priciri*, s.f. (Înv. și reg.) Faptul de a se *pricire*; ceartă, sfadă. — V. **pricire**.

PRICOLÍCI, *pricolici*, s.m. (În supersitiții) Duh rău în care se presupune că se transformă unii oameni (mai ales după moarte) și care ia înfățișarea unor animale. ⇨ P. gener. Strigoi. ⇨ Epitet dat unui copil neastâmpărat. — Et. nec.

PRICOMIGDÁLÁ, *pricomigdale*, s.f. 1. Migdală amară. 2. Prăjitură uscată preparată din albuș de ou, zahăr și migdale ori alune sau nuci. [Var.: **picromigdalá** s.f.] — Din ngr. **pikramigdalon**.

PRICOPSEÁLÁ, *pricopseli*, s.f. (Pop.) 1. Situație materială bună, bunăstare, bogăție; câștig, profit (fără muncă), chilipir. ⇨ (Ir.) *Ispravă*, scofală. 2. Știință de carte, învățătură. ⇨ Expr. *A lua* (sau *a avea*, *a da*) *pe cineva pe* (sau *spre*) *pricopseală* = a lua (sau a avea, a da) pe cineva ca ucenic, ca elev. [Var.: **procopseală** s.f.] — **Pricopsi** + suf. -eală.

PRICOPSI, *pricopsesc*, vb. IV. Refl. (Pop.) 1. A ajunge la o situație (materială) bună, a realiza un câștig (fără a munci); a se îmbogăți. ⇨ Tranz. A face pe cineva bogat, fericit. 2. A învăța, a se instrui. [Var.: **procopsi** vb. IV] — Din ngr. **prokópsō** (viit. lui *prokopto*).

PRICOPSIRE s.f. (Pop.) Faptul de a se *pricopsi*. [Var.: **procopsire** s.f.] — V. **pricopsi**.

PRICOPSIȚ, -Ă, *pricopsiți*, -te, adj. (Pop.) 1. Ajuns la o situație materială bună, îmbogățit (fără muncă); ajuns, căpătuit. ⇨ (Substantivat) Epitet dat unei persoane nechibzuite, care nu e bună de nimic. 2. Instruit, învățat. [Var.: **procopsiț**, -ă adj.] — V. **pricopsi**.

PRIDIDÍ, *prididesc*, vb. IV. (Pop. și fam.) 1. Tranz. și intranz. (De obicei în construcții negative) A fi în stare să ducă ceva cu bine la capăt, să îndeplinească un lucru. 2. Tranz. A năpădi, a asalta, a copleși pe cineva cu ceva. 3. Tranz. A birui, a învinge într-o luptă. ⇨ Fig. A stăpâni; a opri. — Din sl. **prideti**.

PRIDVÓR, *pridvoare*, s.n. 1. Galerie exterioară deschisă (mai rar închisă), cu acoperișul sprințit de stâlpi, așezată în partea din față a unei clădiri sau de jur-împrejurul ei; cerdac. 2. Încăperea de la intrarea unei biserici, care precedă pronaosul, cu arcade pe stâlpi. 3. Prima încăperea (de trecere) în unele case țărănești; tindă. — Din sl. **privotni**.

PRÍELNIC, -Ă, *prielnici*, -ce, adj. Care favorizează apariția sau desfășurarea unei acțiuni, a unui fenomen, a unui eveniment; favorabil, avantajos; potrivit, oportun. [Pr.: *prí-el-*] — **Prii** + suf. -elnic.

PRÍER s.m. (Înv. și pop.) Luna aprilie. [Acc. și: *príer*] — Lat. **Aprilis**.

PRÍETEN, -Ă, *prieteni*, -e, s.m. și f. Persoană de care cineva este legat printr-o afecțiune deosebită, bazată pe încredere și stimă reciprocă, pe idei sau principii comune; amic. ⇨ *Amant*, iubit. [Pr.: *prí-e-*. — Var.: (reg.) **príetin**, -ă s.m. și f.] — Din sl. **prijateli**.

PRÍETENÉSC, -EÁSCĂ, *prietenești*, adj. Care ține de prieten, privitor la prieten, specific prietenilor; amical; prietenos. [Pr.: *prí-ei-*. — Var.: (reg.) **príetinésc**, -eáscă adj.] — **Prieten** + suf. -esc.

PRÍETENÉȘTE adv. Ca un prieten, cu prietenie; cu bunăvoință; amical. [Pr.: *prí-e-*] — **Prieten** + suf. -ește.

PRÍETENÍE, *prieteniei*, s.f. Sentiment de simpatie, de stimă, de respect, de atașament reciproc care leagă două persoane; legătură care se stabilește între persoane, pe baza acestor sentimente; amicitie, prieteșug. ⇨ Atitudine plină de bunăvoință, prietenoasă față de cineva. ⇨ Legătură între grupuri sociale, între popoare, între țări bazată pe aspirații, năzuințe, interese comune. [Pr.: *prí-e-*. — Var.: (reg.) **prietenie** s.f.] — **Prieten** + suf. -ie.

PRÍETENÓS, -OÁȘĂ, *prietenosi*, -oase, adj. (Adesea adverbial) Plin de afecțiune, de prietenie, de amabilitate; binevoitor, afabil, amical. ⇨ Plăcut, agreabil, atrăgător. [Pr.: *prí-e-*. — Var.: (reg.) **prietinós**, oásă adj.] — **Prieten** + suf. -os.

PRÍETEȘÚG, *prieteșuguri*, s.n. (Pop.) Prietenie. [Pr.: *prí-e-*] — **Prieten** + suf. -șug.

PRÍETIN, -Ă s.m. și f. v. **prieten**.

PRÍETINÉSC, -EÁSCĂ adj. v. **prietenesc**.

PRÍETINÍE s.f. v. **prietenie**.

PRÍETINÓS, -OÁȘĂ adj. v. **prietenos**.

PRÍGITOÁRE, *prigitori*, s.f. (Reg.) Fotă formată dintr-o singură bucată de țesătură petrecută în jurul corpului. — Et. nec.

PRÍGOÁNĂ, *prigoane*, s.f. Urmărire aprigă, pornire împotriva cuiva; măsuri represive luate de o autoritate împotriva cuiva; asuprire, persecuție, prigonire. — Din **prigoni** (derivat regresiv).

PRÍGOÁRE s.f. v. **prigorie**.

PRÍGONI, *prigonesc*, vb. IV. Tranz. 1. A provoca cuiva în mod permanent necazuri, neplăceri, a trata cu ură, cu dușmănie, a persecuta; (despre

autorități) a lua măsuri represive, a oprima. **2.** A izgoni, a fugări pe cineva. ♦ Fig. (Despre abstracte) A urmări, a obseda; a chinui. — Din sl. **prigoniti**.

PRIGONIRE, *prigoniri*, s.f. Acțiunea de a *prigoni*; persecuție, împilare, asuprire. — V. **prigoni**.

PRIGONIT, **-Ă**, *prigoniti*, **-te**, adj. Persecutat, asuprit, oprimat. — V. **prigoni**.

PRIGONITÓR, **-OÁRE**, *prigonitori*, **-oare**, s.m. și f. (Rar) Persoană care prigonește; asupritor. — **Prigoni** + suf. **-tor**.

PRIGORÍ, *prigoresc*, vb. IV. Refl. (Înv. și reg.) A se expune la dogoarea focului sau a soarelui; a se încălzi prea tare. ♦ Fig. A fi chinuit, torturat de ceva, a se frământa, a se pelpeli. — Din sl. **prigoreti**.

PRIGÓRIE, *prigorii*, s.f. Pasăre migratoare zveltă, de mărimea unei turturele, viu colorată (cu roșu, galben, negru, albastru-verzui), cu ciocul lung și subțire, care trăiește pe malurile lutoase ale apelor și se hrănește mai ales cu albine și viespi; albinărel (Merops apiaster). [Var.: **prigoáre** s.f.] — Din **prigori** (derivat regresiv).

PRIHÁNÁ, *prihane*, s.f. (Rar) Faptă care încalcă morală; vină morală, necinste; păcat. ♦ Loc. adj. *Fără (de) prihană* = curat, pur², nevinovat; cast. — Din ucr. **pryhana**.

PRIL, pers. 3 *priește*, vb. IV. Intrans. unipers. (Construit cu dativul) A-i fi cuiva prielnic, favorabil, a-i fi de folos, a-i cădea bine; a-i tihni; a face să prospere. — Din sl. **prjati**.

PRINCIÓS, **-OÁSÁ**, *princioși*, **-oase**, adj. (Pop.) Prielnic, favorabil, folositor. [Pr.: *pr-i-in*] — **Prință** + suf. **-ios**.

PRILNŢÁ, *prilnte*, s.f. (Pop.) 1. Atitudine favorabilă; bunăvoință, simpatie, prietenie. ♦ Expr. *A fi (cuiva) cu prilnță* = a fi devotat, credincios (cuiva), a fi de partea cuiva. **2.** Folos, ajutor, serviciu. ♦ Loc. adj. *De (sau cu) prilnță* = folositor. — **Pril** + suf. **-ință**.

PRIJMÁ s.f. v. **preajmá**.

PRILÉJ, *prilejuri*, s.n. 1. Ocazie, împrejurare; moment oportun. ♦ Expr. (Înv. și reg.) *Vreme cu prilej* = moment potrivit, favorabil. **2.** Pretext, motiv. — Din bg. **prilež**.

PRILEJÍ, *prilejesc*, vb. IV. Tranz. și refl. impers. (Înv.) A (se) prileji. — Din **prilej**.

PRILEJUÍ, *prilejuiesc*, vb. IV. Tranz. A permite, a da ocazia, a îngădui să se facă, să se întâmple etc. ceva; a favoriza; a da naștere, a produce, a cauza, a pricinui, a prileji. ♦ Refl. impers. A i se întâmpla cuiva ceva, a i se ivi o ocazie. — **Prilej** + suf. **-ui**.

PRIOGLÍ vb. IV v. **pártogi**.

PRIM¹, *primuri*, s.n. (Reg.) Garnitură din blană (neagră, de miel) aplicată pe marginea căciuilor, a pieptarelor, a hainelor. — Din magr. **prém**.

PRIM², **-Ă**, *primi*, **-e**, num. ord. (Adesea cu valoare de adjectiv) 1. Cel dintâi (în spațiu sau în timp); care se află la început, în fruntea unei serii; întâi, dintâi. ♦ *Prima tinerețe* = întâia perioadă a tinereții, care urmează imediat copilăriei. *Primă audiere* = executare a unei bucăți pentru prima oară în fața publicului. *Prim-ajutor* = ajutor medical imediat, care se dă unui bolnav sau unui accidentat la fața locului. *Materie primă* = material destinat prelucrării în vederea fabricării unui produs finit. ♦ Loc. adv. *În primul rând* (sau *loc*) = înainte de toate. ♦ (Cu valoare adverbială, la f.; fam.) Mai întâi; primo. **2.** Care este înaintea tuturor în privința însemnătății, a rangului, a calităților; important, principal. ♦ *Prim-amorez* = actor care interpretează rolul de tânăr îndrăgostit; june prim. ♦ Loc. adj. *De prim(ul) rang* = de calitate superioară; excelent. ♦ (Ca element de compunere, precedând un termen care indică o funcție sau un grad ierarhic) Pe treapta cea mai înaltă, întâiul în categoria respectivă. *Prim-solist*. ♦ *Prim-ministru* = șeful executivului; premier. ♦ (Despre instrumente, voci, instrumentiști) Care execută melodia principală, dominantă. **3.** (În sintagma) *Număr prim* = număr divizibil numai cu unitatea sau cu el însuși. — Din lat. **primus**.

PRIMÁ, *primez*, vb. I. Intrans. A avea întâietate, a fi pe primul plan. — Din fr. **primer**.

PRIMADÓNÁ, *primadone*, s.f. Prim-solista unui teatru de operă sau de operetă. — Din it. **prima dona**.

PRIMÁJ, *primaje*, s.n. 1. (Mar.) Bonificație la frahtul maritim acordată căpitanului sau proprietarului unei nave comerciale. **2.** (Tehn.) Antrenarea apei dintr-un cazan de către aburul produs. — Din fr. **primage**.

PRIMÁR, **-Ă**, *primari*, **-e**, adj., s.m. I. Adj. 1. Inițial, primordial, originar; p. ext. de prim grad, de primă importanță, de bază. ♦ *Învățământ primar* = formă de învățământ cu caracter obligatoriu, în care se predau elementele de bază ale celor mai importante discipline și care constituie primele patru clase ale școlii generale. *Clasă primară* (și substantivat, f.) = clasă din cursul primar. *Școală primară* (și substantivat, f.) = școală de învățământ primar; curs primar; clădire în care se predă această formă de învățământ. *Vâr primar* (sau *vară primară*) = grad de rudenie între copiii mai multor frați și surori; persoană care se află cu alți într-un asemenea grad de rudenie.

(Geol.) *Era primară* = era paleozoică. *Medic primar* = grad în ierarhia cadrelor medicale, superior medicului specialist, care se obține în urma unui concurs; persoană care are acest grad. ♦ Simplu, rudimentar, elementar; p. ext. neevoluat. ♦ (Despre cuvinte) Care provine direct din rădăcină și care servește ca element de bază pentru formarea altor cuvinte; primitiv. **2.** (Despre elemente și compuși chimici) Care are o singură valență satisfăcută de un anumit element sau radical. II. S.m. Șeful unei administrații municipale, orășenești, comunale, cu atribuții administrative. [Var.: (pop., II) **primáre** s.m.] — Din lat. **primarius**. Cf. fr. *primaire*, *maire*.

PRIMÁRE s.m. v. **primar**.

PRIMARIÁT, *primariate*, s.n. 1. Funcție, titlu de primar (II); perioadă de timp în care cineva exercită această funcție. **2.** Examen susținut de un medic pentru a obține titlul de medic primar. [Pr.: *-ri-af*] — **Primar** + suf. **-iat**.

PRIMÁT¹ s.n. Importanță primordială; întâietate, primordialitate. — Din lat. **primatus**, fr. **primat**.

PRIMÁT², *primate*, s.n. (La pl.) Ordin de mamifere superioare, plantigrade, arboricole și omnivore, cu degetul mare opozabil, cu mamele pectorale, cu creierul foarte dezvoltat; (și la sg.) animal care aparține acestui ordin. — Din fr. **primate**.

PRIMÁT³, *primati*, s.m. Cel mai înalt grad în vechea ierarhie a Bisericii ortodoxe și catolice. ♦ (Adjectival; în sintagma) *Mitropolit primat* = (în trecut, în România) primul mitropolit al țării, cu reședința în București, președinte al sinodului și conducătorul Bisericii din întreaga țară; patriarh. — Din fr. **primat**, lat. **primatis**.

PRIMÁT¹, *prime*, s.f. 1. Sumă de bani acordată cuiva peste salariul de bază ca recompensă pentru calitatea deosebită a muncii depuse; premiul (acordat în sistemul de salarizare). ♦ *Primă de export* = sumă de bani sau scutire de taxe, de impozite acordată unor exportatori și întreprinzători pentru a le spori interesul și capacitatea de concurență. *Primă de asigurare* = sumă de bani pe care asiguratul o plătește (periodic) celui care asigură, pentru asumarea riscului. *Primă de economie* = sumă plătită deponenților de către unele case de economii, peste nivelul ratei dobânzii. **2.** (Muz.) Cel mai mic interval posibil format între două trepte de aceeași înălțime prin repetarea notei date. — Din fr. **prime**.

PRIMÁZ, *prime*, s.f. (Reg.) Panglică folosită pentru a lega coștele fetelor, pentru a împodobi pălăriile flăcăilor etc. — Cf. **prim¹**.

PRIMÁREÁŠÁ, *primárese*, s.f. (Rar) Primărită. — **Primar** + suf. **-easă**.

PRIMÁRIE, *primării*, s.f. Organ local al puterii administrative în municipii, orașe și comune; clădire în care primarul (II) își exercită funcția. ♦ (Rar) Primariat (1). — **Primar** + suf. **-ie**.

PRIMÁRIŢÁ, *primărițe*, s.f. 1. Soția primarului; primăreasă. **2.** Femeie care îndeplinește funcția de primar (II); primăreasă. — **Primar** + suf. **-iță**.

PRIMÁRIU, **E**, *primării*, adj. (Reg.; despre fructe) Care se coace devreme; timpuriu. — Cf. **prim²**.

PRIMÁVÁRÁ, *primăveri*, s.f. Unul dintre cele patru anotimpuri care urmează după iarnă și precedă vara, cuprinzând (în emisfera noastră) intervalul dintre echinocliul de la 21 martie și solstițiul de la 21 iunie. ♦ Expr. *Primăvara vieții* = tinerețea; tineretul. ♦ (Adverbial; art.) În timpul sau în cursul acestui anotimp; în fiecare primăvară. ♦ Fig. (La pl.) Ani (de tinerețe). *Are 20 de primăveri*. [Acc. și: *primăvărâ*] — Lat. **primavera**.

PRIMÁVÁRÁT s.n. (Reg.) Scoatere a oilor și a vitelor la pășune, primăvara. — Din **primăvară**.

PRIMÁVÁRÁTEC, **-Ă** adj. v. **primăvăratic**.

PRIMÁVÁRÁTIC, **-Ă**, *primăvăratici*, **-ce**, adj. De primăvară, al primăverii; specific sau adecvat primăverii; care se dezvoltă sau se coace primăvara; primăvăros. ♦ Fig. Gingaș, fraged, tânăr. [Var.: **primăvărátéc**, **-ă** adj.] — **Primăvară** + suf. **-tic**.

PRIMÁVÁRÍTÁ, *primăvărițe*, s.f. (Bot.; pop.) Ghiocel. — **Primăvară** + suf. **-iță**.

PRIMÁVÁRÓS, **-OÁSÁ**, *primăvăroși*, **-oase**, adj. (Rar) Primăvăratic. — **Primăvară** + suf. **-os**.

PRIMBLÁ vb. I v. **plimba**.

PRIMBLÁRE s.f. v. **plimbare**.

PRIMEJDIE, *primejdii*, s.f. Împrejurare, situație care amenință liniștea, securitatea sau existența cuiva sau a ceva; pericol; p. ext. necaz, supărare. ♦ Loc. adj. *De primejdie* = a) primejdios; b) care vestește un pericol. ♦ Risc. — Din sl. **prēmēzdije**.

PRIMEJDIÓS, **-OÁSÁ**, *primejdioși*, **-oase**, adj. Care constituie o primejdie, o amenințare pentru cineva sau ceva; periculos. ♦ Riscant. [Pr.: *-di-osc*] — **Primejdie** + suf. **-os**.

PRIMEJDUÍ, *primejduiesc*, vb. IV. Tranz. A constitui o primejdie pentru cineva sau ceva; a amenința, a periclita. ♦ Refl. A-și risca liniștea, securitatea, libertatea sau viața; a se expune. — **Primejdie** + suf. **-ui**.

PRIMEJDUIRE, *primejdurii*, s.f. Acțiunea de a (se) primejdui; periclitare. — V. *primejdui*.

PRIMENEALĂ, *primeneli*, s.f. 1. Schimbare a rufăriei, a lenjeriei murdare cu alta curată. 2. (La pl.; concr.) Rufe, albituri curate, de schimb. 3. Fig. Înviorare, îmborsărire. [Pl. și: *primenele*. — Var.: (reg.) **premenală** s.f.] — **Primeni** + suf. *-eală*.

PRIMENI, *primenesc*, vb. IV. Refl. și tranz. 1. A(-și) schimba rufăria, lenjeria purtată, murdară cu alta curată; *p. ext.* a (se) îmbrăca frumos, a (se) găti. 2. Fig. A înlocui sau a fi înlocuit (parțial ori total) cu altceva (nou), a (se) reinnoi; a(-și) schimba sau a face să-și schimbe (în bine) înfățișarea, forma, conținutul; a (se) modifica, a (se) preface; a (se) regenera. ♦ Tranz. A îmborsărire aerul (dintr-o incintă). [Var.: (reg.) **premeni** vb. IV] — Din sl. **prēmēniŭ**.

PRIMENIRE, *primeniri*, s.f. Acțiunea de a (se) *primeni* și rezultatul ei; *primenit*¹. [Var.: (reg.) **premenire** s.f.] — V. **primeni**.

PRIMENIT¹ s.n. *Primenire*. [Var.: (reg.) **premenit** s.n.] — V. **primeni**.

PRIMENIT², *-Ă*, *primeniți*, *-te*, adj. 1. Care și-a pus rufărie, lenjerie curată. 2. Fig. Care a suferit modificări, transformări (pozitive); care s-a înnoit, s-a îmborsărit. [Var.: (reg.) **premeniț**, *-ă* adj.] — V. **primeni**.

PRIME-TIME s.n. (Englezism) Oră de audiență maximă în televiziune. [Pr.: *práimtaim*] — Cuv. engl.

PRIMI, *primesc*, vb. IV. Tranz. 1. A lua în posesiune sau a accepta ceea ce ți se oferă, ți se dă, ți se datorează; a obține, a căpăta; *spec.* a încasa. ♦ A-i fi atribuit un titlu, un rang etc. ♦ A lua cunoștință de o știre, de o dispoziție etc. ♦ A fi obiectul spre care se îndreaptă o acțiune sau care suferă efectele ei. 2. A se ocupa de o oaspete, a ieși în întâmpinarea lui; *p. ext.* a oferi cuiva ospitalitate; a găzdui. ♦ A avea oaspeți; a da o petrecere. ♦ A accepta vizita cuiva (în interes profesional, personal etc.); a acorda o audiență. 3. A admite, a include, a încadra pe cineva într-o întreprindere, într-o instituție, într-o organizație etc. ♦ A cuprinde, a îngloba, a include. 4. A consimți la..., a fi de acord cu...; a accepta, a admite. ♦ A îmbrățișa o teorie, o doctrină, o concepție religioasă; a adera la... ♦ A manifesta o anumită atitudine față de cineva sau de ceva. — Din sl. **prīmati**.

PRIMIGESTĂ, *primigeste*, adj., s.f. (Femeie) care este pentru prima oară gravidă. — Din fr. **primigeste**.

PRIMIPĂRĂ, *primipare*, adj., s.f. (Femeie) care a născut pentru prima oară. — Din fr. **primipare**.

PRIMIRE, *primiri*, s.f. Faptul de a *primi*. 1. Luare în posesiune a unui bun care ți-a fost oferit, dat, datorat. ♦ Loc. vb. A *da* (cuiva ceva) *în primire* = a preda, a încredința (cuiva ceva). A *lua* (ceva) *în primire* = a prelua (ceva); a recepționa. ♦ Expr. A *lua* (pe cineva) *în primire* = a) a lua (pe cineva) în grija sa, sub supravegherea sa (pentru a-l îndruma), a purta de grijă; b) fam.) a certa pe cineva, a-i face reproșuri. 2. Acceptare, admitere a unui vizitator, a unui solicitator; modul de a-l întâmpina, de a-l trata. ♦ Loc. adj. De *primire* = a) (despre ore, zile) în care este permis accesul publicului într-un loc; b) (despre încăperi) destinat vizitatorilor, solicitatorilor. 3. Manifestare a unei anumite atitudini față de ceva. 4. Admitere a cuiva într-o întreprindere, într-o instituție, într-o organizație. — V. **primi**.

PRIMITIV, *-Ă*, *primitivi*, *-e*, adj. 1. Din perioada de la începutul societății umane; străvechi. ♦ Care se află pe treapta cea mai de jos a dezvoltării (sociale). 2. Care are un caracter simplu, rudimentar; (despre oameni și despre manifestările lor) sălbatic; *p. ext.* necivilizat, necioplit, grosolan. 3. Care se referă la începutul istoric al existenței sale, care se află în starea de la început; originar, primar. ♦ (Despre cuvinte) Care servește ca element de bază pentru formarea de derivate; primar. ♦ (În sintagma) *Culori primitive* = cele șapte culori ale spectrului solar. ♦ (Substantivat, m. pl.) Pictori adepți ai primitivismului (2). — Din fr. **primitif**, lat. **primitivus**.

PRIMITIVISM s.n. 1. Faptul de a fi primitiv, starea a ceea ce este primitiv; perioadă primitivă; primitivitate. 2. Tendință în creația spirituală de a conserva sau resuscita calitățile operelor create în primele faze ale dezvoltării societății, manifestată în Evul Mediu și în epoca modernă. — Din fr. **primitivisme**.

PRIMITIVITATE s.f. Primitivism. — Din fr. **primitivité**.

PRIMITIVIZĂ, *primitivizez*, vb. I. Tranz. A aduce în stare de primitivism, a face să fie primitiv. — **Primitiv** + suf. *-iza*.

PRIMITIVIZARE, *primitivizări*, s.f. Acțiunea de a *primitiviza* și rezultatul ei. — V. **primitiviza**.

PRIMITOR, *-OARE*, *primitori*, *-oare*, adj. 1. Care primește cu plăcere, cu căldură oaspeți; ospitalier. ♦ Care atrage, îmbie, place (prin aspect). *Ținut primitor*. 2. (Rar) Care primește, care acceptă; receptiv. — **Primi** + suf. *-tor*.

PRIMO adv. (Livr.) În primul rând, mai întâi. — Din it., fr. **primo**.

PRIMOGENIT, *-Ă*, *primogeniți*, *-te*, adj., s.m. și f. (Livr.) (Copil) născut primul (într-o familie regală, princiară etc.); primogenitură. — Din lat. **primogenitus**.

PRIMOGENITURĂ s.f. (Livr.); mai ales în familiile domnitoare, princiare, nobiliare) Întâietate, prioritate pe care o are (în unele țări) cel dintâi născut dintre mai mulți frați în dobândirea anumitor drepturi; primogenit. — Din fr. **primogéniture**.

PRIMOINFECȚIE, *primoinfecții*, s.f. Prima invazie, într-un organism, a unui germen infecțios. — Din fr. **primo-infection**.

PRIMORDIAL, *-Ă*, *primordiali*, *-e*, adj. De la început, de la origine, inițial, originar; *p. ext.* de primă importanță, principal, esențial. [Pr.: *-di-a-*] — Din fr. **primordial**.

PRIMORDIALITATE s.f. Faptul de a fi primordial; întâietate, prioritate; superioritate. [Pr.: *-di-a-*] — Din fr. **primordialité**.

PRIMO VaccinARE, *primovaccinări*, s.f. (Med.) Prima administrare a vaccinului. — **Primo** + **vaccinare** (după fr. *primovaccination*).

PRIM-PLAN, *prim-planuri*, s.n. Cadru cinematografic în care interpreții sunt filmați de aproape. — **Prim²** + **plan**.

PRIMPREJUR adv., prep. (Local) 1. Adv. Prin apropiere, din (sau în) vecinătate; în jur, împrejur. 2. Prep. (Art.) În jurul, (de jur) împrejurul. — **Prin** + **pre²** + **jur**.

PRIM-PRÉTOR, *prim-pretori*, s.m. (În vechea organizare administrativă a țării) Funcționar mai mare în grad decât pretorul (3). — **Prim²** + **pretor**.

PRIMULACÉE, *primulacee*, s.f. (La pl.) Familie de plante perene, rar anuale, cu frunzele dispuse de obicei în rozetă, cu florile gamopetale; (și la sg.) plantă care face parte din această familie. [Pr.: *-ce-e-*] — Din fr. **primulacée**.

PRIMULĂ, *primule*, s.f. Plantă ornamentală din familia primulaceelor, cu flori liliachii sau purpurii (*Primula obconica*). [Acc. și: *primulă*] — Din fr., lat. **primula**.

PRIMUS, *primusuri*, s.n. Aparat casnic pentru gătit care folosește drept combustibil benzina sau petrolul lampant. — Din germ. **Primus**[kocker].

PRIN prep. I. (Introduce un complement circumstanțial de loc) 1. (Complementul arată spațiul pe care îl străbate sau pe unde pătrunde ceva) *Lumina trece prin geam*. 2. (Complementul arată spațiul în interiorul căruia se desfășoară sau are loc o acțiune) În, pe undeva. *Se ascund prin văgăuni*. ♦ (Complementul arată spațiul dintre două sau mai multe obiecte identice) Printre. II. (Introduce un complement circumstanțial instrumental) Cu..., cu ajutorul..., pe calea..., utilizând. *Se înțeleg prin soli*. ♦ Datorită. ♦ De către, de. III. (Introduce un complement circumstanțial modal, în construcții infinitivale cerute de obicei de verbele „a începe” și „a sfârși”) *Autorul începe prin a-și expune planul*. ♦ Loc. conj. *Prin urmare* = în consecință, deci. IV. (Introduce un complement circumstanțial de timp) În..., în cursul..., în timpul... *Tresare prin somn*. ♦ Cam în..., aproape de... V. (Precedat de prep. „de”, formează loc. prep. prin care se exprimă timpul, locul aproximativ) *De prin iulie*. *De prin pădure*. [Var.: (reg.) **pân**, **pin** prep.] — **Pre²** + **în**.

PRINCE DE GALLES subst. Țesătură de lână cu linii fine încrucișate care formează carouri într-o tentă uniformă, pe un fond deschis. [Pr.: *prēns dē gal*] — Cuv. fr.

PRINCEPS adj. invar., s.m. invar. 1. Adj. invar. (În sintagma) *Ediție princeps* = prima ediție a operei unui scriitor (clasic). 2. S.m. invar. Împărat în Imperiul Roman. [Pr.: *prin-*] — Cuv. lat.

PRINCIĂR, *-Ă*, *princiari*, *-e*, adj. Care aparține unui principe, privitor la un principe, de principe. ♦ Fig. Măreț; bogat, îmbelșugat; somptuos. [Pr.: *-ci-a-*] — Din fr. **princier**.

PRINCIP s.n. v. **principiu**.

PRINCIPĂL, *-Ă*, *principali*, *-e*, adj. Care are o importanță deosebită sau cea mai mare importanță; de căpetenie, de frunte. ♦ (Gram.) *Propoziție principală* (și substantivat, f.) = propoziție independentă dintr-o frază, de care depind propozițiile subordonate. — Din fr. **principal**, lat. **principalis**.

PRINCIPĂT, *principate*, s.n. 1. Teritoriu condus de un suveran care are titlul de principe. ♦ (La pl.; de obicei determinat prin „române” sau „dunărene”) Țara Românească și Moldova, împreună, înainte de Unirea din 1859. 2. Demnitatea de principe. 3. (În Roma antică) Sistem de guvernare instaurat de Augustus la sfârșitul războaielor civile. [Var.: (Inv.) **prințpăt** s.n.] — Din fr. **principat**, lat. **principatus**.

PRINCIPE, *pricipi*, s.m. Titlu purtat de conducătorul unui principat și de membrii unor familii princiare, regale sau imperiale; persoană având acest titlu; prinț. — Din it. **principe**, lat. **princeps**, *-pis*.

PRINCIPESĂ, *principese*, s.f. Fiică a unui principe, a unui rege, a unui împărat; soție a unui principe; femeie care conduce un principat; prințesă. — Din it. **principessa**.

PRINCIPIAL, -Ă, *principiali*, -e, adj. Care este conform cu un principiu, care decurge dintr-un principiu; care se conduce după anumite principii (juste). ♦ (Adverbial) În principiu; în linii generale. [Pr.: -pi-a] — **Principiu** + suf. -al.

PRINCIPIALITATE s.f. Înșușirea de a fi principal. [Pr.: -pi-a] — **Principal** + suf. -itate.

PRINCIPIE s.f. v. **principiu**.

PRINCIPIU, *principii*, s.n. 1. Element fundamental, idee, lege de bază pe care se întemeiază o teorie științifică, un sistem politic, juridic, o normă de conduită etc. ♦ Loc. adv. *În principiu* = din punct de vedere teoretic, în general. ♦ (La pl.) Totalitatea legilor și a noțiunilor de bază ale unei discipline; (concr.; cu determinări) tratat care cuprinde astfel de legi și de noțiuni. 2. Element primordial, cauză primară sau punct de plecare a ceva; *spec.* element primordial considerat în trecut drept origine a lumii fizice. ♦ (Chim.) *Principiu activ* = substanță existentă într-un produs de origine vegetală sau animală care imprimă un caracter specific acelui produs. 3. Convingere intimă, punct de vedere propriu. ♦ *Om de (sau fără) principii* = om cu (sau fără) păreri sau convingeri (morale) ferme. ♦ Loc. adv. *Din principiu* = conform unui punct de vedere bine stabilit. [Var.: (Inv.) **princip**, **prinpîp** s.n., **princîpie** s.f.] — Din lat. **principium**, it. **principio**, fr. **principe**.

PRINDE, *prind*, vb. III. 1. Tranz. A apuca ceva sau pe cineva cu mâna, cu ajutorul unui instrument etc. ♦ Expr. *Parcă (l-)a prins pe Dumnezeu de (un) picior*, se spune când cineva are o bucurie mare, neașteptată. ♦ (Despre animale) A apuca cu dinții, cu ghearele. ♦ A fixa, imobilizând. 2. Tranz. Fig. A lua cunoștință de ceva (cu ochii, cu urechea, cu mintea); a percepe. ♦ Expr. (Intranz.) *A prinde de veste* = a observa, a remarca, a afla ceva, a băga de seamă (din timp). 3. Refl. A-și înclesta mâna sau mâinile pe ceva pentru a se sprijini, pentru a se agăța. 4. Refl. recipr. A se lua de mână cu cineva (pentru a forma o horă, pentru a dansa). 5. Tranz. A cuprinde pe cineva cu mâinile, cu brațele. II. 1. Tranz. 1. A ajunge din urmă (și a imobiliza) pe cineva sau ceva care se mișcă, aleargă; a captura (un fugar, un răufăcător, un inamic). ♦ A pune mâna (sau laba) pe un animal. 2. A surprinde pe cineva asupra unei fapte (probabile) săvârșite pe ascuns; a descoperi pe cineva cu o vină, cu o neregulă. ♦ Expr. *A prinde (pe cineva) cu minciuna* = a descoperi că cineva a mințit. ♦ A încurca pe cineva cu vorba, a-l face să se încurce în răspunsuri (încercând să ocolească adevărul). 3. A ajunge în ultima clipă spre a mai găsi o persoană, un vehicul etc. care sunt gata de plecare. ♦ Expr. *A prinde momentul (sau ocazia, prilejul)* = a găsi, a nu lăsa să scape momentul (sau prilejul) favorabil. *A nu-l prinde pe cineva vremea în loc* = a fi ocupat tot timpul, a nu sta nicio clipă neocupat. ♦ (Despre fenomene ale naturii, evenimente etc.) A surprinde. 4. Fig. (Despre stări fizice sau sufletești) A cuprinde (pe neașteptate); a copleși. ♦ A absorbi. III. 1. Tranz. A fixa ceva prin legare, coasere sau agățare. ♦ Refl. A rămâne fixat sau agățat (de sau în ceva). ♦ Fig. A înregistra, a fixa și a reda prin mijloace artistice aspecte din lumea înconjurătoare. 2. Tranz. A înhâma; a înjuga. 3. Refl. A se lega, a se asocia cu cineva (în calitate de...). 4. Refl. și tranz. (Pop.) A (se) angaja, a (se) tocmi într-o slujbă. 5. Refl. A se angaja, a se învoi la ceva; a accepta, a primi. ♦ Expr. *A se prinde chezaș* (pentru cineva) = a garanta (pentru cineva). ♦ Refl. recipr. A se lua cu cineva la întrecere, a se măsură, a rivaliza. ♦ Refl. recipr. A face un pariu cu cineva, a pune rămasăg.

IV. 1. Refl. A se lipi de ceva sau de cineva. ♦ Expr. *A nu se prinde lucrul de cineva*, se spune când cineva nu are chef să lucreze. ♦ Fig. (Despre privire, ochi) A se opri, a se fixa, a se pironi asupra cuiva sau a ceva. ♦ Refl. și tranz. A (se) împreuna, a (se) îmbina formând un tot, a (se) suda. 2. Tranz. (Despre îmbrăcămintea cuiva; p. ext. despre gesturi, atitudini etc.) A-i ședei cuiva bine, a i se potrivi. 3. Refl. (Despre mâncare; în expr.) A se *prinde de cineva* = a-i prii cuiva, a se asimila. V. 1. Tranz. A începe să... ♦ Expr. (Refl. recipr.) A se *prinde* (cu cineva) *la vorbă* = a) a începe să discute (cu cineva); b) a se înțelege (unul cu altul), a cădea de acord să... 2. Refl. (Pop.) A se apuca de o treabă, a se porni la lucru. VI. 1. Tranz. A obține, a căpăta, a dobândi. ♦ Expr. (Fam.) *A prinde carne* (sau *seu*) = a se îngrășa. *A prinde minte* sau (intranz.) *a prinde la inimă* = a câștiga experiență, a se face om de treabă. *A prinde viață* = a) a căpăta putere, tărie; a se înviora; b) a începe să se realizeze, să fie pus în practică. *A prinde inimă* sau (intranz.) *a prinde la inimă* = a căpăta curaj, a se îmbărbăta. ♦ Fig. A-și însuși o cunoștință, o deprindere etc., a învăța (de la altul). 2. Intranz. și refl. A se dezvoltă după transplantare, a crește. ♦ Expr. (Tranz.) A prinde rădăcini (sau *rădăcină*) = a se fixa într-un loc, a căpăta stabilitate, forță, putere. VII. Refl. Fig. (Fam.) A fi crezut, a fi luat drept adevărat, bun, valabil. VIII. Refl. (Despre lapte; p. ext. despre alte substanțe) A se coagula, a se închea. [Prez. ind. și: (pop.) *prinț*. — Perf. s. *prinsei*, part. *prins*] — Lat. **pre(h)ndere**.

PRINDERE, *prinderi*, s.f. Acțiunea de a (se) *prinde* și rezultatul ei; prins¹. — V. **prinde**.

PRINÓS, *prinosuri*, s.n. (În Antichitate) Dar² oferit divinității; p. ext. dar² oferit unui stăpânitor. ♦ Fig. Omagiu adus cuiva în semn de devotament, de admirație, de recunoștință; contribuție adusă în slujba unei cauze. — Din sl. **prinosii**.

PRINS¹ s.n. Prindere. ♦ *De-a prinsul sau de-a prinselea* = joc de copii în care un jucător aleargă să prindă pe alții care fug. — V. **prinde**.

PRINS², -Ă, *pinși*, -se, adj. 1. Care a căzut în mâinile cuiva, care este lipsit de libertate; captiv. ♦ Expr. *A se da prins* = a se recunoaște învins, a se preda. ♦ (Despre încheieturi, articulații etc.) Anchilozat. 2. Ocupat cu diverse treburi, copleșit de treburi. 3. (Despre lapte) Închegat, coagulat; bătut. — V. **prinde**.

PRINSOĂRE, *prinsori*, s.f. 1. (Pop.) Rămășag, pariu. 2. (Inv.) Faptul de a fi captiv, prizonier; (concr.) închisoare. ♦ Capcană pentru animale. — **Prins²** + suf. -oare.

PRINT, *printuri*, s.n. (Inform.) Listare. ♦ Program, document etc. listat. — Din engl. **print**.

PRINTĂ, *printez*, vb. I. Tranz. A scoate la imprimantă documente, imagini etc.; a imprima (2), a lista (2). — Din engl. **print**.

PRINTĂRE, *printări*, s.f. Acțiunea de a printa și rezultatul ei. — V. **printa**.

PRINTĂT, -Ă, *printați*, -te, adj. (Despre documente, imagini etc.) Care a fost scos la imprimantă. — V. **printa**.

PRINTRE prep. 1. În mijlocul...; între. ♦ Spec. În spațiul dintre mai multe ființe sau obiecte. 2. În intervalul dintre două etape, două momente ale unei acțiuni, ale unui fenomen etc. 3. (Rar) Prin. 4. (Rar) Dintre. [Var.: (pop.) **pîntre**, **pântre** prep.] — **Prez²** + **între**.

PRINTRU prep. Prin. — **Prez²** + **întru**.

PRINT, *prinți*, s.m. Principe. ♦ Expr. *A trăi ca un prinț* = a trăi o viață extrem de îmbelșugată. — Din fr. **prince**, germ. **Prinz**.

PRINTESĂ, *prințese*, s.f. Princesă. — Din fr. **princesse** (după *prinț*).

PRINTÎP s.n. v. **principiu**.

PRINTÎPĂT s.n. v. **princîpat**.

PRINTÎȘOR, *prințișori*, s.m. Diminutiv al lui *prinț*. — **Prinț** + suf. -ișor.

PRINZĂTOR, -OĂRE, *prinzători*, -oare, adj., s.f., s.n. 1. Adj. Care prinde, care apucă sau înhață. 2. S.f. (Rar) Cursă de prins păsări. 3. S.n. Mașină sau instalație folosită pentru separarea anumitor impurități dintr-un material. — **Prinde** + suf. -ător.

PRIOR¹, *priori*, adj. m. (Pop.; despre miei) Născut primăvara foarte timpuriu. [Pr.: *pri-or*] — Et. nec.

PRIOR², -Ă, *priori*, -e, s.m. și f. Conducător al unei mănăstiri catolice sau al unei congregații de călugări. [Pr.: *pri-or*] — Din lat. **prior**, germ. **Prior**.

PRIORAT s.n. Funcție, titlu de prior²; perioadă de timp în care cineva exercită această funcție. [Pr.: *pri-o*] — Din lat. **prioratus**, germ. **Priorat**.

PRIORITĂR, -Ă, *prioritari*, -e, adj. Care are sau trebuie să aibă prioritate. *Sarcini prioritare*. [Pr.: *pri-o*] — Din fr. **prioritaire**.

PRIORITATE, *priorități*, s.f. Înșușirea de a fi primul în timp; dreptul de a ocupa primul loc ca importanță, ca valoare, ca demnitate; precădere, primordialitate, întâietate. ♦ *Prioritate de trecere* = întâietatea la trecerea printr-o intersecție nedirijată a unui vehicul în raport cu celelalte care sosesc în același timp din direcții diferite. [Pri.: *pri-o*] — Din fr. **priorité**.

PRIPÁS, *prípasuri*, s.n. 1. (Înv. și pop.) Pui de animal domestic. 2. (Pop.; în loc. adj.) *De pripas* = a) (despre animale domestice) care rătăcesc de colo până colo, fără stăpân; p. ext. luat drept zălog, drept garanție (până la recuperarea pagubei produse în semănături străine); b) (despre copii) părăsit, abandonat; p. ext. nelegitim; c) (despre oameni) venit din altă parte; străin, venetic. 3. (Reg.) Despăgubire plătită pentru o vită care a produs stricăciuni în semănături străine. — Din sl. **pripasú**.

PRIPĂ s.f. Grabă mare, zor. ♦ Loc. adv. *În (sau, înv., cu) pripă* = grabnic, repede, iute. *Fără pripă* = fără grabă, pe îndelete. ♦ Loc. prep. *În pripă*... = în graba momentului. — Din **pripi** (derivat regresiv).

PRIPĂȘI, *prípășesc*, vb. IV. (Pop.) 1. Refl. A se stabili undeva sau pe lângă cineva (venind din altă parte); a se oploși, a se aciuia. 2. Tranz. A lua și a ține pe lângă sine; a adăposti. — Din **pripas**.

PRIPĂȘIRE, *prípășiri*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a se *pripăși* și rezultatul ei. — V. **pripăși**.

PRIPĂȘIT¹ s.n. (Pop.) Faptul de a *pripăși*. — V. **pripăși**.

PRIPĂȘIT², -Ă, *prípășiti*, -te, adj. (Pop.) Care s-a stabilit undeva sau pe lângă cineva (venind din altă parte); aciuat. — V. **pripăși**.

PRİPEALĂ, *prípeli*, s.f. (Pop. și fam.) Faptul de a (se) *pripi*. 1. Grabă mare; precipitare. 2. (Înv. și reg.) Căldură mare și dogoritoare; arșiță. — **Pripi** + suf. -eală.

PRİPİ, *prípesc*, vb. IV. 1. Refl. A face un lucru în grabă și adesea fără chibzuială, a acționa în pripă. ♦ Intranz. (Înv.) A se grăbi, a se zori. ♦ Tranz. A accelera, a iuți ritmul unei acțiuni. ♦ A nu izbuti, a rata o acțiune

din cauza grabei. **2.** Refl. A se încălzi la foc; (despre alimente) a se coace (superficial) la un foc (prea) repede. **3.** Tranz. (Pop.; despre soare) A dogori, a arde. — Cf. bg. *pripra*.

PRIPÍRE, *pripíri*, s.f. Faptul de a (se) *pripi*. — V. **pripi**.

PRIPÍT, *-Ă, pripíți, -te*, adj. **1.** (Despre oameni) Care se mișcă sau acționează prea repede și adesea fără chibzuială. ♦ (Despre acțiunile, manifestările oamenilor) Care se face sau se spune prea repede, adesea fără o suficiență chibzuială. **2.** (Despre mâncăruri) Fiert sau copt în grabă (la suprafață), la un foc (prea) iute. ♦ *Mămăligă pripită* = mămăligă mestecată pe măsură ce se adaugă mălaiul în apa clocotită. — V. **pripi**.

PRIPÓN, *pripoane*, s.n. **1.** Funie sau odgon cu care se leagă vitele la păscut; țărush înțipit în pământ de care se prinde această funie sau acest odgon. ♦ Funie care servește la legarea de mal sau la tragerea la mal a unei ambarcațiuni; țărush de care se leagă o ambarcațiune la țărș, cu care se fixează un cort etc. **2.** Șir de cărlige cu nadă pentru pescuit. — Din sb. **pripon**.

PRIPONÍ, *priponesc*, vb. IV. Tranz. **1.** A lega un animal de (sau cu) un pripon. ♦ A pune piedică la picioarele animalelor (ca să nu poată fugi). ♦ A lega de un pripon o ambarcațiune. **2.** P. gener. A imobiliza, a fixa ceva (prin legare); a lega. — Din **pripon**.

PRIPONIRE, *priponiri*, s.f. Acțiunea de a *priponi*. — V. **priponi**.

PRIPÓR, *pripoare*, s.n. (Reg.) **1.** Coastă de deal sau de munte, pantă abruptă; povârniș. **2.** Adăpost de iarnă pentru oi, făcut din împletitură de nulele sau din stuf și acoperit cu paie, trestie, cetină de brad etc. — Din bg. **pripor**. Cf. ucr. *prypir*, -poru.

PRIPORÓS, *-OASĂ, priporosi, -oase*, adj. (Reg.; despre terenuri) Abrupt, povârniț, prăpăstios. — **Pripor** + suf. -os.

PRISĂCĂ, *prisăci*, s.f. Loc unde sunt așezați stupii, unde se cresc albine; totalitatea stupilor aflați pe acest loc; stupină. ♦ (Cu sens colectiv) Albinele dintr-o stupină. — Et. nec.

PRISĂCĂR, *prisăcari*, s.m. Persoană care crește albine (pentru a obține miere și ceară); stupar, albinar; apicultor. — **Prisăcă** + suf. -ar.

PRISĂCĂRIE s.f. Ocupația prisăcarului; albinărit, prisăcărit, stupărit; apicultură. — **Prisăcar** + suf. -ie.

PRISĂCĂRÍT s.n. **1.** (Reg.) Prisăcărie, apicultură. **1.** Impozit care se plătea în Moldova pe stupi. — **Prisăcar** + suf. -it.

PRISĂCĂRIȚĂ, *prisăcărițe*, s.f. (Rar) Femeie care se ocupă cu prisăcăria. — **Prisăcar** + suf. -iță.

PRISLÓP, *prisoape*, s.n. (Geogr.) Pas în formă de șa, situat la înălțime. — Et. nec.

PRISMÁTIC, *-Ă, prismatici, -ce*, adj. Care are forma unei prisme. — Din fr. **prismatique**.

PRISMATÓID, *prismatoide*, s.n. Corp cu o formă apropiată de aceea a unei prisme (1). [Pr.: -to-íd] — Din fr. **prismatoïde**.

PRISMĂ, *prisme*, s.f. **1.** Poliedru care are două fețe (numite baze) egale și paralele și cu celelalte fețe în formă de paralelogram; corp solid care are această formă. **2.** Piesă de sticlă, de cuarț sau de alt material transparent, de obicei în formă de prismă (1), folosită la aparatele optice pentru descompunerea, polarizarea, reflexia etc. luminii. ♦ Loc. prep. *Prin prismă...* = din punctul de vedere..., potrivit cu..., în lumina... — Din fr. **prisme**.

PRISNÉL s.n. v. **prâsnel**.

PRISÓS, *prisosuri*, s.n. **1.** Ceea ce depășește necesarul, ceea ce întrece o anumită limită; prisosire, prisosință, prisoseală, surplus, excedent; *p. ext.* belșug, abundență. ♦ Loc. adj. și adv. *De prisos* = (care este) în plus; *p. ext.* (care este) inutil, fără rost. ♦ Loc. adv. *Cu prisos* = în plus; din plin, din belșug. **2.** (La pl.; înv. și reg.) Teren agricol care prisosea moșierului și pe care acesta îl arenda țăranilor. — Din ngr. **perissós**.

PRISOSEĂLĂ, *prisoseli*, s.f. (Pop.) Prisos (1). — **Prisosi** + suf. -eală.

PRISOSELNIC, *-Ă, prisoselnici, -ce*, adj. Care prisosește. — **Prisosi** + suf. -elnic.

PRISOSÍ, *prisosesc*, vb. IV. Intrans. A fi, a exista, a se afla în cantitate mai mare decât este necesar sau decât îi trebuie cuiva. ♦ A fi inutil. — Din **prisos**.

PRISOSÍNȚĂ, *prisosințe*, s.f. Prisos (1); belșug. ♦ Loc. adv. *Cu prisosință* = din belșug, din plin; *fig.* în mod ireproșabil, dovedind un zel deosebit. — **Prisosi** + suf. -ință.

PRISOSÍRE s.f. (Rar) Faptul de a *prisosi*; prisos (1). — V. **prisosi**.

PRISOSITÓR, *-OĂRE, prisositori, -oare*, adj. (Înv.) Care prisosește; inutil. — **Prisosi** + suf. -tor.

PRISPĂ, *prispe*, s.f. **1.** Terasă îngustă înălțată de-a lungul peretelui din față (uneori și al celor laterali) la casele țărănești, lipită cu pământ sau pardosită cu scânduri, adesea mărginită de o balustradă scundă de lemn sau de zidărie. **2.** Porțiune de teren cu suprafață plană, fără denivelări

(situată la diferite altitudini); platformă, tăpșan. **3.** Dig rudimentar de pământ sau de lemn folosit pentru a menține nivelul apei în bălți. — Probabil din sl. ***prisupa**.

PRISPIȘOĂRĂ, *prispișoare*, s.f. (Pop.) Prispuliță. — **Prispă** + suf. -ișoară. **PRISPULIȚĂ**, *prispuțițe*, s.f. (Pop.) Diminutiv al lui *prispă* (1); prispișoară, prispușoară. — **Prispă** + suf. -uliță.

PRISPUȘOĂRĂ, *prispușoare*, s.f. (Pop.) Prispuliță. — **Prispă** + suf. -ușoară.

PRISTANDĂUA, *pristandale*, s.f. art. (Reg.) Numele unui dans popular asemănător cu brăul; melodie după care se execută acest dans. — Et. nec.

PRISTĂV, (1, 2) *pristavi*, s.m., (3) *pristavuri*, s.n. **1.** (În Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Persoană care anunța populației știrile oficiale, dispozițiile, ordonanțele; crainic. ♦ Funcționar administrativ; ispravnic. **2.** S.m. Vătaf pe moșia unui boier. **3.** S.n. (Înv.) Comunicare oficială, ordonanță, poruncă. — Din sl. **pristavŭ**.

PRISTĂVÍ, *pristăvesc*, vb. IV. Refl. (Înv. și reg.) A muri. — Din sl. **prĕstavitŭ sen**.

PRISTĂVÍRE, *pristăvirii*, s.f. (Înv.) Faptul de a se *pristăvi*; moarte. — V. **pristăvi**.

PRISTĂVOĂIE, *pristăvoaie*, s.f. (Rar) Soția pristavului. [Pr.: -voa-ie] — **Pristav** + suf. -oaie.

PRISTÓL, *pristoluri*, s.n. (În bisericile creștine) Masă din mijlocul altarului, pe care se țin obiectele necesare oficiilor liturgice; *p. gener.* altar. [Var.: (înv. și reg.) **prestól**, **prastól** s.n.] — Din sl. **prĕstoli**.

PRISTOLEÂNCA s.f. art. Numele unui dans popular; melodie după care se execută acest dans. — Et. nec.

PRISTÓLNIC, (1) *pristolnice*, s.n., (2) s.m. **1.** S.n. (Înv.) Sigiliu de piatră sau de lemn cu care se imprimă pe prescuri semnul crucii și inițialele rituale. **2.** S.m. Plantă erbacee din familia malvaceelor, cu tulpina înaltă, cu frunzele stelate și păroase și cu florile galbene, ale cărei fructe se întrebuințează ca sigiliu pentru însemnat prescurile (*Abutilon theophrasti*). [Var.: **pistórníc** s.m.] — Et. nec.

PRISNIȚ, *prîșnițe*, s.n. Compresă. [Var.: **prîșniță** s.f.] — Din germ. **Priessnitz**.

PRISNIȚĂ s.f. v. **prîșniț**.

PRITÁN, *prítani*, s.m. (În Grecia antică) Magistrat principal; delegat al unui trib în Sfatul celor cinci sute din Atena. — Din fr. **prytane**.

PRITANÉU, *prítanee*, s.n. (În Antichitate) Edificiu în care avea loc consiliul pritanilor. — Din fr. **prytané**.

PRITOĂCĂ, *pritoace*, s.f. (Reg.) Vas de lemn în care se transportă strugurii la teasc, în timpul culesului. — Din **prîtoci** (derivat regresiv).

PRITÓC s.n. (Pop.) Pritocire. — Din **prîtoci** (derivat regresiv).

PRITOCÉALĂ s.f. Pritocire. — **Prîtoci** + suf. -eală.

PRITOCÍ, *prîtocesc*, vb. IV. Tranz. A turna vinul dintr-un butoi în altul, după fermentație, pentru a-l limpezi (prin separarea de drojdia care s-a lăsat la fund); *p. gener.* a turna un lichid dintr-un vas în altul. ♦ A scoate și a turna la loc, de mai multe ori la rând, zeama dintr-un vas cu murături, cu varză acră, pentru a dizolva sarea depusă la fund. ♦ Fig. A muta dintr-un loc în altul. — Din bg. **pretoča**, sb. **pretočiti**.

PRITOCÍRE, *prîtociri*, s.f. Acțiunea de a *prîtoci* și rezultatul ei; pritoceală, prîtocit, prîtoc. — V. **prîtoci**.

PRITOCÍȚ s.n. Pritocire. — V. **prîtoci**.

PRITOCÍȚ, *-Ă, prîtociți, -te*, adj. (Despre vin sau zeama de varză, de murături) Care a fost supus prîtocirii. — V. **prîtoci**.

PRIVĂ, *privez*, vb. I. Tranz. (Livr.) A împiedica pe cineva să se bucure de un avantaj, de un drept care i se cuvine, de ceva necesar. ♦ Refl. A renunța (de bună-voie sau constrâns la ceva necesar) la un bun sau la un drept. — Din fr. **priver**, lat. **privare**.

PRIVĂL s.n. v. **prăval**.

PRIVĂRE, *privări*, s.f. Faptul de a (se) *priva*. — V. **priva**.

PRIVÁT, *-Ă, privați, -te*, s.f. **1.** Adj. Particular, individual. **2.** S.f. (Pop.) Closet. — Din fr. **privé**, lat. **privatus**.

PRIVÁTÍV, *-Ă, privativi, -e*, adj. Care lipsește pe cineva de ceva, care exclude ceva. ♦ Spec. (Despre afixe) Care exprimă lipsa, excluderea, dând cuvântului derivat un sens opus celui de bază. — Din fr. **privatif**.

PRIVATIZĂ, *privatizez*, vb. I. **1.** Tranz. A trece întreprinderi sau instituții din proprietatea statului în proprietatea particulară. **2.** Refl. A(-și) înființa o întreprindere, o firmă particulară; a iniția o afacere. — **Privat** + suf. -iza.

PRIVATIZĂRE, *privatizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *privatiza*. — V. **privatizare**.

PRIVATIZÁT, *-Ă, privatizați, -te*, adj. Care a trecut din proprietatea statului în proprietatea particulară. ♦ (Fam.; substantivat) Persoană care are o întreprindere proprie. — V. **privatizat**.

PRIVAȚIUNE, *privațiuni*, s.f. Faptul de a fi privat sau de a se priva de ceva; (de obicei la pl.) lipsă, sărăcie, mizerie. [Pr.: -fi-u-] — Din fr. **privation**.

PRIVÁZ s.n. v. **pervaz**.

PRIVEALĂ, *priveali*, s.f. (Înv. și reg.) 1. Privat. ⇨ Loc. vb. A sta (sau a ieși) în priveală = a privi. ◆ Inspecție. 2. Priveliste (1). — **Privi** + suf. *-eală*.

PRIVEGHE s.f. v. **priveghi**.

PRIVEGHEĂ, *priveghez*, vb. I. (Pop.) 1. Intrans. A sta sau a face de pază; a păzi. ◆ Tranz. A pândi, a urmări. 2. Tranz. A supraveghea, a îngriji (pe cineva sau ceva); a avea grijă să... 3. Intrans. A sta treaz, a nu dormi. ◆ Tranz. Spec. A sta de veghe noaptea la mort, a sta la priveghi. [Var.: (reg.) **priveghéa** vb. I] — Lat. **pervigilare**.

PRIVEGHEĂLĂ s.f. (Pop.) Priveghere. [Var.: (reg.) **priveghéală** s.f.] — **Priveghea** + suf. *-eală*.

PRIVEGHER, *priveghere*, s.n. Carte bisericească cuprinzând rânduiala slujbei privegherii (2). — **Priveghi** + suf. *-ar*.

PRIVEGHÉRE, *privegheri*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a *priveghea*.

1. Străjuire, pază, veghe. ◆ Supraveghere, control; grijă, atenție. 2. Serviciu religios care se oficiază noaptea sau seara, în ajunul unei sărbători, într-o mănăstire sau într-o biserică ortodoxă. [Var.: (reg.) **priveghére** s.f.] — V. **priveghea**.

PRIVEGHETÓR, *-OÁRE*, *priveghetori*, *-oare*, s.m. și f. (Pop.) Persoană care priveghează; spec. supraveghetor. ◆ (Înv.) Subprefect. [Var.: (reg.) **priveghetór**, *-oáre*, **priveghítór**, *-oáre* s.m. și f.] — **Priveghea** + suf. *-tor*.

PRIVEGHI, *priveghiuri*, s.n. (Pop.) 1. Veghere a unui mort noaptea înainte de înmormântare. 2. Veghe, pază, strajă. [Var.: (reg.) **priveghe** s.f.] — Din **priveghea** (derivat regresiv).

PRIVELIȘTE, *privești*, s.f. 1. Tablou, aspect din natură; peisaj, înalță. 2. Aspect, fapt etc. (interesant, neobișnuit etc.) care se înfățișează înaintea ochilor. 3. (Înv.) Faptul de a privi. ⇨ Loc. adv. În *privești* = în văzul tuturor, la vedere, în public. — **Priveală** + suf. *-iște*.

PRIVÍ, *privesc*, vb. IV. 1. Tranz., intrans. și refl. recipr. A-și îndrepta ochii, privirea spre cineva sau ceva pentru a vedea; a se uita. ⇨ Expr. (Tranz.) A nu *privi cu ochi buni* = a dezaproba, a nu admite. 2. Tranz. și refl. A (se) considera, a (se) socoti, a (se) crede. 3. Tranz. (La pers. 3) A se referi la...; a interesa pe cineva; a fi de competența cuiva. ⇨ Expr. În *(ceea) ce privește*... = în privința...; cu privire la..., relativ la... — Cf. sl. *praviti*.

PRIVIGHEĂ vb. I v. **priveghea**.

PRIVIGHEĂLĂ s.f. v. **priveghéală**.

PRIVIGHÉRE s.f. v. **priveghere**.

PRIVIGHETOÁRE, *priveghetori*, s.f. Gen de păsări călătoare insectivore, de culoare brună-roșcată, care cântă foarte frumos (*Luscinia*); pasăre care aparține acestui gen; filomelă. [Var.: (reg.) **priveghitoáre** s.f.] — **Priveghea** + suf. *-toare*.

PRIVIGHETÓR¹, *-OÁRE* s.m. și f. v. **priveghetor**.

PRIVIGHETÓR², *priveghetori*, s.m. Bărbătușul priveghetorii. — Din **priveghetoare** (derivat regresiv).

PRIVIGHITOÁRE s.f. v. **priveghetoare**.

PRIVIGHITÓR, *-OÁRE* s.m. și f. v. **priveghetor**.

PRIVILEGIÁ, *privelegiez*, vb. I. Tranz. A favoriza pe cineva, a acorda cuiva o favoare, un privilegiu. [Pr.: -gi-a] — Din fr. **privilegier**.

PRIVILEGIÁT, *-Ă*, *privelegiați*, *-te*, adj., s.m. și f. (Persoană, grup, clasă socială) care se bucură de un privilegiu, de o favoare, de un avantaj. [Pr.: -gi-a] — V. **privilegia**.

PRIVILEGIU, *privelegii*, s.n. Avantaj, scutire de obligații (cătore stat), drept sau distincție socială care se acordă, în situații speciale, unei persoane, unui grup sau unei clase sociale ori, în feudalism, orașelor și mănăstirilor; (concr.) act prin care se acordă un avantaj, un drept, o distincție etc. ◆ Spec. (Jur.) Drept conferit de lege unui creditor de a fi preferat celorlalți creditori, în virtutea creanței sale. ◆ P. gener. Drept, avantaj, favoare; împrejurare favorabilă pentru cineva. [Pl. și: (înv.) *privelegiuri*] — Din fr. **privilege**, lat. **privilegium**.

PRIVÍNTĂ, *priveințe*, s.f. 1. (În loc. adv.) Într-o *priveință* = dintr-un anumit punct de vedere. 2. (În loc. prep.) În *priveința*... = în ceea ce privește...; cu privire la..., relativ la... — **Privi** + suf. *-ință*.

PRIVÍRE, *priveri*, s.f. Acțiunea de a (se) *privi* și rezultatul ei. 1. Funcția organică a ochilor, vâz; mod de a privi, căutătură, uitătură. ◆ (Concr.) Organul vederii; ochii. 2. Examinare, apreciere, considerare (fugară, de ansamblu). 3. (În loc. prep.) Cu *privire la*... = referitor la..., în privința..., în ceea ce privește... — V. **privi**.

PRIVÍT s.n. Faptul de a *privi*; priveală. — V. **privi**.

PRIVITÓR, *-OÁRE*, *privitori*, *-oare*, adj. (Adesea substantivat) Care privește, care se uită la cineva sau la ceva. ⇨ Loc. prep. *Privitor la*... = referitor la..., relativ la..., în ceea ce privește..., în privința...; asupra,

despre. ◆ (Substantivat) Persoană care asistă la un spectacol artistic sau, p. ext., la o adunare, la o ceremonie etc.; spectator. — **Privi** + suf. *-tor*.

PRIZÁ¹, *prizez*, vb. I. Tranz. A trage, a aspira pe nas tutun sau alte substanțe în stare pulverulentă (droguri). — Din fr. **priser**.

PRIZÁ², *prizez*, vb. I. Tranz. (Livr.) A aprecia, a prețui. — Din fr. **priser**.

PRIZĂ, *prize*, s.f. 1. (Tehn.) Dispozitiv care permite conectarea la rețeaua electrică a unui aparat, instrument etc. prin intermediul unei fișe de curent; p. restr. orificiu, cu un dispozitiv de obturare sau de reglare, făcut în peretele unei încăperi, al unui generator, al unei conducte etc., prin care se realizează legătura electrică. ⇨ *Priză aeriană de curent* = priză în formă de bară, de liră etc., prin care se realizează legătura dintre o linie electrică aeriană și un tramvai, o locomotivă electrică etc. *Priză de pământ* = ansamblu de conductoare metalice prin care se face împământarea unei rețele electrice, a utilajelor acționate electric. 2. Deschizătură în peretele exterior al unei construcții prin care se face aerisirea. 3. Angrenare a două roți dințate într-un mecanism. 4. Fenomen de transformare din stare plastică în stare rigidă a amestecurilor hidratate de lianți care se folosesc în construcții. 5. (În sintagma) *Priză de aterizare* (sau *de teren*) = ansamblu de manevre executate de un pilot pentru a ateriza exact în punctul dorit. 6. (Fam.; în expr. A avea (sau a fi cu) *priză la cineva* (sau *asupra cuiva*) = a avea trecere (la cineva), influență (asupra cuiva), a trezi interesul (cuiva). 7. (Livr.) Cantitate mică de tutun (sau de alte substanțe pulverulente) care se trage pe nas. 8. Doză (mică) de medicament. 9. Tehnică de prindere a mingii la handbal, baschet, rugbi etc. sau de țineră a prăjinii, a sulței sau a rachetei și a paletelor de tenis etc. 10. (La judo, lupte etc.) Dezechilibrare și proiectare a adversarului. 11. (Cin.; în sintagma) *Priză directă* = tehnică de înregistrare a dialogului sincron cu filmarea, asigurând veridicitatea interpretării actoricești. — Din fr. **prise**.

PRIZĂRI, pers. 3 *prizărește*, vb. IV. Refl. (Pop. și fam.; despre oameni, animale și plante) A deveni sau a rămâne mic, nedezvoltat; a se pipernici, a se chirci. — Din sl. **przřiti**.

PRIZĂRÍT, *-Ă*, *prizărîți*, *-te*, adj. (Pop. și fam.; despre oameni, animale și plante) Care nu s-a dezvoltat bine, care a rămas mic, nedezvoltat, pipernicit; firav. — V. **prizări**.

PRIZOMÉTRU, *prizometre*, s.n. Aparat pentru determinarea începutului și sfârșitului prizei unui ciment. — Din fr. **prismètre**.

PRIZÓN, *prizoane*, s.n. Tijă metalică servind ca element mobil de îmbinare. — Din fr. **prison**.

PRIZONIÉR, *-Ă*, *prizonieri*, *-e*, s.m. și f. 1. Militar luat în captivitate în timpul unui război și reținut de dușman pentru a nu mai participa la ostilități; p. ext. persoană căzută în mâinile unui dușman și rămasă în puterea acestuia; captiv, prins. 2. Persoană arestată, întemnițată; deținut. ◆ Fig. Persoană lipsită de libertate. ◆ Fig. Persoană obsedată de un gând, o idee etc. 3. (Tehn.; în sintagma) *Șurub prizonier* = prizon. [Pr.: -ni-e] — Din fr. **prisonnier**.

PRIZIONIÉRÁT s.n. Situația sau starea de prizonier (1); p. ext. perioadă de timp în cursul căreia cineva este prizonier (1); captivitate. [Pr.: -ni-e] — **Prizonier** + suf. *-at*.

PRO prep. 1. Pentru, în favoarea..., în sprijinul... 2. Element de compunere însemnând „pentru...”, „în favoarea...”, care servește la formarea unor adjective. — Din lat. **pro**, fr. **pro-**.

PROAMERICÁN, *-Ă*, *proamericani*, *-e*, adj. Care este de partea americanilor, favorabil americanilor. [Pr.: *pro-a*] — **Pro-** + **american**.

PROÁSPÁT, *-Ă*, *proaspeți*, *-te*, adj. (Despre alimente sau produse alimentare) Pregătit sau recoltat recent; p. ext. care n-a fost supus unui procedeu de conservare. ◆ (Despre plante) Cules, rupt de curând; neofilit. 2. Fig. Tânăr, fraged. ◆ Care are sau care păstrează calități de strălucire, de vitalitate, de tinerete, care exprimă tinerete, sănătate etc. 3. Care există sau a luat ființă de puțină vreme, care a fost făcut, creat etc. de curând; de dată recentă, nou. ⇨ Loc. adv. (Reg.) *Din proaspăt* = de curând. ◆ (Despre oameni) Care se află într-o anumită situație sau care are o calitate de puțină vreme. ◆ Care își păstrează noutatea; viu, actual. 4. (Despre aer) Nevicat, curat. ◆ (Despre apă) Adus de curând de la sursă, bun de băut; p. ext. rece. 5. Fig. Curat, pur, neîntinat. 6. Cu forțe noi; odihnit. — Din gr. **prósatos**.

PROÁȘCĂ, *proaște*, s.f. (Pop.) 1. Cantitate de apă, de noroi etc. care țâșnește de undeva și improașcă. 2. (În expr.) A face (sau a da) *proașcă* (sau *proașcă*) (în, între sau prin...) = a face prăpăd, a se năpusti, a da năvală, a da iama (în, între sau prin, printre...). — Din [im] **proșca**.

PROB, *-Ă*, *probi*, *-e*, adj. (Livr.) Cinstit, onest, integru, loial. — Din fr. **probe**.

PROBÁ, *probez*, vb. I. Tranz. 1. (Folosit și absol.) A supune ceva sau pe cineva la o probă, la o încercare, pentru a vedea dacă este corespunzător unui scop, unor cerințe etc.; p. restr. a încerca un obiect de îmbrăcăminte,

de încălțăminte etc. **2.** A dovedi, a demonstra (cu probe), a pune în evidență. — Din lat. **probare**.

PROBĂBIL, -Ă, probabili, -e, adj. Care se poate produce, întâmpla; care poate fi adevărat. ⇨ *Timpul probabil* = condițiile meteorologice care se prevăd pentru zilele următoare. ◆ (Adverbial) După cât se pare, după toate probabilitățile; poate. — Din fr. **probable**, lat. **probabilis**.

PROBABILISM s.n. Doctrină asociată scepticilor din Academia platonice potrivit căreia nu putem avea niciun fel de cunoștințe sigure, dar putem ajunge la opinii probabile. — Din fr. **probabilisme**.

PROBABILIST, -Ă, probabilisti, -ste, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Care aparține probabilismului, privitor la probabilism. **2.** Adj. Care folosește calculul probabilităților. **3.** S.m. și f. Matematician specialist în calculul probabilităților. — Din fr. **probabiliste**.

PROBABILISTIC, -Ă, probabilistici, -ce, adj. **1.** Cu caracter de probabilitate. **2.** Referitor la teoria probabilităților, la calculul probabilităților. — **Probabil** + suf. **-istic**.

PROBABILITATE, probabilități, s.f. **1.** Caracterul sau însușirea a ceea ce este probabil; fapt, întâmplare probabilă, posibilă. ⇨ Expr. *După toate probabilitățile* = după cât se pare, probabil. **2.** (Mat.) Mulțime numerică prin care se exprimă caracterul aleatoriu (posibil sau nesigur) al unui eveniment, al unui fenomen. ⇨ *Calculul probabilităților* = calcul matematic care permite să se aprecieze dacă un eveniment complex se va întâmpla sau nu, în funcție de eventualitatea unor evenimente mai simple, presupus cunoscute. — Din fr. **probabilité**, lat. **probabilitas, -atis**.

PROBĂNT, -Ă, probanți, -te, adj. (Rar) Care probează, dovedește, convinge; edificator, concludent. — Din fr. **pobant**.

PROBĂR, probare, s.n. (Și în sintagma *probar de litere*) Album cu modele de litere, cifre și alte semne, inclusiv ornamente, pe care o tipografie le poate folosi la culegerea diferitelor lucrări. — **Probă** + suf. **-ar**.

PROBĂRE, probări, s.f. Acțiunea de a *proba*. — V. **proba**.

PROBĂT, -Ă, probați, -te, adj. **1.** Încercat, verificat, experimentat. **2.** Dovedit, arătat, demonstrat. — V. **proba**.

PROBĂTOR, -OĂRE, probatori, -oare, adj. Care are calitatea de a dovedi ceva, care poate servi drept dovadă; probatoriu (**2**). — Din fr. **probatoire**.

PROBĂTORIU, -IE, probatorii, s.n., adj. **1.** S.n. Procedură de culegere a probelor (**1**) în justiție; totalitatea probelor adunate și prezentate într-un litigiu. **2.** Adj. Probator. — Din lat. **probatorium**.

PROBAȚIUNE, probațiuni, s.f. (Jur.) Dovedire; *concr. dovadă*. [Pr.: **-ți-u-**] — Din lat. **probatio, -onis, fr. probation**.

PROBĂ, probe, s.f. **1.** Confirmare a unui adevăr, dovedire; dovadă, semn, mărturie în sprijinul cuiva sau a ceva. ⇨ *Probă cu martori* = susținere prin martori a unei afirmații în fața instanțelor de judecată. ⇨ Loc. vb. *A da probă* (sau *probe*) *de...* = a proba (**2**), a dovedi. **2.** Acțiune întreprinsă pentru a constata dacă ceva sau cineva îndeplinește condițiile cerute; încercare; verificare. ⇨ Loc. adj. și adv. *De probă* = ca încercare, de încercare. ◆ Spec. Încercare a unui obiect de îmbrăcăminte pentru a vedea dacă se potrivește. ◆ Spec. Încercare a unei mașini, a unui aparat etc. (pentru a verifica buna lor funcționare). ◆ Fiecare dintre părțile, dintre etapele din care constă un examen; *p. gener.* examen. ◆ Fiecare dintre întrecerile sportive organizate în cadrul unei competiții mai mari. **3.** Repetiție (făcută în vederea unei reprezentări artistice). ◆ (Rar) Număr dintr-un spectacol prezentat ca reclamă. **4.** Verificare a exactității unei operații aritmetice. **5.** Obiect dintr-o serie de obiecte identice sau cantitate mică dintr-un material care poate să servească la determinarea anumitor caracteristici ale obiectelor respective sau ale întregului material din care fac parte; eșantion, mostră ◆ Analiză medicală. ◆ Observare a funcției unui organ în vederea stabilirii unui diagnostic. ◆ (Fot.) Copie pozitivă pe hârtie. **6.** Pildă, exemplu, model. — Din lat. **proba** (cu sensuri după fr. *preuve*).

PROBĂLUÍ, probăluiesc, vb. IV. Tranz. (Înv. și reg.) **1.** A încerca, a căuta să facă, să realizeze ceva; a face tentative. **2.** A supune ceva sau pe cineva la o probă, la o încercare pentru a vedea dacă este corespunzător anumitor cerințe, unui anumit scop etc.; a încerca, a verifica, a experimenta, a proba (**1**). **3.** A dovedi, a adevăra, a confirma, a proba (**2**). **4.** A chibzui, a socoti; a presupune. [Var.: **prubuluf** vb. IV] — Din magh. **próbalni**.

PROBĂLUIRE, probăluiri, s.f. (Înv. și reg.) Acțiunea de a *probăluí*. — V. **probăluí**.

PROBITĂTE s.f. Cinste, integritate, onestitate. — Din fr. **probité**, lat. **probitas, -atis**.

PROBLÉM s.n. v. **problemă**.

PROBLEMATIC, -Ă, problematici, -ce, adj., s.f. **1.** Adj. Îndoielnic, nesigur, ipotetic. ◆ P. ext. Dubios, suspect, necurat. **2.** Adj. Care constituie o problemă, o enigmă. ◆ (Log.; despre judecăți) Care anunță un raport posibil între termenii judecății. **3.** S.f. Ansamblu de probleme (**13**) cu privire

la un anumit domeniu, disciplină, subiect; tematică. — Din fr. **problématique**.

PROBLEMATIZĂ, problematizez, vb. I. Tranz. **1.** (Livr.) A sistematiza pe probleme. **2.** A face (din orice lucru) o problemă (**1** I). — **Problematic** + suf. **-iza**.

PROBLEMATIZĂRE, problematizări, s.f. **1.** Acțiunea de a *problematiza* și rezultatul ei. **2.** Metodă de învățământ care declanșează activitatea independentă a elevului, gândirea și efortul personal al acestuia. — V. **problematiza**.

PROBLÉMĂ, probleme, s.f. I. **1.** Chestiune care prezintă aspecte neclare, discutabile, care necesită o lămurire, o precizare, care se pretează la discuții. **2.** Chestiune importantă care constituie o sarcină, o preocupare (majoră) și care cere o soluționare (imediată). **3.** Chestiune care intră în sfera preocupărilor, a cercetărilor cuiva; obiect principal al preocupărilor cuiva; temă, materie. ◆ (Mat.) Chestiune în care, fiind date anumite ipoteze, se cere rezolvarea, prin calcule sau prin raționamente, a unor date. **II. 1.** Dificultate care trebuie rezolvată pentru a obține un anumit rezultat; greutate, impas. **2.** Lucru greu de înțeles, greu de rezolvat sau de explicat; mister, enigmă. [Var.: (Înv.) **problém** s.n.] — Din fr. **problème**, lat. **problema**.

PROBLEMIST, -Ă, problemisti, -ste, s.m. și f. Specialist în elaborarea de probleme în domeniul șahului sau al matematicii. — **Problemă** + suf. **-ist**.

PROBLEMUȚĂ, problemeuțe, s.f. (Rar) Diminutiv al lui *problemă*. — **Problemă** + suf. **-uță**.

PROBOSCIDĂ, proboscide, s.f. (Înv.) Trompa elefantului. ◆ Trompa unor insecte diptere. — Din fr. **proboscide**.

PROBOSCIDIÂN, proboscidieni, s.m. (La pl.) Ordin de mamifere, din care face parte elefantul, caracterizate prin trompa lor lungă, mobilă; (și la sg.) animal care face parte din acest ordin. [Pr.: **-di-an**] — Din fr. **proboscidién**.

PROBOZEALĂ, probozeli, s.f. (Înv., reg. și fam.) Faptul de a *probozi*. — **Probozi** + suf. **-eală**.

PROBOZÍ, probozesc, vb. IV. Tranz. (Înv., reg. și fam.) A muștra, a dojeni, a certa pe cineva; a face de rușine; a ocări. — Din sl. **probraziti**.

PROBOZÍRE, proboziri, s.f. (Înv., reg. și fam.) Acțiunea de a *probozi*. — V. **probozi**.

PROCAÍNĂ s.f. (Farm.) Substanță cu proprietăți asemănătoare novocainei. [Pr.: **-ca-i-**] — Din fr. **procaïne**.

PROCARIÓT, procariote, s.n. (Biol.; la pl.) Grup de organisme primitive (virusi, bacterii, alge albastre) monocelulare, cu structură simplă; (și la sg.) specie din acest grup. [Pr.: **-ri-ot**] — Din fr., engl. **procaryste**.

PROCĂTOR, procatori, s.m. (Reg.) Avocat. — Din magh. **prókátor**.

PROCEDĂ, procedez, vb. I. Intrans. **1.** A acționa într-un anumit fel, a folosi anumite mijloace în săvârșirea unei acțiuni. **2.** A începe să..., a trece la... *A procedea la anchetă*. [Var.: (Înv.) **procéde** vb. III] — Din fr. **procéder**.

PROCÉDE vb. III v. **proceda**.

PROCEDÉU, procedee, s.n. **1.** Mijloc folosit pentru a ajunge la un anumit rezultat, mod de a proceda; mijloc, modalitate, procedură. **2.** Mod sistematic de executare a unei operații sau a unui proces prin folosirea unei anumite metode. [Pl. și: *procedeur*] — Din fr. **procédé**.

PROCEDURĂL, -Ă, procedurali, -e, adj. Privitor la procedura legală, în conformitate cu regulile acestei proceduri. — Din fr. **procédural**.

PROCEDURĂ, proceduri, s.f. **1.** Totalitatea actelor și a formelor îndeplinite în cadrul activității desfășurate de un organ de jurisdicție, de executare sau de alt organ de stat. (Livr.) Procedeu (**1**). **3.** Ramură a dreptului care are ca obiect studiul procedurii (**1**). **4.** (Mai ales la pl.) Tratament special efectuat în unități sanitare pentru tratarea diverselor boli. — Din fr. **procédure**.

PROCEDURÍST, -Ă, proceduriști, -ste, s.m. Specialist în procedura judiciară, în dreptul procesual. — **Procedură** + suf. **-ist**.

PROCÉNT, procențe, s.n. **1.** A suta parte dintr-o cantitate dată; proporție în raport cu o sută; sutime, procentaj. **2.** Dobândă calculată la o sută de unități monetare pe interval de un an; *p. gener.* dobândă. [Var.: (Înv.) **proñt** s.n.] — Din germ. **Prozent**.

PROCENTĂJ, procentaje, s.n. Procent. ◆ Calcul făcut pentru stabilirea procentului; cifră obținută prin acest calcul. — **Procent** + suf. **-aj** (după fr. *pourcentage*).

PROCENTUĂL, -Ă, procentuali, -e, adj. Calculat, exprimat în procente; care reprezintă un anumit procent dintr-o cantitate. [Pr.: **-tu-aj**] — Din germ. **prozentual**.

PROCÉS, procese, s.n. **1.** Acțiune în justiție făcută pentru soluționarea unui diferend între două părți care sunt în litigiu sau pentru constatarea și sancționarea încălcării legilor statului; acțiune judecătorească; totalitatea actelor, documentelor adunate în vederea acestei acțiuni. ⇨ Expr. *A face* (sau *a intenta*) *cuiva proces* = a chema pe cineva în fața instanțelor de judecată, a da pe cineva în judecată. *A face procesul* (cuiva sau a ceva) =

a critica, a ataca (pe cineva sau ceva). *A-i face cuiva proces de intenție* = a învinui pe cineva de intenții reprobabile pe care nu poți dovedi că le-a avut. *A-și face proces(e) de conștiință* = a regreta, a-și reproșa anumite atitudini sau acțiuni. ♦ *Proces-verbal* = înscris (cu caracter oficial) în care se consemnează un fapt de natură juridică; act cu caracter oficial în care se redau pe scurt discuțiile și hotărârile unei adunări constituite. **2.** Succesiune de stări, etape, stadii prin care trec, în desfășurarea lor temporală, în schimbarea lor, diverse obiecte, fenomene etc.; evoluție, dezvoltare, desfășurare; acțiune. ♦ *Proces tehnologic* = totalitatea operațiilor care comportă prelucrări mecanice și chimice, tratamente termice, impregnări, montaje etc. și prin care materiile prime, semifabricatele etc. sunt transformate în produse finite. **3.** Maladie (a unui organ sau a întregului organism) în evoluție (sau în regres). [Pl. și: (înv.) *procesuri*. — Var.: (înv.) *profēs* s.n.] — Din it. *processo*, fr. *procès*, lat. *processus*.

PROCESĂ, *procesez*, vb. I. Tranz. A prelucra semnalele înregistrate pe bandă magnetică prin intermediul unui procesor. — Din engl. *process*.

PROCESĂRE, *procesări*, s.f. Acțiunea de a procesa. — V. *procesa*.

PROCESĂT, *-Ă, procesați, -te*, adj. (Despre semnale înregistrate pe bandă magnetică) Care a fost prelucrat prin intermediul unui procesor. — V. *procesa*.

PROCÉSIE s.f. v. *procesiune*.

PROCESIONAL, *-Ă, procesionali, -e*, adj. (Rar) De procesiune, relativ la procesiune. [Pr.: *-si-o-*] — Din fr. *processionnel*.

PROCESIUNE, *procesiuni*, s.f. **1.** Șir lung de oameni care merg într-o anumită ordine în aceeași direcție și cu același scop; cortegiu, convoi; alai. **2.** Ceremonie religioasă în timpul căreia credincioșii merg în convoi, precedați de slujitorii Bisericii, purtând diferite obiecte de cult, cântând imnuri religioase sau rostind rugăciuni, pentru a mulțumi sau a cere ajutorul divinității într-o anumită împrejurare. [Pr.: *-si-u-*. — Var.: (înv.) *procésie* s.f.] — Din fr. *procession*, lat. *processio, -onis*.

PROCESOMÁN, *-Ă, procesomani, -e*, s.m. și f. Persoană care are mania de a intenta procese juridice. — *Proces* + suf. *-oman*.

PROCESOMANIE s.f. Mania (2) de a intenta (nejustificat) procese (1). — *Procesoman* + suf. *-ie*.

PROCESÓR, *procesoare*, s.n. Echipament sau dispozitiv capabil să execute un set de instrucțiuni, să păstreze adresele acestora și să le citească dintr-o memorie care păstrează programul pe durata executării acestuia. — Din engl. *processor*.

PROCESUÁL, *-Ă, procesuali, -e*, adj. **1.** (În sintagma) *Drept procesual* = a) ansamblul normelor juridice care reglementează procedura de rezolvare a litigiilor civile sau penale, precum și de executare a hotărârilor pronunțate; b) disciplină care se ocupă cu studiul acestei proceduri. **2.** Care se desfășoară în etape succesive specifice dezvoltării fenomenului; treptat, gradat. [Pr.: *-su-a-*] — Din it. *processuale*.

PROCESUALITĂTE s.f. Caracter procesual. [Pr.: *-su-a-*] — *Procesual* + suf. *-itate*.

PROCEȚÍ vb. IV v. *prociți*.

PROCHÉSTOR, *prochestori*, s.m. Magistrat roman care exercita funcții financiare în provincii. — Din lat. *proquaestor*.

PROCHÍMEN, *prochimene*, s.n. **1.** (Bis.) Verset din psalmi care se cântă înainte de a se citi un pasaj din Biblie sau înainte de o rugăciune sau de o cântare. **2.** (Înv.; în expr.) *A veni la prochimen* = a reveni la subiect, după o digresiune. *A aduce* (pe cineva) *la prochimen* = a îndrepta, a aduce (pe cineva) pe calea cea bună. — Din ngr. *prokímenon*.

PROCI adv. (Înv.) Și așa mai deparate. — Din sl. *proci*.

PROCIDÉNȚĂ, *prociđențe*, s.f. Coborâre sau deplasare din locul său a unui organ sau a unei părți mobile dintr-un organ. — Din fr. *prociđence*.

PROCITÁNIE, *procitanii*, s.f. (Înv.) Recitare, repetiție, repetare. ♦ Examinare (recapitulativă) a elevilor. — Din rus. *procítanie*.

PROCITEÁLĂ, *prociteli*, s.f. (Înv.) Faptul de a *prociți*. — *Prociți* + suf. *-eală*.

PROCIȚÍ, *procitesc*, vb. IV. Tranz. (Înv.) **1.** A recita, a repeta. **2.** A examina (recapitulativ) un elev. **3.** A certa, a mustra; a cicăli. [Var.: *procețf* vb. IV] — Din rus. *procítat*.

PROCIȚÍRE, *procitiri*, s.f. (Înv.) Acțiunea de a *prociți*. — V. *prociți*.

PROCLAMÁ, *proclám*, vb. I. Tranz. **1.** A anunța ceva în mod solemn și oficial; a aduce la cunoștință publică (printr-o proclamație) un fapt de mare importanță și de interes general. **2.** A acorda cuiva în mod oficial un titlu, un drept, o calitate. ♦ Refl. *Colonia s-a proclamat independentă*. **3.** A crea, a institui, a stabili, a introduce. **4.** A susține ceva deschis, cu convingere; a afirma cu tărie. — Din fr. *proclamer*, lat. *proclamare*.

PROCLAMÁRE, *proclamări*, s.f. Acțiunea de a (se) *proclama* și rezultatul ei. ♦ (Concr.) Proclamație (1). — V. *proclama*.

PROCLAMÁTÍV, *-Ă, proclamativi, -e*, adj. (Rar) Care proclamă ceva. — *Proclama* + suf. *-(a)tiv*.

PROCLAMÁTÓR, *-OÁRE, proclamatori, -oare*, s.m. și f. Persoană care face o proclamație, care proclamă ceva în public. — Din fr. *proclamateur*.

PROCLAMÁȚIE, *proclamații*, s.f. Text oficial prin care se aduce la cunoștință publică un fapt de mare importanță și de interes general; declarație scrisă prin care se face un apel în vederea unei acțiuni importante; proclamare. [Var.: (înv.) *proclamațiúne* s.f.] — Din fr. *proclamation*, lat. *proclamatio, -onis*.

PROCLAMÁȚIÚNE s.f. v. *proclamație*.

PROCLÉT, *-Ă, procleți, -te*, adj. **1.** (Înv.; adesea substantivat) Care a fost excomunicat, anatemitizat, blestemat; eretic; p. ext. păgân, necredincios. **2.** (Reg.; adesea substantivat) Ticălos, rău, păcătos, ipocrit. **3.** (Reg.) Grozav, strașnic, cumplit. — Din bg. *proklet*.

PROCLÍTIC, *-Ă, proclitici, -ce*, adj. (Gram.; despre cuvinte) Așezat înaintea altui cuvânt (cu care face corp fonetic comun), neavând accent propriu. — Din fr. *proclitique*.

PROCLÍZĂ, *proclize*, s.f. (Gram.) Așezare a unui cuvânt neaccentuat înaintea altui cuvânt, cu care poate face corp fonetic comun. — Din fr. *proclise*.

PROCÓNSUL, *proconsuli*, s.m. Magistrat roman care, după încheierea consulatului, era însărcinat cu guvernarea unei provincii. — Din lat., fr. *proconsul*.

PROCONSULÁR, *-Ă, proconsulari, -e*, adj. Care ține de proconsul, privitor la proconsul, guvernat de un proconsul. — Din lat. *proconsularis*, fr. *proconsulaire*.

PROCONSULÁT, *proconsulate*, s.n. Funcția de proconsul; timpul în care un proconsul își exercita atribuțiile. — Din lat. *proconsulatus*, fr. *proconsulat*.

PROCOPEÁLĂ s.f. v. *pricopseală*.

PROCOPŚÍ vb. IV v. *pricopsi*.

PROCOPŚÍRE s.f. v. *pricopsire*.

PROCOPŚÍT, *-Ă* adj. v. *pricopsit*.

PROCOVÁȚ s.n. v. *pocrovăț*.

PROCREÁ, *procreez*, vb. I. Intrans. și tranz. A da naștere, a da viață; a zămisli, a concepe; a se reproduce, a naște. [Pr.: *-cre-a-*] — Din fr. *procréer*. **PROCREÁRE**, *procreări*, s.f. Acțiunea de a *procrea* și rezultatul ei; creație. [Pr.: *-cre-a-*] — V. *procrea*.

PROCREÁTÍV, *-Ă, procreativi, -e*, adj. (Livr.) Procreator. [Pr.: *-cre-a-*] — *Procrea* + suf. *-(a)tiv*.

PROCREÁTÓR, *-OÁRE, procreatori, -oare*, adj. (Rar) Care procrează. [Pr.: *-cre-a-*] — Din fr. *procréateur*.

PROCREÁȚIE, *procreații*, s.f. Procreare. [Pr.: *-cre-a-*] — Din fr. *procréation*.

PROCTALGÍE, *proctalgii*, s.f. (Med.) Durere a anusului. — Din fr. *proctalgie*.

PROTECTAZÍE, *protectazii*, s.f. (Med.) Dilatație a anusului sau a rectului. — Din fr. *proctectasie*.

PROTECTOMÍE, *proctectomii*, s.f. (Med.) Rezecție a unei părți a rectului. — Din fr. *proctectomie*.

PROCIȚÍTĂ, *proctite*, s.f. (Med.) Inflamație a anusului; rectită. — Din fr. *proctite*.

PROCTOPLASTÍE, *proctoplastii*, s.f. (Med.) Creare sau refacere chirurgicală a orificiului anal. — Din fr. *proctoplastie*.

PROCTOSCOPIÉ, *proctoscopii*, s.f. (Med.) Rectoscopie. — Din fr. *proctoscopie*, engl. *proctoscopy*.

PROCURÁ, *procúr*, vb. I. Tranz. **1.** A face rost de ceva, a obține ceva, a achiziționa. **2.** A produce, a provoca, a pricinui. — Din fr. *procurer*, lat. *procurare*.

PROCURÁRE, *procurări*, s.f. Acțiunea de a *procura* și rezultatul ei. — V. *procura*.

PROCURATÓR, *procuratori*, s.m. **1.** Magistrat roman, ales de obicei dintre liberi, însărcinat cu strângerea dărilor și cu conducerea provinciilor imperiale. **2.** Înalt demnitar în republicile Veneția și Genova, în Evul Mediu. **3.** Persoană care acționează în numele cuiva, pe baza unei procuri; mandatar. — Din fr. *procurateur*, lat. *procurator, -oris*.

PROCURATŪRĂ, *procuraturi*, s.f. Organ al puterii de stat în sarcina căruia intră supravegherea aplicării și executării legilor, trimiterea infractorilor în fața justiției, susținerea acuzării înaintea instanțelor judecătorești, precum și reprezentarea intereselor statului în instanță; p. ext. clădire în care își are sediul acest organ al puterii de stat. — Din rus. *prokuratura*.

PROCURĂ, *procuri*, s.f. Împuternicire legalizată prin care cineva poate reprezenta o persoană fizică sau juridică și poate acționa în numele acesteia; (concr.) act prin care se dă această împuternicire; mandat. — Din germ. **Prokura**.

PROCURIST, **-Ă**, *procuriști*, *-ste*, s.m. și f. Mandatar având de obicei împuterniciri pentru îndeplinirea actelor juridice în numele cuiva. — Din germ. **Prokurist**.

PROCUROR, *procurori*, s.m. Magistrat membru al Parchetului, care are rolul de a exercita acțiunea penală și de a susține acuzarea; membru al procuraturii, care decide trimiterea infractorilor în fața justiției, susține acuzarea în procesele judiciare, supraveghează justa aplicare a legilor și reprezintă interesele statului într-un proces. — Din fr. **procurer**.

PRODECAN, *prodecani*, s.m. 1. Membru al corpului didactic universitar care are funcția de locțiitor de decan. 2. Avocat care are funcția de locțiitor al decanului baroului. — Din germ. **Prodekan**, it. **prodecano**.

PRODENTIE, *prodentii*, s.f. (Med.) Orientarea spre înainte a dinților. — Din germ. **Prodentie**.

PRODIG, **-Ă**, *prodigi*, *-ge*, adj. (Livr.) Risipitor, cheltuitor; (excesiv de) generos. — Din fr. **prodigue**, lat. **prodigus**.

PRODIGĂ, *prodig*, vb. I. Tranz. (Livr.) A cheltui fără măsură, a risipi; a acorda cu generozitate, a dăruii din belșug. — Din fr. **prodiguer**.

PRODIGALITATE, *prodigalități*, s.f. (Livr.) Risipă, cheltuală excesivă. — Din fr. **prodigalité**.

PRODIGIOS, **-OASĂ**, *prodigioși*, *-oase*, adj. leșit din comun (prin cantitate, bogăție, varietate, calitate); uluitor, extraordinar, uimitor. [Pr.: *-gi-os*] — Din fr. **prodigieux**, lat. **prodigiosus**.

PRODIGIOZITATE s.f. Inșușirea de a fi prodigios. [Pr.: *-gi-o-*] — Din fr. **prodigiosité**.

PRODRÔM, *prodromuri*, s.n. (Rar) 1. Introducere în studiul unei științe. 2. Simptom precoce care precedă sau anunță apariția unei boli. — Din fr. **prodrome**.

PRODUCĂTOR, **-OĂRE**, *producători*, *-oare*, adj., s.m., s.f. 1. Adj. Care produce ceva, care dă naștere la ceva. 2. S.m. și f. Persoană, unitate economică etc. care produce bunuri materiale, valori științifice sau artistice. 3. S.m. Persoană sau societate care asigură finanțarea unui film cinematografic. — **Produce** + suf. *-ător* (după fr. *producteur*).

PRODUCERE, *produc*, vb. III. 1. Tranz. A realiza prin muncă bunuri materiale, valori științifice sau artistice, a crea ceva (printr-o activitate oarecare); *p. restr.* a fabrica. 2. Tranz. (Folosit și absol.; despre pământ, plante etc.) A da roade. 3. Tranz. A realiza un profit, un venit. 4. Tranz. A fi cauza, mobilul a ceva; a da naștere; a provoca. 5. Refl. (Despre evenimente, acțiuni etc.; la pers. 3) A se înfăptui, a se realiza, a avea loc; a se întâmpla, a se petrece. 6. Refl. A se prezenta în fața spectatorilor cu un program artistic. 7. Tranz. (Livr.) A arăta, a prezenta (ca dovadă). — Din lat. **producere**.

PRODUCERE, *produceri*, s.f. Acțiunea de a (*se*) produce și rezultatul ei. ♦ (Înv.) Producție (1). ♦ (Înv.) Operă, producție artistică, literară. — V. **produce**.

PRODUCȚ, *producte*, s.n. (Înv.) 1. Produs (1); marfă. 2. Produs (2). — Din lat. **productus**, germ. **Produkt**.

PRODUCTIBIL, **-Ă**, *productibili*, *-e*, adj. Care poate fi produs. — Din fr. **productible**.

PRODUCTIBILITATE s.f. Capacitatea de producție, perspectivă de producție. — Din fr. **productibilité**.

PRODUCTIV, **-Ă**, *productivi*, *-e*, adj. 1. Care produce (mult); care dă randament. ♦ *Pământ productiv* = pământ fertil, rodnic. *Rasă (de animale) productivă* = rasă fecundă, prolifică. ♦ (Despre întreprinderi, meserii etc.) Rentabil, bănos. 2. (Despre sufixe, prefixe, elemente de compunere, cuvinte etc.) Care formează, are numeroase derivate, compuse etc. ♦ (Despre conjugări) Care se îmbogățește mereu. — Din fr. **productif**.

PRODUCTIVITATE s.f. Capacitatea sau inșușirea de a fi productiv; capacitatea de a produce (mult); randament. ♦ *Productivitatea muncii* = eficiență a muncii exprimată prin raportul dintre cantitatea de produse realizată și volumul de muncă consumat. ♦ Capacitatea unor sufixe, prefixe, elemente de compunere etc. de a forma (numeroase) derivate, compuse etc. ♦ Capacitatea unor cuvinte de a forma (multe) sensuri sau derivate noi. ♦ Capacitatea unor conjugări de a se îmbogăți mereu. — Din fr. **productivité**.

PRODUCTOMÉTRU, *productometre*, s.n. Înregistrator automat de producție. — Cf. germ. **Produktionsmesser**.

PRODUCȚIE, *producții*, s.f. 1. Procesul creării bunurilor necesare existenței și dezvoltării societății, în cursul căruia oamenii exploatează și modifică elementele din natură potrivit trebuințelor lor. ♦ *Producție de mărfuri* = formă de organizare a economiei sociale în care produsele muncii

sunt create de producători independenți, autonomi, fiecare dintre ei specializându-se în confecționarea unui anumit produs. *Producție marfă* = producție (2) în expresie bănească a întreprinderilor sau a ramurilor economiei naționale într-o anumită perioadă de timp, livrată sau destinată desfacerii. *Producție netă* = valoarea producției marfă minus cheltuielile de producție. 2. Totalitatea produselor (1) obținute în procesul muncii, într-o perioadă de timp determinată, într-un anumit sector al activității sociale etc. 3. Lucrare, operă literară, științifică sau artistică. 4. Manifestare artistică organizată la sfârșitul unui an școlar în institutele de artă teatrală și cinematografică, în școlile de muzică, de coregrafie etc. [Var.: (inv.) **producțiune** s.f.] — Din fr. **production**.

PRODUCTIUNE s.f. v. **producție**.

PRODUF, *produfuri*, s.n. (Reg.) Gaură, copcă făcută în gheața formată deasupra unei ape. [Var.: **preduf** s.n.] — Din sl. **produhi**.

PRODUS, *produce*, s.n. 1. Bun material rezultat dintr-un proces de muncă; totalitatea obiectelor sau a bunurilor obținute în procesul de producție; bun, product (1). ♦ *Produs de schimb* = marfă. *Produs social total* = indicator macroeconomic reprezentând totalitatea bunurilor materiale create în decursul unei perioade de timp de lucrătorii ocupați în economia națională. *Produs intern brut* = expresie valorică a totalității bunurilor și serviciilor finale furnizate de agenții economici care și desfășoară activitatea pe teritoriul unei țări. *Produs național brut* = produsul intern brut plus soldul comerțului exterior. ♦ Corp sau substanță obținută pe cale naturală sau în laborator; preparat. 2. Rezultat material al unui proces social sau natural, al unui proces fiziologic sau de creație; rezultat material al unui complex de fenomene sau de acțiuni; *p. ext.* urmare, efect, rod; product (2). 3. Rezultatul înmulțirii a doi factori (numere, mărimi scalare, vectoriale etc.); *p. ext.* înmulțire. — V. **produce** (după fr. *produit*).

PROEINENT, **-Ă**, *proeminenți*, *-te*, adj. Care iese mult în relief. ♦ (Despre oameni sau acțiunile, realizările lor) Care iese din comun prin valoare, calitate; remarcabil. [Pr.: *pro-e-*] — Din fr. **proéminent**.

PROEINENȚĂ, *proeminențe*, s.f. Faptul de a fi proeminent; (concr.) parte proeminentă a unui obiect, ridicătură, ieșitură. [Pr.: *pro-e-*] — Din fr. **proéminence**.

PROÉRES s.n. v. **proeresis**.

PROÉRESIS s.n. (Înv.) Bunăvoință, intenție bună, generozitate. [Var.: **proéres** s.n.] — Din ngr. **proéresis**.

PROESTOS, *proestoși*, s.m. (Înv. și reg.) Călugăr sau preot cu cel mai înalt rang în ierarhia clericilor unei mănăstiri sau a unei biserici. [Pr.: *pro-es-*. — Var.: **proistós** s.m.] — Din ngr. **proestós**.

PROFÂN, **-Ă**, *profani*, *-e*, adj. (Adesea substantivat) 1. Care este ignorant într-un domeniu oarecare; neștiutor, nepricteput, ageamiu. 2. Care nu ține de religie, care nu reprezintă sau nu exprimă un punct de vedere religios; laic. 3. Care nu respectă lucrurile considerate sacre; necredincios. — Din fr. **profane**, lat. **profanus**.

PROFANĂ, *profanez*, vb. I. Tranz. A trata fără respectul cuvenit lucruri considerate sfinte, a pângări; *p. ext.* a batjocori, a necinsti, a terfeli. — Din fr. **profaner**, lat. **profanare**.

PROFANĂRE, *profanări*, s.f. Acțiunea de a profana și rezultatul ei; profanațiune. — V. **profana**.

PROFANĂT, **-Ă**, *profanați*, *-te*, adj. (Despre lucruri considerate sacre) Tratat fără respectul cuvenit; batjocorit, dezonorat, necinstit. — V. **profana**.

PROFANĂTOR, **-OĂRE**, *profanatori*, *-oare*, s.m. și f., adj. (Persoană) care profanează; pângăritor. — Din fr. **profanateur**, lat. **profanator**, **-oris**.

PROFANAȚIUNE, *profanațiuni*, s.f. (Înv.) Profanare. [Pr.: *-ți-u-*] — Din fr. **profanation**, lat. **profanatio**, **-onis**.

PROFASCIST, **-Ă**, *profasciști*, *-ste*, adj. Care este favorabil fascismului, care susține pe fasciști, care este de partea fasciștilor. — Din engl. **profascist**.

PROFĂZĂ, *profaze*, s.f. (Biol.) Primul stadiu al mitozei, când se formează cromozomii. — Din fr. **prophase**.

PROFEMINIST, **-Ă**, *profeminști*, *-ste*, adj. Care susține drepturile femeilor, favorabil femeilor. — Din engl. **profeminist**.

PROFERĂ, *proferez*, vb. I. Tranz. (Livr.) A rosti, a pronunța (cu voce ridicată) blesteme, amenințări etc. [Prez. ind. și: *profér*] — Din fr. **proférer**.

PROFERĂRE, *proferări*, s.f. (Livr.) Acțiunea de a profera și rezultatul ei. — V. **profera**.

PROFESĂ, *profesez*, vb. I. 1. Tranz. și intrans. A practica, a exercita o meserie, o profesie. 2. Tranz. A manifesta, a mărturisii, a susține public o concepție, o atitudine, o părere, o convingere. — Din fr. **professer**.

PROFESĂRE, *profesări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a profesa și rezultatul ei. — V. **profesa**.

PROFESIE, *profesii*, s.f. 1. Ocupație, îndeletnicire cu caracter permanent, pe care o exercită cineva în baza unei calificări

corespunzătoare; complex de cunoștințe teoretice și de deprinderi practice care definesc pregătirea cuiva; meserie. **2.** (În sintagma) *Profesiune de credință* = declarație publică pe care o face cineva cu privire la principiile sau la convingerile sale. [Var.: **profesiune** s.f.] — Din fr. **profession**.

PROFESIOGRĂMĂ, *profesiogramă*, s.f. Reprezentare cronologică detaliată a caracteristicilor unei activități profesionale sub aspectul solicitărilor fizice, psihice și al repausului într-o zi de muncă. [Pr.: -si-o-] — Din germ. **Professigramm**.

PROFESIONAL, **-Ă**, *profesionali*, -e, adj. Care ține de o profesie, privitor la o profesie; care este legat de o profesie. ♦ *Secret profesional* = informație pe care o deține cineva grație profesiei sale și pe care nu are dreptul să o divulge nimănui. *Învățământ profesional* = învățământ pentru pregătirea și specializarea muncitorilor calificați dintre absolvenții școlii generale. *Boală profesională* = boală specifică unei profesii sau provocată de o anumită profesie. ♦ (Adverbial) Cu obișnuința unui profesionist. [Pr.: -si-o-] — Din fr. **professionnel**.

PROFESIONALISM s.n. 1. Profesionism. ♦ Conștiință profesională. **2.** Cuvânt care aparține unei limbaj profesional. [Pr.: -si-o-] — Din fr. **professionnalisme**.

PROFESIONALITATE s.f. Calitatea de a fi un bun profesionist. ♦ Conștiință profesională; profesionalism. [Pr.: -si-o-] — **Profesional** + suf. *-itate*.

PROFESIONALIZĂ, *profesionalizez*, vb. I. Tranz. și refl. (Rar) A face să capete sau a căpăta un caracter profesional; a face să devină sau a deveni o profesie. [Pr.: -si-o-] — **Profesional** + suf. *-iza*.

PROFESIONALIZĂRE, *profesionalizări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a (se) profesionaliza și rezultatul ei. [Pr.: -si-o-] — V. **profesionaliza**.

PROFESIONALMÊNTE adv. (Rar) Din punct de vedere profesional. [Pr.: -si-o-] — **Profesional** + suf. *-mente* (după fr. *professionnellement*).

PROFESIONISM s.n. Practicare a unei îndeletniciri ca profesie; p. ext. ramură a artei, a sportului etc. practică ca profesie; profesionalism. [Pr.: -si-o-] — **Profesion**[ist] + suf. *-ism*.

PROFESIONIST, **-Ă**, *profesioniști*, -ste, s.m. și f., adj. (Persoană) care lucrează într-un anumit domeniu de activitate pe baza unei pregătiri corespunderătoare. [Pr.: -si-o-] — Din germ. **Professionist**.

PROFESIUNE s.f. v. **profesie**.

PROFESOR, **-OARĂ**, *profesori*, -oare, s.m. și f. Persoană calificată care predă o materie de învățământ (în școală). ♦ *Profesor universitar* = funcție didactică în învățământul superior. ♦ (Impr.) Învățător. ♦ P. gener. Persoană care îndrumă, educă, învață pe cineva. [Acc. și: *profesor*] — Din fr. **professeur**, germ. **Professor**.

PROFESORĂL, **-Ă**, *profesorali*, -e, adj. Care ține de profesori, privitor la funcția de profesor, specific profesorilor. ♦ Care este alcătuit din profesori. *Corp profesoral*. ♦ (Depr.) Pretențios, pedant, cu aere de savant. *Ton profesoral*. — Din fr. **professoral**.

PROFESORĂȘ, *profesorași*, s.m. (Depr.) Diminutiv al lui *profesor*. — **Profesor** + suf. *-aș*.

PROFESORĂT s.n. Meseria de profesor; funcția de profesor; timpul cât cineva exercită această profesie. — Din fr. **professorat**. Cf. germ. **Professorat**.

PROFESORIME s.f. (Rar) Totalitatea profesorilor; mulțime de profesori. — **Profesor** + suf. *-ime*.

PROFÉT, *profeți*, s.m. Predicator religios, trimis al lui Dumnezeu pe Pământ și ales de acesta să perceapă cuvântul divin și să primească viziuni pe care le va interpreta; proroc. ♦ (Art.) Nume dat de musulmani lui Mahomed. ♦ Vizionar ale cărui presupuneri sunt susceptibile de a se împlini ori s-au împlinit deja. — Din fr. **prophète**.

PROFETESĂ, *profetese*, s.f. (Livr.) Femeie înzestrată cu darul de a proci. — Din fr. **prophétesse**.

PROFÉTIC, **-Ă**, *profetici*, -ce, adj. De profet; care prevestește. — Din fr. **prophétique**.

PROFETISM s.n. 1. Curent religios care propagă învățătura și susține menirea profetilor. **2.** Caracter profetic; profecie. — Din fr. **prophétisme**.

PROFETIZĂ, *profetizez*, vb. I. Tranz. A profeti. — Din fr. **prophétiser**.

PROFETIZĂRE, *profetizări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a profetiza. — V. **profetiza**.

PROFETI, *profetesc*, vb. IV. Tranz. A face profetii, a prezice viitorul (în calitate de profet); a proroci, a profetiza, a prevesti. — Din **profet**.

PROFETIE, *profetii*, s.f. Ceea ce profetește cineva; prorocie, prevestire, prezicere. — Din fr. **prophétie**.

PROFIL, *profiluri*, s.n. 1. Contur, aspect al feței cuiva, privită dintr-o parte. ♦ Loc. adv. *Din (sau în) profil* = dintr-o parte. ♦ Fig. Portret, figură. **2.** Înfașurare, aspect, formă. ♦ Caracter predominant al cuiva sau a ceva. ♦ Contur al unui lucru, al unei forme de relief etc. ♦ *Profil geologic* =

reprezentare grafică a structurii geologice a unei porțiuni din scoarța terestră. *Profil morfologic* = reprezentare grafică în plan vertical, la o anumită scară, a reliefului unei regiuni. **3.** Conturul unei secțiuni plane a unui obiect, a unui edificiu, a unui corp geometric. ♦ Conturul aparent al unui obiect, rezultat dintr-o proiecție ortogonală pe un plan. **4.** Desen care reprezintă o secțiune verticală făcută într-o construcție sau în sol, pentru a indica distribuția sau structura acestora. ♦ *Plan de profil* = plan perpendicular pe două plane de proiecție și pe linia de pământ. ♦ Dispozitiv sau ansamblu de piese folosit pentru a indica, într-un plan vertical, limitele până la care trebuie să se întindă o lucrare. **5.** Piesă decorativă, în relief, folosită la ornamentarea unei clădiri, la consolidări aparente, la îmbunătățirea acusticii unei săli etc. **6.** Obiectivul de bază al producției unei întreprinderi, al activității unei instituții, căruia îi corespunde un anumit mod de organizare. — Din fr. **profil**.

PROFILARE, *profilez*, vb. I. 1. Refl. A ieși în evidență; a se reliefa, a se contura. **2.** Tranz. A stabili obiectivul de bază al producției unei întreprinderi, al activității unei instituții, organizându-le în mod corespunderător. **3.** Tranz. A lamina un drug de metal, dându-i un profil uniform pe toată lungimea lui. ♦ P. gener. A fasona, a prelucra un obiect sau un material pentru a-i da un anumit profil. **4.** Tranz. și refl. A (se) specializa. — Din fr. **profilier**.

PROFILĂCTIC, **-Ă**, *profilactici*, -ce, adj. Care se referă la profilaxie, care aparține profilaxiei; preventiv. — Din fr. **prophylactique**.

PROFILĂRE, *profilări*, s.f. Acțiunea de a (se) profila și rezultatul ei. — V. **profila**.

PROFILAXIE, *profilaxii*, s.f. Ansamblul măsurilor medico-sanitare care se iau pentru prevenirea apariției și a răspândirii bolilor. ♦ Ramură a medicinei care se ocupă cu studierea și aplicarea măsurilor profilactice. — Din fr. **prophylaxie**.

PROFILOGRAF, *profilografe*, s.n. Profilometru care înregistrează denivelările suprafeței unui drum, ale unui teren ori neregularitățile de pe suprafața unei piese. — Din fr. **profilographe**.

PROFILOGRĂMĂ, *profilogramă*, s.f. Înregistrare grafică a asperităților de pe suprafața unei piese prelucrate, obținută cu profilograful. — Din fr. **profilogramme**.

PROFILOMETRU, *profilometre*, s.n. Aparat pentru măsurarea gradului de netezime al suprafeței unui drum, a unui teren, a unei piese prelucrate. — Din fr. **profilomètre**.

PROFIR, **-Ă**, *profiri*, -e, adj. (Rar; mai ales despre vin) De culoare roșie-deschis, trandafiri; profiriu. — Din ngr. **profirus** „purpur”.

PROFIRIU, **-IE**, *profirii*, adj. (Mai ales despre vin) Profir. ♦ (Substantivat, n.) Vin de culoare roșie-deschis. — **Profir** + suf. *-iu*. Cf. profiriu.

PROFIT, *profituri*, s.n. Ceea ce reprezintă un folos (material sau spiritual) pentru cineva sau ceva; câștig, beneficiu, avantaj. ♦ (Ec.) Venit care revine proprietarilor capitalului investit într-o întreprindere. ♦ Spec. (Ec.) Beneficiu obținut de o întreprindere. — Din fr. **profit**, germ. **Profit**.

PROFITĂ, *profit*, vb. I. In tranz. A avea un profit, a beneficia; a folosi prilejul, ocazia pentru a beneficia de ceva. ♦ (Depr.) A urmări un folos în orice împrejurare, a căuta să obțină cu orice preț un câștig personal (fără a ține seamă de interesele altora). — Din fr. **profiter**.

PROFITABIL, **-Ă**, *profitabili*, -e, adj. Care aduce profit; util, avantajos, folositor. — Din fr. **profitable**.

PROFITERÓL, *profiteroluri*, s.n. Prăjitură făcută din mici gogoși umplute cu cremă de vanilie sau pișcoturi la care se adaugă diverse sortimente de înghețată, frișcă, ciocolată etc. — Din fr. **profiterole**.

PROFITÓR, **-OĂRE**, *profitori*, -oare, adj., s.m. și f. (Persoană) care caută să obțină un câștig din orice situație (neținând seamă de interesele altora); p. restr. afacerist, speculant. — Din fr. **profiteur**.

PROFUM s.n. v. **parfum**.

PROFUMĂ vb. I v. **parfuma**.

PROFUMĂT, **-Ă** adj. v. **parfumat**.

PROFUND, **-Ă**, *profunzi*, -de, adj. 1. (Despre oameni) Înzestrat cu o mare putere de pătrundere, de înțelegere; care analizează temeinic lucrurile; pătrunzător, perspicace; (despre înțelegerea, despre gândurile, judecățile, creațiile etc. omului) care dovedește profunzime, seriozitate, inteligență. **2.** (Despre însușiri morale, despre stări fiziologice sau psihice etc.) Puternic, intens, mare. ♦ (Despre salut, reverențe etc.) Care se face înclinând foarte mult capul, corpul; p. ext. care exprimă respect, considerație. **3.** (Despre ochi, privire) Care exprimă, care sugerează însușiri morale deosebite, profunzime, sentimente adânci. **4.** (Despre voce, sunete etc.) Cu ton jos; grav, adânc. **5.** (Despre procese fizice, sociale, morale etc.) Fundamental, esențial, radical. **6.** (Despre ape, cavități, săpături, obiecte concave etc.) Al cărui fund este situat la o distanță (foarte)

mare față de marginea de sus, de suprafață; adânc. — Din lat. **profundus**, fr. **profond**.

PROFUNDĂRE, *profundări*, s.f. (Tehn.) Ambutisare a unui obiect în formă de cupă, cu adâncime mare în raport cu diametrul. — Din **profund**.

PROFUNDITATE s.f. Profunzime (2). — Din lat. **profunditas**, -atis.

PROFUNDÓR, *profundoare*, s.n. Partea posterioară, mobilă a ampenajului orizontal al unei aeronave, care asigură ușurința mânăuirii, echilibrul și stabilitatea aeronavei. — După fr. **profondeur**.

PROFUNZIME, *profunzimi*, s.f. 1. Adâncime. 2. Capacitatea sau calitatea de a judeca și de a înțelege lucrurile în esență, în adâncimea lor; profunditate. — **Profund** + suf. -ime.

PROFUZIUNE, *profuziuni*, s.f. (Livr.) Cantitate mare, mulțime de...; abundență, bogăție. [Pr.: -zi-u-] — Din fr. **profusion**, lat. **profusio**, -onis.

PROGĂDIE, *progadii*, s.f. (Reg.) Curte a unei biserici folosită ca cimitir. [Var.: **progrădie** s.f.] — Din sl. **podigradie**.

PROGENIE, *progenii*, s.f. (Med.) Prognatism. — Din germ. **Progenie**.

PROGENITURĂ, *progenituri*, s.f. Vlăstar, urmaș, odraslă; pui de animal. — Din fr. **progéniture**.

PROGERIE, *progerii*, s.f. (Med.) Îmbătrânire prematură a țesutului cutanat. — Din fr. **progrérie**.

PROGESTERÓN s.n. Hormon care se formează în ovare și care este indispensabil în procesul de reproducere. ♦ Medicament preparat cu acest hormon. [Var.: **progesteronă** s.f.] — Din fr. **progestérone**.

PROGESTERÓNĂ s.f. v. **progesteron**.

PROGLÓT s.n. v. **proglotă**.

PROGLÓTĂ, *proglote*, s.f. (Biol.) Fiecare dintre segmentele corpului unui vierme inelat, cestod. [Var.: **proglót** s.n.] — Din fr. **proglottis**.

PROGNÁT, -Ă, *prognăți*, -te, adj. Caracterizat prin prognatism. — Din fr. **prognathe**.

PROGNATÍSM s.n. Conformație particulară a feței omului care constă în proeminența anterioară (în formă de bot) a maxilarelor sau a arcadelor dentare ale acestora. — Din fr. **prognathisme**.

PROGNÓSTIC¹, *prognosticuri*, s.n. Previziune a evoluției unei boli pe baza analizei simptomelor, agentului patogen etc. și la sfârșitul unor evenimente, al unor acțiuni, al unor întreceri sportive etc. [Acc. și *pronostic*] — Din fr. **pronostic**.

PROGNÓSTIC² s.n. v. **pronostic**.

PROGNOSTICĂ¹, *pronostichez*, vb. I. Tranz. A face o prognoză medicală. — Din fr. **pronostiquer**.

PROGNOSTICĂ² vb. I. Tranz. v. **pronostica**.

PROGNOSTICĂRE, *prognosticări*, s.f. Acțiunea de a *prognostica*. — V. **prognostica**.

PROGNOSTICĂT, -Ă, *prognosticați*, -te, adj. Care a fost supus unei prognoze medicale. — V. **prognostica**.

PROGNOZĂ, *prognozez*, vb. I. Tranz. A elabora o prognoză; a prevedea. — Din **prognoză**.

PROGNOZĂRE, *prognozări*, s.f. Acțiunea de a *prognoza*. — V. **prognoza**.

PROGNOZĂT, -Ă, *prognozați*, -te, adj. A cărui apariție sau desfășurare a fost prezentată anticipat. — V. **prognoza**.

PROGNOZĂ, *prognoze*, s.f. Prevedere a desfășurării în timp a unui fenomen, a unui proces etc., bazată pe studiul împrejurărilor care îi determină apariția și evoluția; estimare a valorilor probabile pe care le vor lua în viitor unele mărimi nesigure, inconstante; p. ext. prognostic. — Din fr. **prognose**, germ. **Prognose**.

PROGRADĂRE, *progradări*, s.f. (Geol.) 1. Proces de lărgire și de înălțare spre uscat a unei plaje. 2. Mărire a concentrației în carbonați și în alte săruri în orizonturile superioare ale solului. — Din engl., fr. **progradation**.

PROGRĂDIE s.f. v. **progadie**.

PROGRAMĂ, *programe*, s.n. 1. Plan de activitate în care sunt stabilite (în ordinea desfășurării lor) etapele propuse pentru o perioadă dată; desfășurare a activității (individuale, dintr-o instituție) după un astfel de plan. 2. Exponere (scrisă) a principiilor, scopurilor etc. unei organizații politice, sociale, culturale etc. 3. Programă. 4. Ordinea după care se desfășoară o emisiune de radio sau de televiziune, un spectacol etc.; ansamblul părților unei asemenea emisiuni, ale unui spectacol etc. ♦ Foaie de hârtie, publicație, broșură în care este prezentat un program (4). 5. Ansamblu de instrucțiuni codate, folosit de un calculator pentru rezolvarea unei probleme. — Din fr. **programme**.

PROGRAMĂ, *programez*, vb. I. Tranz. 1. A organiza o activitate potrivit unui program; a fixa, a stabili un program conform căruia urmează să se desfășoare o activitate; a cuprinde pe cineva sau ceva într-un program de activitate. 2. A planifica pe cineva la o anumită dată pentru rezolvarea unei probleme. 3. A introduce un program (5) într-un calculator în vederea rezolvării unei probleme. — Din fr. **programmer**.

PROGRAMABIL, -Ă, *programabili*, -e, adj. Care poate fi sau trebuie să fie programat. — Din fr., engl. **programmable**.

PROGRAMĂRE, *programări*, s.f. Acțiunea de a *programa* și rezultatul ei. ♦ Alcătuire a unei succesiuni de instrucțiuni care permit unui calculator să rezolve o problemă dată, plecând de la datele inițiale. — V. **programa**.

PROGRAMÁTIC, -Ă, *programatici*, -ce, adj. Care cuprinde un program (2), privitor la un program; înscris, fixat într-un program, care se desfășoară conform programului. ⇨ *Muzică* (sau *lucrare*, *compoziție* etc.) *programatică* = muzică, lucrare, compoziție care își propune să ilustreze o temă dată. — Din germ. **programmatisch**.

PROGRAMATÍSM s.n. Caracterul unei muzici programatice; curent care promovează muzica programatică. — Cf. **programatic**.

PROGRAMATÓR, -OĂRE, *programatori*, -oare, s.m. și f. Persoană specializată în întocmirea programului (5) unui calculator. — Din fr. **programmeur**.

PROGRĂMĂ, *programe*, s.f. (De obicei cu determinările „școlară” sau „analitică”) Document școlar care stabilește volumul cunoștințelor și sistemul lor de predare pentru o anumită clasă ori an de studiu și la un anumit obiect, în cursul unui an de învățământ. — Din rus. **programma**.

PROGRÉS, (2) *progrese*, s.n. 1. Dezvoltare, în linie ascendentă; mers înainte, evoluție. 2. Dezvoltare, schimbare în bine datorită căreia se ajunge la un rezultat scontat ori se atinge un anumit scop. — Din fr. **progrès**, lat. **progressus**.

PROGRESĂ, *progresez*, vb. I. Intrans. 1. A trece la etape, stări, niveluri calitativ superioare în diferite domenii ale vieții sociale (economic, cultural, moral etc.); a face progrese, a înainta, a propăși; a avansa; a se dezvolta. 2. (Despre boli) A evolua; a se agrava; a se intensifica. — Din fr. **progresser**.

PROGRÉSIE, *progresii*, s.f. (Mat.) Șir finit de numere care derivă unul din altul urmând anumite reguli. ⇨ *Progresie aritmetică* = șir de numere care are proprietatea ca fiecare termen al său, afară de primul, să se obțină din cel care îl precedă, prin adăugarea unui număr constant, numit rație. *Progresie geometrică* = șir de numere care are proprietatea ca fiecare termen al său, în afară de primul, să se deducă din cel care îl precedă, prin multiplicarea lui cu un număr constant, numit rație. — Din fr. **progression**, lat. **progressio**, -onis.

PROGRESÍST, -Ă, *progresiști*, -ste, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Partizan al progresului pe plan politic, social, economic etc. 2. Adj. Care ține de progres ori de progresiști (1), privitor la progres sau la progresiști; care promovează, susține progresul; progresiv (2). — Din fr. **progressiste**.

PROGRESÍV, -Ă, *progresivi*, -e, adj. 1. Care înaintează, progresează, se dezvoltă continuu. ⇨ *Impozit progresiv* = impozit care crește procentual, pe măsura mării sumei impozabile. (Fon.) *Asimilare* (sau *asimilație*) *progresivă* = asimilație în care sunetul modificat se află situat după cel care exercită influența modificatoare. 2. (Inv.) Progresist. — Din fr. **progressif**.

PROGRESIMĂTATE s.f. (Rar) Calitatea de a fi progresiv (1). — Din fr. **progressivité**.

PROHÁB, *prohaburi*, s.n. (Pop.) Șlițul, deschizătura din față a pantalonilor (bărbătești). — Et. nec.

PROHIBÍ, *prohibesc*, vb. IV. Tranz. A interzice. ♦ Spec. A opri producerea, vânzarea, exportul sau importul unor mărfuri printr-o lege sau printr-o măsură de ordin administrativ. — Din fr. **prohiber**, lat. **prohibere**.

PROHIBIRE, *prohibiri*, s.f. Acțiunea de a *prohibi* și rezultatul ei. — V. **prohibi**.

PROHIBÍT, -Ă, *prohibiți*, -te, adj. (Despre mărfuri) A căror producere, vânzare, export sau import sunt interzise. — V. **prohibi**.

PROHIBITÍV, -Ă, *prohibitivi*, -e, adj. Care interzice, care oprește ceva în mod legal; care introduce prohibiția. ⇨ *Tarif prohibitiv* = taxe vamale mari, fixate pentru a face imposibilă pătrunderea și concurența produselor străine pe piața internă. — Din fr. **prohibitif**.

PROHIBITÓRIU, -IE, *prohibitorii*, adj. Prohibitiv. — Din fr. **prohibitoire**, lat. **prohibitorius**.

PROHIBÍȚIE, *prohibiții*, s.f. Măsură legislativă sau administrativă prin care se interzice producerea, vânzarea, exportul sau importul unor mărfuri. — Din fr. **prohibition**.

PROHIBITÓNIISM s.n. Curent social care susține prohibiția (alcoolului). [Pr.: -ți-o-] — Din fr. **prohibitionnisme**.

PROHIBITÓNIȘT, -Ă, *prohibiționiști*, -ste, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține prohibiționismului, privitor la prohibiționism. 2. S.m. și f. Susținător al prohibiționismului. [Pr.: -ți-o-] — Din fr. **prohibitionniste**.

PROHÓD, *prohoduri*, s.n. Slujbă religioasă la înmormântările creștine; p. gener. înmormântare; prohodire, prohodit. ♦ Slujbă religioasă și cântările oficiale făcute în Vinerea Paștilor, în amintirea morții lui Hristos. — Din sl. **prohodŭ**.

PROHODÍ, *prohodesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A oficia slujba prohodului; *p. gener.* a duce un mort la groapă; a îngropa. — Din sl. **provoditi**.

PROHODIRE, *prohodiri*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a *prohodi* și rezultatul ei; *prohod.* — V. **prohodi**.

PROHODÍT¹, *prohodíturi*, s.n. (Pop.) Prohodire, *prohod.* — V. **prohodi**.

PROHODÍT², **-Ă**, *prohodíți*, *-te*, adj. (Pop.) Căruia i s-a oficiat prohodul; îngropat. — V. **prohodi**.

PROHORISÍ, *prohorisesc*, vb. IV. Intrans. (Înv.) A prospera, a progresa. — Din ngr. **prohoriso** (viit. lui *prohoró*).

PROHORISIRE, *prohorisiri*, s.f. (Înv.) Acțiunea de a *prohorisi* și rezultatul ei. — V. **prohorisi**.

PROIÉCT, *proiecte*, s.n. 1. Plan sau intenție de a întreprinde ceva, de a organiza, de a face un lucru. 2. Prima formă a unui plan (economic, social, financiar etc.), care urmează să fie discutat și aprobat pentru a primi un caracter oficial și a fi pus în aplicare. ⇨ *Proiect de lege* = text provizoriu al unei legi, însoțit de expunerea de motive, care urmează să fie supus dezbaterii organului legiuitor (și opiniei publice) pentru a căpăta putere de lege. 3. Lucrare tehnică întocmită pe baza unei teme date, care cuprinde calculele tehnico-economice, desenele, instrucțiunile etc. necesare executării unei construcții, unei mașini etc. ⇨ *Proiect de diplomă* = lucrare cu caracter tehnic, aplicativ, pe baza căreia studenții institutelor politehnice, institutelor de arhitectură etc. obțin diploma la sfârșitul studiilor. [Pr.: *pro-iect*] — Din germ. **Projekt**, lat. **projectus**.

PROIÉCTĂ, *proiectez*, vb. I. 1. Tranz. A face un proiect (1); a intenționa, a plănui. 2. Tranz. A elabora un proiect (3). 3. Tranz. A face o proiecție (1), a reprezenta schematic un corp pe o suprafață sau pe un plan, după anumite reguli geometrice. 4. Refl. A se profila, a se contura. 5. Tranz. A trimite pe o suprafață un fascicul de raze, de particule, o succesiune de imagini cinematografice etc. 6. Tranz. A arunca (cu forță) un corp solid; a împărășia cu presiune un lichid sau o pulbere. — Din **proiect** (după fr. *projeter*).

PROIÉCTABIL, **-Ă**, *proiectabili*, *-e*, adj. (Rar) Care poate fi proiectat. — **Proiecta** + suf. *-bil* (după engl. *projectable*).

PROIÉCTANT, **-Ă**, *proiectanți*, *-te*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care servește la proiecție, de proiecție. ⇨ *Dreaptă proiectantă* (și substantivat, f.) = dreaptă dusă prin fiecare punct al unui obiect, al unei figuri etc. cărora li se construiește proiecția pe o dreaptă, pe un plan, pe o suprafață. 2. S.m. și f., adj. (Persoană) care întocmește proiecte (3). ⇨ (Adjectival) *Inginer proiectant*. — Din germ. **Projektant**.

PROIÉCTARE, *proiectări*, s.f. Acțiunea de a (se) *proiecta* și rezultatul ei. — V. **proiecta**.

PROIÉCTĂT, **-Ă**, *proiectați*, *-te*, adj. Care a fost plănuit, prevăzut să fie făcut în viitor. — V. **proiecta**.

PROIÉCTÍL, *proiectile*, s.n. Corp metalic de formă cilindro-ogivală lansat dintr-o armă de foc cu scopul de a distruge ținte. ⇨ *Proiectil-rachetă* = rachetă alcătuită dintr-un proiectil obișnuit prevăzut cu un motor-rachetă pentru a-i asigura propulsia. — Din fr. **projectile**.

PROIÉCTÍV, **-Ă**, *proiectivi*, *-e*, adj. Referitor la activitatea de proiectare și de proiecție. — Din fr. **projectif**.

PROIÉCTIVITÁTE s.f. Ansamblu de proprietăți funcționale ale unui sistem de a se proiecta sau reflecta în altul. — Din engl. **projectivity**.

PROIÉCTÓR, *proiectoare*, s.n. Aparat care concentrează (cu ajutorul unor oglinzi, lentile etc.) într-un fascicul intens razele produse de o sursă de lumină și care se folosește pentru semnalizări luminoase ori pentru iluminare la automobile, în săli de spectacole etc. ◆ Spec. Aparat pentru proiectarea imaginilor pe un ecran cinematografic, compus dintr-o sursă luminoasă și dintr-un sistem optic. — Din fr. **projecteur**.

PROIÉCTÍE, *proiectii*, s.f. 1. Operație geometrică de reprezentare a unui obiect în spațiu, a unei figuri etc. pe o dreaptă, pe un plan; (concr.) corp, figură obținută prin această operație. ⇨ *Proiecție cartografică* = procedeu matematic de reprezentare în plan a suprafeței Pământului sau a unei porțiuni din suprafața Pământului. 2. Reproducere pe ecran a imaginilor înregistrate pe un film transparent, cu ajutorul unui fascicul luminos. ⇨ *Aparat de proiecție* = aparat care servește la proiectarea pe un ecran a imaginilor de pe o peliculă cinematografică și la reproducerea sunetelor înregistrate pe pista sonoră. [Var.: **proiectiune** s.f.] — Din fr. **projection**, lat. **projectio**, **-onis**.

PROIÉCTIÓNIST, **-Ă**, *proiecționisti*, *-ste*, s.m. și f. Operator (1) al aparatului de proiecție cinematografică. [Pr.: *pro-iec-ți-o*] — Din fr. **projectionniste**.

PROIÉCTÍUNE s.f. v. **proiecție**.

PROISTÓS s.m. v. **proestos**.

PROLACTÍNĂ s.f. Hormon produs de lobul hipofizar anterior, având un rol important în lactație. — Din fr. **prolactine**.

PROLÁN, *prolani*, s.n. (Biol.) Hormon secretat de hipofiza femeii și de placenta în timpul sarcinii. — Din fr. **prolan**.

PROLANEMÍE, *prolanemii*, s.f. (Fiziol.) Prezență a prolanului în sânge; cantitate de prolan existentă în sânge. — Din fr. **prolanémie**.

PROLANURÍE, *prolanurii*, s.f. (Med.) Prezență a prolanului în urină; cantitate de prolan existentă în urină. — Din fr. **prolanurie**.

PROLÁPS, *prolapsuri*, s.n. (Med.) Depasare sau ieșire a unui organ în afara corpului sau a cavității în care se află, din cauza slăbirii mijloacelor sale de fixare. — Din fr. **prolapsus**.

PROLEGÓMENE s.n. pl. (Livr.) Parte introductivă care precedă expunerea propriu-zisă într-o operă științifică. ◆ Ansamblu de noțiuni preliminare aparținând unui domeniu științific. — Din fr. **prologomènes**.

PROLEMĂ, *proleme*, s.f. (Log.) Propoziție sau serie de propoziții care servesc ca bază unei leme. — Din fr. **prolemme**.

PROLÉPSĂ, *prolepse*, s.f. Procedeu stilistic care constă în enunțarea unei obiecții pe care un adversar ar putea să o ridice și în combaterea ei anticipată. — Din fr. **prolepse**.

PROLÉPTIC, **-Ă**, *proleptici*, *-ce*, adj. Referitor la prolepsă, de prolepsă. — Din fr. **proleptique**.

PROLETÁR, **-Ă**, *proletari*, *-e*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține proletariatului, privitor la proletariat. 2. S.m. și f. Cetățean sărac din Roma antică, ale cărui bunuri nu depășeau o limită foarte scăzută (prevăzută de lege). 3. S.m. și f. Persoană care face parte din proletariat. — Din fr. **prolétaire**.

PROLETARIÁT s.n. 1. Masele sărace ale cetățenilor liberi din Roma antică. 2. Totalitatea proletarilor (3); clasă salariată a cărei singură posesie, cu valoare materială semnificativă, este forța sa de muncă. [Pr.: *-ri-at*] — Din fr. **prolétariat**.

PROLETARIZÁ, *proletarizez*, vb. I. Tranz. și refl. A aduce sau a ajunge în starea de proletar; a (se) pauperiza. — Din fr. **prolétariser**.

PROLETARIZÁRE s.f. Acțiunea de a (se) *proletariza* și rezultatul ei. — V. **proletariza**.

PROLETARIZÁT, **-Ă**, *proletarizați*, *-te*, adj. Care s-a transformat în proletar (3). — V. **proletariza**.

PROLETCLTÍSM s.n. Curent cultural (apărut în Uniunea Sovietică după Revoluția din Octombrie) ale cărei principii estetice se reduceau la ideea formării unei culturi „pur proletare” și care respingea întreaga moștenire culturală a trecutului. — După rus. **proletkul'tovščina**.

PROLETCLTÍST, **-Ă**, *proletcultiști*, *-ste*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care ține de proletcultism, privitor la proletcultism. 2. S.m. și f. Adept al proletcultismului. — Din rus. **proletkul'toveț**.

PROLIFERÁ, pers. 3 *proliferează*, vb. I. Intrans. 1. (Biol.; despre celule sau, *p. ext.*, despre țesuturi celulare) A se înmulți (în mod anormal) prin diviziune. 2. (Despre organisme) A se reproduce, a procrea. 3. Fig. A se dezvolta (în mod inutil, nefiresc, nociv). — Din fr. **proliférer**.

PROLIFERÁRE, *proliferări*, s.f. Acțiunea de a *prolifera* și rezultatul ei; proliferare. — V. **prolifera**.

PROLIFERÁȚIE s.f. Proliferare. — Din fr. **prolifération**.

PROLÍFIC, **-Ă**, *prolifici*, *-ce*, adj. (Despre ființe) Care se înmulțește foarte repede. ◆ Care are facultatea de a se înmulți. — Din fr. **prolifique**.

PROLIFICÁRE, *prolificări*, s.f. (Bot.) Apariție a unui lujer cu frunze din floare. — După fr. **prolification**.

PROLIFICITÁTE s.f. Înșușirea de a fi prolific. — Din fr. **prolificité**.

PROLÍX, **-Ă**, *proliciși*, *-xe*, adj. (Despre vorbire, stil) Lipsit de concizie, prea încărcat; (despre oameni) care se exprimă cu prea multe cuvinte (adesea inutile), confuz sau complicat. — Din fr. **prolix**, lat. **prolixus**.

PROLIXITÁTE s.f. Caracterul a ceea ce este prolix; lipsă de concizie și de claritate. — Din fr. **prolixité**, lat. **prolixitas**, **-atis**.

PROLÓG¹, *prologi*, s.m. (Rar) Actor care, la romani, recita prologul² unei piese de teatru. — Din lat. **prologus**, fr. **prologue**.

PROLÓG², *prologuri*, s.n. 1. Parte a unei piese antice de teatru care preceda intrarea corului în scenă și în care se expunea subiectul și se făcea apel la bunăvoința spectatorilor. 2. Parte introductivă a unei opere literare, dramatice sau muzicale care prezintă evenimentele premergătoare acțiunii sau elemente care îi înlesnesc înțelegerea; *p. ext.* introducere, prefață. — Din fr. **prologue**.

PROLONGÁȚIE, *prolongații*, s.f. (Muz.) Poziție a unei note care, făcând parte dintr-un acord, se continuă și în acordurile următoare. — Din fr. **prolongation**, lat. **prolongatio**.

PROLÓVIU, *prolivi*, s.n. Depozit sedimentar detritic format sub acțiunea torenților la baza unor pante. — Din lat. **proluvium**.

PROMENÁDĂ, *promenade*, s.f. (Fam.) 1. Plimbare. 2. Loc special amenajat pentru plimbare. — Din fr. **promenade**.

PROMETAZINĂ, *prometazine*, s.f. Substanță medicamentoasă de sinteză, folosită în tratamentul unor alergii (astm, eczeme etc.). *Romerganul este o prometazină.* — Din fr. **prométhasine**.

PROMETEIAN, *-Ă, prometeieni, -e*, adj. (Livr.) Prometeic. [Pr.: *-te-ian*] — Din fr. **prométhéen**.

PROMETÉIC, *-Ă, prometeici, -ce*, adj. 1. Care aparține lui Prometeu sau care se referă la mitul acestuia; prometeian. ♦ Fig. Uman, generos. 2. Fig. Măreț, grandios. [Pr.: *-te-ic*] — **Prometeu** (n. pr.) + suf. *-ic*.

PROMETEISM s.n. (Livr.) Atitudine, concepție legată de mitul lui Prometeu. — **Prometeu** (n. pr.) + suf. *-ism*. Cf. it. *prometeismo*.

PROMÉTIU s.n. Element chimic din familia lantanoidelor, obținut pe cale artificială. — Din germ. **Promethium**.

PROMILĂ, *promile*, s.f. A mia parte dintr-o cantitate dată; proporție în raport cu o mie. — Din germ. **Promille**.

PROMIS, *-Ă, promiși, -se*, adj. Care constituie obiectul unei promisiuni; făgăduit. — V. **promite**.

PROMISCUITĂTE s.f. Amestec de indivizi foarte diferiți pe care îi reunește un mod de viață dubios și contradictoriu și un comportament necuvincios. ♦ Convingere în condiții de mizerie sau de imoralitate a mai multor persoane de sex diferit. [Pr.: *-cu-i-*] — Din fr. **promiscuité**.

PROMISCUU, *-UĂ, promiscui, -ue*, adj. Care are caracter de promiscuitate. — Din lat. **promiscuus**, fr. **promiscue**.

PROMISIUNE, *promisiuni*, s.f. Angajament prin care cineva se obligă să facă ceva; făgăduială. [Pr.: *-si-u-*] — Din fr. **promission**.

PROMISÓRIU, *-IE, promisorii*, adj. (Jur.; despre jurăminte) Care se face în vederea unor fapte viitoare. — Cf. fr. *promissoire*.

PROMITE, *promit*, vb. III. Tranz. 1. A-și lua obligația de a face ceva; a face promisiuni, a făgădui. 2. Fig. A îndreptăți speranțele; a prezenta perspectivele favorabile. — Din lat. **promittere**, fr. **promettre**.

PROMITERE, *promiteri*, s.f. Acțiunea de a *promite* și rezultatul ei; promisiune. — V. **promite**.

PROMIȚĂTOR, *-OARE, promițatori, -oare*, adj. Care dă speranțe, care deschide perspective favorabile. — **Promite** + suf. *-ător*.

PROMONTÓRIU, *promontorii*, s.n. Fâșie de pământ înaltă și stâncoasă care înaintează în mare sau în ocean. — Din lat. **promontorium**, fr. **promontoire**.

PROMOROACĂ s.f. Strat subțire de gheață care se formează iarna, pe arbori și pe case, din vapori de apă sau din picături de ploaie; chicuriș. — Cf. ucr. *prymorozok*, rus. *pomorok*.

PROMOTÓR, *-OARE, promotori, -oare*, s.m., s.f. și s.n. 1. S.m. și f. Inițiator, animator al unei acțiuni, al unui curent etc. 2. S.n. Substanță chimică folosită pentru a pune în libertate radicali liberi sau pentru a mări eficacitatea unui catalizator. — Din fr. **promoteur**, lat. **promotor, -oris**.

PROMÓȚIE¹, *promoții*, s.f. Serie de absolvenți ai unei școli, ai unei facultăți etc.; totalitatea persoanelor care absolvă în același an un ciclu de învățământ. — Din fr. **promotion**, lat. **promotio, -onis**.

PROMÓȚIE², *promoții*, s.f. Promovare a unui produs, în vederea intrării pe piață sau a creșterii vânzărilor, pentru a face cunoscută o marcă sau un nou tip de produs. — Din engl. **promotion**

PROMOȚIONAL, *-Ă, promoționali, -e*, adj. Care are rolul de a stimula creșterea vânzărilor unui produs. — Din fr. **promotionnel**.

PROMOVÁ, *promovez*, vb. I. Tranz. 1. A ridica, a înainta pe cineva în funcție, în grad, într-o demnitate etc.; a avansa. ♦ A declara pe cineva absolvent al unui an de învățământ, permițându-i trecerea în anul următor. ♦ A termina cu succes o clasă sau un an de învățământ. 2. A susține, a sprijini făcând să progreseze, să se dezvolte. A *promova o idee*. — Din lat. **promovere**.

PROMOVABILITÁTE s.f. Înșușirea a tot ceea ce poate fi promovat. — Din engl. **promovability**.

PROMOVÁRE, *promovări*, s.f. Acțiunea de a *promova* și rezultatul ei. — V. **promova**.

PROMOVÁT, *-Ă, promovați, -te*, adj. (Adesea substantivat) Care a absolvit o clasă sau un an de învățământ. — V. **promova**.

PROMPT, *-Ă, prompți, -te*, adj. (Despre oameni) Care acționează repede și la timp. ♦ (Despre fapte, acțiuni etc.) Care se produce repede, fără întârziere. — Din fr. **prompt**, lat. **promptus**.

PROMPTER, *promptere*, s.n. 1. Șir de caractere afișate pe primele poziții ale liniei curente de pe ecranul unui calculator. 2. Monitor pe ecranul căruia se derulează o serie de texte care sunt citite de un prezentator aflat în fața unei camere de televiziune. — Din engl. **prompter**.

PROMPTITÚDINE, *promptitudini*, s.f. Înșușirea de a fi prompt; rapiditate (și punctualitate) în executarea unui lucru. — Din fr. **promptitude**, lat. **promptitudo, -inis**.

PROMPTUÁR, *promptuare*, s.n. (Livr.) Manual prescurtat. [Pr.: *-tu-ar*] — Din fr. **promptuaire**.

PROMULGÁ, *promúlg*, vb. I. Tranz. A da caracter executoriu unei legi, atestându-i oficial existența. — Din fr. **promulguer**, lat. **promulgare**.

PROMULGÁRE, *promulgări*, s.f. Acțiunea de a *promulga* și rezultatul ei; act prin care șeful unui stat dispune publicarea și intrarea în vigoare a unui proiect de lege votat de organul legislativ. — V. **promulga**.

PROMULGÁȚIE, *promulgații*, s.f. (Jur.) Promulgare. — Din lat. **promulgatio, -onis**, fr. **promulgation**.

PRONÁOS, *pronaosuri*, s.n. 1. Parte a bisericilor creștine (situată la intrare) care precedă naosul. 2. Încăperea a unui templu grec, situată în fața sanctuarului și servind drept vestibul. — Din ngr. **prónaos**.

PRONATÓR, *pronatori*, adj., s.m. (Anat.) (Mușchi) care permite mișcarea de pronajie. — Din fr. **pronateur**.

PRONÁȚIE, *pronații*, s.f. 1. Mișcare de rotație pe care mâna și antebrațul le execută din afară către interior. 2. (Med.) Poziție aplecată. — Din fr. **pronation**.

PRONAZÍST, *-Ă, pronaziști, -ste*, adj., s.m. și f. (Persoană) care susține nazismul, care simpatizează cu nazismul. — **Pro-** + **nazist** (după fr., engl. *pro-nazi*).

PRÓNIE s.f. (Înv. și pop.) Dumnezeire; Dumnezeu; Providență. — Din ngr. **prónia**.

PRONOMINÁL, *-Ă, pronominali, -e*, adj. 1. Care ține de pronume, privitor la pronume; care are valoarea de pronume. 2. (Despre propoziții sau despre părți de vorbire) Introdus sau însoțit de un pronume (1), construit cu un pronume (1). — Din fr. **pronominal**.

PRONÓMION s.n. (Înv.) Privilegiu. [Pr.: *-mi-on*] — Din ngr. **pronomion**.

PRONOSPÓRT s.n. Sistem de loterie în care jucătorii trebuie să indice rezultatul unor meciuri. — **Prono**[stic] + **sport**.

PRONOSTÍC, *pronosticuri*, s.n. Ipoteză, previziune referitoare la evoluția unui fapt sau fenomen din domeniul social, economic, politic, tehnologic, științific, sportiv etc., prin analiza tendințelor și conjuncturilor actuale. [Var.: (înv.) **prognostic** s.n.] — Din fr. **pronostic**.

PRONOSTICÁ, *pronostichez*, vb. I. Tranz. A face un pronostic; a prezice. [Var.: (înv.) **prognostică** vb. I] — Din fr. **pronostiquer**.

PRONOSTICÁRE, *pronosticări*, s.f. Acțiunea de a *pronostica*. — V. **pronostica**.

PRONOSTICÁT, *-Ă, pronosticați, -te*, adj. Pentru care există un pronostic. — V. **pronostica**.

PRONTOZÍL s.n. Sulfamidă care are o acțiune directă asupra streptococilor. — Din germ. **Prontosil**.

PRONÚME, *pronume*, s.n. 1. (Gram.) Parte de vorbire flexibilă care ține locul unui substantiv. 2. (Prin confuzie) Prenume. — Din lat. **pronomén**, fr. **pronom** (după *nume*).

PRONUNCIAMÉNT, *pronunciamente*, s.n. 1. Acțiune ilegală prin care o grupare politică, o armată etc. ajunge la putere. 2. Declarație, manifest, acțiune prin care este exprimat protestul față de un sistem politic, social etc. [Pr.: *-ci-a-*] — Din it., fr. **pronunciamento**.

PRONÚŢE, *pronunț*, vb. I. 1. Tranz. A emite, a rosti sunete, silabe, cuvinte, propoziții, fraze; a articula. ♦ A ține un discurs, o cuvântare etc. 2. Tranz. A da o hotărâre, o sentință judecătorească; a declara ceva în virtutea autorității cu care este investit. 3. Refl. A-și spune părerea, a-și da avizul; a lua atitudine. — Din lat. **pronuntiare**, fr. **prononcer**.

PRONUNȚÁBIL, *-Ă, pronunțabil, -e*, adj. Care poate fi pronunțat. — **Pronunța** + suf. *-bil*.

PRONUNȚÁRE, *pronunțări*, s.f. Acțiunea de a (se) *pronunța* și rezultatul ei. — V. **pronunța**.

PRONUNȚÁT, *-Ă, pronunțați, -te*, adj. Accentuat, reliefat, scos în evidență. — V. **pronunța**.

PRONUNȚIE, *pronunții*, s.f. Pronunțare, rostire; mod de a pronunța. — Din it. **pronunzia**.

PRÓOR s.n. v. **prour**.

PROORÓC s.m. v. **proroc**.

PROOROCÉSC, *-EÁSCĂ* adj. v. **prorocesc**.

PROOROCÍ vb. IV v. **proroci**.

PROOROCÍE s.f. v. **prorocie**.

PROOROCÍRE s.f. v. **prorocire**.

PROPAGÁ, *propág*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) răspândi, a (se) împărstia, a (se) transmite. ♦ Refl. (Despre unde electromagnetice, căldură etc.) A se transmite din aproape în aproape, în spațiu și în timp, cu viteză finită. 2. Tranz. Spec. A răspândi, a propovădui, a populariza o idee, o doctrină, o învățătură. — Din fr. **propager**, lat. **propagare**.

PROPAGÂNDĂ, *propagande*, s.f. Acțiune desfășurată sistematic în vederea răspândirii unei doctrine politice, religioase etc., a unor teorii, opinii, pentru a le face cunoscute și acceptate, pentru a câștiga adepți. — Din fr. **propagande**.

PROPAGANDIST, **-Ă**, *propagandiști*, *-ste*, s.m. și f. 1. Persoană care face propagandă; propagator. 2. Activist al Partidului Comunist Român care conducea un cerc de învățământ politic. — Din fr. **propagandiste**, (2) din rus. **propagandist**.

PROPAGANDISTIC, **-Ă**, *propagandistici*, *-ce*, adj. (Care are caracter) de propagandă. — **Propagandist** + suf. *-ic* (după rus. *propagandistskii*).

PROPAGĂRE, *propagări*, s.f. Acțiunea de a (se) *propaga* și rezultatul ei. — V. **propaga**.

PROPAGATĂTOR, **-OĂRE**, *propagatori*, *-oare*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care propagă idei, doctrine etc., care face propagandă, propagandist. 2. Adj. Care se propagă. — Din fr. **propagateur**, lat. **propagator**, **-oris**.

PROPĂN s.n. Hidrocarbură saturată gazoasă din seria metanului, incoloră, inflamabilă, care se găsește în țitei și în gazele asociate țiteiului și este folosită drept combustibil menajer sau ca materie primă în industria chimică. — Din fr. **propane**.

PROPANOL s.n. Alcool propilic. — Din fr. **propanol**.

PROPANONĂ s.f. (Chim.) Acetonă. — Din fr. **propanone**.

PROPĂROXITON, *propăroxitone*, adj., s.n. (Cuvânt) care are accentul pe silaba antepenultimă. — Din fr. **proparoxylon**.

PROPĂȘI, *propășesc*, vb. IV. Intrans. A progresa, a prospera, a se dezvolta. — **Pro** + **păși** (după lat. *progredior*).

PROPĂȘIRE, *propășiri*, s.f. Acțiunea de a *propăși* și rezultatul ei. — V. **propăși**.

PROPĂȘITĂTOR, **-OĂRE**, *propășitori*, *-oare*, adj. (Rar) Care face să progreseze, să se dezvolte; înaintat, avansat, progresist. — **Propăși** + suf. *-tor*.

PROPEDEUTICĂ s.f. 1. Disciplină care constituie o introducere necesară în studiul unei alte discipline. 2. Ramură a medicinei care are ca obiect învățământul pregătitor clinic. [Acc. și: *propedeutică*] — Din fr. **propédeutique**.

PROPENĂ s.f. (Chim.) Propilenă. — Din fr. **propène**.

PROPENSIUNE, *propensivni*, s.f. Inclinație firească, tendință, dispoziție naturală către ceva. [Pr.: *-si-u-*] — Din fr. **propension**, lat. **propensio**, **-onis**.

PROPERDINĂ, *properdine*, s.f. (Biol.) Globulină cu acțiune antibacteriană și antivirală din plasma sanguină. — Din fr. **properdine**.

PROPERGOL, *propergoli*, s.m. (Chim.) Amestec de substanțe capabil de reacții chimice puternic exotermice, utilizat drept combustibil în motoarele rachetelor. — Din fr. **propergol**.

PROPICE adj. invar. Favorabil, prielnic; nimerit, potrivit. — Din fr. **propice**.

PROPIĪ, *propilii*, s.m. (Chim.) Derivat al propanului. — Din fr. **propyle**.

PROPIĪE s.n. pl. Intrare monumentală a unui templu sau a unui palat din Antichitate, formată din mai multe încăperi și porți legate între ele cu porticuri și cu scări; *spec.* vestibulul Acropolei din Atena. [Pr.: *-le-e-*] — Din fr. **propylée**.

PROPIĪENĂ s.f. (Chim.) Hidrocarbură folosită ca materie primă la fabricarea glicerinei, a acetonei etc.; propenă. — Din fr. **propylène**.

PROPIĪIC adj. (În sintagma) *Alcool propilic* = alcool aciclic saturat primar obținut la distilarea alcoolului etilic; propanol. — Din fr. **propylique**.

PROPIĪIT, *propilite*, s.n. (Min.) Porfirrit alterat, format din caolin, hornblendă, calciu etc. — Din fr. **propylite**.

PROPIĪITIZĂRE, *propilitezări*, s.f. Proces de transformare a porfiritelor în propilite. — Din fr. **propylitisation**.

PROPIĪIS s.n. 1. Substanță rășinoasă aromată colectată și folosită de albine pentru astuparea fisurilor, la lipitul fagurilor etc. 2. Preparat farmaceutic pe bază de propolis (1). — Din fr. **propolis**.

PROPORȚIE, *proporții*, s.f. 1. Raport între dimensiunile unor obiecte, ale părților unui întreg sau între fiecare dintre aceste părți și întreg. ♦ Procent. 2. Raport, relație (echilibrată) între fenomene, noțiuni etc. ♦ Loc. adv. *În proporție cu...* sau (loc. prep.) *în proporția...* = proporțional cu..., potrivit cu... 3. (La pl.) Dimensiune, mărime; extindere (mare), amploare. ♦ Expr. *A lua proporții* = a se dezvolta, a crește foarte mult; (fam.) a se îngrășa. ♦ Cantitate, măsură. 4. (Mat.) Egalitate a două rapoarte alcătuite din patru elemente. [Var.: (inv.) **proporțiune** s.f.] — Din fr. **proportion**, lat. **proportio**, **-onis**.

PROPORȚIONĂ, *proporționez*, vb. I. Tranz. A face să fie proporționat, a stabili un raport de proporționalitate între lucruri, noțiuni, fenomene etc. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. **proportionner**, lat. **proportionare**.

PROPORȚIONAL, **-Ă**, *proportionali*, *-e*, adj. Care formează o proporție, care corespunde unei proporții. ♦ *Impozit proporțional* = impozit stabilit în

raport cu venitul cuiva. (Mat.) *Medie proporțională* = rădăcina pătrată a produsului dintre două cantități; media geometrică a unor mărimi. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. **proportionnel**, lat. **proportionalis**.

PROPORȚIONALITĂTE s.f. 1. Proprietate a unor mărimi de a fi proporționale. 2. Stare în care se înfăptuiesc (toate) proporțiile economice necesare asigurării echilibrului economic și dezvoltării social-economice. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. **proportionnalité**, lat. **proportionalitas**, **-atis**.

PROPORȚIONĂRE s.f. Acțiunea de a *proporționa* și rezultatul ei. [Pr.: *-ți-o-*] — V. **proporționa**.

PROPORȚIONAT, **-Ă**, *proporționați*, *-te*, adj. Care are proporții echilibrate, armonioase; potrivit, armonios. [Pr.: *-ți-o-*] — V. **proporționa**.

PROPORȚIUNE s.f. v. **proporție**.

PROPŌSTA s.f. (Muz.) Prima voce într-un canon care expune tema. — Cuv. it.

PROPOVĂDUĪ, *propovăduiesc*, vb. IV. Tranz. A răspândi, a propaga idei, concepții, doctrine (religioase); a predica. — Din sl. **propovēdovati**.

PROPOVĂDUĪRE, *propovăduiri*, s.f. Acțiunea de a *propovădui* și rezultatul ei; propovedanie. — V. **propovădui**.

PROPOVĂDUĪT, **-Ă**, *propovăduiți*, *-te*, adj. Care este recomandat pentru a fi adoptat. — V. **propovădui**.

PROPOVĂDUĪTĂTOR, **-OĂRE**, *propovăduitori*, *-oare*, s.m. și f. (Înv.) Persoană care propovăduiește; propagator, predicator. [Pr.: *-du-i-*] — **Propovădui** + suf. *-tor*.

PROPOVEDĂNIE, *propovedanii*, s.f. (Înv.) 1. Orație funebură. 2. Propovăduire. — Din sl. **propovedanje**.

PROPOZĪȚIE, *propozĪții*, s.f. 1. Cea mai mică unitate sintactică prin care se exprimă o idee, o judecată etc. 2. (Livr.) Propunere. 3. (Log., Mat.) Enunț a cărui valoare de adevăr este întemeiată pe bază de reguli explicit exprimate. [Var.: **propozițiune** s.f.] — Din fr. **proposition**, lat. **propositio**, **-onis**.

PROPOZĪȚIUNE s.f. v. **propoziție**.

PROPRIETĂR, **-Ă**, *proprietari*, *-e*, s.m. și f. Persoană care are drept de proprietate asupra unui bun; stăpân, posesor; *spec.* persoană care posedă un imobil (considerată în raport cu chiriașul ei). ♦ *Mare proprietar* = moșier, latifundiar. [Pr.: *-pri-e-*] — Din fr. **propriétaire**, lat. **proprietaryus**.

PROPRIETĂTE, (1) *proprietăți*, s.f. 1. Stăpânire deplină asupra unui bun; (concr.) bun material stăpânit, mai ales pământ (agricol) sau imobil, în baza unui drept recunoscut. ♦ *Proprietate intelectuală* = drepturile referitoare la opere literare, artistice și științifice, interpretări ale artiștilor și orice alte drepturi aferente activității intelectuale în domeniile industrial, științific, literar și artistic. 2. Trăsătură predominantă care caracterizează o ființă, un lucru, un fenomen etc. și care diferențiază o ființă de alta, un lucru de altul etc.; caracteristică, trăsătură, însușire. 3. Calitate a unui cuvânt, a unui termen, a stilului etc. de a reda exact ideea sau noțiunea exprimată. [Pr.: *-pri-e-*] — Din fr. **propriété**, lat. **proprietas**, **-atis**.

PROPRIETĂREĂSĂ, *proprietăreșe*, s.f. Soția unui proprietar; deținătoare a unui bun, în special a unui imobil (considerată în raport cu chiriașii ei). [Pr.: *-pri-e-*] — **Proprietar** + suf. *-easă*.

PROPRIETĂREȘC, **-EĂSCĂ**, *proprietărești*, adj. (Rar) Care aparține proprietarului, de proprietar. [Pr.: *-pri-e-*] — **Proprietar** + suf. *-esc*.

PROPRIETĂRIME s.f. (Rar) Totalitatea proprietăților (de pământ), mulțime de proprietari. [Pr.: *-pri-e-*] — **Proprietar** + suf. *-ime*.

PROPRIU, **-IE**, *proprii*, adj. 1. Care aparține în mod exclusiv cuiva; personal. ♦ *Nume (sau substantiv) propriu* = nume care se dă unui lucru sau unei ființe spre a le deosebi de alte lucruri sau ființe din aceeași categorie și care se scrie cu inițială mare. 2. Caracteristic, specific. 3. Care este bun pentru...; indicat, potrivit, adecvat. 4. (Despre cuvinte, despre termeni) Care redă exact ideea ce trebuie exprimată. ♦ Expr. *Propriu-zis* = de fapt, la drept vorbind. ♦ (Despre senzorii) De bază, prim. — Din lat. **proprius**, fr. **propre**.

PROPTĂR, *proptare*, s.n. Frână la războiul de țesut țărănesc, făcută dintr-o scândură cu creștături, care împiedică rotirea înapoi a sulului cu pânza țesută. — **Proptă** + suf. *-ar*.

PROPTĂ, *propte*, s.f. (Reg.) 1. Proptea. 2. (În expr.) *A se pune proptă* sau *a sta în propta cuiva* = a se opune, a se împotrivi. — Din **propti** (derivat regresiv).

PROPTEA, *propte*, s.f. Lemn, stâlp, par, bară, scândură etc. cu care se sprijină un gard, un zid, un pom etc.; proptă. ♦ Expr. (Pop.) *Propteaua gardului* = persoană leneșă. ♦ Fig. Sprijin, protecție (nemeritată); *p. ext.* persoană care dă cuiva un sprijin (nemeritat). — Din **propteală** (derivat regresiv).

PROPTEAĂ, *propte*, s.f. Faptul de a (se) *propti*. ♦ (Concr.) Proptea. — **Propti** + suf. *-eală*.

PROPTI, *proptesc*, vb. IV. 1. Tranz. A pune o proptea (sau mai multe) unui gard, unui zid etc.; a sprijini ceva cu o proptea. 2. Tranz. și refl. A (se) rezema de ceva. ♦ Refl. A se sprijini de ceva în vederea unui efort. — Cf. sl. *podopretii*.

PROPTIRE, *proptiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *propti* și rezultatul ei. — V. *propti*.

PROPTITOR, **-OARE**, *proptitori*, *-oare*, adj. (Rar) Care sprijină, susține, proptește. — *Propti* + suf. *-tor*.

PROPULSĂ, *propulsez*, vb. I. Tranz. A imprima unui obiect (de obicei unui vehicul) o mișcare de înaintare (cu ajutorul unui propulsor). ♦ P. ext. A proiecta (6) departe, cu violență; a împinge, a arunca. — Din fr. *propulser*, lat. *propulsare*.

PROPULSĂNT, *propulsanți*, s.m. (Tehn.) 1. Propulsor. 2. Substanță în stare gazoasă sau de plasmă ejectată din motoarele cu reacție în sens opus direcției lor de mișcare și care le asigură forța de împingere. — *Propulsa* + suf. *-ant*.

PROPULSĂRE, *propulsări*, s.f. Acțiunea de a *propulsa* și rezultatul ei. — V. *propulsa*.

PROPULSIE, *propulsii*, s.f. Forță care se exercită asupra unui obiect (de obicei asupra unui vehicul), provocând înaintarea lui. ♦ Sistem tehnic prin care se realizează propulsarea unui vehicul. [Var.: **propulsiune** s.f.] — Din fr. *propulsion*, lat. *propulsio*, **-onis**.

PROPULSIUNE s.f. v. *propulsie*.

PROPULSIV, **-Ă**, *propulsivi*, *-e*, adj. Care produce o propulsie. — Din fr. *propulsiv*.

PROPULSOR, *propulsoare*, s.n. Organ de mașină sau aparat care servește la propulsarea unui vehicul. ♦ (Adjectival) *Aparat propulsor*. — Din fr. *propulseur*.

PROPUNĂTOR, **-OARE**, *propunători*, *-oare*, adj., s.m. și f. (Rar) (Persoană) care face o propunere. — *Propune* + suf. *-ător*.

PROPUNE, *propun*, vb. III. 1. Tranz. A supune o părere, o soluție, un proiect etc. discuției și aprobării cuiva. ♦ A da o sugestie, un sfat, a recomanda; a îndemna la ceva. 2. Tranz. A recomanda, a indica pe cineva pentru un post, într-un grad, într-o misiune etc. 3. Tranz. și refl. A-și manifesta intenția să înfăptuiască ceva; a (se) hotărî. [Prez. ind. și: (pop.) *propui*] — Din lat. *proponere*, fr. *proposer* (după *pune*).

PROPUNERE, *propuneri*, s.f. Acțiunea de a (se) *propune* și rezultatul ei. — V. *propune*.

PRORĂ, *prora*, s.f. Partea din față a unei nave; *p. restr.* extremitatea din față a acestei părți, unde se află postul de comandă; [Var.: **prvă** s.f.] — Din it. *prora*.

PRORÉCTOR, *prorectori*, s.m. Locuitor al unui rector în învățământul universitar. — Din rus. *prorektor*, germ. *Prorektor*. Cf. engl. *prorector*.

PROROC, *proroci*, s.m. Interpret al voinței lui Dumnezeu, capabil să prezică viitorul; *p. gener.* persoană care are previziunea evenimentelor viitoare; profet. [Var.: **prooroc** s.m.] — Din sl. *prorokū*.

PROROCESC, **-EASCĂ**, *prorocești*, adj. (Înv.) Care aparține prorocului, privitor la proroc; profetic. [Var.: **proorocesc**, **-ească** adj.] — *Proroc* + suf. *-esc*.

PROROCI, *prorocesc*, vb. IV. Tranz. (În credințele religioase) A prezice viitorul, voința divină; *p. gener.* a prevedea și a anunța evenimente viitoare; a profetiza, a prevesti. [Var.: **prooroci** vb. IV] — Din *proroc*.

PROROCIE, *prorocii*, s.f. (Rar) Prorocie. [Var.: **proorocie** s.f.] — *Proroci* + suf. *-ie*.

PROROCIRE, *prorociri*, s.f. Acțiunea de a *proroci* și rezultatul ei; ceea ce prorocște cineva; prorocie, precizare, profeție, prevestire. [Var.: **proorocire** s.f.] — V. *proroci*.

PROROCITOR, **-OARE**, *prorocitori*, *-oare*, adj., s. m. și f. (Înv.) (Persoană) care prorocște. — *Proroci* + suf. *-tor*.

PROROGĂ, *prorog*, vb. I. Tranz. A amâna (din oficiu) pentru o dată ulterioară activitatea unui corp constituit, a unei adunări legislative, un termen scadent etc. — Din fr. *proroger*, lat. *prorogare*.

PROROGĂRE, *prorogări*, s.f. Acțiunea de a *proroga* și rezultatul ei; prorogație. ♦ Act prin care se amână sau se suspendă activitatea unui corp constituit, a unei adunări legislative etc. ♦ Extindere a competenței unui organ de jurisdicție. — V. *proroga*.

PROROGATIV, **-Ă**, *prorogativi*, *-e*, adj. (Jur.) Cu caracter de amânare, de prelungire. — Din fr. *prorogatif*.

PROROGĂȚIE, *prorogații*, s.f. (Rar) Prorogare. — Din fr. *prorogation*, lat. *prorogatio*.

PROSCĒNIUM, *prosceniumuri*, s.n. (În teatrul antic) Parte a teatrului corespunzătoare scenei și avanscenei. [Var.: **proscēniu** s.n.] — Din lat., fr. *proscenium*.

PROSCĒNIU s.n. v. *proscenium*.

PROSCOMIDĪ, *proscomidesc*, vb. IV. Tranz. (Despre preot) A pregăti pâinea și vinul pentru împărtășanie; a face o proscomidie. — Din *proscomidie* (derivat regresiv).

PROSCOMIDIE, *proscomidii*, s.f. 1. Parte din slujba liturghiei în care preotul pregătește și sfințește pâinea și vinul pentru împărtășanie. 2. Masă sau fridă în peretele de nord al altarului, unde se săvârșește proscomidia (1). [Acc. și: *proscomidie*] — Din sl. *proskomidija*.

PROSCRĪE, *proscriu*, vb. III. Tranz. 1. (În Roma antică) A condamna la moarte (pentru infracțiuni politice) fără forme judiciare, publicând pe o listă numele celui osândit. 2. A lua măsuri represive (privative de libertate) împotriva cuiva, în special pentru motive politice; a îndepărta în mod forțat o persoană din patrie; a exila, a alunga, a izgoni. 3. (Rar) A interzice, a opri. — Din fr. *proscriere* (după *scrie*).

PROSCRĪERE, *proscrieri*, s.f. Acțiunea de a *proscrie* și rezultatul ei. — V. *proscrie*.

PROSCRĪPTOR, *proscriptori*, s.m. (Rar) Persoană care hotără o proscripție. — Din lat. *proscriptor*, fr. *proscripteur*.

PROSCRĪPTIE, *proscripții*, s.f. 1. (În Roma antică) Punere în afară de lege sau osândire la moarte a cuiva, fără forme de judecată, pentru infracțiuni politice. ♦ *Listă de proscripție* = listă afișată care cuprindea numele persoanelor declarate în afara legii. 2. Pedeapsă la care autoritatea publică supunea pe cineva pentru o vină politică; izgonire din patrie, exil, surghiun. — Din lat. *proscriptio*, fr. *proscription*.

PROSCRIS, **-Ă**, *proscriși*, *-se*, adj., s.m. și f. 1. Adj., s.m. și f. (Persoană) care nu mai beneficiază de apărarea legii, care este în exil, prin expulzare, prin surghiunire. 2. Adj. (Despre idei, acțiuni etc.) Interzis, oprit. — V. *proscrie*.

PROSECTOR, *prosectori*, s.m. (Med.) 1. Persoană specializată în efectuarea disecțiilor și a autopsiilor. 2. Persoană însărcinată să prepare piesele anatomice necesare la cursul unui profesor la facultatea de medicină. [Acc. și: *prosēctor*] — Din lat. *prosector*, fr. *prosecteur*, germ. *Prosektor*.

PROSECTURĂ, *prosecturi*, s.f. Clădire sau încăpere într-un spital în care se depun cadavrele și se efectuează autopsiile; morgă¹. ♦ Încăpere în care se pregătesc piesele anatomice necesare cursului unui profesor la facultatea de medicină. — Din germ. *Prosektor*.

PRÓSIE, *prosii*, s.f. (Pop.) Ogor arat și semănat pentru prima dată, după ce a fost necultivat doi sau trei ani. — Cf. sl. *proso*.

PROSILOGISM, *prosilogism*, s.n. Silogism dintr-un șir de silogisme, a cărui concluzie este premisa unui silogism următor. — Din fr. *prosyllogisme*.

PROSILOGISTIC, **-Ă**, *prosilogistici*, *-ce*, adj. Care are caracterul unui prosligism. — Din fr. *prosyllogistique*.

PROSIMIÁN, *prosimieni*, s.m. (Zool.) Lemurian. [Pr.: *-mi-an*] — Din fr. *prosimiens*.

PROSLÁVI, *proslăvesc*, vb. IV. 1. Tranz. A ridica în slavă; a slăvi, a preamări, a glorifica. 2. Refl. (Înv. și reg.) A se simți, a-i merge bine, a fi mulțumit, satisfăcut; a se odihni în voie; a se răsfăța. — Din sl. *proslaviti*.

PROSLÁVIRE, *prosláviri*, s.f. Acțiunea de a (se) *proslăvi* și rezultatul ei; preamărire, glorificare, adorare; laudă. — V. *proslăvi*.

PROSLÁVITOR, **-OARE**, *proslávitori*, *-oare*, s.m. și f. (Rar) Persoană care proslăvește. — *Proslăvi* + suf. *-tor*.

PROSÓP, *prosoape*, s.n. Obiect format dintr-o bucată de țesătură, care folosește la șters după spălare; ștergar. ♦ Țesătură de bumbac, de obicei buclată, folosită pentru halate de baie, ștergare, articole de lenjerie pentru copii. — Din ngr. *prósopon* „față”, *prosópis*, „ștergar”.

PROSOPÉL, *prosopele*, s.n. (Fam.) Diminutiv al lui *prosope*. — *Prosop* + suf. *-el*.

PROSOPLEGĪE, *prosoplegii*, s.f. (Med.) Paralizie facială. — Din fr. *prosoplégie*.

PROSOPOMÉTRU, *prosopometre*, s.n. Instrument folosit pentru măsurarea diferențelor diametrelor feței și ale craniului. — Din fr. *prosopomètre*.

PROSOPOPÉE s.f. v. *prozopopee*.

PROSPÁTURĂ, *prospături*, s.f. (Pop.) Aliment proaspăt, marfă alimentară proaspătă. — *Proaspăt* + suf. *-ură*.

PROSPÉCT, *prospecte*, s.n. Tipăritură (afiș, anunț, scrisoare, pliant sau broșură etc.) în care se prezintă sumar planul unei lucrări în curs de apariție, calitățile, condițiile de vânzare și de folosire ale unui produs, intențiile unor instituții sau ale unor întreprinderi. — Din lat., fr. *prospectus*, germ. *Prospekt*.

PROSPECTĂ, *prospectez*, vb. I. Tranz. 1. A cerceta un teren cu scopul de a descoperi și a localiza zăcămintele minerale utile. 2. A cerceta cererea și oferta de mărfuri de pe o piață dată. — Din fr. *prospecter*.

PROSPECTĂRE, *prospectări*, s.f. Acțiunea de a *prospecta* și rezultatul ei. — V. **prospecta**.

PROSPECTIV, **-Ă**, *prospectivi*, *-e*, adj. Referitor la viitor, la evoluția viitoare a societății prin analiza unor factori și tendințe actuale. *Dimensiune prospectivă*. — Din fr. **prospectif**, *-ive*, engl. **prospective**.

PROSPECTIVĂ, *prospective*, s.f. Proiect asupra viitorului constând în studierea factorilor tehnici, științifici, economici, sociali etc. și în stabilirea influenței lor asupra evoluției lumii moderne. — Din fr. **prospective**.

PROSPECTIVIST, **-Ă**, *prospectiviști*, *-ste*, s.m. și f. Specialist în prospectivă. — **Prospectivă** + suf. *-ist*.

PROSPECTOR, **-OARE**, *prospectori*, *-oare*, s.m. și f. Persoană specializată în efectuarea prospecțiunilor. — Din fr. **prospecteur**.

PROSPÉCȚIE, *prospecții*, s.f. Cercetare economică. — Din fr. **prospection**.

PROSPÉCȚIUNE, *prospecțiuni*, s.f. Ansamblul cercetărilor efectuate (pe teren și în laborator) pentru a descoperi și a localiza zăcămintele de minerale utile dintr-o regiune. [Pr.: *-ți-u-*] — Din fr. **prospection**.

PROSPÉR, **-Ă**, *prosperi*, *-e*, adj. Care se află sau se dezvoltă în condiții fericite, favorabile; înfloritor. ♦ Care dovedește o stare bună, îmbelsugată. — Din fr. **prospère**.

PROSPERĂ, *prospér*, vb. I. Intrans. A se afla sau a se dezvolta în condiții fericite, favorabile; a înflori, a progresa. [Prez. ind. și: *prosperez*] — Din fr. **prosperer**.

PROSPERĂRE s.f. Acțiunea de a *prospera* și rezultatul ei. — V. **prospera**.

PROSPERITĂTE s.f. Stare prosperă, fericită, înfloritoare a vieții unui individ sau a unei colectivități, a unei întreprinderi, a unei instituții; bunăstare, belșug. — Din fr. **prosperité**, lat. **prosperitas**, *-atis*.

PROSPETĂL, **-EĂ**, *prospeței*, *-ele*, adj. (Fam.) Diminutiv al lui *proaspăt*. — **Proaspăt** + suf. *-el*.

PROSPETĂL s.f. Calitatea de a fi sau de a părea proaspăt, nou, tânăr, viu, fraged etc. — **Proaspăt** + suf. *-ime*.

PROST, **PROASTĂ**, *proști*, *proaste*, adj., s.m. și f. 1. Adj., s.m. și f. (Om) lipsit de inteligență, fără judecată, fără minte; nătărău, nerod, tont, prostănac. ♦ Expr. *Un prost și jumătate* = foarte prost. *A face pe prostul* = a simula prostia. ♦ (Om) care se încrede ușor; (om) naiv, credul. ♦ Expr. *A-și găsi prostul* = a-și găsi omul pe care să-l poată înșela ușor, pe care să-l poată duce de nas. 2. Adj., s.m. și f. (Înv. și pop.) (Persoană) fără știință de carte; (om) neînvățat, ignorant. ♦ (Om) lipsit de rafinament; (om) simplu, neevoluat. 3. Adj. De condiție socială modestă, din popor, de jos, de rând. ♦ (În trecut) *Soldat prost* = ostaș fără grad; soldat. 4. Adj. Obișnuit, comun. ♦ De calitate inferioară, lipsit de valoare. 5. Adj. (Adesea adverbial) Care nu este așa cum trebuie (din punct de vedere calitativ, funcțional etc.); necorespunzător, nesatisfăcător. ♦ (Adverbial; în legătură cu verbul „a vorbi”) Stricac, incorect. ♦ (Despre situații, știri, întâmplări etc.) Neplăcut, nefavorabil, nenorocit. ♦ (Despre vreme) Nefavorabil, rău. ♦ Nepriceput, nepregătit, neîndemânatic într-o meserie, într-o profesie etc. 6. Adj. Dăunător; neprielnic. ♦ Expr. *Glumă proastă* (sau *de prost gust*) = glumă fără haz, care supără, jignește. *Vorbă proastă* = vorbă îndrăzneată sau injurioasă; p. ext. ceartă. — Din sl. **prostŭ**.

PROSTĂN, **-Ă**, *prostani*, *-e*, adj., s.m. și f. (Înv.) Prostănac. — **Prost** + suf. *-an*.

PROSTATĂ, *prostate*, s.f. 1. Organ muscular și glandular care înconjoară porțiunea inițială a uretrei și care aparține aparatului genital masculin. 2. (Impr.) Prostatită. — Din fr. **prostate**.

PROSTĂTIC¹, **-Ă**, *prostatici*, *-ce*, adj. (Înv.) 1. Care trădează prostie; prostesc. 2. Simplu, nevinovat, naiv. — **Prost** + suf. *-atic*.

PROSTĂTIC², **-Ă**, *prostatici*, *-ce*, adj., s.m. 1. Adj. Care aparține prostatei, privityor la prostată. 2. S.m. Bolnav de prostată. — Din fr. **prostatique**.

PROSTATITĂ, *prostatite*, s.f. Afecțiune inflamatorie a prostatei. — Din fr. **prostatite**.

PROSTĂLĂU, *prostălăi*, adj., s.m. (Pop.) Augmentativ al lui *prost*. — **Prost** + suf. *-ălău*.

PROSTĂNĂC, **-Ă**, *prostănaci*, *-ce*, adj., s.m. și f. (Om) prost, nătâng, bleg, prostăn. ♦ (Figură, atitudine) care denotă prostie. — **Prostan** + suf. *-ac*.

PROSTEALĂ, *prosteli*, s.f. Faptul de a se *prost¹*; înșelare sau încercare de a înșela; amăgire, păcăleală. — **Prost¹** + suf. *-eală*.

PROSTERNĂ, *prostérmez*, vb. I. Refl. A se pleca, a se înclina (până la pământ) în fața cuiva în semn de venerație, de umilință, de supunere etc. [Prez. ind. și: *prostérn*] — Din fr. **prosterner**.

PROSTERNĂRE, *prosternări*, s.f. Acțiunea de a se *prosterna* și rezultatul ei; prosternație. — V. **prosterna**.

PROSTERNĂȚIE, *prosternații*, s.f. (Înv.) Prosternare. — Din fr. **prosternation**.

PROSTÉSC, **-EĂSCĂ**, *prostéști*, adj. 1. Care dă dovadă de prostie, de lipsă de logică sau de rațiune. 2. (Rar) De calitate inferioară, fără valoare, de rând. — **Prost** + suf. *-esc*.

PROSTÉȘTE adv. Ca un prost; în mod prostesc. ♦ Expr. *A râde prostéște* = a râde fără motiv sau atunci când nu trebuie. — **Prost** + suf. *-ește*.

PROSTÍ, *prostesc*, vb. IV. 1. Refl. (Despre oameni) A-și pierde puterea de gândire, inteligența, a deveni prost; a se tâmpi. ♦ (Fam.; despre oameni) A avea o comportare nenaturală, afectată, plină de mofturi, de pretenții; (fam.) a se fândosi, a se izmeni (1). ♦ Refl. și tranz. A-și pierde sau a face să-și piardă cumpătul, dreptă judecată; a (se) zăpăci. ♦ (Despre lucruri) A-și pierde din calitate, din valoare, a nu mai corespunde scopului. 2. Tranz. (Fam.) A induce pe cineva în eroare, a-l duce cu vorba; a păcăli, a înșela. — Din **prost**.

PROSTÍ, *prostesc*, vb. IV. Intrans. (Pop.) A cerși. — Din sl. **prostiti** „a ierta”.

PROSTÍC, **-Ă**, *prostick*, *-ce*, adj. (Pop.) Prostuț. — **Prost** + suf. *-ic*.

PROSTICÉL, **-EĂ**, **-ICĂ**, *prosticei*, *-ele*, adj. (Fam.) Prostuț. — **Prost** + suf. *-icel*, *-icea*, *-ică*.

PROSTÍE, *prostii*, s.f. 1. Starea celui lipsit de inteligență sau de învățătură, starea omului prost; (concr.) faptă, comportare, vorbă care denotă o astfel de stare. 2. Vorbă, faptă sau lucru lipsite de seriozitate, de importanță; fleac; absurditate, ineptie. — **Prost** + suf. *-ie*.

PROSTÍL, *prostiluri*, adj. invar., s.n. (Edificiu antic) care are coloane numai pe fațada principală. — Din fr. **prostyle**.

PROSTÍME s.f. (Înv.) Oameni de rând; mulțime, norod, sărăcime, gloată. — **Prost** + suf. *-ime*.

PROSTÍRE¹, *prostiri*, s.f. Faptul de a (se) *prost¹*. — V. **prost¹**.

PROSTÍRE², *prostiri*, s.f. (Reg.) Cearșaf. — Din ucr. **prostyralo**.

PROSTÍT, **-Ă**, *proștiți*, *-te*, adj. 1. Care și-a pierdut facultățile intelectuale; îndobitocit. ♦ Ajuns sau adus într-o stare de uluială; uluit, zăpăcit, dezorientat. 2. Care a fost indus în eroare, amăgit. — V. **prost**.

PROSTITUĂ, *prostituez*, vb. I. Refl. și tranz. 1. A practica sau a face pe cineva să practice prostituția. 2. Fig. A (se) înjosi, a (se) dezonora (prin-o întrebuintare nedemnă), a face să capete un aspect degradant. [Pr.: *-tu-a-*] — Din fr. **prostituer**.

PROSTITUĂRE, *prostituări*, s.f. Acțiunea de a (se) *prostituă* și rezultatul ei. [Pr.: *-tu-a-*] — V. **prostituă**.

PROSTITUĂTĂ, *prostituate*, s.f. Femeie care practică prostituția; târfă. [Pr.: *-tu-a-*] — Din fr. **prostituee**.

PROSTITUȚIE s.f. Act prin care o persoană consimte să întrețină, în mod obișnuit, raporturi sexuale cu un număr nedeterminat de parteneri pentru bani sau anumite avantaje. ♦ *Casă de prostituție* = bordel. ♦ Viață dusă de o prostituată. ♦ Fig. Injosire, degradare. — Din fr. **prostitution**.

PROSTOLÁN, **-Ă**, *prostolani*, *-e*, adj. (Rar; adesea substantivat) Prostănac. — **Prost** + suf. *-olan*.

PROSTOVÁN, **-Ă**, *prostovani*, *-e*, adj. (Pop. și fam.; adesea substantivat) Prostănac. — **Prost** + suf. *-ovan*.

PROSTOVÓL, *prostovoale*, s.n. Unealtă de pescuit formată dintr-o plasă conică, prevăzută la marginea exterioară cu greutate de plumb care o trag la fundul apei și o strâng, formând în apă un sac în care e prins peștele; năpastă. [Pl. și: *prostovoluri*] — Cf. sb. *prostrica*.

PROSTRÁT, **-Ă**, *prostrați*, *-te*, adj. (Rar) 1. (Despre tulpinile plantelor) Care crește culcat la pământ. 2. Fig. Lipsit de energie morală. — Din lat. **prostratus**, fr. **prostré**.

PROSTRĂȚIE s.f. Stare (patologică) de indiferență totală față de lumea înconjurătoare, cauzată de o slăbire extremă a forței fizice și psihice; imposibilitate de a reacționa la excitațiile externe; apatie. — Din lat. **prostratio**, *-onis*, fr. **prostration**.

PROSTULÉȚ, *prostuleți*, adj. (Rar) Prostuț. — **Prost** + suf. *-uleț*.

PROSTÚȚ, **-Ă**, *prostuți*, *-e*, adj. (Adesea substantivat) Diminutiv al lui *prost*; prosticel, prostic. — **Prost** + suf. *-uț*.

PROTACTÍNIU s.n. Element chimic metalic, alb-cenușiu, strălucitor, radioactiv, izotop al uraniului. — Din fr. **protactinium**, germ. **Protaktinium**.

PROTAGONÍST, **-Ă**, *protagoniști*, *-ste*, s.m. și f. 1. Persoană care joacă rolul principal într-o piesă de teatru, într-o operă, într-un film; p. gener. erou, personaj principal. 2. Reprezentant de frunte al unei mișcări, al unei teorii etc.; promotor, inițiator; cap, fruntaș. — Din fr. **protagoniste**.

PROTÁL, *protale*, s.n. (Bot.) Lamă verde de forma unei frunze, rezultată din germinarea sporilor de criptogame vasculare. — Din fr. **prothalle**.

PROTAMINĂ, *protamine*, s.f. Proteină (specifică peștilor) care conține în proporție mare aminoacizi. — Din fr. **protamine**.

PROTANOPÍE, *protanopii*, s.f. (Med.) Incapacitate a ochiului de a vedea culoarea roșie. — Din fr. *protanopie*, engl. *protanopia*.

PROTARGÓL s.n. Antiseptic sub formă de pulbere fină, galbenă sau galbenă-brună, format din azotat de argint și o soluție alcalină de proteine, folosit în tratamentul mucoaselor, la guturai, la boli de ochi etc. — Din germ. *Protargol*.

PROTÁZĂ, *protaze*, s.f. 1. Partea întâi a unei perioade condiționale, care cuprinde grupa pozițiilor secundare și care îndreaptă atenția cititorului asupra consecințelor care se enunță în apodoză. 2. Partea de la început a unei drame antice, care cuprindea expunerea subiectului. — Din fr. *protase*. Cf. lat. *protasis*.

PROTEÁZĂ, *proteaze*, s.f. (Chim.) Enzimă care catalizează descompunerea peptidelor din aminoacizi. [Pr.: -te-a-] — Din fr. *protéase*.

PROTECTÓR, **-OÁRE**, *protectori*, *-oare*, adj., s.m. și f., s.n. 1. Adj., s.m. și f. (Persoană) care apără, care păzește sau ferește pe cineva sau ceva; care favorizează pe cineva sau ceva. ♦ Adj. (Despre atitudini sau comportări) Binevoitor, condescendent. 2. Adj. (Despre state) Care exercită un protectorat asupra unei țări, unui teritoriu. 3. S.n. Dispozitiv de protecție a instalațiilor de telecomunicații contra supratensiunilor și supracurenților. [Acc. și: (1) *protéctor*] — Din lat. *protector*, **-oris**, fr. *protecteur*.

PROTECTORÁT, *protectorate*, s.n. Formă de dependență politică a unui stat față de altul în virtutea unei convenții conform căreia statul protector conduce politica externă a statului protejat, acesta păstrându-și autonomia internă; conducere exercitată de statul protector. ♦ Teritoriu sau țară caracterizate printr-o astfel de formă de dependență. — Din fr. *protectorat*.

PROTECȚIE, *protecții*, s.f. 1. Faptul de a proteja, de a ocroti, de a apăra; ansamblu de măsuri care protejează; persoană, instituție etc. care protejează; dispozitiv, sistem tehnic etc. care servește la protejare. ♦ *Protecția muncii* = ansamblu de măsuri luate pentru ocrotirea vieții și a sănătății celor ce muncesc, pentru asigurarea desfășurării muncii în condițiile cele mai bune. ♦ Loc. adj. *De protecție* = protector. ♦ Sprijin, ajutor dat cuiva de o persoană influentă pentru obținerea unui avantaj; *p. ext.* persoană care acordă acest sprijin. 2. (Ínv.) Protectorat. — Din lat. *protectio*, **-onis**, fr. *protection*.

PROTECȚIONÍSM s.n. Sistem și politică economică de protejare și de promovare a unor activități economice indigene, prin măsuri de îngrădire a puterii concurenților externi pe piața internă (prin aplicarea unui regim vamal cu tarife ridicate la mărfurile de import, prin restricții valutare etc.). [Pr.: -ți-o-] — Din fr. *protectionnisme*.

PROTECȚIONÍST, **-Ă**, *protecționiști*, *-ste*, adj., sm. și f. 1. Adj. Care aparține protecționismului, privitor la protecționism; care aplică protecționismul. 2. S.m. și f. Adept al protecționismului. [Pr.: -ți-o-] — Din fr. *protectionniste*.

PROTÉGE vb. III v. *proteja*.

PROTEGUÍ, *proteguiesc*, vb. IV. Tranz. (Ínv.) A proteja. — *Protege* + suf. *-ui*.

PROTEGUÍRE s.f. (Ínv.) Acțiunea de a *protegui* și rezultatul ei; protejare. — V. *protegui*.

PROTEGUITÓR, **-OÁRE**, *proteguitori*, *-oare*, adj. (Ínv.) Protector. [Pr.: -gu-i-] — *Protegui* + suf. *-tor*.

PROTEÍC, **-Ă**, *proteici*, *-ce*, adj. 1. Cu caracter schimbător, variabil. ♦ (Despre unele substanțe) Care își schimbă neconținut forma; nestatornic. 2. (Biol.) Care se referă la protide sau la proteine, care aparține protidei sau proteinei. [Pr.: -te-i-] — Din fr. *protéique*.

PROTEÍDĂ, *proteide*, s.f. (Biol.) Substanță chimică naturală formată prin combinarea unor proteine cu substanțe neproteice. — Din fr. *protéide*.

PROTEIFÓRM, **-Ă**, *proteiformi*, *-e*, adj. Cu formă variabilă. [Pr.: -te-i-] — Din fr. *protéiforme*.

PROTEÍNĂ, *proteine*, s.f. Substanță organică alcătuită din carbon, hidrogen, oxigen, azot, sulf etc., care intră în componența protoplasmei celulelor animale și vegetale, îndeplinind în organism funcții variate fundamentale. — Din fr. *protéine*.

PROTEINEMÍE s.f. (Med.) Prezență a proteinelor în sânge; cantitate de proteine prezentă în sânge. [Pr.: -te-i-] — Din fr. *protéinémie*.

PROTEÍNIC, **-Ă**, *proteinici*, *-ce*, adj. Care aparține proteinei, privitor la proteină, de proteină. — *Proteină* + suf. *-ic*.

PROTEINOGRĂMĂ, *proteinogramme*, s.f. (Med.) Examen de laborator care determină prezența, cantitatea proteinelor din sânge; (concr.) buletin care conține rezultatul unui astfel de examen de laborator. [Pr.: -te-i-] — Din fr. *protéinogramme*.

PROTEINOTERAPIE s.f. Tratament care constă în injectarea în organism a unor proteine în scopul stimulării proceselor biologice de apărare împotriva infecțiilor. [Pr.: -te-i-] — Din fr. *protéinothérapie*.

PROTEINURÍE, *proteinurii*, s.f. (Med.) Albuminurie. [Pr.: -te-i-] — Din fr. *protéinurie*.

PROTEÍSM s.n. (Livr.) Comportare de Proteu; *p. ext.* tendința de a lua forme diferite. — Din fr. *protéisme*.

PROTEJĂ, *protejez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) apăra de acțiuni dăunătoare, de un pericol; a (se) păzi, a (se) feri. 2. Tranz. A ocroti, a sprijini, a ajuta pe cineva, înlesnindu-i reușita prin recomandări, sprijin material sau moral etc. ♦ A favoriza, a părtini; a încuraja. [Var.: (Ínv.) *protége* vb. III] — Din fr. *protéger*, lat. *protectere*.

PROTEJÁRE, *protejări*, s.f. Acțiunea de a (se) *proteja* și rezultatul ei; ocrotire, apărare; favorizare. — V. *proteja*.

PROTEJÁT, **-Ă**, *protejați*, *-te*, adj. (Adesea substantivat) 1. Care se bucură de protecția cuiva; ocrotit, apărat, păzit; favorizat. 2. (Despre sisteme tehnice, instalații etc.) Înzestrat cu un sistem de protecție. — V. *proteja*.

PROTEOLÍTIC, **-Ă**, *proteolitici*, *-ce*, adj. (Med.) Referitor la proteoliză, de proteoliză. [Pr.: -te-o-] — Din fr. *protéolitique*.

PROTEOLIZĂ, *proteolize*, s.f. (Med.) Descompunere și degradare a proteinelor. [Pr.: -te-o-] — Din fr. *protéolyse*.

PROTEROGINÍE s.f. (Rar) 1. (Bot.) Protoginie (1). 2. (Zool.) Protoginie (2). — Din fr. *protérogynie*.

PROTEROZÓIC, **-Ă**, *proterozoici*, *-ce*, s.n., adj. (Geol.) Algonchian. [Pr.: -zo-ic] — Din fr. *protérozoïque*, engl. *proterozoic*.

PROTÉST, *proteste*, s.n. 1. Faptul de a *protesta*; manifestare energetică împotriva unei acțiuni considerate ca nejustă; opoziție hotărâtă; (concr.) act scris prin care se exprimă o asemenea manifestare; protestație. ♦ *Notă de protest* = act prin care un guvern dezaprobă un act săvârșit de guvernul altei țări și considerat contrar tratatelor sau normelor de drept internațional. 2. Act public prin care organele judecătorești constată neplata la scadență a unei polițe. — Din *protesta* (derivat regresiv).

PROTESTÁ, *protestez*, vb. I. 1. Intrans. A manifesta o împotrivire energetică și fățișă față de ceva, a-și exprima dezaprobarea împotriva unui fapt, a unei hotărâri, a unei măsuri etc. considerate nejuste. ♦ A contesta. 2. Tranz. A stabili pe cale judiciară că o poliță nu a fost achitată la scadență. — Din fr. *protester*.

PROTESTÁNT, **-Ă**, *protestanți*, *-te*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Adept al protestantismului; reformat. 2. Adj. Care ține de protestantism, privitor la protestantism. — Din fr. *protestant*.

PROTESTANTÍSM s.n. Denumire generală a confesiunilor religioase creștine care s-au rupt de catolicism prin mișcarea Reformei din sec. XVI. ♦ Totalitatea popoarelor protestante. — Din fr. *protestantisme*.

PROTESTÁRE, *protestări*, s.f. Acțiunea de a *protesta* și rezultatul ei. — V. *protesta*.

PROTESTATÁR, **-Ă**, *protestatari*, *-e*, adj. Care indică sau conține un protest; de protest. ♦ (Adesea substantivat) Care protestează într-o împrejurare oarecare, care aderă la o acțiune de protest. — Din fr. *protestataire*.

PROTESTÁȚIE, *protestații*, s.f. (Ínv.) Protest (1). — Din lat. *protestatio*, fr. *protestation*.

PROTÉTIC, **-Ă**, *protetici*, *-ce*, adj., s.f. 1. (Med.) Care ține de proteză (1), privitor la proteză (1). 2. (Fon.; despre sunete) Care se adaugă la începutul unui cuvânt, fără a-i schimba înțelesul. 3. s.f. Disciplină care studiază protezele. — Din fr. *prothétique*.

PROTÉU, *protei*, s.m. 1. (Livr.) Om nestatornic, care își schimbă mereu ideile, părerile. 2. (Și în sintagma *proteu de peșteră*) Batracian care trăiește în unele peșteri (*Proteus anguinus*). 3. Bacterie polimorfă foarte mobilă, care conține elemente baciliare (*Proteus*). — Din fr. *protée*.

PROTEZĂ, *protezez*, vb. I. Tranz. A înlocui chirurgical cu o proteză membre sau organe ale corpului. — De la *proteza*.

PROTEZÁRE, *protezări*, s.f. Acțiunea de a *proteza* și rezultatul ei. — V. *proteza*.

PROTEZĂ, *proteze*, s.f. 1. Aparat sau piesă medicală care înlocuiește un organ, un membru, o parte dintr-un membru amputat sau un conduct natural al corpului omenesc ori pe care se fixează o dantură falsă. ♦ Operație chirurgicală prin care se înlocuiește un organ, un membru al corpului etc. printr-o proteză (1). 2. (Fon.) Apariție accidentală a unei vocale la începutul unui cuvânt care începe cu o consoană, fără a se schimba înțelesul cuvântului. — Din fr. *prothèse*.

PROTÍDĂ, *protide*, s.f. (Mai ales la pl.) Denumire generală pentru toate substanțele organice azotate (proteine, proteide, aminoacizi etc.). — Din fr. *protide*.

PROTÍDIC, **-Ă**, *protidici*, *-ce*, adj. Care conține protide, de protide. — Din fr. *protidique*.

PROTIPENDĂ s.f. v. *protipendadă*.

PROTIPENDĂDĂ s.f. Marea boierime, care se bucura, în Evul Mediu, de privilegii speciale; *p. ext.* elită socială. [Var.: (Înv.) **protipendă** s.f.] — Din ngr. **proti pendádha**.

PROTIPENDÍST, *protipendiști*, s.m. (Înv.) Boier care făcea parte din protipendadă. — **Protipenda** + suf. *-ist*.

PROTÍST, *protíste*, s.n. Microorganism unicelular. — Din fr. **protiste**.

PROTISTOLOGÍE s.f. Studiul protistelor. — Din fr. **protistologie**.

PRÓTIU s.n. (Chim.) Hidrogen ușor. — Din fr., engl. **protium**.

PROTÍVNIC, **-Ă** adj. v. **potrivnic**.

PROTIVNICÍE s.f. v. **potrivnicie**.

PROTO- Element de compunere care înseamnă „primul”, „întâiul” și care servește la formarea unor substantive. — Din ngr. **protos**, fr. **proto-**.

PROTIOBIOLOGÍE s.f. Ramură a biologiei care studiază formele de viață mai mici decât bacteriile. [Pr.: *-bi-o-*] — Din fr. **protobiologie**.

PROTIOBITŪMEN s.n. Bitumen în stare de formare, care reprezintă prima fază de transformare a materiei organice în țitei. — Din germ. **Protobitumen**.

PROTOBLÁST, *protoblaste*, s.n. (Biol.) Celulă lipsită de membrană. — Din fr. **protoblaste**.

PROTIOBROMŪRĂ, *protobromuri*, s.f. (Chim.) Combinația cea mai săracă în brom pe care o substanță simplă o poate forma cu acesta. — Din fr. **protobromure**.

PROTIOCARBURÁT, **-Ă**, *protocarburăți*, *-te*, adj. (Chim.) Care formează o protocarbură; în stare de protocarbură. — Din fr. **protocarburat**.

PROTIOCARBŪRĂ, *protocarbură*, s.f. (Chim.) Combinația cea mai săracă în carbon pe care o substanță simplă o poate forma cu acesta. — Din fr. **protocarbură**.

PROTIOCLORURÁT, **-Ă**, *protoclorurați*, *-te*, adj. (Chim.) Care formează o protoclorură; în stare de protoclorură. — Din fr. **protoclorură**.

PROTIOCLORŪRĂ, *protocloruri*, s.f. (Chim.) Combinația cea mai săracă în clor pe care o substanță simplă o poate forma cu acesta. — Din fr. **protoclorure**.

PROTIOCOL, *protocoale*, s.n. **1.** Act, document în care sunt consemnate rezoluțiile unei adunări, ale unor dezbateri, ale unei conferințe internaționale; document diplomatic cu valoarea unui acord internațional, care cuprinde hotărârile luate la o conferință internațională. **2.** (Înv. și reg.) Formular oficial folosit pentru acte publice; *p. ext.* registru, catastif. **3.** (La sg.) Totalitatea formelor și a practicilor de ceremonial care se aplică la festivități oficiale în relațiile diplomatice; serviciu însărcinat cu organizarea oficială a ceremonialului. ♦ *P.* gener. Reguli (de conduită) care trebuie respectate în societate. — Din fr. **protocole**, germ. **Protokoll**.

PROTIOCOLÁR, **-Ă**, *protocolari*, *-e*, adj. Care ține de protocol, potrivit protocoulului; (despre oameni) ceremonios. — Din fr. **protocolaire**.

PROTIOCORDÁT, *protocordate*, s.n. (La pl.) Încrângătură de animale marine care prezintă notocord și fante branhiiale persistente în timpul întregii vieți a individului; (și la sg.) animal din această încrângătură. — Din fr. **protocordé**.

PROTIOCRONÍE s.f. Protocronism. — Din **protocronism** (după *sincronie*).

PROTIOCRONÍSM s.n. Curent de idei, opus sincronismului, care afirmă adesea, în mod nejustificat, anticiparea românească a unor creații artistice și științifice universale. — **Proto-** + [sin] **cronism**.

PROTIOCRONÍST, **-Ă**, *protocroniști*, *-ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al protocronismului. — **Protocronie** + suf. *-ist*.

PROTIODIÁCON, *protodiacoani*, s.m. Arhidiacon. [Pr.: *-di-a-*] — Din sl. **protodijakonŭ**, ngr. **proto-dhiákonos**.

PROTIODÓRIC, **-Ă**, *protodorici*, *-ce*, adj. Care aparține doricului primar din sec. VII-VI î.H. — Din fr. **protodorique**.

PROTIOFÍT, *protofite*, s.n. Organism vegetal unicelular primitiv din care a evoluat regnul vegetal. — Din fr. **protophyte**.

PROTIOGÍN, **-Ă**, *protogini*, *-e*, adj., s.f. **1.** Adj. (Bot., despre flori hermafrodite) Al cărui pistil se dezvoltă înaintea staminelor. **2.** S.f. (Geol.) Rocă granitică cu structură de șist. — Din fr. **protogyne**.

PROTIOGINÍE s.f. **1.** (Bot.; la flori hermafrodite) Dezvoltare a pistilului înaintea staminelor; (rar) proteroginie (**1**). **2.** (Zool.) Organism hermafrodit care produce inițial ovule, apoi spermatozoizi; (rar) proteroginie (**2**). — Din fr. **protogynie**.

PROTIOIERÉU, *protioierei*, s.m. Protopop. — Din ngr. **protioieréfs**.

PROTIOIERÍE, *protioierii*, s.f. Protopopie. — **Protioiereu** + suf. *-ie*.

PROTIOIODŪRĂ, *protioioduri*, s.f. (Chim.) Combinația cea mai săracă în iod pe care o substanță simplă o poate forma cu acesta. — Din fr. **protioiodure**.

PROTIOISTÓRIC, **-Ă**, *protoistorici*, *-ce*, adj. Care aparține protoistoriei, privitor la protoistorie. [Pr.: *-to-is-*] — Din fr. **protohistorique**.

PROTIOISTÓRIE s.f. Nume dat de unii istorici epocii cuprinse între apariția primelor documente și Antichitate. [Pr.: *-to-is-*] — Din fr. **protohistoire** (după *istorie*).

PROTIOMĂ, *protome*, s.f. (Arheol.) Bust al unui om sau al unui animal care împodobește, în Antichitate, un obiect de metal sau de ceramică. — Din fr. **protomé**, engl. **protoma**.

PROTÍON, *protoni*, s.m. Particulă elementară stabilă cu sarcină electrică pozitivă, care constituie nucleul atomului de hidrogen. — Din fr. **proton**.

PROTONÉMĂ, *protoneme*, s.f. (Bot.) Formație verde reprezentând stadiul inițial de dezvoltare a gametofitului la mușchi și la ferigi. — Din fr. **protonéma**.

PROTÍONIC¹, **-Ă**, *protonici*, *-ce*, adj. (Despre sunete și silabe) Care se găsește înaintea silabei accentuate. — Din fr. **protonique**.

PROTÍONIC², **-Ă**, *protonici*, *-ce*, adj. Care ține de protoni, privitor la protoni. — Din fr. **protonique**.

PROTONOTÁR, *protonotari*, s.m. Prelat de la curtea papală însărcinat cu înregistrarea și expedierea actelor pontificale. — Din lat. **protonotarius**, fr. **protonotaire**.

PROTONOTARIÁT, *protonotariete*, s.n. Funcția și demnitatea de protonotar. [Pr.: *-ri-a-*] — Din it. **protonotariato**.

PROTIOPLÁSMÁTIC, **-Ă**, *protoplasmatici*, *-ce*, adj. Protoplasmic. — Din germ. **protoplasmatisch**.

PROTIOPLÁSMĂ s.f. (Biol.) Substanță albuminoidă complexă având aspectul unei mase vâscoase, incolore, semifluidă, care alcătuiește baza celulei vii. — Din fr. **protoplasma**.

PROTIOPLÁSMIC, **-Ă**, *protoplasmici*, *-ce*, adj. Care ține de protoplasmă, privitor la protoplasmă; compus din protoplasmă; protoplasmatic, protoplasmic. — Din fr. **protoplasmique**.

PROTIOPLÁST, *protoplaste*, s.n. (Biol.) Protoplasma vie a celulei fără plasmalemă. — Din fr. **protoplaste**.

PROTIOPLÁSTIC, **-Ă**, *protoplastici*, *-ce*, adj. (Biol.) Protoplasmic. — **Protoplast** + suf. *-ic*.

PROTIOPOP, *protopopi*, s.m. Preot care îndeplinește funcția de inspector al bisericilor și al preoților dintr-un teritoriu determinat; protoiereu, protoprezbiter. [Var.: **potropóp** s.m.] — Din sl. **protopopii**.

PROTIOPOPEÁSĂ, *protopopese*, s.f. (Rare) Soția unui protopop; protopopoaie, protoprezbiteră. [Var.: (pop.) **potropopeasă** s.f.] — **Protopop** + suf. *-easă*.

PROTIOPOPÉSC, **-EÁSCĂ**, *protopopești*, adj. (Înv.) Care aparține protopopului, privitor la protopop. — **Protopop** + suf. *-esc*.

PROTIOPOPIÁT, *protopopiate*, s.n. (Rare) Protopopie. [Pr.: *-pi-a-*] — **Protopopie** + suf. *-at*.

PROTIOPOPIÉ, *protopopii*, s.f. **1.** Rangul sau funcția de protopop; protoiereu, protopopiat. **2.** Teritoriu aflat sub jurisdicția unui protopop; protoiereu, protopopiat. ♦ Reședința unui protopop; protoiereu, protopopiat. — **Protopop** + suf. *-ie*.

PROTIOPOPOÁIE, *protopopoaie*, s.f. (Înv.) Protopopoaie. [Pr.: *-poa-ie*] — **Protopop** + suf. *-oaie*.

PROTIOPREZBÍTER, *protoprezbiteri*, s.m. (Înv.) Protopop. — Din ngr. **protopresvítetos**.

PROTIOPREZBÍTERĂ, *protoprezbiteră*, s.f. (Înv.) Protopopoaie. — Din **protoprezbiter**.

PROTIOPSÁLT, *protopsalți*, s.m. (Înv.) Prim cântăreț la o biserică. — Din ngr. **protopsalts**.

PROTÍORÁCE s.n. (Entom.) Primul segment al toracelui la insecte. [Var.: **protórax** s.n.] — Din fr. **protorax** (după *torace*).

PROTÍORÁX s.n. v. **protorace**.

PROTOROMÁNĂ s.f. (Lingv.) Româna comună vorbită între sec. VI și XIII, în nordul și sudul Dunării. — **Proto-** + **română**.

PRÓTOS s.m. (Înv.; la jocurile de cărți) Cel care are dreptul să deschidă jocul. — Din ngr. **protós**.

PROTIOSÍNGHEL, *protosingheli*, s.m. Grad monahal superior singhelului și inferior arhimandritului; monah care are acest grad. — Din ngr. **protosinghellos**.

PROTIOSTEÁ, *protosteale*, s.f. (Astron.) Stea în fază de formare. — **Proto-** + **stea** (după engl. *protostar*).

PROTIO SULFŪRĂ, *protosulfuri*, s.f. (Chim.) Combinația cea mai săracă în sulf pe care o substanță simplă o poate forma cu acesta. — Din fr. **protosulfure**.

PROTOTÍP, *prototipuri*, s.n. 1. Model care reprezintă tipul original după care se efectuează sau se realizează ceva; prim exemplar de probă dintr-un lot de piese, de mașini etc. care urmează să se execute în serie. 2. Exemplar ilustrativ, model (desăvârșit), tip. — Din fr. **prototype**.

PROTOTÍPIC, *-Ă, prototipici, -ce*, adj. (Rar) Care aparține unui prototip. — Din fr. **prototypique**.

PROTOXÍD, *protoxizi*, s.m. Oxidul cel mai puțin oxigenat al unui element. — Din fr. **protoxyde**.

PROTOZOÁR, *protozoare*, s.n. (La pl.) Încręgătură de animale microscopice inferioare unicelulare, cu cea mai simplă structură anatomică; (și la sg.) animal care face parte din această încręgătură. [Pr.: *-zo-ar*] — Din fr. **protozoaire**.

PROTOZOOLÓGIE s.f. Ramură a zoologiei care studiază organismele unicelulare. [Pr.: *-zo-o-*] — Din fr. **protozoologie**, engl. **protozoology**.

PROTROMBINÁ, *protrombine*, s.f. (Biol.) Proteină inactivă din sânge care se transformă în trombină cu rol esențial în coagularea sângelui. — Din fr. **prothrombine**, engl. **prothrombi**.

PROTUBERÁNT, *-Ă, protuberanți, -te*, adj. Care constituie o protuberanță. — Din fr. **protubérant**.

PROTUBERÁNȚÁ, *protuberanțe*, s.f. 1. Parte a unui obiect, a unui organ etc. ieșită în relief; proeminență, ieșitură. 2. Nor de gaz incandescent care apare pe fondul coroanei solare în forma unor limbi de foc. — Din fr. **protubérance**.

PROTÚRÁ, *proture*, s.f. (La pl.) Ordin de insecte inferioare, fără aripi, antene și ochi, cu rudimente de picioare și cu armătură bucală pentru supt și mestecat; (și la sg.) insectă din acest ordin. — Din fr. **protoure**.

PROȚÁP, *proțapuri*, s.n. 1. Prăjină groasă de lemn, bifurcată la un capăt, care se fixează la dricul carului și de care se prinde jugul; rudă. 2. Prăjină cu vârful despicat, în care se înfingea în trecut o reclamație prezentată domnitorului, pe deasupra capetelor mulțimii. ⇨ Expr. *A umbla cu jalba în proțap* = a protesta, a reclama; a cere cu insistență ceva. 3. Prăjină despicată la un capăt, cu care se culeg fructele, cu care se prind racii etc. 4. Fiecare dintre cele două bețe, despicate în formă de furcă și înfipte în pământ, lângă jar, între care se fixează peștele întreg pentru a se frige. 4. Părghie la moara de vânt sau la fântână. — Din sl. **procępi**, bg. **procep**.

PROȚÁPEÁLÁ, *proțápeali*, s.f. (Fam.) Faptul de a (*se*) *proțápi*. — **Proțápi** + suf. *-eală*.

PROȚÁPÉL, *proțápele*, s.n. (Pop.) Diminutiv al lui *proțap*. — **Proțap** + suf. *-el*.

PROȚÁPI, *proțápeșc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (*se*) sprijini, a (*se*) propti, a (*se*) ține cu putere. 2. Tranz. și refl. A (*se*) înțepeni, a (*se*) fixa. 3. (Fam.) A se opri (provocator, cu îndrăzneală etc.) în fața cuiva; *fig.* a se fâli, a-și da importanță. — Din **proțáp**.

PROȚÁPIRE, *proțápiri*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *proțápi* și rezultatul ei. — V. **proțápi**.

PROȚÁPÍT, *-Ă, proțápiți, -te*, adj. (Fam.) 1. Care este fixat; nemișcat, țeapăn. 4. Fig. (Despre oameni) Sigur de sine; îngâmfat. 2. (Despre gură) Căscat, înțepenit. — V. **proțápi**.

PROȚÉNT s.n. v. **procent**.

PROȚÉS s.n. v. **proces**.

PROUDHONÍSM s.n. Doctrină inițiată de Pierre Joseph Proudhon, care preconiza menținerea și întărirea micii proprietăți. [Pr.: *prudonism*] — Din fr. **proudhonisme**.

PROUDHONÍST, *-Ă, proudhoniști, -ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al proudhonismului. [Pr.: *prudonist*] — Din fr. **proudhoniste**.

PRÓUR s.n. (Pop.) Timpul zilei (dis-de-dimineață) când pleacă oile la pășune. ⇨ Expr. *În prour de...* = la începutul zilei; *p. ext.* la începutul unui anotimp. [Var.: **próor** s.n.] — Et. nec.

PRÓVÁ s.f. v. **prorá**.

PROVEDEÁ, *provád*, vb. II. Tranz. (Înv.) A înzestra pe cineva sau ceva cu cele necesare; a prevedea. — Din it. **provvedere**.

PROVEDITÓR, *proveditori*, s.m. Funcționar public al vechii republici venețiene însărcinat cu conducerea sau cu inspectarea unei flote, a unei provincii. — Din it. **provveditore**, fr. **provéditeur**.

PROVENÍ, *provin*, vb. IV. Intranz. A se naște, a lua naștere, a rezulta din ceva sau de undeva, a-și avea obârșia, originea, proveniența din... — Din fr. **provenir**.

PROVENIÉNȚÁ, *proveniențe*, s.f. Loc de unde vine sau provine ceva; origine, obârșie, provenire. [Pr.: *-ni-en-*. — Var.: (înv.) **provenință** s.f.] — Din fr. **provenance**, it. **provenienza**.

PROVENÍNȚÁ s.f. v. **proveniență**.

PROVENÍRE, *proveniri*, s.f. (Rar) Proveniență. — V. **proveni**.

PROVENSÁL, *-Ă, provensali, -e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană originară sau locuitor din Provence. 2. Adj. Care aparține regiunii Provence

sau provensalilor (1), privitor la Provence ori la provensali. 4. (Substantivat, f.) Limbă romanică vorbită de provensali (1); *p. ext.* limbă romanică vorbită în mai multe provincii din sudul Franței. [Var.: (înv.) **provențial, -ă** s.m. și f., adj.] — Din fr. **provençal**.

PROVENȚÁL, *-Ă* s.m. și f., adj. v. **provensal**.

PROVÉRB, *proverbe*, s.n. 1. Învățătură morală populară născută din experiență, exprimată printr-o formulă eliptică sugestivă, de obicei metaforică, ritmică sau rimată; zicală, zicătoare, parimie. 2. (Înv.) Operă dramatică scurtă, al cărei conținut ilustrează un proverb (1). — Din lat. **proverbium**, fr. **proverbe**.

PROVERBIÁL, *-Ă, proverbiali, -e*, adj. 1. Care ține de proverb (1), privitor la proverbe; cu caracter de proverb. 2. Care este la fel de cunoscut ca un proverb; despre care s-a dus vestea; de pomină. [Pr.: *-bi-al*] — Din fr. **proverbial**.

PROVIÁNT, *provianturi*, s.n. (Înv.) Provizii, alimente (pentru armată). [Pr.: *-vi-ant*] — Din pol. **prowiant**, rus. **proviant**, germ. **Proviand**.

PROVIDÉNȚÁ s.f. Planul divin prin care este prevăzut și orientat cursul evenimentelor astfel încât Universul, ca întreg, și creaturile individuale să realizeze scopurile stabilite de Dumnezeu; pronie cerească. 4. (Art.) Divinitatea, dumnezeirea, Dumnezeu. 4. Grijă, milă, îndurare ca atribute ale divinității. 4. Fig. (Rar) Persoană sau împrejurare miraculoasă care contribuie la salvarea sau la fericirea cuiva. — Din lat. **providentia**, fr. **providence**.

PROVIDENȚIÁL, *-Ă, providențiali, -e*, adj. Dat, trimis de providență; *p. ext.* care apare la momentul potrivit, printr-o întâmplare favorabilă ieșită din comun; excepțional, deosebit. [Pr.: *-ți-al*] — Din fr. **providentiel**.

PROVIDENȚIÁLÍSM s.n. Concepție bazată pe credința în providență. [Pr.: *-ți-a-*] — Din fr. **providentialisme**.

PROVIDENȚIÁLÍST, *-Ă, providențialiști, -ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al providențialismului. [Pr.: *-ți-a-*] — Din fr. **providentialiste**.

PROVIDER, *provideri*, s.m. Furnizor. [Pr.: *prováidár*] — Din engl. **provider**.

PROVINCÍÁL, *-Ă, provinciali, -e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care locuiește în provincie sau este originară de acolo; *p. ext.* persoană cu apucături sau cu deprinderi stângace, naive. 2. Adj. Care aparține provinciei, privitor la provincie; propriu provinciei și locuitorilor ei; care se găsește în provincie; provincialist. [Pr.: *-ci-al*. — Var.: (înv.) **provințial, -ă** s.m. și f., adj.] — Din lat. **provincialis**, fr. **provincial**.

PROVINCÍÁLÍSM, *provincialisme*, s.n. 1. Cuvânt, expresie, locuțiune specifică unei provincii; *p. ext.* rostire caracteristică unei provincii; regionalism. 2. Atitudine, comportare etc. specifică unui provincial (1). [Pr.: *-ci-a-*. — Var.: (înv.) **provințialism** s.n.] — Din fr. **provincialisme**.

PROVINCÍÁLÍST, *-Ă, provincialiști, -ste*, adj. (Rar) Provincial. [Pr.: *-ci-a-*] — **Provincial** + suf. *-ist*.

PROVINCÍÁLÍZÁ, *provincializez*, vb. I. Refl. și tranz. A căpăta sau a face să capete trăsături specifice provincialilor (1). [Pr.: *-ci-a-*] — **Provincial** + suf. *-iza*.

PROVINCÍÁLÍZÁRE, *provincializări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *provincializa*. [Pr.: *-ci-a-*] — V. **provincializa**.

PROVINCÍÁLÍZÁT, *-Ă, provincializați, -te*, adj. Care a dobândit trăsături specifice provincialilor (1).

PROVÍNCIE, *provincii*, s.f. 1. Unitate geografică sau administrativă dintr-o țară; regiune, ținut. 4. Teritoriu sau localitate dintr-o țară situate în afara capitalei. 2. Teritoriu cucerit de romani în afara Italiei și supus legilor și organizării romane. [Var.: (înv.) **provinție** s.f.] — Din lat. **provincia**, fr. **province**.

PROVINCIOÁRÁ, *provincioare*, s.f. (Rar) Diminutiv al lui *provincia*. [Pr.: *-ci-oa-*] — **Provincia** + suf. *-ioară*.

PROVINȚIÁL, *-Ă* s.m. și f., adj. v. **provincial**.

PROVINȚIÁLÍSM s.n. v. **provincialism**.

PROVINȚIE s.f. v. **provincie**.

PROVITAMÍNÁ, *provitamine*, s.f. Substanță inactivă din alimente, activată de organism și transformată în vitamină. — Din fr. **provitamine**.

PROVÍZIE, *provizii*, s.f. Rezervă de produse (mai ales alimentare) necesare cuiva sau undeva pentru o anumită perioadă de timp. — Din fr. **provision**, lat. **provisio**, germ. **Provision**.

PROVIZIÓN, *provizioane*, s.n. (Înv.) Remunerație procentuală dată celui care a mijlocit o afacere comercială; comision, remiză. [Pr.: *-zi-on*] — Din germ. **Provision**.

PROVIZORÁT, *provizorate*, s.n. Stare a ceea ce este provizoriu; fapt, situație provizorie; timp cât cineva sau ceva este provizoriu. — Din **provizoriu**.

PROVIZÓRIU, *-IE, provizorii* adj. (Adesea adverbial) Care durează sau este destinat să dureze un timp limitat, după care urmează să fie înlocuit;

temporar, vremelnic, tranzitoriu. ♦ (Substantivat, n.; înv.) Provizorat. — Din lat. *provisorius*, fr. *provisoire*.

PROVOCĂ, *provoc*, vb. I. Tranz. 1. A atăta, a întărâta, a incita pe cineva (sfidându-l); *spec.* (Jur.) a aduce pe cineva (prin acte de violență, lezarea demnității sau alte fapte ilicite) într-o stare de suferință favorabilă comiterii unei infracțiuni. 2. A avea drept urmare; a determina, a constitui, a cauza, a prilejui, a pricinui. ♦ *Spec.* A produce intenționat un eveniment, un proces, un fenomen; a stârni. 3. A chema, a invita pe cineva să participe la o competiție, la o întrecere. — Din fr. *provoquer*, lat. *provocare*.

PROVOCĂNT, *-Ă*, *provocanți*, *-te*, adj. (Rar) Care provoacă, produce ceva. — Din fr. *provocant*.

PROVOCĂRE, *provocări*, s.f. Acțiunea de a *provoca* și rezultatul ei; provocatie. — V. *provoca*.

PROVOCĂTOR, *-OĂRE*, *provocatori*, *-oare*, adj. Care provoacă, întărâta, atăță, incită, atacă; care atrage atenția asupra sa prin ținută, extravaganță, impertinență, obrăznicie; sfidător, obraznic. ♦ (Substantivat) Persoană care instigă la producerea unui act reprobabil. ♦ Care constituie cauza a ceva, care determină, care pricinuieste ceva. [Var.: (pop.) *provocător*, *-oăre* adj.] — Din fr. *provocateur*.

PROVOCĂȚIE, *provocații*, s.f. (Rar) Provocare. — Din fr. *provocation*, lat. *provocatio*.

PROVOCĂTOR, *-OĂRE* adj. v. *provocator*.

PROXENET, *-Ă*, *proxeneți*, *-te*, s.m. și f. Persoană care mijlocește prostituția, care îndeamnă sau constrânge pe cineva să practice prostituția (pentru a trage foloase materiale personale); *codos*. — Din fr. *proxénète*.

PROXENETISM s.n. Ocupația proxenetului. ♦ (Jur.) Infracțiune care constă în îndemnul sau în constrângerea la prostituție ori înlesnirea sau tragerea de foloase de pe urma practicării ei. — Din fr. *proxénétisme*.

PRÓXIM, *-Ă*, *proximi*, *-e*, adj. Cel mai apropiat (în timp sau în spațiu). ♦ (Log.; în sintagma) *Gen proxim* = primul termen relevant al unei definiții, cel mai apropiat ca sens de noțiunea de definit. — Din lat. *proximus*.

PROXIMITATE s.f. Aproximare imediată (în spațiu sau în timp); vecinătate. — Din lat. *proximitas*, *-atis*, fr. *proximité*.

PROZĂIC, *-Ă*, *prozaici*, *-ce*, adj. (Despre opere literare, stil etc.) Lipsit de calități artistice, de valoare stilistică; *p. ext.* banal, comun, plat. [Pr.: *-za-ic*] — Din fr. *prosaïque*, lat. *prosaicus*.

PROZĂICITATE s.f. (Rar) Prozaism. [Pr.: *-za-i-*] — **Prozaic** + suf. *-itate*.

PROZĂISM s.n. Însușire a ceea ce este prozaic; *p. ext.* platitudine, banalitate. — Din fr. *prosaïsme*.

PROZĂIST, *prozaști*, s.m. (Rar) Prozator. — Din germ. *Prosaist*, engl. *prosaist*.

PROZĂIZĂ, *prozaizez*, vb. I. Tranz. (Rar) A face să devină prozaic. [Pr.: *-za-i-*] — Din fr. *prosaïser*.

PROZĂIZĂRE, *prozaizări*, s.f. Acțiunea de a *prozaiza*. [Pr.: *-za-i-*] — V. *prozaiza*.

PROZĂTOR, *-OĂRE*, *prozatori*, *-oare*, s.m. și f. Autor de opere literare în proză, scriitor în proză. — Din fr. *prosauteur*.

PROZĂURIAN, *prozaurieni*, s.m. (La pl.) Ordin de reptile primitive terestere și acvatice; (și la sg.) reptilă din acest ordin. [Pr.: *-za-u-ri-an*] — Din fr. *prosaurien*.

PRŌZĂ, (rar, 2) *proze*, s.f. 1. Mod de exprimare care nu este supus regulilor de versificație; compunere literară care folosește acest mod de exprimare. 2. Totalitatea operelor în proză (1) ale unui scriitor, ale unui popor etc. 3. Fig. Lucruri comune, banale, vulgare, cotidiene, aparținând realității de fiecare zi. — Din fr. *prose*, lat. *prosa*.

PROZELIT, *-Ă*, *prozeliti*, *-te*, s.m. și f. Păgân convertit la iudaism; *p. ext.* persoană convertită de curând la o credință, la o doctrină etc.; adept nou (și înflăcărat) al unei credințe, al unei doctrine etc. — Din fr. *prosélyte*, lat. *proselytus*.

PROZELITIC, *-Ă*, *prozelitici*, *-ce*, adj. (Rar) Care aparține prozelitelor, privitor la prozeliti, caracteristic prozelitelor. — Din fr. *prosélytique*.

PROZELITISM s.n. 1. Zel, râvnă, strădanie de a face prozeliti. 2. Devotament, atașament (la o credință, la o doctrină etc.) specific prozelitelor. — Din fr. *prosélytisme*.

PROZODĒM, *prozodeme*, s.n. (Livr.) Element prozodic (1) cu rol distinctiv. — Din fr. *prosodème*.

PROZŌDIC, *-Ă*, *prozodici*, *-ce*, adj. Care aparține prozodiei, privitor la prozodie, de prozodie. — Din fr. *prosodique*.

PROZODĒE s.f. 1. Parte a poeziei care studiază versificația și normele ei sub raportul structurii versurilor, al numărului accentelor sau al lungimii silabelor unui vers. 2. (Înv.) Punctuație. — Din ngr. *prosodia*, fr. *prosodie*.

PROZŌDIST, *-Ă*, *prozodiști*, *-ste*, s.m. și f. (Rar) Cunoscător al prozodiei. — Din fr. *prosodiste*.

PROZOPOPEE, *prozopopei*, s.f. Figură retorică prin care autorul pune să vorbească o persoană absentă, defunctă sau un personaj alegoric. [Var.: *prosopopée* s.f.] — Din fr. *prosopopée*, lat. *prosopopeia*.

PRR interj. Cuvânt cu care sunt opriți caii din mers. — Onomatopee.

PRUBULŪI vb. IV v. *probălu*.

PRUD, *-Ă*, *pruzi*, *-de*, adj. (Livr.) Care simulează o atitudine virtuoasă, austeră. — Din fr. *prude*.

PRUDĒNT, *-Ă*, *prudenți*, *-te*, adj. Care se ferește de tot ce ar putea să-i producă un neajuns, o neplăcere, un necaz; prevăzător, circumspect, precaut. — Din fr. *prudent*, lat. *prudens*, *-ntis*.

PRUDĒNȚĂ s.f. Însușirea de a fi prudent; prevedere, precauție, circumspecție. — Din fr. *prudence*, lat. *prudentia*, it. *prudenza*.

PRUFNĒI, *prufnesc*, vb. IV. Intrans. (Reg.) A scoate sunete asemănătoare buhaiului. — Formație onomatopeică.

PRŪNĂ s.f. Strat fin cu aspect ceros care acoperă ca o brumă suprafața unor fructe. — Din fr. *pruine*.

PRŪJĂ, *pruji*, s.f. (Reg.) Glumă; snoavă, anecdotă. — Din *pruji* (derivat regresiv).

PRŪJĒI, *prujesc*, vb. IV. Intrans. (Reg.) A glumi; a spune anecdotă, snoave. — Din ucr. *pruzyty* „a încânta”.

PRŪJITŪRĂ, *prujituri*, s.f. (Reg.) Glumă; snoavă, anecdotă. — *Pruji* + suf. *-tură*.

PRUN, *pruni*, s.m. Pom din familia rozaceelor, cu flori albe-verzui, cultivat pentru fructele sale comestibile (*Prunus domestica*). — Lat. *prunus*.

PRUNĂRĒI¹, *prunari*, s.m. Insectă mică de culoare cafenie, acoperită cu peri moi, care atacă prunele și cireșele; firezar (*Rhynchites cupreus*). — *Prună* + suf. *-ar*.

PRUNĂRĒI², *prunari*, s.m. Cultivator de pruni. — *Prun* + suf. *-ar*.

PRŪNĂ, *prune*, s.f. Fructul prunului, drupă de formă alungită, de culoare vântată sau gălbuie, cu sămbure mare. ♦ Expr. *Parcă are prune în gură*, se spune despre cineva care vorbește neclar, care pronunță cuvintele nedeslușit. — Lat. *pruna*.

PRUNĂRIE¹ s.f. Ocupația prunaruului². — *Prunari*² + suf. *-ie*.

PRUNĂRIE², *prunării*, s.f. (Pop.) Livadă sau grădină de pruni; prunet, pruniște, pruniș. — *Prun* + suf. *-ărie*.

PRUNC, *prunci*, s.m. 1. (Înv. și pop.) Copil (indiferent de vârstă sau sex); (sens curent) copil în primele luni de viață. 2. (Înv. și reg.) Copil în raport cu părinții săi; fiu. — Et. nec.

PRŪNCĂ, *prunce*, s.f. (Înv. și reg.) 1. Copil de sex feminin. 2. Fată tânără. 3. Fiică. — Din *prunc*.

PRUNCĒSC, *-EĂSCĂ*, *pruncești*, adj. (Înv.) Care aparține pruncului, privitor la prunc; copilăresc. — *Prunc* + suf. *-esc*.

PRUNCĒI, *pruncesc*, vb. IV. Intrans. (Reg.) A copilări. — Din *prunc*.

PRUNCĒE s.f. (Înv. și pop.) Copilărie. — *Prunc* + suf. *-ie*.

PRUNCUCĒDERE, *pruncucideri*, s.f. Infracțiune care constă înuciderea (de către mamă) a propriului copil (nou-născut). — *Prunc* + *ucidere*.

PRUNCUCĒGĂȘ, *-Ă*, *pruncucigași*, *-e*, adj., s.m. și f. (Persoană) care își ucide propriul copil (nou-născut). — *Prunc* + *ucigaș*.

PRUNCULĒT, *prunculeți*, s.m. (Pop.) Pruncușor. — *Prunc* + suf. *-uleț*.

PRUNCULĒȚĂ, *prunculețe*, s.f. (Reg.) Diminutiv al lui *pruncă*; pruncuță. — *Pruncă* + suf. *-uliță*.

PRUNCUSŌR, *pruncușori*, s.m. (Pop.) Diminutiv al lui *prunc*; prunculeț, pruncuț. — *Prunc* + suf. *-ușor*.

PRUNCŪT, *pruncuți*, s.m. (Înv. și reg.) Pruncușor. — *Prunc* + suf. *-uț*.

PRUNCŪȚĂ, *pruncuțe*, s.f. (Reg.) Prunculiță. — *Pruncă* + suf. *-uță*.

PRUNĒD, *prunduri*, s.n. 1. Pietriș mărunț amestecat cu nisip, care se găsește pe fundul și pe malul apelor sau, în strate, în scoarța pământului.

♦ Albie, fund de apă (cu pietriș). ♦ Pietriș mărunț care se așterne pe drumuri sau pe șosele; prundiș. 2. Mal, țărnam, teren acoperit cu pietriș; prundiș; teren format din pietriș. 3. Insulă mică, fără vegetație, formată din aluviuni, pe cursul unui râu. — Din sl. *prondŭ*.

PRUNDĂR, *prundari*, s.m. 1. (Rar) Persoană care scoate și transportă prund. 2. Numele mai multor păsări mici care trăiesc pe lângă ape: a) prundăraș; b) codobatură; c) lăstun. 3. (Iht.) Fusar. — *Prund* + suf. *-ar*.

PRUNDĂȘ, *prundași*, s.m. (Ornit.) 1. Fluierar. 2. Codobatură. — *Prund* + suf. *-aș*.

PRUNDĂRĂȘ, *prundărași*, s.m. Numele mai multor păsări călătoare care trăiesc de obicei pe malul apelor: a) pasăre brună-roșcată pe spate și albă pe pantece, cu câte o dungă neagră transversală pe piept și pe părțile laterale ale capului (*Charadrius dubius curonicus*); b) ploier. — *Prund* + suf. *-ăraș*.

PRUNDĂRIE, *prundării*, s.f. Teren format din prund aluvionar; loc de unde se scoate prund. — *Prund* + suf. *-ărie*.

PRUNDÍ, *prundesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A prundui. — Din **prund**.

PRUNDIȘ, *prundișuri*, s.n. 1. Prund (2). ♦ Prundărie; îngrădire de pietriș și de nisip în albia unei ape. 2. Pietriș folosit la pietruirea drumurilor sau în construcții. — **Prund** + suf. *-iș*.

PRUNDIȘÓR, *prundișoare*, s.n. Prunduleț. — **Prund** + suf. *-ișor*.

PRUNDÓI, *prundoaie*, s.n. Insulă plutitoare în Delta Dunării, alcătuită din nămol, papură și rădăcini. — **Prund** + suf. *-oi*.

PRUNDÓS, *-OĂSĂ*, *prundoși*, *-oase*, adj. (Despre terenuri) Acoperit cu prund, alcătuit din prund. — **Prund** + suf. *-os*.

PRUNDUI, *prunduiesc*, vb. IV. Tranz. (Rare) A acoperi un drum cu prundiș, a așterne un strat de prund; a pietru cu prund; a prundi. — **Prund** + suf. *-ui*.

PRUNDUIĂȘ, *prunduiașe*, s.n. (Rare) Prunduleț. — **Prund** + suf. *-uiaș*.

PRUNDUIȚ, *-Ă*, *prunduuiți*, *-te*, adj. (Despre terenuri) Pe care s-a așternut prundiș. — V. **prundui**.

PRUNDULÉȚ, *prundulețe*, s.n. (Rare) Diminutiv al lui *prund*; prundișor, prundiuaș, prundurel, prundut. — **Prund** + suf. *-uleț*.

PRUNDURÉL, *prundurele*, s.n. (Rare) Prunduleț. — **Prund** + suf. *-urel*.

PRUNDÚȚ s.n. (Rare) Prunduleț. — **Prund** + suf. *-uț*.

PRUNELĂ, *prunele*, s.f. (Anat.; inv.) Pupilă (1). — Din fr. **prunelle**.

PRUNET, *pruneturi*, s.n. Livadă, grădină de pruni; prunărie², pruniște, pruniș. — **Prun** + suf. *-et*.

PRUNIȘ, *prunișuri*, s.n. Prunet. — **Prun** + suf. *-iș*.

PRUNIȘÓR, *prunișori*, s.m. Diminutiv al lui *prun*; prunut. — **Prun** + suf. *-ișor*.

PRUNIȘTE, *pruniști*, s.f. Prunet. — **Prun** + suf. *-iște*.

PRUNÚȚ, *prunuți*, s.m. (Rare) Prunișor. — **Prun** + suf. *-uț*.

PRURIGINÓS, *-OĂSĂ*, *pruriginoși*, *-oase*, adj. (Med.) Caracterizat prin mâncărime intensă a pielii. — Din fr. **prurigneux**.

PRURÍGO s.n. Boală cronică de piele caracterizată prin apariția unor leziuni superficiale persistente în formă de bășicuțe, însoțită de mâncărime intensă. — Din fr. **prurigo**.

PRÚRIT, *prurituri*, s.n. Mâncărime intensă a pielii, care apare în diverse boli (de piele). — Din fr. **prurit**, lat. **pruritus**.

PRUSÁC, *-Ă*, *prusaci*, *-ce*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană originară sau locuitor din Prusia; prusian. 2. Adj. Care aparține Prusiei sau prusacilor (1), privitor la Prusia ori la prusaci; prusian, prusăcesc, prusienesc. — Din rus. **prusak**.

PRUSĂCÉSC, *-EĂSCĂ*, *prusăcești*, adj. (Inv.) Prusac. — **Prusac** + suf. *-esc*.

PRUSIÁN, *-Ă*, *prusieni*, *-e*, s.m. și f., adj. Prusac. [Pr.: *-si-an*] — Din fr. **Prussien**.

PRUSIÁT, *prusiați*, s.m. (Chim.; rar) Cianură. [Pr.: *-si-af*] — Din fr. **prussiate**.

PRÚSIC adj. (În sintagma) *Acid prusic* = acid cianhidric. — Din fr. **prussique**.

PRUSIENÉSC, *-EĂSCĂ*, *prusienești*, adj. (Inv.) Prusac. [Pr.: *-si-e*] — **Prusian** + suf. *-esc*.

PSALM, *psalmi*, s.m. 1. Imn religios biblic; (la pl.) culegere formată din 151 de astfel de imnuri, cuprinsă în Vechiul Testament și care alcătuiește Psaltirea. 2. Imn, cântec (de factură religioasă); poezie (lirică). — Din sl. **psalmi**.

PSÁLMIC, *-Ă*, *psalmici*, *-ce*, adj. Care aparține psalmilor, privitor la psalmi; psaltic. — **Psalm** + suf. *-ic*.

PSALMÍST, *psalmiști*, s.m. 1. Autor sau cântăreț de psalmi. 2. (Art.) Nume dat regelui evreu David, considerat autorul psalmilor biblici. — Din fr. **psalmiste**, lat. **psalmista**.

PSALMODIÁ, *psalmodiez*, vb. I. Tranz. A cânta sau a recita (după un anumit tipic) psalmi, rugăciuni sau alte cântări religioase. ♦ P. gener. A cânta, a citi sau a recita ceva în mod monoton. [Pr.: *-di-a*] — Din fr. **psalmodier**.

PSALMÓDIC, *-Ă*, *psalmodici*, *-ce*, adj. Care aparține psalmodiei, privitor la psalmodie. — Din fr. **psalmodique**.

PSALMODÍE, *psalmodii*, s.f. Melodie bisericească monotonă, târăgănată pe care se cântă psalmii și alte cântări religioase. ♦ P. gener. Cântare, recitare, declamare monotonă. — Din ngr. **psalmodhía**, fr. **psalmodie**.

PSALMODIÉRE, *psalmodieri*, s.f. Acțiunea de a *psalmodia* și rezultatul ei; mod specific de a psalmodia. [Pr.: *-di-e*] — V. **psalmodia**.

PSALT, *psalți*, s.m. Cântăreț de strană în biserică; dascăl, cantor. — Din ngr. **psáltis**.

PSALTÉRION, *psalterioane*, s.n. Vechi instrument muzical cu coarde, de formă triunghiulară, folosit până în Evul Mediu. [Pr.: *-ri-on*] — Din fr. **psaltérion**.

PSÁLITIC, *-Ă*, *psaltici*, *-ce*, adj. Care aparține psalmilor, privitor la psalmi; psalmic. — **Psalt** + suf. *-ic*.

PSALTICHIE s.f. 1. Metodă de învățare a muzicii psaltice. 2. Manual de muzică psaltică. — Din ngr. **psaltikí**.

PSALTIRE, *psaltiri*, s.f. Carte bisericească de ritual care cuprinde cei 151 de psalmi atribuiți regelui David și care face parte din Vechiul Testament. [Var.: *saltire* s.f.] — Din sl. **psaltyri**.

PSAMÍT, *psamite*, s.n. (Geol.) 1. Material detritic care alcătuiește unele roci sedimentare. 2. Denumire pentru nisip sau gresie. — Din fr. **psamite**.

PSAMÓM, *psamoame*, s.n. (Med.) Tumoare cu depozite asemănătoare nisipului, localizată la nivelul sistemului nervos. — Din fr. **psammome**.

PSAMOTERAPIE, *psamoterapii*, s.f. Tratament medical extern cu ajutorul băilor sau al săculețelor cu nisip încălzite. — Din fr. **psammothérapie**.

PSEFÍT, *pséfite*, s.n. (Geol.) 1. Material detritic alcătuit din fragmente de minereu, roci sau organisme cu dimensiuni mai mari de 2 mm. 2. Denumire pentru rocile sedimentare detritice grosiere. — Din fr. **pséphite**, engl. **pséphite**.

PSEUDARTRÓZĂ, *pseudartroze*, s.f. Proces patologic care apare mai ales la bătrâni, din cauza neconsolidării capetelor osoase ale unei fracturi, și care are drept consecință crearea unei false articulații. [Pr.: *pse-u-*] — Din fr. **pseudarthrose**.

PSEUDO- Element de compunere care înseamnă „fals” și care servește la formarea unor substantive și a unor adjective. [Pr.: *pse-u-*] — Din fr. **pseud(o)-**.

PSEUDOACID, *pseudoacizi*, s.m. (Chim.) Acid anhidru care nu mai este electrochimic acid. [Pr.: *pse-u-do-a-*] — **Pseudo-** + **acid**.

PSEUDOALÉLĂ, *pseudoalele*, s.f. (Biol.) Genă care se comportă asemenea alelelor, dar se manifestă ca o singură unitate funcțională. [Pr.: *pse-u-do-a-*] — Din engl. **pseudoallele**.

PSEUDOANACREÓNTIC, *-Ă*, *pseudoanacreontici*, *-ce*, adj. Care este scris în genul anacreontic, cu aparență anacreontică. [Pr.: *pse-u-do-a-na-cre-*] — **Pseudo-** + **anacreontic**.

PSEUDOARTÍST, *-Ă*, *pseudoartiști*, *-ste*, s.m. și f. Fals, pretins artist. [Pr.: *pse-u-do-ar-*] — **Pseudo-** + **artist**.

PSEUDOBAĆĂ, *pseudobace*, s.f. (Bot.) Bacă falsă la cucurbitacee. [Pr.: *pse-u-do-a-*] — **Pseudo-** + **bacă**.

PSEUDOCILÍNDRU, *pseudocilindri*, s.m. Formație cu aspect cilindric, alcătuită din aglutinări de celule, din conglomerate de cristale sau de săruri amorfice etc. prezente în urină. [Pr.: *pse-u-*] — **Pseudo** + **cilindru**.

PSEUDOCOCAÍNĂ s.f. (Farm.) Ester obținut alături de cocaină, din frunzele de coca, întrebuințat ca anestezic local. [Pr.: *pse-u-*] — **Pseudo** + **cocaină**.

PSEUDOCÓCS, *pseudococsuri*, s.n. Produs obținut din cărbuni neaglutinați, cu proprietăți asemănătoare cocoului. [Pr.: *pse-u-*] — **Pseudo** + **cocs**.

PSEUDOCOLOÍD, *pseudocoloizi*, s.m. (Chim.) Sistem dispers eterogen format din particule mai mari vizibile și din particule coloide. [Pr.: *pse-u-*] — **Pseudo** + **coloid**.

PSEUDOCREÁȚIE, *pseudocreații*, s.f. Creație falsă, fără valoare. [Pr.: *pse-u-do-cre-a-*] — **Pseudo** + **creație**.

PSEUDOCUADROFONIE s.f. Obținere a efectului cuadrofonic prin prelucrarea, cu diferite mijloace, a unui semnal stereofonic. [Pr.: *pse-u-do-cu-a-*] — Din fr. **pseudoquadrofonie**.

PSEUDOCULTÚRĂ, *pseudoculturi*, s.f. Cultură aparentă, falsă. [Pr.: *pse-u-*] — **Pseudo-** + **cultură**.

PSEUDODEMOCRÁȚIE, *pseudodemocrații*, s.f. Democrație falsă, aparentă. [Pr.: *pse-u-*] — **Pseudo-** + **democrație**.

PSEUDODIPTÉR, *pseudodiptere*, s.n. Templu antic, în care distanța dintre colonadă și pereții celei era egală cu distanța a două intercolanamente plus o grosime de coloană. [Pr.: *pse-u-*] — Din fr. **pseudodiptère**.

PSEUDOETIMOLOGÍSM s.n. Sistem ortografic intermediar între cel etimologic și cel fonetic. [Pr.: *pse-u-do-e-*] — **Pseudo-** + **etimologism**.

PSEUDOHERMAFRODITÍSM s.n. Anomalie în care caracterele sexuale aparente sunt opuse sexului respectiv; androginie (2). [Pr.: *pse-u-*] — Cf. fr. **pseudo-hermaphrodisme**.

PSEUDOLITERÁT, *-Ă*, *pseudoliterăți*, *-te*, s.m. și f. Fals, pretins literat. [Pr.: *pse-u-*] — **Pseudo-** + **literat**.

PSEUDOLITERATÚRĂ, *pseudoliteraturi*, s.f. Literatură lipsită de valoare. [Pr.: *pse-u-*] — **Pseudo-** + **literatură**.

PSEUDOMEMBRÂNĂ, *pseudomembrane*, s.f. Membrană formată pe amigdale, pe cerul gurii și în nas, în unele boli ca anghina difterică, laringita etc. [Pr.: *pse-u-*] — Din fr. **pseudo-membrane**.

PSEUDOMETĂFORĂ, *pseudometafore*, s.f. Falsă metaforă. [Pr.: *pse-u-*] — **Pseudo- + metaforă**.

PSEUDOMORFÓZĂ, *pseudomorfoze*, s.f. Transformare fizică sau chimică a unui mineral, cu păstrarea formei exterioare inițiale a cristalelor. [Pr.: *pse-u-*] — Din fr. **pseudomorfose**.

PSEUDONÍM, *pseudonime*, s.n. Nume creat sau adoptat sub care cineva își ascunde adevărata identitate, folosit mai ales de autorii operelor literare, artistice etc. [Pr.: *pse-u-*] — Din fr. **pseudonyme**.

PSEUDOPARAZÍT, *pseudoparaziți*, s.m. (Biol.) Plantă sau animal care are unele asemănări cu plantele și animalele parazite. [Pr.: *pse-u-*] — Din fr., engl. **pseudoparasite**.

PSEUDOPATRIÓT, *-Ă, pseudopatrioți*, *-te*, s.m. și f. Fals, pretins patriot (1); patriotard. [Pr.: *pse-u-do-pa-tri-o-*] — **Pseudo- + patriot**.

PSEUDOPATRIÓTIC, *-Ă, pseudopatriotic*, *-ce*, adj. Cu pretins caracter patriotic. [Pr.: *pse-u-do-pa-tri-o-*] — **Pseudo- + patriotic**.

PSEUDOPÓD, *pseudopode*, s.n. Prolungire temporară a protoplasmei unor protozoare sau a unor celule (ca leucocitele), care servește la locomoție și la prinderea prăzii. [Pr.: *pse-u-*] — Din fr. **pseudopode**.

PSEUDOPREFIX, *pseudoprefixe*, s.n. (Lingv.) Element de compunere sau cuvânt cu ajutorul căruia se formează (în compunerea savantă) termeni științifici și tehnici; prefixoid. [Pr.: *pse-u-*] — **Pseudo- + prefix**.

PSEUDOPREFIXĂ, *pseudoprefixe*, vb. I. Tranz. A forma un nou cuvânt cu ajutorul unui pseudoprefix. [Pr.: *pse-u-*] — Din **pseudoprefix**.

PSEUDOPREFIXĂRE, *pseudoprefixări*, s.f. Acțiunea de a *pseudoprefixa* și rezultatul ei. [Pr.: *pse-u-*] — V. **pseudoprefixa**.

PSEUDOPREFIXĂT, *-Ă, pseudoprefixați*, *-te*, adj. (Despre cuvinte) Care este format cu ajutorul unui pseudoprefix. [Pr.: *pse-u-*] — V. **pseudoprefixa**.

PSEUDOPROBLÉMĂ, *pseudoprobleme*, s.f. Falsă problemă. [Pr.: *pse-u-*] — **Pseudo- + problemă**.

PSEUDOSCÓRPIE, *pseudoscorpii*, s.f. (La pl.) Subclasă a arahnidelor cu apendice în formă de clește, cu o glandă secretorie; și la sg.) insectă din această subclasă. [Pr.: *pse-u-*] — **Pseudo- + scorpie**.

PSEUDOSCÓRPIÓN, *pseudoscorpioni*, s.m. (Entom.) Insectă asemănătoare cu scorpionul, fără coadă și fără venin. [Pr.: *pse-u-do-scorp-i-on*] — Din fr. **pseudo-scorpion**.

PSEUDOSTEREOFONIE s.f. Procedeu de reproducere a sunetelor care imită efectul stereofonic și care constă în trimiterea sunetelor din toate părțile, nefiind posibilă localizarea sursei sonore. [Pr.: *pse-u-do-ste-re-o-*] — Din fr. **pseudostéréophonie**.

PSEUDOȘTIINȚĂ s.f. Falsă știință, pretinsă cunoaștere a realității. [Pr.: *pse-u-*] — **Pseudo- + știință**.

PSEUDOȘTIINȚIFIC, *-Ă, pseudoștiințific*, *-ce*, adj. Fals, aparent științific. [Pr.: *pse-u-*] — **Pseudo- + științific**.

PSI, *psi*, s.m. A douăzeci și treia literă a alfabetului grecesc, corespunzând sunetelor *ps*. ♦ A patruzecoa literă a alfabetului chirilic, corespunzând sunetelor *ps* și numărului 700. — Din gr. **psi**.

PSIHAGÓG, *-Ă, psihagogi*, *-ge*, s.m. și f. Specialist în psihagogie. — Din fr. **psychagogue**.

PSIHAGÓGIC, *-Ă, psihagogici*, *-ce*, adj. Referitor la psihagogie, de psihagogie. — Din fr. **psychagogique**.

PSIHAGOGIE s.f. Ramură a psihopedagogiei reeducării și a psihoterapiei care se ocupă de recuperarea personalității deformate, potrivit exigențelor și normelor sociomorale. — Din fr. **psychagogie**.

PSIHANALÍST, *-Ă, psihanalști*, *-ste*, s.m. și f. Persoană care se ocupă cu psihanaliza, specialist în psihanaliză; adept al concepției psihanalitice. — Din fr. **psychanalyste**.

PSIHANALÍTIC, *-Ă, psihanalitici*, *-ce*, adj. Care aparține psihanalizei, privitor la psihanaliză; care se bazează pe psihanaliză. — Din fr. **psychanalytique**.

PSIHANALIZĂ s.f. Orice tehnică de cercetare psihologică și de psihoterapie prin explorarea inconștientului; *p. restr.* doctrina psihologică și metoda terapeutică a lui S. Freud, având ca nucleu relațiile dinamice dintre conștient și inconștient, individ (cu impulsurile sale sexuale) și societate (cu cenzura morală). — Din fr. **psychanalyse**.

PSIHASTÉNIC, *-Ă, psihastenici*, *-ce*, s.m. și f. Persoană care suferă de psihastenie. — Din fr. **psychasthénique**.

PSIHASTENIE, *psihastenii*, s.f. Formă de nevroză caracterizată prin obsesii și fobii, prin stări de nehotărâre și nesigurantă etc. — Din fr. **psychasthénie**.

PSIHEDÉLIC, *-Ă, psihedelici*, *-ce*, adj. 1. Referitor la psihedelism. 2. Care se caracterizează prin efecte de lumină, culoare, atmosferă sonoră etc.; care evocă viziuni, halucinații, vise produse prin drogare. *Muzică psihedelică. Pictură psihedelică.* — Din engl. **psychedelic**, fr. **psychédélique**.

PSIHEDÉLÍSM s.n. Stare de visare trează, specifică, dată de unele halucinozene, constând într-o debordare delirantă de idei și o distorsiune a faptelor și imaginilor reale care pot merge până la halucinații. — Din fr. **psychédéisme**.

PSIHÍÁTRIC, *-Ă, psihiatrici*, *-ce*, adj. Care ține de psihiatrie, privitor la psihiatrie. [Pr.: *-hi-a-*] — Din fr. **psychiatrique**.

PSIHÍÁTRÍE s.f. Disciplină medicală care se ocupă cu studiul bolilor psihice și tratamentul lor. [Pr.: *-hi-a-*] — Din fr. **psychiatrie**.

PSIHÍÁTRU, *-Ă, psihiatri*, *-e*, s.m. și f. Medic specialist în psihiatrie. [Pr.: *-hi-a-*] — Din fr. **psychiatre**.

PSIHIC, *-Ă, psihici*, *-ce*, s.n., adj. 1. S.n. Structură sufletească proprie unui individ. 2. Adj. Care aparține psihicului (1), privitor la psihic. — Din germ. **psychisch**, fr. **psychique**.

PSIHÍSM s.n. Totalitatea fenomenelor psihice proprii unui individ sau unei colectivități; viață psihică. — Din fr. **psychisme**.

PSIHOANALÉPTIC, *-Ă, psihoanaleptici*, *-ce*, adj., s.n. (Farm.) (Substanță psihotropă) cu acțiune euforizantă. [Pr.: *-ho-a-*] — Din fr. **psychoanaleptique**.

PSIHOANALGEZÍE, *psihoanalgezii*, s.f. (Med.) Calmare a senzațiilor dureroase prin psihoterapie. [Pr.: *-ho-a-*] — Din fr. **psychoanalgesie**.

PSIHOBIÓGRĂMĂ, *psihobiograme*, s.f. Examen al dezvoltării personalității în relație cu dezvoltarea biologică; (concr.) buletin care cuprinde rezultatul unui astfel de examen. [Pr.: *-bi-o-*] — **Psiho[logic] + biogramă**.

PSIHOCHIRURGÍE s.f. Termen generic pentru metodele chirurgicale de tratament al bolilor psihice. — Din fr. **psychochirurgie**.

PSIHODIAGNÓSTIC, *-Ă, psihodiagnostici*, *-ce*, s.n., adj. 1. S.n. Rezultat al psihodiagnozei. 2. Adj. Cu caracter de psihodiagnoză, de psihodiagnoză. [Pr.: *-di-ag-*] — Din fr. **psychodiagnostique**, engl. **psychodiagnostic**.

PSIHODIAGNÓZĂ, *psihodiagnoze*, s.f. (Med.) Punere în evidență a trăsăturilor sau a tulburărilor de personalitate prin mijloace psihologice (teste, observație etc.). [Pr.: *-di-ag-*] — Din fr. **psychodiagnose**, engl. **psychodiagnosis**.

PSIHODRAMÁTIC, *-Ă, psihodramatici*, *-ce*, adj. Cu caracter de psihodramă. — Din fr. **psychodramatique**.

PSIHODRĂMĂ, *psihodrame*, s.f. 1. (Psih.) Metodă de investigare și de diagnosticare, precum și de terapeutică modernă care utilizează jocul dramatic improvisat pe o temă dată pentru dezvoltarea gândurilor și a atitudinilor bolnavului psihic. 2. (În sociologie) Test folosit ca mijloc de selecție a candidaților la anumite posturi care necesită multă dezinvolură în contactul cu publicul. — Din fr. **psychodrame**.

PSIHOENDOCRINOLOGÍE s.f. Ramură a endocrinologiei care studiază influența sistemului endocrin asupra psihicului. — Din fr. **psychoendocrinologie**.

PSIHOFARMACOLOGÍE s.f. Studiul întrebunțării și al efectelor substanțelor farmaceutice asupra psihicului. — Din fr. **psychopharmacologie**.

PSIHOFÍZIC, *-Ă, psihofizici*, *-ce*, s.f., adj. 1. S.f. Curent psihologic care studiază pe cale experimentală raporturile cantitative dintre intensitatea stimulilor fizici și intensitatea stărilor psihice corespunzătoare, dând o formulare matematică concluziilor obținute. 2. Adj. Care aparține psihofizicii (1), privitor la psihofizică. 3. Adj. Care aparține psihicului și fizicului, privitor la psihic și la fizic. — Din germ. **Psychophysik**, fr. **psychophysique**.

PSIHOFIZIOLÓGIC, *-Ă, psihofiziologici*, *-ce*, adj. Care aparține psihofiziologiei, privitor la psihofiziologie. [Pr.: *-zi-o-*] — Din fr. **psychophysiologicalue**.

PSIHOFIZIOLÓGIE s.f. Parte a psihologiei care se ocupă cu studierea mecanismelor neurofiziologice ale fenomenelor psihice; psihologie fiziologică. [Pr.: *-zi-o-*] — Din fr. **psychophysologie**.

PSIHOGÉN, *-Ă, psihogeni*, *-e*, adj. Care ia naștere datorită cauzelor psihice. — Din fr. **psychogène**.

PSIHOGENÉZĂ s.f. Studiul nașterii și al dezvoltării funcțiilor psihice la om. ♦ Procesul apariției unei boli din cauze psihice. — Din fr. **psychogenèse**.

PSIHOGRĂMĂ, *psihograme*, s.f. (Psih.) Caracterizare psihologică detaliată a structurii și dezvoltării personalității unui individ; (concr.) buletin care cuprinde o astfel de caracterizare. — Din fr. **psychogramme**.

PSIHOIGIENĂ s.f. Domeniu al psihiatriei care se ocupă de măsurile de igienă impuse de diferite categorii de activitate. [Pr.: *-ho-i-gi-e-*] — **Psiho[logie] + igienă**.

PSIHOLÉPTIC, *-Ă, psiholeptici*, *-ce*, adj., s.n. (Medicament psihotrop) cu acțiune hipnotică, sedativă. — Din fr. **psycholeptique**.

PSIHOLINGVÍST, *-Ă, psiholingviști*, *-ste*, s.m. și f. Specialist în psiholingvistică. — Din fr. **psycholinguiste**, engl. **psycholinguist**.

PSIHOLINGVISTIC, -Ă, *psiholingvistici, -ce*, s.f., adj. **1.** S.f. Disciplină care studiază limbajul ca formă de manifestare a psihicului uman, legitățile producerii și recepționării enunțurilor. **2.** Adj. Care aparține psiholingvisticii (1), privitor la psiholingvistică. — Din fr. *psycholinguistique*.

PSIHOLOG, -Ă, *psihologi, -ge*, s.m. și f. **1.** (Rar la f.) Observator fin, dotat cu capacitatea de a sesiza și de a analiza viața sufletească a cuiva; cunoscător al sufletului omeneș. **2.** Persoană specializată în studiul psihologiei. — Din fr. *psychologue*.

PSIHOLOGIC, -Ă, *psihologic, -ce*, adj. Care aparține psihologiei, privitor la psihologie sau la fenomenele care fac parte din acest domeniu de cercetare; sufletec. ♦ Expr. *Moment psihologic* = moment potrivit pentru a influența pe cineva sau pentru a determina producerea unui anumit fapt. — Din fr. *psychologique*.

PSIHOLOGICÊȘTE adv. (Înv.) Din punct de vedere psihologic; sufletește. — **Psihologic** + suf. *-ește*.

PSIHOLOGIE s.f. **1.** Știință care se ocupă cu studiul psihicului (1), al legității proceselor psihice (cognitive, afective, voliționale) și al însușirilor psihice ale persoanei (caracter, temperament etc.). **2.** Totalitatea fenomenelor psihice care caracterizează un individ sau o colectivitate; concepție, mentalitate. **3.** Totalitatea proceselor psihice care condiționează o activitate. — Din fr. *psychologie*.

PSIHOLOGISM s.n. Orientare, tendință, concepție care extinde cauzalitatea psihologică la interpretarea unor fenomene din alte domenii ale realității. — Din fr. *psychologisme*.

PSIHOLOGIST, -Ă, *psihologiști, -ste*, adj. Care aparține psihologismului, privitor la psihologism. — Din fr. *psychologiste*.

PSIHOLOGIZĂ, psihologizez, vb. I. Tranz. A face să capete un (pronunțat) caracter psihologic. — Din fr. *psychologiser*, engl. *psychologize*.

PSIHOLOGIZĂNT, -Ă, *psihologizant, -te*, adj. Care acordă o importanță exagerată factorului psihologic. — Din fr. *psychologisant*.

PSIHOAMĂȚIE s.f. Ghicirea viitorului prin invocarea spiritelor celor morți. — Din fr. *psychomancie*.

PSIOMETRIE s.f. Măsurare a fenomenelor psihologice prin teste. — Din fr. *psychométrie*.

PSIOMOTOR, -OARE, *psihomotori, -oare*, adj. Care se referă la funcțiile motrice realizate prin activitatea nervoasă superioară; determinat de aceste funcții. ♦ *Centru psihomotor* = regiune a scoarței cerebrale care intră în acțiune sub influența unei excitații cerebrale fizice. — Din fr. *psychomoteur*.

PSIHONEVRĂZĂ, *psihonevroze*, s.f. (Med.) Nevroză. — Din fr. *psychonévrose*.

PSIHOPÁT, -Ă, *psihopați, -te*, s.m. și f. Persoană care suferă de psihopatie. — Din fr. *psychopathe*.

PSIHOPÁTIC, -Ă, *psihopatici, -ce*, adj. Care ține de psihopatie, privitor la psihopatie. — Din fr. *psychopathique*.

PSIHOPATIE, *psihopatii*, s.f. Boală psihică; *spec.* stare morbidă caracterizată prin tulburări de afectivitate, de comportament sau de caracter. — Din fr. *psychopathie*.

PSIHOPATOLÓG, -Ă, *psihopatologi, -ge*, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în psihopatologie. — Din *psihopatologie* (derivat regresiv).

PSIHOPATOLÓGIC, -Ă, *psihopatologici, -ce*, adj. Care aparține psihopatologiei, privitor la psihopatologie. — Din fr. *psychopathologique*.

PSIHOPATOLOGIE s.f. Disciplină care se ocupă cu tulburările activității psihice; patologia psihicului. — Din fr. *psychopathologie*.

PSIHOPEDAGÓG, -Ă, *psihopedagogi, -ge*, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în psihopedagogie. — Din *psihopedagogie* (derivat regresiv).

PSIHOPEDAGOGIE s.f. Aplicarea metodelor psihologiei experimentale în pedagogie. — Din fr. *psychopédagogie*.

PSIHOPROFESIOGRAMĂ, *psihoprofesiograme*, s.f. Profesiogramă a reacțiilor psihice specifice unui individ. [Pr.: *-si-o-*] — Din fr. *psychoprofessigramme*.

PSIHOSEXOLOGIE s.f. Psihologie a sexelor. — Din fr. *psychosexologie*.

PSIHOȘOCIAL, -Ă, *psihosociali, -e*, adj. Cu caracter de psihologie socială, de psihologie socială. [Pr.: *-ci-a-*] — Din fr. *psychosocial*.

PSIHOȘOCIOLOG, -Ă, *psihosociologi, -ge*, s.m. și f. Specialist în psihosociologie. [Pr.: *-ci-o-*] — Din fr. *psychosociologue*.

PSIHOȘOCIOLOGIC, -Ă, *psihosociologici, -ce*, adj. Cu caracter de psihosociologie, al psihosociologiei. [Pr.: *-ci-o-*] — Din fr. *psychosociologique*.

PSIHOȘOCIOLOGIE s.f. Studiul psihologic al fenomenelor sociale. [Pr.: *-ci-o-*] — Din fr. *psychosociologie*.

PSIHOȘOMÁTIC, -Ă, *psihosomatici, -ce*, s.f., adj. **1.** S.f. Disciplină medicală care studiază originea psihică a unor boli și folosirea mijloacelor

psihologice în terapia lor. **2.** Adj. De psihosomatică (1). — Din fr. *psychosomatique*.

PSIHOTÉHNICĂ s.f. Ramură a psihologiei care studiază problemele activității oamenilor sub aspectul practic, aplicativ în industrie, comerț, transporturi etc. — Din fr. *psychotechnique*.

PSIHOTEHNICIÁN, -Ă, *psihotehnicieni, -e*, s.m. și f. Specialist în psihotehnică. [Pr.: *-ci-an*] — Din fr. *psychotechnicien*.

PSIHOTERAPEUT, -Ă, *psihoterapeuți, -te*, s.m. și f. Medic specialist în psihoterapeutică. [Pr.: *-pe-ut*] — Din fr. *psychothérapeute*.

PSIHOTERAPEUTIC, -Ă, *psihoterapeutici, -ce*, s.f., adj. (Med.) **1.** S.f. Psihoterapie. **2.** Adj. Psihoterapic. [Pr.: *-pe-u-*] — Din fr. *psychothérapeutique*.

PSIHOTERÁPIC, -Ă, *psihoterapici, -ce*, adj. Care aparține psihoterapiei, privitor la psihoterapie. — Din fr. *psychothérapique*.

PSIHOTERAPIE s.f. Metodă de tratare a tulburărilor psihice sau organice prin metode psihologice. — Din fr. *psychothérapie*.

PSIHOTÓNIC, -Ă, *psihotonici, -ce*, adj., s.n. (Medicament, substanță) care are o acțiune stimulentă asupra funcțiilor psihice. — Din fr. *psychotonique*.

PSIHOTRÓNIC, psihotronici, -ce, s.f., adj. **1.** S.f. Disciplină biofizică care studiază interacțiunile psihice la distanță. **2.** Adj. De psihotronică (1). — Din engl. *psychotronics*.

PSIHOTRÓP, -Ă, *psihotropi, -e*, adj., s.n. (Medicament) cu acțiune asupra psihicului. — Din fr. *psychotrope*.

PSIHÓZĂ, *psihoze*, s.f. Boală psihică manifestată prin tulburări ale comportamentului, gândirii sau afectivității de care bolnavul nu este conștient și care necesită izolarea acestuia. ♦ Stare de spirit bolnăvicioasă, caracterizată printr-o surescitare obsedantă și contagioasă, creată de cauze exterioare; obsesie, idee fixă. — Din fr. *psychose*.

PSIHOFÍL, -Ă, *psihofili, -e*, adj., s.m. și f. (Biol.) (Animal sau plantă) care trăiește la temperaturi scăzute; criofil. — Din fr. *psychophile*.

PSIHOMÉTRU, psihometre, s.n. Higrometru utilizat pentru determinarea umidității atmosferice. — Din fr. *psychromètre*.

PSILOFITÁLĂ, psilofitale, s.f. (La pl.) Grup de plante criptogame devoniene din Încrângătura pteridofitelor; (și la sg.) plantă din acest grup. — Din lat. *psilophytele*.

PSILOFÍTĂ, psilofite, s.f. Plantă critogamă cu tulpinile ramificate dihotomic, care se înmulțește prin spori. — Din fr. *psilophyton*.

PSILOMELÁN s.n. Oxid natural de mangan, de culoare neagră, care se găsește în zăcămintele de mangan. — Din fr. *psilomélane*.

PSITACÍSM s.n. (Med.) Reproducere mecanică a celor auzite sau citite, fără a le înțelege. — Din fr. *psittacisme*.

PSITACÓZĂ, psitacoze, s.f. Boală infecțioasă provocată de un microorganism transmis mai ales de papagali; boala papagalilor. — Din fr. *psittacose*.

PSOÁS, psoași, s.m. (Anat.) Fiecare dintre cei doi mușchi inserați pe fața anterioară a vertebrelor lombare și la capătul femurului, care ajută la flexiunea coapsei față de trunchi. — Din fr. *psaos*.

PSOFOMÉTRU, psofometre, s.n. Aparat care măsoară perturbațiile introduse într-un circuit telefonic de circuitele învecinate. — Din fr. *psophomètre*.

PSORIÁZIC, -Ă, *psoriazici, -ce*, adj. (Med.) Referitor la psoriazis, de psoriazis; asemănător psoriazisului. [Pr.: *-ri-a-*] — Din fr. *psoriasisque*.

PSORIÁZIS s.n. Boală de piele caracterizată prin descuămări abundente, localizate în diverse regiuni ale corpului. [Pr.: *-ri-a-*] — Din fr. *psoriasis*.

PST interj. Cuvânt cu care se atrage atenția cuiva să tacă, să asculte etc. — Onomatopee.

PTERANODÓN, pteranodoni, s.m. Reptilă zburătoare fosilă din ordinul pterozaurieni, cu aripi foarte mari. — Din fr. *ptéranodon*.

PTERIDOFÍTĂ, pteridofite, s.f. (La pl.) Încrângătură de plante superioare cu rădăcină, tulpină și frunze, care se înmulțesc prin spori; (și la sg.) plantă din această încrângătură; criptogamă vasculară. — Din fr. *ptéridophyte*.

PTERIDOLOGIE s.f. Ramură a botanicii care studiază ferigile. — Din engl. *pteridology*.

PTERIDOSPÉRMĂ, pteridosperme, s.f. (La pl.) Grup de gimnosperme primitive asemănătoare cu ferigile, care se înmulțesc prin semințe; (și la sg.) plantă din acest grup. — Din fr. *ptéridospémée*.

PTERIGÓTĂ, pterigote, s.f. (La pl.) Subclasă de insecte superioare, cuprinzând toate insectele cu aripi; (și la sg.) insectă din această subclasă. — Din fr. *ptérygote*.

PTERODACTÍL, pterodactili, s.m. Gen de reptile fosile zburătoare, de mărimea unei vrăbii. — Din fr. *ptérodactyle*.

PTERODÓN, *pterodoni*, s.m. (La pl.) Gen de mamifere carnivore fosile din eocen, asemănătoare cu hienele; (și la sg.) mamifer din acest gen. — Din fr. *ptérodon*.

PTEROPÓD, *-Ă*, *pteropoz*, *-de*, adj., s.n. 1. Adj. Care are picioare proprii pentru înotat. 2. S.n. (La pl.) Ordin de moluște gasteropode care trăiesc în planctonul marin; (și la sg.) molușcă din acest ordin. — Din fr. *ptéropode*.

PTEROZAUURIÁN, *pterozaurieni*, s.m. (La pl.) Ordin de reptile fosile adaptate pentru zbor; (și la sg.) reptilă din acest ordin. [Pr.: *-za-u-ri-an*] — Din fr. *ptérosaurlén*.

PTIALAGÓG, *-Ă*, *ptialagogi*, *-ge*, adj. (Med.) Care activează salivarea. [Pr.: *pti-a-*] — Din fr. *ptyalagogue*.

PTIALÍNĂ s.f. Enzimă secretată de glandele salivare, care are proprietatea de a transforma amidonul din alimente în maltoză și glucoză. [Pr.: *pti-a-*] — Din fr. *ptyaline*.

PTIALISM s.n. Salivație exagerată care apare în unele afecțiuni. [Pr.: *pti-a-*] — Din fr. *ptyalisme*.

PTIŪ interj. Cuvânt care sugerează acțiunea de a scuipa și care exprimă dispreț, dezgust sau mirare în fața unui lucru neașteptat. — Onomatopee.

PTOMAINĂ, *ptomaine*, s.f. Substanță toxică azotată, rezultată din putrefacția materiilor organice de origine animală. — Din fr. *ptomaine*.

PTOZĂ, *ptoze*, s.f. Fenomen patologic constând în deplasarea în jos a unui organ, de obicei ca urmare a slăbirii și a relaxării unor ligamente de susținere. — Din fr. *ptóse*.

PTRU interj. (Pop.) Cuvânt cu care se opresc sau se cheamă caii sau măgarii. — Onomatopee.

PU interj. (Repetat) Cuvânt care imită strigătul puzezei. [Var.: *pup* interj.] — Onomatopee.

PUB, *puburi*, s.n. Bar, tavernă. [Pr.: *pab*] — Din engl. *pub*.

PUBELĂ, *pubele*, s.f. Recipient portabil pentru gunoierul menajer. — Din fr. *poubelle*.

PÚBER, *-Ă*, *puberi*, *-e*, adj., s.m. și f. (Om) ajuns la vârsta pubertății. [Acc. și *pubér*] — Din lat. *puber*, fr. *pubère*.

PUBERÁL, *-Ă*, *puberali*, *-e*, adj. Care aparține pubertății, privitor la pubertate. — *Puber* + suf. *-al*.

PUBERTÁTE s.f. Perioadă a vieții omenеști situată între copilărie și adolescență, caracterizată prin maturizarea glandelor sexuale, prin apariția caracterelor sexuale secundare și printr-o dezvoltare psihică intensă. — Din fr. *puberté*, lat. *pubertas*, *-atis*.

PUBESCÉNT, *-Ă*, *pubescenți*, *-te*, adj. 1. (Bot.) (Despre frunze, tulpini etc.) Care este acoperit cu peri fini și mici, ca un puf. 2. (Despre adolescenți) Care a dobândit o pilozitate ca cea a adultului. — Din fr. *pubescent*.

PUBESCÉNTĂ, *pubescențe*, s.f. 1. (Bot.) Stare a tulpinilor sau a frunzelor pubescente. 2. Situația de pubescent (2). — Din fr. *pubescence*.

PUBIÁN, *-Ă*, *pubieni*, *-e*, adj. Care aparține pubisului, privitor la pubis. [Pr.: *-bi-an*] — Din fr. *pubien*.

PÚBIS, *pubisuri*, s.n. Os-pereche care formează partea anterioară a oaselor iliace. [Pl. și: *pubise*] — Din fr. *pubis*.

PÚBLIC, *-Ă*, *publici*, *-ce*, s.n., adj. 1. S.n. sg. Colectivitate mare de oameni; mulțime, lume; *spec.* totalitatea persoanelor care asistă la un spectacol, la o conferință etc. ⇨ *Marele public* = ansamblu de persoane considerate în raport cu participarea la un eveniment cultural, social, artistic etc. ⇨ Loc. adj. și adv. *În public* = (care are loc) în fața unui anumit număr de persoane, în văzul lumii. 2. Adj. Care aparține unei colectivități umane sau provine de la o asemenea colectivitate; care privește pe toți, la care participă toți. ⇨ *Opinie publică* = părere, judecată a colectivității; *p. ext.* public (1). ⇨ Care are loc în prezența unui mare număr de oameni. 3. Adj. Al statului, de stat; care privește întregul popor; pus la dispoziția tuturor. ⇨ *Viața publică* = viața politică-administrativă a unui stat; activitatea unei persoane în legătură cu funcțiile de stat pe care le ocupă. *Grădina publică* = parc. *Drept public* = subîmpărțire mai veche a dreptului, care se ocupa de relațiile persoanelor cu statul. *Forță publică* = poliție. *Datorie publică* = datorie a statului, rezultată din împrumuturi interne și externe. *Învățământ public* sau *instrucție*, *școală publică* = învățământ sau școală organizate și controlate de stat. ⇨ (Despre persoane) Care ocupă o funcție în stat. — Din lat. *publicus*, fr. *public*.

PUBLICĂ, *public*, vb. I. Tranz. A face cunoscut tuturor ceva prin tipărire, afișare etc.; a face să apară, a tipări cărți, articole, informații etc. — Din lat. *publicare*.

PUBLICĂBIL, *-Ă*, *publicabili*, *-e*, adj. Care poate fi publicat. — *Publica* + suf. *-bil*. Cf. fr. *publiable*.

PUBLICÁN, *publicani*, s.m. Persoană care strângea impozitele la romani. — Din lat. *publicanus*.

PUBLICĂRE s.f. Acțiunea de a publica și rezultatul ei; tipărire, apariție. ⇨ (Inv.; concr.) Publicație. — V. *publica*.

PUBLICĂȚIE, *publicații*, s.f. Faptul de a publica; (concr.) ceea ce se tipărește, se afișează; *spec.* tipăritură cu apariție periodică. — Din fr. *publication*, lat. *publicatio*.

PUBLICÍST, *-Ă*, *publiciști*, *-ste*, s.m. și f. Persoană care publică periodic lucrări cu caracter politic, social, cultural; persoană care publică articole în presă. — Din fr. *publiciste*.

PUBLICÍSTIC, *-Ă*, *publicistici*, *-ce*, s.f., adj. 1. S.f. Totalitatea publicațiilor periodice dintr-o anumită epocă, considerate ca mijloc de informare a publicului; presă. ⇨ Îndeletnicirea publicistului. 2. Adj. Care aparține publiciștilor sau publicisticii (1), privitor la publiciști sau la publicistică. — *Publicist* + suf. *-ic*. Cf. germ. *publizistisch*.

PUBLICITĂR, *-Ă*, *publicitari*, *-e*, adj. Care aparține publicității, privitor la publicitate, care servește publicitatea; care se ocupă de publicitate. — Din fr. *publicitaire*.

PUBLICITĂTE s.f. Faptul de a face cunoscut un lucru publicului; difuzare de informații în public; caracterul a ceea ce este public. ⇨ *Agenție* (sau *biro*) *de publicitate* = birou unde se pot da, pentru a fi publicate în ziare sau difuzate prin radio și televiziune, anunțuri (cu caracter particular). *Mica publicitate* = rubrică a unui cotidian în care se publică anunțuri cu caracter particular. *Agent de publicitate* = persoană angajată de o firmă comercială pentru a face reclamă mărfurilor ei. ⇨ Loc. vb. *A da publicității* = a publica. — Din fr. *publicité*.

PUC, *pucri*, s.n. Obiect în formă de disc, făcut din cauciuc tare, folosit la jocul de hochei pe gheață. — Din engl. *puck*.

PUCHI, *puchi*, s.m. (Reg.) Urdoare. ⇨ Pată mare. — Et. nec.

PUCHINĂ, *puchini*, s.f. (Reg.) Urdoare. — Et. nec. Cf. *puchi*.

PUCHINÓS, *-OĂSĂ*, *puchinoși*, *-oase*, adj. (Reg. și fam.; adesea substantivat) Plin de puchini; urduros, puchios; *p. ext.* murdar. — *Puchină* + suf. *-os*.

PUCHIÓS, *-OĂSĂ*, *puchioși*, *-oase*, adj. (Reg.) Puchinos. — *Puchi* + suf. *-os*.

PUCHITÉL, *-EĂ*, *-ICĂ*, *puchitei*, *-ele*, s.m. și f. (Pop.) Mic desen, de obicei rotund, pe un fond de altă culoare; picătea. — Cf. *puchi*, *picătea*.

PUCI, *pucri*, s.n. Acțiune armată a unui grup politic militar care are drept scop răsturnarea puterii de stat printr-un atac neașteptat. — Din germ. *Putsch*.

PUCIÓGNĂ, *puციogne*, s.f. Plantă erbacee din familia umbeliferelor, cu flori albe, care crește prin semănături (*Bifora radians*). — Cf. *pucios*.

PUCIÓS, *-OĂSĂ*, *pucioși*, *-oase*, adj., s.f. 1. Adj. (Inv. și pop.) Care miroase urât (a sulf); puturos. 2. S.f. (Pop.) Sulf. ⇨ *Apă-de-pucioasă* = apă (minerală) sulfuroasă. — Lat. **puteosus*.

PUCÍST, *puციști*, s.m. Participant la un puci. — Din germ. *Putschist*.

PUD, *puđuri*, s.n. Unitate (rusească) de măsură pentru greutate egală cu 16,38 kg. — Din rus. *puđ*.

PÚDEL, *puđeli*, s.m. 1. Caniș. 2. (În sintagma) *Puđel pointer* = rasă de câini de mărime mijlocie, cu părul lung și lătos, ușor de dresat, folosită la vânăutul păsărilor acvatice. [Var.: (rar) *puđul* s.m.] — Din germ. *Puđel*.

PUDIBÓND, *-Ă*, *puđibonzi*, *-de*, adj. (Livr.) Care afișează o pudoare exagerată. [Var.: *puđibúnd* adj.] — Din fr. *puđibond*, lat. *puđibundus*.

PUDIBONDERIE, (2) *puđibonderii*, s.f. 1. (Livr.) Afectare a unei pudori exagerate. 2. (La pl.) Atitudine extrem de pudice (1). [Var.: *puđibonderie* s.f.] — Din fr. *puđibonderie*.

PUDIBÚND, *-Ă* adj. v. *puđibond*.

PUDIBONDERIE s.f. v. *puđibonderie*.

PÚDIC, *-Ă*, *puđici*, *-ce*, adj. Plin de pudoare; candid. — Din lat. *puđicus*, fr. *puđique*.

PUDICITÁTE s.f. Însușirea de a fi puđic; pudoare. — Din fr. *puđicité*.

PÚDING, *puđinguri*, s.n. 1. Preparat alimentar de origine engleză, făcut din făină, ouă, grăsimi de vacă, zahăr, măduvă, prune și aromă cu o băutură alcoolică. 2. (Geol.) Varietate de conglomerat foarte compact, format din blocuri rotunjite și pietriș. — Din fr., engl. *puđding*.

PUDL s.m. v. *puđel*.

PUDLĂ, *puđlez*, vb. I. Tranz. (Metalurgie) A supune oțelul operației de pudlaj. — Din fr. *puđler*.

PUDLĂJ s.n. Procedeu de îndepărtare a impurităților din oțel în cursul elaborării acestuia. — Din fr. *puđlage*.

PUDLÁRE, *puđlári*, s.f. Acțiunea de a pudla. — V. *puđla*.

PUDLĂȚ, *-Ă*, *puđlați*, *-te*, adj. (Despre oțel) Care a fost spus operației de pudlaj. — V. *puđla*.

PUDOÁRE, *puđori*, s.f. Sentiment de sfială, de jenă, de decență manifestat în comportarea cuiva; puđicitate; *p. ext.* curățenie morală. ⇨

(Jur.) Castitate, virginitate. ⇨ *Atentat la pudoare* = infracțiune care constă în încercarea de a viola o femeie. — Din lat. **pudor**, **-oris**, fr. **pudeur**.

PUDRĂ, *puđrez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) da cu pudră (pe față), a (se) farda cu pudră; a (se) pudru. 2. Tranz. A acoperi cu un strat subțire de pulbere (de făină, de zahăr etc.). — Din **pudră**. Cf. fr. *poudre*.

PUDRĂRE, *puđrări*, s.f. Acțiunea de a (se) *puđra* și rezultatul ei. — V. **puđra**.

PUDRĂT, **-Ă**, *puđrați*, *-te*, adj. Dat, acoperit cu pudră; cu fața acoperită de un strat de pudră; pudruit. — V. **puđra**.

PÚDRĂ, *puđre*, s.f. Material solid prefăcut în pulbere. ♦ Spec. Pulbere fină rezultată din mărunțirea unor corpuri solide de amidon sau orez (parfumată și uneori colorată), care se întrebuițează ca fard. ♦ Spec. Pulbere fină dintr-o substanță medicamentoasă, folosită mai ales pentru acoperirea, protejarea sau tratarea pielii. — Din fr. **poudre**.

PUDRIERĂ, *puđriere*, s.f. Cutioară în care se păstrează pudra de fardat. [Pr.: *-dri-e-*] — Din fr. **poudrier**.

PUDRUÍ, *puđruiesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Înv.) A (se) *puđra* (1). — **Pudră** + suf. *-ui*.

PUDRUÍT, **-Ă**, *puđruíți*, *-te*, adj. (Înv.) Pudrat. — V. **puđruí**.

PUERICULTURĂ s.f. Ramură a medicinei care se ocupă cu metodele și mijloacele de creștere și de dezvoltare armonioasă a copiilor în primii ani de viață. [Pr.: *pu-e-*] — Din fr. **puériculture**.

PUERIL, **-Ă**, *puerili*, *-e*, adj. Caracteristic copilului sau copilăriei, de copil; copilăresc, copilăros; *p. ext.* naiv; neseios. [Pr.: *pu-e-*] — Din fr. **puéril**.

PUERILISM s.n. Stare patologică în care bolnavul se află la nivelul psihicului unui copil. [Pr.: *pu-e-*] — Din fr. **puérilisme**.

PUERILITATE s.f. (Rare) Înșurșirea de a fi pueril; caracter pueril; atitudine, manifestare puerilă. [Pr.: *pu-e-*] — Din fr. **puérité**.

PUERPERAL, **-Ă**, *puerperale*, adj. (În sintagma) *Febră puerperală* = boală infecțioasă care apare la lăuze, în urma pătrunderii în úter a unui agent patogen. [Pr.: *pu-er-*] — Din fr. **puerpérale**.

PUERPERALITATE s.f. (Med.) Stare a femeii de la fecundație până la sfârșitul lăuziei. [Pr.: *pu-er-*] — Din fr. **puerpéralité**.

PUF¹ interj. Cuvânt care redă zgomotul produs de eliminarea bruscă și cu intermitențe a aerului (pe nări, pe gură), de lovirea în cădere a unui corp de o suprafață moale etc. — Onomatopee.

PUF², (5) *puđuri*, s.n. 1. (De obicei cu sens colectiv) Pene mici, moi și fine, care constituie primul penaj al puilor sau care acoperă corpul unor păsări pe burț și sub aripi, servind pentru umplerea pernelor, a plăpumilor etc. ⇨ Expr. *A crește în puf* = a crește în confort, neducând lipsă de nimic. 2. (Cu sens colectiv) Peri fini și moi care cresc pe obraz; început de barbă sau de mustață. 3. (Cu sens colectiv) Părul mărunt, moale și mătăsoș din blana unor animale. 4. (Cu sens colectiv) Perii mici și fini ai unor fructe, seminte etc. 5. Obiect de toaletă care servește la pudrat, făcut din **puđ**² (1) sau din alt material pufoș. 6. (Adjectival, în compusul) *Bumbac-puf* = bumbac brut obținut la cules. 7. (Spec.) Minge de badminton. — Din bg., sb. **puh**.

PUF³, *puđuri*, s.n. Scaun scund, fără spătar, de formă cilindrică, capitonat sau făcut din material plastic umplut cu aer. — Din fr. **pouf**.

PÚFĂÍ interj. (Adesea repetat) Cuvânt care imită pufăitul lulelei. — Onomatopee. Cf. **pu f**¹.

PÚFĂÍ, *puđái*, vb. IV. Intranz. 1. A respira, a sufla greu și cu zgomot pe nări. 2. A fuma expulzând fumul cu mici întreruperi zgomotoase (provocate de dezlipirea bruscă a buzelor). ♦ (Despre lulea) A scoate fum. 3. (Despre locomotive) A evacua aburul aflat sub presiune cu întreruperi ritmice, zgomotoase. — **Puf**¹ + suf. *-ái*.

PÚFĂÍĂLĂ, *puđáieli*, s.f. Pufăit; (concr.) fumul scos pe gură de un fumător. [Pr.: *-fă-ia-*] — **Pufăi** + suf. *-eală*.

PÚFĂÍRE s.f. Acțiunea de a *puđái*. — V. **puđái**.

PÚFĂÍT s.n. Faptul de a *puđái*; pufăială, pufăitură. — V. **puđái**.

PÚFĂÍTURĂ, *puđáituri*, s.f. Pufăit. [Pr.: *-fă-i-*] — **Pufăi** + suf. *-tură*.

PÚFĂR, *puđere*, s.n. Rondelă de cauciuc, material plastic etc., pe care se sprijină unele aparate pentru a preveni alunecarea lor. — Din germ. **Puffer**.

PÚFĂRIE, *puđării*, s.f. (Rare) Multime de **puđ**² (1); așternut de **puđ**². — **Puf**² + suf. *-ărie*.

PÚFNET, *puđnete*, s.n. Pufnitură. — Din **puđni**.

PÚFNÍ, *puđnesc*, vb. IV. Intranz. 1. (Despre ființe) A expira pe nări cu zgomot, scurt și sacadat (din cauza oboselii, a mâniei, a nemulțumirii). ⇨ Expr. *A puđni în* (sau *de*) *răs* sau (tranz.) *a-l puđni pe cineva răsul* = a izbucni într-un răs brusc și zgomotos. 2. (Despre mașini) A da afară cu zgomot, scurt și sacadat, aburi, gaze, fum; (despre aburi, gaze, fum) a izbucni, a ieși cu zgomot. — **Puf**¹ + suf. *-ni*.

PÚFNÍRE, *puđniri*, s.f. Acțiunea de a *puđni*. — V. **puđni**.

PÚFNÍTURĂ, *puđnituri*, s.f. Faptul de a *puđni*; aer expirat cu putere și zgomot pe nări; pufnet. ♦ Zgomot specific produs de cel care pufnește. — **Pufni** + suf. *-tură*.

PÚFOĂICĂ, *puđoaiice*, s.f. Haină scurtă vătuită și matlasată. — Din rus. **fufaika** (apropiat de **puđ**²).

PÚFOȘ, **-OĂȘĂ**, *puđoși*, *-oase*, adj. Acoperit de **puđ**². ♦ Asemănător cu **puđul**²; moale, ușor. — **Puf**² + suf. *-os*.

PÚFULÉTE, *puđuleți*, s.m. (Bot.; reg.) Gogoasă (*Globaria gigantea*). 2. Păpălău (*Physalis alkekengi*). — **Puf**² + suf. *-ulete*.

PÚFULÉT¹, (2, 3) *puđuleți*, s.m. 1. Pufușor². 2. (La pl.) Plantă erbacee cu tulpina înaltă, cu frunzele ovale și florile albastre sau albe, care se cultivă ca plantă ornamentală (*Ageratum houstonianum*). 3. (La pl.) Produs alimentar preparat din mălai cu adaos de cașcaval, având aspectul unor tubulețe. — **Puf**² + suf. *-uleț*.

PÚFULÉT², *puđulete*, s.n. Pufușor². — **Puf**² + suf. *-ușor*.

PÚFULÍŢĂ, *puđulițe*, s.f. Gen de plante erbacee cu tulpina cilindrică acoperită cu peri lungi, cu flori roșii-purpuri, roz sau albicioase (*Epilobium*); plantă din acest gen. — **Puf**² + suf. *-uliță*.

PÚFUȘÓR¹, *puđușori*, s.m. Diminutiv al lui **puđ**²; pufuleț. — **Puf**² + suf. *-ușor*.

PÚFUȘÓR², *puđușoare*, s.n. Diminutiv al lui **puđ**²; pufușor. — **Puf**² + suf. *-ușor*.

PÚGILÁT, *puđilate*, s.n. Luptă cu pumnii goi practică ca sport în antichitatea greco-romană. ♦ (Sport; rar) Box, pugilism; *p. ext.* bătaie, încăierare. — Din fr. **pugilat**, lat. **pugilatus**.

PÚGILÍSM s.m. (Sport) Box. — Din engl. **pugilism**.

PÚGILÍST, *puđiliști*, s.m. Boxer. — Din fr. **pugiliste**.

PÚGILÍSTIC, **-Ă**, *puđilistici*, *-ce*, adj., s.f. 1. Adj. Care ține de pugilism, privitor la pugilism. 2. S.f. (Sport; rar) Box. — Din fr. **pugilistique**.

PÚHAV, **-Ă**, *puđavi*, *-e*, adj. 1. (Despre oameni și despre părți ale corpului lor) Cu carnea moale, flască (și umflată); umflat, buhăit. 2. Afănat, moale; poros, spongios. — Din sb. **buhav**.

PÚHĂVÍ, *puđăvesc*, vb. IV. Refl. A deveni puhav; a se buhăi. — Din **puhav**.

PÚHÓÍ¹, *puđoaiie*, s.n. Cantitate mare de apă care curge cu repeziune și forță; apă curgătoare umflată de ploie, care se revărsă cu forță; șuvoi. ♦ Ploaie mare, torențială. ♦ Fig. Multime mare de oameni sau de alte ființe care se deplasează cu repeziune în aceeași direcție. ♦ (Adverbial) În cantitate sau în număr foarte mare, grămadă. [Var.: (reg.) **phóví**, **pvóví** s.n.] — Din sl. **pvovini**.

PÚHÓÍ², pers. 3 *puđoiește*, vb. IV. Intranz. (Despre ape curgătoare sau de ploaie) A curge în cantitate mare, cu repeziune și forță; a se revărsa cu putere, a inunda. ♦ Fig. (Rare; despre oameni) A năvăli, a invada. — Din **puhoi**¹.

PÚHÓÍRE, *puđhoiri*, s.f. Acțiunea de a *puđoí*²; revărsare, inundare. ♦ Fig. Forfoteală, fierbere. — V. **puhoi**².

PÚÍ¹, (l) *puí*, s.m., interj. I. S.m. 1. (De obicei urmat de determinări care indică specia) Pasăre, de la ieșirea din ou până la maturitate. ⇨ Expr. *Puí de cuc* = bastard. *Puí de bogdaproste* = a) *puí* de găină (de obicei mai mic și mai slab) care se dă de pomană la înmormântare; b) copil mic, prăpădit; copil al nimănui; bastard. 2. Spec. **Puí**¹ (l) de găină; carnea gătită a acestei păsări. 3. P. gener. Orice animal de la naștere până la maturitate. ⇨ Expr. *Puí de viperă* (sau *de năpărcă*) = om rău, viclean, primejdios. 4. Ou sau larvă de insectă. 5. Copil. ⇨ Expr. *Puí de lele* = a) copil din flori, bastard; *p. ext.* derbedeu; b) bărbat afemeiat; c) femeie ușuratică, imorală. (Nici) *puí* de om = nici tipenie, nimeni. ♦ (Fam.; adesea la voc.) Termen de dezmierecare folosit când vorbești cu sau despre un copil ori cu sau despre bărbatul iubit. ♦ (Urmat de prep. „de”, care introduce un nume de obiect, dă acestuia valoare de diminutiv) *Puí de mămăligă*. *Puí de pernă*. ♦ (Urmat de prep. „de”, care introduce diverse nume, conferă acestora valoare de superlativ) *Puí de somn*. *Puí de bătaie*. 6. Plantă tânără, puieț; ramură tânără care crește din rădăcina sau tulpina unei plante; mlădiță, lăstar. ♦ Spec. Vlăstar care răsare pe lângă tulpina porumbului, copileț. 7. (Pop.; la pl.) Cusătură decorativă măruntă în formă de cruciulițe pe pieptul, pe poalele și pe mânecile cămășilor țărănești. ♦ (Reg.; la pl.) Puncte de altă culoare pe fondul unei țesături; picățele. 8. Ambarcațiune mică cu vâsle, folosită pentru anumite servicii la bordul vaselor mai mari. II. Interj. (De obicei repetat) Strigăt cu care se cheamă **puí**¹ (12) sau alte păsări de curte. — Lat. ***pulleus** (= **pullus**).

PÚÍ², *puí*, s.m. Puișor². — Din sb. **pulja**.

PÚÍ³, pers. 3 *puiește*, vb. IV. Tranz. (Reg; despre păsări) A face **puí**¹. [Var.: **puíá** vb. I] — Din **puí**¹.

PÚÍĂ vb. I v. **puí**³.

PUIĂ-GĂIA s.f. art. (În sintagma) *De-a puia-gaia* = numele unui joc de copii; de-a baba-gaia. [Pr.: *pu-ia-ga-ia*] — **Pui**¹ + **gale**.

PUIĂNDRU, *puiendri*, s.m. Augmentativ al lui *pui*¹. [Pr.: *pu-ian-*. — Pl. și *puiandri*] — **Pui**¹ + suf. *-andru*.

PŪCĂ, *puici*, s.f. 1. Pui¹ de găină de sex femeiesc; găină tânără. 2. (Pop.) Termen de dezmiardare pentru o fată sau o femeie (iubită). — **Pui**¹ + suf. *-că*.

PUICULEANĂ, *puiculene*, s.f. (Pop.) Puicuță. — **Puică** + suf. *-uleană*.

PUICULIȚĂ, *puiculițe*, s.f. (Pop.) Puicuță. — **Puică** + suf. *-uliță*.

PUICUȚĂ, *puicuțe*, s.f. (Pop.) Diminutiv al lui *puică*; puiculiță, puiculeană. — **Puică** + suf. *-uță*.

PUIERNIȚĂ, *puiernițe*, s.f. 1. Vas mare din lemn cu un dispozitiv pentru alimentarea cu apă, folosit în crescătoriile piscicole pentru dezvoltarea puilor¹ de păstrăvi. 2. Adăpost special amenajat destinat creșterii puilor¹ unor păsări de curte în primele luni de viață. [Pr.: *pu-ier-*] — **Pui**¹ + suf. *-erniță*.

PUIÉT, (1, 2) s.n., (3) *puiet*, s.m. (Cu sens colectiv) 1. S.n. Multime de pui¹ (1, 2). ♦ Pești mici (în prima lor perioadă de viață) servind adesea la repopularea apelor naturale. 2. S.n. Larve (de albine). 3. S.m. Plante lemnoase tinere care se transplantază în altă parte; *p. gener.* plante tinere. [Pr.: *pu-ief*] — **Pui**¹ + suf. *-et*.

PUIÓS, *-OĂSĂ*, *puiosi*, *-oase*, adj. (Rar) Prolific. — **Pui**¹ + suf. *-os*.

PUIŪR, *puii*, s.f. (Reg.) Acțiunea de a *pu*³. — V. **pui**³.

PUIȘOR¹, (1) *puișori*, s.m., (2, 3) *puișoare*, s.n. 1. S.m. Diminutiv al lui *pui*¹; puiuleț, puiuț. 2. S.n. (Reg.) Doniță mică. 3. S.n. Pernă mică, care se așază sub cap (peste o pernă mare); puiuț. [Pr.: *pu-i*] — **Pui**¹ + suf. *-ișor*.

PUIȘOR², *puișori*, s.m. (Reg.) Veche monedă austriacă de argint, care a circulat și în Țările Române; pui². [Pr.: *pu-i*] — **Pui**² + suf. *-ișor*.

PUITŌR, *-OĂRE*, *puitori*, *-oare*, s.m. și f., s.n. 1. S.m. și f. Lucrător tipograf care alimentează cu coli de hârtie presa de imprimat. 2. S.n. (În sintagma) *Puitor de mine* = navă de luptă amenajată pentru transportul și punerea minelor marine. [Pr.: *pu-i*] — **Pune** + suf. *-tor*.

PUIULÉT, *puiuleți*, s.m. (Fam.) Puișor¹ (1). — **Pui**¹ + suf. *-uleț*.

PUIUȚ, *puiuți*, s.m. (Fam.) Puișor¹ (1, 3). — **Pui**¹ + suf. *-uț*.

PUL, *puluri*, s.n. Fiecare dintre cele treizeci de piese rotunde, de lemn, ale jocului de table. — Din tc. **pul**.

PULBERĂRIE, *puberării*, s.f. (Înv.) Fabrică sau depozit de muniții. — **Pulbere** + suf. *-ărie*.

PULBERE, *pulberi*, s.f. 1. Material solid care se prezintă sub forma unor particule fine; praf, pudră. ♦ Expr. *A se face (praf și) pulbere* sau *a se alege* (din cineva sau ceva) (*praful și) pulberea* (sau *praf și pulbere*) = a se distruge, a se nimici, a pieri. *A ridica pe cineva din pulbere* = a înălța pe cineva într-o situație foarte bună. *A se ridica* (sau *a se scula*) *din pulbere* = a evolua; a parveni, plecând de jos. *A face pulberea praf* = a nu face nimic ispravă. ♦ Fig. (Urmat de determinări introduse prin prep. „de”, care indică felul) Multime, puzderie. 2. Spec. (Înv.) Praf de pușcă. 3. Substanță explozivă care se prezintă în formă de firioare sau de granule. — Lat. **pulvis**, *-eris*.

PULBERÓS, *-OĂSĂ*, *pulberoși*, *-oase*, adj. (Rar) Ca praful; prăfos. — **Pulbere** + suf. *-os*.

PULIE, *pulii*, s.f. Roată specială cu șanț pe circumferința exterioră, pe care se montează o frânghie sau o curea pentru a transmite o mișcare circulară. — Din fr. **poulie**.

PULMÓN, *pulmoni*, s.m. (Anat.) Plămân (la om). — Din lat. **pulmo**, *-onis*.

PULMONĂR, *-Ă*, *pulmonari*, *-e*, adj. Care aparține plămânilor, de plămâni, privitor la plămâni, localizat la plămâni. — Din fr. **pulmonaire**, lat. **pulmonarius**.

PULMONĂRIȚĂ, *pulmonarițe*, s.f. (Bot.) Cuscrișor (*Pulmonaria officinalis*). — Din lat. **Pulmonaria** [officinalis], denumirea științifică a pulmonariței (după modelul unor cuvinte ca *măselariță*, *săpunariță* etc.).

PULÓVĂR s.n. v. **pulover**.

PULÓVER, *pulovere*, s.n. Obiect de îmbrăcăminte tricatat (fără nasturi), care acoperă partea de sus a corpului și se poartă de obicei peste cămașa sau peste bluză. [Var.: **pulóvăr** s.n.] — Din fr., engl. **pull-over**.

PULPANĂ, *pulpăne*, s.f. Partea (despicată la spate) de la talie în jos a unei haine bărbătești lungi. — **Pulpă** + suf. *-ană*.

PULPĂR, *pulpare*, s.n. 1. Apărătoare de metal sau de piele purtată odinioară de războinici pe pulpe. 2. Carâmb de piele care protejează piciorul călărețului. — **Pulpă** + suf. *-ăr*.

PULPĂ, *pulpe*, s.f. 1. Partea musculoasă posterioară a piciorului, situată între genunchi și gleznă. ♦ Parte a piciorului situată în porțiunea acestor mușchi. 2. Țesut conjunctiv bogat în vase și nervi. *Pulpă dentară*. 3. Partea cărnosă și comestibilă a unor fructe. 4. Reziduu obținut în industria

zahărului, în distilării și la prepararea feculei, folosit ca hrană pentru vite. — Lat. **pulpa** (cu unele sensuri după fr. *pulpe*).

PULPIȘOĂRĂ, *pulpișoare*, s.f. Diminutiv al lui *pulpă* (1). — **Pulpă** + suf. *-ișoară*.

PULPÍTĂ, *pulpite*, s.f. Inflamație a pulpei dentare, caracterizată prin dureri violente. — Din fr. **pulpite**.

PŪLPITUM s.n. Parte a teatrului roman în care actorii își desfășurau jocul. — Din lat. **pulpitum**.

PULPÓS, *-OĂSĂ*, *pulpoși*, *-oase*, adj. (Fam.) 1. Cu pulpe (1) mari, groase. 2. Cu pulpă (3) bogată. — **Pulpă** + suf. *-os*.

PULS, *pulsuri*, s.n. Mișcare fiziologică ritmică de dilatare și de contractare a pereților arterelor, determinată de creșterea volumului de sânge pompat de inimă. ♦ Expr. *A lua* (cuiva) *pulsul* = a număra (cuiva) bătăile inimii, apăsând cu degetul pe artera de la încheietura mâinii. *A pipăi pulsul* (cuiva) = a încerca să afle intențiile, planurile sau starea de spirit a cuiva. *A prinde* (sau *a simți*) *pulsul* (unei situații) = a înțelege sau a intui exact o situație, o stare de lucruri. ♦ Loc unde se simte această mișcare ritmică. — Din fr. **pouls**, lat. **pulsus**.

PULSĂ, *pulsez*, vb. I. Intrans. 1. (Despre sânge) A circula prin vasele sangvine. 2. Fig. (Despre lucruri sau despre procese în mișcare) A se manifesta într-un ritm viu; a palpați. — Din lat. **pulsare**.

PULSĂNT, *-Ă*, *pulsanți*, *-te*, adj. 1. (În sintagma) *Vas pulsant* = organ care pompează sângele în corpul albinei. 2. (Rar; despre curentul electric) Pulsator (2). — **Pulsa** + suf. *-ant*.

PULSĂR, *pulsări*, s.m. (Astron.) Sursă galactică de unde radio care emite impulsuri foarte regulate și foarte scurte. — Din engl., fr. **pulsar**.

PULSĂRE, *pulsări*, s.f. Acțiunea de a *pulsa* și rezultatul ei; pulsație. — V. **pulsa**.

PULSATIL, *-Ă*, *pulsatii*, *-e*, adj. Care aparține pulsului, privitor la puls. ♦ *Durere pulsatilă* = durere care se accentuează la intervale regulate, provocând zvăcnituri. — Din fr. **pulsatile**, lat. **pulsatilis**.

PULSATIV, *-Ă*, *pulsativi*, *-e*, adj. (Rar) Pulsatil. — Din fr. **pulsatif**.

PULSATŌR, *-OĂRE*, *pulsatori*, *-oare*, adj. 1. Care constă într-o succesiune de pulsații (2) identice. 2. (Despre curentul electric) Care este format din alternanțe de un singur sens; pulsant (2). — Din fr. **pulsatoire**.

PULSĂȚIE, *pulsății*, s.f. 1. Fiecare dintre mișcărilor pulsului; pulsare. 2. (Fiz.) Numărul de perioade pe care le efectuează o mărime periodică într-un anumit număr de unități de timp. 3. Fig. Desfășurare a unui proces, a unui fenomen, a unei acțiuni într-un ritm viu, trepidant. — Din fr. **pulsation**, lat. **pulsatio**.

PULSIUNE, *pulsiuni*, s.f. 1. (Med.) Senzație de tracțiune într-o parte care apare în unele boli, perturbând echilibrul. — Din fr. **pulsion**.

PULSOMÉTRU, *pulsometre*, s.n. Pompă pentru apă în care deplasarea apei se realizează prin presiunea aburului. — Din fr. **pulsomètre**.

PULSOREACTŌR, *pulsoreactoare*, s.n. Tip de reactor pentru avioane supersonice la care propulsia se realizează datorită presiunii gazelor de ardere asupra grătarului pe clapete cu care este echipat difuzorul. [Pr.: *-re-ac-*] — Din fr. **pulsoréacteur**.

PULTACEŪ, *-CÉE*, *pultacei*, *-cee*, adj. (Med.) Păstos. ♦ *Anghină pultacee* = anghină cu amigdalele acoperite de un exudat alb. — Din fr. **pultacé**.

PULULĂȚIE, *pululații*, s.f. (Med.) 1. Înmulțire rapidă și abundentă. 2. Producere rapidă de țesuturi morbide. — Din fr. **pullulation**.

PULVERINĂ s.f. Pulbere neagră cu granule foarte fine, folosită ca exploziv și la fabricarea artificilor. — Din fr. **pulvérin**.

PULVERIZĂ, *pulverizez*, vb. I. Tranz. 1. A prefaca un material solid în pulbere. ♦ Tranz. și refl. Fig. A (se) distruge; a (se) nimici; a face să dispară sau a dispărea. 2. A împrăștiia particule fine dintr-un corp solid sau dintr-un lichid cu ajutorul unui pulverizator. — Din fr. **pulvériser**, lat. **pulverizare**.

PULVERIZĂBIL, *-Ă*, *pulverizabili*, *-e*, adj. Care poate fi pulverizat. — Din fr. **pulvérisable**.

PULVERIZĂRE, *pulverizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *pulveriza* și rezultatul ei; pulverizație. — V. **pulveriza**.

PULVERIZĂT, *-Ă*, *pulverizați*, *-te*, adj. Care este prefăcut în pulbere sau în particule lichide foarte fine. — V. **pulveriza**.

PULVERIZĂTŌR, *pulverizatoare*, s.n. Aparat pentru împrăștierea în particule foarte fine a lichidelor sau a pulberilor. — Din fr. **pulvérisateur**.

PULVERIZĂȚIE, *pulverizații*, s.f. (Rar) Pulverizare. — Din fr. **pulvérisation**.

PULVERULÉNT, *-Ă*, *pulverulenți*, *-te*, adj. (Despre corpuri solide) Care se prezintă sub formă de pulbere. — Din fr. **pulvérent**, lat. **pulverulentus**.

PULVERULÉNTĂ s.f. Calitatea sau starea unui corp pulverulent. — Din fr. **pulvéulence**.

PŪMA, *pume*, s.f. Animal carnivor din familia felinelor, cu blana de culoare galbenă-roșcată, care trăiește în America (*Felis concolor*). [Var.: **pŭmă** s.f.] — Din fr. **puma**.

PŪMĂ s.f. v. **puma**.

PUMN, *pumni*, s.m. 1. Palmă închisă, cu degetele îndoite și strânse. ⇨ Loc. adj. *Cât pumnul* (sau *cât un pumn*) = mic sau mare (după cum obiectul comparației este mai mic sau mai mare decât pumnul). ⇨ Expr. *A rade în pumni* = a râde pe ascuns, pe înfundate și cu satisfacție. *A plânge în pumni* = a plânge pe ascuns, de necaz sau de durere. *A arăta* (cuiva) *pumnul* = a amenința (pe cineva). *A-i pune* (sau *vări*) (cuiva) *pumnul în gură* = a împiedica (pe cineva) să vorbească sau să acționeze. *Un pumn de...* = o cantitate mică (sau mare); un număr redus (sau ridicat); ceva mic, firav. 2. Lovitură dată cu pumnul (1). 3. Palma sau palmele făcute căuș pentru a putea reține ceva (de obicei un lichid); conținutul palmei sau al palmelor făcute căuș. 4. Măsură de lungime (întrebuințată azi numai de pescari) egală cu două treimi de palmă. — Lat. **pugnus**.

PUMNĂL, *pumnale*, s.n. Armă albă cu lamă scurtă, cu două tășuri și cu vârful ascuțit; stilet, jungher. — **Pumn** + suf. *-al* (după it. *pugnale*).

PUMNĂȘ, *pumnași*, s.m. (Pop.) Manșetă împodobită cu cusături de la mânecile cămășilor țărănești. [Pl. și (n.): *pumnașe*] — **Pumn** + suf. *-aș*.

PUMNICĂL, *pumnice*, s.m. (Reg.) Pumnișor. — **Pumn** + suf. *-icel*.

PUMNISM s.n. (Lingv.) Ciunism. — [Aron] **Pumn**[ul] (n. pr.) + suf. *-ism*.

PUMNIST, *-Ă*, *pumniști*, *-ste*, adj., s.m. (Adept) al sistemului lingvistic preconizat de Aron Pumnul; ciunist. — De la **pumnism**, cu schimbarea sufixului.

PUMNIȘOR, *pumnișori*, s.m. Diminutiv al lui *pumn*; pumnice. — **Pumn** + suf. *-ișor*.

PUMNULIZĂ, *pumnulizez*, vb. I. Tranz. (Rar) A modifica după sistemul lingvistic preconizat de Aron Pumnul sau de adeptii lui. — [Aron] **Pumnul** (n. pr.) + suf. *-iza*.

PUN, *puni*, s.m. (La pl.) Nume dat cartaginezilor de către romani; (și la sg.) cartaginez care are acest nume. — Din lat. **Poeni**.

PŪNCER, *punceri*, s.m. Boxer al cărui mod de a boxa se bazează mai mult pe lovituri aplicate adversarului și mai puțin (sau deloc) pe evitarea loviturilor acestuia. [Acc. și: *puncér*] — Din engl. **puncher**.

PUNCI¹, *punciuri*, s.n. Băutură făcută dintr-un amestec de rom sau alte băuturi alcoolice cu zahăr, lămâie, portocale etc. și diverse mirodenii. — Din engl., fr. **punch**.

PUNCI², *punciuri*, s.n. Aptitudinea unui boxer de a executa lovituri puternice, decisive; lovitură puternică, decisivă aplicată adversarului de un boxer. — Din engl., fr. **punch**.

PUNCT, *puncte*, s.n. I. 1. Semn grafic mic și rotund, asemănător cu o înțepătură de ac, folosit ca semn de punctuație, pentru a indica pauze între propoziții sau fraze independente, pentru prescurtarea unui cuvânt sau care se pune deasupra literelor „i”, „j” etc. ⇨ *Două puncte* = semn de punctuație constând din două puncte (I 1) așezate unul deasupra altuia, folosit pentru a arăta că urmează o vorbire directă, o enumerare, o explicare sau o concluzie. *Punct și virgulă* = semn de punctuație constând dintr-un punct (I 1) așezat deasupra unei virgule, folosit pentru a despărți părțile componente ale unei perioade. *Puncte de suspensie* sau *puncte-puncte* = semn de punctuație constând din trei (sau mai multe) puncte (I 1) așezate în linie orizontală, folosit pentru a arăta o întreprerere în șirul gândirii, al acțiunii sau o omisiune dintr-un text reproduș. ⇨ Expr. *A pune punctul pe i* = a preciza ce este esențial într-o chestiune, a trage concluzia. ◆ Fig. (Cu valoare de interjecție) Gata! destul! 2. Semn convențional în formă de punct (I 1), care indică pe o hartă așezările omenești, care marchează zărilor, piesele de domino etc. sau care este pus la dreapta unei note muzicale spre a-i prelungi durata cu încă o jumătate din valoarea ei. 3. Punct (I 1) folosit în matematică, indicând efectuarea unei înmulțiri. 4. Fel de a coase, de a broda, de a croșeta; model de cusătură, de broderie etc. 5. (În sintagma) *Punct tipografic* = unitate de măsură pentru lungime, folosită în tipografie, egală cu 0,376 mm. 6. Ceea ce se vede foarte mic din cauza depărtării. ◆ Pată mică, rotundă, detașată pe un fond de altă culoare. 7. (În sintagma) *Punct de ochire* = locul din țintă în care trăgătorul potrivește precis linia de ochire. II. 1. Figură geometrică plană fără nicio dimensiune (reprezentată prin partea comună a două linii care se întâlnesc). ◆ Loc determinat pe o lungime, pe o suprafață, în spațiu. ⇨ *Punct medical* (sau *sanitar*) = serviciu medical organizat în fabrici, uzine, șantiere etc. 2. Valoare a unei mări, mai ales temperatura la care se produce un anumit fenomen. *Punct de topire*. III. 1. Parte determinată în cadrul unei acțiuni, al unei discuții, al unei probleme etc. ⇨ Expr. *Punct de onoare* = lucru, chestiune care angajează prestigiul, autoritatea, onoarea, onoarea cuiva. *Punct de plecare* (sau *de pornire*) = a) locul de unde pleacă cineva; b) începutul unei lucrări, al unei acțiuni. *A fi pe punctul de a...* = a fi gata de a..., a fi pregătit să... *Punct de vedere* = aspectul sub care cineva privește

o problemă sau atitudinea pe care o are față de ea; mod de a gândi. *Din punct de vedere* = în privința..., sub raportul... *Din punct în punct* sau *punct cu punct* = amănunțit, detaliat, pe larg. *A pune* (ceva) *la punct = a)* a regla (un aparat sau un sistem tehnic) pentru a-l face să funcționeze în condițiile dorite; b) a aranja, a potrivi lucrurile așa cum trebuie, fără a neglija niciun amănunt; a restabili adevărul. *A fi pus la punct* = a fi aranjat, bine îmbrăcat. *A pune pe cineva la punct* = a arăta cuiva ce se cuvine și ce nu, a da cuiva o lecție de bună-cuviință. 2. Moment, stadiu, fază, etapă de dezvoltare. ⇨ *Punct mort* = situație fără ieșire. ⇨ Loc. adv. *Până la un* (sau *la acest*) *punct* = până la o anumită limită sau etapă; într-o anumită măsură. ⇨ Expr. *Până la ce punct* = în ce măsură, până unde... ◆ (Adverbial) Exact, precis, fix. IV. Unitate de măsură care indică punctajul obținut de un sportiv sau de o echipă într-o competiție; golurile marcate. ◆ Unitate de măsură pentru indicarea situației participanților la unele jocuri (zaruri, cărți, biliard etc.). ◆ Unitate de măsură pentru sporirea sau reducerea cursului valorilor mobiliare negociate prin bursă. ◆ Fiecare dintre diviziunile unei cartele pentru raționalizarea anumitor produse industriale; tichet detașat dintr-o astfel de cartelă. ⇨ Loc. adj. și adv. *Pe punct = a)* pe baza dreptului conferit de cartelă; raționalizat; b) fig. fără a avea pregătirea corespunzătoare funcției pe care o ocupă. — Din lat. **punctum** (cu unele sensuri după fr. *point*).

PUNCTĂ, *punctez*, vb. I. Tranz. 1. A face sau a forma puncte care ies în evidență pe un fond mai larg, de obicei de altă culoare; a face să apară ceva ca niște puncte pe o suprafață. ◆ Fig. A scoate în evidență, a sublinia, a marca. 2. (Sport) A însemna punctele fiecărei partide sau etape câștigate. ◆ A obține puncte printr-un joc sportiv. 3. A asambla provizoriu două piese care urmează să fie sudate prin câteva puncte de sudură executate de-a lungul liniei de sudură. — Din **punct** (după fr. *pointer*).

PUNCTĂJ, *punctaje*, s.n. 1. Notație în puncte a rezultatelor obținute la o întrecere (sportivă etc.); totalitatea punctelor obținute de cineva într-o întrecere (sportivă). 2. Însemnare, notă care conține punctele mai importante ale unei relatări, ale unui plan de activitate etc. — **Punct** + suf. *-aj* (după fr. *pointage*).

PUNCTĂR, *punctare*, s.n. (Tehn.) Punctator. — **Puncta** + suf. *-ar*.

PUNCTĂRE, *punctări*, s.f. Acțiunea de a *puncta* și rezultatul ei. ◆ Indicarea cu punctatorul, pe suprafața unei piese, a unor repere care urmează să fie perforate. — V. **puncta**.

PUNCTĂT, *-Ă*, *punctați*, *-te*, adj. 1. Însemnat, marcat, presărat cu puncte.

2. Alcătuit din puncte. — V. **puncta**.

PUNCTĂTOR, *punctatoare*, s.n. Unealtă de oțel cu vârf conic ascuțit, cu ajutorul căreia se trasează (prin lovirea cu ciocanul) pe diverse piese metalice reperele unei perforații ulterioare. — **Puncta** + suf. *-tor*.

PUNCTĂVERĂJ, *punctaveraje*, s.n. Raportul dintre punctele marcate și cele primite, care departajează doi sportivi sau două echipe aflate la egalitate de puncte. — Din **punct** (după *golavera*).

PUNCTĂL, *punctbale*, s.n. Minge în formă de pară, suspendată de o frânghie, care servește pentru antrenament la box. [Pl. și: *punctabaluri*] — După engl. **punching ball**, fr. **punching-ball**.

PUNCTIFÖRM, *-Ă*, *punctiformi*, *-e*, adj. 1. Care are forma sau dimensiunile unui punct (I 1). 2. Care acționează intermitent. 3. (Fiz.) despre corpuri cu sarcină electrică, magnetică etc.) De dimensiuni negliabile. — Din fr. **punctiforme**.

PUNCTIȘÖR, *punctișoare*, s.n. Diminutiv al lui *punct*; punctuleț. — **Punct** + suf. *-ișor*.

PUNCTUĂL, *-Ă*, *punctuali*, *-e*, adj. 1. (Despre oameni) Care este exact, care respectă întocmai termenul sau momentul fixat. ◆ (Adverbial) La timp, cu punctualitate. 2. (Despre verbe) Care arată că acțiunea se petrece într-un singur moment. 3. Care abordează doar o anumită problemă strict precizată. [Pr.: *-tu-a*] — Din fr. **punctuel** (după *punct*).

PUNCTUALITĂTE s.f. Înșușirea de a fi punctual. [Pr.: *-tu-a*] — Din fr. **punctualité** (după *punctual*).

PUNCTUAȚIE, *punctuații*, s.f. Sistem de semne grafice convenționale (punct, semnul întrebării, semnul mirării, virgulă, punct și virgulă, două puncte, ghilimele, linie de dialog și de pauză, paranteze, puncte de suspensie) care au rolul de a marca propozițiile, frazele, pauzele, intonația, întreruperea șirului vorbirii etc.; mod de a folosi aceste semne; ramură a gramaticii care indică folosirea corectă a acestor semne. [Pr.: *-tu-a*. — Var.: (Inv.) **punctuațiune** s.f.] — Din fr. **punctuation** (după *punct*).

PUNCTUAȚIUNE s.f. v. **punctuație**.

PUNCTULĂȚ, *punctulețe*, s.n. Punctișor. — **Punct** + suf. *-uleț*.

PŪNCŢIE, *puncții*, s.f. Intervenție chirurgicală care constă în înțeparea (cu un ac sau cu un trocar a) țesuturilor care învelesc o cavitate naturală sau accidentală, pentru a extrage în întregime sau parțial lichidul pe care

aceasta îl conține, pentru a extrage un fragment de țesut, a introduce un medicament etc. — Din fr. **ponction**, lat. **punctio**.

PUNȚIONĂ, *punționez*, vb. I. Tranz. (Rar) A face o punție. [Pr.: -ți-o] — Din fr. **ponctionner** (după **punct**).

PUNȚIONĂRE, *punționări*, s.f. Acțiunea de a *punționa*. [Pr.: -ți-o] — V. **punționa**.

PŪNE, *pun*, vb. III. 1. Tranz. A așeza, a instala, a plasa într-un loc. ⇨ Expr. A *pute foc* = a incendia; **b) fig.** a înrăutăți situația. A *pute (ceva) la foc* = a expune (ceva) acțiunii focului (pentru a fierbe, a găti etc.). A *pute (cuiva ceva) la picioare* (sau *la picioarele cuiva*) = a oferi (cuiva ceva util, valoros). A *pute (cuiva ceva) înainte* = a da (cuiva ceva) de mâncare. A *pute (ceva) la cântar* (sau *în cumpănă, în balanță*) = a cumpăni, a chibzui (importantă, valoarea etc.) pentru a putea lua o hotărâre întemeiată. A *pute gura* (pe ceva) = a gusta sau a mânca (ceva). A *pute ochii* (pe cineva sau ceva) = a se opri cu interes (asupra cuiva sau a ceva), a remarca, a dori să obțină; a supraveghea. A *pute piciorul* (undevea) = a sosi (undevea). A *pute ochii* (sau *privirea, nasul, capul*) *în pământ* = a avea o atitudine modestă, plecănd privirea; a se rușina, a se sfilii. (Fam.) A *pute osul* = a munci din greu. A *pute umărul* = a-și aduce contribuția la o acțiune; a contribui. A(-și) *pute (ceva) în (sau de) gând* (sau *în cap, în minte*) = a avea intenția de a..., a plănuși, a decide. A *pute o vorbă (bună)* sau *un cuvânt (bun)* (pentru cineva) = a interveni în favoarea cuiva. A *pute coarne* = **a)** a face o relatare cu adaosuri exagerate, neverosimile, inventate; **b)** a-și înșela soțul. A *pute* (o chestiune, un subiect etc.) *pe tapet* = a aduce (o chestiune etc.) în discuție. *Unde (mai) pui că...* = fără a mai socoti că...; presupunând, considerând că... A *pute paie* pe (sau *peste*) *foc* = a contribui la înrăutățirea unei situații grave, dificile. A *pute (pe cineva) jos* = a trânti (pe cineva) la pământ. A *pute (pe cineva) sub sabia* sau *a pune (cuiva) capul sub picior* = a ucide. A *pute (pe cineva) la zid* = **a)** a împușca; **b)** a condamna, a demasca, a dezaproba. (Fam.) A *pute bine* (pe cineva) = a face cuiva rău, uneltind împotriva lui. A(-și) *pute capul* (sau *gâtul*) (*la mijloc*) *pentru cineva* (sau *ceva*) = a-și primejdi viața; a fi sigur, a garanta pentru cineva sau de ceva. A *pute (ceva) pe hârtie* = a însemna, a nota. A *pute (o melodie) pe note* = a transpune o melodie pe note muzicale. (Refl.) A *se pune bine* cu (sau *pe lângă*) *cineva* = a intra în voie cuiva, a se face plăcut cuiva (prin adulare, lingușeli spre a obține avantaje. ◆ Tranz. A întinde, a expune. ⇨ Expr. A *pute (cuiva ceva) în vedere* = a atrage (cuiva) atenția, a aduce la cunoștință. ◆ Refl. A se depune, a se așterne; *fig.* a începe, a se ivi. *S-a pus zăpada. S-a pus o iarnă grea.* 2. Tranz. A aduce pe cineva într-o situație nouă neașteptată, a face pe cineva să ajungă într-o anumită stare. *L-a pus în inferioritate.* ◆ A așeza, a numi pe cineva într-un rang, într-o demnitate, într-o slujbă; a determina, a fixa locul, ierarhia cuiva între mai mulți. ⇨ Expr. A *pute (pe cineva) în pâine* = a angaja (pe cineva) într-o slujbă spre a-și câștiga existența. A *pute (pe cineva) în disponibilitate* (sau, fam., *pe liber*) = a concedia, a elibera (pe cineva) dintr-o slujbă. 3. Tranz. și refl. A (se) așeza într-un anumit fel, într-o anumită poziție. ⇨ Expr. (Tranz.) A *pute (fire, fibre) în două* (sau *în trei, în patru* etc.) = a forma un mănunchi din două (sau trei etc.) fire. ◆ Tranz. A atârna, a agăța. 4. Tranz. A face să stea într-un anumit loc, a așeza la locul dinaintea stabilit sau cel mai potrivit, a depune la locul lui, a plasa; *p. ext.* a așeza într-un anumit loc față de alte obiecte de același fel, a aranja, a situa. ⇨ Expr. A *pute caii* = a înhăma. A *pute în scenă* = a regiza, a monta o piesă de teatru. ◆ A planta, a sădi, a semăna. 5. Tranz. și refl. A(-și) așeza pe corp obiectele de îmbrăcăminte necesare; a (se) îmbrăca sau a (se) încălța. 6. Tranz. A depune valori bănești (în păstrare, spre fructificare etc.); a investi valori bănești. ⇨ Expr. A *pute deoparte* = **a)** a economisi; a strânge; **b)** a rezerva pentru cineva. A *pute preț* = a oferi un preț mare; *p. ext.* a considera valoros, merituos. 7. Tranz. A fixa, a stabili; orânduși, a institui. A *pute impozite*. A *pute un diagnostic*. 8. Refl. (Pop.) A se împotrivi, a sta împotriva. *Te pui pentru un fleac!* ⇨ Expr. A *se pune în calea cuiva* = a împiedica pe cineva să acționeze. 9. Refl. recipr. A se lua la întrecere, a se măsura sau a se compara cu cineva. ⇨ Expr. (Tranz.) A *pute (de) față sau față în față* = a compara; a confrunta. 10. Refl. A tăbăriți asupra cuiva, a se repezi la cineva. 11. Tranz. A face, a determina pe cineva să execute un lucru; a îndemna; a sili, a obliga. ◆ A îmboldi; a asmuți. 12. Refl. (Adesea cu determinări introduse prin prep. „pe”) A începe o acțiune, a se apuca (cu stăruință) de ceva. ⇨ Expr. A *se pune cu gura pe cineva* = a cicăli pe cineva sau a insista pe lângă cineva. (Reg.) A *se pune (cu rugăminti, cu vorbe dulci etc.) pe lângă cineva* = a ruga insistent pe cineva. A *se pune pe gânduri* = a deveni gânditor, îngrijorat. *E pus pe...* = e gata să... (Tranz.) A-și *pute puterea* sau (*toate*) *puterile* = a-și da toată silința, a se străduși. 13. Tranz. (În loc. și expr.) A *pute* (pe cineva sau ceva) *la probă* (sau *la încercare*) = a încerca pe cineva sau ceva (spre a-i cunoaște valoarea, însușirile). A *pute (pe cineva) la cazne* = a căzni, a chinui. A *pute o întrebare* (sau *întrebări*) = a întreba, a chestiona. A *pute stavilă* = a stăvilii.

A *pute în primejdie* = a primejdi. A-și *pute nădejdea* (sau *speranța, credința*) *în cineva* sau *ceva* = a nădăjduși, a se încrede în ajutorul cuiva sau a ceva. A *pute temei* = a se bizui, a se întemeia. A *pute vina* (pe cineva sau ceva) = a învinui (pe nedrept). A *pute în* (sau *pe*) *seama* (sau *la activul*) *cuiva* (sau *a ceva*) = a atribui (pe nedrept). A *pute grabă* = a se grăbi. A *pute nume* (sau *poreclă*) = a numi, a porecli. A *pute în valoare* = a valorifica. A *pute în evidență* = a evidenția, a sublinia, a releva. A *pute la îndoială* = a se îndoi. A *pute la socoteală* = a socoti, a îngloba. A *pute în loc* = a înlocui. A *pute iscălitura* = a iscăli. A *pute rămășag* (sau *pariu*) = a paria. A *pute aprobarea* = a aproba. [Prez. ind. și: (reg.) *pu!*] — Lat. **ponere**.

PŪNERE s.f. Acțiunea de a (se) *pute* și rezultatul ei. — V. **pute**.

PUNGĂȘ, *pungași*, s.m. Hoț de buzunare; *p. gener.* hoț. ◆ Om șmecher, viclean, escroc. — **Pungă** + suf. -aș.

PUNGĂ, *pungi*, s.f. 1. Săculeț (cu băieri) de piele, mai rar de pânză, de material plastic etc., cu una sau cu mai multe despărțituri, în care se țin banii și alte obiecte mici. ⇨ Expr. *A-i sufla vântul în pungă* sau *a da de fundul pungi* = a nu (mai) avea bani. *A-și dezlega* (sau *a-și desfăce*) *punga* = a fi darnic. *A fi gros la pungă* = a fi foarte bogat. A(-și) *strânge* (sau *a avea, a face*) *buzele* (sau *gura*) *pungă* = **a)** a avea sau a produce o senzație de contractare a buzelor din cauza unui aliment astringent, acru etc.; **b)** a ține buzele strânse (în semn de nemulțumire, de amărăciune etc.). ◆ Conținutul unei pungi (1); *p. ext.* bani, avere. ◆ Săculeț cuprinzând 500 de galbeni, de taleri sau de lei vechi, cu care se făceau plățile în trecut; *p. ext.* suma de 500 de galbeni, de taleri sau de lei vechi. 2. Săculeț făcut din hârtie, din material plastic sau din alt material, servind ca ambalaj pentru diferite obiecte, mai ales alimente. ◆ Conținutul unui astfel de săculeț. 3. Umflătură a pielii de forma unui săculeț (situată mai ales sub pleoapa inferioară). ⇨ *Pungă de apă* = denumire populară pentru ascită; pleurezie. 4. Săculeț triunghiular situat la piciorul albinei, în care aceasta strânge și transportă polenul. 5. Cavitate naturală în scoarța Pământului, de forma unei pungi (1). 6. (Bot.; în compusul) *Punga-babei* = plantă erbacee cu flori galbeneaurii (*Pulicaria dysenterica*). — Et. nec.

PUNGĂLEALĂ, *pungăleli*, s.f. (Pop. și fam.) Pungălitură. — **Pungăli** + suf. -eală.

PUNGĂLI, *pungălesc*, vb. IV. Tranz. (Pop. și fam.) A coase de mântuială, prost, cu împunsături neregulate. — Din **pungă**.

PUNGĂLIT, *-Ă, pungăliți, -te*, adj. (Pop.) Prost cusut. — V. **pungăli**.

PUNGĂLITURĂ, *pungălituri*, s.f. (Pop.) Faptul de a *pungăli*; (concr.) cusătură neîngrijită, neglijentă; *pungăleală*. — **Pungăli** + suf. -tură.

PUNGĂȘEALĂ, *pungășeli*, s.f. (Fam.) Faptul de a *pungăși*. — **Pungăși** + suf. -eală.

PUNGĂȘESC, *-EĂSCĂ, pungășești*, adj. (Fam.) De *pungași*; fraudulos, hoțesc. — **Pungaș** + suf. -esc.

PUNGĂȘESTE adv. (Fam.) Ca *pungașii*. — **Pungaș** + suf. -ește.

PUNGĂȘI, *pungășesc*, vb. IV. Tranz. (Fam.) A fura, a înșela, a escroca. — Din **pungaș**.

PUNGĂȘIE, *pungășii*, s.f. (Fam.) Faptă de *pungaș*; furt, hoție; escrocherie, înșelătorie. — **Pungaș** + suf. -ie.

PUNGĂȘOICĂ, *pungășoice*, s.f. (Fam.) Hoată de buzunare; *p. gener.* hoată. ◆ Femeie șmecheră, vicleană, escroacă. — **Pungaș** + suf. -oaică.

PUNGĂ, *pungesc*, vb. IV. Tranz. 1. (În expr.) A-și *pungași gura* (sau *buzele*) = a-și strânge și a-și țuguia buzele. 2. (Înv.) A obține de la cineva bani prin mijloace incorecte. — Din **pungă**.

PUNGĂȚI, *-Ă, pungăți, -te*, adj. (Despre gură, buze) Strâns, țuguat (ca o *pungă*). — V. **pungă**.

PUNGĂȚI, *pungățoace*, s.n. (Pop.) Pungoi. — **Pungă** + suf. -oci.

PUNGĂȚI, *pungățoie*, s.n. Augmentativ al lui *pungă*; *pungățoie*. — **Pungă** + suf. -oi.

PUNGĂȚIȚĂ, *pungățitițe*, s.f. 1. Diminutiv al lui *pungă*; *pungățuță*. 2. Plantă erbacee de culoare verde-deschis, cu miros neplăcut, cu flori mici, albe, dispuse în inflorescență (*Thlaspi arvense*). — **Pungă** + suf. -uțitițe.

PUNGĂȚUȚĂ, *pungățuțe*, s.f. Pungăliță. — **Pungă** + suf. -uțuță.

PUNIBIL, *-Ă, punibili, -e*, adj. (Jur.) Pasibil de pedeapsă. — Din it. **punibile**.

PUNIC, *-Ă, punici, -ce*, adj. Care aparține Cartaginei sau locuitorilor ei, privitor la Cartagina sau la locuitorii ei; cartaginez. ⇨ *Război punic* = nume dat fiecăruia dintre cele trei războaie purtate de Roma antică împotriva Cartaginei. — Din lat. **punicus**, fr. **punique**.

PUNITIV, *-Ă, punitivi, -e*, adj. (Livr.) Care pedepsește; destinat să pedepsească. — Din fr. **punitif**.

PUNK adj. invar. (În sintagmele) *Mișcare punk* = mișcare muzicală și culturală marginală, cristalizată în anii 1976-1977 în Anglia, dar cu durată mai mare în SUA, caracterizată printr-un spirit iconoclast și rebel. *Modă*

punk = modă tinerească stridentă, extravagantă. [Pr.: *pank*] — Din engl. *punk*.

PUNKÍST, -Ă, pankiști, -ste, s.m. și f. Adept al mișcării punk. [Pr.: *pankist*] — **Punk** + suf. *-ist*.

PUNT s.m. v. **pfund**.

PUNTĂT, -Ă, puntați, -te, adj. (Despre nave sau ambarcațiuni) Cu punte. — Din **punte**.

PUNTE, punți, s.f. **1.** Pod îngust (format adesea dintr-o scândură sau dintr-o bârnă) așezat peste un șant, peste o râpă sau peste o apă, care poate fi trecut numai cu piciorul. ◊ Expr. *Punte de scăpare* = mijloc de a trece peste o dificultate, de a ieși dintr-un impas. *A se face* (sau *a se pune*) *luntre și punte* v. *luntre*. ◊ Scândură groasă sau panou îngust așezat pe o schelă, pe care circulă muncitorii când lucrează la înălțime. ◊ *Punte de comunicație* = placă metalică rabatabilă folosită ca legătură între două vagoane de cale ferată. ◊ Pod suspendat sau mobil care leagă vasele de chei. ◊ Pod suspendat sau mobil la o cetate sau la un castel medieval. **2.** Planșeu metalic sau de lemn, orizontal, care închide corpul unei nave la partea superioară sau care compartimentează nava pe nivele. **3.** Dispozitiv de măsură a unor mărimi electrice format din patru elemente, o sursă de energie și un instrument de măsură. **4.** Pluta în care se introduce fitilul candeliei. **6.** (Chim.; sintagma) *Punte de hidrogen* = legătură de hidrogen. — Lat. **pons, -ntis**.

PUNȚICĂ, punțicele, s.f. (Rar) Punișoară. — **Punte** + suf. *-ică*.

PUNȚIȘOARĂ, punțișoare, s.f. Diminutiv al lui *punte*; punțică, punțiță. — **Punte** + suf. *-șoară*.

PUNȚIȚĂ, punțițe, s.f. **1.** Punișoară. **2.** Interval aflat între găurile țevilor la o placă tubulară a unei căldări de aburi. — **Punte** + suf. *-iță*.

PUP¹, pupi, s.m. (Fam. și în limbajul copiilor) Sărut. — Din **pupa** (derivat regresiv).

PUP² interj. v. **pu**.

PUPĂ, pup, vb. I. (Fam.) **1.** Tranz. și refl. recipr. A (se) săruta. ◊ Expr. (Tranz.) *A pupa în bot* (pe cineva) = a linguși, a adula (pe cineva). (Refl. recipr.) *A se pupa (în bot)* cu cineva = a se înțelege bine cu cineva, a se afla în relații de intimitate cu cineva. **2.** Tranz. (Mai ales în construcții negative) A ajunge să obțină ceva râvnit; a dobândi. *Nu mai pupi tu plimbare*. — Lat. ***puppare**.

PUPĂT, pupături, s.n. (Fam.) Faptul de a (se) pupa; sărutat, sărut, pupătură. — V. **pupa**.

PUPĂ¹, pupe, s.f. Partea de dinapoi a corpului unei nave. — Din fr. **poupe**.

PUPĂ², pupe, s.f. Formă de dezvoltare în metamorfoza unor insecte, între starea de larvă și cea de dezvoltare completă; nimfă. — Din lat. **pupa**. **PUPĂGIOARĂ, pupăgioare**, s.f. (Reg.) Diminutiv al lui *pupăză*. — **Pupăză** + suf. *-ioară*.

PUPĂI, pupăiesc, vb. IV. Intrans. (Rar; despre pupeze) A scoate strigăte caracteristice speciei. ◊ Fig. (Despre oameni) A flecări, a cleveti. — [Pu-pu-] **pup** + suf. *-ăi*.

PUPĂTÜRĂ, pupături, s.f. (Fam.) Sărutare, pupat. — **Pupa** + suf. *-ătură*.

PUPĂZĂ, pupeze, s.f. **1.** Pasăre insectivoră migratoare, cu penaj pestrîț, cu ciocul lung și curbat și cu o creastă de pene mari, portocalii, în vârful capului (*Upupa epops*). ◊ Expr. *A-i merge* (cuiva) *gura ca pupăza* = a vorbi mult, a fi flecar. *A-i cânta* (cuiva) *pupăza* = a-i merge rău, a nu avea noroc. **2.** Fig. (Fam.) Persoană flecară. ◊ Femeie îmbrăcată sau fardată strident; *p. ext* femeie de moravuri ușoare. **3.** (Reg.) Colac (în formă de pasăre sau de cuib de pasăre). ◊ Expr. *Colac peste pupăză* sau *pupăză peste colac*, se spune când peste un necaz deja existent vine altul (și mai mare). — Cf. alb. *pupëzë*.

PUPEZĂ, -ICĂ, pupezele, s.f. **1.** Diminutiv al lui *pupăză*. **2.** (Mai ales la pl.) Plantă erbacee perenă din familia leguminoaselor, cu flori la început purpurii și apoi albastre, așezate în raceme (*Lathyrus vernus*). — Din **pupăză**.

PUPEZOI, pupezoii, s.m. Bărbătușul pupezei. — **Pupăză** + suf. *-oi*.

PUPIC, pupici, s.m. (Fam.) Diminutiv al lui *pup*. — **Pup** + suf. *-ic*.

PUPIL, -Ă, pupili, -e, s.m. și f. Persoană minoră aflată sub tutela sau în grija cuiva (altul decât părinții). — Din fr. **pupille**, lat. **pupillus**.

PUPILĂR¹, -Ă, pupilari, -e, adj. Care aparține pupilei, care se referă la pupilă, de pupilă. — Din fr. **pupillaire**.

PUPILĂR², -Ă, pupilari, -e, adj. (Livr.) Care aparține pupilului, privitor la pupil. — Din fr. **pupillaire**, lat. **pupillar**.

PUPILĂ, pupile, s.f. **1.** Orificiu central, rotund, al irisului, prin care razele luminoase sunt dirijate spre retină; lumina ochiului. **2.** (Fiz., în sintagmele) *Pupilă de intrare* = deschidere reală sau o imagine a sa care limitează cantitatea de lumină care pătrunde într-un instrument optic. *Pupilă de ieșire*

= deschidere reală sau o imagine a sa care limitează conul de raze de lumină emergente dintr-un sistem optic. — Din fr. **pupille**, lat. **pupilla**.

PUPILOMETRIE s.f. (Med.) Măsurare a diametrului pupilei. — Din fr. **pupillométrie**.

PUPILOMETRU, pupilometre, s.n. (Med.) Aparat pentru măsurarea diametrului pupilei¹. — Din fr. **pupillomètre**.

PUPILOSCOPIE, pupiloscopii, s.f. (Med.) Măsurare a refracției ochiului prin interpretarea optică a unei umbre care apare în câmpul pupilei. — Din fr. **pupilloscopie**.

PUPINIZĂRE, pupinizări, s.f. Operație de mărire a inductivității unui circuit de telecomunicații, prin montarea în serie a unor bobine. — După fr. **pupinisation**.

PUPITRU, pupitre, s.n. Obiect de mobilă având suprafața în plan înclinat și pe care se pune (la înălțimea vederii) o carte, o partitură etc.; *spec.* bancă de școală cu fața înclinată; *p. restr.* partea de deasupra a unei astfel de bănci. ◊ Loc. adv. *La pupitru* = la conducerea unei orchestre ca dirijor. ◊ (Tehn.) *Pupitru de comandă* = instalație (în formă de masă înclinată) cu ajutorul căreia se execută comanda, măsurarea și controlul operațiilor unui proces tehnologic sau de altă natură. — Din fr. **pupitre**.

PU-PUP interj. v. **pu-pu-pup**.

PU-PU-PUP interj. Cuvânt care imită strigătul pupezei. [Var.: **pu-pup** interj.] — Onomatopee.

PUR¹, puri, s.m. Plantă erbacee cu frunze lungi și înguste, cu flori purpurii, dispuse în umbel (*Allium rotundum*). — Cf. lat. **porrum**.

PUR², -Ă, puri, pure, adj. **1.** Care nu conține elemente străine; curat, neamestecat. **2.** Nealterat, neviat, nesticat. ◊ Fără pete; imaculat; limpede. ◊ Fig. Nepătat din punct de vedere moral; curat, neprihănit. **3.** Veritabil, autentic, adevărat. *E adevărul pur*. ◊ Loc. adv. *Pur și simplu* = nimic altceva decât...; numai și numai; nici mai mult, nici mai puțin decât... **4.** (Despre voce, sunete etc.) Limpede, clar, cristalin. — Din lat. **purus**, fr. **pur**.

PURADÉL, puradei, s.m. (Fam.) Copil de rom¹; *p. gener.* copil. — Din magh. **puradé**.

PURCĂR s.m. v. **porcar**.

PURCEĂ, -ICĂ, purcele, s.f. **1.** Puiul de sex feminin al scoarfei; *p. gener.* scoară (tânără). ◊ Expr. (Fam.) *A lua purceaua de coadă* (sau *de nas*) = a se îmbăta. **2.** (Art.) Numele unui joc de copii la care unul dintre jucători împinge cu un baston o minge, o bilă, un os etc., în timp ce ceilalți jucători caută să-i împiedice cu bastoanele trecerea; *p. restr.* minge, popic etc. care servește la acest joc. — Lat. **porcella**.

PURCÉDE, purcéd, vb. III. Intrans. (Pop.) A pleca, a porni la drum. ◊ Intrans. și refl. (Despre lucruri și despre fenomene văzute în mișcare, în evoluție) A începe, a (se) porni, a (se) dezlănțui. ◊ Expr. (Intrans.) *A purcede grea* (sau *îngreunată*) = a rămâne însărcinată. ◊ A întreprinde, a începe o acțiune. ◊ A proceda, a acționa (într-un anumit fel). ◊ (Despre acțiuni, stări) A izvorî, a proveni, a lua naștere. [Perf. s. *purcesei*, part. *purces*] — Lat. **procedere**.

PURCÉDERE, purcederi, s.f. (Pop.) Acțiunea de a purcede și rezultatul ei; plecare, pornire (la drum). — V. **purcede**.

PURCÉL, purcei, s.m. Puiul (de sex masculin al) scoarfei, de obicei până la înțărcare; *p. gener.* porc tânăr. ◊ Expr. (Fam.) *Cu cățel, cu purcel* = cu tot ce are, cu tot avutul. — Lat. **porcellus**.

PURCELĂȘ, purcelași, s.m. (Rar) Purceluș. — **Purcel** + suf. *-aș*.

PURCELUȘ, -Ă, purceluși, -e, s.m. și f. Diminutiv al lui *purcel*; purcelaș. — **Purcel** + suf. *-uș*.

PURCÉS, purcesuri, s.n. (Înv. și pop.) Plecare, pornire (la drum). ◊ Începere, început. — V. **purcede**.

PURCÓI s.n. v. **porcoi**.

PURCOIĂȘ s.n. v. **porcoiaș**.

PURÉC s.m. v. **purice**.

PURECĂ vb. I v. **purica**.

PURECĂRIE s.f. v. **purcărie**.

PURÉCE s.m. v. **purice**.

PURGĂ, purghez, vb. I. Refl. (Rar) A-și provoca purgație (cu ajutorul purgativelor). — Din fr. **purger**, lat. **purgare**.

PURGĂRE, purgări, s.f. (Rar) Acțiunea de a se purga și rezultatul ei. — V. **purga**.

PURGATÍV, -Ă, purgativi, -e, adj., s.n. (Medicament, substanță) care favorizează eliminarea materiilor fecale din organism. — Din fr. **purgatif**, lat. **purgativus**.

PURGATÓRIU s.n. (În învățătura romano-catolică) Stare sau stadiu de purificare, după moartea fizică, dar înaintea trecerii definitive la viața de apoi, unde sufletele celor care au murit în Harul Domnului ispășesc păcatele ușoare neiertate încă sau îndură pedeapsa temporară pentru

păcatele iertate deja. ♦ Fig. Loc sau perioadă de suferință (trecătoare). — Din lat. *purgatorius*, it. *purgatorio*.

PURGĂȚIE, *purgații*, s.f. Faptul de a elimina (în mod regulat) materiile fecale; purgare. ♦ (Inv.) Purgativ. — Din fr. *purgation*, lat. *purgatio*.

PURICĂ, *puric*, vb. I. 1. Tranz. și refl. (Pop. și fam.) A (se) curăța de purici. 2. Tranz. Fig. (Fam.) A examina ceva cu atenție, cu de-amănuntul. [Var.: *purecă* vb. I.] — Probabil lat. **pulicare* (< *pulicem*).

PURICĂRE, *puricări*, s.f. (Pop. și fam.) Acțiunea de a (se) *purica* și rezultatul ei. — V. *purica*.

PURICĂRIȚĂ, *puricărițe*, s.f. Plantă erbacee din familia compozeelor, cu flori galbene dispuse în capitule și având miros neplăcut; purică (*Pulicaria vulgaris*). — *Purice* + suf. *-ariță*.

PURICĂȘ, *puricași*, s.m. 1. Puricel. 2. Insectă asemănătoare cu puricele, de culoare neagră-verzuie (*Podura nivalis*). — *Purice* + suf. *-aș*.

PURICĂȚ, *puricături*, s.n. (Pop. și fam.) Faptul de a (se) *purica*; puricătură. — V. *purica*.

PURICĂȚIE s.f. (Rar) Mulțime mare de purici. [Var.: *purecârfe* s.f.] — *Purice* + suf. *-ărie*.

PURICĂȚURĂ, *puricățuri*, s.f. (Pop. și fam.) Puricat. — *Purica* + suf. *-ătură*.

PURICE, *purici*, s.m. 1. Nume dat mai multor insecte mici parazite, de culoare neagră-cafenie, fără aripi, cu picioarele posterioare adaptate pentru sărit, care se hrănesc cu sânge supt din corpul omului sau al unor animale. ♦ Expr. *A i se face (cuiva) inima cât un purice*, se spune când cineva se simte în mare primejdie, când este foarte speriat. *A nu face (mulți) purici* (undevea sau cu cineva) = a nu sta mult (undevea sau cu cineva). (În basme) *De sau pe) când se potcovea puricele* = foarte demult; niciodată. 2. Numele a două specii de insecte parazite mici, care trăiesc pe plante: a) insectă de culoare albastră sau verde, cu un cap mic și cu antene subțiri, care distruge legumele, în special răsadul de varză (*Haltica obracea*); b) insectă de culoare neagră, care atacă inul, trifoiul și varza (*Haltica nemorum*). ♦ Compus: (Entom.) *purice-de-apă* = dafnie. 3. (La pl.) Cuie foarte mici, cu floarea mare, folosite în tapițerie, în cizmărie etc. 4. (La pl.) Impurități (de forma unor punctișoare) care apar pe țesăturile de bumbac nesupuse procesului de albire. 5. (Tehn.; la pl.) Bucăți mici de piatră, de beton sau de oțel care se așază pe fundul cofrajului, sub armături etc. [Var.: *purece*, *purec* s.m.] — Lat. *pulex*, *-icis*.

PURICEASCĂ s.f. Numele unei specii de licheni (*Lecanora confluens*). — *Purice* + suf. *-ească*.

PURICÉL, *puricele*, s.m. Diminutiv al lui *purice*; puricaș. — *Purice* + suf. *-el*.

PURICĂȚĂ s.f. (Bot.; reg.) Puricariță. — *Purice* + suf. *-ică*.

PURICÓS, *-OĂȘĂ*, *puricoși*, *-oase*, adj. (Rar) Plin de purici. — *Puric* + suf. *-os*.

PURIFICĂ, *purific*, vb. I. Tranz. A face să fie pur, curat, neamestecat, limpede prin îndepărtarea corpurilor a substanțelor sau a elementelor străine; a curăța. ♦ (Tehn.) A epura. ♦ Refl. și tranz. Fig. A deveni sau a face să devină pur din punct de vedere moral. — Din fr. *purifier*, lat. *purificare*.

PURIFICĂRE, *purificări*, s.f. Acțiunea de a (se) *purifica* și rezultatul ei. ♦ *Purificarea apei* = epurarea apei, v. *epurare*. — V. *purifica*.

PURIFICĂȚ s.n. Faptul de a (se) *purifica*. — V. *purifica*.

PURIFICĂȚ², *-Ă*, *purificați*, *-te*, adj. Care a fost supus purificării. — V. *purifica*.

PURIFICĂTOR, *-OĂRE*, *purificatori*, *-oare*, adj., s.n. 1. Adj. (Și substantivat) Care purifică. 2. S.n. Aparat, utilaj etc. care servește la purificare. — Din fr. *purificateur*.

PURIFICĂȚIE, *purificații*, s.f. 1. Purificare. 2. Ceremonie religioasă consacrată ispășirii păcatelor, curățirii morale. — Din fr. *purification*.

PURİM s.n. Sărbătoare religioasă mozaică celebrată la începutul primăverii, în amintirea salvării evreilor din masacrul plănuț de Aman (ministrul regelui persan Ahașver). — Din ebr. *purim*.

PURINĂ, *purine*, s.f. Compus organic din acidul uric. — Din fr. *purin*.

PURISM s.n. Tendință de a elimina dintr-o limbă elementele considerate străine de originea și spiritul ei. — Din fr. *purisme*.

PURIST, *-Ă*, *puristi*, *-ste*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Adept al purismului. 2. Adj. Care aparține purismului, privitor la purism; care practică purismul. — Din fr. *puriste*.

PURITÁN, *-Ă*, *puritani*, *-e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Adept al puritanismului; p. ext. persoană care practică sau așează o moralitate foarte severă. 2. Adj. Care aparține puritanismului, privitor la puritanism; p. ext. care profesează sau așează o morală excesivă. — Din fr. *puritain*.

PURITANISM s.n. Doctrină calvină desprinsă de anglicanism, caracterizată prin epurarea cultului de orice rămășițe ale catolicismului,

printr-o morală rigidă și printr-o organizare prezbiteriană, respectând strict textul Bibliei; p. ext. rigurozitate exagerată privind respectarea preceptelor religioase și morale. — Din fr. *puritanisme*.

PURITATE s.f. Faptul de a fi pur; curățenie. ♦ Fig. (Rar) Castitate, curățenie sufletească, candoare. — Din lat. *puritas*, *-atis*.

PURJĂ, *purjez*, vb. I. Tranz. A curăța o instalație de impurități sau de reziduuri cu ajutorul unui curent de apă sub presiune. — Din fr. *purger*.

PURJĂRE, *purjări*, s.f. Acțiunea de a *purja* și rezultatul ei. — V. *purja*.

PURJĂ, *purje*, s.f. (Tehn.) Evacuare (continuă) a unui fluid, de obicei apă sau gaz, dintr-un recipient presurizat, dintr-un spațiu închis (ermetic) etc. — Din fr. *purge*.

PURJÓR, *purjoare*, s.n. Dispozitiv folosit pentru operația de purjare. — Din fr. *purgeur*.

PURÓI, *puraoie*, s.n. Materie lichidă văcoasă, de culoare galbenă-verzuie, formată în răni, în leziuni, în diverse organe etc. din microbi și rămășițe de leucocite; coptură. — Lat. **puronium* (< *pus*, *-ris*).

PURÓIĂ, pers. 3 *purioază*, vb. I. Intrans. (Despre țesuturi animale) A forma, a colecta, a elimina puroi; a supura. — Din *purui*.

PURÓIÓS, *-OĂȘĂ*, *purioși*, *-oase*, adj. (Pop.) Purulent, supurant. — *Purui* + suf. *-os*.

PÚRPUR s.n. v. *purpură*¹.

PURPURĂT, *-Ă*, *purpurați*, *-te*, adj. (Inv.) Purpuriiu. — *Purpură* + suf. *-at*.

PÚRPURĂ¹, *purpure*, s.f. 1. Culoare roșie-închisă. 2. Materie colorată roșu-închis spre violet, extrasă în vechime dintr-o moluscă, iar astăzi preparată pe cale sintetică. 3. Stofă scumpă vopsită cu purpură (2); haină (domnească) făcută dintr-o astfel de stofă; hlamidă. [Var.: (inv.) *púrpur* s.n.] — Din lat. *purpura*.

PÚRPURĂ², *purpure*, s.f. Boală caracterizată prin apariția unor erupții hemoragice subcutanate. — Din fr. *purpura*.

PURPURINĂ s.f. Substanță de culoare roșie-purpurie, extrasă din rădăcina unor plante din familia rubiaceelor, folosită la prepararea coloranților. — Din fr. *purpurine*.

PURPURIU, *-IE*, *purpurii*, adj., s.n. 1. Adj. De culoare roșie-închisă ca a purporei; purpurat, purpuros. 2. S.n. Purpură (1). — *Purpură* + suf. *-iu*.

PURPURÓS, *-OĂȘĂ*, *purpuroși*, *-oase*, adj. (Rar) Purpuriiu. — *Purpură* + suf. *-os*.

PURSĂNGE adj. invar., s.m. (Animal, mai ales cal) de rasă pură, aleasă. — *Pur* + *sânge* (după fr. *pur-sang*).

PURTĂ, *port*, vb. I. 1. Tranz. A lua, a ridica, a ține pe cineva sau ceva în mână, în brațe etc. pentru a-l transporta în altă parte; a duce. ♦ Expr. *A purta pe cineva pe palme* = a arăta cuiva o grijă deosebită, a răsfăța pe cineva. *A purta* (pe cineva) *pe degete* = a dispune de cineva după bunul său plac. (Inv.) *A purta arma* = a aduce arma în poziția regulată de salut. ♦ A trece, a transmite ceva (dintr-o mână într-alta, din mână în mână, de la unul la altul) ♦ Expr. *A purta vorbe* (sau *minciuni*) = a cleveți, a bârbi. ♦ (Despre vehicule) A transporta, a căra. ♦ (Despre animale) A trage după sine. 2. Tranz. A duce dintr-o parte în alta, dintr-un loc în altul sau într-un anumit loc; a conduce (îndrumând, călăuzind, dirijând); a însoți. ♦ (Inv. și pop.) A induce în eroare; a amăgi, a păcăli. ♦ Expr. *A purta* (pe cineva) *cu vorba* = a face promisiuni fără a-și ține cuvântul (pentru a obține un răgaz); a târăgăna. ♦ (Pop.) A mânuși o unealtă. 3. Tranz. A-și duce sarcina, a avea făt în pântec. ♦ Fig. A suporta, a suferi, a răbda. 4. Refl. (Reg.) A umbla (de colo până colo), a circula, a merge. 5. Tranz. A mișca încoace și încolo corpul sau o parte a corpului; a umbla sau a-și ține corpul într-o anumită poziție. ♦ A face să se miște de colo până colo; a agita, a plimba dintr-o parte în alta. 6. Tranz. A avea, a poseda, a deține; a conține, a ascunde. ♦ A avea anumite sentimente, atitudini; a nutri. ♦ Loc. vb. *A purta dușmănie* (sau *pică*) = a dușmăni. *A purta interes* = a se interesa de... (Reg.) *A purta frică de...* = a se teme de... 7. Tranz. A avea, a moșteni sau a transmite un nume. 8. Tranz. A avea, a ține asupra sa (pentru a se folosi la nevoie). 9. Tranz. A pune pe sine un obiect de îmbrăcăminte, o podoabă etc., a fi îmbrăcat, încălțat sau împodobit cu..., a folosi un anumit obiect de îmbrăcăminte sau de încălțăminte. ♦ Loc. adj. *De purtat* = care servește ca îmbrăcăminte (de fiecare zi). ♦ Expr. *A purta doliu* = a umbla îmbrăcat în negru (în semn de doliu) sau cu un semn negru de doliu pe îmbrăcăminte. ♦ A avea ceva pe sine (de la natură sau datorită obiceiului, a modei etc.) *Poartă un coc deosebit*. ♦ Expr. (Fam.) *A purta coarne* = (despre bărbați) a fi înșelat în căsnicie. (Refl. impers.) *Se poartă* = e la modă, se obișnuiește, e modern. ♦ Refl. A se conforma unei anumite mode. ♦ Tranz. A aranja îmbrăcăminte, accesoriile de îmbrăcăminte, părul etc. într-un anumit fel. *Poartă părul peste cap*. 10. Tranz. A suporta cheltuielile, grija cuiva; a întreține. ♦ Expr. *A purta de grijă cuiva* = a îngriji. *A purta grija cuiva* = a fi îngrijorat din cauza cuiva. 11. Tranz. A deține o funcție, un post, un titlu. ♦ Expr. *A purta răspunderea* = a fi răspunzător. 12. Tranz. A

întreține, a duce, a susține. ◇ Loc. vb. *A purta (o) discuție* = a discuta. *A purta (o) conversație* = a conversa. *A purta lupte (sau război)* = a se lupta, a se război. **13.** Tranz. (Despre obiecte) A avea imprimat, gravat etc. un semn distinctiv. **14.** Refl. A se comporta, a se manifesta (într-un anumit fel). — Lat. *portare*.

PURTĂBIL, -Ă, purtabili, -e, adj. (Fam.; despre obiecte de îmbrăcăminte) Care este comod de purtat, care nu se murdărește și nu se uzează ușor; purtăreț. — Din fr. *portable* (după *purta*).

PURTĂRE, purtări, s.f. Acțiunea de a (*se*) purta și rezultatul ei. **1.** Transportare (pe umeri sau pe brațe). **2.** Folosire, întrebuințare. ◇ Loc. adj. *De purtare* = (despre îmbrăcăminte sau încălțăminte) care se poartă în mod curent, de toate zilele, de lucru. ◇ Expr. *A lua (un lucru) la purtare* = a începe să întrebuințezi (un lucru) în mod obișnuit, zilnic. *A-și lua nasul la purtare* = a deveni obraznic. **3.** Fel de a se comporta; conduită, comportare. — V. *purta*.

PURTĂT¹ s.n. **1.** (Pop.) Fel, mod de a se îmbrăca; port. **2.** Utilizare, întrebuințare. **3.** Conduită, purtare, comportare. — V. *purta*.

PURTĂT², -Ă, purtați, -te, adj., s.f. art. **1.** Adj. (Despre îmbrăcăminte) Uzat, vechi. **2.** Adj. (Despre oameni) Umblat (prin lume); cu experiență. **3.** S.f. art. Numele unui dans popular din Ardeal; melodie după care se execută acest dans. — V. *purta*.

PURTĂREȚ, -EĂȚĂ, purtăreți, -e, adj. (Despre îmbrăcăminte, încălțăminte) Care ține la purtare, care este pentru fiecare zi; care nu se rupe ușor; durabil, purtabil. ◇ (Înv.; despre cărți) De dimensiuni reduse, ușor de transportat, de purtat cu sine. *Vocabular purtăreț*. — *Purta* + suf. *-ăreț*.

PURTĂTOR, -OĂRE, purtători, -oare, adj., s.m. și f. (Persoană) care poartă, care duce sau aduce ceva cu sine. ◇ *Purtător de cuvânt* = a) persoană care ia cuvântul în numele altora într-un grup, într-o adunare etc.; persoană care reprezintă interesele altora; b) spec. persoană fizică sau juridică împuternicită să difuzeze în țară și în străinătate știri și textele documentelor oficiale sau ale unor organizații, instituții etc. *Undă purtătoare* = undă electromagnetică de înaltă frecvență, care, fiind modulată de un semnal de mesaj, servește la transmiterea acestuia. (Fin.) *Obligație la purtător* = obligație care nu poartă numele proprietarului. *Purtător de germeni* = organism uman sau animal care adăpostește microbi patogeni, de obicei într-una din cavitățile naturale ale corpului, constituind, în același timp, o sursă permanentă de infecție. — *Purta* + suf. *-ător*.

PURULENT, -Ă, purulenți, -te, adj. Care are puroi, care elimină puroi; care puroiază; supurant, puroios. — Din fr. *purulent*, lat. *purulentus*.

PURULENȚĂ, purulențe, s.f. Stare a ceea ce este purulent. — Din fr. *purulence*.

PURUREA adv. v. *pururi*.

PURURI adv. (Înv. și pop.) Totdeauna, veșnic, mereu, neîntrerupt, în permanență. ◇ *De-a pururi* = (pentru) totdeauna, în veci. [Var.: *pururea* adv.] — Probabil lat. *purus*.

PUS s.n. Faptul de a pune. ◇ (Pop.) Semănare, plantare. — V. *pune*.

PUSÉU, puseuri, s.n. Manifestare bruscă și puternică (însoțită de ridicarea temperaturii) a unei boli; acces. ◇ Fig. Izbucnire, elan, vervă, exuberanță. — Din fr. *puissée*.

PUSILANÍM, -Ă, pusilanime, -e, adj. (Livr.) Fricos. — Din fr. *pusillanime*.

PUSNIC, -Ă s.m. și f. v. *pustnic*.

PUSNICÍ vb. IV v. *pustnici*.

PUSNICÍE s.f. v. *pustnicie*.

PUSNICÍRE s.f. v. *pustnicire*.

PUSNICÍT, -Ă adj. v. *pustnicit*.

PÚSTĂ, puste, s.f. Câmpie întinsă acoperită cu ierburi; stepă. — Din magh. *puszta*.

PÚSTÍE s.f. v. *pustiu*.

PUSTIETĂTE, pustietați, s.f. **1.** Regiune lipsită de vegetație (și nepopulată de oameni). ◇ Loc izolat, puțin umblat. **2.** Singurătate, izolare. [Pr.: *-ti-e-*] — *Pustiu* + suf. *-ătate*.

PUSTÍI, pustiiesc, vb. IV. **1.** Tranz. A pface locuri fertile sau populate în locuri pustii; a devasta. **2.** Refl. (Pop.) A se refugia, a se izola; a pribegi. **3.** Tranz. A părăsi pe cineva sau ceva, a lăsa pustiu. — Din *pustiu*.

PUSTÍIRE, pustiiri, s.f. Acțiunea de a (*se*) pusti și rezultatul ei; distrugere, devastare, nimicire. ◇ (Concr.) Pustiu (I 1). [Pr.: *-ti-i-*] — V. *pustii*.

PUSTÍIT, -Ă, pustiții, -te, adj. **1.** Prefăcut în pustiu (I 1); părăsit, lipsit de viață; devastat, prădat, distrus. **2.** (Pop.) Retras; izolat, solitar. — V. *pustii*.

PUSTÍTOR, -OĂRE, pustiitori, -oare, adj. Care pustiește, devastează; distrugător, devastator, nimicitor. [Pr.: *-ti-i-*] — *Pustii* + suf. *-tor*.

PUSTÍU, -ÍE, (I) pustiuri, s.n., (II) *pustii*, adj. I. S.n. **1.** Regiune sălbatică, lipsită de vegetație și de populație; spec. întindere vastă și plană de teren lipsită de vegetație și nepopulată, acoperită cu nisip; deșert. ◇ Loc. adv. În

pustiu = în zadar, degeaba. *A pusti* = a jale, a moarte, prevestind moartea. ◇ Expr. *A fluiera în (sau a) pusti* = a fluiera în semn de insucces, de părere de rău, de plictiseală; a fluiera a pagubă. *Ducă-se pe pusti* (sau pe *pustii*) = ducă-se dracului, lua-l-ar naiba; (eufemistic) diavolul, dracul.

2. Fig. Singurătate apăsătoare pe care o simte cineva; plictiseală; mahnire, supărare, durere. II. Adj. **1.** (Despre locuri, ținuturi) Care se află în stare sălbatică, fără vegetație și fără populație. ◇ Aflat în paragină, în ruină; părăsit. ◇ (Substantivat; înv. și pop., în imprecuzii) Blestemat, afurisit. **2.** În care nu se află nimeni (și nimic). *Cameră pustie*. **3.** Fig. Singur, părăsit, copleșit de o singurătate apăsătoare; stingher; deznădăjduit. [Var.: (pop.) *pustie* s.f.] — Din bg. *pustinja*.

PÚSTNIC, -Ă, pustnici, -ce, s.m. și f. Călugăr izolat de lume, care duce o viață aspră; sihastru, schimnic, ascet, anahoret, eremit. ◇ Fig. Persoană care duce o viață retrasă și aspră. [Var.: *púsnic, -ă* s.m. și f.] — Din sl. *pustynnikŭ*.

PÚSTNICÉSC, -EĂSCĂ, pustnicești, adj. (Înv.) Care aparține pustniciei sau pustnicilor, privitor la pustnicie sau la pustnici. — *Pustnic* + suf. *-esc*.

PÚSTNICÉȘTE adv. (Înv.) Ca pustnicii. — *Pustnic* + suf. *-ește*.

PÚSTNICÍ, pustnicesc, vb. IV. (Înv.) **1.** Intrans. A duce viață de pustnic. **2.** Refl. A se face pustnic. [Var.: *pustnicí* vb. IV] — Din *pustnic*.

PÚSTNICÍE s.f. Viață, stare de pustnic; sihăstrie. ◇ Fig. Viață retrasă și aspră pe care o duce cineva. [Var.: *pustnicíe* s.f.] — *Pustnic* + suf. *-ie*.

PÚSTNICÍRE s.f. (Înv.) Acțiunea de a (*se*) pusti și rezultatul ei. [Var.: *pustnicíre* s.f.] — V. *pustnici*.

PÚSTNICÍT, -Ă, pustniciți, -te, adj. (Înv.) Sihăstrit; retras, izolat. [Var.: *pustnicít, -ă* adj.] — V. *pustnici*.

PÚSTULĂȚIE, pustulații, s.f. (Med.) Acoperire cu pustule. — Din fr. *pustulation*.

PÚSTULĂ, pustule, s.f. **1.** (Med.) Colecție purulentă bine delimitată la nivelul tegumentelor, cauzată de infectarea cu germeni patogeni. ◇ *Pustulă malignă* = formă de localizare pe piele a antraxului. **2.** (Bot.) Veziculă care se formează pe tulpina sau pe frunzele plantelor atacate de ciuperci parazite. — Din lat. *pustula*, fr. *pustule*.

PÚSTULÓS, -OĂSĂ, pustuloși, -oase, adj. Plin de pustule, cu pustule. — Din lat. *pustulosus*, fr. *pustuleux*.

PÚSTULÓZĂ, pustuloze, s.f. (Med.) Afecțiune caracterizată prin leziuni pustuloase. — Din fr. *pustulose*.

PUȘCĂ, pușc, vb. I. Tranz. și intrans. (Înv. și pop.) A împușca. ◇ Intrans. A produce sfărâmarea rocilor cu ajutorul unui exploziv. — Din *pușcă*.

PUȘCĂRE, pușcări, s.f. (Înv. și pop.) Acțiunea de a pușca și rezultatul ei. — V. *pușca*.

PUȘCĂȘ, pușcași, s.m. **1.** Soldat înarmat cu pușcă. **2.** Vânător. **3.** (Înv.) Artilerist, tunar. — *Pușcă* + suf. *-aș*.

PUȘCĂ, puști, s.f. **1.** Armă de foc portativă și individuală cu patul de lemn și cu țeava lungă. ◇ *Pușcă-mitralieră* = pușcă la care încărcarea și descărcarea se execută automat. *Pușcă de soc* = pușcoci. ◇ Expr. (Adverbial) *Gol pușcă* = a) complet dezbrăcat, în pielea goală; b) fără avere, sărac lipit. *A se duce (sau a trece etc.) pușcă* = a se duce (sau a trece etc.) în mare viteză (și de-a dreptul). **2.** (Înv.) Tun. **3.** (Bot.; în compusul) *Pușca-dracului* = plantă erbacee cu flori, de obicei albastre (*Phyteuma tatraeum*). — Din magh. *puska*, pol. *puszka*, rus. *пушка*.

PUȘCĂRI, pușcăresc, vb. IV. Tranz. și intrans. (Înv.) A trage cu tunul. — *Pușcă* + suf. *-ări*.

PUȘCĂRIĂȘ, -Ă, pușcăriași, -e, s.m. și f. Persoană care este (sau a fost) deținută într-o pușcărie; deținut. [Pr.: *-ri-aș*] — *Pușcărie* + suf. *-aș*.

PUȘCĂRIE, pușcării, s.f. Închisoare, temniță, penitenciar. — *Pușcar* (înv. „tunar” < *pușcă*) + suf. *-ie*.

PUȘCĂRIRE, pușcăririi, s.f. (Înv.) Acțiunea de a pușcări și rezultatul ei. — V. *pușcări*.

PUȘCĂTÚRĂ, pușcățuri, s.f. (Înv. și pop.) Împușcătură. — *Pușca* + suf. *-ătură*.

PUȘCHEĂ, pușchele, s.f. (Pop.) Veziculă dureroasă localizată pe mucoasa cavității bucale, mai ales pe limbă; pușchineată. ◇ Expr. (Fam.) *Pușchea pe limbă(-ți)*, se spune aceluia care anunță sau prevestește ceva neplăcut, pentru ca prevestirea să nu se împlinească. — Probabil lat. **pustulella* (< *pustula*).

PUȘCHEIĂȚĂ, pușchinețe, s.f. (Pop.) Pușchea. — *Pușchea* + suf. *-ineăț*.

PUȘCOĂIE, pușcoaiie, s.f. (Pop.) Pușcoci. — *Pușcă* + suf. *-oaiie*.

PUȘCĂCÎ, pușcoace, s.n. Jucărie ce imită țeava de pușcă, făcută din lemn de soc sau din tulpină de cucută, cu care copiii împușcă cu gloanțe de călți sau împoșcă cu apă; pușcoaiie; pușcă de soc. ◇ (Depr.) Pușcă veche; pușcă de proastă calitate. — *Pușcă* + suf. *-oci*.

PUȘCULIȚĂ, *pușculițe*, s.f. 1. Diminutiv al lui *pușcă*. 2. Vas mic de lut, de lemn sau de metal, cu o deschizătură îngustă în partea de sus, prin care se introduc, pentru a se păstra, banii economisiți (de copii). — **Pușcă** + suf. *-uliță*.

PUȘKINIÂN, -Ă, *pușkinieni*, -e, adj. De Pușkin, al lui Pușkin; în maniera lui Pușkin. [Scris și: *pușchinian*. — Pr.: *-ni-an*] — **Pușkin** (n. pr.) + suf. *-ian*.

PUȘLAMĂ, *pușlamale*, s.f. Om lipsit de caracter, prost crescut, care nu este capabil de nimic bun; lichea, secătură; om care trăiește din expediente, neavând o ocupație serioasă, stabilă; derbedeu, haimana. — Et. nec.

PUȘLAMALĂC, *pușlamalăcuri*, s.n. (Înv. și fam.) Atitudine, comportare, viață de pușlama; haimanalăc. — **Pușlama** + suf. *-lăc*.

PUȘTÂN, *puștani*, s.m. (Fam.) Băiețandru. — **Puști** + suf. *-an*.

PUȘTANCĂ, *puștance*, s.f. (Fam.) Fată tânără; fetișcană, puștoaică. — **Puștan** + suf. *-că*.

PUȘTEȘC, -EASCĂ, *puștești*, adj. (Rar) Caracteristic copiilor, de puști. — **Puști** + suf. *-esc*.

PUȘTI, *puști*, s.m. (Fam.) Băiat tânăr, băiețăș, copil; copil ștrengar. — Cf. tc. pușt „desfrânat”.

PUȘTIȘM, *puștișme*, s.n. (Fam.) Comportament de puști. — **Puști** + suf. *-ism*.

PUȘTIULCĂ, *puștiulici*, s.m. (Fam.) Diminutiv al lui *puști*. — **Puști** + suf. *-ulică*.

PUȘTOAICĂ, *puștoaice*, s.f. (Fam.) Fetișcană, puștancă. — **Puști** + suf. *-oaică*.

PUTATIVĂ, *putative*, adj. (Jur.; în sintagma) *Căsătoria putativă* = căsătorie încheiată de bunăvoie, dar prin necunoașterea, din partea soților, a unor clauze care împiedică existența ei. — Din fr. **putatif**.

PUTEĂ, *pot*, vb. II. Tranz. 1. A fi în stare, a avea forța, puterea (fizică, morală, intelectuală), a se simți capabil de a îndeplini un lucru. ⇨ Loc. adv. *Cum poate* (sau *pot*, *poți* etc.) = pe măsura posibilităților. ⇨ Expr. *Cât* (sau *ce*) *îi poate* (cuiva) *capul* (sau *pielea*, *cojocul* etc.) = cât (sau ce) este în stare să facă cineva, ce posibilități, câtă rezistență are cineva. *A nu mai putea* (de...) = a) a fi copleșit de un sentiment sau de o senzație puternică; b) (Fam.) a nu-i păsa, a nu se sinchisi de ceva sau de cineva. 2. A avea posibilitatea, mijloacele, condițiile necesare sau ocazia de a îndeplini, de a face ceva, a-i fi ceva cu putință. 3. A exista posibilitatea sau posibilitatea, a fi posibil, a fi cu putință ca un lucru să se întâmple. ⇨ Expr. *Ce* (sau *când*, *unde*) *poate să fie?* = ce (sau când, unde) să fie? ⇨ Refl. impers. *Cum se poate să nu învețe?* (Loc. adv.) *De nu se mai poate* (sau *cât se poate*, *cum nu se poate mai mult*) = foarte, din cale-afară. (Expr.) *Se prea poate* = e (foarte) posibil. ⇨ (La prez. ind. pers. 3 sg., cu valoare adverbială) E posibil, e cu putință. ⇨ Loc. adv. *Peste poate* = cu neputință, imposibil. *Fără doar și poate* = neîndoicnic, sigur, precis. 4. A avea voia, dreptul de a face ceva. ⇨ Refl. impers. A fi permis sau îngăduit. *Se poate intra?* 5. A avea motive, a avea justificare, a fi îndreptățit să facă, să spună, să creadă ceva. 6. A fi indicat, nimerit, potrivit, a fi bine să..., a fi cazul să...; a se conveni, a se cădea. [Prez. ind. și: (pop.) *poci*] — Lat. **potere** (= *posse*).

PUTERE, *puteri*, s.f. I. 1. Faptul de a putea; capacitate, însușire, posibilitate fizică, morală, intelectuală de a acționa, de a realiza ceva; putință. 2. Mare forță fizică, tărie, puternicie. ⇨ Loc. adv. *Din toate puterile* = cu toate forțele, cu toată răvna. ⇨ Loc. adv. și adj. *În putere* (sau *în puteri*) = puternic, sănătos, voinic. *În (toată) puterea (vârstei)* = în plină vigoare, în floarea vârstei. *Cu puterea* = cu sila, prin constrângere. ⇨ Expr. *A-i sta (sau a-i fi) cuiva în putere* = a avea capacitatea, posibilitatea sau experiența (de a face ceva). 3. Intensitate. 4. Eficacitate, tărie. ⇨ Grad mare de concentrație. *Puterea unei băuturi*. 5. Valoare, valabilitate. ⇨ *Putere de circulație* (sau *circulatorie*) a unei monede = însușirea monedei de a servi la vânzare-cumpărare. *Putere de cumpărare* (a banilor) = cantitatea de mărfuri și de servicii care poate fi obținută în schimbul unei anumite sume de bani. II. 1. Autoritate, stăpânire, dominație; p. ext. influență. ⇨ *Mare putere* = țară, stat care dispune de o mare forță economică, militară, politică etc. *Puterile Centrale* = nume dat în Primul Război Mondial Germaniei și Austro-Ungariei. ⇨ Expr. *A fi în puterea cuiva* = a depinde de voința, de bunul-plac al cuiva. ⇨ (Concr.) Stat, țară (suverană). 2. Conducere de stat, guvernare. ⇨ *Putere de stat* = atribuit al clasei politice, care, folosind statul ca instrument, îndeplinește conducerea societății. ⇨ Expr. *A fi* (sau *a ajunge*, *a veni*) *la putere* = a deține (sau a ajunge să dețină) guvernarea într-un stat. 3. Permisivitate, voce; drept, împuternicire legală de a face ceva. ⇨ Loc. prep. *În puterea...* = în virtutea..., în baza... ⇨ Expr. *A avea puteri depline* = a avea dreptul nelimitat și necondiționat de a acționa în numele cuiva. *Cu de la sine putere* = fără a fi autorizat de nimeni; în mod abuziv. 4. Capacitate, potențial. *Creșterea puterii economice*. ⇨ *Putere de muncă* = capacitatea unui om de a lucra și de a realiza anumite produse într-un timp determinat. 5. (Pop.) Mijloace materiale, bani, avere; stare materială și

socială a cuiva. 6. (Pop.) Punct, moment culminant; toi. *În puterea nopții*. ⇨ Expr. *În (toată) puterea cuvântului* = în adevărul înțeleas al cuvântului.

III. 1. (Mat.) Rezultatul înmulțirii unui număr cu sine însuși (de atâtea ori de câte ori arată exponențial). ⇨ Exponent care arată de câte ori trebuie înmulțit un număr cu el însuși. ⇨ *Putere a unui punct față de un cerc* = valoarea absolută a diferenței dintre pătratul razei cercului și pătratul distanței dintre punct și centrul cercului. 2. (Fiz., Tehn.) Lucru mecanic efectuat sau primit într-o unitate de timp; energie primită sau cedată într-o unitate de timp; mărime caracteristică unui sistem tehnic. ⇨ *Putere instalată* = suma puterilor nominale ale mașinilor unei instalații producătoare de energie. *Putere nominală* = putere pentru care a fost construit un sistem tehnic. — V. **putea**.

PUTERNIC, -Ă, *puternici*, -ce, adj. 1. (Despre ființe; p. ext. despre părți ale corpului lor) Care are o mare putere fizică; tare, voinic, viguros. ⇨ (Despre obiecte) Rezistent, solid, tare. ⇨ (Despre părți ale feței oamenilor) Pronunțat, proeminent, accentuat. 2. (Despre mașini, unelte) Care posedă o forță mecanică sau motrice ridicată; care acționează cu putere și cu efect, care dezvoltă o energie mare. 3. (Despre voce, sunete) Tare, intens. ⇨ (Despre lumină sau surse de lumină) Viu, intens. ⇨ (Despre senzații, sentimente) Adânc, profund, pătrunzător. ⇨ (Despre ape curgătoare) Cu debit sporit și cu rapiditate mare. ⇨ (Despre substanțe chimice, medicamente etc.) Care are un efect imediat și vizibil. 4. Care are influență, autoritate; care deține putere; însemnat prin situația sau prin rolul său. ⇨ (Substantivat, m.) Persoană care ocupă un loc de frunte, care deține o poziție influentă în societate. 5. Înzestrat cu o mare forță (organizatorică, politică, economică etc.); capabil de acțiuni de mare amploare. 6. Fig. Important prin conținutul său; p. ext. temeinic. *Argument puternic*. — **Putere** + suf. *-nic*.

PUTERNICIE s.f. (Înv.) Putere (I 2). — **Puternic** + suf. *-ie*.

PUTINĂR, putinari, s.m. (Rar) Meseriaș care face și vinde putini. — **Putină + suf. *-ar*.**

PŪTINĂ, *putini*, s.f. Vas de lemn, de obicei de forma unui trunchi de con, făcut din doage legate cu cercuri și folosit mai ales la păstrarea unor brânzeturi, murături etc. ⇨ Expr. *A spăla* (sau *a șterge*) *putina* = a fugi pe furis, a dispărea din fața unui pericol sau a unei situații neplăcute. — Lat. **putina*.

PUTINCIOS, -OASĂ, *putincioși, -oase*, adj. (Înv.) Care este posibil, cu putință. ⇨ Care are putere; eficace. — **Putință** + suf. *-ios*.

PUTINÉI, putineie, s.n. Putină mică, înaltă și strămtă, în care se bate smântâna ca să se aleagă untul. — **Putină + suf. *-ei*.**

PUTINICĂ, putinele, s.f. Diminutiv al lui *putină*. [Pl. și: *putinici*] — **Putină + suf. *-ică*.**

PUTINĂȘ, putințe, s.f. 1. Posibilitate, capacitate de a face ceva. ⇨ Loc. adv. *Peste putință* = imposibil (de realizat); mai presus de puterile cuiva. *Cu putință* = posibil. *După putință* = potrivit cu mijloacele sau cu posibilitățile cuiva. ⇨ Expr. *A fi* (sau *a-i fi cuiva*) *cu putință* (*să...*) = a(-i) fi posibil, a (se) putea (să...) *Cel mai... cu putință* = cel mai... posibil, extrem de..., în cel mai înalt grad. *A face tot ce-i stă în putință* = a face tot ce poate, a depune toate eforturile. *A fi în putința cuiva să...* sau *a-i sta* (cuiva) *în putință* = a corespunde cu posibilitățile de realizare ale cuiva. *Fără putință de...* = fără a putea să... 2. (Fiz.; Înv.) Putere. — Lat. **potentia.**

PUTOĂRE, putori, s.f. Miros urât, greu, neplăcut; duhoare. ⇨ Epitet injurios dat unui om leneș, murdar sau imoral; p. ext. epitet dat unei femei de moravuri ușoare. — Lat. **putor, -is.**

PUTORIȘCĂ, putoriști, s.f. (Fam.) Diminutiv al lui *putoare*; epitet dat unei femei ușuratec, neserioase din punct de vedere moral. — **Putoare + suf. *-ișcă*.**

PŪTRED, -Ă, *putrezi, -de*, adj. 1. Care a putrezit; intrat în putrefacție; putregăios, putrid. ⇨ Expr. *Putred de copt* = foarte copt, răscopt, aproape stricat. *Putred de bogat* (sau *bogat putred*) = foarte bogat. (Pop.) *Ploaie putredă* = ploaie deasă și mărunță, de lungă durată. ⇨ (Despre răni, țesuturi etc.) Cangrenat, purulent. ⇨ (Despre bălți, mlaștini) Care miroase urât; stătut. 2. Fig. Decăzut moralicește, dăunător societății, corupt. ⇨ Expr. *E ceva putred la mijloc* (sau *în Danemarca*), se spune când lucrurile nu se desfășoară normal, când există ceva suspect. — Lat. **putridus**.

PUTREFĂCȚIE, putrefacții, s.f. 1. Proces de descompunere a unor substanțe organice (vii sau moarte) sub influența unui bacterii; putrezire. ⇨ Fază ultimă a procesului de asimilare și dezasimilare a hranei de către un organism viu, care constă în descompunerea, sub acțiunea fermenților, a resturilor neasimilate din materia cu care s-a hrănit organismul. 2. Fig. Descompunere, decădere morală. — Din fr. **putréfaction, lat. **putrefactio, -onis**.**

PUTREFIĂ, pers. 3 *putrefiază*, vb. I. Refl. A putrezi (1). [Pr.: *-fi-a*] — Din fr. **putréfier**.

PUTREFIABIL, -Ă, *putrefiabil*, -e, adj. Putrescibil. [Pr.: -fi-a-] — Din fr. *putréfiable*.

PUTREFIERE, *putrefieri*, s.f. Faptul de a se *putrefia*. [Pr.: -fi-e-] — V. *putrefia*.

PUTREGĂI, *putregaiuri*, s.n. 1. Lemn sau plantă putredă; *p. ext.* masă de materie vegetală descompusă; putreziciune, putrejune. ♦ Fig. Epitet depreciativ dat unui om bătrân și neputincios. 2. Boală a plantelor provocată de unele ciuperci. 3. Fig. Ceea ce este rău și vătămător societății. ♦ Lepădătură. — Probabil contaminare între **putred** și **mușcegal**.

PUTREGĂIESC, vb. IV. Intrans. (Rar) A putrezi. — Din **putregai**.

PUTREGĂIRE, *putregăiri*, s.f. (Rar) Acțiunea de a *putregăi* și rezultatul ei; putrezire. — V. **putregăi**.

PUTREGĂIOS, -OASĂ, *putregăioși*, -oase, adj. (Pop.) Putred (1). [Pr.: -gă-ios] — **Putregai** + suf. -os.

PUTREGĂIT, -Ă, *putregăiți*, -te, adj. (Pop.) Putrezit. — V. **putregăi**.

PUTREJUNE, *putrejuni*, s.f. (Înv.) Putregai (1). — **Putred** + suf. -iune.

PUTRESCENT, -Ă, *putrescenți*, -te, adj. (Livr.) Care a intrat în putrefacție. — Din fr. **putrescent**.

PUTRESCIBIL, -Ă, *putrescibili*, -e, adj. (Livr.) Care poate putrezi; care putrezește ușor; putrefiabil. — Din fr. **putrescible**.

PUTREZEALĂ, *putrezeli*, s.f. Putrezire. — **Putrezi** + suf. -eală.

PUTREZII, *putrezesc*, vb. IV. 1. Intrans. și refl. (Despre materii organice) A se descompune treptat sub influența bacteriilor de putrefacție; a se altera, a se strica, a putregăi, a se putrefia. ♦ (Despre organe și țesuturi ale corpului) A se cangrena. ♦ (Despre construcții de lemn) A se ruina, a se dărâpăna, a se strica din cauza umezelii. 2. Intrans. Fig. A sta mult timp într-un loc sau într-un post, fără perspectiva unei schimbări; a stagna într-o activitate; a lăncezi. — Din **putred**.

PUTREZICIUNE, *putreziciuni*, s.f. 1. Materie organică putredă; organism mort, intrat în putrefacție; putregai, putriditate, putrezime, putrezitură, putrejune. ♦ Starea unui organism putred. 2. Fig. Descompunere morală, decădere. — **Putrezi** + suf. -ciune.

PUTREZIME, *putrezimi*, s.f. (Rar) Putreziciune. — **Putred** + suf. -ime.

PUTREZIRE, *putreziri*, s.f. Faptul de a (se) *putrezi*; putrezeală. — V. **putrezi**.

PUTREZIT, -Ă, *putreziiți*, -te, adj. (Despre materii organice) Descompus, intrat în putrefacție; putregăit. — V. **putrezi**.

PUTREZITURĂ, *putrezituri*, s.f. (Rar) Putreziciune. — **Putrezi** + suf. -tură.

PUTRID, -Ă, *putridi*, -de, adj. (Livr.) Putred. — Din fr. **putride**.

PUTRIDITATE s.f. (Livr.) Putreziciune. — Din fr. **putridité**.

PUTURÓS, -OASĂ, *puturoși*, -oase, adj., s.m., s.f. 1. Adj. Care miroase urât, care răspândește un miros neplăcut; *p. ext.* murdar, neîngrijit. 2. Adj., s.m. și f. (Om) leneș, trândav. 3. S.f. (Bot.) Plantă erbacee din familia cruciferelor, cu inflorescență deasă; (reg.) cerențel, ridichioară (*Diplotaxis tenuifolia*). — **Putoare** + suf. -os.

PUTUROȘENIE, *puturoșenii*, s.f. (Pop. și fam.) 1. Ceea ce miroase urât, ceea ce răspândește un miros greu; miros greu, urât, răspândit de ceva sau de cineva. 2. Trândăvie, lenevie. ♦ Epitet dat unui om leneș, murdar. — **Puturos** + suf. -enie.

PUTUROȘIE, *puturoșii*, s.f. (Pop. și fam.) Puturoșenie (2). — **Puturos** + suf. -ie.

PUȚ, *puțuri*, s.n. 1. Groapă cilindrică sau pătrată, adesea cu pereții pietruși sau cu ghizduri împrejur, săpată în pământ până la nivelul unui strat de apă și care servește la alimentarea cu apă potabilă; fântână. ♦ *Puț absorbant* = groapă făcută în locuri necanalizate, pentru a permite scurgerea apelor uzate până la un strat permeabil care să le absoarbă. *Puț colector* = puț în care se adună apele captate prin mai multe puțuri sau

drenuri. 2. Săpătură într-o mină care leagă zăcămintul cu suprafața sau cu o galerie principală și care servește la extracție, la aeraj sau la pătrunderea personalului în mină. ♦ Gaură săpată în pământ pentru extragerea petrolului. — Lat. **puteus**.

PUȚĂR, *puțari*, s.m. 1. (Pop.) Fântânar. 2. Muncitor la sondele de petrol; persoană care sapă puțuri de petrol. — **Puț** + suf. -ar.

PUȚI, *puț*, vb. IV. Intrans. A răspândi un miros greu, neplăcut; a mirosi urât. ♦ Expr. *A puți locul sub cineva* sau *a-i puți cuiva urma*, se spune despre cineva foarte leneș. *A puți a pustiu* = a fi gol. *Nici nu pute, nici nu miroase* = nu-i nici bun, nici rău; e așa și-așa. *Parcă îi tot pute ceva*, se spune despre cel care este mereu nemulțumit. *A-i puți a...* = a simți miros de... ♦ Fig. (Fam.; urmat de determinări introduse prin prep. „de”) A avea ceva în cantitate mare, a fi plin de... *Pute piața de mere*. — Lat. ***putire** (= *putere*).

PUȚIN, -Ă, *puțini*, -e, adj., adv., s.n. I. Adj. 1. Care este în cantitate mică, un pic; care nu este de ajuns; insuficient. ♦ Expr. *Puțin la minte* = prostuț. *Puțin la simțire* = nesimțitor, insensibil. ♦ (Substantivat, n.) Cantitate mică, număr mic din ceva. *Puținul cât a scris*. ♦ Expr. *Puțin a lipsit* (sau *a rămas*) *să nu...* sau *puțin de nu era să...* = era cât pe-acți să..., era pe punctul de a... *Pentru puțin!* = formulă politicoasă de răspuns la o mulțumire. 2. De proporții, de dimensiuni mici, cu volum redus; mic; *fig.* neînsemnat. ♦ *Puțin la trup* = mic și firav. ♦ De intensitate mică; slab. 3. (Despre noțiuni de timp) De mică durată; scurt. ♦ Loc. adv. *În puține zile* = peste câteva zile. 4. (Cu valoare de num. nehot.) *Puțini știu acest lucru*. II. Adv. 1. În cantitate sau în măsură mică. ♦ *Cel* (sau *pe*) *puțin* = a) minimum; b) în orice caz, măcar, barem. *Cătuși* (sau *cât*) *de puțin* = nici în cea mai mică măsură; deloc, nicidecum. *Nu mai puțin* = de asemenea, deopotrivă. *Pe* (sau *cu*) *puțin* = ieftin. *(Cu) puțin mai...* = (cu) ceva mai... *Merg puțin mai înaintea lui*. *Mai puțin de...* = în număr sau în cantitate mai mică decât... (*Puțin*) *câte puțin* sau (*câte*) *puțin-puțin* = încetul cu încetul, pe rând. *Mult-puțin* = cât o fi, oricât. ♦ În oarecare măsură, întrucâtva. ♦ Cam, oarecum. *Surâse puțin ironic*. ♦ (Precedat de „cel mai”, servește la formarea superlativului relativ de inferioritate) *Cel mai puțin reușit dintre tablourile expuse*. 2. Pentru scurt timp, pentru un interval mic; câțva timp. ♦ *Peste puțin* = în curând, în scurt timp. *De puțin* = de scurt timp, de curând. — Et. nec.

PUȚINĂTATE s.f. 1. Faptul sau însușirea de a fi puțin; cantitate sau număr mic; puțintime. 2. Volum mic sau dimensiune mică; micime. — **Puțin** + suf. -ătate.

PUȚINEL, -EĂ, -ICĂ, *puținei*, -ele, adj., adv. (Pop.) Puțintel. ♦ Expr. *Puținel și...* = aproape că... gata-gata să... — **Puțin** + suf. -el, -ea, -ică.

PUȚINTEL, -EĂ, -ICĂ, *puțintei*, -ele, adj., adv. Diminutiv al lui *puțin*; puținel. ♦ *Puțintel la trup* (sau *la făptură*) = scund și subțirel, mititel. — **Puțin** + [miti]tel.

PUȚINTELUȘ adv. (Rar) Diminutiv al lui *puțintel*. — **Puțintel** + suf. -uș.

PUȚINTIME s.f. (Rar) Puținătate. — **Puțin**[el] + suf. -ime.

PUVÓI s.n. v. **puhoi**¹.

PUZDÉRIE, *puzderii*, s.f. 1. Resturi lemnoase care cad din tulpina cânepii sau a inului la melițare și la scărmanare. ♦ Expr. *A (se) face puzderie* = a (se) sfărâma, a (se) face praf; a (se) distruge. 2. Mulțime de fulgi, de stropi de ploaie, de gunoaie mărunte etc. (răscolite de vânt). 3. (Cu determinări la pl. introduse prin prep. „de”) Mulțime, număr mare. [Var.: (reg.) **pozderie** s.f.] — Din sl. **pozderje**.

PUZZLE, *puzzle-uri*, s.n. Joc de perspicacitate care constă în îmbinarea unor piese decupate pentru a reconstitui un întreg. [Pr.: *pázăli*] — Cuv. engl.

PUZZOLANĂ s.f. 1. Material de construcție bogat în dioxid de siliciu îmbunătățit la fabricarea cimentului. 2. Tuf format din sedimentarea cenușii vulcanice. [Pr.: -fo-] — Din it. **puzzolana**.

Q

Q, q, s.m. **1.** A douăzecea literă a alfabetului limbii române, folosită în scrierea numelor proprii și în neologisme cu caracter internațional. **2.** Sunet notat cu această literă. [Pr.: *kü*. — Pl. și: (1, n.) *q-urj*].

QUADRIVIUM s.n. Treaptă imediat următoare învățământului elementar medieval, în care se predau aritmetica, muzica, geometria și astronomia. [Pr.: *cva-dri-vi-um*] — Din lat., fr. **quadrivium**.

QUAESTOR, *quaestori*, s.m. (În Roma antică) Magistrat cu atribuții fiscale. [Pr.: *cvéstorj*] — Din lat. **quaestor**.

QUAKER, **-Ă**, *quakeri*, **-e**, s.m. și f. Membru al unei secte protestante pacifiste și austere, întemeiată în sec. XVII și răspândită în Anglia și în SUA. [Pr.: *căi-ei-căj*] — Din engl. **Quaker**, fr. **quaker**.

QUAKERISM s.n. Doctrină care propovăduia întoarcerea la formele creștinismului primitiv. [Pr.: *căi-ei-că-*] — Din engl. **Quakerism**, fr. **quakerisme**.

QUARC, *quarcuri*, s.m. (Fiz.) Particulă ipotetică considerată dintre constituenții ultimi ai materiei. [Pr.: *căiar*] — Din engl., fr. **quark**.

QUARTÉT s.n. v. **cvartet**.

QUASĂG, *quasagi*, s.m. (Astron.) Obiect ceresc extragalactic. [Pr.: *cua-*. — Abr.: *QSG*] — Din engl. **quasag**.

QUASĂR, *quasari*, s.m. (Astron.) Radiosursă cosmică intensă, cu dimensiuni unghiulare reduse. [Pr.: *căa-*. — Abr.: *QSR*] — Din engl., fr. **quasar**.

QUATTROCENTIST, **-Ă**, *quattrocentisti*, **-ste**, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Om de cultură, artist din quattrocento. **2.** Adj. Care aparține Renașterii timpurii italiene, care este specific acestei perioade; din quattrocento. [Pr.: *căa-tro-*] — Din it. **quattrocentista**, fr. **quattrocentiste**.

QUATTROCENTO s.n. Denumire dată culturii italiene din sec. XV, cunoscută și sub numele de Renaștere timpurie. [Pr.: *căa-tro-cén-*] — Cuv. it.

QUEBRÁCHO, *quebracho*, s.m. **1.** Arbore tropical răspândit în America de Sud, cu lemnul foarte dur și bogat în substanțe tanante (*Schinopsis*

lorentzii sau *Quebracho colorado*); lemnul acestui arbore. **2.** Material tanant extras din scoarța și lemnul de quebracho (**1**), folosit în industria pielăriei. [Pr.: *che-bracio*] — Din sp. **quebracho**.

QUECHUA, *quechua*, s.m. și f., adj. invar. **1.** S.m. și f. Persoană care face parte din populația amerindiană care trăiește în ținuturile muntoase din Peru, în vestul Boliviei și în zona de frontieră cu Bolivia a statelor Argentina și Chile. **2.** Adj. invar. Care aparține sau este specific populației quechua (**1**). ♦ (Substantivat, f.) Limba amerindiană vorbită de populația quechua. [Pr.: *chétua*] — Cuv. sp.

QUETZAL s.m. Unitate monetară a Guatemalei. [Pr.: *chejál*] — Cuv. sp.

QUIDDITÁTE s.f. (Fil.) Concept aristotelic care desemnează cauza primă a obiectului, substanța, esența acestuia. [Pr.: *cvi-di-*] — Din lat. **quidditas**, **-atis**, fr. **quiddité**.

QUIPROQUÓ, *quiproquo-uri*, s.n. **1.** (Livr.) Confuzie de persoane sau de lucruri; intervertire. **2.** (Teatru) Situație (comică) în care un personaj este confundat cu altul, rezultând o serie de încurcături. [Pr.: *cviprocvó* și *chiproco*] — Din fr. **quiproquo**.

QUIPU, *quipu*, s.n. Sistem de calcul și de scriere incaș, care folosea sfori de diverse culori și noduri; instrumentul, alcătuit din sfori și noduri, folosit de incași pentru acest sistem de scriere. [Pr.: *chi-*] — Din sp. **quipo**.

QUISLING, *quislingi*, s.m. (Livr.) Colaboraționist (cu hitleriştili); trădător de patrie. [Pr.: *cvisling* și *chisling*] — Din n. pr. **Quisling**.

QUÓLIBET s.n. (Livr.) Joc de cuvinte răutăcios sau glumeț. [Pr.: *cvo-*] — Din fr. **quolibet**.

QÚRUCH s.n. Veche monedă divizionară în Arabia Saudită. — Din fr. **quruch**.